

ISSN 2663-970X (PRINT)
ISSN 2664-6005 (ONLINE)

INSIGHT

The Psychological
Dimensions
of Society

ІНСАЙТ:

ПСИХОЛОГІЧНІ ВИМІРИ
СУСПІЛЬСТВА

INSIGHT:

THE PSYCHOLOGICAL
DIMENSIONS OF SOCIETY

12, 2024

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ | SCIENTIFIC JOURNAL

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Херсонський державний університет

ISSN 2663-970X (PRINT)
ISSN 2664-6005 (ONLINE)
DOI 10.32999/KSU2663-970X

Інсайт:

ПСИХОЛОГІЧНІ ВИМІРИ СУСПІЛЬСТВА

INSIGHT: THE PSYCHOLOGICAL DIMENSIONS OF SOCIETY

Науковий журнал

Випуск 12

До 107-річчя Херсонського державного університету

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
Kherson State University

ISSN 2663-970X (PRINT)
ISSN 2664-6005 (ONLINE)
DOI 10.32999/KSU2663-970X

Insight:

THE PSYCHOLOGICAL DIMENSIONS OF SOCIETY
ІНСАЙТ: ПСИХОЛОГІЧНІ ВИМІРИ СУСПІЛЬСТВА

Scientific journal

Issue 12

To the 107th Anniversary of Kherson State University

Свідоцтво Міністерства юстиції України
про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія KB
№ 23692-13532P від 17.12.2018 р.

Науковий журнал індексується в наукометричній базі Scopus. Консультативною радою Scopus Content Selection and Advisory Board (CSAB) 09.01.2023 схвалено заявку.

Науковий журнал внесено до Переліку наукових фахових видань України (категорія «А») за спеціальністю 053 Психологія (Наказ МОН України від 24.04.2024 No 582, додаток 5). Видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Ігор Попович – доктор психологічних наук, професор, Херсонський державний університет (Україна)

Заступник головного редактора:

Алісар Гудімова – доктор філософії в галузі психології, доцент, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова (Україна)

Відповідальний секретар:

Тетяна Щербак – кандидат психологічних наук, доцент, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка (Україна)

Технічний секретар:

Галина Бокшань – кандидат філологічних наук, доцент, Херсонський державний аграрно-економічний університет (Україна)

Члени редакційної колегії:

Кизилгюль Аббасова – доктор філософських наук, професор, Бакинський державний університет (Азербайжан); **Грант Аванесян** – доктор психологічних наук, професор, Єреванський державний університет (Вірменія); **Дієго Феліпе Арбелаес Кампілло** – професор, Університет де Амазонія (Колумбія); **Інгріда Баранаскіне** – доктор соціальних наук (едагогії) освіти, професор, Клайпедський університет (Литва); **Алла Борисюк** – доктор психологічних наук, професор, Буковинський державний медичний університет (Україна); **Веліз Алекс Бургос** – доктор психології, психології здоров'я, соціальної психології, професор, Університет (Лос-Лагос, Чилі); **Наталія Володарська** – кандидат психологічних наук, провідний науковий співробітник, Інститут психології імені Г. С. Костюка Національної академії педагогічних наук України (Україна); **Ігор Галян** – доктор психологічних наук, професор, Національний університет «Львівська політехніка» (Україна); **Олена Галян** – доктор педагогічних наук, професор, Львівський національний університет імені Івана Франка (Україна); **Максим Жидко** – кандидат психологічних наук, доцент, Національний аерокосмічний університет імені М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» (Україна); **Вадим Завацький** – доктор психологічних наук, доцент, Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля (Україна); **Димитрина Каменова** – доктор педагогіки, професор, Варненський університет менеджменту (Болгарія); **Ірина Коваль** – доктор психологічних наук, професор, Національний медичний університет імені О. О. Богомольця (Україна); **Зоряна Ковальчук** – доктор психологічних наук, професор, Львівський державний університет внутрішніх справ (Україна); **Іван Крупник** – кандидат психологічних наук, доцент, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (Україна); **Марина Орап** – доктор психологічних наук, професор Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (Україна); **Микита Панов** – доктор психологічних наук, доцент, Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» (Україна); **Любомира Пілецька** – доктор психологічних наук, професор, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (Україна); **Магда Хулісса Рохас-Багамон** – доктор освіти та екологічної культури, професор, Південно-Колумбійський університет (Колумбія); **Наталія Тавровецька** – кандидат психологічних наук, доцент, Херсонський державний університет (Україна); **Богдан Ткач** – доктор психологічних наук, старший науковий співробітник, Інститут психології імені Г. С. Костюка Національної академії педагогічних наук України (Україна); **Наталія Цибуляк** – кандидат психологічних наук, доцент, Бердянський державний педагогічний університет (Україна); **Ельнара Шафієва** – доктор психологічних наук, професор, Бакинський державний університет, Азербайжан; **Світлана Яковлева** – доктор психологічних наук, професор, Херсонський державний університет (Україна); **Анастасія Яцюк** – кандидат психологічних наук, доцент, Державний університет економіки і технологій (Україна).

I-69

Інсайт: психологічні виміри суспільства: наук. журн. / ред. кол. І. Попович, А. Гудімова, та ін. – Херсон: Херсонський державний університет, 2024. – Вип. 12. – 516 с.

У журналі висвітлюються актуальні питання психологічної теорії та історії психологічної думки; психології особистості; педагогічної та вікової психології; соціальної психології; організаційної психології; юридичної, економічної та інших галузей психологічної науки.

*Certificate of the Ministry of Justice of Ukraine
of the state registration of the print media
Series KB No. 23692-13532P dated December 12, 2018.*

The scientific journal is indexed in the Scopus scientometric database. The application was approved by the Scopus Content Selection and Advisory Board (CSAB) on January 9, 2023. The scientific journal is included in Category "A" of the List of scientific professional editions of Ukraine in psychological sciences (Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 582 of 24.04.2024, Appendix 5).

The publication is included in the international scientometric database Index Copernicus International (the Republic of Poland)

EDITORIAL BOARD

Chief Editor:

Ihor Popovych – DSc in Psychology, Professor, Kherson State University (Ukraine)

Deputy Chief Editor:

Alisar Hudimova – Ph.D. in Psychology, Associate Professor, Odesa I. I. Mechnikov National University (Ukraine)

Assistant Editor:

Tetiana Shcherbak – Ph.D. in Psychology, Associate Professor, Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko (Ukraine)

Technical Secretary:

Halyna Bokshan – Candidate of Philological Sciences (Ph.D. in Philology), Kherson State Agricultural and Economic University (Ukraine)

Members of the Editorial Board:

Qizilgul Abbasova – DSc in Philosophy, Professor, Baku State University (Azerbaijan); **Grant Avanesyan** – DSc in Psychology, Professor, Yerevan State University (Armenia); **Diego Felipe Arbeláez-Campillo** – Professor, Universidad de La Amazonia (Colombia); **Ingrida Baranauskiene** – Ph.D. in Social Sciences (Education, Professor, Klaipeda University (Lithuania); **Alla Borysiuk** – DSc in Psychology, Professor, Bukovinian State Medical University (Ukraine); **Veliz Alex Burgos** – Ph.D. in Psychological Sciences, Health Psychology, Social Psychology, Professor, University of Los-Lagos (Chile); **Nataliia Volodarska** – Ph.D. in Psychology, Leading Research Scientists G. S. Kostiyk, Institute of Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine (Ukraine); **Ihor Halian** – DSc in Psychology, Professor, Lviv Polytechnic National University (Ukraine); **Olena Halian** – DSc in Pedagogy, Professor, Lviv Ivan Franko National University (Ukraine); **Maxim Zhydko** – Ph.D. in Psychology, Associate Professor, Zhukovsky National Aerospace University "Kharkiv Aviation Institute" (Ukraine); **Vadym Zavatskyi** – DSc in Psychology, Associate Professor, East Ukrainian National University named after V. Dahl (Ukraine); **Dimytryna Kamenova** – Ph.D. in Pedagogy, Professor, Varna University of Management (Bulgaria); **Iryna Koval** – DSc in Psychology, Professor, Bogomolets National Medical University (Ukraine); **Zoryana Kovalchuk** – DSc in Psychology, Professor, Lviv State University of Internal Affairs (Ukraine); **Ivan Krupnyk** – Ph.D. in Psychology, Associate Professor, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University (Ukraine); **Maryna Orap** – DSc in Psychology, Professor, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University (Ukraine); **Mykyta Panov** – DSc in Psychology, Associate Professor, Municipal Institution of Higher Education "Khortytsia National Educational Rehabilitation Academy" (Ukraine); **Liubomyra Piletska** – DSc in Psychology, Professor, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ukraine); **Magda Julissa Rojas-Bahamón** – Ph.D. in Education and Environmental Culture, Professor, Surcolombiana University (Colombia); **Nataliia Tavrovetska** – Ph.D. in Psychology, Associate Professor, Kherson State University (Ukraine); Bogdan Tkach – DSc in Psychology, Senior Researcher, G. S. Kostiyk Institute of Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine (Ukraine); **Nataliia Tsybuliak** – Ph.D. in Psychology, Associate Professor, Berdyansk State Pedagogical University (Ukraine); **Elnara Shafiyeva** – DSc in Psychology, Professor, Baku State University (Azerbaijan); **Svitlana Yakovleva** – DSc in Psychology, Professor, Kherson State University (Ukraine); **Anastasiia Yatsiuk** – Ph.D. in Psychology, Associate Professor, State University of Economics and Technology (Ukraine).

I-69 Insight: the psychological dimensions of society : scientific journal / editorial board I. Popovych, A. Hudimova et al. – Kherson: Kherson State University, 2024. – Issue 12. – 516 pages.

The journal covers topical issues of psychological theory and history of psychological thought; personality psychology; pedagogical and developmental psychology; social psychology; organizational psychology; legal, economic and other branches of psychological science.

CONTENTS

Popovych I.	9
Editor's Preface	9
GENERAL PSYCHOLOGY; PERSONALITY PSYCHOLOGY	
Olefir, V., Bosniuk, V.	18
Ukrainian-language Adaptation of the Basic Psychological Need Satisfaction Scale	18
Halian, I., Halian, O., Myshchyshyn, M.	44
Coping Strategies in the Behavioral Models of Youth in Martial Law Conditions.....	44
Savchenko, O., Kolesnichenko, L., Chuzhykova, V., Berezhenna, O.	66
Life Significance in Maintaining Military Personnel's Resilience: Making a Mediation Model	66
Kalamazh, R., Voloshyna-Narozhna, V., Tymoshchuk, Y., Balashov, E.	96
Coping Styles and Self-Regulation Abilities as Predictors of Anxiety	96
Hrabovska, S., Partyko, T., Stelmashchuk, K.	115
Adaptability to Stress in Student Youth at Different Stages of the Russian-Ukrainian Military Conflict	115
Duisenbayeva, A., Kariyev, A., Baimoldina, L., Issayeva, Z.	137
Psychological Characteristics of the Body Image of Middle-Aged Women in Organization of Interpersonal Interaction	137
Pomytkina, L., Melnyk, N., Kovtun, O., Kokarieva, A.	166
Features of Life Planning Among Student Youth During Wartime and the Post-Pandemic Period	166
Aleksina, N., Lavrynenko, D., Savchenko, O., Gerasimenko, O.	191
Brief COPE-26 Coping Scale: Ukrainian-Language Adaptation and Modification for Online Diagnostics	191
PEDAGOGICAL AND DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY	
Yaremchuk, N., Pinchuk, N., Kalahurka, K., Turko, B.	229
Formation of Professional Identity of Future Teachers under Conditions of a Digital Educational Environment	229
Shatri, S., Thaçi, B.	250
Research on the Influence of Social Networks on the Manifestation of Aggression in Adolescents	250
Semenova, N., Semenov, O., Alendar, N., Zdikhovskiy, A.	268
Psychological Peculiarities of Organization of Parent-Child Relationships Among Older Preschoolers	268
Zavatska, N., Omelianiuk, S., Lukashov, O., Petrenko, M.	290
Social Comparison in the Organization of the Structure of Self-Efficacy of Higher Education Students	290
Bokhonkova, Y., Kruglov, K., Buhaiova, N., Kryzhanovskiy, O.	311
Student Leadership in Times of Social Transformation.....	311

SOCIAL PSYCHOLOGY; PSYCHOLOGY OF SOCIAL WORK

Tytarenko, T.

Self-Recovery Practices of Ukrainian Civilians at the Beginning
of the War: Subcultural Differences 338

Kariyev, A., Baydjanov, B., Umnov, D., Imankulova, M.

Research on Relationships Between Self-Esteem and
Social Activeness of Young People: Gender Differentiation Exemplified
by the Kazakh-Uzbek Sample 358

Falko, N., Serbin, I., Hurtovenko, N., Tylnyi, I.

Life Orientations of Migrant Students under Martial Law 378

ORGANISATIONAL PSYCHOLOGY

Fasanelli, R., Foglia, S., Amalfi, G., Piscitelli, A.

Team-Building Dimensions Assessment Scale: Development
and Psychometric Validation of a New Tool 401

SPECIAL PSYCHOLOGY

Anis, M., Nordin, N. A.

Attitudes of Support Staff Towards People with Intellectual
Disabilities Under Their Care: A Systematic Review of Literature 428

Hrys, A., Chepeleva, N., Tkachuk, T., Tor, L.

Adaptive Potential of Adults with Attention
Deficit/Hyperactivity Disorder (ADHD) 471

Stepura, E., Zavorodnia, O., Sushchynska, T.

Features of the Attributional Style of Individuals
with Alexithymia and Psychopathy 495

ЗМІСТ

Попович І.	
Передмова редактора	9
ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ; ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ	
Олефір В., Боснюк В.	
Українськомовна адаптація шкали задоволеності базових психологічних потреб	18
Галян І., Галян О., Мицишин М.	
Копінг-стратегії в моделях поведінки молоді в умовах воєнного стану	44
Савченко О., Колесніченко Л., Чужикова В., Береженна О.	
Цінність власного життя в підтримці резильєнтності військових: побудова медіаторної моделі	66
Каламаж Р., Волошина-Нарожна В., Тимощук Є., Балашов Е.	
Стили подолання й здібності до саморегуляції як предиктори тривожності	96
Грабовська С., Партико Т., Стельмащук Х.	
Адаптивність до стресу в студентській молоді на різних етапах російсько-українського воєнного конфлікту	115
Дуйсенбаєва А., Карієв, А., Баймолдіна, Л., Ісаєва Ж.	
Психологічні особливості образу власного тіла жінок середнього віку в організації міжособистісної взаємодії	137
Помиткіна Л., Мельник Н., Ковтун О., Кокарева А.	
Особливості життєвого планування студентської молоді під час дії воєнного стану в постпандемічний період	166
Алексіна Н., Лавриненко Д., Савченко О., Герасименко О.	
Коротка шкала подолання “Brief COPE-26”: українськомовна адаптація та модифікація для онлайн-діагностики	191
ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХОЛОГІЯ РОЗВИТКУ	
Яремчук Н., Пінчук Н., Калагурка Х., Турко Б.	
Становлення професійної ідентичності майбутніх педагогів в умовах цифрового освітнього середовища	229
Шатрі С., Тачі Б.	
Дослідження впливу соціальних мереж на прояв агресії у підлітків	250
Семенова Н., Семенов О., Алendarь Н., Здіховський А.	
Психологічні особливості організації дитячо-батьківських стосунків у старшому дошкільному віці	268
Завацька Н., Омелянюк С., Лукашов О., Петренко М.	
Соціальне порівняння в організації структури самоєфективності здобувачів вищої освіти	290

Бохонкова Ю., Круглов К., Бугайова Н., Крижановський О.	
Студентське лідерство в період суспільних трансформацій	311
СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ; ПСИХОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ	
Титаренко Т.	
Практики самовідновлення мирних мешканців України на початку війни: субкультурні відмінності	338
Карієв А., Байджанов Б., Умнов Д., Іманкулова М.	
Дослідження взаємозв'язку самооцінки й соціальної активності молоді: статеве диференціювання на прикладі казахсько-узбецької вибірки	358
Фалько Н., Сербін Ю., Гуртовенко Н., Тильний І.	
Життєві орієнтації студентів-мігрантів в умовах воєнного стану	378
ОРГАНІЗАЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ	
Фазанеллі Р., Фолья С., Амальфі Д., Пісцителлі А.	
Шкала оцінювання параметрів командоутворення: розробка та психометрична перевірка нового інструменту	401
СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ	
Аніс М., Нордін Н. А.	
Ставлення допоміжного персоналу до людей з інтелектуальними порушеннями, які перебувають під його опікою: системний огляд літератури	428
Грись А., Чепелева Н., Ткачук Т., Тьор Л.	
Адаптаційний потенціал осіб дорослого віку з розладом дефіциту уваги/гіперактивності (РДУГ)	471
Степура Є., Завгородня О., Сущинська Т.	
Особливості атрибутивного стилю осіб з алекситимією та психопатією	495

Editor's Preface

Передмова редактора

Ihor Popovych*

Doctor of Psychology, Full Professor,
Department of Psychology
Kherson State University, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-1663-111X>

Ігор Попович*

доктор психологічних наук, професор,
професор, кафедра психології,
Херсонський державний університет, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-1663-111X>

The new – twelfth – issue of the scientific journal “Insight: the Psychological Dimensions of Society” (No. 12/2024) has been published. Our publication has a fully generated journal profile in the Scopus scientometric database. The CiteScoreTracker 2023 score is 3.5; the indicator SJR 2023 is 0.529; the SNIP 2023 indicator is 0.453. Journal quantiles: 77th percentile and quartile – Q1. The journal took the highest of the four declared – 22nd rating position in the Psychology (miscellaneous) section, allowing it to qualify in the first quartile.

The Academic Council of Kherson State University, which is the founder of the publication, decided to change the type of publication from print to electronic. The publisher of the scientific journal for the current issue is Kherson State University (Order of KSU dated October 3, 2024, No. 540-Д).

Twenty-one documents were published in the twelfth issue: twenty scientific papers and an editor's preface. The growth of scientific works presented by foreign researchers is noticeable. There has been a permanent increase in the number of studies carried out within the framework of grant, state budget, and initiative research topics. The authors of the current issue are researchers from the following countries: Ukraine, Italy, Kosovo, USA, Kazakhstan, Uzbekistan, and Malaysia. Among the researchers are scientific and pedagogical workers of institutions of higher education, employees of scientific institutions, students of educational and educational-scientific programs, practicing

Опубліковано черговий – дванадцятий – випуск наукового журналу “Інсайт: психологічні виміри суспільства” (№12/2024).

Наше видання має повний згенерований профіль журналу в наукометричній базі Scopus. Показник CiteScoreTracker 2023 склав 3.5; показник SJR 2023 – 0.529; показник SNIP 2023 – 0.453. Квантилі журналу: 77 процентиль і квантиль – Q1. У рубриці Psychology (miscellaneous) журнал посів найвищу з чотирьох заявлених – 22 рейтингову позицію, що дозволило кваліфікуватися в перший квантиль.

Вченою радою Херсонського державного університету, який є засновником видання, ухвалено рішення про зміну виду видання з друкованого на електронне. Видавцем наукового журналу з поточного випуску є Херсонський державний університет (Наказ ХДУ від 03 жовтня 2024 р. № 540-Д).

У дванадцятому випуску опубліковано двадцять один документ: двадцять наукових праць і передмову редактора. Помітним є зростання наукових праць, представлених зарубіжними дослідниками. Перманентно зростає кількість досліджень, що виконані в межах грантових, держбюджетних та ініціативних науково-дослідних тем. Авторський склад поточного випуску представлено дослідниками з таких країн: Україна, Італія, Косово, США, Казахстан, Узбекистан і Малайзія. Серед дослідників є науково-педагогічні працівники закладів вищої освіти, співробітники наукових установ, здобувачі освітніх і освітньо-

* Corresponding Author: insightksu2019@gmail.com

* Автор-кореспондент: insightksu2019@gmail.com

psychologists, and psychotherapists. The works of issue No. 12/2024 are grouped into five sections: “General psychology; personality psychology,” “Pedagogical and developmental psychology,” “Social psychology; psychology of social work,” “Organizational psychology,” and “Special psychology.”

In the section “General psychology; personality psychology,” eight works are presented. Researchers Valerii Olefir and Valerii Bosniuk carried out a Ukrainian-language adaptation and verification of the psychometric characteristics of the scale of satisfaction of basic psychological needs. The researchers obtained statistically significant theoretically expected correlations of the questionnaire scales with variables-indicators of subjective well-being, which testified to the nomological validity of the diagnostic instrument in relation to external constructs. It is generalized that the adapted version of the scale of satisfaction of basic psychological needs in the Ukrainian-speaking environment meets generally accepted psychometric standards and is recommended for use in psychodiagnostic practice with a high level of responsibility for the decisions made. The work of Ihor Halian, Olena Halian, and Maria Myshchyshyn presents coping strategies in models of youth behavior under martial law. Researchers have found a relationship between personal and situational anxiety in young people and protective coping strategies (emotionally oriented coping), while no statistically significant differences were recorded for problem-oriented coping and avoidance-oriented coping. The use of discriminant analysis allowed the authors to state the dominance of emotional coping, which accompanies both personal and situational anxiety. A warning is made about the negative impact of emotional coping not only on the success of activities but can also be accompanied by physiological problems, reducing the quality of life and mental well-being of young people. Researchers Olena Savchenko, Lina Kolesnichenko, Viktoriya Chuzhykova, and Olena Berezhenna empirically tested a model of connections that predicts the peculiarities of coping behavior of military personnel in stressful situations, where the predictor is the value of one’s life, and the mediator is the clarity

наукових програм, практикуючи психологи та психотерапевти. Праці випуску №12/2024 об’єднано в п’ять рубрик: “Загальна психологія; психологія особистості”, “Педагогічна та вікова психологія”, “Соціальна психологія; психологія соціальної роботи”, “Організаційна психологія” і “Спеціальна психологія”.

У рубриці “Загальна психологія; психологія особистості” представлено вісім праць. Дослідники Валерій Олефір і Валерій Боснюк здійснили україномовну адаптацію й перевірку психометричних характеристик шкали задоволеності базових психологічних потреб. Дослідники отримали статистично значущі теоретично очікувані кореляційні зв’язки шкал опитувальника зі змінними-показниками суб’єктивного благополуччя, які засвідчили номологічну обґрунтованість діагностичного інструменту стосовно зовнішніх конструктів. Узагальнено, що адаптована версія шкали задоволеності базових психологічних потреб до українськомовного середовища відповідає загальноновизнаним психометричним стандартам та рекомендована до застосування в психодіагностичній практиці з високим рівнем відповідальності за ухвалені рішення. У праці Ігоря Галяна, Олени Галян та Марії Мищишин представлено копінг-стратегії в моделях поведінки молоді в умовах воєнного стану. Дослідниками з’ясовано зв’язок особистісної й ситуативної тривожності молодих людей та захисних копінг-стратегій (емоційно-орієнтований копінг), водночас за проблемно-орієнтованим копінгом і копінгом, орієнтованим на уникнення, статистично достовірних відмінностей не зафіксовано. Використання дискримінантного аналізу дозволило авторам констатувати домінування емоційного копіngu, що супроводжує як особистісну, так і ситуативну тривожність. Зроблено застереження про негативне позначення емоційного копіngu не лише на успішності діяльності, але й може супроводжуватися фізіологічними проблемами, знижуючи якість життя та психічне благополуччя молодих людей. Дослідниці Олена Савченко, Ліна Колесниченко, Вікторія Чужикова й Олена Береженна емпірично перевірили модель зв’язків, що прогнозує особливості копінг-поведінки військових у стресових ситуаціях, де предиктором виступає цінність власного життя, медіатором – ясність самоусвідомлення цінності життя. Автори змоделе-

of self-awareness of the value of life. The authors modeled the system “predictor – mediator – dependent variables” using SEM (structural equation modeling) in the Amos SPSS Statistics 26.0 package, MedMod Jamovi. The researchers summarized that a significant role of the mediator of “clarity and consistency of self-awareness” is observed in the connection “the value of one’s life – resilience” since it is the level of self-awareness that is associated with cognitive coping strategies, such as positive thinking, actualization of faith and hope. Eduard Balashov, Ruslana Kalamazh, Viktoriia Voloshyna-Narozhna, and Yelyzaveta Tymoshchuk explored coping styles and self-regulation abilities as predictors of anxiety. Researchers have found that coping strategies and the ability to self-regulate are predictors of T-anxiety and S-anxiety. The paper states that relying on Faith in choosing a coping style reduces T-anxiety and S-anxiety, while the use of Affect and Imagination causes an increase in T-anxiety, and the use of Imagination as a coping style increases S-anxiety. The work of Sofiia Hrabovska, Tetyana Partyko, and Khrystyna Stelmashchuk reveals the peculiarities of the adaptability of student youth to stress at different stages of the Russian-Ukrainian military conflict. The researchers found that the adaptive core at all stages was somatic regulation, which at the beginning of the full-scale invasion was combined with adaptive thinking and optimism and a year later – with the management of psychophysiological states. The study by Ainur Duisenbayeva, Adlet Kariyev, Laura Baimoldina, and Zhazira Issayeva investigated the psychological features of middle-aged women’s own body image in the organization of interpersonal interaction. Researchers have found that middle-aged women rate the importance of their health quite highly and show concern about their own appearance. It is stated that the prevailing part of the middle-aged female sample has an inadequate perception of their own body, which is a strong argument for dissatisfaction with their bodies. The hypothesis of the relationship between satisfaction with one’s own body in middle-aged women and individual indicators of interpersonal interaction has been proved. Researchers Liubov Pomytkina, Nataliia Melnyk, Olena Kovtun, and Anzhelika Kokarjeva highlighted the results of a theoretical

лювали систему “предиктор – медіатор – залежні змінні” засобами SEM (моделювання структурними рівняннями) в пакеті Amos SPSS Statistics 26.0, MedMod Jamovi. Дослідники узагальнили, що значуща роль медіатора “ясність та несуперечливість самоусвідомлення” спостерігається у зв’язку “цінність власного життя – резильєнтність”, оскільки саме рівень самоусвідомлення пов’язаний із когнітивними копінг-стратегіями, такими як позитивне мислення, актуалізація віри та надії. Едуард Балашов, Руслана Каламаж, Вікторія Волошина-Нарожна і Єлизавета Тимошук дослідили стилі подолання й здібності до саморегуляції як предиктори тривожності. Дослідники з’ясували, що копінг-стратегії й здатність до саморегуляції є предикторами Т-тривожності та S-тривожності. У праці зазначено, що опора на Віру у виборі стилю подолання знижує Т-тривожність і S-тривожність, тоді як використання Афекту та Уяви спричиняє підвищення Т-тривожності, а використання Уяви як стилю подолання підвищує S-тривожність. У праці Софії Грабовської, Тетяни Партико і Христини Стельмашук виявлено особливості адаптивності студентської молоді до стресу на різних етапах російсько-українського воєнного конфлікту. Дослідниці з’ясували, що адаптаційним стрижнем на всіх етапах була соматична регуляція, яка на початку повномасштабного вторгнення поєднувалася з адаптивністю мислення та з оптимістичністю, а через рік – з управлінням психофізіологічними станами. У дослідженні Айнур Дуйсенбаєвої, Адлета Карієва, Лаури Баймолдіної і Жазіри Ісаєвої досліджено психологічні особливості образу власного тіла жінок середнього віку в організації міжособистісної взаємодії. Дослідники з’ясували, що жінки середнього віку досить високо оцінюють значення стану свого здоров’я та демонструють стурбованість власною зовнішністю. Констатовано, що превалююча частина респонденток жіночої вибірки середнього віку має неадекватне сприйняття власного тіла, що є вагомим аргументом незадоволеності своїм тілом. Доведено гіпотезу про зв’язок задоволеності власним тілом у жінок середнього віку та окремими показниками міжособистісної взаємодії. Дослідниці Любов Помиткіна, Наталія Мельник, Олена Ковтун і Анжеліка Кокарєва висвітили результати теоретико-емпіричного дослідження особли-

and empirical study of the peculiarities of life planning of student youth during martial law in the post-pandemic period. The study empirically clarified and theoretically substantiated the following features of life planning of student youth: competence in the time of life (optimal attitude to the past, present, and future, flexible and conscious organization of time, responsibility for decisions and plans), authentic life perception prevails among students with a balanced time perspective; more pronounced disorganization of time and intolerance to uncertainty – in students with an unbalanced time perspective, which indicates the presence of problems with the awareness of their own goal and intentions about a weak prospect for the future, which is associated with the current experiences of young people regarding hostilities in the post-pandemic period. The study by researchers Nadiia Aleksina, Denys Lavrynenko, Olena Savchenko, and Olha Herasimenko, who presented a short scale of overcoming “Brief COPE-26”, is the final one in the section “General psychology; personality psychology”. The proposed scale is a Ukrainian-language adaptation and modification for online diagnostics of a wide range of individual reactions to stress. It is noted that the methodological advantage of the short scale is the flexibility of application in accordance with the purpose and conditions of the study, which is achieved by modifying instructions, formulations, and a set of measuring scales.

Five works are presented in the section “Pedagogical and developmental psychology”. The work of Nataliya Yaremchuk, Nazarii Pinchuk, Khrystyna Kalahurka, and Bohdanna Turko presents a theoretical and empirical study of the formation of the professional identity of future teachers in a digital educational environment. The study clarifies the types of professional identity of future teachers and substantiates that they form dominant psycho-complexes, which are indicators of primary professionalization, reflect self-actualization intentions, and constitute a key line of life and personal self-determination. The researchers recommend operationalizing the elucidated types of professional identity into educational theory and practice. In a study, Saranda Shatri and Bujar Thaçi investigated

востей життєвого планування студентської молоді під час дії воєнного стану в постпандемічний період. У дослідженні емпірично з’ясовано й теоретично обґрунтовано такі особливості життєвого планування студентської молоді: компетентність у часі життя (оптимальне ставлення до минулого, теперішнього й майбутнього, гнучка і свідомо організація часу, відповідальність за рішення та плани), автентичне життєсприйняття превалює у студентів зі збалансованою часовою перспективою; більш виражена дезорганізація часу та інтолерантність до невизначеності – у студентів із розбалансованою часовою перспективою, що свідчить про наявність проблем з усвідомленням власної мети і намірів про слабку перспективу майбутнього, що пов’язані з актуальними теперішніми переживаннями молоді щодо воєнних дій у постпандемічний період. Закриває рубрику “Загальна психологія; психологія особистості” праця дослідників Надії Алексіної, Дениса Лавриненка, Олени Савченко й Ольги Герасименко, які представили коротку шкалу подолання “Brief COPE-26”. Запропонована шкала є українськомовною адаптацією та модифікацією для онлайн-діагностики широкого спектру індивідуальних реакцій випробовуваних на стрес. Зазначено, що методологічною перевагою короткої шкали є гнучкість застосування відповідно до мети та умов проведення дослідження, що досягається модифікацією інструкцій, формулювань і комплектом вимірювальних шкал.

У рубриці “Педагогічна та вікова психологія” представлено п’ять праць. У праці Наталії Яремчук, Назарія Пінчука, Христини Калагурки і Богданни Турко представлено теоретико-емпіричне дослідження становлення професійної ідентичності майбутніх педагогів, в умовах цифрового освітнього середовища. У дослідженні з’ясовано типи професійної ідентичності майбутніх педагогів і обґрунтовано, що вони утворюють домінуючі психоконспекти, які є індикаторами первинної професіоналізації, що відображає самоактуалізаційні інтенції й складає ключову лінію життєвого та особистісного самовизначення. Дослідники рекомендують з’ясовані типи професійної ідентичності операціоналізувати в освітню теорію і практику. У дослідженні Саранда Шатрі і Буяр Тачі з’ясували вплив соціальних мереж на прояв агресії у підлітків. Дослідники конста-

social media's impact on adolescents' aggression. The researchers found a significant correlation between social media addiction and aggression and noted the need to investigate additional factors that contribute to higher levels of aggression in children and young people. The authors drew attention to the fact that this scientific problem is part of a broader problem of transforming social relations that occur under the influence of information technology. Researchers Oleksandr Semenov, Nataliia Semenova, Nadiia Alendar, and Andrii Zdikhovskiy found out the psychological features of the organization of child-parent relationships in the senior preschool age. The publication substantiates that the development of child-parent relations in the senior preschool age is determined by the differentiation of the content features of interpersonal interaction in the educational subsystem "parents-child" and the presence of an adequate and congruent social situation type of behavior. The researchers emphasized that the family is a reference space for development, which ensures the formation of behavioral patterns and the emotional and sensory sphere of the child. It is noted that children's attempts to construct interactions, which are carried out in the "parent-child" subsystem, are important for building constructive child-parent relationships. The study, organized by Nataliia Zavatska with her colleagues Serhii Omelianiuk, Oleksandr Lukashov, and Maksym Petrenko, examines social comparison in the organization of the structure of self-efficacy of higher education students. The authors substantiate that the grade point average and self-efficacy of subject activities are the most operational and sensitive parameters in the context of social comparison. It is generalized that the study of social comparison in the organization of the structure of self-efficacy of higher education students is a socio-psychological approbation complex of educational and professional training of future specialists, which has a dual influence. The section "Pedagogical and developmental psychology" closes with the work of Yuliia Bokhonkova, Kostyantyn Kruglov, Nataliia Buhaiova, and Oleksii Kryzhanovskiy on student leadership in the period of social transformations. The researchers noted that the developed empirical strategy for studying

тували достовірну кореляцію між залежністю від соціальних мереж та агресією і зазначили про необхідність дослідження додаткових чинників, які сприяють більш високому рівню агресії у дітей та молоді. Автори звернули увагу, що ця наукова проблема є частиною ширшої проблеми трансформації соціальних відносин, які відбуваються під впливом інформаційних технологій. Дослідники Олександр Семенов, Наталія Семенова, Надія Алendar і Андрій Здіховський з'ясували психологічні особливості організації дитячо-батьківських стосунків у старшому дошкільному віці. У праці обґрунтовано, що розвиток дитячо-батьківських стосунків у старшому дошкільному віці зумовлений диференціюванням змістових особливостей міжособистісної взаємодії у виховній підсистемі "батьки-дитина" та наявністю адекватного й конгруентного до соціальної ситуації типу поведінки. Дослідники акцентували, що сім'я є еталонним простором розвитку, який забезпечує формування поведінкових патернів та емоційно-почуттєвої сфери вихованця. Зазначено, що спроби конструювання вихованцями інтеракцій, які здійснюються в підсистемі "батьки-дитина", мають важливе значення для побудови конструктивних дитячо-батьківських стосунків. У дослідженні, організованому Наталією Завацькою з колегами Сергієм Омелянюком, Олександром Лукашовим і Максимом Петренком, розглянуто соціальне порівняння в організації структури самоефективності здобувачів вищої освіти. Автори обґрунтували, що середній бал і самоефективність предметної діяльності є найбільш операційними й чутливими параметрами в контексті соціального порівняння. Узагальнено, що дослідження соціального порівняння в організації структури самоефективності здобувачів вищої освіти є соціально-психологічним апробаційним комплексом навчально-професійної підготовки майбутніх фахівців, який наділений дуальним впливом. Закриває рубрику "Педагогічна та вікова психологія" праця Юлії Бохонкової, Костянтина Круглова, Наталії Бугайової й Олексія Крижановського про студентське лідерство в період суспільних трансформацій. Дослідники зазначили, що розроблена емпірична стратегія дослідження феномену студентського лідерства дозволила з'ясувати релевантні виміри лідерських інтенцій найбільш активної частини

the phenomenon of student leadership made it possible to find out the relevant dimensions of leadership intentions of the most active part of society, which are congruent in modern realities in the context of self-efficacy of educational and professional activities in the period of social transformations.

The section "Social psychology; psychology of social work" represents three works. Tetiana Tytarenko, a full member of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, defined the configuration of self-preservation and recovery practices typical for representatives of different age subcultures under martial law. The researcher confirmed the hypothesis about the self-healing function of practices as a form of daily behavior. The study demonstrates that expanding the range of health-saving practices implies a willingness to adequately and creatively treat the war present, accept help from others and provide support to their environment, and accept and support oneself, improving one's professional and self-regulatory capabilities. It is generalized that focusing on the subcultural characteristics of a person will contribute to the purposeful formation of such readiness and improve the targeting of educational, corrective, and rehabilitation influences. The work of Adlet Kariyev, Bekzod Baydjanov, Dmitriy Umnov, and Meruyert Imankulova presents a theoretical and empirical study of the features of the inclusion of self-esteem in the organization of social activity of young people. Researchers have substantiated that young people are significantly influenced by the opinions of significant others that relate to their personality. The study's indicate that the connection between the overall achievement of success and the art of accepting oneself demonstrates the self-actualization aspirations of young people to influence global social processes. It is generalized and substantiated that the level of self-esteem affects the parameters and orientation of social activity. The study, organized by Nataliia Falko with her colleagues Yurii Serbin, Nataliia Hurtovenko, and Ivan Tilnyi, presents the life orientations of migrant students under martial law. The paper substantiates that the study of life orientations of young people in the context of sociogenic challenges is the examination of

суспільства, які є конгруентними в сучасних реаліях у контексті самоефективності навчально-професійної діяльності в період суспільних трансформацій.

Рубрику "Соціальна психологія; психологія соціальної роботи" представлено трьома працями. Дійсний член НАПН України Тетяна Титаренко визначила конфігурацію практик самозбереження і відновлення, характерних для представників різних вікових субкультур в умовах воєнного стану. Дослідниця підтвердила гіпотезу про самовідновлювальну функцію практик як форми щоденної поведінки. У дослідженні продемонстровано, що розширення діапазону здоров'язберігальних практик передбачає готовність адекватно й креативно ставитися до воєнного сьогодення; готовність приймати допомогу від інших і надавати підтримку своєму оточенню; готовність приймати й підтримувати себе, поліпшувати власні професійні та саморегулятивні можливості. Узагальнено, що орієнтація на субкультурні характеристики людини сприятиме цілеспрямованому формуванню такої готовності й покращить таргетування едукативних, корекційних, реабілітаційних впливів. У праці Адлета Карієва, Бекзода Байджанова, Дмитрія Умнова і Меруерт Іманкулової подано теоретико-емпіричне дослідження особливостей включеності самооцінки в організацію соціальної активності молоді. Дослідники обґрунтували, що на молодих людей мають достовірний вплив думки значущих інших, які стосуються їхньої особистості. У висновках дослідження зазначено, що зв'язок загально-го досягнення успіху з мистецтвом приймати себе демонструє самоактуалізаційні прагнення молоді з метою впливу на глобальні соціальні процеси. Узагальнено й обґрунтовано, що рівень самооцінки впливає на параметри й орієнтацію соціальної активності. У дослідженні, організованому Наталею Фалько з колегами Юрієм Сербінім, Наталією Гуртовенко та Іваном Тильним, представлено життєві орієнтації студентів-мігрантів в умовах воєнного стану. У праці обґрунтовано, що дослідження життєвих орієнтацій молоді в умовах соціогенних викликів є вивченням усвідомлення й переосмислення молодими людьми свого життєвого призначення, сенсу життя та прагнення до самореалізації. Дослідники констатували, що життєві цінності, розглянуті

young people's awareness and rethinking of their life purpose, the meaning of life, and the desire for self-realization. The researchers stated that life values, considered through the prism of dynamic social transformations in the dimensions of readiness or unreadiness for personal changes and constructive and destructive coping strategies, confirmed the complexity and diversity of the phenomenon under study.

The rubric "Organizational psychology" presents only one work. Italian researchers Roberto Fasanelli, Sofia Foglia, Giuliana Amalfi and Alfonso Piscitelli developed and carried out a psychometric test of the team-building parameter assessment scale. The researchers claim that with their comprehensive approach to team building assessment, focusing on team cohesion and effectiveness, they have succeeded in offering a powerful psychodiagnostic tool for organizational development. By taking into account the organization's underlying culture and facilitating a learning-oriented evaluation process, this tool will facilitate more efficient and effective management of development strategies throughout the organization.

The section "Special psychology" presents the final three works of the issue. Malaysian researchers Maria Anis and Nor Akmar Nordin have proposed a systematic review of the literature on support staff attitudes towards people with intellectual disabilities in care. The researchers stated that the differences in attitudes are evident, as some support workers show genuine respect for the well-being and potential of people with intellectual disabilities, while others have a biased attitude towards them. Generally, the findings highlight the need to address negative attitudes so that support staff can provide high-quality care and support to people with intellectual disabilities. In a study by Antonina Hrys and her colleagues Nataliia Chepelieva, Tetiana Tkachuk, and Larysa Tor, a successful attempt was made to study the adaptive potential of adults with attention-deficit/hyperactivity disorder (ADHD). The researchers found reliable patterns of work and social adaptation of the subjects. The authors summarized that the following are important for adaptation: acceptance and support of the environment, tolerance and lack of stigmatization in the family, in the team, and in society in general.

крізь призму динамічних соціальних трансформацій, у вимірах готовності чи неготовності до особистісних змін і конструктивних та деструктивних копінг-стратегій, підтвердили складність і багатоманітність досліджуваного феномену.

Єдиною працею представлена рубрика "Організаційна психологія". Італійські дослідники Роберто Фазанеллі, Софія Фолья, Джуліана Амальфі й Альфонсо Пісцителлі розробили та здійснили психометричну перевірку шкали оцінювання параметрів командоутворення. Дослідники стверджують, що завдяки своєму комплексному підходу до оцінки командоутворення, зосередженому на згуртованості команди та ефективності, вдалося запропонувати потужний інструмент психодіагностики розвитку організації. Враховуючи базову культуру організації та сприяючи процесу оцінювання, орієнтованому на навчання, цей інструмент сприятиме ефективнішому й результативнішому керівництву стратегіями розвитку всієї організації.

У рубриці "Спеціальна психологія" представлено заключні три праці випуску. Малайзійські дослідники Марія Аніс і Нор Акмар Нордін запропонували системний огляд літератури про ставлення допоміжного персоналу до людей з інтелектуальними порушеннями, які перебувають під опікою. Дослідники констатували, що відмінності у ставленні очевидні, оскільки деякі допоміжні працівники демонструють щире повагу до добробуту та потенціалу людей із розумовими вадами, тоді як інші мають упереджене ставлення до них. Узагальнено, що отримані дані підкреслюють необхідність подолання негативних проявів у ставленні, щоб допоміжний персонал міг надавати високоякісний догляд та підтримку людям з інтелектуальними порушеннями. У дослідженні Антоніною Грись із колегами Наталією Чепелевою, Тетяною Ткачук і Ларисою Тьор, реалізовано успішну спробу вивчення адаптаційного потенціалу осіб дорослого віку з розладом дефіциту уваги/гіперактивності (РДУГ). Дослідники з'ясували достовірні закономірності робочої та соціальної адаптації випробуваних. Автори узагальнили, що важливе значення для адаптації мають: прийняття й підтримка оточення; толерантність і відсутність стигматизації в родині, у колективі й загалом у суспільстві. Зазначено, що ізольо-

It is noted that isolation is partly accompanied by a lack of support, which can lead to severe manifestations of ADHD and comorbid disorders. The impact of a traumatic event affects the course of the mental states of the subjects. The section “Special psychology” and the current issue are closed by the work of Yevhenii Stepura, Olena Zavorodnia, and Tetiana Sushchynska on the features of the attributive style of people with alexithymia and psychopathy. The researchers found that people with alexithymia and secondary psychopathy are characterized by a pessimistic attributive style, while individuals with primary psychopathy are characterized by an optimistic attributive style. The authors stated that the attributive style of people with secondary psychopathy is predominantly depressogenic, in contrast to individuals with primary psychopathy, in whom this feature is not observed. It is noted that the results of the study can be useful in the context of choosing strategies for psychocorrective influence on persons with alexithymia and psychopathy.

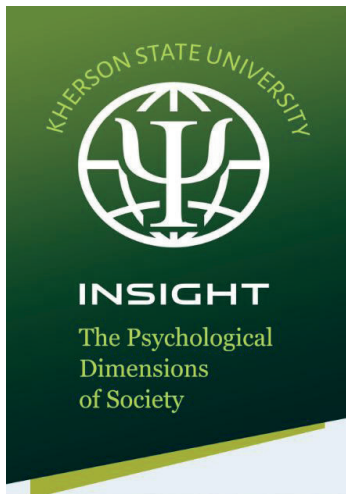
The Editorial Board continues to publish the authors’ research in two full versions – Ukrainian and English – with the aim of integrating Ukrainian psychological science into the global scientific space. We invite researchers working in all fields of psychological science to cooperate constructively. The strategy of the scientific journal “Insight: the Psychological Dimensions of Society” still involves high quality of published works, support for high-quality psychological research on topical issues of today, supporting the research of qualitative fundamental problems in psychological science. The Ethics Committee carefully examines the submitted manuscripts and promptly provides feedback. The best works that offer solutions to current psychological problems of today, designed in accordance with the terms of publication of articles in compliance with the Code of Conduct, ethical practices, and publishing standards of publication, approved by the Committee on Publication Ethics (COPE), will be presented in the next issue.

Thank you for your cooperation and contribution to science!

ваність почасти супроводжується відсутністю підтримки, що може призвести до важких проявів РДУГ і коморбідних розладів; вплив травмивної події позначається на протіканні психічних станів досліджуваних. Закриває рубрику “Спеціальна психологія” і поточний випуск праця Євгенія Степури, Олени Завгородньої і Тетяни Сущинської про особливості атрибутивного стилю осіб з алекситимією та психопатією. Дослідники з’ясували, що для людей з алекситимією та вторинною психопатією характерним є песимістичний атрибутивний стиль, тоді як особи з первинною психопатією характеризуються оптимістичним атрибутивним стилем. Автори констатували, що атрибутивний стиль людей із вторинною психопатією є переважно депресогенним, на відміну від осіб із первинною психопатією, у яких така особливість не спостерігається. Зазначено, що результати дослідження можуть бути корисні в контексті вибору стратегій психокорекційного впливу на осіб з алекситимією та психопатією.

Редакційна колегія продовжує публікувати дослідження авторів у двох повних версіях – українській і англійській – із метою інтеграції української психологічної науки у світовий науковий простір. Запрошуємо до конструктивної співпраці дослідників, які працюють у всіх галузях психологічної науки. Стратегією наукового журналу “Інсайт: психологічні виміри суспільства” залишається: висока якість опублікованих праць; підтримка якісних психологічних досліджень актуальних проблем сьогодення; підтримка дослідження якісних фундаментальних проблем психологічної науки. Етичний комітет уважно розглядає надіслані рукописи, оперативно надає зворотний зв’язок. Найкращі праці, в яких запропоновано розв’язання актуальних психологічних проблем сьогодення, оформлених згідно з умовами публікації статей із дотриманням Кодексу поведінки, етичної практики та видавничих стандартів публікації Code of Conduct, затверджених Комітетом з етики публікацій (COPE), буде представлено в черговому випуску.

Дякуємо за співпрацю та внесок у науку!

**General psychology;
personality psychology**

**Загальна психологія;
психологія особистості**

<https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-2>

How to Cite (Style APA):

Olefir, V., & Bosniuk, V. (2024). Ukrainian-language Adaptation of the Basic Psychological Need Satisfaction Scale. *Insight: the psychological dimensions of society*, 12, 18–43. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-2>

Як цитувати (Стиль ДСТУ 8302: 2015):

Олефір В., Боснюк В. Українськомовна адаптація шкали задоволеності базових психологічних потреб. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2024. № 12. С. 18–43. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-2>

UDC [364.2:159.9]159.9.072-044.332(477)

Ukrainian-language Adaptation of the Basic Psychological Need Satisfaction Scale

Українськомовна адаптація шкали задоволеності базових психологічних потреб

Received: March 25, 2024
Valerii Olefir

Doctor of Psychological Sciences, Associate
Professor, Head of the Department,
Department of General Psychology
V. N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-4482-0150>

Valerii Bosniuk*

PhD in Psychological Sciences, Associate
Professor,
Department of Psychology of Activities in Special
Conditions
National University of Civil Defence of Ukraine,
Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-0141-1920>

Abstract

The study's main **aim** was to adapt and validate the psychometric properties of the Ukrainian version of the Basic Psychological Need Satisfaction Scale, which is based on E. Deci and R. Ryan meta-theory of self-determination. During the work, special emphasis was placed on proving the questionnaire's structural validity. Based on theoretical considerations and a review of contemporary approaches to studying multidimensional constructs, we assumed that the basic psychological needs assessment scale has a complex bifactor structure. **Methods.** Two bilingual psychologists used the reverse

Accepted: October 28, 2024

Валерій Олефір

доктор психологічних наук, доцент, завідувач,
кафедра загальної психології,
Харківський національний університет імені
В. Н. Каразіна, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-4482-0150>

Валерій Боснюк*

кандидат психологічних наук, доцент,
кафедра психології діяльності в особливих
умовах,

Національний університет цивільного
захисту України, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-0141-1920>

Анотація

Основною **метою** дослідження була адаптація й перевірка психометричних характеристик українськомовної версії шкали задоволеності базових психологічних потреб, яка ґрунтується на теоретичній базі метатеорії самодетермінації Е. Десі та Р. Райана. Під час роботи особливу увагу було приділено обґрунтуванню структурної валідності опитувальника. Ґрунтуючись на теоретичних міркуваннях та огляді сучасних підходів до вивчення багатовимірних конструктів, ми припустили, що шкала оцінювання базових психологічних потреб має складну біфакторну структуру. **Методи.** Переклад англійської версії шкали на українську мову здійснено двома психологами-білінгвами методом зворотно-

* Corresponding Author: bosniuk_vf@ukr.net

* Автор-кореспондент: bosniuk_vf@ukr.net

Ukrainian-language Adaptation of the Basic Psychological Need Satisfaction Scale

translation method to translate the scale from English to Ukrainian. 548 people (62.0% women, 38.0% men) took part in the study using the Google Forms online service. The obtained data was analyzed using the statistical software environment Mplus and JASP. **The results** of our study revealed that the theoretical a priori three-factor model, in which each psychological need is a distinct independent factor, does not match empirical data. A bifactor exploratory model of a shortened version of the questionnaire with up to sixteen items showed a good fit and the best representation of the subjects' evaluations of their needs being met. The psychometric reliability analysis revealed that the questions were highly consistent for both the general factor (need satisfaction) and its specific subscales (autonomy, competence, and relatedness). The obtained statistically significant theoretically expected correlations between questionnaire scales and variables indicating subjective well-being attest to the diagnostic instrument's nomological validity in relation to external constructs. The scale's measurement invariance by gender has been proven separately; it works equally well in groups of females and males. **Conclusions.** The adapted version of the Basic Psychological Need Satisfaction Scale for the Ukrainian-speaking environment meets widely accepted psychometric standards and is recommended for use in psychodiagnostic practice with a high level of accountability for decisions made.

Keywords: self-determination theory, autonomy, competence, relatedness, psychometric reliability, validity, measurement invariance.

Introduction

The concept of basic psychological needs is multifaceted, which raises several interesting and complex questions about measurement practice and the intrinsic meaning of research variables. For example, is there a reason to combine the three needs into one variable of "need satisfaction", or are autonomy, competence, and connectedness with others separate independent factors, or is there a global factor of need satisfaction as well as three specific factors, each of which explains its unique variance? The answer determines

го перекладу. У дослідженні взяли участь 548 осіб (62.0% жінок, 38.0% чоловіків) через он-лайн-сервіс Google Forms. Аналіз отриманих даних здійснювали за допомогою статистичного програмного середовища Mplus та JASP. **Результати** нашого дослідження показали, що теоретична апіорна трьохфакторна модель, у якій кожна психологічна потреба являє собою унікальний самостійний фактор, не відповідає емпіричним даним. Добру відповідність та найкращу репрезентацію оцінок задоволеності потреб у досліджуваних продемонструвала біфакторна експлораторна модель укороченої версії опитувальника до шістнадцяти пунктів. Аналіз психометричної надійності показав високий рівень узгодженості запитань як для загального фактору (задоволеність потреб), так і для конкретних його субшкал (автономія, компетентність та зв'язність з іншими). Отримані статистично значущі теоретично очікувані кореляційні зв'язки шкал опитувальника зі змінними-показниками суб'єктивного благополуччя свідчать про номологічну обґрунтованість діагностичного інструменту по відношенню до зовнішніх конструктів. Окремо доведено вимірювальну інваріантність шкали за ознакою статі, вона однаково працює як у групах чоловіків, так і жінок. **Висновки.** Адаптована версія шкали задоволеності базових психологічних потреб до українськомовного середовища відповідає загальноновизнаним психометричним стандартам та рекомендована до застосування в психодіагностичній практиці з високим рівнем відповідальності за прийняті рішення.

Ключові слова: теорія самодетермінації, автономія, компетентність, зв'язність з іншими, психометрична надійність, валідність, інваріантність вимірювань.

Вступ

Багатогранна природа концепції базових психологічних потреб породжує ряд цікавих і водночас складних питань, що стосуються практики вимірювання і внутрішнього значення змінних дослідження. Наприклад, а чи є у нас підстави об'єднувати три потреби в одну змінну "задоволеності потреб", чи автономія, компетентність, зв'язність з іншими – це окремі незалежні фактори або, можливо, існує одночасно як глобальний фактор задоволеності потреб, так і три специфічних, кожен із яких пояснює свою унікальну дисперсію?

the interpretation of the obtained results, their practical application, understanding of the essence of the construct, and the concept's future development. That is, proper measurement and well-founded methodological aspects are important in scientific theory, the validity of psychological concepts is directly dependent on the quality of developed instruments and psychometric procedures.

Currently available measurement procedures and diagnostic instruments have assisted scientists in developing the theory of basic psychological needs into an important component of the world-renowned meta-theory of self-determination. However, this should not give researchers the illusion of perfection or lead to complacency, because the use of innovative and modern approaches to psychometric testing and validation procedures will be able to create prerequisites for clarifying previously formulated questions and posing new ones. Given the importance of self-determination theory in world psychology, we believe that using modern statistical technologies, it is necessary to readjust classic questionnaires to study basic psychological needs and adapt existing ones to various cultural and linguistic environments. We consider that this direction is especially important and relevant because there are currently a limited number of empirical works on the study of basic psychological needs that aim to clarify the quality of the existing ones and whether they meet the generally recognized psychometric requirements for test construction. This emphasis will strengthen the theory of self-determination's practical applicability and theoretical credibility.

Researchers have developed plenty of questionnaires to assess an individual's basic psychological needs, most of which are specific to different areas of life such as work, education, sport, etc.

M. Gagne (2003) developed a measuring instrument for assessing a person's basic needs satisfaction in a general context based on R. Ryan and E. Deci theoretical justification named "Basic Needs Satisfaction in General Scale", which in scientific literature is also known as "Basic

Від відповіді залежить інтерпретація отриманих результатів, практична їх реалізація, розуміння суті конструкту та подальший розвиток концепції. Тобто належне вимірювання та обґрунтовані методологічні аспекти відіграють важливе значення в науковій теорії, від якості розроблених інструментів та психометричних процедур безпосередньо залежить валідність психологічних концепцій.

Наявні на цей момент процедури вимірювання та діагностичні інструменти допомогли науковцям розвинути теорію базових психологічних потреб до ключової складової всесвітньовідомої метатеорії самодетермінації. Однак це не повинно спричиняти ілюзію їхньої досконалості, породжувати самозаспокоєння серед дослідників, оскільки прийняття інноваційних та сучасних підходів до психометричного тестування і процедур валідації зможе створити передумови для уточнення вже сформульованих питань та постановки нових. На нашу думку, з огляду на значення теорії самодетермінації у світовій психології, застосовуючи сучасні статистичні технології, необхідно реадaptувати класичні опитувальники з вивчення базових психологічних потреб та адаптувати вже розроблені до різноманітних культурних та мовних середовищ. Цей напрям вважаємо особливо важливим та актуальним, тому що зараз із усього масиву емпіричних робіт із дослідження базових психологічних потреб тільки обмежена їхня кількість спрямована на з'ясування якості вже наявних і того, чи відповідають вони загальноновизнаним психометричним вимогам до конструювання тестів. Такий акцент дозволить підвищити практичну застосовуваність та теоретичну достовірність теорії самодетермінації.

Дослідниками було створено низку опитувальників для оцінювання базових психологічних потреб особистості, здебільшого для різноманітних специфічних сфер життя: роботи, освіти, спорту тощо.

Вимірювальний інструмент для оцінювання задоволеності базових потреб особистістю в загальному контексті був розроблений М. Ганье (2003) на основі теоретичного обґрунтування Р. Райана й Е. Деці під назвою "Загальна шкала задоволеності базових потреб", який у науковій літературі також відомий як "Шкала задоволеності базових психологічних потреб" (ШБПП або ШЗ-БПП). Опитувальник складається з 21 пункту

Ukrainian-language Adaptation of the Basic Psychological Need Satisfaction Scale

Psychological Need Satisfaction Scale” – BNSGS or BPNSS). The questionnaire consists of 21 items that are assumed to be combined into three independent factors: autonomy, competence, and relatedness.

The need for autonomy refers to an individual’s desire to independently control their actions and behavior, to be the independent initiator, and to have the choice and determination over their activity. Competence is defined as an individual’s desire to perceive themselves as an effective actor capable of dealing with tasks of varying complexity. The third basic need – relatedness – is concerned with the quality of relationships; it includes the desire to form dependable relationships with other people that satisfy the individual, are based on attachment, and provide a sense of acceptance, closeness, and support (Ryan & Deci, 2017).

M. Johnston and S. Finney tested the psychometric characteristics of the BPNSS questionnaire for the first time in 2010, and the results confirmed that the test is multifactorial. A model with three independent factors provided the best fit to the data, but it did not fully support the a priori theoretically grounded model. The reverse negatively worded questions and autonomy assessment items accounted for the majority of discrepancies. The “autonomy” and “competence” subscales had a low internal consistency reliability (between .60 and .68 and between .55 and .62, respectively). Arguments of external validity were acquired (Johnston & Finney, 2010). Following the mixed results, scientists from various countries began actively testing the BPNSS’s psychometric properties. K. Sheldon and J. Hilpert (2012) did not obtain optimal indicators on a sample of students; however, in addition to the scales of autonomy, competence, and relatedness, they identified two separate latent factors of need satisfaction and dissatisfaction. M. Besharat’s (2013) research revealed evidence of the existence of a single general factor of basic need satisfaction as well as three lower-level factors: autonomy, competence, and relatedness. In another study of the BPNSS, researchers discovered that neither the one-factor nor three-factor models fit the original 21-item scale. The modified shortened scale of 17 questions

із припущенням про об’єднання їх у три незалежні фактори – автономія, компетентність та зв’язність з іншими.

Потреба в автономії означає прагнення індивіда самостійно контролювати власні дії та поведінку, бути їх незалежним ініціатором, відчувати вибір та власну детермінацію своєї активності. Під компетентністю розуміють прагнення індивіда відчувати себе ефективним діячем, здатним справлятися із завданнями різного рівня складності. Третя базова потреба – зв’язність з іншими (relatedness) – стосується якості взаємовідносин; вона включає прагнення до встановлення надійних відносин з іншими людьми, які задовольняють індивіда, що ґрунтуються на почутті прихильності та дають відчуття прийняття, близькості, підтримки (Ryan, Deci, 2017).

Уперше психометричні характеристики опитувальника ШБПП були перевірені М. Джонстоном і С. Фіннейем у 2010 році, за результатами якого встановлено, що тест має багатофакторну природу. Найкращу відповідність даним продемонструвала модель із трьома незалежними факторами, хоча й вона не повною мірою підтверджувала апріорну теоретично обґрунтовану модель. Здебільшого невідповідності були пов’язані зі зворотньо негативно сформульованими запитаннями та пунктами щодо оцінювання автономії. Субшкали “автономія” й “компетентність” мали низькі показники надійності внутрішньої узгодженості (між .60 і .68 та між .55 і .62 відповідно). Були отримані аргументи зовнішньої валідності (Johnston, Finney, 2010). Після цих неоднозначних результатів учені з різних країн розпочали активно перевіряти психометричні властивості ШБПП. К. Шелдон та Дж. Хілперт також не отримали оптимальних показників на вибірці студентів, вони, окрім шкал автономії, компетентності та зв’язності з іншими, додатково виділили два окремих латентних фактори задоволеності та незадоволеності потреб (Sheldon, Hilpert, 2012). М. Бешарат у своєму дослідженні отримав докази наявності єдиного загального фактору задоволеності базових потреб та три фактори нижнього рівня, що включає автономію, компетентність та зв’язність з іншими (Besharat, 2013). В іншому дослідженні з вивчення ШБПП науковці встановили, що ні однофакторна, ні трьохфакторна моделі не відповідали оригінальній шкалі з 21 пункту. Частково від-

showed partial compliance, but the psychometric reliability indices were unsatisfactory (Cromhout et al., 2018). I. Yahiaiev and colleagues (2015) demonstrated that the classical model with three factors does not fit the data well, while the bifactor model produced significantly better indicators. In a study of the factorial validity of three different language versions of the BPNSS in South Africa, it was discovered that the fit to the scale's three-factor model was good for the Afrikaans version, acceptable for the English version, and insufficient for the Setswana language version. Cronbach's alpha reliability coefficients were less than .70 (Schutte et al., 2018), which is considered unsatisfactory for individual psychodiagnostics. There are also studies claiming that the BPNSS meets basic psychometric properties (Tajrishi et al., 2011).

Based on the available scientific literature, it can be concluded that more research is required to investigate the psychodiagnostic characteristics of the BPNSS questionnaire, as the results obtained are quite diverse.

The psychometric properties of the BPNSS may have been influenced by the limitations of the statistical methods used to test the characteristics of the measuring instruments. All of the cited works on BPNSS quality control used confirmatory factor analysis, which does not always adequately reflect the complex structure of relationships between latent variables (Gu et al., 2020; Toth-Kiraly et al., 2018).

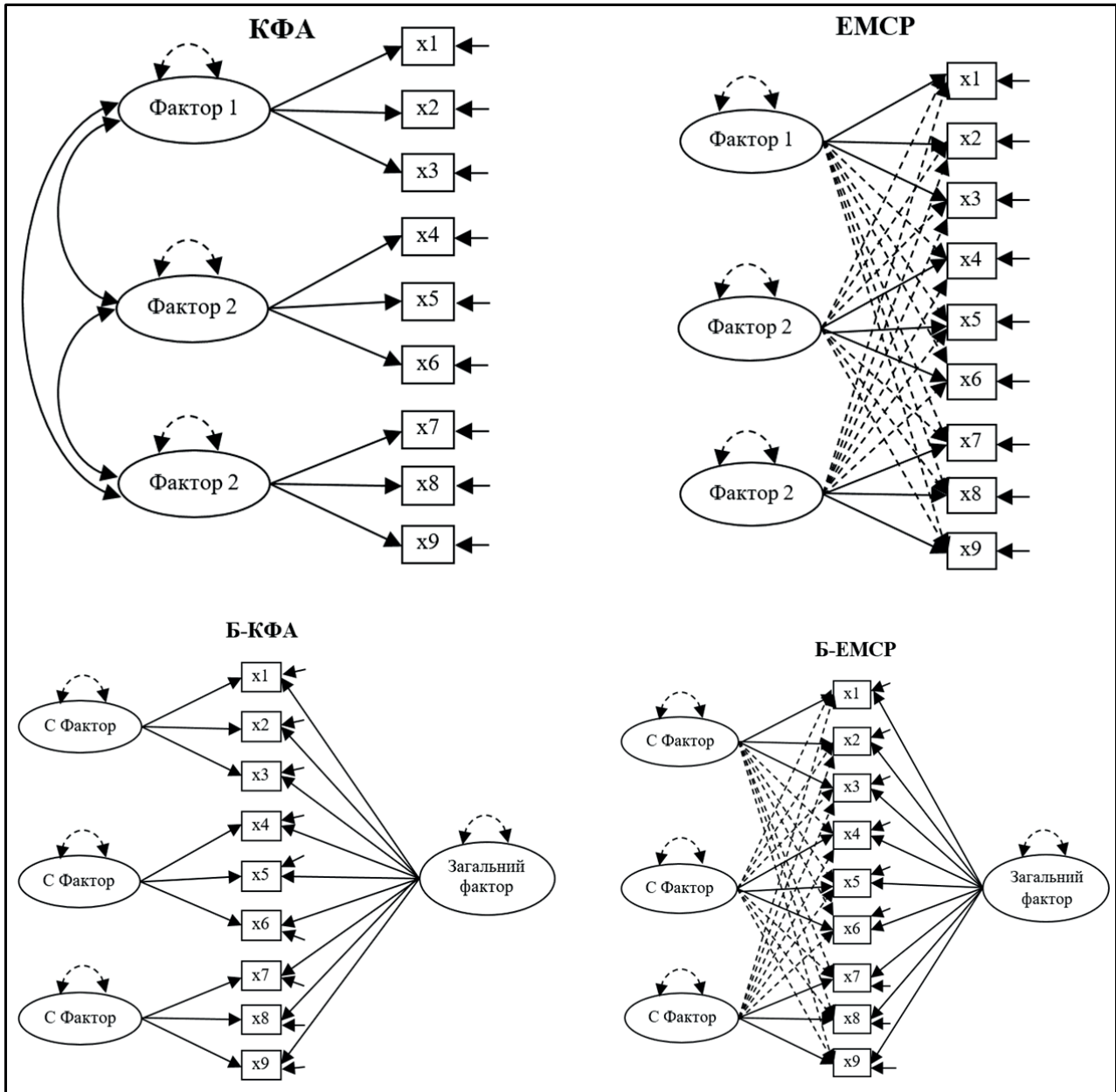
To gain a better understanding of the issues surrounding the internal structure (i. e., dimensionality) of the Basic Psychological Need Satisfaction Scale, more sophisticated modeling approaches that better capture the construct's multidimensionality should be considered (Fig. 1): 1) model of confirmatory factor analysis (CFA), 2) exploratory structural equation modeling (ESEM), 3) bifactor model of confirmatory factor analysis (B-CFA), 4) bifactor exploratory structural equation modeling (B-ESEM).

повідність показала модифікована скорочена шкала із 17-ти запитань, при цьому індекси психометричної надійності були незадовільними (Cromhout et al., 2018). І. Ягієв із колегами показали, що класична модель із трьома факторами має незадовільну відповідність даним, суттєво кращі показники були отримані з використанням біфакторної моделі (Ягієв та ін., 2015). У дослідженні, присвяченому вивченню факторної валідності трьох різних мовних версій ШБПП у Південній Африці, було виявлено, що відповідність трьохфакторній моделі шкали є доброю для версії африкаанс, прийнятною для англійської та поганою для версії мовою сетсвана. Коефіцієнти надійності альфа Кронбаха були нижчі .70 (Schutte et al., 2018), що прийнято вважати незадовільним для індивідуальної психодіагностики. Існують також дослідження, які стверджують, що опитувальник ШБПП відповідає базовим психометричним властивостям (Tajrishi et al., 2011).

Отже, спираючись на наявні наукові роботи, можна констатувати, що необхідні додаткові дослідження з вивчення психодіагностичних характеристик опитувальника ШБПП, отримані результати достатньо різноспрямовані.

На психометричні властивості ШБПП могли вплинути обмеження тих статистичних методів, які використовували при перевірці характеристик вимірювальних інструментів. У всіх наведених роботах із перевірки якості ШБПП застосовано конфірмаційний факторний аналіз, який не завжди може адекватно відобразити складну структуру зв'язків між латентними змінними (Gu et al., 2020; Toth-Kiraly et al., 2018).

Щоб краще зрозуміти проблеми, що стосуються внутрішньої структури (тобто розмірності) шкали базових психологічних потреб, необхідно розглянути деякі більш складні підходи до моделювання, які краще зможуть відобразити багатовимірність цього конструкту (рис. 1): 1) модель конфірмаційного факторного аналізу (КФА), 2) експлораторне моделювання структурними рівняннями (ЕМСР), 3) біфакторна модель конфірмаційного факторного аналізу (Б-КФА), 4) біфакторне експлораторне моделювання структурними рівняннями (Б-ЕМСР).

Note: КФА – CFA; EMCP – ESEM; Б-КФА – B-CFA; Б-EMCP – B-ESEM; Фактор 1 – Factor 1; Фактор 2 – Factor 2; С Фактор – S Factor; Загальний фактор – General Factor.

Fig. 1. Conceptual Models of Multidimensional Latent Constructs

Рис. 1. Концептуальні моделі багатовимірних латентних конструктів

Confirmatory factor analysis (CFA) is currently the most popular statistical method for investigating the factor structure of a psychodiagnostic instrument. However, the model validation results are frequently incorrect

Конфірматорний факторний аналіз на сьогодні є найбільш широко використовуваним статистичним методом для вивчення факторної структури психодіагностичного інструменту. Проте його результати при перевірці моделі часто не відповідають дійсності

due to strict assumptions and limitations. CFA requires that each questionnaire item load only on its a priori latent factor, with all cross-loadings of non-target factors set to zero (Asparouhov & Muthen, 2009; Marsh et al., 2020). This can result in inflated correlations between factors, which can distort structural relationships, inadequate statistical fit indices, poor discriminant validity, and so on (Marsh et al., 2014).

Exploratory structural equation modeling (ESEM) (Asparouhov & Muthen, 2009) combined CFA and exploratory factor analysis to create a single structural equation modeling model. It allows all elements to freely load all factors, providing additional modeling flexibility and the ability to account for cross-loadings. For the BPNSS, this approach means that, for example, a question assessing autonomy satisfaction can have an impact on the questionnaire's scales. ESEM uses target rotation to confirm the expected pattern of factor loadings. In comparison to CFA, ESEM provides more accurate estimates of factor correlations, which leads to better data fit of the measurement model and discriminant validity (Asparouhov & Muthen, 2009; Morin et al., 2016).

The bifactor model of confirmatory factor analysis (B-CFA) assumes a general factor with direct factor loadings with all manifest variables in the model, as well as specific factors with loadings on subsets of items from the same set of variables (Chen et al., 2012). The bifactor model is distinguished by the fact that its group factors are orthogonal (uncorrelated) to the general factor. Because of the presence of both general and specific constructs, this model better reflects the multidimensionality of the measuring instrument's factor structure.

Bifactor exploratory structural equation modeling (B-ESEM) was proposed to address the multidimensionality of psychological instruments (Van Zyl & Klooster, 2022; Gegenfurtner, 2022). It combines the bifactor model and exploratory modeling into a single analytical framework. Conceptually, B-ESEM is a comprehensive

через суворі припущення та обмеження. КФА вимагає, щоб кожен пункт опитувальника навантажував лише свій апріорний латентний фактор, а всі перехресні навантаження нецільових факторів повинні бути зафіксовані на нулі (Asparouhov, Muthen, 2009; Marsh et al., 2020). Це може призвести до завищених кореляцій між факторами з подальшим спотворенням структурних зв'язків, неналежних індексів статистичної відповідності, поганої дискримінантної валідності тощо (Marsh et al., 2014).

Експлораторне моделювання структурними рівняннями (ЕМСР) (Asparouhov, Muthen, 2009) поєднало КФА та експлораторний факторний аналіз у єдину модель моделювання структурними рівняннями. Вона дозволяє всім елементам вільно навантажувати всі фактори, що додало додаткової гнучкості при моделюванні, дозволило враховувати перехресні навантаження. Щодо ШБПП цей підхід означає, що, для прикладу, питання оцінювання задоволеності автономії може одночасно мати вплив і на інші шкали опитувальника. ЕМСР покладається на цільову ротацію для підтвердження очікуваного шаблону факторних навантажень. У порівнянні з КФА, ЕМСР забезпечує більш точні оцінки факторних кореляцій, які в свою чергу призводять до кращої відповідності даним вимірювальної моделі та дискримінантній валідності (Asparouhov, Muthen, 2009; Morin et al., 2016).

Біфакторна модель конфірмаційного факторного аналізу (Б-КФА) передбачає загальний фактор, який має безпосередні факторні навантаження зі всіма маніфестними змінними в моделі, а також конкретні фактори, які мають навантаження на підгрупи елементів одного й того ж набору змінних (Chen et al., 2012). Важливою особливістю біфакторної моделі є те, що групові фактори моделі ортогональні (некорельовані) із загальним фактором. Така модель краще відображає багатовимірність факторної структури вимірювального інструменту завдяки співіснуванню як загального конструкту, так і конкретних.

Біфакторне експлораторне моделювання структурними рівняннями (Б-ЕМСР) було запропоновано для вирішення проблеми багатовимірності психологічних інструментів (Van Zyl, Klooster, 2022; Gegenfurtner, 2022).

Ukrainian-language Adaptation of the Basic Psychological Need Satisfaction Scale

and adaptable modeling approach with broad implications for research on complex psychological constructs. For our purposes, this means that all BPNSS items are linked to both a common factor (need satisfaction) and individual subscales (autonomy, competence, and relatedness).

As a result, based on theoretical considerations and a review of modern approaches to the study of multidimensional constructs, we proposed the following **hypothesis**: the Basic Psychological Need Satisfaction Scale has a complex bifactor structure, and its implementation will allow us to obtain a psychometrically validated Ukrainian-language questionnaire.

The aim of the research is to create a Ukrainian-language version of the questionnaire based on the original version of the Basic Psychological Need Satisfaction Scale that meets psychometric standards.

Methods

Participants and Procedure. The sample size was 548 people (quantitative ratio – 62.0% women, 38.0% men; median age distribution was 20, mean – 26.2). Participants were sent emails explaining the study's purpose and link to Google Forms where all psychodiagnostic methods were presented. Participants were required to read and agree to an online informed consent form prior to beginning the study. They then completed the socio-demographic section of the questionnaire and answered the questions.

Instruments and Organization of Research. *Basic psychological needs.* The stimulus material and questionnaire keys were sourced from the official website of the theory of self-determination of personality. We used a direct-reverse translation approach to translate the “Basic Psychological Need Satisfaction Scale” (Ryan & Deci, 2000; Gagne, 2003) from English to Ukrainian. Two bilinguals independently translated all items into Ukrainian before agreeing on the final result. In the end, we approved the final Ukrainian version of the BPNSS, all items of which were evaluated on

Воно поєднує в єдину аналітичну структуру як біфакторну модель, так і експлораторне моделювання. Концептуально Б-ЕМСР є всеосяжним та гнучким підходом до моделювання, що має широке значення для досліджень складних психологічних конструктів. Для нашої роботи це означає, що всі пункти ШБПП мають як спільний зв'язок із загальним фактором (задоволеністю потреб), так і зі своїми окремими субшкалами (автономія, компетентність та зв'язність з іншими).

Як результат, ґрунтуючись на теоретичних міркуваннях та огляді сучасних підходів до вивчення багатовимірних конструктів, ми сформулювали таку **гіпотезу**: шкала оцінювання базових психологічних потреб має складну біфакторну структуру, реалізація якої надасть змогу отримати психометрично обґрунтований українськомовний опитувальник.

Мета роботи – на основі оригінальної версії шкали задоволеності базових психологічних потреб створити українськомовну версію опитувальника, яка б відповідала психометричним стандартам.

Методи

Учасники та процедура. Вибірка досліджуваних складалася з 548 осіб (кількісне співвідношення – 62.0% жінок, 38.0% чоловіків; медіана розподілу віку дорівнювала 20, а середнє значення – 26.2). Учасникам розсилали листи на електронну пошту, в яких було пояснено суть дослідження та зазначено посилання на Google Forms, де були представлені всі психодіагностичні методики. Перед початком дослідження учасники повинні були прочитати і прийняти онлайн-інформовану згоду. Після цього вони заповнювали соціально-демографічну частину анкети та відповідали на запитання опитувальників.

Інструменти та організація дослідження. *Базові психологічні потреби.* Стимульний матеріал та ключі опитувальника були взяті з офіційного сайту теорії самодетермінації особистості. Для перекладу “Шкали задоволеності базових психологічних потреб” (Ryan, Deci, 2000; Gagne, 2003) на українську мову з англійської ми використовували підхід, який передбачає прямий та зворотній переклади. Усі пункти були незалежно перекладені

a 7-point scale (1 – strongly disagree, 7 – strongly agree).

Satisfaction with life. The Ukrainian version of the “Life Satisfaction Scale” (Zlyvkov et al., 2016) was used to assess overall cognitive satisfaction with one’s life. The level of agreement or disagreement with each of the methodology’s five points was measured on a 7-point scale (with 7 representing complete agreement and 1 representing complete disagreement).

Positive and negative experiences. The emotional component of subjective well-being was assessed using the Ukrainian version of the Positive and Negative Experience Scale (Olefir et al., 2021).

Statistical analysis. Initial analysis and reliability. The diagnostic scales’ descriptive statistics and internal consistency coefficients were analyzed using the JASP 0.18.3 statistical software package (JASP Team, 2024).

Alternative models. Mplus 7.0 was used to conduct analysis using the maximum likelihood method with standard errors and chi-square (χ^2) statistics that are robust to non-normality (MLR).

The following models were tested in this study: independent cluster model-confirmatory factor analysis (CFA), exploratory structural equation model (ESEM), bifactor confirmatory factor analysis model (B-CFA), and bifactor exploratory structural equation model (B-ESEM). Several fit indicators were used to choose the best model for the data: 1) Comparative fit index (CFI); 2) Tucker-Lewis index (TLI), root mean square error of approximation (RMSEA), and standardized root mean square residual (SRMR). The following threshold values were applied: CFI and TLI values $\geq .95$ indicate excellent fit, while a value between .90 and .95 indicates acceptable fit; RMSEA $\leq .05$ indicates an excellent fit, while a value less than 0.08 indicates an acceptable fit (Hu & Bentler, 1999); SRMR for an acceptable fit should be less than .10 (Schweizer, 2010).

Omega coefficients and total variance explained. The model with the best fit to the

українською мовою двома білінгами, які в подальшому досягли консенсусу щодо кінцевого результату. Зрештою, ми затвердили остаточну українську версію ШБПП, всі пункти якої оцінюються за 7-бальною шкалою (1 – категорично не згоден, 7 – абсолютно згоден).

Задоволеність життям. Українськомовну версію “Шкали задоволеності життям” (Зливков та ін., 2016) використано для вимірювання загальної когнітивної оцінки задоволеності власним життям. Ступінь згоди або незгоди з кожним із п’яти пунктів методики оцінювалась за 7-бальною шкалою (де 7 – цілком згоден і 1 – абсолютно не згоден).

Позитивні та негативні переживання. Українська версія шкали позитивних і негативних переживань (Олефір та ін., 2021) була застосована для оцінки емоційного компоненту суб’єктивного благополуччя.

Статистичний аналіз. Попередній аналіз та надійність. Описова статистика та коефіцієнти внутрішньої узгодженості діагностичних шкал були проаналізовані в пакеті статистичних програм JASP 0.18.3 (JASP Team, 2024).

Альтернативні моделі. Аналіз проведено з використанням методу максимальної правдоподібності зі стандартними помилками та статистикою хі-квадрат (χ^2), стійкими до ненормальності (MLR) у програмі Mplus 7.0.

У цьому дослідженні були протестовані: незалежна кластерна модель – конфірмаційний факторний аналіз (КФА), експлораторна модель структурними рівняннями (ЕМСР), біфакторна конфірмаційна модель факторного аналізу (Б-КФА), біфакторна експлораторна модель структурними рівняннями (Б-ЕМСР). Для вибору найбільш підходящої моделі для даних були використані декілька показників відповідності: 1) індекс порівняльної відповідності (CFI); 2) індекс Такера-Льюїса (TLI), середньоквадратична помилка апроксимації (RMSEA) та стандартизований середньоквадратичний залишок (SRMR). Використано такі порогові значення: CFI та TLI $\geq .95$ вказує на відмінну відповідність, тоді як значення між .90 і .95 – на прийнятну; RMSEA $\leq .05$ вказує на відмінну відповідність, а значення менше .08 – на прийнятну (Hu, Bentler, 1999); SRMR для прийнятної відповідності повинне бути нижче .10 (Schweizer, 2010).

Коефіцієнти омега та пояснена загальна дисперсія. На наступному етапі перевірили

Ukrainian-language Adaptation of the Basic Psychological Need Satisfaction Scale

data was then tested for reliability and explained common variance (ECV). Omega coefficients (ω) and hierarchical omega coefficients (ω_h) were used to estimate the reliability of multidimensional constructs. These measures outperform traditional Cronbach's alpha (Dunn et al., 2014). A high ω_h value ($>.80$) in a bifactor structure indicates that the general factor is the dominant source of systematic variance. Additionally, the coefficient for each subscale (ω_{hs}) was calculated to evaluate the impact of a specific factor. A coefficient of $\omega_{hs} <.50$ indicates that the majority of a subscale's variance is due to a general factor, with little unique variance due to a specific factor (Reise et al., 2010).

Explained Common Variance (ECV) is a statistical reliability index that quantitatively assesses the importance of a general factor in comparison to specific ones. When the ECV for the common factor exceeds $.70$, it indicates that the data set may be unidimensional (Rodriguez et al., 2016). These indices were calculated using R's Bifactor Indices Calculator package.

The scale of basic psychological needs' nomological validity can be confirmed by the corresponding statistical relationships with external criterion variables such as life satisfaction and the experience of positive and negative emotions. Previous research suggests that BPNSS scores will be directly related to life satisfaction and positive experiences, but inversely related to negative ones (Cromhout et al., 2018; Lataster et al., 2022).

Invariance of measurements. This procedure allows researchers to determine whether respondents from different groups conceptualize the same indicator in the same way (Cole & Lacey 2023). In this study, invariance was assessed at three distinct levels, each of which improved on the previous one by introducing additional equality constraints on the model parameters to achieve better forms of equivalence:

- Configurational invariance model: a general model that does not impose equality

надійності і величину поясненої загальної дисперсії (ECV) у моделі з найкращою відповідністю даним. Були використані як коефіцієнти омега (ω), так і ієрархічні коефіцієнти омега (ω_h), оскільки ці міри забезпечують кращу оцінку надійності багатовимірних конструктів, ніж ті, які пропонує традиційна альфа Кронбаха (Dunn et al., 2014). Високе значення $\omega_h (>.80)$ у біфакторній структурі вказує на те, що загальний фактор є домінуючим джерелом систематичної дисперсії. Додатково розраховано коефіцієнт для окремих субшкал (ω_{hs}) з метою оцінки сили впливу конкретного фактору. Коефіцієнт $\omega_{hs} <.50$ вказує на те, що більша частина дисперсії певної субшкали зумовлена загальним фактором, а незначна унікальна дисперсія – конкретним фактором (Reise et al., 2010).

Пояснена загальна дисперсія (ECV) є індексом статистичної надійності, який забезпечує кількісну оцінку важливості загального фактору в порівнянні з конкретними. Коли ECV для загального фактору перевищує значення $.70$, то цей результат свідчить про те, що набір даних може бути одновимірним (Rodriguez et al., 2016). Для обчислення цих індексів використовували пакет Bifactor Indices Calculator для програми R.

Номологічна валідність шкали базових психологічних потреб може бути підтверджена відповідними статистичними взаємозв'язками із зовнішніми критеріальними змінними, якими стали задоволеність життям, переживання позитивних та негативних емоцій. Попередні дослідження дозволяють нам очікувати, що оцінки за показниками ШБПП будуть прямо пов'язані із задоволеністю життям, позитивними переживаннями та зворотно – з негативними (Cromhout et al., 2018; Lataster et al., 2022).

Інваріантність вимірювань. Ця процедура дає змогу відповісти на запитання, чи концептуально однаково інтерпретують респонденти з різних груп один і той самий показник (Cole, Lacey 2023). У цьому дослідженні інваріантність оцінювали на трьох окремих рівнях, кожен із яких базувався на попередньому за рахунок введення додаткових обмежень рівності для параметрів моделі з метою досягнення кращих форм еквівалентності:

- Модель конфігураційної інваріантності: загальна модель, яка не містить жодних

constraints. It allows us to test the assumption that the questionnaire's factor structure is the same in both male and female groups.

- Metric invariance model: a variant of the configural model in which the factor loadings are assumed to be identical for both groups.
- Scalar invariance model: a subset of the metric model with constraints in which factor loadings and intercepts are assumed to be identical for both groups.

Each subsequent model was nested within the previous one, and the results were compared using statistical indicators (Chen, 2007). CFI and TLI changes $\leq -.02$, RMSEA $\leq .015$, SRMR $\leq .03$ indicate metric invariance across groups, and scalar invariance is indicated by ΔCFI and $\Delta TLI \leq -.01$, RMSEA $\leq .02$, SRMR $\leq .01$.

The code for the B-ESEM model, which is required to test measurement invariance, was generated with the Mplus program's code generator (De Beer & Morin, 2022).

Results

Preliminary analysis. Descriptive statistics were calculated for 21 BPNSQ questionnaire statements. The mean item scores varied from 2.58 (SD = 1.59) for item 16 to 5.62 (SD = 0.98) for item 21.

The skewness values varied from -1.53 (item 6) to 1.25 (item 16). Kurtosis indicators varied from -1.31 (item 7) to 2.86 (item 6). The values were within an acceptable range (less than 2 in absolute value for skewness and less than 7 in absolute value for kurtosis), indicating that the data is normally distributed (Hair et al., 2010) and suitable for structural equation modeling.

This was followed by an assessment of the questionnaire's fit to the four alternative models mentioned above. The B-ESEM model had the best fit indices out of all models (RMSEA = .06; 90% CI [.051 – .065]; CFI = .94; TLI = .90; SRMR = .03). However, a good fit of the theoretical model to the empirical data alone is insufficient for an acceptable questionnaire; it must also demonstrate a high level of measurement quality (McNeish et al., 2018). After establishing data fit, the B-ESEM model was evaluated based on standardized factor loading indicators (λ). Questionnaire items with λ less than .3 were discarded as uninformative.

обмежень рівності. Вона дає змогу перевірити припущення, що факторна структура опитувальника у групах чоловіків і жінок однакова.

- Модель метричної інваріантності: версія конфігураційної моделі, в якій передбачається, що факторні навантаження є однако-вими для обох груп.
- Модель скалярної інваріантності: версія метричної моделі з обмеженнями, в якій факторні навантаження та перетини (інтер-септи) вважають однако-вими для обох груп.

Кожна наступна модель була вкладена в попередню, які порівнювалися за допомогою статистичних показників (Chen, 2007). Зміни CFI та TLI $\leq -.02$, RMSEA $\leq .015$, SRMR $\leq .03$ вказують на метричну інваріантність між групами, а ΔCFI та $\Delta TLI \leq -.01$, RMSEA $\leq .02$, SRMR $\leq .01$ свідчать про скалярну інваріантність.

Код для моделі Б-ЕМСР, який необхідний для перевірки вимірювальної інваріантності, був створений за допомогою генератора коду (De Beer, Morin, 2022) для програми Mplus.

Результати

Попередній аналіз. Було розраховано описову статистику для двадцять одного твердження опитувальника ШБПП. Середні бали пунктів варіювали від 2.58 (SD = 1.59) для пункту 16 до 5.62 (SD = 0.98) для пункту 21.

Значення асиметрії були в діапазоні від -1.53 (пункт 6) до 1.25 (пункт 16). Показники ексцесу знаходились у межах від -1.31 (пункт 7) до 2.86 (пункт 6). Ці значення потрапили в прийнятний діапазон значень (менше 2 за абсолютним значенням для асиметрії й менше за 7 за абсолютним значенням для ексцесу), що вказує на те, що дані нормально розподілені (Hair et al., 2010) і до них можна застосувати статистичні методи моделювання структурними рівняннями.

Після цього був проведений аналіз даних щодо відповідності опитувальника чотирьом альтернативним моделям, описаним вище. Серед усіх моделей найкращими виявилися індекси відповідності у Б-ЕМСР моделі (RMSEA = .06; 90% CI [.051 – .065]; CFI = .94; TLI = .90; SRMR = .03). Проте для опитувальника однієї хорошої відповідності теоретичної моделі емпіричним даним недостатньо, щоби бути прийнятною, вона також повинна демонструвати високий рівень якості вимірювання (McNeish et al., 2018). Тому після встановлення відповідності даних моделі Б-ЕМСР вона була оцінена щодо показників стандартизованих факторних навантажень (λ). Пункти опиту-

Ukrainian-language Adaptation of the Basic Psychological Need Satisfaction Scale

These are the questions from the initial version of the BPNSS with the numbers: 9. I consider the people I regularly interact with to be my friends; 14. People I interact with on a daily basis tend to take my feelings into consideration; 16. There are not many people that I am close to; 18. The people I interact with regularly do not seem to like me much; and 20. There is not much opportunity for me to decide for myself how to do things in my daily life. A sixteen-item shortened version of the BPNSS questionnaire was used for further analysis (a complete list of questions is provided in the Appendix).

Alternative models. Table 1 demonstrates the results of evaluating the correspondence of empirical data to four theoretical alternative BPNSS models. As can be seen, the fit indices are the best for the B-ESEM solution (CFI = .97; TLI = .95; RMSEA = .05, SRMR = .04); they are significantly better than the corresponding ESEM indices ($\Delta CFI = .03$; $\Delta TLI = .04$, $\Delta RMSEA = -.01$).

Autonomy, competence, and relatedness were found to be strongly correlated in the CFA (from .65 to 0.79) and moderately correlated in the ESEM (from .28 to .37). This finding supports scientists' arguments (Asparouhov & Muthen, 2009; Marsh et al., 2014) that CFA overestimates the true correlation between factors and that alternative models should be used whenever possible.

Table 1. Summarized Information on the Conformity Indices of Alternative Models of the BPNSS Structure

Таблиця 1. Зведена інформація про індекси відповідності альтернативних моделей структури ШБПП

Model Модель	χ^2 (df)	CFI	TLI	RMSEA 90%CI	SRMR	Correlation of Factors Кореляція факторів		
						A-C	A-R	C-R
CFA КФА	613.66*** (101)	.84	.81	.09 [.089 – .104]	.06	.79	.79	.65
ESEM ЕМСР	241.38*** (75)	.94	.91	.06 [.056 – .074]	.05	.32	.28	.37
B-CFA Б-КФА	459.27*** (88)	.88	.84	.08 [.080 – .096]	.05			
B-ESEM Б-ЕМСР	153.12*** (62)	.97	.95	.05 [.042 – .062]	.04			

Note: ***p < .001; A – autonomy factor, C – competence factor, R – relatedness factor.

Примітка: ***p < .001; А – фактор автономності, С – фактор компетентності, R – фактор зв'язності з іншими.

вальника, λ яких менші за .3, були видалені як малоінформативні. Це питання початкової версії ШБПП під номерами: 9. Я вважаю своїми друзями людей, з якими регулярно взаємодію; 14. Люди, з якими я взаємодію, як правило, рахуються з моїми думками; 16. У мене не так багато людей, з якими я дійсно близький (-а); 18. Люди, з якими я регулярно взаємодію, не такі, як я; та 20. У мене не так багато можливостей самостійно приймати рішення в повсякденному житті. Подальший аналіз проведено з шістнадцятипунктовою укороченою версією опитувальника ШБПП (повний перелік запитань див. у додатку).

Альтернативні моделі. Результати оцінювання відповідності емпіричних даних чотирьом теоретичним альтернативним моделям ШБПП наведені в табл. 1. Як бачимо, індекси відповідності є найкращими для рішення Б-ЕМСР (CFI = .97; TLI = .95; RMSEA = .05, SRMR = .04), вони суттєво кращі за відповідні індекси ЕМСР ($\Delta CFI = .03$; $\Delta TLI = .04$, $\Delta RMSEA = -.01$).

Встановлено, що автономія, компетентність та зв'язність з іншими у КФМ дуже тісно зв'язані між собою (від .65 до 0.79), а в ЕМСР – помірно (від .28 до .37). Такий результат підтверджує аргументи вчених (Asparouhov, Muthen, 2009; Marsh et al., 2014), що КФА завищує реальну кореляцію між факторами, за можливості необхідно використовувати інші моделі.

It is also worth noting that in the B-ESEM model (Table 2), the standardized factor loadings for all questionnaire items had statistically significant loadings on the general factor of BPNSS ($|\lambda| = .34 - .59$; $M = .47$). Except for the general factor, the loadings on the target factors ($|\lambda| = .01 - .61$; $M = .33$) were significantly greater than the nontarget loadings ($|\lambda| = .00 - .22$; $M = .10$). The structural factors of competence ($|\lambda| = .23 - .61$; $M = .38$) and relatedness ($|\lambda| = .01 - .54$; $M = .32$) were clearly defined, with target loadings ranging from moderate to medium. The loadings on the autonomy factor ($|\lambda| = .10 - .54$; $M = .28$) were typically lower than on the other subscales. In addition, two of the five target loadings (item 10, $|\lambda| = .10$; item 14, $|\lambda| = .14$) on the autonomy factor were not statistically significant. This indicated that the autonomy factor was less clearly defined than the other two but still acceptable.

Також важливо й те, що в моделі Б-ЕМСР (табл. 2) стандартизовані факторні навантаження всіх пунктів опитувальника здійснюють статистично значущі навантаження на загальний фактор ШБПП ($|\lambda| = .34 - .59$; $M = .47$). Крім загального фактору, навантаження на цільові фактори ($|\lambda| = .01 - .61$; $M = .33$) були значно вищими, ніж нецільові навантаження ($|\lambda| = .00 - .22$; $M = .10$). Структурні фактори компетентності ($|\lambda| = .23 - .61$; $M = .38$) та зв'язності з іншими ($|\lambda| = .01 - .54$; $M = .32$) були чітко визначені і, як правило, мали помірні та середні цільові навантаження. Навантаження на фактор автономії ($|\lambda| = .10 - .54$; $M = .28$) загалом були нижчими, ніж на інші субшкали. Крім того, два з п'яти цільових навантажень (пункт 10, $|\lambda| = .10$; пункт 14, $|\lambda| = .14$) на фактор автономії були статистично незначущими. Це дало змогу припустити, що фактор автономії менш чітко визначений, ніж два інших, але прийнятний.

Table 2. Standardized Factor Loadings for the B-ESEM Model with One General and Three Specific Factors

Таблиця 2. Стандартизовані факторні навантаження для моделі Б-ЕМСР з одним загальним та трьома конкретними факторами

Assertion Твердження	General Factor Загальний фактор	Specific Factor (Subscale) Конкретний фактор (субшкала)			δ
	Need Satisfaction Задоволеність потреб (λ)	Autonomy Автономія (λ)	Competence Компетентність (λ)	Relatedness Зв'язність з іншими (λ)	
Autonomy / Автономія					
i1 / п1	.46	.34			.64
i4 / п4	.58	.54			.34
i8 / п8	.54	.30			.59
i10 / п10	.49	.10			.64
i14 / п14	.58	.14			.60
Competence / Компетентність					
i3 / п3	.38		.42		.59
i5 / п5	.42		.35		.63
i9 / п9	.41		.30		.70
i12 / п12	.52		.23		.60
i13 / п13	.38		.40		.67
i15 / п15	.49		.61		.39
Relatedness / Зв'язність з іншими					
i2 / п2	.46			.34	.66
i6 / п6	.59			.28	.64
i7 / п7	.43			.01	.78
i11 / п11	.34			.54	.61
i16 / п16	.51			.46	.52

Note: δ – residual variance; statistically insignificant loadings are marked in *italics*.

Примітка: δ – залишкова дисперсія; курсивом позначені статистично незначущі навантаження.

Ukrainian-language Adaptation of the Basic Psychological Need Satisfaction Scale

To further assess the B-ESEM model's fit, we calculated composite reliability coefficients for both the general and specific factors using standardized model estimates (Tabl. 3). Composite reliability for the general factor of satisfaction of basic psychological needs ($\omega = .87$) was very good. Group factors such as autonomy ($\omega = .65$), competence ($\omega = .77$), and relatedness ($\omega = .80$) also demonstrated adequate composite reliability. The ω_{hs}/ω ratio ($.76/.87 = .87$) indicates that the general factor accounts for the majority of the reliable variance in total scores. The omega-hierarchical subscale coefficients (ω_{hs}) for autonomy, competence, and relatedness were small (.27, .33, and .27, respectively), indicating that little common variance remained after accounting for the general factor. According to this model, the ECV for the general factor was .57, indicating a moderately strong general factor accounting for more than half of the total variance. The ECVs for autonomy, competence, and relatedness were .41, .40, and .32, respectively.

Table 3. Reliability Estimates and Total Variance Explained

Таблиця 3. Оцінки надійності та пояснена загальна дисперсія

Factors / Фактори	ECV	ω	ω_{hs}
General Factor / Загальний фактор	.57	.87	.76
Autonomy / Автономія	.41	.65	.27
Competence / Компетентність	.40	.77	.33
Relatedness / Зв'язність з іншими	.32	.80	.27

Measurement invariance of the B-ESEM model across individuals of different genders. First, one-group B-ESEM models were evaluated for their applicability in both male and female groups. The invariance of B-ESEM measurements was then tested using a multigroup approach.

The final version of the B-ESEM structure served as a baseline model for assessing the gender invariance of the BPNSS questionnaire (347 women and 201 men). Table 4 demonstrates, that this model was suitable for both females ($\chi^2 = 112.86$, $df = 62$; CFI = .96; TLI = .92; RMSEA = .05, 90% CI [.034 - .063], SRMR = .03) and males ($\chi^2 = 79.89$, $df = 62$; CFI = .96; TLI = .93; RMSEA = .04,

Для подальшої оцінки придатності моделі Б-ЕМСР ми розрахували коефіцієнти композитної надійності як для загального фактору, так і для конкретних факторів на основі оцінок стандартизованої моделі (табл. 3). Композитна надійність для загального фактору задоволеності базових психологічних потреб ($\omega = .87$) була дуже гарною. Адекватною була композитна надійність і для групових факторів: автономії ($\omega = .65$), компетентності ($\omega = .77$) та зв'язності з іншими ($\omega = .80$). Відношення ω_{hs} до ω ($.76/.87 = .87$) показало, що більшість достовірної дисперсії загальних балів може бути віднесена на рахунок загального фактору. Коефіцієнти омега-ієрархічної субшкал (ω_{hs}) були малі для автономності, компетентності та зв'язності з іншими (.27, .33 та .27 відповідно), що показує, що після обліку загального фактору залишається невелика загальна дисперсія. Відповідно до цієї моделі, показник ECV для загального фактору становив .57, що також вказує на досить сильний загальний фактор, який обумовлює більше половини загальної дисперсії. Показник ECV для автономності, компетентності та зв'язності з іншими становили .41, .40 та .32 відповідно.

Інваріантність вимірювань моделі Б-ЕМСР для осіб різної статі. Спочатку було досліджено одноступову модель Б-ЕМСР з погляду їхнього застосування в жіночій та чоловічій групах. Згодом інваріантність вимірювань Б-ЕМСР була перевірена з використанням багаторупового підходу.

Остаточний варіант структури Б-ЕМСР було використано як базову модель для перевірки гендерної інваріантності опитувальника ШБПП (кількість жінок – 347, а чоловіків – 201). Як видно з табл. 4, ця модель є прийнятною як для жінок ($\chi^2 = 112.86$, $df = 62$; CFI = .96; TLI = .92; RMSEA = .05, 90% CI [.034 - .063], SRMR = .03) так і для чоловіків ($\chi^2 = 79.89$, $df = 62$; CFI = .96; TLI = .93; RMSEA = .04, 90% CI [.031

90% CI [.031 – .060], SRMR = .04).

The basic model was then tested simultaneously for both groups of subjects. It served as a model of configural invariance, providing an acceptable fit to the data across individuals of different gender (CFI = .95; TLI = .92; RMSEA = .05; 90% CI [.032 – .057]; SRMR = .03). Furthermore, to test the invariance, additional restrictions were gradually added to the model, and the fit indicators were estimated to reflect this. They first considered factor loadings (metric invariance), then item thresholds (scalar invariance). When assessing measurement invariance, model fit indices were compared to increasingly restricted models. Analysis of metric invariance revealed no decreases in any of the model fit indices, indicating a lack of invariance (Δ CFI = -.02; Δ TLI = -.01; Δ RMSEA = .01, Δ SRMR = .02). Scalar invariance presented a similar situation (Δ CFI = -.01; Δ CFI = -.01; Δ RMSEA = .01, Δ SRMR = .01). Therefore, none of the imposed restrictions resulted in a decrease in model fit that would exceed the recommended threshold values for statistical indices.

– .060], SRMR = .04).

Згодом ця базова модель була протестована одночасно для обох груп досліджуваних. Вона виступала моделлю конфігураційної інваріантності та забезпечила прийнятну відповідність даним для осіб різної статі (CFI = .95; TLI = .92; RMSEA = .05; 90% CI [.032 – .057]; SRMR = .03). Далі для перевірки інваріантності поступово додавали додаткові обмеження на модель та оцінювали, як це відобразиться на показниках її відповідності. Спочатку вони стосувалися факторних навантажень (метрична інваріантність), а потім – порогових значень елементів (скалярна інваріантність). При перевірці інваріантності вимірів порівнювали індекси відповідності моделей із усе більш обмеженими моделями. Аналіз метричної інваріантності не показав зниження жодного з індексів відповідності моделі, які могли б свідчити про відсутність інваріантності (Δ CFI = -.02; Δ TLI = -.01; Δ RMSEA = .01, Δ SRMR = .02). Аналогічна ситуація була і для скалярної інваріантності (Δ CFI = -.01; Δ CFI = -.01; Δ RMSEA = .01, Δ SRMR = .01). Отже, жодне з накладених обмежень не призвело до зниження відповідності моделі, яке б перевищувало рекомендовані порогові значення статистичних індексів.

Table 4. Results of Measuring Invariance of the BPNSS by Gender

Таблиця 4. Результати вимірювання інваріантності ШБПП за ознакою статі

Model / Модель	χ^2 (df)	CFI	TLI	RMSEA [90%CI]	SRMR	CM	Δ CFI	Δ TLI	Δ RMSEA
One-group / Одногрупова									
Female / Жінки	112,86*** (62)	.96	.92	.05 [.034 – .063]	.03				
Male / Чоловіки	79,89*** (62)	.96	.93	.04 [.031 – .060]	.04				
Multigroup / Багатогрупова									
1. Configuration Конфігураційна	192,63*** (124)	.95	.92	.05 [.032 – .057]	.03				
2. Metric Метрична	233,77*** (172)	.93	.91	.06 [.027 – .056]	.05	2 vs 1	-.02	-.01	.01
3. Scalar Скалярна	265,92*** (184)	.92	.90	.07 [.044 – .073]	.06	3 vs 2	-.01	-.01	.01

Note: ***p < .001.

Примітка: ***p < .001.

Ukrainian-language Adaptation of the Basic Psychological Need Satisfaction Scale

Nomological validity. The B-ESEM model included external CFA factors for life satisfaction, positive affect, and negative affect to test the BPNSS's nomological validity. The extended model fit was acceptable ($\chi^2 = 1287.21$; $df = 593$); $RMSEA = .05$; $RMSEA\ 90\% CI = [.04 - .06]$, $SRMR = .05$; $CFI = .93$; $TLI = .91$). Table 5 shows that the general factor of satisfaction of basic psychological needs and the questionnaire's autonomy subscale were statistically significantly positively correlated with indicators of life satisfaction and positive affect, and inversely correlated with negative. Relatedness had a direct correlation with life satisfaction and positive affect; however, no statistically significant correlation was found with the factor of negative emotions. In contrast, the competence subscale factor had a statistically significant inverse correlation with only negative affect.

Номологічна валідність. З метою перевірки номологічної валідності ШБПП зовнішні фактори КФА для задоволеності життям, позитивного та негативного афекту були включені до моделі Б-ЕМСР. Ця розширена модель показала прийнятну відповідність моделі ($\chi^2 = 1287.21$; $df = 593$); $RMSEA = .05$; $RMSEA\ 90\% CI = [.04 - .06]$, $SRMR = .05$; $CFI = .93$; $TLI = .91$). Як показано в табл. 5, загальний фактор задоволеності базових психологічних потреб і субшкала опитувальника автономія статистично значуще позитивно корелюють із показниками задоволеності життям та позитивним афектом і зворотно – з негативним. Зв'язність з іншими має прямий зв'язок із задоволеністю життям та позитивним афектом, не встановлено статистично значущої кореляції з фактором негативних емоцій. А фактор субшкали компетентність, навпаки, статистично значуще корелює зворотно лише з негативним афектом.

Table 5. Correlations between External Factors and BPNSS and based on the B-ESEM model
Таблиця 5. Кореляції між зовнішніми факторами та ШБПП та на основі моделі Б-ЕМСР

Variables Змінні	Life Satisfaction Задоволеність життям	Positive Affect Позитивний афект	Negative Affect Негативний афект
Need Satisfaction Задоволеність потреб	.53***	.51***	-.51***
Autonomy Автономія	.53***	.35***	-.22***
Competence Компетентність	.10	.09	-.19**
Relatedness Зв'язність з іншими	.13*	.13*	-.09

Note: *** $p < .001$; ** $p < .01$; * $p < .05$.

Примітка: *** $p < .001$; ** $p < .01$; * $p < .05$.

Discussion

The primary objective of this study was to adapt and validate the psychometric properties of the Ukrainian version of the Basic Psychological Need Satisfaction Scale. This required us to complete a series of tasks in a row. Firstly, to investigate the latent structure of BPNSS using a variety of structural modeling techniques. Secondly, to examine the internal consistency of the items and the questionnaire's measurement invariance for people of different genders. Thirdly, to examine nomological validity in relation to external constructs using the best model obtained in the first task.

Дискусія

Основною метою цього дослідження була адаптація та перевірка психометричних характеристик українськомовної версії шкали задоволеності базових психологічних потреб. Для цього нам необхідно було вирішити низку послідовних завдань. По-перше, вивчити латентну структуру ШБПП із використанням різноманітних підходів до структурного моделювання. По-друге, дослідити внутрішню узгодженість пунктів та інваріантність вимірювань опитувальника для осіб різної статі. По-третє, вивчити номологічну обґрунтованість по відношенню до зовнішніх конструктів, згідно з найкращою моделлю, отриманою в межах першого завдання.

Previous research has revealed a lack of consensus on the construct validity of the original BPNS questionnaire. The theoretical three-factor structure, in which autonomy, competence, and relatedness are independent variables, is frequently not replicated in empirical studies (Johnston & Finney, 2010; Sheldon & Hilpert, 2012; Cromhout et al., 2018). As a result, in addition to the classic CFA model, we also investigated ESEM, B-CFA, and B-ESEM. The structure of the B-ESEM demonstrated a good correspondence and the best representation of the evaluations of satisfaction with the research needs from the proposed models. At the same time, it was determined that a number of questionnaire items were uninformative; the standardized factor loadings on their factors were found to be too low, so their total number was reduced from 21 to 16. In practice, the questionnaire's compliance with the B-ESEM structure requires, in addition to the subscales of autonomy, competence, and relatedness, the identification of a common integral factor – need satisfaction. This finding contradicts the theory of basic psychological needs' initial a priori theoretical postulate, which states that each need is a distinct independent factor, but it does not contradict current research.

In subsequent works, the authors of the theory of basic needs, R. Ryan and E. Deci, noted that, despite their relative independence from one another, needs are assumed to have complementary effects (Ryan & Deci, 2017). Empirical studies also call into question their complete independence. Questionnaire scales have been shown to be highly correlated, with correlations between basic psychological needs typically around .60 (Howard, 2023), which is supported by our three-factor CFA model. According to research, autonomy, competence, and relatedness all share a nomological network, the magnitude and direction of each need's relationship to the correlate variables are very similar, and the confidence correlation intervals mostly overlap (Van den Broeck et al., 2016). These findings show that different basic psychological needs account for a significant portion of the shared variance, but they should not be viewed as

Попередні дослідження виявили відсутність консенсусу щодо структурної валідності оригінального опитувальника ШБПП. Теоретична трьохфакторна структура, у якій автономія, компетентність та зв'язність з іншими виступають незалежними факторами, часто не відтворюється в емпіричних дослідженнях (Johnston, Finney, 2010; Sheldon, Hilpert, 2012; Cromhout et al., 2018). Тому ми, окрім класичної моделі КФА, додатково перевірили інші – ЕМСР, Б-КФА та Б-ЕМСР. Добру відповідність та найкращу репрезентацію оцінок задоволеності потреб досліджуваних із запропонованих моделей продемонструвала структура Б-ЕМСР. При цьому встановлено, що низка пунктів опитувальника були малоінформативними, стандартизовані факторні навантаження на свої фактори виявилися занадто низькими, тому їх кількість укорочено з 21 до 16. З практичної точки зору, відповідність опитувальника структурі Б-ЕМСР означає, що, окрім субшкал автономії, компетентності та зв'язності з іншими, необхідно виділити загальний інтегральний фактор – задоволеність потреб. Цей результат суперечить початковому апіорному теоретичному постулату теорії базових психологічних потреб, згідно з яким кожна потреба являє собою унікальний самостійний фактор, хоча не суперечить сучасним дослідженням.

У більш пізніх роботах самі автори теорії базових потреб Р. Райан і Е. Деці зазначили, що незважаючи на відносну незалежність потреб одна від одної, передбачається, що вони мають взаємодоповнюючі ефекти (Ryan, Deci, 2017). Емпіричні дослідження також ставлять під сумнів їхню однозначну самостійність. Установлено, що шкали опитувальника високо корелюють між собою, взаємозв'язок між базовими психологічними потребами зазвичай становить близько .60 (Howard, 2023), що й підтверджено в нашій трьохфакторній моделі КФА. Згідно з дослідженнями, автономія, компетентність та зв'язність із іншими мають спільну номологічну мережу, величина й напрямок кожної потреби зі змінними-корелятами дуже схожі, довірчі кореляційні інтервали здебільшого перетинаються (Van den Broeck et al., 2016). Ці результати демонструють, що різні базові психологічні потреби мають значну частину спільної дисперсії, хоча їх не варто розглядати як рівні та взаємозамінні.

Саме таку структурну специфіку залежно-

Ukrainian-language Adaptation of the Basic Psychological Need Satisfaction Scale

equal and interchangeable.

We were able to statistically prove the structural specificity of the dependencies between basic psychological needs using bifactor exploratory modeling. It was clearly demonstrated that the variance in needs is divided into two complementary components. The first reflects common, shared by all three researched needs, while the second reflects more specific features of the satisfaction of the needs for autonomy, competence, and relatedness, as well as their variation, which is not explained by the first global level. Recent psychometric studies have shown that need satisfaction can be precisely represented so that two complementary components can be considered simultaneously (Cromhout et al., 2022). These findings are also consistent with previous research linking poor BPNSS performance to issues with the questionnaire's factor structure and non-working items (Johnston & Finney, 2010; Sheldon & Hilpert, 2012; Cromhout et al., 2018; Schutte et al., 2018). Ignoring the presence of psychometric multidimensionality between scale items results in inaccurate estimates of factor correlations (Asparouhov & Muthen, 2009) and biased associations with external criterion variables (Mai et al., 2018). These considerations are critical because construct validity is essential for our ability to objectively measure latent constructs.

When analyzing the study's findings, we should keep in mind that the B-ESEM model's subscales cannot be interpreted in the same way that the first-order factor in hierarchical CFA, which reflects the overall level of satisfaction with autonomy or other personal needs, is typically interpreted. The bifactor representation enables us to identify the unique variability, or specificity, that remains in each of the specific needs after accounting for the overall level of need satisfaction.

The scale's psychometric reliability analysis, based on the coefficients ω , ω_{hs} , and their ratio, revealed high consistency of the questionnaire items for both the general factor and its specific subscales. The common factor "need satisfaction" accounts for more than half of the total variance, providing further evidence of the bifactor nature

стей між базовими психологічними потребами ми змогли статистично довести за допомогою біфакторного експлораторного моделювання. Безпосередньо було показано, що дисперсія потреб розділяється на два взаємодоповнюючих складники. Перший відображає спільне, загальне за всіма трьома потребами для досліджуваних, другий – більш специфічні особливості задоволеності потреб в автономії, компетентності та зв'язності з іншими, їх дисперсію, яка не пояснена першим глобальним рівнем. Нещодавні психометричні дослідження показали, що задоволеність потреб може бути представлена саме таким чином, щоб можна було одночасно враховувати два взаємодоповнюючі компоненти (Cromhout et al., 2022). Ці висновки також узгоджуються з попередніми результатами, які пов'язували неадекватну роботу ШБПП з проблемами факторної побудови опитувальника та непрацюючими пунктами (Johnston, Finney, 2010; Sheldon, Hilpert, 2012; Cromhout et al., 2018; Schutte et al., 2018;). Ігнорування наявності між пунктами шкали психометричної багатомірності призводить до хибних оцінок факторних кореляцій (Asparouhov, Muthen, 2009) та упереджених асоціацій із зовнішніми критеріальними змінними (Mai et al., 2018). Ці аспекти є критично важливими, оскільки структурна валідність має вирішальне значення для нашої здатності об'єктивно вимірювати латентні конструкти.

Аналізуючи отримані результати дослідження, важливо пам'ятати, що субшкали моделі Б-ЕМСР не можна інтерпретувати так, як прийнято трактувати фактор першого порядку в ієрархічному КФА, що відображає загальний ступінь задоволеності в автономності або іншій потребі особистості. Біфакторна репрезентація дає нам змогу визначити унікальну варіативність, специфіку, що залишається в кожній із конкретних потреб після врахування загального рівня задоволеності потреб.

Аналіз психометричної надійності шкали, оснований на коефіцієнтах ω , ω_{hs} та їхньому співвідношенні, продемонстрував високий рівень узгодженості пунктів опитувальника як для загального фактору, так і для конкретних його субшкал. Більше половини загальної дисперсії пояснюється спільним фактором "задоволеність потреб", що є додатковим підтвердженням біфакторної природи базових психологічних потреб.

of basic psychological needs.

In terms of nomological validity, we were able to confirm it for the BPNSS by finding a statistically significant expected correlation between the questionnaire scales and the variables indicating the individual's subjective well-being. As expected, basic psychological needs are directly correlated to life satisfaction and positive emotions, and inversely correlated to negative ones. These findings are consistent with self-determination theory and other research, which define the satisfaction of the needs for autonomy, competence, and relatedness as necessary "nutrients" for positive human functioning and well-being (Ryan & Deci, 2017).

The BPNSS has been proven to work equally well in groups of men and women, with measurement invariance established. It was critical to verify the gender equivalence of the questionnaire, as we discovered statistically significant differences between the groups on this basis. The meta-analysis results also show that men and women may have different levels of satisfaction with their needs (Van den Broeck et al., 2016).

The primary contribution of this study to the field of world science is the opportunity to assess basic psychological needs in a new cultural context – on a sample of Ukrainians. A psychometrically based psychodiagnostic measurement instrument has been developed that will add to the repertoire of modern Ukrainian-language questionnaires (Olefir & Bosniuk, 2023; Danyliuk et al., 2023; Yablonska et al., 2023). The new test is based on a two-factor model of basic psychological needs. Scientists are encouraged to use this methodological logic as a foundation for their own research. However, there are some limitations to the work that should be addressed. The study relies on data collected from respondents using the subjective self-report method and examines the BPNSS nomological network on a cross-sectional sample, which precludes the possibility of drawing causal conclusions.

Conclusions

The self-determination theory provides a foundation for understanding innate human

Щодо аналізу номологічної валідності, то ми змогли її підтвердити для ШБПП, отримавши статистично значущу очікувану кореляцію між шкалами опитувальника та змінними-показниками суб'єктивного благополуччя особистості. Як і передбачалося, базові психологічні потреби прямо взаємопов'язані із задоволеністю життям і позитивними емоціями та зворотно – з негативними. Ці результати узгоджуються з теорією самодетермінації та результатами інших досліджень, згідно з якими задоволеність потреб в автономії, компетентності та зв'язності з іншими визначають як необхідні "поживні речовини" для позитивного функціонування та благополуччя людини (Ryan, Deci, 2017).

Доведено, що ШБПП однаково працює як у групах чоловіків, так і жінок, встановлено вимірну інваріантність за ознакою статі. Українською було перевірено гендерну еквівалентність опитувальника, оскільки ми виявили статистично значущі відмінності між групами за цією ознакою. Результати мета-аналізу також показують, що задоволеність потреб може відрізнятися в чоловіків і жінок (Van den Broeck et al., 2016).

Основний внесок цього дослідження в розрізі світової науки полягає в наданні можливості оцінювання базових психологічних потреб у новому культурному контексті – на вибірці українців. Розроблено психометрично обґрунтований психодіагностичний вимірний інструмент, який розширить репертуар сучасних українськомовних опитувальників (Olefir, Bosniuk, 2023; Danyliuk et al., 2023; Yablonska et al., 2023). Новий тест базується на біфакторному погляді на природу базових психологічних потреб. Ученим рекомендовано використовувати саме таку методологічну логіку як відправну точку для власних досліджень. Проте існують і деякі обмеження роботи, про які необхідно зазначити. Дослідження опирається на дані, отримані від респондентів методом суб'єктивного самозвіту, і вивчало номологічну мережу ШБПП на перехресній вибірці, а такий підхід виключає можливість формулювання висновку про причинно-наслідкові зв'язки.

Висновки

Теорія самодетермінації пропонує основу для розуміння вродженої людської активності, де задоволеність базових психологіч-

Ukrainian-language Adaptation of the Basic Psychological Need Satisfaction Scale

activity, with the satisfaction of basic psychological needs viewed as a critical factor in an individual's development and successful functioning. This study developed a measurement tool for assessing basic needs satisfaction by adapting an existing tool for the Ukrainian-speaking environment. We received confirmation that the empirical data corresponded to the so-called B-ESEM model for the shortened version of the questionnaire up to 16 items, which have a common connection with the general factor (need satisfaction) as well as their individual subscales (autonomy, competence, and relatedness). This approach allowed for the simultaneous reflection of the general, global, and specific nature of the multidimensional construct of basic psychological needs in the context of their interaction with one another.

In addition to structural validity, the proposed questionnaire has high psychometric reliability, nomological validity in relation to external constructs, and measurement invariance across gender. That is, BPNSS has acceptable generally recognized psychometric characteristics, allowing it to be recommended for use in situations involving psychodiagnostic practice with a high level of accountability for decisions made.

References

- Asparouhov, T., & Muthén, B. (2009). Exploratory structural equation modeling. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 16(3), 397–438. <https://doi.org/10.1080/10705510903008204>
- Besharat, M. A. (2013). The Basic Needs Satisfaction in General Scale: Reliability, validity, and factorial analysis. *Quarterly of Educational Measurement*, 4(14), 147–168. https://jem.atu.ac.ir/article_90.html?lang=en
- Chen, F. F. (2007). Sensitivity of goodness of fit indexes to lack of measurement invariance. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 14(3), 464–504. <https://doi.org/10.1080/10705510701301834>
- Chen, F. F., Hayes, A., Carver, C. S., Laurenceau, J.-P., & Zhang, Z. (2012). Modeling general and

них потреб вважають ключовим фактором розвитку та успішного функціонування особистості. Це дослідження надало дослідникам вимірювальний інструмент для оцінювання задоволеності базових потреб шляхом адаптації існуючого інструменту до українськомовного середовища. Ми отримали підтвердження відповідності емпіричних даних так званій моделі Б-ЕМСР для укороченої версії опитувальника до 16 пунктів, які мають як спільний зв'язок із загальним фактором (задоволеністю потреб), так і зі своїми окремими субшкалами (автономія, компетентність та зв'язність з іншими). Такий підхід дав змогу одночасно відобразити як загальну, глобальну, так і специфічну природу багавимірного конструкту базових психологічних потреб у контексті взаємодії змінних між собою.

Запропонований опитувальник, окрім структурної валідності, має високу психометричну надійність, номологічну обґрунтованість по відношенню до зовнішніх конструктів та демонструє інваріантність вимірювань за ознакою статі. Тобто ШБПП володіє прийнятними загальноновизнаними психометричними характеристиками, що дозволяє рекомендувати його до використання в ситуаціях психодіагностичної практики з високим рівнем відповідальності за прийняті рішення.

Список використаних джерел

- Asparouhov T., Muthén B. Exploratory Structural Equation Modeling. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*. 2009. Vol. 16(3). P. 397–438. <https://doi.org/10.1080/10705510903008204>
- Besharat M. A. The Basic Needs Satisfaction in General Scale: Reliability, validity, and factorial analysis. *Quarterly of Educational Measurement*. 2013. Vol. 4(14). P. 147–168. https://jem.atu.ac.ir/article_90.html?lang=en
- Chen F. F. Sensitivity of Goodness of Fit Indexes to Lack of Measurement Invariance. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*. 2007. Vol. 14 (3). P. 464–504. <https://doi.org/10.1080/10705510701301834>
- Chen F. F., Hayes A., Carver C. S., Laurenceau J.-P., Zhang Z. Bifactor Modeling of Multifaceted Constructs. *Journal of Personality*. 2012. Vol. 80.

- specific variance in multifaceted constructs: A comparison of the bifactor model to other approaches. *Journal of Personality*, 80(1), 219–251. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2011.00739.x>
- Cole, V., & Lacey, C. H. (2023). *Algorithms for Measurement Invariance Testing: Contrasts and Connections*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781009303408>
- Cromhout, A., Schutte, L., & Wissing, M. P. (2022). Factor structure and measurement invariance of the Basic Psychological Needs Scale in three South African samples: A bifactor exploratory structural equation modelling approach. *Psychological Reports*, 125(5), 2760–2787. <https://doi.org/10.1177/003329412111025275>
- Cromhout, A., Schutte, L., & Wissing, M. P. (2018). Validation of the Basic Psychological Needs Scale in a South African student group. *South African Journal of Psychology*, 48(4), 501–513. <https://doi.org/10.1177/0081246317728267>
- Danyliuk, I., Kurapov, A., Malysheva, K., & Lytvyn, S. (2023). Psychometric Properties of the Scale “5C Psychological Antecedents of Vaccination”: Ukrainian Sample. *Insight: the psychological dimensions of society*, 10, 13–39. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2023-10-2>
- De Beer, L. T., Morin, A. J. S. (2022). (B)ESEM invariance syntax generator for Mplus. <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.19360808>
- Dunn, T. J., Baguley, T., & Brunzden, V. (2014). From alpha to omega: a practical solution to the pervasive problem of internal consistency estimation. *British journal of psychology (London, England: 1953)*, 105(3), 399–412. <https://doi.org/10.1111/bjop.12046>
- Gagne, M., (2003). The role of autonomy support and autonomy orientation in prosocial behavior engagement. *Motivation and Emotion*, 27(3), 199–223. <https://doi.org/10.1023/A:1025007614869>
- Gegenfurtner, A. (2022). Bifactor exploratory structural equation modeling: A meta-analytic review of model fit. *Frontiers in psychology*, P. 219–251. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2011.00739.x>
- Cole V., Lacey C. H. *Algorithms for Measurement Invariance Testing: Contrasts and Connections*. Cambridge: Cambridge University Press. 2023. 92 p. <https://doi.org/10.1017/9781009303408>
- Cromhout A., Schutte L., Wissing M. P. Factor structure and measurement invariance of the Basic Psychological Needs Scale in three South African samples: A bifactor exploratory structural equation modelling approach. *Psychological Reports*. 2022. Vol. 125(5), P. 2760–2787. <https://doi.org/10.1177/003329412111025275>
- Cromhout A., Schutte L., Wissing M. P. Validation of the Basic Psychological Needs Scale in a South African student group. *South African Journal of Psychology*. 2017. Vol. 48(4). P. 501–513. <https://doi.org/10.1177/0081246317728267>
- Данилюк І., Курапов А., Малишева К., Литвин С. Психометричні властивості шкали “5С Психологічні передумови вакцинації”: українська вибірка. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2023. № 10. С. 13–39. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2023-10-2>
- De Beer L. T., Morin A. J. S. (B)ESEM invariance syntax generator for Mplus. 2022. <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.19360808>
- Dunn T. J., Baguley T., Brunzden V. From alpha to omega: A practical solution to the pervasive problem of internal consistency estimation. *British Journal of Psychology*. 2013. Vol. 105(3). P. 399–412. <https://doi.org/10.1111/bjop.12046>
- Gagne M. The role of autonomy support and autonomy orientation in prosocial behavior engagement. *Motivation and Emotion*. 2003. Vol. 27(3). P. 199–223. <https://doi.org/10.1023/a:1025007614869>
- Gegenfurtner A. Bifactor exploratory structural equation modeling: A meta-analytic review of model fit. *Frontiers in Psychology*. 2022. Vol. 13. P. 1037111. <https://doi.org/10.3389/>

Ukrainian-language Adaptation of the Basic Psychological Need Satisfaction Scale

- 13, 1037111. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1037111>
- Gu, H., Wen, Z., & Fan, X. (2020). Investigating the multidimensionality of the work-related flow inventory (WOLF): A bifactor exploratory structural equation modeling framework. *Frontiers in Psychology*, 11, 740. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00740>
- Hair, J. F., Black, W.C., Babin, B. J. & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis*. 7th Edition, Pearson, New York. <https://www.drnishikantjha.com/papersCollection/Multivariate%20Data%20Analysis.pdf>
- Howard, J. L. (2023). Psychometric approaches in self-determination theory: Meaning and measurement. In R. M. Ryan (Ed.), *The Oxford handbook of self-determination theory* (pp. 438–453). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780197600047.013.15>
- Hu, L.-t., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6(1), 1–55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>
- JASP Team (2024). JASP (Version 0.18.3) [Computer software]. <https://jasp-stats.org/>
- Johnston, M. M., & Finney, S. J. (2010). Measuring basic needs satisfaction: Evaluating previous research and conducting new psychometric evaluations of the basic needs satisfaction in general scale. *Contemporary Educational Psychology*, 35(4), 280–296. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2010.04.003>
- Lataster, J., Reijnders, J., Janssens, M., Simons, M., Peeters, S., & Jacobs, N. (2022). Basic Psychological Need Satisfaction and Well-Being Across Age: A Cross-Sectional General Population Study among 1709 Dutch Speaking Adults. *Journal of Happiness Studies*, 23(5), 2259–2290. <https://doi.org/10.1007/s10902-021-00482-2>
- Mai, Y., Zhang, Z., & Wen, Z. (2018). Comparing exploratory structural equation modeling and existing approaches for multiple regression
- fpsyg.2022.1037111
- Gu H., Wen Z., Fan X. Investigating the Multidimensionality of the Work-Related Flow Inventory (WOLF): A Bifactor Exploratory Structural Equation Modeling Framework. *Frontiers in Psychology*. 2020. Vol. 11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00740>
- Hair J.F., Black W.C., Babin B.J., Anderson R.E. *Multivariate Data Analysis*. 7th Edition, Pearson, New York. 2010. 761 p <https://www.drnishikantjha.com/papersCollection/Multivariate%20Data%20Analysis.pdf>
- Howard J. L. Psychometric Approaches in Self-Determination Theory. *The Oxford Handbook of Self-Determination Theory*. 2023. P. 438–454. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780197600047.013.15>
- Hu L., Bentler P. M. Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*. 1999. Vol. 6(1). P. 1–55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>
- JASP Team. JASP (Version 0.18.3) [Computer software]. 2024. <https://jasp-stats.org/>
- Johnston M. M., Finney S. J. Measuring basic needs satisfaction: Evaluating previous research and conducting new psychometric evaluations of the Basic Needs Satisfaction in General Scale. *Contemporary Educational Psychology*. 2010. Vol. 35(4). P. 280–296. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2010.04.003>
- Lataster J., Reijnders J., Janssens M., Simons M., Peeters S., Jacobs N. Basic Psychological Need Satisfaction and Well-Being Across Age: A Cross-Sectional General Population Study among 1709 Dutch Speaking Adults. *Journal of Happiness Studies*. 2022. Vol. 23. P. 2259–2290. <https://doi.org/10.1007/s10902-021-00482-2>
- Mai Y., Zhang Z., Wen Z. Comparing Exploratory Structural Equation Modeling and Existing Approaches for Multiple Regression with Latent Variables. *Structural Equation Modeling:*

- with latent variables. *Structural Equation Modeling*, 25(5), 479–737. <https://doi.org/10.1080/10705511.2018.1444993>
- Marsh, H. W., Guo, J., Dicke, T., Parker, P. D., & Craven, R. G. (2020). Confirmatory factor analysis (CFA), exploratory structural equation modeling (ESEM) and Set-ESEM: Optimal balance between goodness of fit and parsimony. *Multivariate Behavioral Research*, 55(1), 102–119. <https://doi.org/10.1080/00273171.2019.1602503>
- Marsh, H. W., Morin, A. J. S., Parker, P. D., & Kaur, G. (2014). Exploratory structural equation modeling: An integration of the best features of exploratory and confirmatory factor analysis. *Annual Review of Clinical Psychology*, 10, 85–110. <https://doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-032813-153700>
- McNeish, D., An, J., & Hancock, G. R. (2018). The Thorny Relation Between Measurement Quality and Fit Index Cutoffs in Latent Variable Models. *Journal of personality assessment*, 100(1), 43–52. <https://doi.org/10.1080/00223891.2017.1281286>
- Morin, A. J. S., Arens, A. K., & Marsh, H. W. (2016). A bifactor exploratory structural equation modeling framework for the identification of distinct sources of construct-relevant psychometric multidimensionality. *Structural Equation Modeling*, 23(1), 116–139. <https://doi.org/10.1080/10705511.2014.961800>
- Olefir, V. O., & Bosniuk, V. F. (2023) Adaptation of the Psychological Capital Questionnaire (PCQ-12S). *Insight: the psychological dimensions of society*, 9, 50–71. <https://doi.org/10.32999/KSU2663-970X/2023-9-4>
- Olefir, V., Bosniuk, V., & Malofeikina, K. (2021). Validyzatsiia i vymiriuvalna invariantnist ukrainskoi versii shkaly pozytyvnykh i nehatyvnykh perezhuvan (SPANE) [Validation And Measurement Invariance Of The Ukrainian Version Of The Scale Of Positive And Negative Experiences (SPANE)]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho, universytetu imeni V. N. Karazina, seriia "Psykhologhiia"– The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. A Multidisciplinary Journal*. 2018. Vol. 25(5). P. 737–749. <https://doi.org/10.1080/10705511.2018.1444993>
- Marsh H. W., Guo J., Dicke T., Parker P. D., Craven R. G. Confirmatory Factor Analysis (CFA), Exploratory Structural Equation Modeling (ESEM), and Set-ESEM: Optimal Balance Between Goodness of Fit and Parsimony. *Multivariate Behavioral Research*. 2019. Vol. 55(1). P. 102–119. <https://doi.org/10.1080/00273171.2019.1602503>
- Marsh H. W., Morin A. J. S., Parker P. D., Kaur G. Exploratory Structural Equation Modeling: An Integration of the Best Features of Exploratory and Confirmatory Factor Analysis / H. W. Marsh et al. *Annual Review of Clinical Psychology*. 2014. Vol. 10(1). P. 85–110. <https://doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-032813-153700>
- McNeish D., An J., Hancock G. R. The Thorny Relation Between Measurement Quality and Fit Index Cutoffs in Latent Variable Models. *Journal of Personality Assessment*. 2018. Vol. 100(1). P. 43–52. <https://doi.org/10.1080/00223891.2017.1281286>
- Morin A. J. S., Arens A. K., Marsh H. W. A Bifactor Exploratory Structural Equation Modeling Framework for the Identification of Distinct Sources of Construct-Relevant Psychometric Multidimensionality. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*. 2016. Vol. 23(1). P. 116–139. <https://doi.org/10.1080/10705511.2014.961800>
- Олефір В. О., Боснюк В. Ф. Адаптація шкали психологічного капіталу (ПсиКап-12С). *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2023. № 9. С. 50–71. <https://doi.org/10.32999/KSU2663-970X/2023-9-4>
- Олефір В. О., Боснюк В. Ф., Малофейкіна К. О. Валідизація і вимірювальна інваріантність української версії шкали позитивних і негативних переживань (SPANE). *Вісник Харківського національного, університету імені В. Н. Каразіна, серія "Психологія"*. 2021. № 71. С. 34–42. <https://doi.org/10.26565/2225->

Ukrainian-language Adaptation of the Basic Psychological Need Satisfaction Scale

- Series of Psychology*, 71, 34–42. <https://doi.org/10.26565/2225-7756-2021-71-04>
- Reise, S. P., Moore, T. M., & Haviland, M. G. (2010). Bifactor models and rotations: exploring the extent to which multidimensional data yield univocal scale scores. *Journal of personality assessment*, 92(6), 544–559. <https://doi.org/10.1080/00223891.2010.496477>
- Rodriguez, A., Reise, S. P., & Haviland, M. G. (2016). Evaluating bifactor models: Calculating and interpreting statistical indices. *Psychological Methods*, 21(2), 137–150. <https://doi.org/10.1037/met0000045>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68–78. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). *Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. The Guilford Press. <https://doi.org/10.1521/978.14625/28806>
- Schutte, L., Wissing, M. P., Ellis, S. M. (2018). Problematic factorial validity of three versions of the Basic Psychological Needs Scale (BPNS): Why and what are the implications? *Journal of Happiness Studies*, 18(4), 1175–1194. <https://doi.org/10.1007/s10902-017-9861-2>
- Schweizer, K. (2010). Some guidelines concerning the modeling of traits and abilities in test construction. *European Journal of Psychological Assessment*, 26(1), 1–2. <https://doi.org/10.1027/1015-5759/a000001>
- Sheldon, K. M., & Hilpert, J. C. (2012). The balanced measure of psychological needs (BMPN) scale: An alternative domain general measure of need satisfaction. *Motivation and Emotion*, 36(4), 439–451. <https://doi.org/10.1007/s11031-012-9279-4>
- Tajrishi, K. Z., Besharat, M. A., Pourbohloul, S., & Larijani, R. (2011). Psychometric properties of a Farsi version of the Basic Needs Satisfaction in General Scale in a sample of Iranian population. *Procedia. Social and Behavioral Sciences*, 30, 221–225. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.10.044>
- 7756-2021-71-04
- Reise S. P., Moore T. M., Haviland M. G. Bifactor Models and Rotations: Exploring the Extent to Which Multidimensional Data Yield Univocal Scale Scores. *Journal of Personality Assessment*. 2010. Vol. 92(6). P. 544–559. <https://doi.org/10.1080/00223891.2010.496477>
- Rodriguez A., Reise S. P., Haviland M. G. Evaluating bifactor models: Calculating and interpreting statistical indices. *Psychological Methods*. 2016. Vol. 21(2). P. 137–150. <https://doi.org/10.1037/met0000045>
- Ryan R. M., Deci E. L. Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*. 2000. Vol. 55(1). P. 68–78. <https://doi.org/10.1037/0003-066x.55.1.68>
- Ryan R. M., Deci E. L. Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development, and Wellness. Guilford Press. 2017. <https://doi.org/10.1521/978.14625/28806>
- Schutte L., Wissing M. P., Ellis S. M. Problematic Factorial Validity of Three Language Versions of the Basic Psychological Needs Scale (BPNS): Why and What are the Implications? *Journal of Happiness Studies*. 2018. Vol. 19(4). P. 1175–1194. <https://doi.org/10.1007/s10902-017-9861-2>
- Schweizer K. Some Guidelines Concerning the Modeling of Traits and Abilities in Test Construction. *European Journal of Psychological Assessment*. 2010. Vol. 26(1). P. 1–2. <https://doi.org/10.1027/1015-5759/a000001>
- Sheldon K. M., Hilpert J. C. The balanced measure of psychological needs (BMPN) scale: An alternative domain general measure of need satisfaction. *Motivation and Emotion*. 2012. Vol. 36(4). P. 439–451. <https://doi.org/10.1007/s11031-012-9279-4>
- Tajrishi K. Z., Besharat M. A., Pourbohloul S., Larijani R. Psychometric properties of a Farsi version of the Basic Needs Satisfaction in General Scale in a sample of Iranian population.

- Toth-Kiraly, I., Morin, A. J. S., Bothe, B., Orosz, G., & Rigo, A. (2018). Investigating the multidimensionality of need fulfillment: a bifactor exploratory structural equation modeling representation. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 25(2), 267–286. <https://doi.org/10.1080/10705511.2017.1374867>
- VanDenBroeck, A., Ferris, D. L., Chang, C.-H., & Rosen, C. C. (2016). A review of self-determination theory's basic psychological needs at work. *Journal of Management*, 42(5), 1195–1229. <https://doi.org/10.1177/0149206316632058>
- Van Zyl, L. E., & Ten Klooster, P. M. (2022). Exploratory Structural Equation Modeling: Practical Guidelines and Tutorial with a Convenient Online Tool for Mplus. *Frontiers in psychiatry*, 12, 795672. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2021.795672>
- Yablonska, T., Vernyk, O., & Haivoronskyi H. (2023). Ukrainian Adaptation of the Brief-COPE Questionnaire. *Insight: the psychological dimensions of society*, 10, 66–89. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2023-10-4>
- Yahiiiaiev I. I., Osin Ye. M., & Hordieieva T O. (2015) Rosiiskomovna adaptatsiia metodyky zadovolnosti bazovykh psykholohichnykh potrebna ukrainskiitarosiiskii vybirtsi [Russian-language adaptation of the methodology of basic psychological needs satisfaction on a Ukrainian and Russian sample]. *Visnyk Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka: Psykholohichni nauky – Bulletin of Kamianets-Podilskiyi National Ivan Ohienko National University: Psychological Sciences*, 7, 182–190. <https://publications.hse.ru/pubs/share/folder/fxzjuzc1nz/168805919.pdf>
- Zlyvkvov V. L., Lukomska S. O., & Fedan O. V. (2016) Psykhodiahnostyka osobystosti u kryzovykh zhyttievnykh sytuatsiiakh [Psychodiagnosics of personality in life crisis situations]. Kyiv: Pedahohichna dumka. <https://core.ac.uk/download/pdf/77241343.pdf>
- Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2011. Vol. 30. P. 221–225. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.10.044>
- Tóth-Király, I., Morin A. J. S., Bóthe B., Orosz G., Rigó A. Investigating the Multidimensionality of Need Fulfillment: A Bifactor Exploratory Structural Equation Modeling Representation. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*. 2017. Vol. 25(2). P. 267–286. <https://doi.org/10.1080/10705511.2017.1374867>
- A Review of Self-Determination Theory's Basic Psychological Needs at Work / A. Van den Broeck et al. *Journal of Management*. 2016. Vol. 42(5), P. 1195–1229. <https://doi.org/10.1177/0149206316632058>
- Van Zyl L. E., ten Klooster P. M. Exploratory Structural Equation Modeling: Practical Guidelines and Tutorial with a Convenient Online Tool for Mplus. *Frontiers in Psychiatry*. 2022. Vol. 12. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2021.795672>
- Яблонська Т., Верник О., Гайворонський Г. Українська адаптація опитувальника Brief-COPE. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2023. № 10. С. 66–89. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2023-10-4>
- Ягіяєв І. І., Осін Є. М., Гордєєва Т. О. Російськомовна адаптація методики задоволеності базових психологічних потреб на українській та російській вибірці. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Психологічні науки*. 2015. Вип. 7. С. 182–190. <https://publications.hse.ru/pubs/share/folder/fxzjuzc1nz/168805919.pdf>
- Злишков В. Л., Лукомська С. О., Федан О. В. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях. К.: Педагогічна думка. 2016. 219 с. <https://core.ac.uk/download/pdf/77241343.pdf>

Basic Psychological Need Satisfaction Scale (Ukrainian Adaption)
Шкала задоволеності базових психологічних потреб

Будь ласка, уважно прочитайте кожне з наведених тверджень та вкажіть наскільки це вірно для вас, стосується вашого життя, використовуючи наступну шкалу оцінки:

1	2	3	4	5	6	7				
Категорично не згоден	Не згоден	Частково не згоден	Складно відповісти	Частково згоден	Згоден	Абсолютно згоден				
1. Я відчуваю, що маю повну свободу у виборі свого життєвого шляху.				1	2	3	4	5	6	7
2. Мені дійсно подобаються люди, з якими я взаємодію.				1	2	3	4	5	6	7
3. Мені часто здається, що я недостатньо знаю та вмю.				1	2	3	4	5	6	7
4. Я відчуваю тиск у своєму житті.				1	2	3	4	5	6	7
5. Знайомі люди кажуть, що я добре справляюся з тим, чим займаюсь.				1	2	3	4	5	6	7
6. Я добре ладнаю з людьми, з якими контактую.				1	2	3	4	5	6	7
7. Зазвичай я тримаюся відокремлено й не маю багато соціальних контактів.				1	2	3	4	5	6	7
8. Загалом я не соромлюся висловлювати свої ідеї та думки.				1	2	3	4	5	6	7
9. Останнім часом мені вдається здобувати нові цікаві знання та здібності.				1	2	3	4	5	6	7
10. У повсякденному житті часто доводиться робити те, що мені вказують інші.				1	2	3	4	5	6	7
11. Люди, які оточують мене, піклуються про мене.				1	2	3	4	5	6	7
12. Здебільшого я відчуваю задоволення від того чим займаюсь.				1	2	3	4	5	6	7
13. Здебільшого я не використовую можливості, щоб проявити себе.				1	2	3	4	5	6	7
14. Я відчуваю, що завжди можу бути самим (сама) собою в різноманітних ситуаціях.				1	2	3	4	5	6	7
15. Я часто відчуваю, що мало на що здатен (здатна).				1	2	3	4	5	6	7
16. Люди загалом досить доброзичливо ставляться до мене.				1	2	3	4	5	6	7

Буквою R позначено зворотні пункти, відповіді на які необхідно інвертувати (перевести зі шкали 1 2 3 4 5 6 7 у шкалу 7 6 5 4 3 2 1 шляхом перекодування або віднімання від 8). Потім бал за шкалами “автономія”, “компетентність”, “зв’язність з іншими” розраховують як середнє значення за пунктами, що входять до цієї шкали. Інтегральний бал “задоволеності потреб” визначають як суму середніх значень за всіма шкалами базових психологічних потреб.

Автономія: 1, 4(R), 8, 10(R), 14

Компетентність: 3(R), 5, 9, 12, 13(R), 15(R)

Зв’язність з іншими: 2, 6, 7(R), 11, 16.

<https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-17>

How to Cite (Style APA):

Halian, I., Halian, O., & Myshchysyn, M. (2024). Coping Strategies in the Behavioral Models of Youth in Martial Law Conditions. *Insight: the psychological dimensions of society*, 12, 44–65. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-17>

Як цитувати (Стиль ДСТУ 8302: 2015):

Галян І., Галян О., Мищишин М. Копінг-стратегії в моделях поведінки молоді в умовах воєнного стану. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2024. № 12. С. 44–65. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-17>

UDC 159.922:316.62-053.67“364”

Coping Strategies in the Behavioral Models of Youth in Martial Law Conditions

Копінг-стратегії в моделях поведінки молоді в умовах воєнного стану

Received: March 27, 2024

Accepted: October 28, 2024

Ihor Halian*

Ігор Галян*

Doctor of Psychological Sciences, Full Professor,
Department of Theoretical and Practical
Psychology
“Lviv Polytechnic” National University, Lviv,
Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-7257-6477>

доктор психологічних наук, професор,
кафедра теоретичної та практичної
психології,
Національний університет “Львівська
політехніка”, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-7257-6477>

Olena Halian

Олена Галян

Doctor of Pedagogical Sciences, Full Professor,
Department of Primary and Preschool Education,
Lviv Ivan Franko National University, Lviv,
Ukraine

доктор педагогічних наук, професор,
кафедра початкової та дошкільної освіти,
Львівський національний університет імені
Івана Франка, Україна

<https://orcid.org/0000-0001-6070-9669>

<https://orcid.org/0000-0001-6070-9669>

Mariia Myshchysyn

Марія Мищишин

Ph. D. in Psychology, Associate Professor,
Department of Theoretical and Practical
Psychology
“Lviv Polytechnic” National University, Lviv,
Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-4836-8085>

кандидат психологічних наук, доцент
кафедра теоретичної та практичної
психології,
Національний університет “Львівська
політехніка”, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-4836-8085>

Abstract

The purpose of the study is to reveal the relationship between the manifestation of anxiety in youth and the coping strategies they use to overcome objectively and subjectively difficult life situations. **Methods.** The “Spielberger State-Trait Anxiety Inventory” (STAI) was used to determine

Анотація

Метою дослідження є розкриття зв'язку між виявом тривожності в молоді та копінг-стратегіями, якими вони долають об'єктивно й суб'єктивно складні ситуації життєздійснення. **Методи.** Для визначення рівня прояву реактивної й особистісної тривожності використано опитувальник “Шкала тривоги

* Corresponding author: halyan@ukr.net

*Автор-кореспондент: halyan@ukr.net

the level of reactive and personal anxiety. Possible reactions to anxious and stressful situations were studied using the questionnaire "Coping Inventory for Stressful Situations" (CISS) (Parker & Endler, 1992). Statistical analysis methods included descriptive statistics methods, correlation analysis (Pearson), differentiation criteria (Student's t-test, Fisher's F-test, and eta-squared), and discriminant analysis with stepwise variable inclusion. The study **sample** consisted of 132 individuals aged 18-23. **Results.** The study diagnosed high levels of reactive ($M = 53.42$; $SD = 12.103$) and personal ($M = 49.942$; $SD = 10.068$) anxiety in the youth (overall sample). Differences in anxiety ($t = 2.571$; $p < .05$; $d = .316$) were statistically significant. Additionally, differences were found in the manifestation of personal ($t = -3.902$; $p < .01$; $d = -1.140$) and situational anxiety ($t = -3.510$; $p < .01$; $d = -1.019$) among men ($M = 40.08$; $SD = 8.251$) and women ($M = 50.97$; $SD = 9.685$). Young people (overall sample) use "avoidance" coping ($M = 53.42$; $SD = 8.895$) and problem-focused coping ($M = 52.70$; $SD = 8.341$). However, women ($M = 48.13$; $SD = 10.911$) compared to men ($M = 39.69$; $SD = 8.149$) are more likely to use emotion-focused coping ($t = -2.644$; $p < .01$; $d = -.772$). A direct correlation between personal anxiety and emotion-focused coping ($R = .744$; $p < .01$; $R^2 = .553$) and an inverse correlation with problem-focused coping ($R = -.276$; $p < .01$; $R^2 = .076$) were found. Situational anxiety is directly correlated with emotion-focused coping ($R = .597$; $p < .01$; $R^2 = .356$). **Discussion and conclusions.** The relationship between personal and situational anxiety in young people and defensive coping strategies (emotion-focused coping) was established. No statistically significant differences were found in problem-focused coping and avoidance-oriented coping. The results of the discriminant analysis showed the dominance of emotional coping, which accompanies both personal and situational anxiety. This negatively affects not only the success of activities but is also accompanied by physiological problems, reducing the quality of life and mental well-being of young

Спілбергепа (State-Trait Anxiety Inventory, (STAI)". Можливі реакції на тривожні та стресові ситуації вивчали за допомогою опитувальника "Копінг-поведінка в стресових ситуаціях (CISS)" (Parker, Endler, 1992). Для статистичного аналізу використано: методи описової статистики; кореляційний аналіз (Пірсон); критерії розрізнення (t-Стьюдента, F-Фішера та η^2 -ета-квадрат); дискримінантний аналіз із покроковим введенням змінних. Загальну **вибірку** дослідження склали 132 особи віком 18-23 роки. **Результати.** У досліджуваних молодих людей (загалом за вибіркою) діагностовано високий рівень прояву реактивної ($M = 53.42$; $SD = 12.103$) та особистісної ($M = 49.942$; $SD = 10.068$) тривожності. Відмінності за критерієм "тривожність" ($t = 2.571$; $p < .05$; $d = .316$) статистично значущі. Водночас виявлено відмінності щодо прояву у вибірці чоловіків ($M = 40.08$; $SD = 8.251$) і жінок ($M = 50.97$; $SD = 9.685$) особистісної ($t = -3.902$; $p < .01$; $d = -1.140$) та ситуативної ($t = -3.510$; $p < .01$; $d = -1.019$) тривожності. Молоді люди (загалом за вибіркою) застосовують копінг "уникнення" ($M = 53.42$; $SD = 8.895$) і копінг, орієнтований на проблему ($M = 52.70$; $SD = 8.341$). Проте жінки ($M = 48.13$; $SD = 10.911$) порівняно з чоловіками ($M = 39.69$; $SD = 8.149$) більш схильні до використання емоційно-орієнтованого копінгу ($t = -2.644$; $p < .01$; $d = -.772$). Констатовано пряму кореляцію особистісної тривожності з емоційно-орієнтованим копінгом ($R = .744$; $p < .01$; $R^2 = .553$) й обернену – з показником проблемно-орієнтованого копінгу ($R = -.276$; $p < .01$; $R^2 = .076$). Ситуативна тривожність прямо корелює з емоційно-орієнтованим копінгом ($R = .597$; $p < .01$; $R^2 = .356$). **Дискусія і висновки.** Констатовано зв'язок особистісної й ситуативної тривожності молодих людей та захисних копінг-стратегій (емоційно-орієнтований копінг). За проблемно-орієнтованим копінгом і копінгом, орієнтованим на уникнення, статистично значущих відмінностей не виявлено. Результати дискримінантного аналізу засвідчили домінування емоційного копінгу, що супроводжує як особистісну, так і ситуативну тривожність. Це негативно позначається не лише на успішності діяльності, але й супроводжується фізіологічними проблемами, знижуючи якість життя та

people.

Keywords: avoidance strategy, emotion-focused strategy, problem-focused strategy, emotions, discrete equations, discriminant analysis, predictors.

Introduction

The world, in which local and global conflicts become a part of individual lives, prompts researchers to thoroughly study the nature of specific emotional reactions and the mechanisms by which people choose behavioral strategies and activate personal resources to overcome the difficulties of life caused by war traumas. The consequences of war manifest in various dimensions. For an individual, they can be real and objectively measurable (e.g., destruction or loss of housing and belongings, relocation and adaptation to a new physical and social environment, changes in familiar conditions of self-realization, etc.) and/or mental and subjective (e.g., experiencing the loss of loved ones, negative expectations about the present and future for oneself and loved ones, fear of further losses, uncertainty, psychosomatic reactions to difficult life circumstances, and increased anxiety in uncertain situations).

According to Z. Kundii et al. (2024), war is one of the strongest stress factors, leading to anxiety disorders, and cognitive, behavioral, and emotional dysfunctions. N. Vahidniya et al. (2024) argue that living in conflict zones, forced displacement, and migration are factors that disrupt mental health. Studies have shown that psychological trauma significantly affects the mental states of children both during and after the war (Hadi et al., 2013). Research by C. Goren and E. Neter (2016) confirmed that a negative and harsh perception of danger complicates the formation of a coherent worldview, thereby contributing to existential anxiety and symptoms of post-traumatic stress disorder.

It is significant that the fear of war affects the mental health of people even in communities not directly affected by the war. Concerns are mostly related to the impact of war on the military

психічне благополуччя молодих людей.

Ключові слова: стратегія уникнення, емоційно-орієнтована стратегія, проблемно-орієнтована стратегія, емоції, дискретні рівняння, дискримінантний аналіз, предиктори.

Вступ

Світ, у якому локальні та глобальні конфлікти стають частиною життя особистості, спонукає науковців до ґрунтовного дослідження природи виникнення конкретних емоційних реакцій людей, механізму вибору ними поведінкових стратегій, прийомів актуалізації особистісних ресурсів для подолання труднощів життєздійснення, викликаних травмами війни. Наслідки війни представлені різними площинами вияву. Для конкретної особистості вони можуть бути реальними, об'єктивно вимірюваними (руйнування або втрата житла й речей, переїзд та адаптація до нового фізичного й соціального середовища, зміна звичних умов само- та життєздійснення тощо) та / або ментальними, суб'єктивними (переживання втрати рідних і близьких, негативні експектації щодо теперішнього та майбутнього свого і близьких, страх перед втратами, невпевненість, поява психосоматичних реакцій на складні обставити життя й діяльності, підвищення рівня тривожності в ситуації невизначеності тощо).

Війна, на думку Z. Kundii et al. (2024), один із найсильніших чинників стресу, що призводить до тривожних розладів, когнітивних, поведінкових та емоційних дисфункцій. N. Vahidniya et al. (2024) вважають, що життя в зонах конфлікту, вимушене переміщення та міграція є чинниками порушення психічного здоров'я. Цікавими є дослідження вікових особливостей осіб, які зазнали впливу воєнної травми. З'ясовано, що психологічна травматизація значно впливає на психічні стани дітей безпосередньо в часі та після війни (F. Hadi et al., 2013). У дослідженнях С. Goren, Е. Neter (2016) підтверджено, що негативне й жорстке сприйняття небезпек ускладнює побудову особистістю цілісного світогляду, тим самим сприяючи агрегації в неї екзистенційної тривоги й симптомів посттравматичного стресового розладу.

Значущим вважаємо той факт, що

and macroeconomic spheres, as well as coping strategies (resistance, support). These strategies are significantly associated with anger and anxiety (Raccanello et al., 2024). Similar findings are reported in studies on the indirect effects of war, particularly on Italian youth. The fear of war, according to the authors, fuels their anxiety about the future and determines their intolerance to uncertainty, with psychological stress indicators being significantly higher in women than in men (Regnoli et al., 2024).

Analysis of publications by Ukrainian scientists allows for the conclusion that considerable attention is paid to the phenomenon of anxiety caused by the assessment of dangers in wartime conditions (Horenko, 2023; Shestopal et al., 2022; Atamanchuk, 2022; Kostruba & Lyashko, 2023; Chachko & Travinina, 2024). The relationship between stress levels and educational programs attended by higher education students has been studied. Specifically, it has been shown that students in civilian specializations demonstrate higher stress levels compared to police cadets (Chachko & Travinina, 2024).

The context of the analyzed research is complemented by studies on coping strategies in wartime conditions (Karamiushka, 2022; Okolotenko et al., 2023). Attention to coping is primarily related to its vision as a way for individuals to respond to stressful situations (Frydenberg, 1999). However, L. Velytchenko and M. Fu (2021) suggest considering coping as an interactive phenomenon in human life, formed during the development of psychological mechanisms in interpersonal relationships. The integrity of personality in this perspective is represented by behavioral patterns that an individual perceives as effective during various interactions. In typical (peaceful) life conditions during the youth period, researchers believe that strategies such as “seeking social support” and “positive reevaluation” dominate (Velytchenko & Fu, 2021). They logically highlight the main trend in the development of coping behavior during this age period: the transition from spontaneous

страх перед війною впливає на психічне здоров'я людей, навіть у громадах, яких не торкнулася війна. Занепокоєння здебільшого пов'язані з впливом війни на військову й макроекономічну сфери та стратегіями подолання (протистояння, підтримка). Саме останні значущо пов'язані з гнівом і тривогою (Raccanello et al., 2024). Суголосними є дослідження опосередкувальних ефектів впливу війни, зокрема, на італійську молодь. Страх війни, на думку авторів, підживлює їх тривогу про майбутнє та детермінує нетерпимість до невизначеності, причому показники психологічного стресу в жінок значно вищі, ніж у чоловіків (Regnoli et al., 2024).

Аналіз публікацій українських учених уможливорює висновок про значну увагу до феномену тривожності, спричиненої оцінюванням небезпек в умовах війни (Горенко, 2023; Шестопал та ін., 2022; Атаманчук, 2022; Коструба, Ляшко, 2023; Чачко, Травініна, 2024). Досліджено зв'язок між рівнем стресу та освітніми програмами, на яких навчаються здобувачі вищої освіти. Зокрема показано, що здобувачі цивільних спеціальностей демонструють вищий рівень стресу на відміну від курсантів поліції (Чачко, Травініна, 2024).

Контекст проаналізованих розвідок доповнюють дослідження копінг-стратегій в умовах війни (Карамушка, 2022; Okolotenko et al., 2023). Увага до копіngu насамперед пов'язана з його візією як способу реагування особистості на стресову ситуацію (Frydenberg, 1999). Однак Л. Велитченко, М. Фу (2021) пропонують розглядати копінг як інтерактивний феномен у життєдіяльності людини, що виформовується в процесі становлення психічних механізмів її міжособистісних взаємин. Цілісність особистості в такому ракурсі представляють патерни поведінки, які особа сприймає як результативні під час інтеракцій різного змісту й рівня. У звичних (мирних) умовах життєдіяльності в юнацькому віці, на думку дослідників, переважають стратегії “пошук соціальної підтримки” та “позитивна переоцінка” (Велитченко, Фу, 2021). Вони логічно увиразнюють основну тенденцію розвитку копінг-поведінки в цей віковий період: перехід від спонтанних до довільних форм через соціальне навчання, за-

to deliberate forms through social learning and the involvement of experienced participants in interactions.

Summarizing the literature review on anxiety, stress, and coping strategies, it should be noted that there are sufficient studies on the interrelationship between stress, depression, and anxiety (Dantzer, 2012; Dantzer et al., 2011; Maes, 2008). However, the issue of the relationship between anxiety and coping behavior requires further analysis, especially concerning young people during wartime.

Hypothesis. Given the lack of stable behavioral patterns in youth, it is assumed that young people use defensive coping strategies to overcome manifestations of anxiety.

The purpose of the article is to reveal the relationship between anxiety in youth and the coping strategies they use to overcome objectively and subjectively difficult life situations.

Methods

Methodology. The study is based on the scientific ideas and approaches of experts who reflect the understanding of stress and personal resilience (Kundii et al., 2024; Vahidniya et al., 2024), war trauma (Hadi et al., 2013; Długosz, 2023), and post-traumatic disorder (Goren et al., 2016), coping strategies during wartime (Karamushka, 2022; Okolotenko et al., 2023; Frydenberg, 1999; Sowan et al., 2024; Xu et al., 2023; Kostruba, Fishchuk, 2023), strategies for overcoming symptoms of poor mental health (Pimenta et al., 2024), and life events (Polatci et al., 2023; Vintilă, 2023; Chudzicka-Czupała et al., 2023), as well as personal resourcefulness (Halian et al., 2023; Halian et al., 2020). Studies in medicine are noteworthy (Hayward et al., 2022; Jong et al., 2023). Additionally, research in sports has examined the role of the emotional component in psychological resilience (Popovych et al., 2022) and self-efficacy (Halian et al., 2023; Popovych et al., 2022; 2023) in both young and mature athletes.

Participants. The overall sample of the

лучення досвіду обізнаних учасників взаємин.

Узагальнюючи огляд літератури з проблеми тривожності, стресу та копінг-стратегій поведінки особистості, зауважимо достатність досліджень взаємного зв'язку між стресом, депресією та тривогою (Dantzer, 2012; Dantzer et al., 2011; Maes, 2008). Проте потребує поглибленого аналізу проблема зв'язку тривожності та копінг-стратегій поведінки, особливо якщо це стосується молодих людей у часі війни.

Гіпотеза. З огляду на несформованість у юнацькому віці стійких патернів поведінки, припускаємо використання молоддю захисних копінгів, що сприяють подоланню проявів тривожності.

Метою статті є розкриття зв'язку між виявом тривожності в молоді та копінг-стратегіями, якими вони долають об'єктивно й суб'єктивно складні ситуації життєздійснення.

Методи

Методологія. Засадничими для дослідження стали наукові ідеї та підходи фахівців, що відображають у своїх працях розуміння стресу та стресостійкості особистості (Kundii et al., 2024; Vahidniya et al., 2024), воєнної травми (Hadi et al., 2013; Długosz, 2023) та постратравматичного розладу (Goren et al., 2016), копінг-стратегій в умовах війни (Карамушка, 2022; Okolotenko et al., 2023; Frydenberg, 1999; Sowan et al., 2024; Xu et al., 2023; Kostruba, Fishchuk, 2023); стратегій подолання симптомів слабкого психічного здоров'я (Pimenta et al., 2024) та життєвих подій (Polatci et al., 2023; Vintilă, 2023; Chudzicka-Czupała et al., 2023), особистісної ресурсності суб'єкта (Halian et al., 2023a; Halian et al., 2020). Заслужують уваги дослідження в медицині (Hayward et al., 2022; Jong et al., 2023). Окремо слід відзначити дослідження у спорті, у яких вивчено роль емоційного компоненту в психологічній стійкості (Popovych et al., 2022a) та самоефективності (Halian et al., 2023b; Popovych et al., 2022b; 2023a) юних і зрілих спортсменів.

Учасники. Загальну вибірку дослідження склали 132 молоді людини (здобувачі вищої освіти). Вибірка гетерогенна (чоловіки – 47 осіб, жінки – 85 осіб), віком 18–23 (M= 19.05; SE= .105; SD = 1.219) роки, сформована рандомним

Coping Strategies in the Behavioral Models of Youth in Martial Law Conditions

study consisted of 132 young people (university students). The sample was heterogeneous (47 men and 85 women) aged 18–23 ($M = 19.05$; $SE = .105$; $SD = 1.219$), formed using a random method. The respondents resided in small towns, villages, and regional centers of Ukraine.

Procedures and Instruments. The “Spielberger State-Trait Anxiety Inventory” (STAI, 1970) was used to diagnose anxiety as a personality trait and as a state at the time of measurement. Reactive (situational) anxiety is the subject’s current emotional response to an extreme or stressful situation. Trait anxiety is an acquired behavioral disposition. The respondent is asked to rate their experiences at a specific moment in time on a five-point scale. The constructs diagnosed are the levels of reactive (situational) and trait anxiety. The “Coping Inventory for Stressful Situations” (CISS) (Parker, Endler, 1992) test involves assessing the potential reactions of respondents to various difficult or stressful situations. Respondents are asked to rate on a five-point scale how often they behave similarly in a challenging situation. The diagnosed indicators are the coping strategies used by the respondent: problem-focused coping (PFC), emotion-focused coping (EFC), avoidance coping (AC), subscale “distraction”, and subscale “social diversion”.

Variables. In the discriminant analysis, the dependent variables were the indicators of trait and situational anxiety. The independent variables were the coping strategies used by the youth depending on the level of anxiety manifestation.

Statistical Analysis. The study was conducted using a confirmatory strategy with a prediction of the relationship between independent and dependent variables. Statistical analysis of the results was performed using a range of statistical methods: descriptive statistics, comparative and correlation analysis using the IBM SPSS software version 27, and discriminant analysis using the Statistics-8 software.

Results

The manifestations of anxiety among

методом. Місце проживання респондентів – невеликі містечка, села та обласні центри України.

Процедура та інструменти. “Шкалою тривоги Спілберґера (State-Trait Anxiety Inventory, STAI, 1970)” продіагностовано тривожність як рису особистості і як її стан під час виміру. Реактивна (ситуативна) тривожність – стан суб’єкта як поточна емоційна реакція на екстремальну або стресову ситуацію. Тривожність як риса особистості – набута поведінкова диспозиція. Досліджуваному пропонують за п’ятибальною шкалою оцінити свої переживання в певну мить часу. Діагностованими конструктами є рівні реактивної (ситуативної) та особистісної тривожності. Тест “Копінг-поведінка в стресових ситуаціях (CISS)” (Parker, Endler, 1992) передбачає оцінювання у досліджуваних можливих реакцій на різні складні або стресові ситуації. Потрібно за п’ятибальною шкалою оцінити, як часто респондент поводить себе подібно в скрутній ситуації. Діагностованими ознаками є копінг-стратегії, які застосовує респондент: проблемно-орієнтований копінг (ПОК), емоційно-орієнтований копінг (ЕОК), копінг, орієнтований на уникнення (КОУ), субшкала “відволікання” та субшкала “соціальне відволікання”.

Змінні. У дискримінантному аналізі залежною змінною стали показники особистісної та ситуативної тривожності. Незалежними змінними є копінг-стратегії, які застосовує молодь залежно від рівня прояву тривожності.

Статистичне аналізування. Дослідження виконано з використанням констатувальної стратегії з прогнозуванням взаємозв’язку незалежних та залежних змінних. Статистичне аналізування результатів проведено за допомогою низки статистичних методів: описової статистики, порівняльного та кореляційного аналізу із застосуванням статистичної програми IBM SPSS, версія 27, а також дискримінантного аналізу із застосуванням статистичної програми Statistics-8.

Результати

Проаналізовано властиві респондентам прояви тривожності й характерні для них типи захисної поведінки. Високий рівень

respondents and the characteristic types of defensive behavior were analyzed. A high level of trait and situational anxiety was found in the range of 46–80 points. The descriptive statistics results for the entire sample are presented in Tabl. 1.

особистісної та ситуативної тривожності перебуває в діапазоні 46–80 балів. Результати описової статистики для всієї вибірки представлені в таблиці 1.

Table 1. Descriptive Statistics of Diagnosed Variables (for the entire sample, n = 132)

Таблиця 1. Описові статистики показників діагностованих змінних (для усієї вибірки, n = 132)

Variables Змінні	Levine's Test Критерій Левіня ^a	t – Student's F – ANOVA		M	SE _M	SD	Normality of distribution Нормальність розподілу			
		t; F; p	ES				A	K	K-S ^b (p)	Sh-W (p)
PA	p = .851	t = 2.571	d = .316	49.90	.876	10.068	-.247	-.443	.075	.138
SA		p < .05		53.42	1.053	12.103	-.031	-.852	.200*	.028
PFC	p = .103	F = 16.231	η ² = .076	52.70	.726	8.341	-.498	.229	.086	.076
EFC		p < .01		47.30	.972	11.168	-.026	-.607	.200*	.322
AC		53.42		.774	8.895	-.482	.180	.057	.052	
AC: D	p = .135	t = 13.192	d = 1.624	24.50	.405	4.659	-.304	-.208	.026	.151
AC: SD		p < .01		17.39	.355	4.084	-.171	-.527	.196	.059

Note: a – Levene's test for equality of variances (equal variances assumed); F – Fisher's criterion; t – Student's t-test; p – statistical significance; ES – effect size (d Coen's; η² – effect size criterion); M – arithmetic mean; SD – standard deviation; SEM – standard error of the mean; A – asymmetry; E – kurtosis; K-S (Kolmogorov-Smirnov Test) – Kolmogorov-Smirnov criterion; Sh-W (Shapiro-Wilk's Test) – Shapiro-Wilk's criterion; * – lower significance threshold for the Kolmogorov-Smirnov criterion. For the Shapiro-Wilk criterion, the lower significance threshold is p > .05; b – Lilliefors significance correction; PA – personal anxiety; SA – situational anxiety; PFC – problem-focused coping; EFC – emotion-focused coping; AC – avoidance coping; AC: D – distraction; AC: SD – social diversion.

Примітка: а – критерій рівності дисперсій Левіня (передбачено рівні дисперсії); F – критерій Фішера; t – Стьюдента; p – статистична значущість; ES – розмір ефекту (d Coen's; η² – критерій розміру ефекту); M – середнє арифметичне; SD – стандартне відхилення; SEM – стандартна помилка середнього; A – асиметрія; E – ексцес; K-S (Kolmogorov-Smirnov Test) – критерій Колмогорова-Смірнова; Sh-W (Shapiro-Wilk's Test) – критерій Шапіро-Вілка; * – нижня межа значущості для критерію Колмогорова-Смірнова. Для критерію Шапіро-Вілка нижня межа значущості становить p > .05; b – корекція значущості Лільєфорса; OT – особистісна тривожність; CT – ситуативна тривожність; ПОК – проблемно-орієнтований копінг; ЕОК – емоційно-орієнтований копінг; КОУ – копінг, орієнтований на уникнення; КОУ: СВ – суб'єктивне відволікання; КОУ: ССВ – суб'єктивно-соціальне відволікання.

For a deeper analysis of the obtained results, the subjects were divided by gender. Descriptive statistics for men and women are presented in Tabl. 2. At the same time, the normality of the distribution of the obtained indicators was calculated to ensure accurate determination of statistical analysis methods. Kolmogorov-Smirnov and Shapiro-Wilk criteria were considered, as well

Для поглибленого аналізу отриманих результатів досліджувані були розподілені за критерієм статі. Описові статистики для чоловіків і жінок представлені в табл. 2. Водночас проведено розрахунок нормальності розподілу отриманих показників для подальшого безпомилкового визначення методів статистичного аналізу. До уваги взято: критерії Колмогорова-Смірнова та

as asymmetry and kurtosis indicators. The results presented in Tabl. 1 and 2 demonstrate a tendency toward a normal distribution, which, combined with a sufficient number of subjects, justifies the use of parametric statistics.

Шапіро-Вілка, а також показники асиметрії та ексцесу. Представлені в табл. 1 і 2 результати засвідчують тенденцію розподілу значень до нормального, що разом із достатньою кількістю досліджуваних робить правомірним застосування параметричної статистики.

Table 2. Descriptive Statistics for Male and Female Samples (n = 132)

Таблиця 2. Описові статистики для чоловічої та жіночої вибірок (n = 132)

	Variables Змінні	N	Min	Max	M	SEM	SD	Normality of distribution Нормальність розподілу			
								A	E	K-S ^a (P)	Sh-W (P)
Мел/Чоловіки (n = 47)	PA/OT	47	28	59	40.08	2.288	8.251	.579	1.248	.200	.373
	SA/CT	47	29	63	42.69	2.813	10.144	.831	.036	.200	.349
	PFC/ПОК	47	30	60	52.23	2.307	8.318	-1.901	3.818	.018	.005
	EFC/ЕОК	47	19	63	39.69	3.054	11.010	.347	.969	.200	.919
	AC/KOY	47	33	62	49.15	2.460	8.868	-.035	-.863	.200	.456
	AC: D KOY:CB	47	14	27	21.69	1.298	4.679	-.416	-1.01	.200	.158
	AC: SD KOY:CCB	47	10	23	16.85	1.079	3.891	-.224	-.476	.200	.935
Жомен/Жінки (n=85)	PA/OT	85	26	70	50.97	.888	9.685	-.334	-.227	.054	.186
	SA/CT	85	29	77	54.60	1.077	11.751	-.093	-.763	.200	.056
	PFC/ПОК	85	26	70	52.76	.768	8.377	-.385	.023	.200	.244
	EFC/ЕОК	85	27	74	48.13	1.000	10.911	-.036	-.670	.200	.144
	AC/KOY	85	25	72	53.88	.808	8.810	-.545	.424	.161	.048
	AC: D KOY:CB	85	11	35	24.81	.419	4.572	-.298	-.157	.064	.170
	AC: SD KOY:CCB	85	6	25	17.45	.377	4.116	-.176	-.515	.200	.084

Note: N – number of subjects; min – minimum value; max – maximum value; M – arithmetic mean; SEM – standard error of the mean; SD – standard deviation; A – asymmetry; E – kurtosis; K-S (Kolmogorov-Smirnov Test) – Kolmogorov-Smirnov criterion; Sh-W (Shapiro-Wilk's Test) – Shapiro-Wilk's criterion.

Примітка: N – кількість досліджуваних; міх – мінімальне значення; тах – максимальне значення; M – середнє арифметичне; SEM – стандартна помилка середнього; SD – стандартне відхилення; A – асиметрія; E – ексцес; K-S (Kolmogorov-Smirnov Test) – критерій Колмогорова-Смірнова; Sh-W (Shapiro-Wilk's Test) – критерій Шапіро-Вілкса.

The study revealed differences in anxiety levels and coping strategies between the male and female samples. The results of the comparative analysis, conducted using the t-test for independent samples, are presented in Tabl. 3.

Під час дослідження виявлено різницю в показниках прояву тривожності та копінг-стратегій у вибірці чоловіків та жінок. Показники порівняльного аналізу, проведеного з використанням t-критерію для незалежних вибірок, представлені в табл. 3.

Table 3. Comparative Analysis of Variances for Male and Female Samples

Таблиця 3. Показники порівняльного аналізу дисперсій для чоловічої та жіночої вибірок

Variables Змінні	Критерій Левіня ^a Levine's Test		t-test for equality of means t-критерій для рівності середніх							d Coen's
	F	P	t	N	P	Average difference Середня різниця	SE difference різниці	95 CI		
								Lower Нижня	Upper Верхня	
PA	1.153	.285	-3.902	130	.000	-10.898	2.793	-16.424	-5.372	-1.140
SA	.918	.340	-3.510	130	.001	-11.904	3.392	-18.615	-5.194	-1.019
PFC	.674	.413	-.215	130	.830	-.526	2.445	-5.363	4.312	-.063
EFC	.227	.635	-2.644	130	.009	-8.434	3.190	-14.745	-2.123	-.772
AC	.014	.906	-1.836	130	.069	-4.729	2.575	-9.823	.366	-.536
AC: D	.028	.868	-2.327	130	.022	-3.114	1.338	-5.762	-.466	-.680
AC: SD	.165	.685	-.501	130	.617	-.599	1.196	-2.966	1.768	-.146

Note: a – Levene's test for equality of variances (equal variances assumed); F – Fisher's criterion; p – statistical significance; t – Student's t-test; SE – standard error; 95 CI – confidence interval; d Coen's – effect size.

Примітка: a – критерій рівності дисперсій Левіня (передбачено рівні дисперсії); F – критерій Фішера; p – статистична значущість; t – Стьюдента; SE – стандартна помилка; 95 CI – довірчий інтервал; d Coen's – розмір ефекту.

Differences in the choice of coping behaviors among the subjects were identified (Tabl. 4).

Діагностовано відмінності у виборі досліджуваними копінг-поведінки (табл. 4).

Table 4. ANOVA Indicators for the "Coping Strategies" Variables

Таблиця 4. Показники ANOVA для змінних "копінг-стратегії"

ANOVA						Confidence interval Довірчий інтервал		
Coping strategies Копінг-стратегії	Sum of squares Сума квадратів	Degrees of freedom Ступені свободи	Average square Середній квадрат	F	p	η^2	95% CI	
							Lower Нижня	Upper Верхня
Between groups Між групами	2958.323	2	1479.162	16.231	.000	.076	.031	.128
Within groups Усередині груп	35815.038	393	91.132					
In total Усього	38773.361	395						

Note: η^2 – Eta-squared, assessed based on the fixed-effects model.

Примітка: η^2 – Ета-квадрат оцінюється на основі моделі фіксованих ефектів.

Coping Strategies in the Behavioral Models of Youth in Martial Law Conditions

In line with the study's objective, the relationship between anxiety in youth and the coping strategies they use to overcome objectively and subjectively difficult life situations was revealed. For this purpose, a Pearson correlation analysis was conducted (Tabl. 5).

З огляду на мету дослідження, розкрито зв'язок між виявом тривожності в молоді та копінг-стратегіями, якими вони долають об'єктивно й суб'єктивно складні ситуації життєздійснення. Для цього використано кореляційний аналіз за критерієм Пірсона (табл. 5).

Table 5. Correlation Analysis Indicators for the Independent Variables

Таблиця 5. Показники кореляційного аналізу за показниками незалежних змінних

Variables	PA/OT	SA/CT	PFC/ПЮК	EFC/ЕЮК	AC/КОУ	AC:D/КОУ:СВ
SA/CT	.628**					
PFC/ПЮК	-.276**	-.040				
EFC/ЕЮК	.744**	.597**	-.076			
AC/КОУ	-.109	-.059	.390**	.056		
AC:D/КОУ:СВ	.089	.011	.107	.202*	.819**	
AC:SD/КОУ:СВ	-.213*	-.101	.445**	-.050	.785**	.382**

Note: * - $p < .05$; ** - $p < .01$; R^2 - coefficient of determination, indicating the effect size (calculated only for statistically significant correlations).

Примітка: * - $p < ,05$; ** - $p < ,01$; R^2 - коефіцієнт детермінації, який вказує на розмір ефекту (розраховано тільки для статистично значущих кореляцій).

To predict the causal relationship between personal and situational anxiety and the coping behaviors of young people, discriminant analysis with stepwise variable inclusion was applied. For this, the Statistics-8 software package was used. The dependent variables were high and low levels of situational and personal anxiety, presented on a nominal scale. Discrete equations for the "situational anxiety" and "personal anxiety" models are presented in Tabl. 5. The differentiation of the subjects based on the "high-low level" criterion was conducted using cluster analysis.

Під час прогнозування каузального зв'язку особистісної та ситуативної тривожності з поведінковими копінг-стратегіями молодих людей застосовано дискримінантний аналіз із покроковим введенням змінних. Для цього використано прикладний пакет статистичної програми Statistics-8. Залежною змінною стали високий і низький рівні прояву ситуативної та особистісної тривожності, які представлені в номінальній шкалі. Дискретні рівняння для моделей "ситуативна тривожність" та "особистісна тривожність" представлені в таблиці 6. Диференціацію досліджуваних за критерієм "високий-низький рівень" прояву ознаки проведено на основі кластерного аналізу.

Table 6. Discriminant Analysis Indicators for Dependent Variables “Situational Anxiety” / “Personal Anxiety”

Таблиця 6. Показники дискримінантного аналізу для залежних змінних “ситуативна тривожність” / “особистісна тривожність”

Variables Змінні	Step Крок	F - on/off	cc 1	cc 2	P	λ -Wilks'	F-value	cc 1	cc 2	P
Results of the stepwise analysis for “situational anxiety” Підсумки покрокового аналізу для “ситуативна тривожність”										
EFC ЕОК	1	64.71056	1	130	.000	.66765	64.710	1	130	.000
PFC ПОК	2	3.05640	1	129	.082	.65220	34.395	2	129	.000
AC КОУ	3	1.62659	1	128	.204	.64402	23.583	3	128	.000
Results of the stepwise analysis for “personal anxiety”										
EFC ЕОК	1	27.57800	1	130	.000	.82498	27.578	1	130	.000
AC: SD КОУ: СВ	2	1.32864	1	129	.251	.81657	14.488	2	129	.000

Note: F – included/excluded – Fisher’s criterion for including/excluding a variable in the model; λ -Wilks’ – Wilks’ Lambda criterion. F-value – criterion for the entire model; p – significance.

Примітка: F – вкл/викл – критерій Фішера в ситуації включення/виключення змінної в моделі; λ -Wilks’ – критерій Лямбда Вілкса. F-знач. – критерій для усієї моделі; p – значущість.

Discussion

An analysis of primary statistics based on the Spielberger State-Trait Anxiety Inventory (STAI) revealed the dominance of high levels of situational (reactive) and personal (trait) anxiety among the subjects (see Tabl. 1). According to the Student’s t-test, the difference between personal and situational anxiety indicators is statistically significant ($p < .050$; $d = .316$). The observed differences have a small effect size (d Coen’s), but it is present. Based on the results, it can be stated that the subjects are under the influence of stress caused by the war situation, which is filled with complexity and uncertainty.

Differences in the manifestation of personal anxiety among men were confirmed (see Tabl. 2). These differences are statistically significant according to the Student’s t-test ($p < .010$; $d = -1.140$). Men also differ in the manifestation of situational anxiety ($p < .010$; $d = -1.019$). Thus, it is asserted that women show stronger manifestations of both situational and personal

Дискусія

Аналіз первинних статистик за результатами методики “Шкала тривоги Спілбергера (STAI)” засвідчив домінування в досліджуваних високого рівня ситуативної (реактивної) та особистісної тривожності (див. табл. 1). За критерієм t-Стьюдента різниця між показниками особистісної та ситуативної тривожності є статистично значущою ($p < .050$; $d = .316$). Наявні відмінності мають незначний ефект (d Coen’s), проте він є. З огляду на отримані результати можемо констатувати перебування досліджуваних під впливом стресу, що спричинена ситуацією війни, яка наповнена складністю та невизначеністю.

Засвідчено відмінності в прояві особистісної тривожності чоловіків (див. табл. 2). Відмінності статистично значущі за критерієм t-Стьюдента ($p < .010$; $d = -1.140$). Відрізняються чоловіки й за проявом ситуативної тривожності ($p < .010$; $d = -1.019$). Тому стверджуємо сильніший прояв ситуативної та особистісної тривожності в жінок порівняно з чоловіками.

Вибір копінг-поведінки досліджуваних

anxiety compared to men.

The choice of coping behaviors among the subjects also has its specificity. Based on the mean values, differences in interest in certain types of coping are observed ($p < .001$; $\eta^2 = .076$) (ANOVA) (see Tabl. 4). The observed differences have a medium effect, which allows them to be considered as influential factors. It should be noted that given the significance of the Levene's criterion ($p > .103$), the sample is homogeneous. Since the variance approximates a normal distribution, parametric methods can be used.

If there are no significant differences between men and women in problem-focused coping ($p > .05$; $d = .063$), differences do exist in other aspects (see Tabl. 3). For instance, men are less likely than women to use emotion-focused coping ($p < .01$; $d = -.772$). Additionally, women more frequently use avoidance coping than men. This difference is not statistically significant ($p > .05$; $d = -.536$), but such a tendency is observed. Differences are also recorded in the avoidance coping subscale: subjective distraction ($p < .05$; $d = -.680$). At the same time, differences in the "subjective-social distraction" subscale are not statistically significant ($p > .05$; $d = -.146$) (see Tabl. 3).

The study established several interrelationships. For instance, the personal anxiety indicator is significantly correlated with the situational anxiety indicator ($p < .01$). This correlation explains 39.4% of the variance ($R^2 = .394$) (see Tabl. 4). This connection is expected, as these two types of anxiety are closely related. This means that as personal anxiety increases, situational anxiety also increases, and vice versa. We cannot assert a causal relationship here, but we do note the presence of a connection.

A positive correlation between personal anxiety and emotion-focused coping was found ($p < .01$; $R^2 = .553$). The obtained values indicate a direct dependence between these variables. It can be stated that young people who engage in emotion-focused coping typically have high personal anxiety. Our results are consistent with the study by F. Ghasemi (2022), which found that teachers who are just starting their professional careers (young people) are more susceptible to

також має свою специфіку. З огляду на середні значення, спостерігаємо відмінності у вияві цікавості до того чи іншого копіngu ($p < .001$; $\eta^2 = .076$) (ANOVA) (див. табл. 4). Наявні відмінності мають середній ефект, що уможливорює розглядати їх як впливові фактори. Зауважимо, що з огляду на значущість критерію Левеня ($p > .103$) вибірка однорідна. Позаяк дисперсія має наближений до нормального розподіл, то допустимо використовувати параметричні методи.

Якщо за "проблемно-орієнтованим копіngом" суттєвих відмінностей між чоловіками й жінками не виявлено ($p > .05$; $d = .063$), то за іншими такі відмінності є (див. табл.3). Так, чоловіки рідше, ніж жінки, використовують емоційно-орієнтований копіng ($p < .01$; $d = -.772$). Також жінки частіше, ніж чоловіки, вдаються до копіngu "уникнення". Ця відмінність не є статистично значущою ($p > .05$; $d = -.536$), проте така тенденція спостерігається. Також відмінності зафіксовані за субшкалою копіngu уникнення: суб'єктивне відволікання ($p < .05$; $d = -.680$). Водночас не є статистично значущими відмінності за шкалою "суб'єктивно-соціальне відволікання" ($p > .05$; $d = -.146$) (див. табл.3).

У процесі дослідження констатовано низку взаємозв'язків. Так, показник особистісної тривожності значущо корелює з показником ситуативної тривожності ($p < .01$). Ця кореляція пояснює 39.4% дисперсії ($R^2 = .394$) (див. табл. 4). Такий зв'язок є очікуваним, позаяк ці два види тривожності перебувають в орбіті один одного. Це означає, що зі зростанням особистісної тривожності зростає ситуативна тривожність і навпаки. Ми не можемо тут стверджувати каузальну залежність, а констатуємо наявність зв'язку.

Констатовано додатну кореляцію особистісної тривожності та емоційно-орієнтованого копіngu ($p < .01$; $R^2 = .553$). Отримані значення вказують на пряму залежність цих змінних. Можна констатувати, що молоді люди з емоційно-орієнтованим копіngом зазвичай наділені високою особистісною тривожністю. Отримані нами результати суголосні з дослідженням F. Ghasemi (2022). Учений констатує, що вчителі, які починають професійну діяльність (молоді люди), є більш сприйнятливі до стресу, тоді як вчителі з досвідом роботи схильні переживати

stress, while experienced teachers are more prone to anxiety and depression (Ghasemi, 2022).

Several negative correlations between personal anxiety and other variables were identified. Specifically, personal anxiety negatively correlates with “problem-focused coping” ($p < .01$; $R^2 = .076$). This suggests that high personal anxiety hinders the resolution of complex problematic situations. Additionally, a negative correlation was found between personal anxiety and “subjective-social distraction”, a subscale of avoidance coping ($p < .05$; $R^2 = .045$). This indicates that anxious individuals need social interaction, particularly in interpersonal contacts. In the study by A. Rutherford and N. Endler, increased use of avoidance strategies was documented at high levels of anxiety (Rutherford et al., 1999). Low avoidance scores and high emotion-focused coping scores in CISS predicted the use of cognitive strategies (Rutherford et al., 1999).

Regarding situational anxiety, only one significant correlation was identified. The situational anxiety indicator positively correlates with emotion-focused coping ($p < .01$; $R^2 = .356$). A similar conclusion is found in the studies by F. Rafnsson et al. The authors noted that an emotion-focused coping strategy was a strong predictor of depressive affect, while task-oriented coping was inversely related to emotional and behavioral problems (Rafnsson et al., 2006).

Thus, the dominance of the emotional component in regulating the behavior of young people with varying levels of anxiety has been established. A similar trend is observed in other studies. For example, in the cross-cultural study by Chudzicka-Czupala et al., it was noted that coping strategies among Ukrainian respondents are focused on problem-solving and emotions and correlate with levels of psychological distress. This aligns with coping strategies for dealing with psychological disorders among residents of Poland and Taiwan (Chudzicka-Czupala et al., 2023). However, emotion-focused strategies such as prayer, distraction through engagement in various activities, or the use of sedatives were not effective in the studies by R. Długosz (2023). Moreover, other factors contributing to the onset

тривогу та депресію (Ghasemi, 2022).

Діагностовано декілька від’ємних кореляцій особистісної тривожності з іншими змінними. Зокрема, особистісна тривожність від’ємно корелює з показником “проблемно-орієнтований копінг” ($p < .01$; $R^2 = .076$). Це схиляє до висновку, що висока особистісна тривожність заважає вирішувати складні проблемні ситуації. Окрім цього, зафіксовано негативну кореляцію особистісної тривожності з показниками “суб’єктивно-соціального відволікання”, що є субшкалою копіngu, орієнтованого на уникнення ($p < .05$; $R^2 = .045$). Це вказує на потребу тривожних особистостей у соціальній взаємодії, зокрема в міжособистісних контактах. У дослідженні A. Rutherford, N. Endler засвідчено збільшення використання поведінкових стратегій уникнення за високого рівня тривоги (Rutherford et al., 1999). Низькі показники уникнення й високі показники подолання емоцій за CISS передбачили використання когнітивних стратегій (Rutherford et al., 1999).

Щодо ситуативної тривожності, то тут діагностовано одну значущу кореляцію. Так, показник ситуативної тривожності додатно корелює з емоційно-орієнтованим копіngом ($p < .01$; $R^2 = .356$). Схожий висновок знаходимо й у дослідженнях F. Rafnsson та інших. Автори зазначають, що копіng-стратегія, яка орієнтована на емоції, була сильним предиктором депресивного афекту, а копіng, орієнтований на завдання, був обернено пов’язаний з емоційними та поведінковими проблемами (Rafnsson et al., 2006).

Отже, констатовано домінування емоційного компонента в регулюванні поведінки молодих людей із різною тривожністю. Схожу тенденцію помічаємо і в інших дослідженнях. Зокрема в кроскультурному дослідженні Chudzicka-Czupala et al. зазначено, що стратегії подолання в українських респондентів зосереджені на проблемі та емоціях і корелюють із рівнями психологічного дистресу. Це суголосно копіngам подолання психологічних розладів жителями Польщі та Тайваню (Chudzicka-Czupala, et al., 2023). Проте такі емоційно-орієнтовані стратегії, як молитва, відволікання уваги шляхом залучення до різних видів діяльності або прийом седативних засобів, не були ефективними в дослідженнях P. Długosz

and course of anxiety in young people should not be overlooked. Interesting studies in this area demonstrate that a significant source of stress for young people (school students and university students) is education in general and academic performance in particular (Pascoe et al., 2019).

To predict the causal relationship between personal and situational anxiety and the coping strategies of young people, discriminant analysis with stepwise variable inclusion was applied. The model "situational anxiety" included three variables: emotion-focused coping (EFC), problem-focused coping (PFC), and avoidance coping (AC). Subscales of the latter coping strategy were not included in the discriminant analysis model (Tabl. 5). The coefficient λ -Wilks' = .6440209, which is greater than 0.5. The exclusion threshold $F(3.128) = 23.58377$ at $p < .01$. As we can see, the proposed model is statistically significant at the level of $p < .01$.

Let us analyze the "weight" of the predictors (independent variables) in explaining the behavior of the subjects with varying manifestations of situational anxiety. Based on the calculated coefficient λ -Wilks' = .6440209 for the entire model, the "situational anxiety" model included three independent variables whose λ -Wilks' values are higher than the calculated value: emotion-focused coping (λ -Wilks' = .667658), problem-focused coping (λ -Wilks' = .652205), and avoidance coping (λ -Wilks' = .644021) (see Tabl. 5). However, only the variable "EFC" after exclusion from the model has an F-exclusion coefficient = 64.71056, which is higher than the calculated value ($F = 23.58377$). Therefore, it can be stated that this variable has the greatest impact on the variability of the dependent variable. That is, it has the greatest influence on the differentiation of the subjects by levels of situational anxiety. Based on the F-exclusion indicators of the second and third discriminative functions for the "situational anxiety" model, their variables do not have such an impact on the dependent variable. Given the significance level of these variables, it is confirmed that only the variable "EFC" ($F = 64.71056$, $p < .01$) compared to others ("PFC" $F = 3.05640$, $p > .05$; "AC" $F = 1.62659$, $p > .05$) is the most significant

(2023). Окрім цього, не варто відкидати інших чинників появи й перебігу тривожності в молодих людей. Цікавими в цій царині є дослідження, які демонструють, що вагомим джерелом стресу для молодих людей (учнів школи і студентів закладів вищої освіти) є освіта загалом та академічна успішність зокрема (Pascoe et al., 2019).

Задля прогнозування каузального зв'язку особистісної й ситуативної тривожності з поведінковими копінг-стратегіями молодих людей застосовано дискримінантний аналіз із покроковим введенням змінних. До моделі "ситуативна тривожність" увійшли три змінних: емоційно-орієнтований копінг (ЕОК), проблемно-орієнтований копінг (ПОК) та копінг, орієнтований на уникнення (КОУ). Підшкали останнього копіngu не увійшли до моделі дискримінантного аналізу (табл. 5). Коефіцієнт λ -Wilks' = .6440209, що більше ніж 0.5. Межовий коефіцієнт виключення $F(3.128) = 23.58377$ при $p < .01$. Як бачимо, запропонована модель є статистично значущою на рівні $p < .01$.

Проаналізуємо "вагу" предикторів (незалежних змінних) у поясненні поведінки досліджуваних із різним проявом ситуативної тривожності. З огляду на розрахований до всієї моделі коефіцієнт λ -Wilks' = .6440209, до моделі "ситуативна тривожність" увійшли три незалежних змінних, у яких значення λ -Wilks' є вищими за розрахунковий: емоційно-орієнтований копінг (λ -Wilks' = .667658), проблемно-орієнтований копінг (λ -Wilks' = .652205) та копінг, орієнтований на уникнення (λ -Wilks' = .644021) (див. табл. 5). Проте лише змінна "ЕОК" після виключення з моделі має коефіцієнт F-виключення = 64.71056, який є вищим за розрахунковий ($F = 23.58377$). Отже, можемо констатувати, що ця змінна найбільше впливає на мінливість значень залежної змінної. Тобто вона найбільше впливає на поділ досліджуваних за рівнями ситуативної тривожності. З огляду на показники F-виключення другої та третьої дискримінативних функцій для моделі "ситуативна тривожність", їхні змінні не мають такого впливу на залежну змінну. Зважаючи на рівень значущості цих змінних, переконаємося в тому, що лише змінна "ЕОК" ($F = 64.71056$, $p < .01$) порівняно з іншими ("ПОК" $F = 3.05640$, $p > .05$; "КОУ" $F = 1.62659$, $p > .05$) є найвагомішою

in the model.

The “personal anxiety” model included two variables: emotion-focused coping and the avoidance coping subscale “subjective distraction” (AC: SD) (Tabl. 5). The coefficient λ -Wilks’ = .8165779. The exclusion threshold $F(2.129) = 14.48818$ at $p < .01$. The proposed model is also statistically significant at the level of $p < .01$. Let us examine the “weight” of the predictors in explaining the behavior of the subjects and the varying manifestations of personal anxiety.

In the discriminant model “personal anxiety”, with stepwise variable inclusion, two predictors were included: “EFC” and the avoidance coping subscale “subjective distraction” (AC: SD). These are the predictors that have a λ -Wilks’ higher than the calculated value (λ -Wilks’ = .8165779), namely: for the variable “EFC” λ -Wilks’ = .824988 and for “AC: SD” λ -Wilks’ = .816578. All values are statistically significant at the level of $p < .010$.

Modeling the process of excluding variables from the model, it was found that only the variable “EFC” ($F = 27.57800$, $p < .010$) has a coefficient higher than the calculated value ($F = 14.48818$). Moreover, given the significance level of the F value for this variable ($p < .010$), its dominance regarding the variability of the dependent variable (personal anxiety) for this model is confirmed. The variable “AC: SD” ($F = 1.32864$; $p > .050$) was included in the model, but it is not determinant in the differentiation by levels of personal anxiety.

In summary, we emphasize the importance of the emotional factor accompanying both personal and situational anxiety. This, in turn, negatively affects not only the success of activities but is also accompanied by physiological problems (Pascoe et al., 2019), reducing the quality of life and mental well-being of individuals (Popovych et al., 2023b; Ribeiro et al., 2018). Therefore, there is a need for thorough research into the connection between emotional intelligence and the coping strategies of individuals. Research confirms the clinical significance of stress factors in wartime situations, highlighting the need for post-war emotional support for people affected by war (McTeague et al., 2004; Howell et al., 2014). It is also important to understand that adaptive coping

в моделі.

До моделі “особистісна тривожність” увійшли дві змінні: емоційно-орієнтований копінг та підшкала копіngu уникнення “суб’єктивне відволікання” (КОУ: СВ) (табл. 5). Коефіцієнт λ -Wilks’ = .8165779. Межовий коефіцієнт $F(2.129) = 14.48818$ при $p < .01$. Запропонована модель також є статистично значущою на рівні $p < .01$. Розглянемо “вагу” предикторів у поясненні зв’язку поведінки досліджуваних та різного прояву особистісної тривожності.

До дискримінантної моделі “особистісна тривожність” при покроковому введенні змінних увійшли два предиктори: “ЕОК” та субшкала копіngu, орієнтованого на уникнення – суб’єктивне витіснення (“КОУ: СВ”). Це предиктори, які мають λ -Wilks’ вищий за розрахунковий (λ -Wilks’ = .8165779), а саме: для змінної “ЕОК” λ -Wilks’ = .824988, а для “КОУ: СВ” λ -Wilks’ = .816578. Усі значення статистично значущі на рівні $p < .010$.

Моделюючи процес виключення змінних із моделі, встановлено, що лише змінна “ЕОК” ($F = 27.57800$, $p < .010$) має коефіцієнт вищий за розрахунковий ($F = 14.48818$). Окрім цього, зважаючи на рівень значущості показника F цієї змінної ($p < .010$), констатуємо її домінантність щодо мінливості значень залежної змінної (особистісна тривожність) для цієї моделі. Змінна “КОУ: СВ” ($F = 1.32864$; $p > .050$) хоч і увійшла до моделі, проте не є визначальною для поділу за рівнями особистісної тривожності.

Узагальнюючи представлені вище міркування, акцентуємо на важливості емоційного чинника, що супроводжує як особистісну, так і ситуативну тривожність. Це водночас негативно відображається не лише на успішності діяльності, але й супроводжується фізіологічними проблемами (Pascoe et al., 2019), знижуючи якість життя та психічне благополуччя людини (Porovuch et al., 2023b; Ribeiro et al., 2018). Тому постає необхідність ґрунтовного дослідження зв’язку емоційного інтелекту та копінг-стратегій поведінки особистості. Адже результати досліджень підтверджують клінічну значущість стресових факторів у ситуації війни, підкреслюючи водночас необхідність післявоєнної емоційної підтримки людей, яких торкнулася війна (McTeague et al., 2004; Howell et al., 2014). Також варто розуміти, що адаптивні копінг-стратегії

Coping Strategies in the Behavioral Models of Youth in Martial Law Conditions

strategies in young people will help them deal with the effects of trauma, loss, and family conflicts that occurred during the war. This direction is considered promising for further research into the relationship between coping strategies and personal anxiety.

Conclusions

The article presents the results of a study on the relationship between anxiety and coping strategies in the behavior of young people who are in situations of complexity and uncertainty. High levels of reactive and personal anxiety, as well as emotion-focused coping, were diagnosed in the young people. A statistically significant difference in anxiety and coping strategy indicators was found between the male and female samples. Through discriminant analysis with stepwise variable inclusion, it was established that defensive coping strategies (emotion-focused coping) dominate among youth in overcoming anxiety. This will help practicing psychologists understand the psychological mechanisms of forming their mental reality and gain a holistic view of individuals who have experienced various levels of trauma due to the consequences of war.

The prospect for further research is to test the relationship between emotional intelligence and coping strategies in individual behavior. At the same time, it is assumed that a wide range of coping strategies will help young people more effectively deal with the impact of trauma, loss, and family conflicts that occurred during the war.

References

Atamanchuk, N. (2022). Podolannya studenty'koyu moloddyu stresu, vyklykanoho voyennoyu ahresiyeyu: resurs tvorchosti [Overcoming Student Youth with Stress Caused by Military Aggression: Creativity Resource]. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects* (pp. 1316–1322). Riga, Latvia: Baltija Publishing. https://www.academia.edu/88861123/The_Russian_Ukrainian_war_2014_2022_historical_political_cultural_educational_religious_economic_and_legal

молодих людей допоможуть їм впоратися із впливом спогадів про травму, втрату, сімейні конфлікти, які сталися під час війни. Саме цей напрям визначаємо перспективним щодо подальшого дослідження зв'язку копінг-стратегій та тривожності особистості.

Висновки

У статті представлено результати дослідження взаємозв'язку тривожності й копінг-стратегій поведінки молодих людей, що перебувають у ситуації складності та невизначеності. Діагностовано домінування високого рівня прояву реактивної та особистісної тривожності, а також емоційного копінгу в молодих людей. Виявлено статистично значущу різницю в показниках прояву тривожності й копінг-стратегій у вибірці чоловіків та жінок. Завдяки дискримінантному аналізу з покроковим введенням змінних констатовано домінування в молоді захисних копінг-стратегій (емоційно-орієнтований копінг) щодо подолання провів тривожності. Це сприятиме осмисленню психологами-практиками психологічних механізмів формування їхньої психічної реальності, цілісному баченню особистості, що зазнала різного рівня травматизації через наслідки війни.

Перспективою подальшого дослідження є перевірка наявності зв'язку емоційного інтелекту та копінг-стратегій поведінки особистості. Водночас припускаємо, що широкий спектр копінг-стратегій допоможе молодим людям ефективніше справлятися із впливом спогадів про травму, втрату, сімейні конфлікти, які сталися під час війни.

Список використаних джерел

Атаманчук Н. Подолання студентською молоддю стресу, викликаного воєнною агресією: ресурс творчості. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects*. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2022. С. 1316–1322. https://www.academia.edu/88861123/The_Russian_Ukrainian_war_2014_2022_historical_political_cultural_educational_religious_economic_and_legal_aspects_Scientific_monograph_Riga_Latvia

- aspects_Scientific_monograph_Riga_Latvia_Baltija_Publishing_2022_1421_p
- Chachko, S., & Travina, Ye. (2024). Perezhyvannya tryvaloho travmuyuchoho stresu viyny zdobuvachamy vyshchoyi osvity [Experiencing the Continuous Traumatic Stress of War by Higher Education Students]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V.I.Vernadskoho. Seriya: Psykholohiia – Scientific Notes of V.I. Vernadsky Taurida National University. Series: Psychology*, 35(3), 67–74. <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2024.3/10>
- Chudzicka-Czupała, A., Hapon, N., Man, R. H. C., Li, D. J., Żywiołek-Szeja, M., Karamushka, L., ... Yen, C. F. (2023). Associations between coping strategies and psychological distress among people living in Ukraine, Poland, and Taiwan during the initial stage of the 2022 War in Ukraine. *European Journal of Psychotraumatology*, 14(1). <https://doi.org/10.1080/20008066.2022.2163129>
- Dantzer, R. (2012). Depression and Inflammation: An Intricate Relationship. [Comment Research Support, N.I.H., Extramural]. *Biological Psychiatry*, 711, 4–5. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/22137156>
- Dantzer, R., O'Connor, J.C., Lawson, M.A., & Kelley, K.W. (2011). Inflammation-Associated Depression: From Serotonin to Kynurenine [Research Support, N.I.H., Extramural Review]. *Psychoneuroendocrinology*, 363, 426–436. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/21041030>
- Długosz, P. (2023). War trauma and strategies for coping with stress among Ukrainian refugees staying in Poland. *Journal of Migration and Health*, 8, 100196. <https://doi.org/10.1016/j.jmh.2023.100196>
- Frydenberg, E. (Ed.). (1999). *Learning to Cope: Developing as a Person in Complex Societies*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/med:psych/9780198503187.001.0001>
- Ghasemi, F. (2022). (Dys)functional Cognitive-Behavioral Coping Strategies of Teachers to Cope with Stress, Anxiety, and Depression. *Deviant Behavior*, 43(12), 1558–1571. <https://doi.org/10.1080/01639625.2021.2012729>
- Baltija_Publishing_2022_1421_p
- Чачко С., Травініна Є. Переживання тривалого травмуючого стресу війни здобувачами вищої освіти. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського. Серія: Психологія*. 2024. Т. 35 (74) № 3. С. 67–74. <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2024.3/10>
- Chudzicka-Czupała A., Hapon N., Man R. H. C., Li D. J., Żywiołek-Szeja M., Karamushka L., ... Yen C. F. Associations between coping strategies and psychological distress among people living in Ukraine, Poland, and Taiwan during the initial stage of the 2022 War in Ukraine. *European Journal of Psychotraumatology*. 2023. Vol. 14(1). <https://doi.org/10.1080/20008066.2022.2163129>
- Dantzer R. Depression and Inflammation: An Intricate Relationship. [Comment Research Support, N.I.H., Extramural]. *Biological Psychiatry*. 2012. Vol. 711. pp. 4–5. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/22137156>
- Dantzer R., O'Connor J.C., Lawson M.A., Kelley K.W. Inflammation-associated depression: From serotonin to kynurenine. [Research Support, N.I.H., Extramural Review]. *Psychoneuroendocrinology*. 2011. Vol. 363. pp. 426–436. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/21041030>
- Długosz P. War trauma and strategies for coping with stress among Ukrainian refugees staying in Poland. *Journal of Migration and Health*. 2023. Vol. 8. 100196. <https://doi.org/10.1016/j.jmh.2023.100196>
- Frydenberg E. (Ed.). *Learning to Cope: Developing as a Person in Complex Societies*. Oxford University Press, 1999. <https://doi.org/10.1093/med:psych/9780198503187.001.0001>
- Ghasemi F. (Dys)functional Cognitive-Behavioral Coping Strategies of Teachers to Cope with Stress, Anxiety, and Depression. *Deviant Behavior*. 2022. Vol. 43 (12). pp. 1558–1571. <https://doi.org/10.1080/01639625.2021.2012729>
- Goren C., Neter E. Stereotypical Thinking as a

Coping Strategies in the Behavioral Models of Youth in Martial Law Conditions

- Goren, C., & Neter, E. (2016). Stereotypical Thinking as a Mediating Factor in the Association Between Exposure to Terror and Post-traumatic Stress Disorder Symptoms Among Israeli Youth. *Anxiety, Stress & Coping*, 29(6), 644–659. <https://doi.org/10.1080/10615806.2016.1138288>
- Hadi, F., Lai, B.S., & Llabre, M.M. (2013). Life Outcomes Influenced by War-Related Experiences During the Gulf Crisis. *Anxiety, Stress, & Coping*, 27(2), 156–175. <https://doi.org/10.1080/10615806.2013.832219>
- Halian, A., Halian, I., Burlakova, I., Shevchenko, R., Lappo, V., Zhigarenko, I., & Popovych I. (2020). Emotional Intelligence in the Structure of Adaptation Process of Future Healthcare Professionals. *Revista Inclusiones*, 7, 447–460. <https://www.revistainclusiones.org/index.php/inclu/article/view/1347>
- Halian, I., Popovych, I., Hulias, I., Serbin, I., Vyshnevskaya, O., Kovalchuk, Z., & Pyslar A. (2023). Correlation Between Personality Traits of Young Athletes and Their Level of Self-efficacy. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(5), 1119–1129. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.05140>
- Halian, I., Popovych, I., Vovk, V., Kariyev, A., Poleshchuk, L., & Halian, O. (2023). Correlation of the coach's qualities and junior athletes' self-efficacy. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(7), 1621–1630. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.07199>
- Hayward, M., Frost, H., Naito, A., & Jones, A-M. (2022). Coping strategy enhancement for the treatment of distressing voices in young people: A service evaluation within routine clinical practice. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 27(4), 1209–1220. <https://doi.org/10.1177/13591045211061803>
- Horenko, M. (2023). Tryvozhnist' molodi pid chas viyny: psykholohichni aspekty ta stratehiyi adaptatsiy [Youth Anxiety During War: Psychological Aspects and Adaptation Strategies]. *Věda a perspektivy*, 12(31), 178–187. [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-12\(31\)-178-187](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-12(31)-178-187)
- Howell, K.H., Kaplow, J.B., Layne, C.M., Benson, M.A., Compas, B.E., Katalinski, R., & Pynoos, R. (2014). Predicting Adolescent Posttraumatic Mediating Factor in the Association Between Exposure to Terror and Post-traumatic Stress Disorder Symptoms Among Israeli Youth. *Anxiety, Stress & Coping*. 2016. Vol. 29(6). pp. 644–659. <https://doi.org/10.1080/10615806.2016.1138288>
- Hadi F., Lai B.S., Llabre M.M. Life outcomes influenced by war-related experiences during the Gulf crisis. *Anxiety, Stress, & Coping*. 2013. Vol. 27(2). pp. 156–175. <https://doi.org/10.1080/10615806.2013.832219>
- Halian A., Halian I., Burlakova I., Shevchenko R., Lappo V., Zhigarenko I., Popovych I. Emotional Intelligence in the Structure of Adaptation Process of Future Healthcare Professionals. *Revista Inclusiones*. 2020. Vol. 7. pp. 447–460. <https://www.revistainclusiones.org/index.php/inclu/article/view/1347>
- Halian I., Popovych I., Hulias I., Serbin I., Vyshnevskaya O., Kovalchuk Z., Pyslar A. Correlation between personality traits of young athletes and their level of self-efficacy. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023a. Vol. 23 (5). pp. 1119–1129. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.05140>
- Halian I., Popovych I., Vovk V., Kariyev A., Poleshchuk L., Halian O. Correlation of the coach's qualities and junior athletes' self-efficacy. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023b. Vol. 23(7). pp.1621–1630. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.07199>
- Hayward M., Frost H., Naito A., Jones A-M. Coping strategy enhancement for the treatment of distressing voices in young people: A service evaluation within routine clinical practice. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*. 2022. Vol. 27(4), pp.1209–1220. <https://doi.org/10.1177/13591045211061803>
- Горенко М. Тривожність молоді під час війни: психологічні аспекти та стратегії адаптації. *Věda a perspektivy*. № 12(31). 2023. С. 178–187. [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-12\(31\)-178-187](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-12(31)-178-187)
- Howell K.H., Kaplow J.B., Layne C.M., Benson M.A., Compas B.E., Katalinski R., Pynoos R.

- Stress in the Aftermath of War: Differential Effects of Coping Strategies Across Trauma Reminder, Loss Reminder, and Family Conflict Domains. *Anxiety, Stress, & Coping*, 28(1), 88–104. <https://doi.org/10.1080/10615806.2014.910596>
- Jong, A., Riddleston, L., Mathur, M., Duncan, K., Lalioti, K., Fuhrmann, D., Fai Lau, J. Y. (2023). Young people's recommended coping strategies to manage social isolation: Lessons from the COVID-19 pandemic lockdown in the UK. *Current Research in Behavioral Sciences*, 5, 100133. <https://doi.org/10.1016/j.crbeha.2023.100133>
- Karamushka, L. (2022). Kopinh-stratehiyi personalu osvitchenik ta naukovykh orhanizatsiy pid chas viyny: riven' vyrazhenosti ta zvyazok z psykichnym zdorov'yam [Coping Strategies of Staff of Educational and Scientific Organizations During the War: Level of Expression and Relationship with Mental Health]. *Zhurnal suchasnoi psykholohii – Journal of Modern Psychology*, 4(27), 31–40. <https://doi.org/10.26661/2310-4368/2022-4-4>
- Kostruba, N., & Fishchuk, O. (2023). Media Religiosity and War Coping Strategies of Young People in Ukraine. *Journal of Religion and Health*, 62, 465–478. <https://doi.org/10.1007/s10943-022-01663-w>
- Kostruba, N., & Liashko, L. (2023). Osobystisni osoblyvosti psykholohichnoyi stiykosti molodi v umovakh viyny [Personal characteristics of youth psychological resilience in war conditions]. *Psykholohichni perspektyvy – Psychological Prospects*, 42, 82–96. <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2023-42-kos>
- Kundii, Z., Skrypnikov, A., Isakov, R., Kutsenko, N., Zinchenko, N., & Vasylyeva, G. (2024). Coping with War Stress in Ukrainian Students. In: Shchokin, R., Iatsyshyn, A., Kovach, V., Zaporozhets, A. (eds) *Digital Technologies in Education. Studies in Systems, Decision and Control*, 529, 111–125. https://doi.org/10.1007/978-3-031-57422-1_9
- Maes, M. (2008). The Cytokine Hypothesis of Depression: Inflammation, Oxidative & Nitrosative Stress (IO&NS) and Leaky Gut as New Targets for Adjunctive Treatments Predicting Adolescent Posttraumatic Stress in the Aftermath of War: Differential Effects of Coping Strategies Across Trauma Reminder, Loss Reminder, and Family Conflict Domains. *Anxiety, Stress, & Coping*. 2014. Vol. 28(1). pp. 88–104. <https://doi.org/10.1080/10615806.2014.910596>
- Jong A., Riddleston, L., Mathur, M., Duncan, K., Lalioti, K., Fuhrmann, D., Fai Lau, J. Y. Young people's recommended coping strategies to manage social isolation: Lessons from the COVID-19 pandemic lockdown in the UK. *Current Research in Behavioral Sciences*. 2023. Vol. 5. 100133. <https://doi.org/10.1016/j.crbeha.2023.100133>
- Карамушка Л. Копінг-стратегії персоналу освітніх та наукових організацій під час війни: рівень вираженості та зв'язок з психічним здоров'ям. *Журнал сучасної психології*. 2022. № 4 (27). С. 31–40. <https://doi.org/10.26661/2310-4368/2022-4-4>
- Kostruba N., Fishchuk O. Media Religiosity and War Coping Strategies of Young People in Ukraine. *Journal of Religion and Health*. 2023. Vol. 62. pp. 465–478. <https://doi.org/10.1007/s10943-022-01663-w>
- Коструба Н., Ляшко Л. Особистісні особливості психологічної стійкості молоді в умовах війни. *Психологічні перспективи*. 2023. Вип. 42. С. 82–96. <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2023-42-kos>
- Kundii Z., Skrypnikov A., Isakov R., Kutsenko N., Zinchenko N., Vasylyeva G. Coping with War Stress in Ukrainian Students. In: R. Shchokin, A. Iatsyshyn, V. Kovach, A. Zaporozhets (eds). *Digital Technologies in Education. Studies in Systems, Decision and Control*, 2024. Vol. 529. pp. 111–125. https://doi.org/10.1007/978-3-031-57422-1_9
- Maes M. The Cytokine Hypothesis of Depression: Inflammation, Oxidative & Nitrosative Stress (IO&NS) and Leaky Gut as New Targets for Adjunctive Treatments in Depression. *Neuroendocrinology Letters*. 2008. Vol. 29(3). pp. 287–291. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih>

Coping Strategies in the Behavioral Models of Youth in Martial Law Conditions

- in Depression. *Neuroendocrinology Letters*, 29(3), 287–291. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/18580840/>
- McTeague, L.M., McNally, R.J., & Litz, B.T. (2004). Prewar, War-Zone, and Postwar Predictors of Posttraumatic Stress in Female Vietnam Veteran Health Care Providers. *Military Psychology*, 16(2), 99–114. https://doi.org/10.1207/S15327876MP1602_2
- Okolotenko, K., Zharyk, L., & Koliadenko, N. (2023). Coping Strategies and Level of Anxiety of Medical Students During Marital State. *Suchasna Medytsyna, Farmatsiia ta Psykholohichne Zdorovia – Modern Medicine, Pharmacy and Psychological Health*, 1(10), 72–79. <https://doi.org/10.32689/2663-0672-2023-1-9>
- Parker, J. D. A., & Endler, N. S. (1992). Coping with coping assessment: A critical review. *European Journal of Personality*, 6(5), 321–344. <https://doi.org/10.1002/per.2410060502>
- Pascoe, M.C., Hetrick, S.E., & Parker, A.G. (2019). The Impact of Stress on Students in Secondary School and Higher Education. *International Journal of Adolescence and Youth*, 25(1), 104–112. <https://doi.org/10.1080/02673843.2019.1596823>
- Pimenta, S. M., Hunter, S. C., Rasmussen, S., Cogan, N., & Martin, B. (2024). Young People’s Coping Strategies When Dealing with Their Own and a Friend’s Symptoms of Poor Mental Health: A Qualitative Study. *Journal of Adolescent Research*, 39(3), 612–638. <https://doi.org/10.1177/07435584211062115>
- Polatçı, S., Antalyalı, Ö. L., Alparslan, A.M., & Yastioglu, S. (2023). Young people’s happiness in the context of negative life events and coping strategies: a latent profile and latent class analysis. *BMC Psychology*, 11, 335. <https://doi.org/10.1186/s40359-023-01343-8>
- Popovych, I., Hulias, I., Serbin, Iy., Piletska, L., Mashchak, S., & Zahrai, L. (2023). Psychological content parameters of attention in the structure of time perspective of young female athletes: comparative analysis. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(1), 152–161. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.01019>
- Popovych, I., Hrys, A., Hoian, I., Mamchur, I., Babenko, A., & Fedyk, O. (2022). Successfulness [gov/18580840/](https://doi.org/10.7752/jpes.2023.01019)
- McTeague L.M., McNally R.J., Litz B.T. Prewar, War-Zone, and Postwar Predictors of Posttraumatic Stress in Female Vietnam Veteran Health Care Providers. *Military Psychology*. 2004. Vol. 16(2). pp. 99–114. https://doi.org/10.1207/S15327876MP1602_2
- Okolotenko K., Zharyk L., & Koliadenko N. Coping Strategies and Level of Anxiety of Medical Students During Marital State. *Сучасна медицина, фармація та психологічне здоров'я*. 2023. № 1(10). С. 72–79. <https://doi.org/10.32689/2663-0672-2023-1-9>
- Parker J. D. A., Endler N. S. Coping with coping assessment: A critical review. *European Journal of Personality*. 1992. Vol. 6(5). pp. 321–344. <https://doi.org/10.1002/per.2410060502>
- Pascoe M.C., Hetrick S.E., Parker A.G. The Impact of Stress on Students in Secondary School and Higher Education. *International Journal of Adolescence and Youth*. 2019. Vol. 25(1). pp. 104–112. <https://doi.org/10.1080/02673843.2019.1596823>
- Pimenta S. M., Hunter S. C., Rasmussen S., Cogan N., & Martin B. Young People’s Coping Strategies When Dealing with Their Own and a Friend’s Symptoms of Poor Mental Health: A Qualitative Study. *Journal of Adolescent Research*. 2024. Vol. 39(3). pp. 612–638. <https://doi.org/10.1177/07435584211062115>
- Polatçı S., Antalyalı Ö. L., Alparslan A.M., & Yastioglu S. Young people’s happiness in the context of negative life events and coping strategies: a latent profile and latent class analysis. *BMC Psychology*. 2023. Vol. 11. p. 335. <https://doi.org/10.1186/s40359-023-01343-8>
- Popovych I., Hulias I., Serbin Iy., Piletska L., Mashchak S., & Zahrai L. Psychological content parameters of attention in the structure of time perspective of young female athletes: comparative analysis. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023. Vol. 23(1). pp. 152–161. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.01019>
- Popovych I., Hrys A., Hoian I., Mamchur I., Babenko

- in teenagers' sporting activities: comparative analysis of individual and team sports. *Journal of Physical Education and Sport*, 22(11), 2886–2897. <https://doi.org/10.7752/jpes.2022.11365>
- Popovych, I., Radul, I., Hoian, I., Ohnystyi, A., Doichyk, V., & Burlakova, I. (2022). Athletes' resilience typology: a comparative analysis of individual and team sports. *Journal of Physical Education and Sport*, 22(9), 2036–2046. <https://doi.org/10.7752/jpes.2022.09260>
- Popovych, I., Shevchenko, N., Raievska, Ya., Myshchysyn, M., Hoian, I., Yakovleva, S., & Los, O. (2023). Operationalization of physical work ability of young athletes in terms of psychological well-being. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(6), 1456–1464. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.06178>
- Raccanello, D., Burro, R., Aristovnik, A. et al. (2024). Coping and Emotions of Global Higher Education Students to the Ukraine War Worldwide. *Scientific Reports*, 14, 8561. <https://doi.org/10.1038/s41598-024-59009-3>
- Rafnsson, F.D., Jonsson, F.H., & Windle, M. (2006). Coping Strategies, Stressful Life Events, Problem Behaviors, and Depressed Affect. *Anxiety, Stress, & Coping*, 19(3), 241–257. <https://doi.org/10.1080/10615800600679111>
- Regnoli, G.M., Tiano, G., & De Rosa, B. (2024). How Is the Fear of War Impacting Italian Young Adults' Mental Health? The Mediating Role of Future Anxiety and Intolerance of Uncertainty. *European Journal of Investigation in Health, Psychology and Education*, 14, 838–855. <https://doi.org/10.3390/ejihpe14040054>
- Ribeiro, Í.J.S., Pereira, R., Freire, I.V., de Oliveira, B.G., Casotti, C.A., & Boery, E.N. (2018). Stress and quality of life among university students: A systematic literature review. *Health Professions Education*, 4(2), 70–77. <https://doi.org/10.1016/j.hpe.2017.03.002>
- Rutherford, A., & Endler, N.S. (1999). Approach-avoidance: The Roles of Coping Styles, State Anxiety, and Situational Appraisal. *Anxiety, Stress, & Coping*, 12(1), 63–84. <https://doi.org/10.1080/10615809908248323>
- Shestopal, I., Tkachenko, D., & Saiko, D. (2022). Doslidzhennya stanu tryvohy students'koyi A., & Fedyk O. Successfulness in teenagers' sporting activities: comparative analysis of individual and team sports. *Journal of Physical Education and Sport*. 2022. Vol. 22(11). pp. 2886–2897. <https://doi.org/10.7752/jpes.2022.11365>
- Popovych I., Radul I., Hoian I., Ohnystyi A., Doichyk V., & Burlakova I. Athletes' resilience typology: a comparative analysis of individual and team sports. *Journal of Physical Education and Sport*. 2022. Vol. 22(9). pp. 2036–2046. <https://doi.org/10.7752/jpes.2022.09260>
- Popovych I., Shevchenko N., Raievska Ya., Myshchysyn M., Hoian I., Yakovleva S., & Los O. Operationalization of physical work ability of young athletes in terms of psychological well-being. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023. Vol. 23(6). pp. 1456–1464. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.06178>
- Raccanello D., Burro R., Aristovnik A. et al. Coping and Emotions of Global Higher Education Students to the Ukraine War Worldwide. *Scientific Reports*. 2024. Vol. 14. <https://doi.org/10.1038/s41598-024-59009-3>
- Rafnsson F.D., Jonsson F.H., Windle M. Coping Strategies, Stressful Life Events, Problem Behaviors, and Depressed Affect. *Anxiety, Stress, & Coping*. 2006. Vol. 19(3). pp. 241–257. <https://doi.org/10.1080/10615800600679111>
- Regnoli G.M., Tiano G., De Rosa B. How Is the Fear of War Impacting Italian Young Adults' Mental Health? The Mediating Role of Future Anxiety and Intolerance of Uncertainty. *European Journal of Investigation in Health, Psychology and Education*. 2024. Vol. 14. pp. 838–855. <https://doi.org/10.3390/ejihpe14040054>
- Ribeiro Í.J.S., Pereira R., Freire I.V., de Oliveira B.G., Casotti C.A., Boery E.N. Stress and quality of life among university students: A systematic literature review. *Health Professions Education*. 2018. Vol. 4(2). pp. 70–77. <https://doi.org/10.1016/j.hpe.2017.03.002>
- Rutherford A., Endler N.S. Predicting Approach-avoidance: The Roles of Coping Styles, State Anxiety, and Situational Appraisal. *Anxiety, Stress, & Coping*. 1999. Vol. 12(1). pp. 63–84. <https://doi.org/10.1080/10615809908248323>

- molodi v period rosiys'ko-ukrayins'koyi viyny [Research on the State of Anxiety Among Student Youth During the Russian-Ukrainian War]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia". Seriiia "Psykhologhiia" –Scientific Notes of the National University "Ostroh Academy". Series "Psychology", 15, 72–77. <https://doi.org/10.25264/2415-7384-2022-15-72-77>*
- Sowan, W., & Baziliansky, S. (2024). Acute Stress Symptoms, Intolerance of Uncertainty and Coping Strategies in Reaction to the October 7 War. *Clinical Psychology & Psychotherapy, 31*, e3021. <https://doi.org/10.1002/cpp.3021>
- Vahidniya, N, Hasani, Z, Kamali, M. (2024). Effect of Warfare and Forced Displacement on Mental Health of Children. *International Journal Travel Medecine and Global Health, 12(1)*, 22–26. <https://doi.org/10.30491/IJTMGH.2023.424973.1389>
- Vintilă, M., Lăzărescu, G.-M., Kalaitzaki, A., Tudorel, O. I., & Goian C. (2023). Fake news during the war in Ukraine: coping strategies and fear of war in the general population of Romania and in aid workers. *Frontiers Psychology, 14*, 1151794. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1151794>
- Velitchenko, L., & Fu, M. (2021). Vikovi osoblyvosti kopinh-povedinky yak rezul'tat uzahal'nennya osoboyu interaktyvnoho dosvidu [Age-related Features of Coping Behavior as a Result of Generalization of Interactive Experience by a Person]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia psykhologichni nauky – Visnyk of the Lviv University. Series Psychological science, 8*, 27–35. <https://doi.org/10.30970/PS.2021.8.4>
- Xu, W., Pavlova, I., Chen, X., Petrytsa, P., Graf-Vlachy, L., Zhang, S. X. (2023). Mental health symptoms and coping strategies among Ukrainians during the Russia-Ukraine war in March 2022. *International Journal of Social Psychiatry, 69(4)*, 957–966. <https://doi.org/10.1177/00207640221143919>
- doi.org/10.1080/10615809908248323
- Шестопал І., Ткаченко Д., Сайко Д. Дослідження стану тривоги студентської молоді в період російсько-української війни. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія "Психологія". 2022. № 15. С. 72–77. <https://doi.org/10.25264/2415-7384-2022-15-72-77>*
- Sowan W., Baziliansky S. Acute Stress Symptoms, Intolerance of Uncertainty and Coping Strategies in Reaction to the October 7 War. *Clinical Psychology & Psychotherapy. 2024. 31. e3021. <https://doi.org/10.1002/cpp.3021>*
- Vahidniya N, Hasani Z, Kamali M. Effect of Warfare and Forced Displacement on Mental Health of Children. *International Journal Travel Medecine and Global Health, 2024. Vol. 12(1). pp. 22–26. <https://doi.org/10.30491/IJTMGH.2023.424973.1389>*
- Vintilă M., Lăzărescu G.-M., Kalaitzaki A., Tudorel O. I., & Goian C. Fake news during the war in Ukraine: coping strategies and fear of war in the general population of Romania and in aid workers. *Frontiers Psychology. 2023. Vol. 14. 1151794. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1151794>*
- Велитченко Л., Фу М. Вікові особливості копінг-поведінки як результат узагальнення особою інтерактивного досвіду. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2021. Вип. 8. С. 27–35. <https://doi.org/10.30970/PS.2021.8.4>*
- Xu W., Pavlova I., Chen X., Petrytsa P., Graf-Vlachy L., Zhang S. X. Mental health symptoms and coping strategies among Ukrainians during the Russia-Ukraine war in March 2022. *International Journal of Social Psychiatry. 2023. Vol. 69(4). pp. 957–966. <https://doi.org/10.1177/00207640221143919>*

<https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-21>

How to Cite (Style APA):

Savchenko, O., Kolesnichenko, L., Chuzhykova, V., & Berezhenna, O. (2024). Life Significance in Maintaining Military Personnel's Resilience: Making a Mediation Model. *Insight: the psychological dimensions of society*, 12, 66–95. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-21>

Як цитувати (Стиль ДСТУ 8302: 2015):

Савченко О., Колесніченко Л., Чужикова В., Береженна О. Цінність власного життя в підтримці резильєнтності військових: побудова медіаторної моделі. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2024. № 12. С. 66–95. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-21>

UDC [128-021.414:355.1]:159.98

Life Significance in Maintaining Military Personnel's Resilience: Making a Mediation Model

Цінність власного життя в підтримці резильєнтності військових: побудова медіаторної моделі

Received: August 13, 2024

Olena Savchenko*

Doctor of Science in Psychology, Professor,
Professor

Department of Pedagogy and Psychology
Kyiv National Economic University named after
Vadym Hetman, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-7069-7419>

Lina Kolesnichenko

Candidate of Science in Psychology, Associate
Professor, Associate Professor

Department of Pedagogy and Psychology
Kyiv National Economic University named after
Vadym Hetman, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0003-0196-4744>

Viktoria Chuzhykova

Candidate of Science in Pedagogy, Associate
Professor, Associate Professor

Department of Pedagogy and Psychology
Kyiv National Economic University named after
Vadym Hetman, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-3314-4997>

Olena Berezhenna

Master of Psychology, Assistant,
Department of Pedagogy and Psychology
Kyiv National Economic University named after
Vadym Hetman, Ukraine

<https://orcid.org/0009-0002-6775-0810>

Accepted: October 28, 2024

Олена Савченко*

доктор психологічних наук, професор,
професор,

кафедра педагогіки та психології,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-7069-7419>

Ліна Колесніченко

кандидат психологічних наук, доцент, доцент,
кафедра педагогіки та психології,

Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-0196-4744>

Вікторія Чужикова

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент,
кафедра педагогіки та психології,

Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-3314-4997>

Олена Береженна

магістр психології, асистент,
кафедра педагогіки та психології,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана, Україна

<https://orcid.org/0009-0002-6775-0810>

*Corresponding author: savchenko.elena.v@gmail.com

*Автор-кореспондент: savchenko.elena.v@gmail.com

Life Significance in Maintaining Military Personnel's Resilience: Making a Mediation Model

Abstract

Crises related to the preparation and participation in combat operations negatively affect military personnel's experience of their life significance, which in turn becomes a threatening factor in the development of negative states (anxiety, depression, stress disorders, and PTSD), and a decrease in the personal adaptive potential. **The aim** is to empirically test the model of relationships that predicts the peculiarities of military personnel's coping behavior in stressful situations, where the basis (predictor) is life significance and the mediator is the clarity of self-awareness. **Methods.** The mediation methodology was used for non-experimental research. The study was conducted on a sample of servicemen from two companies of a separate battalion of the Armed Forces of Ukraine (n = 62) in October – November 2023. The Ukrainian-language versions of the methodologies were used: "The Perceived Life Significance Scale (PLSS)" by R. Gibberd and B. Vandenberg (Hibberd, 2016; Kolesnichenko et al., 2024), "Clarity of Self-Concept (SCC)" by J. D. Campbell et al. (Campbell et al, 1996; Kolesnichenko et al., 2024), "Instrument for the Study of Resilience (IDR-14)" by F.-W. Hu et al. (Hu, et al., 2022; Kolesnichenko & Berezhenna, 2023), "Humor Styles Questionnaire (HSQ)" by R. Martin et al. (Martin et al., 2003; Skvortsov & Zaiva, 2005). Modeling of the system "predictor – mediator – dependent variables" was carried out using SEM (Structural Equation Modeling) in the package Amos SPSS Statistics 26.0, and program "MedMod" Jamovi. **Results.** The model of relationships "life significance (predictor) – clarity of self-awareness (mediator) – styles of humor, manifestations of resilience (dependent variables)" was confirmed (CMIN = 13.58; df = 15; p = .905; RMSEA = .000 [.000 – .110]; CFI = 1.00; TLI = 1.01). It is predicted that aggressive and affiliative styles of humor are displayed by military personnel who experience a high level of their life significance against the background of low self-awareness. The mediator "clarity of self-awareness" determines the relationship between the level of one's life significance and resilience. High resilience (positive thinking, belief, and hopeful mindset) is demonstrated by those military personnel who feel their life significance, have a clear self-

Анотація

Кризові ситуації, пов'язані з підготовкою та участю в бойових діях, негативно позначаються на переживанні військовими цінності власного життя, що своєю чергою стає загрозливим чинником розвитку негативних станів (тривоги, депресії, стресових розладів, ПТСР), зниження адаптивного потенціалу особистості. **Мета** – перевірити в емпіричному дослідженні модель зв'язків, що прогнозує особливості копінг-поведінки військових у стресових ситуаціях, де основою (предиктором) виступає цінність власного життя, медіатором – ясність самоусвідомлення. **Методи.** Використано методологію медіації для неекспериментального дослідження. Дослідження проведено на вибірці військовослужбовців двох рот окремого батальйону ЗСУ (n = 62) у жовтні – листопаді 2023 р. Використано українськомовні версії методик: "Сприйняття значущості життя (PLSS-13)" Р. Гібберда та Б. Ванденберга (Hibberd, 2016; Колесніченко та ін., 2024), "Ясність Я-концепції (SCC-7)" Дж. Д. Кемпбелла та ін. (Campbell et al, 1996; Колесніченко та ін., 2024), "Інструмент дослідження резильєнтності (ІДР-14)" Фан-Вень Хутайн. (Hu, et al., 2022; Колесніченко, Береженна, 2023), "Опитувальник стилів гумору (HSQ)" Р. Мартіна та ін. (Martin et al., 2003; Скворцов, Зайва, 2005). Моделювання системи "предиктор – медіатор – залежні змінні" здійснено засобом SEM (моделювання структурними рівняннями) в пакеті Amos SPSS Statistics 26. 0, MedMod Jamovi. **Результати.** Знайшла підтвердження модель зв'язків "цінність власного життя – ясність самоусвідомлення (медіатор) – стилі гумору, прояви резильєнтності" (CMIN = 13.58; df = 15; p = .905; RMSEA = .000 [.000 – .110]; CFI = 1.00; TLI = 1.01). Прогнозовано, що агресивний та афіліативний стилі гумору проявляють військові, які переживають високу цінність власного життя на тлі низького самоусвідомлення. Медіатор "ясність самоусвідомлення" зумовлює зв'язок рівня цінності власного життя з резильєнтністю. Високу резильєнтність (позитивне мислення й актуалізацію віри та надії) демонструють ті військові, які цінують власне життя, мають ясне самоусвідомлення, несуперечливі переконання стосовно своїх можливостей. **Дискусія і висновки.** Прогнозована модель зв'язків "цінність життя (предиктор) –

awareness, and non-contradictory beliefs about their capabilities. **Discussion and conclusions.** The predicted model of the relationships “life significance (predictor) – clarity of self-awareness (mediator) – resilience, humor styles (dependent variables)” was empirically confirmed in a non-experimental study. A particularly significant role of the mediator “clear and non-contradictory self-awareness” is observed in the correlation “life significance – resilience”, since it is the level of self-awareness that is associated with cognitive coping strategies (positive thinking, belief, and hopeful mindset). The obtained relationships require verification in experimental studies.

Keywords: life significance, self-awareness, clarity of Self-concept, resilience, coping behavior, humor style, positive thinking, mediation analysis.

Introduction

The Russian-Ukrainian war has a powerful impact on the health and life of the military personnel and civilian population in Ukraine (Health needs assessment of the adult population in Ukraine, 2023). The consequences of being in extreme situations are strong experiences that can lead to various disorders in emotional, cognitive, and behavioral spheres (Emergency appeal: Ukraine, 2024; Savchenko et al., 2024). Ukrainian researchers pay enough attention to the study of the emotional states of servicemen, such as anxiety, depression, stress disorders, and PTSD, but the studies of the meaning and value sphere, which is also a powerful regulator of personal activity and affects the ability to adapt to the realities of military life, are less represented. V. Frankl emphasized that even in a hopeless situation, where the triad of suffering, guilt, and death is presented, the found meaning of life is a support for a person. The researcher pointed out that in each case the courage to live or fatigue from life depended solely on whether a person had faith in the meaning of life in general and the value of their life in particular (Frankl, 1962).

Life significance is “the assignment of value to a goal, relationship, or aspect of life experience that exists or is pursued in the present and future” (Hibberd, 2013: 679). According to R. Hibberd, the construct “significance” differs in content from the constructs “favor” and “importance”, because

ясність самоусвідомлення (медіатор) – резильєнтність, стилі гумору (залежні змінні)” отримала емпіричні підтвердження в неекспериментальному дослідженні. Особливо значуща роль медіатора “ясність та несуперечливість самоусвідомлення” спостерігається у зв’язку “цінність власного життя – резильєнтність”, оскільки саме рівень самоусвідомлення пов’язаний із когнітивними копінг-стратегіями (позитивне мислення, актуалізація віри та надії). Отримані зв’язки потребують перевірки в експериментальних дослідженнях.

Ключові слова: цінність життя, самоусвідомлення, ясність Я-концепції, резильєнтність, копінг-поведінка, стиль гумору, позитивне мислення, медіаторний аналіз.

Вступ

Російсько-українська війна має потужний вплив на здоров’я та життя військовослужбовців і мирного населення України (Health needs assessment of the adult population in Ukraine, 2023). Наслідками перебування в екстремальних ситуаціях є сильні переживання, які можуть призводити до різних порушень в емоційній, когнітивній, поведінковій сферах (Emergency appeal: Ukraine, 2024; Savchenko et al., 2024). Достатньо уваги українські дослідники приділяють вивченню емоційних станів військовослужбовців, як от тривога, депресія, стресові розлади, ПТСР, але менш представлені дослідження сенсово-ціннісної сфери, яка також є потужним регулятором життєдіяльності особистості та впливає на можливості адаптації до реалій військового життя. В. Франкл наголошував на тому, що навіть у безнадійній ситуації, де представлена триада страждання, провини і смерті, опорою виступає знайдений сенс життя. Дослідник підкреслював, що в кожному випадку мужність жити або втома від життя залежала виключно від того, чи володіла людина вірою в сенс життя взагалі та цінністю власного життя зокрема (Frankl, 1962).

Цінність життя (life significance) – це “присвоєння цінності меті, стосункам чи певному аспекту життєвого досвіду, які існують або до яких прагнуть у теперішньому й майбутньому” (Hibberd, 2013: 679). На думку Р. Хібберда, конструкт “цінність” відрізняється за змістом від конструктів

Life Significance in Maintaining Military Personnel's Resilience: Making a Mediation Model

it implies not only the significance of something specific but also the transcendent or ontological relevance of human existence (Hibberd, 2013). The construct “life significance” is also different from “meaning in life”, “meaningful life”, the content of which more emphasizes the processes of finding meaning from those moments of life that a person perceives as significant (Van de Goor et al., 2020). This construct also differs from the concept of “value/meaning”, because through the experience of the value of life, a person goes beyond the limits of their existence, they are embraced by feelings of “cosmic meaning and ultimate purpose of life”, which can be regarded as the deepest experience of the meaning of one’s life (Reker & Wong, 1988: 66). A. Antonovsky described life significance as a “motivational element” of well-being: “the extent to which one feels that life makes sense emotionally, that at least some of the problems and demands posed by living are worth investing energy in, are worthy of commitment and engagement, are challenges that are “welcome” rather than burdens that one would much rather do without” (Antonovsky, 1987: 17).

At first, scholars examined “life significance” in the context of studying loss and the experience of grief, where the severance of a relationship with a loved one due to the death or loss of life entails not only the experience of grief as an inability to connect and experience community but also the loss of the value of life (Armour, 2003), (Hibberd, 2013), (Gillies & Neimeyer, 2006). M. Armour (2003) emphasized that finding meaning in life and understanding its significance and value helps individuals cope with the psychological effects of trauma and stress, resulting in improved mental health outcomes. Through the acquisition of a new meaning, individuals who have experienced loss can regain a sense of connection to the goals and values that are important to them and regain the ability to positively experience the important moments of their lives that were lost (Hibberd, 2013).

It is important to point out that Hibberd’s work has developed an understanding of “life significance” as a combination of reconstruction and meaning-making processes that are often observed in situations where people experiencing grief make efforts to restore the value and

“вигода” (favor), “важливість” (importance), оскільки він передбачає не лише значущість чогось конкретного, а трансцендентну або онтологічну значущість існування людини (Hibberd, 2013). Конструкт “цінність життя” відрізняється і від “сенсу життя” (meaning in life), “осмисленого життя” (meaningful life), зміст яких більше акцентує увагу саме на процесах віднаходження сенсу з тих моментів життя, які людина сприймає як значущі (Van de Goor et al., 2020). Відрізняється цей конструкт і від поняття “цінність/значення” (value, meaning), оскільки через переживання цінності життя людина виходить за межі власного існування, її охоплюють відчуття “космічного значення та кінцевої мети життя” (“cosmic meaning and ultimate purpose”), які можна розглядати як найглибші переживання сенсу власного життя (Reker, Wong, 1988: 226). А. Антоновський описував життєву значущість як “мотиваційний елемент” благополуччя: “міра, до якої людина відчуває, що життя має емоційний сенс, що принаймні деякі проблеми та вимоги, які висуває життя, варті того, щоб вкладати в них енергію, вони гідні відданості та участі, це виклики, які “заохочуються”, а не тягарі, без яких краще обійтися” (Antonovsky, 1987: 17).

Спершу вивчення “цінності життя” науковці проводили в контексті вивчення втрат та переживання горя, коли розрив стосунків із близькою людиною внаслідок її смерті чи загибелі несе за собою не лише переживання горя як неможливості з’єднатися та пережити спільність, а й втрату цінності життя (Armour, 2003), (Hibberd, 2013), (Gillies, Neimeyer, 2006). М. Армур (2003) підкреслювала, що пошук сенсу життя та розуміння його значущості й цінності допомагає людям справлятися з психологічними наслідками травми та стресу, що призводить до покращення показників психічного здоров’я. Через набуття нового сенсу особи, що пережили втрату, можуть відновити почуття зв’язку з важливим для них цілями та цінностями, відновити здатність позитивно переживати важливі моменти свого життя, що були втрачені (Hibberd, 2013).

Важливо підкреслити, що в роботах Р. Хібберда з’явилося розуміння “значущості життя” як поєднання процесів реконструкції та вибудовування сенсу, які часто спостерігаються в ситуаціях, коли люди, які переживають горе, докладують зусилля для відновлення цінності

meaning of life. This has led scholars to consider different forms of life significance, some of which are more active, involving volitional efforts in assigning value to a goal, relationship, or other aspect of experience (Hibberd, 2013), and others more contemplative, through “a sense of life’s inherent value and having a life worth living” (Martela & Steger, 2016: 531). J. Gillies and R.A. Neimeyer (2006) also indicated different forms of life meaningfulness reconstruction, such as distinguishing reflection, change of identity, and search for benefits. Active (creation) and passive (receptive uncovering) forms of revealing the meaning of life are always united, providing a connection with something greater than the person themselves (other people, social movements, spirituality, nature, etc.) (Passmore & Krause, 2023).

We consider the construct “life significance” as meaningfulness arising from the emergent, creation or reconstruction of value and meaning in life, which are characterized by different degrees of immersion and activity of the individual, from more active, based on volitional efforts, to almost contemplative, when value emerges from the experience of self-involvement. The opposite experience of “depreciation of life”, which is often accompanied by cognitive beliefs about the meaninglessness and uselessness of life, is also considered to be an important component of the experience of life significance. According to the psychometric approach, the combination of different aspects occurs at the level of the second-order factor, which includes lower-level factors as complementary components, each of which reflects a certain aspect of the general phenomenon and has unique manifestations.

As research results show, life significance is an important psychological variable that should be taken into account when planning psychological interventions that are implemented to increase adaptive capacity, restore psychological resources, overcome dysfunctional states, etc. (Tedeschi & Calhoun, 1996; Maguen et al., 2006; Cann et al., 2010; Dubuy et al., 2022). Thus, experiencing life significance can determine the effectiveness of psychological interventions, the dynamics of changes in psychological properties, and the pace of learning new forms of behavior. However,

й сенсу життя. Це дало підстави науковцям розглядати різні форми цінності життя, одні з яких є більш активними, пов’язаними з вольовими зусиллями в присвоєнні цінності меті, стосункам або іншому аспекту досвіду (Hibberd, 2013), а інші більш споглядальними, через “відчуття невідомої цінності життя та того, що воно варте життя” (Martela, Steger, 2016: 531). На різні форми відновлення значущості життя вказували і Дж. Гіліс та Р. Неймейєр (2006), виокремлюючи осмислення, зміну ідентичності та пошук вигоди як форми реконструкції. Активні (створення) й пасивні (рецептивне відкриття) форми розкриття сенсу життя завжди поєднані, забезпечують зв’язок із чимось більшим, ніж сама людина (інші люди, соціальні рухи, духовність, природа тощо) (Passmore, Krause, 2023).

Ми розглядаємо конструкт “цінність життя” як осмисленість, яка виникає внаслідок відкриття, створення або відновлення (emergent, creation and reconstruction) цінності й сенсу життя, які відрізняються різним ступенем зануреності та активності особистості, від більш активних, заснованих на вольових зусиллях, до майже споглядальних, коли цінність з’являється від переживання власної причетності. Також важливою складовою переживання цінності життя вважаємо і протилежне переживання “знецінення життя”, яке часто супроводжується когнітивними переконаннями щодо безглуздості та марності життя. Відповідно до психометричного підходу, поєднання різних аспектів відбувається на рівні фактору другого порядку, до складу якого входять фактори більш низького рівня як взаємодоповнювальні складові, кожна з яких відображає певний аспект загального феномена, має унікальні прояви.

Як показують результати досліджень, цінність життя – важлива психологічна змінна, яку необхідно враховувати при плануванні психологічних інтервенцій, які впроваджуються з метою підвищення адаптивного потенціалу, відновлення психологічних ресурсів, подолання дисфункціональних станів та ін. (Tedeschi, Calhoun, 1996; Maguen et al., 2006; Cann et al., 2010; Dubuy et al., 2022). Отже, переживання цінності життя може визначати ефективність психологічних втручань, динаміку змін психологічних властивостей, темпи навчання

Life Significance in Maintaining Military Personnel's Resilience: Making a Mediation Model

doubts arise about the existence of a simple direct relationship between psychological variables that, on the one hand, reflect the degree of experience of life significance, and, on the other hand, the frequency of using coping strategies in stressful situations, and manifestations of resilience. The categories of “coping strategies” and “resistance” were chosen by us as those meeting the criterion of constructiveness, often being the object of psychological interventions, as they allow facilitating the experience of stressful situations and overcoming them more effectively for the organism. The question arises about the influence of a third variable that can determine the cause-and-effect relationships between certain variables. One of these variables, which determines the influence of internal factors on behavioral manifestations, is reflexivity as an individual's ability to “take different positions in relation to the events of one's life activity in order to reduce the degree of external and internal uncertainty” (Savchenko, 2019: 99). Studies have revealed that the assessment of one's capacity for reflexivity and awareness of one's peculiarities is an important regulator of a person's mental activity, as it forms a system of the internal reference points (Savchenko, 2019; Aghaei et al., 2022; Zhang et al., 2022). For example, there is empirical evidence that individuals with a high level of reflexivity make decisions faster because they apply a small number of evaluative criteria, which allows them to reformulate actual problems into typical tasks (Savchenko, 2019). In this study, we took into account such a manifestation of reflexivity as a clear awareness of oneself at a certain point in time, acceptance of one's peculiarities, and the absence of contradictions in beliefs about oneself. An analysis of the chain “one's life significance – clarity of self-awareness – constructive coping strategies” in the structure of behavior of military personnel may have prospects for further planning and implementation of psychological interventions, development of a program for their resocialization into peaceful life.

An assumption was made to identify the system of relationships between mental variables that determine constructive coping behavior of military personnel. The assumption was formulated in terms of mediation analysis, which forms the

нових форм поведінки. Однак виникають сумніви щодо наявності простої прямої залежності між психологічними змінними, які, з одного боку, відображають міру переживання цінності власного життя, а з іншого, наприклад, частоту використання копінг-стратегій у стресових ситуаціях, проявів резильєнтності. Категорії “копінг-стратегій”, “резильєнтність” були обрані нами як такі, що відповідають критерію конструктивності, часто є об'єктом психологічних інтервенцій, оскільки дозволяють полегшити переживання у стресових ситуацій, подолати їх більш ефективно для організму. Постає питання впливу третьої змінної, яка може обумовлювати причинно-наслідкові зв'язки між визначеними змінними. Однією з таких змінних, яка визначає вплив внутрішніх чинників на поведінкові прояви, є рефлексивність як здатність особистості “ставати у різні позиції по відношенню до подій власної життєдіяльності з метою зниження ступеня зовнішньої та внутрішньої невизначеності” (Savchenko, 2019: 99). У дослідженнях виявлено, що оцінка власної здатності до рефлексії, усвідомлення своїх особливостей є важливим регулятором ментальної активності людини, оскільки формує систему внутрішніх орієнтирів (Savchenko, 2019; Aghaei et al., 2022; Zhang et al., 2022). Так, є емпіричні докази, що особи з високим рівнем рефлексивності швидше приймають рішення, оскільки застосовують невелику кількість оцінних критеріїв, що дозволяє їм переформулювати актуальні проблеми в типові задачі (Savchenko, 2019). У цьому дослідженні ми взяли до уваги такий прояв рефлексивності, як чіткість усвідомлення себе в певний момент часу, прийняття своїх особливостей, відсутність суперечливості в переконаннях стосовно себе. Такий аналіз зв'язків “цінність власного життя – чіткість самоусвідомлення – конструктивні копінг-стратегії” у структурі поведінки військових може мати перспективи для подальшого планування та впровадження психологічних інтервенцій, розробки програми їхньої ресоціалізації в мирне життя.

Для визначення системи зв'язків між психічними змінними, які зумовлюють конструктивну копінг-поведінку військових, було сформульоване припущення. Припущення сформульоване в термінах медіаторного

methodological basis of the study (Hayes, 2022).

Hypothesis. The level of experiencing one's life significance (predictor) has significant relationships with the manifestations of resilience and coping strategies of the military personnel (dependent variables), which are mediated by the level of clarity and consistency of self-awareness (mediator).

The purpose of the research is to empirically test the model of relationships that predicts the peculiarities of military personnel's coping behavior in stressful situations, where the basis (predictor) is life significance and the mediator is the clarity of self-awareness.

To achieve the goal the following tasks were formulated:

1) to construct the system "predictor – mediator – dependent variable" using SEM (Structural Equation Modeling), where the predictor of constructive means of overcoming stress is the indicator of military personnel's life significance, the mediator is the clarity of self-awareness;

2) to check the correspondence of the formed model to the empirical data obtained in psychological measurement with the help of self-assessment methodologies.

Methods

Methodology. The study used the mediation methodology for non-experimental research (Wu & Zumbo, 2008). According to the mediation approach (Rose et al., 2004; Wu & Zumbo, 2008; Hayes, 2022, etc.), the mediator is the third variable that affects the causal relationship between two variables, the predictor and the dependent variable. Thus, to the main direct relationship between these variables is added an indirect relationship mediated by the mediator. In experimental studies, the predictor is the independent variable manipulated by the experimenter in the research. In non-experimental studies, the predictor is the variable that can play the role of a cause in a causal relationship, preceding in time the appearance of consequences, dependent variables. The mediator is an "additional factor" that carries its effect on the level of the dependent variable (Hayes, 2022). There can be several dependent variables, and a separate system of regression equations is formed for each of them.

аналізу, який становить методологічну основу дослідження (Hayes, 2022).

Гіпотеза. Рівень переживання цінності власного життя (предиктор) має значущі зв'язки з проявами резильєнтності, копінг-стратегіями військових (залежні змінні), які опосередковані рівнем ясності, несуперечливості самоусвідомлення (медіатор).

Мета дослідження – перевірити в емпіричному дослідженні модель зв'язків, що прогнозує особливості копінг-поведінки військових у стресових ситуаціях, де основою (предиктором) виступає цінність власного життя, медіатором – ясність самоусвідомлення.

Задля досягнення мети були сформульовані такі завдання:

1) засобами моделювання структурними рівняннями побудувати систему "предиктор – медіатор – залежна змінна", де предиктором конструктивних засобів подолання стресу виступає показник рівня переживання цінності життя військових, медіатором – ясність самоусвідомлення;

2) перевірити відповідність сформованої моделі емпіричних даних, отриманих у психологічному вимірюванні за допомогою методик самооцінювання.

Методи

Методологія. У дослідженні використано методологію медіації для неекспериментальних досліджень (Wu, Zumbo, 2008). Відповідно до медіаторного підходу (Rose et al., 2004; Wu, Zumbo, 2008; Hayes, 2022 та ін.), медіатором є третя змінна, яка впливає на причинно-наслідковий зв'язок між двома змінними, предиктором і залежною змінною. Отже, до основного, прямого, зв'язку між цими змінними додається непрямий, опосередкований медіатором зв'язок. В експериментальному плані предиктором виступає незалежна змінна, якою маніпулює експериментатор у дослідженні. У неекспериментальних дослідженнях предиктором виступає та змінна, яка може виконувати роль причини в каузальному зв'язку, передуює в часі появи наслідків, залежних змінних. Медіатор – "додатковий чинник", який зумовлює рівень залежної змінної (Hayes, 2022). Залежних змінних може бути декілька, для кожної з них формується окрема система регресійних рівнянь.

Life Significance in Maintaining Military Personnel's Resilience: Making a Mediation Model

The system of regression equations is as follows:

$$M = im + aX + em \quad (1)$$

$$Y = iy + c'X + bM + ey \quad (2)$$

Where X is the independent variable, the predictor; Y is the dependent variable; M is the mediator; im and iy are the regression constants, em and ey are the errors in the estimation of M and Y respectively, a , b and c' are the regression coefficients.

The coefficients of the model are seen as estimates of the predicted causal influences of each variable in the system on the others. The analytical goal of mediation analysis is to “estimate these coefficients, piece them together, and interpret” (Hayes, 2022: 84). These coefficients can be estimated using two regression analyses (OLS) or through Structural Equation Modeling (SEM).

Since the mediator is considered as a variable linking cause and effect, it is clear that the independent variable (predictor) affects both the dependent variable (most often behavioral manifestations) and the intermediate variable (mediator), and the mediator, in turn, affects the dependent variable. The mediator is most often a changeable mental variable reflecting a state, process, attitude, etc. Graphically, the connections in the system “predictor – mediator – dependent variable” are shown in the diagram in Fig. 1.

Система регресійних рівнянь має такий вигляд:

$$M = im + aX + em \quad (1)$$

$$Y = iy + c'X + bM + ey \quad (2)$$

Де X – незалежна змінна, предиктор; Y – залежна змінна; M – медіатор; im та iy – константи регресії, em та ey – похибки в оцінці M і Y відповідно, a , b та c' – коефіцієнти регресії.

Коефіцієнти моделі розглядають як оцінки прогнозованих причинних впливів кожної змінної в системі на інші. Аналітична мета медіаторного аналізу полягає в тому, щоб “оцінити ці коефіцієнти, зібрати їх разом та інтерпретувати” (Hayes, 2022: 84). Ці коефіцієнти можуть бути оцінені засобами двох регресійних аналізів (OLS) або через моделювання структурними рівняннями (SEM).

Оскільки медіатор розглядають як змінну, яка пов'язує причину та наслідок, то, зрозуміло, що незалежна змінна (предиктор) впливає як на залежну змінну (найчастіше поведінкові прояви), так і на проміжну змінну (медіатор), а медіатор своєю чергою також впливає на залежну змінну. Медіатором найчастіше виступає мінлива психічна змінна, яка відображає стан, процес, атитюд та ін. Графічно зв'язки в системі “предиктор – медіатор – залежна змінна” відображені на діаграмі, представлений на рис. 1.

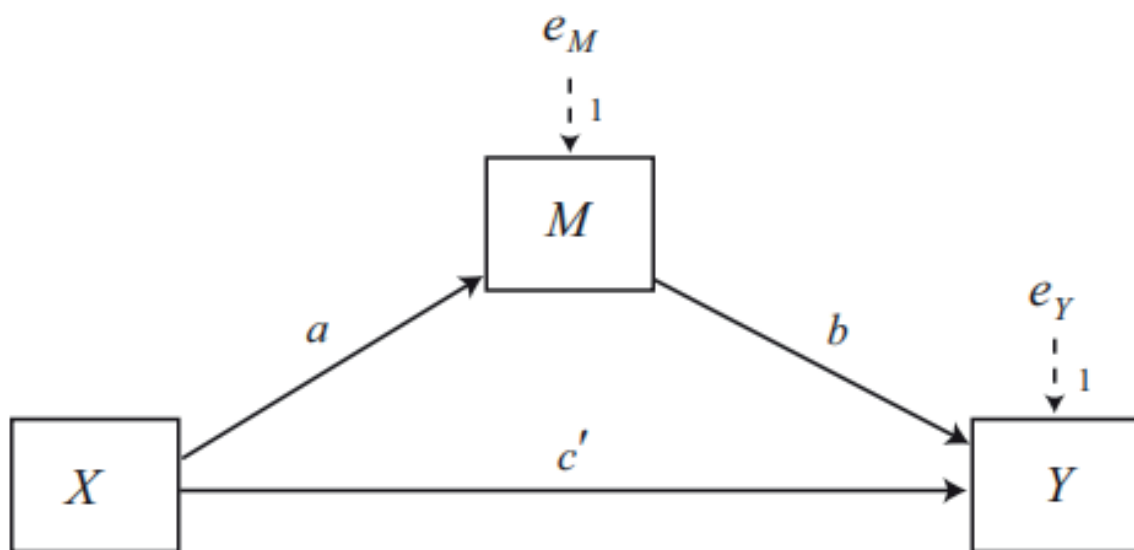

Figure 1. A simple mediation model of statistical relationships (Hayes, 2022: 81)

Рис. 1. Проста медіаторна модель зв'язків (Hayes, 2022: 81)

An important requirement for establishing cause-and-effect relationships is the existence of an experimental design in which the cause precedes the effect in time and is the independent variable that the experimenter manipulates. In the case of a non-experimental design, 3 conditions are required to establish causal relationships: 1) the existence of the relationship in the population, 2) no influence of third variables, and 3) the cause precedes the effect in time (Wu & Zumbo, 2008). Since we did not aim to strictly adhere to these conditions, which involve careful analysis of the population about which the assumptions are made, we will avoid using the terms “causal relationships,” but we leave a high possibility of confirming these relationships in studies that will be conducted according to the experimental design. If the model demonstrates its high predictive value and high correspondence with real empirical data, then a study should be conducted according to the experimental design in order to confirm the assumption. In our study, we only predict the model of relationships and conduct its preliminary test on empirical data. The monograph by A. Hayes (2022) provides examples of studies where mediation analysis was used in a non-experimental design. In such cases, the strength of direct and indirect relationships between variables is assessed. Researchers advise that for non-experimental studies, the idea of causal relationships should have a clear theoretical justification, and if statistical evidence of mediation is obtained, it should continue in an experimental format (Shrout & Bolger, 2022). Some authors suggest that in non-experimental studies, assumptions should be made through predictions (Hancock et al., 2019). For example, in our case, we predict that servicemen with a higher level of experiencing their life significance and clear self-awareness will choose more constructive coping strategies than those who have a low value of their lives or have conflicting views of themselves.

Participants. The study involved 62 servicemen from two companies of a separate battalion of the Armed Forces of Ukraine. The percentage distribution by sample characteristics is presented in Table 1. The researchers’ instruction was to

Важливою вимогою встановлення причинно-наслідкових зв’язків є наявність експериментального дизайну, в якому причина за часом передреє наслідку і є тією незалежною змінною, якою маніпулює експериментатор. У разі проведення дослідження за неекспериментальним дизайном, для констатації причинно-наслідкових зв’язків необхідне виконання 3 умов: 1) наявність зв’язку в популяції, 2) відсутній вплив третіх змінних; 3) причина передреє наслідку в часі (Wu, Zumbo, 2008). Оскільки ми не ставили за мету чітке дотримання цих умов, які передбачають ретельний аналіз популяції, відносно якої сформовані припущення, будемо уникати використання термінів “причинно-наслідкові зв’язки”, однак залишаємо високу можливість підтвердження цих зв’язків у дослідженнях, які будуть проведені за експериментальним дизайном. Якщо модель продемонструє свою високу прогностичну цінність, високу відповідність реальним емпіричним даним, то варто буде провести дослідження за експериментальним дизайном із метою підтвердження припущення. У нашому дослідженні ми лише прогнозуємо модель зв’язків і робимо попередню перевірку її на емпіричних даних. У монографії А. Хайса (2022) наведені приклади досліджень, де медіаторний аналіз був використаний у неекспериментальному дизайні. У таких випадках оцінюють силу прямого та непрямого зв’язків між змінними. Дослідники радять, щоб для неекспериментальних досліджень ідея причинно-наслідкових зв’язків мала чітке теоретичне обґрунтування, а в разі отримання статистичних підтверджень медіаторства воно продовжувалося в експериментальному форматі (Shrout, Bolger, 2022). Певні автори пропонують у неекспериментальних дослідженнях формулювати припущення через передбачення (Hancock et al., 2019). Наприклад, у нашому випадку ми передбачаємо, що військові з більшим рівнем переживання цінності власного життя й чітким усвідомленням себе, будуть обирати більш конструктивні копінг-стратегії, ніж ті, хто низько цінує своє життя або має суперечливі погляди на себе.

Учасники. У дослідженні взяли участь 62 військовослужбовці двох рот окремого батальйону ЗСУ. Відсотковий розподіл за характеристикою вибірки представлений у

Life Significance in Maintaining Military Personnel's Resilience: Making a Mediation Model

cover the maximum number of subjects in these units to obtain complete data. According to the total number of people, 30 people from the first company participated, which is 85.7%, and 32 people from the second company (91.4%).

табл. 1. Настанова дослідників була охопити максимальну кількість досліджуваних у цих підрозділах для отримання повноти даних. Відповідно до загальної кількості осіб, із першої роти взяли участь 30 осіб, що становить 85.7%, з другої – 32 особи (91.4%).

Table 1. Characteristics of the sample by main markers (n = 62)

Таблиця 1. Характеристика вибірки за основними маркерами (n = 62)

Categories of respondents Категорії досліджуваних	Number of people Кількість осіб	Percentage of the total sample (%) Відсоток від загальної вибірки (%)
Gender / Стать		
Men / Чоловіки	62	100
Women / Жінки	0	0
Age / Вік		
18–25	29	46.8
26–40	23	37.1
41–60	10	16.1
Military rank / Військове звання		
Soldier / Солдат	44	71.0
Junior Sergeant / Молодший сержант	7	11.3
Senior Sergeant / Старший сержант	6	9.7
Chief Sergeant / Головний сержант	2	3.2
Lieutenant / Лейтенант	1	1.6
Senior Lieutenant / Старший лейтенант	1	1.6
Captain / Капітан	1	1.6
Form of military service / Форма військової служби		
Conscripted service / Строкова	27	43.5
Contractual / Контрактна	20	32.3
Conscription during mobilization / За призовом під час мобілізації	15	24.2
Experience in combat operations / Досвід участі у бойових діях		
Available / Наявний	30	48.4
Not available / Відсутній	32	51.6

Variables. Three types of variables were used in the study: the predictor (analog of the cause), the mediator (intermediate variable), and dependent variables (analog of consequences). The predictor is the experience of one's life significance, the mediator is the clarity of self-awareness, and the dependent variables are manifestations of personality resilience (positive thinking; coping and adjusting lifestyle; belief and hopeful mindset) and humor styles (affiliative, self-enhancing, aggressive, and self-deprecating).

Procedures and Instruments. The study was conducted according to a non-experimental design, using tools based on self-report and self-assessment. Ukrainian-language methods were used: a shortened version of "The Perceived Life

Змінні. У дослідженні використано три типи змінних: предиктор (аналог причини), медіатор (проміжна змінна) та залежні змінні (аналогі наслідків). Предиктором виступає переживання цінності власного життя, медіатором – ясність самоусвідомлення, залежними змінними – прояви резильєнтності особистості (позитивне мислення; спосіб життя, спрямований на копінг і коригування; мислення, орієнтоване на віру та надію) та стилі гумору (афіліативний, самопідтримуючий, агресивний, самопринижувальний).

Процедура та інструменти. Дослідження проведено за неекспериментальним дизайном, використовуючи засоби, засновані на самозвіті та самооцінюванні. Були використані українськомовні методики: скорочена версія

Significance Scale (PLSS)” by R. Hibberd, B. V. Vandenberg (Hibberd, 2016; Kolesnichenko et al, 2024) to determine the intensity of experiencing one’s life significance; a two-factor modification of the scale “Clarity of Self-Concept (SCC)” by J. D. Campbell et al. (Campbell et al, 1996; Kolesnichenko et al, 2024) to determine the clarity of self-awareness, the degree of non-contradiction of beliefs about oneself, the consistency and stability of self-perception at a certain point in time, the absence of tension caused by cognitive dissonance of beliefs; “Instrument for the Study of Resilience (IDR-14)” as a version of the methodology “Physical Resilience Instrument for Older Adults (PRIFOR)” (Hu, et al., 2022) adapted by L. Kolesnichenko, O. Berezhenna (2023) to identify cognitive and behavioral manifestations of military personnel’s resilience; “Humor Styles Questionnaire (HSQ)” by R. Martin et al. (2003) adapted by S. Skvortsov, O. Zaiva (2005) to identify 4 styles of humor corresponding to the concept of R. Martin (2007), namely: affiliative, aggressive, self-enhancing, and self-deprecating.

The Perceived Life Significance Scale (PLSS), created by R. Hibberd, B. Vandenberg (Hibberd, 2016) allows measuring the level of experiencing life significance by taking into account three subscales: Active life significance, Negative life significance, and Receptive life significance. Since the Ukrainian-language version of the methodology has not been fully adapted, in order to study the experience of life significance by the military personnel, preliminary procedures were conducted to verify the compliance of the obtained empirical data with the author’s model of the methodology (Kolesnichenko et al., 2024), which showed the relevance of using a shortened version of the scale (PLSS-13).

Organization of the Research. The study was conducted in October – November 2023 in an online format. The subjects were invited to participate in the study by email. The Informed consent form they had to accept informed them of the purpose and topic of the study, the approximate time of the survey, the possibility of refusal, and the means of storing and further using the data. The Google-form collected certain socio-demographic data but did not record e-mail

шкали “Сприйняття значущості життя (PLSS)” Р. Гібберда та Б. Ванденберга (Hibberd, 2016; Колесніченко та ін., 2024) для визначення інтенсивності переживання цінності власного життя; двофакторна модифікація шкали “Ясність Я-концепції (SCC)” Дж. Д. Кемпбелла та ін. (Campbell et al, 1996; Колесніченко та ін., 2024) для визначення ясності самоусвідомлення, міри несуперечливості переконань стосовно себе, послідовності та стабільності сприйняття себе в певний момент часу, відсутності напруги, викликаной когнітивним дисонансом переконань; “Інструмент дослідження резильєнтності (ІДР-14)”, адаптованої Л. Колесніченко, О. Береженною (2023) версії методики “Physical Resilience Instrument for Older Adults (PRIFOR)” (Hu, et al., 2022), для виявлення когнітивних та поведінкових проявів резильєнтності військових; “Опитувальник стилів гумору (HSQ)” Р. Мартіна та ін. (2003) в адаптації С. Скворцова, О. Зайви (2005) для визначення 4 стилів гумору, що відповідають концепції Р. Мартіна (2007), а саме: афіліативний, агресивний, самопідтримуючий, самопринижувальний.

Шкала “Сприйняття значущості життя (PLSS)” Р. Гібберда та Б. Ванденберга (Hibberd, 2016) дозволяє вимірювати рівень переживання цінності життя через врахування трьох субшкал: “Активний пошук цінності життя”, “Знецінення життя”, “Прийняття цінності життя”. Оскільки україномовний варіант методики не проходив повноцінної адаптації, задля дослідження саме переживання цінності життя військовими було проведено попередні процедури щодо перевірки відповідності отриманих емпіричних даних авторській моделі методики (Колесніченко та ін., 2024), які показали доречність використання скороченої версії шкали (PLSS-13).

Організація дослідження. Дослідження проведено в жовтні – листопаді 2023 р. в онлайн-форматі. Досліджувані отримували запрошення взяти участь у дослідженні на електронну пошту. У тексті інформованої згоди, яку вони мали прийняти, їм повідомлено мету й тему дослідження, приблизний час проходження дослідження, можливість відмови, засіб зберігання та подальшого використання даних. У гугл-формі зібрано певні соціально-демографічні дані, однак не зафіксовано електронні адреси, що частково

Life Significance in Maintaining Military Personnel's Resilience: Making a Mediation Model

addresses, which partially ensured the anonymity of the survey. After approving Informed consent, participants filled out 4 questionnaires. The study was concluded with words of gratitude.

Statistical analysis. The system of relationships “predictor – mediator – dependent variable” was modeled by means of SEM (Structural Equation Modeling) using the Amos package, SPSS Statistics 26.0; mediation analysis was performed in the “MedMod” package of Jamovi 2.4.8 program.

Results

To apply the chosen forms of mathematical and statistical analyses, one must have either a sufficient sample size or a normal distribution of empirical data (Kline, 2016). We checked for compliance with the normal distribution using the Shapiro-Wilk test and the procedure for comparing the skewness and kurtosis indicators with the values of their standard errors (Mishra et al, 2019). The results obtained by descriptive statistics are presented in Table 2.

забезпечувало анонімність опитування. Після схвалення інформованої згоди учасники заповнювали 4 опитувальники. Завершувалося дослідження словами подяки.

Статистичне аналізування. Моделювання системи зв'язків “предиктор – медіатор – залежна змінна” відбувалося засобами SEM (моделювання структурними рівняннями) з використанням пакету Amos, SPSS Statistics 26.0; медіаторний аналіз здійснено в пакеті “MedMod” програми Jamovi 2.4.8.

Результати

Задля застосування обраних форм математико-статистичних аналізів потрібно мати або достатню за обсягом вибірку, або нормальний розподіл емпіричних даних (Kline, 2016). Перевірку на відповідність нормальному розподілу ми здійснювали за тестом Шапіро-Вілка та процедурою співвіднесення показників асиметрії та ексцесу зі стандартними похибками (Mishra et al, 2019). Отримані результати за описовими статистиками представлено в табл. 2.

Table 2. Descriptive statistics for the studied parameters (n = 62)

Таблиця 2. Описові статистики за досліджуваними параметрами (n = 62)

Indicator Показник	M	SE	Confidence interval Довірчий інтервал 95%		Md	SD	A	E	Shapiro- Wilk test, p Шапіро- Вілка тест, p
			Lower	Upper					
The Perceived Life Significance Scale (PLSS) (a shortened version) Шкала “Сприйняття значущості життя” (PLSS-13)									
Active life significance Активний пошук цінності життя	26.6	.39	25.9	27.4	26.0	3.05	-.39	1.46	.022
Negative life significance Знецінення життя	10.6	.49	9.66	11.6	10.0	2.92	-.81	.55	.001
Receptive life significance Прийняття цінності життя	17.0	.37	16.2	17.7	18.0	3.86	.75	-.17	.008
Life significance Цінність життя	73.0	.93	71.1	74.8	74.0	7.35	-.26	-.55	.491
Two-factor modified scale “Self-Concept Clarity (SCC)” (a shortened version) Двофакторна модифікована шкала “Ясність Я-концепції” (SCC-7)									
Non-contradictory Self- image Несуперечливість образу Я	15.2	.32	14.5	15.8	16.0	2.55	-.55	.68	.000
Self-understanding Розуміння себе	11.7	.24	11.3	12.2	12.0	1.86	-.64	.73	.000
Self-concept clarity Ясність Я-концепції	26.9	.51	25.9	27.9	28.0	4.02	-.59	1.45	.000

Instrument for the Study of Resilience (IDR-14) Інструмент дослідження резильєнтності (ІДР-14)									
Positive thinking Позитивне мислення	20.4	.38	19.6	21.1	19.0	3.01	.39	-.64	.001
Coping and adjusting lifestyle Спосіб життя, спрямований на копінг та коригування	12.9	.21	12.5	13.3	12.0	1.67	1.17	2.15	.000
Belief and hopeful mindset Мислення, орієнтоване на віру та надію	14.7	.34	14.0	15.4	14.0	2.65	.48	-.72	.001
Resilience Резильєнтність	48.0	.77	46.4	49.5	47.0	6.09	.35	-.78	.027
Humor Styles Questionnaire (HSQ) Опитувальник стилів гумору (HSQ)									
Affiliative humor Афіліативний стиль гумору	42.8	.79	41.2	44.4	43.0	6.23	-.86	1.70	.004
Self-enhancing humor Самопідтримуючий стиль гумору	41.3	.86	39.5	43.0	42.0	6.79	-1.00	1.14	.002
Aggressive humor Агресивний стиль гумору	25.9	.90	24.1	27.7	24.0	7.07	.69	-.23	.005
Self-deprecating humor Самопринижувальний стиль гумору	29.8	.77	28.3	31.4	29.5	6.09	.36	.81	.128

Note: M – mean value; SM – standard error of the mean value; Md – median; SD – standard deviation; A – skewness; E – excess; Shapiro-Wilk test, p – level of significance according to the Shapiro-Wilk test. Data not conforming to normal distribution are presented **in bold**.

Примітка: M – середнє значення; SM – стандартна похибка середнього значення; Md – медіана; SD – стандартне відхилення; A – асиметрія; E – ексцес; Шапіро-Вілکا тест, p – рівень значущості за тестом Шапіро-Вілка. **Напівжирним** шрифтом подані дані, які не відповідають нормальному розподілу.

According to the procedure of assessing the skewness and kurtosis indicators (Mishra et al, 2019), the empirical values of skewness (A) and kurtosis (E) should not exceed triple the values of their errors ($m_A = .304$; $m_E = .599$). It was found that the data for only two indicators have deviations from normal distribution: “coping and adjusting lifestyle” demonstrates positive left-sided skewness, indicating the prevalence of low values, and “self-enhancing style of humor” – negative right-sided skewness with the prevalence of the number of persons with high values. These variables were removed from analysis.

We tested our hypothesis using Structural Equation Modeling (SEM). All the steps of building the model “predictor – mediator – dependent variables”, performed in the Amos package, SPSS Statistics 26, are presented in Table 3.

За процедурою співвіднесення значень асиметрії та ексцесу з їхніми стандартними похибками (Mishra et al, 2019), емпіричні значення асиметрії (A) й ексцесу (E) не повинні перевищувати потроєнні значення їхніх похибок ($m_A = .304$; $m_E = .599$). Встановлено, що дані лише за двома показниками мають відхилення від нормального розподілу: “спосіб, спрямований на копінг та коригування” демонструє позитивну лівобічну асиметрію, яка свідчить про перевагу низьких значень, а “самопідтримуючий стиль гумору” – негативну правобічну асиметрію з перевагою кількості осіб з високими значеннями. Ці змінні були вилучені з розгляду.

Висунуте припущення ми перевіряли методом моделювання структурними рівняннями (SEM). Усі кроки побудови моделі “предиктор – медіатор – залежні змінні” виконано в пакеті Amos, SPSS Statistics 26 і представлено в табл. 3.

Life Significance in Maintaining Military Personnel's Resilience: Making a Mediation Model

Table 3. Model fit indices (n = 62)

Таблиця 3. Індокси відповідності моделей (n = 62)

Model	Dependent variables	Transformations	Chi-sq. (df), p	CMIN/df	RMSEA	LO90 - HI90	PCLOSE	CFI	TLI
1	Affiliative, aggressive, self-deprecating humor, resilience	-	39.6 (17), .001	2.33	.148	.088 - .208	.007	.900	.835
2	Affiliative, aggressive, humor, resilience	Removing the dependent variable "Self-deprecating style of humor"	19.30 (12), .081	1.61	.100	.000-.179	.158	.960	.930
3		Accounting of modification indices	6.55 (10), .767	.655	.000	.000 - .096	.844	1.00	1.04
4		Representation of the predictor as a second-order factor	24.98 (21), .248	1.19	.056	.000-.127	.419	.982	.969
5		Removing the variable "Receptive life significance"	10.50 (14), .725	.750	.000	.000-.093	.827	1.00	1.03
6		Removing the low-value modification index	13.58 (15), .558	.905	.000	.000-.110	.698	1.00	1.01

Note: Chi-sq. – empirical value of Xi-square statistic; df – the degrees of freedom; p – significance level; CMIN/df – ratio of Xi-square value to the number of degrees of freedom; RMSEA – root mean square error of approximation; LO90-NI90 – value of RMSEA confidence interval; CFI – Bentler's comparative fit index; TLI – Tucker-Lewis index.

Примітка: Chi-sq. – емпіричне значення статистики Хі-квадрат; df – кількість ступенів свободи; p – рівень значущості; CMIN/df – відношення значення Хі-квадрата до кількості ступенів свободи; RMSEA – корінь середньоквадратичної помилки апроксимації; LO90-NI90 – значення довірчого інтервалу RMSEA; CFI – порівняльний індекс відповідності Бентлера; TLI – індекс Така-Льюїса.

The first model took into account all 4 dependent variables: three styles of humor and a general indicator of resilience, which includes values of two means of coping with stress. This model has a low level of fit to the theoretical model, and it requires further modifications. To identify means to improve the model, we analyzed mediation effects for each dependent variable separately (MedMod application, Jamovi 2.4.8 programs). Appendix A presents the results of the mediation effect calculations for the dependent variables. Using the Affiliative Humor Style measure as an example, we can observe both a significant direct relationship between the predictor and the dependent variable ($p < .001$) and a significant indirect relationship between the dependent variable and the predictor through the mediator ($p = .032$), which together explain a significant overall relationship ($p < .001$).

Analysis of the residual covariance coefficients of the second model showed the need to remove one dependent variable, namely "Self-Deprecating Humor Style". The removal of this variable in the second step contributed to a significant improvement in all fit indices. To achieve even higher quality, Model 2 requires adjustment of the RMSEA index, whose value does not reach the .05 level. To correct for this non-compliance, modification indices were analyzed and the following relationships between the variables were taken into account: "Aggressive Humor Style" and "Non-contradictory Self-image" (modification index - 5.93), "Non-contradictory Self-image" and "Self-understanding" (modification index - 11.50). The model obtained after transformations, which predicts the relationships between the level of life significance and behavioral manifestations of an individual (dependent variables) taking into account the degree of clarity of self-awareness as a mediator, is presented in Fig. 2.

Перша модель врахувала всі 4 залежні змінні: три стилі гумору та загальний показник рівня резильєнтності, який враховує 2 засоби подолання стресу. Ця модель має невисокі показники відповідності теоретичній моделі, а отже, потребує подальших змін. Для визначення засобів покращення моделі, ми провели аналіз ефектів медіації для кожної залежної змінної окремо (додаток "MedMod", програми Jamovi 2.4.8). У Додатку А представлено результати розрахунків ефекту медіації для залежних змінних. На прикладі показника "Афіліативний стиль гумору" можна спостерігати і значущий прямий зв'язок між предиктором та залежною змінною ($p < .001$), і значущий непрямий зв'язок залежної змінної з предиктором через медіатор ($p = .032$), що разом пояснюють значущий загальний зв'язок ($p < .001$).

Аналіз коефіцієнтів залишкової коваріації другої моделі показав необхідність видалення однієї залежної змінної, а саме "Самопринижуючого стилю гумору". Видалення цієї змінної на другому кроці сприяло суттєвому покращенню всіх індексів відповідності. Для досягнення ще більш високої якості модель 2 потребує корегування показника RMSEA, значення якого не досягає рівня .05. Для корекції цієї невідповідності були проаналізовані модифікаційні індекси, враховані такі зв'язки між змінними: "Агресивний стиль гумору" й "Несуперечливість образу Я" (модифікаційний індекс - 5.93), "Несуперечливість образу Я" і "Розуміння себе" (модифікаційний індекс - 11.50). Отримана після трансформацій модель, що прогнозує зв'язки рівня цінності життя з поведінковими проявами особистості (залежні змінні) з урахуванням міри вираженості ясності самоусвідомлення як медіатора, представлена на рис. 2.

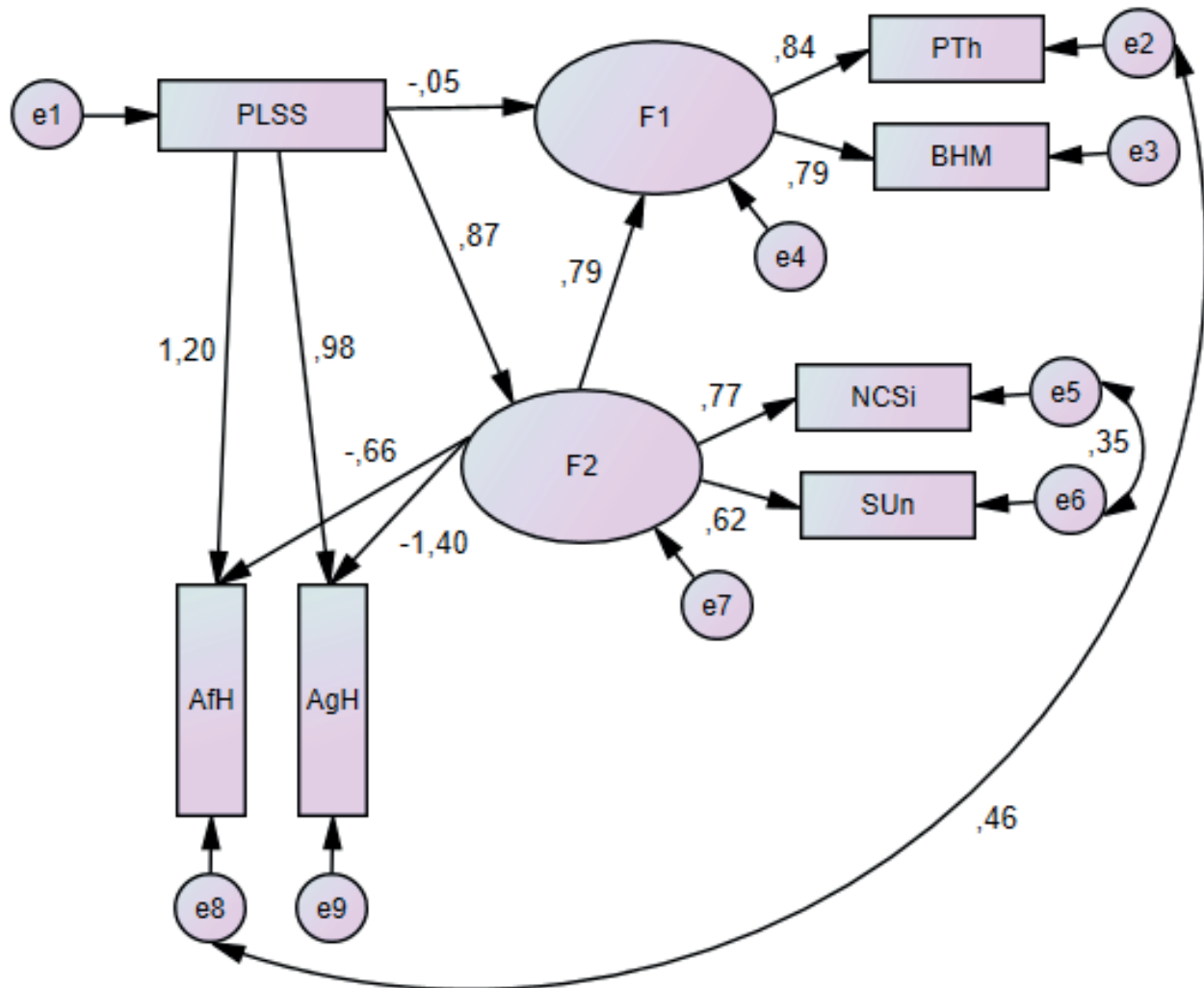

Fig. 2. Structural model of the relationship of the measure of the military personnel's life significance with resilience and humor styles

Рис. 2. Структурна модель зв'язку міри цінності життя військових із резильєнтністю та стилями гумору

Note: PLSS – life significance (**predictor**); NCSi – Non-contradictory Self-image; SUn – Self-understanding; PTh – Positive thinking; BHM – Belief and Hope mindset; AfH – Affiliative humor style; AgH – Aggressive humor style; F1 – second-order factor “Resilience” (**dependent variable**); F2 – second-order factor “Clarity of Self-awareness” (**mediator**).

Примітка: PLSS – цінність життя (**предиктор**); NC – Несуперечливість образу Я; SAw – Розуміння себе; PTh – Позитивне мислення; BHM – Мислення, орієнтоване на віру та надію; AfH – Афіліативний стиль гумору; AgH – Агресивний стиль гумору; F1 – – фактор другого порядку “Резильєнтність” (**залежна змінна**); F2 – фактор другого порядку “Ясність самоусвідомлення” (**медіатор**).

The obtained model predicts that overcoming stressful situations by involving positive thinking and beliefs based on faith and hope is not directly related to experiencing life significance

Отримана модель прогнозує, що подолання стресових ситуацій через залучення позитивного мислення й уявлень, які засновані на вірі та надії, напряду не пов'язане з переживанням

(standardized coefficient $\beta = -.05$). These forms of resilience are more characteristic of those servicemen who are aware of their condition, clearly understand their intentions and desires, and have no dissonance in their beliefs about their capabilities and abilities ($\beta = .79$). However, experiencing one's life significance is greatly related to the level of the clarity of self-awareness ($\beta = .87$). We assume that it is in the state of insufficient self-awareness that servicemen who highly experience their life significance demonstrate both affiliative and aggressive styles of humor. We predict that they can create a communicative situation in which humor is used to maintain relationships with others (jokes) and provide an opportunity to express aggressive impulses.

Here we could finish the procedure of structural modeling, but for further practical work we need to represent "Life significance" as a second-order factor that unites several tendencies of searching for and restoring the value of life. Thus, taking Model 3 as the basis for the model with high fit coefficients, we presented the predictor "Life significance" as a variable that takes into account 3 aspects, namely: "Active life significance", "Receptive life significance" and "Negative life significance". The obtained model 4 has relatively good fit indices, but it is slightly worse than the previous model, which means that it requires analysis and modification. At the next stage, after analyzing the coefficients of regression weights and residual covariances, it was decided to remove the variable "Receptive life significance". The final system of predicted relationships of experiencing life significance (predictor) with manifestations of resilience and humor styles (dependent variables) through the mediator "clarity of self-awareness" is presented in the model in Fig. 3.

цінності життя (стандартизований коефіцієнт $\beta = -.05$). Ці форми резильєнтності більш властиві тим військовослужбовцям, які усвідомлюють свій стан, чітко розуміють свої наміри, бажання, не мають дисонансу в переконаннях стосовно своїх можливостей, здібностей ($\beta = .79$). Однак, переживання цінності власного життя значуще пов'язане з рівнем ясності самоусвідомлення ($\beta = .87$). Передбачаємо, що саме у стані недостатнього усвідомлення себе військовослужбовці, які високо переживають цінність свого життя, демонструють і афіліативний, і агресивний стилі гумору. Прогнозуємо, що вони можуть створювати таку комунікативну ситуацію, в якій через гумор підтримуються стосунки з іншими (жарти) і знаходиться можливість для вираження агресивних імпульсів.

На цьому можна було б завершити процедуру структурного моделювання, але нам важливо для подальшої практичної роботи представляти "Цінність життя" як фактор другого порядку, який поєднує декілька тенденцій пошуку та відновлення цінності власного життя. Отже, взявши за основу модель 3 як таку, що має високі коефіцієнти відповідності, ми представили предиктор "Цінність життя" як змінну, що враховує 3 аспекти, а саме: "Активний пошук цінності життя", "Прийняття цінності життя" та "Знецінення життя". Отримана модель 4 має відносно непогані показники відповідності, однак дещо гірші, ніж попередня модель, а отже, потребує аналізу та модифікації. На наступному етапі після аналізу коефіцієнтів регресійних ваг і залишкових коваріацій було прийнято рішення щодо видалення змінної "Прийняття цінності життя". Остаточна система прогнозованих зв'язків переживання цінності життя (предиктора) з проявами резильєнтності та стилів гумору (залежні змінні) через медіатор "ясність самоусвідомлення" представлена в моделі на рис. 3.

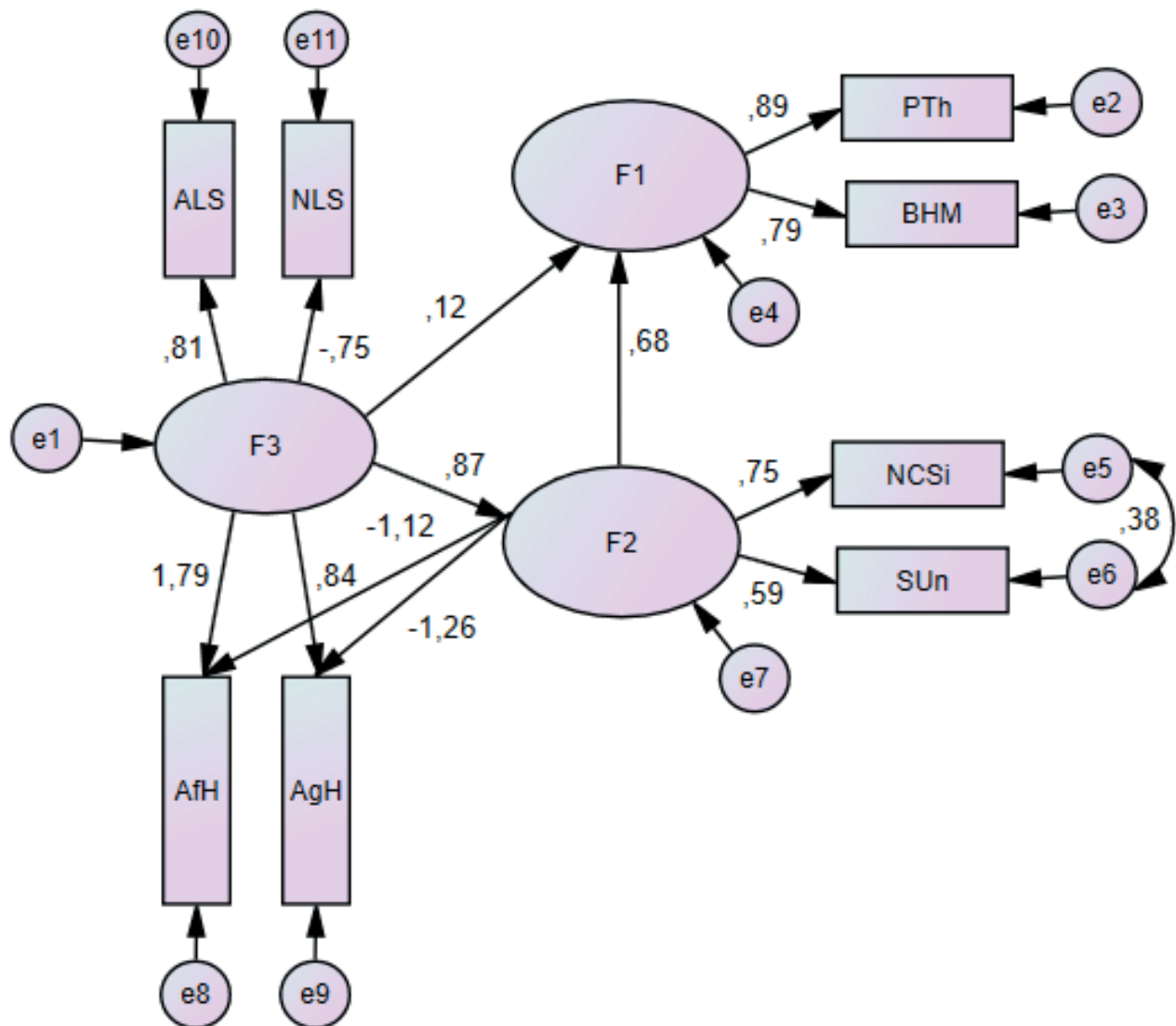

Fig. 3. Final structural model of the relationship between the measure of life significance and resilience and humor styles

Рис. 3. Остаточна структурна модель зв'язку міри цінності життя з резильєнтністю та стилями гумору

Note: ALS – Active life significance; NLS – Negative life significance; NCSi – Non-contradictory Self-image; SUn – Self-understanding; PTh – Positive thinking; BHM – Belief and Hope mindset; AfH – Affiliative humor style; AgH – Aggressive humor style; F1 – second-order factor “Resilience” (**dependent variable**); F2 – second-order factor “Clarity of Self-awareness” (**mediator**); F3 – second-order factor “Life significance” (**predictor**).

Примітка: ALS – Активний пошук цінності життя; NLS – Знецінення життя; NCSi – Несуперечливість образу Я; SUn – Розуміння себе; PTh – Позитивне мислення; BHM – Мислення, орієнтоване на віру та надію; AfH – Афіліативний стиль гумору; AgH – Агресивний стиль гумору; F1 – фактор другого порядку “Резильєнтність” (**залежна змінна**); F2 – фактор другого порядку “Ясність самоусвідомлення” (**медіатор**); F3 – фактор другого порядку “Цінність життя” (**предиктор**).

Thus, we predict that the experience of one's life significance, which proportionally combines both the active search for this significance ($\beta = .81$) and the tendency to devalue one's life ($\beta = -.75$), but does not take into account passive forms of value recovery, is related to the level of clarity of self-awareness ($\beta = .87$). Clarity of self-awareness is a second-order indicator that reflects the state of clear (unambiguous) understanding of oneself, the absence of tension from contradictions in the perception of one's properties and abilities ("Self-Understanding" ($\beta = .59$), "Non-contradictory Self-image" ($\beta = .75$)). We suggest that clarity of self-awareness is a mediator for the relationship between one's life significance (predictor) and the level of manifestation of resilience. It is noteworthy that the indirect relationship via mediator is more meaningful than the direct "life significance – resilience" relationship ($\beta = .12$). Thus, it is predicted that those military personnel who have a high ability to restore their resources through positive thinking, actualization of belief and hopeful mindset can actively maintain the significance of their own lives, can suppress devaluing thoughts, and are in a state of clear understanding of themselves, lack of contradiction in beliefs about their qualities, abilities, and capabilities. Military personnel who actively restore and maintain their life significance tend to display both affiliative and aggressive styles of humor in a state of low self-awareness, against a background of dissonance in beliefs and Self-perceptions. Once again, we emphasize the prediction that the manifestations of humor styles (affiliative and aggressive) depend on both the experience of life significance and the clarity of Self-awareness. At the same time, the choice of positive thinking, belief, and hopeful mindset as means of self-recovery from stress is indirectly related to the life significance because the relationship through the mediator, clarity of self-awareness, is more significant.

Discussion

In the conducted research, one's life significance is viewed as an experience that emerges through the implementation of various means of discovering, creating, or restoring value and meaning in life. Some of these means involve

Отже, прогнозуємо, що переживання цінності власного життя, яке пропорційно поєднує і активний пошук цієї цінності ($\beta = .81$), і тенденцію до знецінення свого життя ($\beta = -.75$), але не враховує пасивні форми відновлення сенсу, має зв'язок із рівнем ясності самоусвідомлення ($\beta = .87$). Ясність самоусвідомлення – показник другого порядку, який відображає стан чіткого (однозначного) розуміння себе, відсутності напруги від суперечностей у сприйнятті своїх властивостей і здібностей ("Розуміння себе" ($\beta = .59$), "Несуперечливість образу Я" ($\beta = .75$)). Передбачаємо, що ясність самоусвідомлення є медіатором для зв'язків між цінністю власного життя (предиктором) та рівнем вираженості резильєнтності. Зазначимо, що непрямий зв'язок через медіатор є більш значущим, ніж прямий "цінність життя – резильєнтність" ($\beta = .12$). Отже, прогнозовано, що високу здатність відновлювати власні ресурси через позитивне мислення, актуалізацію віри й надії мають ті військові, які активно підтримують цінність власного життя, можуть пригнічувати знецінювальні думки та перебувають у стані чіткого розуміння себе, відсутності суперечності в переконаннях стосовно своїх якостей, здібностей, можливостей. Військові, які активно відновлюють та підтримують цінність свого життя, схильні проявляти як афіліативний, так і агресивний стилі гумору у стані слабкого усвідомлення себе, на тлі дисонансу в переконаннях, уявленнях про себе. Ще раз підкреслимо передбачення про те, що прояви стилів гумору (афіліативного та агресивного) залежать і від переживання цінності життя, і від чіткості усвідомлення себе. Водночас вибір позитивного мислення й мислення, орієнтованого на віру та надію, як засобів відновлення себе після стресу опосередковано пов'язаний із цінністю життя, оскільки зв'язок через медіатор, чіткість усвідомлення себе, є більш значущим.

Дискусія

У проведеному дослідженні цінність власного життя розглядається як переживання, яке виникає через впровадження різних засобів відкриття, створення або відновлення цінності та сенсу життя. Певні з цих засобів припускають реконструкцію наявних цінно-

Life Significance in Maintaining Military Personnel's Resilience: Making a Mediation Model

reconstruction of existing values, reinterpretation of personal meanings, application of volitional efforts to activate and maintain this experience in difficult crises, and suppression of competing tendencies to devalue life significance. However, most studies conducted by means of psychological assessment consider this construct as one-dimensional, reflecting only the orientation to search for the meaning of life and involvement in life events (Tedeschi & Calhoun, 1996; Maguen et al., 2006; Cann et al., 2010; Alexander & Oesterreich, 2013; Kaur et al., 2017; Dubuy et al., 2022). More passive forms of expressing the value of life are mentioned by significantly fewer researchers (Frankl, 1962; Wheeler, 2001; Ganaba, 2022).

Another aspect to which it is necessary to pay attention is that there have been earlier attempts to determine the role of experiencing life significance in the system of causal relationships, which proved the high predictive potential of this construct in explaining and predicting certain forms of personal behavior. Life significance is considered to be a good predictor of the amount and intensity of experiencing grief symptoms (Davis, 2008). Also, the experience of significance and saturation of life with meaning is a predictor of subjective well-being, while the level of self-efficacy is an important mediator of this relationship (Wang et al., 2021). However, there were obtained data proving the possibility of the index of life significance to act as a mediator influencing the links between psychological variables. Thus, life significance mediates the relationships between dispositional optimism, self-efficacy as predictors, and the level of subjective well-being (dependent variable). The importance of taking into account these indirect influences (through the evaluation of life significance) on the level of well-being was proved, while the level of self-efficacy had only a direct influence on the experience of subjective well-being (Stănculescu, 2016). The indirect role of the mediator was also found in a study that confirms the important role of experiencing life significance in finding resources for personal development after trauma (Tedeschi & Calhoun, 1996; Cann et al., 2010; Kaur et al., 2017; Dubuy et al., 2022). It has been shown that experiencing the fullness of one's life has negative

стей, реінтерпретацію особистісних сенсів, докладання вольових зусиль щодо активізації та підтримки цього переживання в складних кризових ситуаціях, пригнічення конкуруючих тенденцій щодо знецінення вартості життя. Однак більшість досліджень, проведених засобами психологічного оцінювання, розглядають цей конструкт як одномірний, який відображає лише орієнтацію на пошук сенсу життя, залученість у життєві події (Tedeschi, Calhoun, 1996; Maguen et al., 2006; Cann et al., 2010; Alexander, Oesterreich, 2013; Kaur et al., 2017; Dubuy et al., 2022). Про більш пасивні форми вираження цінності життя згадує значно менша кількість дослідників (Frankl, 1962; Wheeler, 2001; Ганаба, 2022).

Іншим аспектом, на який необхідно звернути увагу, є те, що і раніше були спроби визначити місце переживання цінності життя в системі причинно-наслідкових зв'язків, які довели високий прогностичний потенціал цього конструкту в поясненні та прогнозуванні окремих форм поведінки людей. Було встановлено, що цінність життя – гарний предиктор кількості й інтенсивності переживання симптомів горя (Davis, 2008). Також переживання цінності, насиченості життя сенсом є предиктором суб'єктивного благополуччя при тому, що рівень самоефективності є важливим медіатором такого зв'язку (Wang et al., 2021). Однак були отримані дані, які доводять можливість показника цінності життя виступати медіатором, що опосередковує зв'язки між психологічними змінними. Так, цінність життя є медіатором зв'язків між диспозиційним оптимізмом, самооцінкою як предикторами та рівнем суб'єктивного благополуччя (залежною змінною). Була доведена важливість врахування цих непрямих впливів (через оцінку сенсу) на рівень благополуччя, при тому що рівень самоефективності мав лише прямий вплив на переживання суб'єктивного благополуччя (Stănculescu, 2016). Опосередкована роль медіатора виявлена і в дослідженні, що підтверджує важливу роль переживання цінності життя у знаходженні ресурсів особистісного розвитку після травм (Tedeschi, Calhoun, 1996; Cann et al., 2010; Kaur et al., 2017; Dubuy et al., 2022). Було показано, що переживання наповненості свого життя має від'ємні коре-

correlations with indicators of mental health disorders (depression, anxiety, somatization, and psychosomatic complaints), positive correlations with constructive coping strategies (active coping, positive reappraisal, seeking emotional support, etc.), and negative correlations with non-constructive avoidance coping (self-blame, denial, behavioral distraction, etc.) (Alexander & Oesterreich, 2013). A study conducted on Gulf War veterans found that military status ($p < .05$) and perceived threat ($p < .01$) were predictors of experiencing the understanding of life as measured by the PTGI (as awareness of life events, their values and meanings). Those who were members of the National Guard and Reserves (compared to active duty military) and those who experienced a greater threat reported a greater value of life (Maguen et al., 2006).

The fact that our empirical model (see Fig. 3) retained the indicator of "Active life significance" (active search for the value and meaning of life), while the indicator of passive acceptance of value ("Receptive life significance") turned out to be such that it worsened the model's predictive performance was confirmed in studies conducted on people in acute crisis states. For instance, M. Armour (2003) studied active forms of restoring the meaning of life through actions that allow survivors of the murder of a loved one to restore their sense of coherence and self-continuity, important aspects of a healthy personal identity. I. Wheeler (2001) emphasized the relationship between the processes of searching for life values and the will. If a person felt that they could influence their life and the results of their actions, this contributed to the definition of a new goal in life and the emergence of motivation to achieve it. Defining and achieving a life goal is also an active form of manifesting the significance of life, as it involves assigning importance to specific results, indicates specific actions for its realization (Frankl, 1962), and is manifested in a sense of self-worth from achieving the desired result. This, according to I. Wheeler, allows the individual to immerse in their own experience, integrate this experience into the concept of their lives, and, as a result, increase the positive sense of well-being and psychological resilience. Cognitive strategies for coping with loss and regaining purpose in life

ляції з показниками порушення ментального здоров'я (депресії, тривоги, соматизації, психосоматичні скарги), позитивні зв'язки з конструктивними копінг-стратегіями (активний копінг, позитивна переоцінка, пошук емоційної підтримки та ін.), від'ємні кореляційні зв'язки з неконструктивними копінг-стратегіями уникання (самозвинувачення, заперечення, поведінкове відволікання) (Alexander, Oesterreich, 2013). Дослідження, проведене на ветеранах війни в Персидській затоці, показало, що предикторами переживання розуміння життя, вимірюваного за методикою РТГІ (як усвідомлення життєвих подій, їхньої цінності та значення), є військовий статус ($p < .05$) та уявна загроза ($p < .01$). Ті, хто був членом Національної гвардії та резервістом (порівняно з військовослужбовцями строкової служби), і ті, хто відчував більшу загрозу, повідомили, що більше цінують життя (Maguen et al., 2006).

Той факт, що в нашій емпіричній моделі (див. рис. 3) залишився показник активного пошуку цінності життя, а показник пасивного прийняття цінності виявився таким, що погіршує прогностичні показники моделі, підтверджено і в тих дослідженнях, які проводили на людях в гострих кризових станах. Так, М. Армур (2003) досліджувала активні форми відновлення сенсу життя через дії, що дозволяють особам, які пережили вбивство близької людини, відновити свої відчуття зв'язності (coherence) та безперервності (self-continuity) себе, важливі аспекти здорової ідентичності особистості. На зв'язку процесів пошуку цінностей життя з волею акцентувала увагу І. Вілер (2001). Якщо людина відчувала, що вона може впливати на своє життя та результати дій, це сприяло і визначенню нової мети в житті, і появі мотивації щодо її досягнення. Визначення та досягнення життєвої мети також є активною формою прояву цінності життя, оскільки передбачає присвоєння значущості конкретним результатам, вказує на конкретні дії щодо її реалізації (Frankl, 1962), а також проявляється у відчутті самоцінності від досягнення бажаного результату. Це, на думку І. Вілер, надає можливість особистості зануритися у власний досвід, інтегрувати цей досвід у загальну концепцію свого життя, і, як наслідок, підвищити переживання психологічної стійкості та

Life Significance in Maintaining Military Personnel's Resilience: Making a Mediation Model

help people survive the crisis of loss of meaning in life after the loss of a loved one (Wheeler, 2001). Passive forms of searching for life value may be more effective in other, less crisis-ridden contexts, as they are more focused on protecting one's value rather than restoring and reconstructing it. "An individual assessment of a person's perception of the world, of themselves as a value and self-worth, and also of the experiences they have lived and lived through" can become the basis for the search for new moral guidelines (Hanaba, 2022: 3). Thus, the experience of one's life significance can act as both a predictor and mediator of the complex processes of experiencing loss and coping with grief (Armour, 2003; Hibberd, 2013, 2016), recovery from PTSD (Alexander & Oesterreich, 2013; Tedeschi & Calhoun, 1996), and growth in personal well-being (Ryan & Deci, 2001; Stănculescu, 2016). In crisis circumstances, which is also confirmed by the obtained model, more active means of restoring and maintaining the value and meaning of life against the background of suppression of devaluing beliefs are more effective for overcoming stressful situations.

Based on the findings of the study, we plan to develop the psychological and pedagogical foundations of the military rehabilitation system (identification of the main principles, model, and influencing technologies) aimed at re-socialization of veterans after the end of the war. Interventions based on the experience of life significance should be aimed at enhancing the positive aspects of military service (Gloyd & Leal, 2018), reducing its negative consequences for peacetime life (Hoyt et al., 2014), and mediating the effects of natural, spontaneous processes that accompany resocialization and which often have significant negative consequences for the individual (destruction of relationships, loss of employment, and involvement in criminal activities) (Tsai et al., 2014; Markowitz et al., 2023).

Conclusions

Using the method of Structural Equation Modeling (SEM), the authors predicted a system of relationships that confirms that the military personnel's experience of their life significance is correlated to the means of coping with stressful situations. Those who have a high level of life

благополуччя. Пережити кризу втрати сенсу життя після втрати близької людини допомагають людям когнітивне опанування втрати та оновлення цілі життя (Wheeler, 2001). Пасивні ж форми пошуку цінності життя можуть бути більш дієвими в інших, менш кризових контекстах, оскільки вони більш орієнтовані на захист власної цінності, а не її відновлення та реконструкцію. "Індивідуальна оцінка сприйняття людиною світу, себе як цінності та самоцінності, а також пережитого й прожитого нею досвіду" може стати основою пошуку нових моральних орієнтирів (Ганаба, 2022: 3). Отже, переживання цінності власного життя може виступати і предиктором, і медіатором складних процесів переживання втрати та подолання горя (Armour, 2003; Hibberd, 2013, 2016), відновлення після ПТСР (Alexander, Oesterreich, 2013; Tedeschi, Calhoun, 1996), зростання благополуччя особистості (Ryan, Deci, 2001; Stănculescu, 2016). У кризових обставинах, що також підтверджує отримана модель, більш дієвими для подолання стресових ситуацій є більш активні засоби відновлення й підтримки цінності та сенсу життя на тлі придушення знецінювальних переконань.

На підставі отриманих даних дослідження плануємо розробити психолого-педагогічні основи системи реабілітації військових (визначення основних принципів, моделі та технологій впливу), спрямованої на ресоціалізацію ветеранів після завершення війни. Інтервенції, засновані на переживанні цінності життя, мають спрямовуватися на посилення позитивних аспектів військової служби (Gloyd, Leal, 2018), зниження негативних її наслідків для життя в мирні часи (Hoyt et al., 2014), опосередкування впливів природних, спонтанних процесів, які супроводжують ресоціалізацію і які часто мають вагомий негативні наслідки для особистості (руйнування стосунків, втрата роботи, участь у кримінальних діях) (Tsai et al., 2014; Markowitz et al., 2023).

Висновки

Методом моделювання структурними рівняннями прогнозовано систему зв'язків, яка підтверджує, що переживання військовими цінності власного життя пов'язане із засобами подолання стресових ситуацій. Ті особи,

significance by actualizing various tendencies (active search, contemplative acceptance, and refraining from devaluation) are more likely to use positive thinking, actualizing belief and a hopeful mindset in a state of clear awareness of themselves, their capabilities, and the absence of dissonance in their beliefs. We assume that in a state of cognitive dissonance, they will show affiliative or aggressive styles of humor against the background of experiencing a high level of their life significance. In times of war, the most crucial for maintaining life significance is the tendency to actively create meaning, restoring it in times of crisis, as well as the means to stop and suppress devaluing tendencies. Thus, this supports the hypothesis that it is important to consider both the experience of one's life significance and the level of clarity of self-awareness when researching coping strategies of military personnel. The level of self-awareness acts as a mediator in the selection of cognitive coping strategies. The obtained relationships need to be tested in experimental studies.

Acknowledgments

The authors received informational support from the Kyiv Institute of Rehabilitation under the USAID grant №10933 (a program of USAID, the world's premier international development agency, and Kyiv Institute of Rehabilitation, Ukraine).

References

- Aghaei, S., Shokrpour, N., Bazrafkan, L. (2022) The Relationship Between Reflectivity and Self-Regulated Learning in MA Medical Education Students of Shiraz University in 2018 and 2019. *Med Sci Educ.* Sep., 8;32(5), 1065–1072. <https://doi.org/10.1007/s40670-022-01615-9>
- Alexander, T., Oesterreich, R. (2013) Development and Evaluation of the Posttraumatic Growth Status Inventory. *Psychology*, 4, 11, 831–844. <http://dx.doi.org/10.4236/psych.2013.411120>
- Antonovsky, A. (1987) *Unraveling the Mystery of Health: How People Manage Stress and Stay Well*. San Francisco: Jossey-Bass. <https://doi.org/10.1017/S0714980800007133>

які цінують життя, актуалізуючи різні тенденції (активний пошук, споглядальне прийняття, утримання від знецінення), частіше використовують позитивне мислення, актуалізацію віри та надії у стані чіткого усвідомлення себе, своїх можливостей, відсутності дисонансу в переконаннях. Передбачаємо, що у стані когнітивного дисонансу вони проявлятимуть афіліативний або агресивний стилі гумору на тлі переживання цінності власного життя. Під час війни найбільш визначальними для підтримки цінності власного життя є тенденція до активного створення сенсу, відновлення його в кризові періоди, а також засоби зупинки, придушення знецінювальних тенденцій. Отже, це підтримує припущення про важливість врахування і переживання цінності власного життя, і рівня ясності усвідомлення себе при дослідженні засобів подолання складних ситуацій військовими. Рівень самоусвідомлення виконує роль медіатора при обиранні когнітивних копінг-стратегій. Отримані зв'язки потребують перевірки в експериментальних дослідженнях.

Подяка

Автори отримували інформаційну підтримку від Київського Інституту Реабілітації в межах гранту “USAID №10933” (програми USAID the world's premier international development agency and Kyiv Institute of Rehabilitation, Ukraine).

Список використаних джерел

- Aghaei S., Shokrpour N., Bazrafkan L. The Relationship Between Reflectivity and Self-Regulated Learning in MA Medical Education Students of Shiraz University in 2018 and 2019. *Med Sci Educ.* 2022. Sep. Vol. 8;32(5). P. 1065–1072. <https://doi.org/10.1007/s40670-022-01615-9>
- Alexander T., Oesterreich R. Development and Evaluation of the Posttraumatic Growth Status Inventory. *Psychology*. 2013. № 4. P. 831–844. <http://dx.doi.org/10.4236/psych.2013.411120>
- Antonovsky A. *Unraveling the Mystery of Health: How People Manage Stress and Stay Well*. San Francisco: Jossey-Bass. 1987. 235 p. <https://doi.org/10.1017/S0714980800007133>

Life Significance in Maintaining Military Personnel's Resilience: Making a Mediation Model

- Armour, M. (2003) Meaning-making in the aftermath of homicide. *Death Studies*, 27, 519–540. <https://doi.org/10.1080/07481180302884>
- Campbell, J. D., Trapnell, P. D., Heine, S. J., Katz, I. M., Lavallee, L. F., Lehman, D. R. (1996) Self-concept clarity: Measurement, personality correlates, and cultural boundaries. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(1), 141–156. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.70.1.141>
- Cann, A., Calhoun, L.G., Tedeschi, R.G., Taku, K., Vishnevsky, T., Triplett, K. N., Danhauer, S.C. (2010) Short form of post-traumatic growth description. *Anxiety Stress Coping* 23, 127–137. <https://doi.org/10.1080/10615800903094273>
- Davis, C.G. (2008) Redefining goals and redefining self: A closer look at posttraumatic growth following loss. In M. S. Stroebe, R. O. Hansson, H. Schut, W. Stroebe (Eds.), *Handbook of bereavement research and practice: Advances in theory and intervention*. American Psychological Association, 309–325. <https://doi.org/10.1037/14498-015>
- Dubuy, Y., Sébille, V., Bourdon, M., Hardouin, J.-B., Blanchin, M. (2022) Posttraumatic growth inventory: challenges with its validation among French cancer patients. *BMC Medical Research Methodology*, 22 (246), 1-18. <https://doi.org/10.1186/s12874-022-01722-6>
- Emergency appeal: Ukraine (2024). January 2024. World Health Organization. URL: https://cdn.who.int/media/docs/default-source/documents/emergencies/2024-appeals/2024-who-ukraine-emergency-appeal_en.pdf?sfvrsn=8d480d88_2&download=true
- Frankl, V.E. (1962) *Man's search for meaning: An introduction to logotherapy*. Simon & Schuster. URL: [https://img1.wsimg.com/blobby/go/2ad2e274-a4f3-4a49-a754-b2cc3670307b/downloads/Man_s%20Search%20For%20Meaning%20\(%20PDFDrive.com%20\).pdf?ver=1614706661817](https://img1.wsimg.com/blobby/go/2ad2e274-a4f3-4a49-a754-b2cc3670307b/downloads/Man_s%20Search%20For%20Meaning%20(%20PDFDrive.com%20).pdf?ver=1614706661817)
- Gillies, J., Neimeyer, R. A. (2006). Loss, grief, and the search for life significance: Toward a model of meaning reconstruction in bereavement. *Journal of Constructivist Psychology*, 19, 31-65. [10.1080/10720530500311182](https://doi.org/10.1080/10720530500311182)
- Gloyd, E.L., Leal, W.E. (2018) "About Face"
- Armour M. Meaning-making in the aftermath of homicide. *Death Studies*. 2003. № 27. P. 519–540. <https://doi.org/10.1080/07481180302884>
- Campbell J. D., Trapnell P. D., Heine S. J., Katz I. M., Lavallee L. F., Lehman D. R. Self-concept clarity: Measurement, personality correlates, and cultural boundaries. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1996. Vol. 70(1). P. 141–156. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.70.1.141>
- Cann A., Calhoun L. G., Tedeschi R. G., Taku K., Vishnevsky T., Triplett K. N., Danhauer S. C. Short form of post-traumatic growth description. *Anxiety Stress Coping*. 2010. № 23. P. 127–137. <https://doi.org/10.1080/10615800903094273>
- Davis C. G. Redefining goals and redefining self: A closer look at posttraumatic growth following loss. In M. S. Stroebe, R.O. Hansson, H. Schut, W. Stroebe (Eds.), *Handbook of bereavement research and practice: Advances in theory and intervention*. American Psychological Association, 2008. P. 309–325. <https://doi.org/10.1037/14498-015>
- Dubuy Y., Sébille V., Bourdon M., Hardouin J.-B., Blanchin M. Posttraumatic growth inventory: challenges with its validation among French cancer patients. *BMC Medical Research Methodology*. 2022. Vol. 22(246). P. 1–18. <https://doi.org/10.1186/s12874-022-01722-6>
- Emergency appeal: Ukraine. January 2024. World Health Organization, 2024. 12 p. URL: https://cdn.who.int/media/docs/default-source/documents/emergencies/2024-appeals/2024-who-ukraine-emergency-appeal_en.pdf?sfvrsn=8d480d88_2&download=true
- Frankl V. E. *Man's search for meaning: An introduction to logotherapy*. Simon & Schuster, 1962. 189 p. URL: [https://img1.wsimg.com/blobby/go/2ad2e274-a4f3-4a49-a754-b2cc3670307b/downloads/Man_s%20Search%20For%20Meaning%20\(%20PDFDrive.com%20\).pdf?ver=1614706661817](https://img1.wsimg.com/blobby/go/2ad2e274-a4f3-4a49-a754-b2cc3670307b/downloads/Man_s%20Search%20For%20Meaning%20(%20PDFDrive.com%20).pdf?ver=1614706661817)
- Gillies J., Neimeyer R. A. Loss, grief, and the search for life significance: Toward a model of meaning reconstruction in bereavement. *Journal of Constructivist Psychology*. 2006. № 19. P. 31–65. [10.1080/10720530500311182](https://doi.org/10.1080/10720530500311182)
- Gloyd E. L., Leal W. E. "About Face" for delinquent

- for delinquent youth: Military service as a turning point across the life course. *Journal of Developmental and Life Course Criminology*, 5, 461–479. <https://doi.org/10.1007/s40865-018-0096-7>
- Hanaba, S. (2022) The meaning of life as an existential value in the views of Viktor Frankl. *Actual problems of philosophy and sociology*, 35, 3-8. <https://doi.org/10.32837/apfs.v0i35.1086>
- Hancock, G.R., Stapleton, L.M., Mueller, R.O. (2019) The reviewer's guide to quantitative methods in the social sciences. Second Edition. Routledge. Taylor & Francis. URL: <http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/25490/1/6.pdf.pdf>
- Hayes, A.F. (2022) Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: a regression-based approach. N.Y., London: The Guilford Press. URL: <https://www.guilford.com/books/Introduction-to-Mediation-Moderation-and-Conditional-Process-Analysis/Andrew-Hayes/9781462549030>
- Health needs assessment of the adult population in Ukraine (2023). Survey report April 2023. World Health Organization. WHO/EURO:2023-6904-46670-70096. URL: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/372141/WHO-EURO-2023-6904-46670-70096-eng.pdf?sequence=1/>
- Hibberd, R. (2013) Meaning reconstruction in bereavement: Sense and significance. *Death Studies*, 37(7), 670–692. <https://doi.org/10.1080/07481187.2012.692453>
- Hibberd, R. (2015) Perceived Life Significance Scale (PLSS). In Neimeyer, R.A. (Ed.), *Techniques of grief therapy*, 75-82. <https://doi.org/10.4324/9780203152683>
- Hoyt, T., Wray, A. M., Rielage, J. K. (2014) Preliminary investigation of the roles of military background and posttraumatic stress symptoms in frequency and recidivism of intimate partner violence perpetration among court-referred men. *Journal of Interpersonal Violence*, 29(6), 1094–1110. <https://doi.org/10.1177/0886260513506058>
- Hu, F.-W., Lin, C.-H., Yueh, F.-R., Lo, Y.-T., Lin, C.-Y. (2022) Development and psychometric evaluation of the Physical Resilience youth: Military service as a turning point across the life course. *Journal of Developmental and Life Course Criminology*. 2018. № 5. P. 461–479. <https://doi.org/10.1007/s40865-018-0096-7>
- Ганаба С. О. Сенс життя як екзистенційна цінність у поглядах Віктора Франкла. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2022. № 35. С. 3–8. <https://doi.org/10.32837/apfs.v0i35.1086>
- Hancock G. R., Stapleton L. M., Mueller R. O. The reviewer's guide to quantitative methods in the social sciences. Second Edition. Routledge. Taylor & Francis, 2019. 502 p. URL: <http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/25490/1/6.pdf.pdf>
- Hayes A. F. Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: a regression-based approach. N. Y., London: The Guilford Press, 2022. 732 p. URL: <https://www.guilford.com/books/Introduction-to-Mediation-Moderation-and-Conditional-Process-Analysis/Andrew-Hayes/9781462549030>
- Health needs assessment of the adult population in Ukraine. Survey report April 2023. World Health Organization, 2023. WHO/EURO:2023-6904-46670-70096. 41 p. URL: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/372141/WHO-EURO-2023-6904-46670-70096-eng.pdf?sequence=1/>
- Hibberd R. Meaning reconstruction in bereavement: Sense and significance. *Death Studies*. 2013. № 37(7). P. 670–692. <https://doi.org/10.1080/07481187.2012.692453>
- Hibberd R. Perceived Life Significance Scale (PLSS). In R.A. Neimeyer (Ed.), *Techniques of grief therapy: Assessment and intervention*. Routledge/Taylor & Francis Group, 2016. P. 75–82. URL: https://m3ewb-research.media.uconn.edu/wp-content/uploads/sites/3234/2024/07/69_-_Perceived_Life_Significance_Scale_PLSS_P.75-1.pdf
- Hoyt T., Wray A. M., Rielage J. K. Preliminary investigation of the roles of military background and posttraumatic stress symptoms in frequency and recidivism of intimate partner violence perpetration among court-referred men. *Journal of*

Life Significance in Maintaining Military Personnel's Resilience: Making a Mediation Model

- Instrument for Older Adults (PRIFOR). *BMC Geriatr*, 22, 229. <https://doi.org/10.1186/s12877-022-02918-7>
- Kaur, N., Porter, B., LeardMann, C.A., Tobin, L. E., Lemus, H., Luxton, D. D. (2017) Evaluation of a modified version of the Posttraumatic Growth Inventory-Short Form. *BMC Medical Research Methodology*, 17 (69), 1–9. <https://doi.org/10.1186/s12874-017-0344-2>
- Kline, R.B. (2016) Principles and Practice of Structural Equation Modeling (4th ed.). New York, NY: The Guilford Press. URL: <https://dl.icdst.org/pdfs/files4/befc0f8521c770249dd18726a917cf90.pdf>
- Kolesnichenko, L.A., Savchenko, O.V., Berezhenna, O.Yu. (2024). Osoblyvosti psykhodiahnostychnoho obstezhennia viiskovykh u riznykh psykho-emotsiinykh stanakh [Features of the psychodiagnostic examination of military persons in different psycho-emotional states]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky – Prospects and innovations of science*, 8(42), 775–790. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-8\(42\)-775-790](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-8(42)-775-790)
- Kolesnichenko, L., Berezhenna, O. (2023). Adaptatsiia na ukrainskii vybirtsi metodyky “Physical Resilience Instrument for Older Adults (PRIFOR)” [Adaptation of the “Physical Resilience Instrument for Older Adults (PRIFOR)” on the Ukrainian sample]. *Orhanizatsiina psykholohiia. Ekonomichna psykholohiia – Organizational psychology. Economic psychology*, 30(4), 34–46. <https://doi.org/10.31108/2.2023.4.30.4>
- Maguen, S., Vogt, D. S., King, L. A., King, D. W., Litz, B. T. (2006) Posttraumatic Growth Among Gulf War I Veterans: The Predictive Role of Deployment-Related Experiences and Background Characteristics. *Journal of Loss and Trauma*, 11(5), 373–388. <https://doi.org/10.1080/15325020600672004>
- Markowitz, F.E., Kintzle, S., Castro, C.A. (2023) Military-to-civilian transition strains and risky behavior among post-9/11 veterans. *Military Psychology*, 35(1), 38–49. <https://doi.org/10.1080/08995605.2022.2065177>
- Martela, F., Steger, M. F. (2016) The three meanings of meaning in life: Distinguishing coherence, *Interpersonal Violence*. 2014. Vol. 29(6). P. 1094–1110. <https://doi.org/10.1177/0886260513506058>
- Hu F.-W., Lin C.-H., Yueh F.-R., Lo Y.-T., Lin C.-Y. Development and psychometric evaluation of the Physical Resilience Instrument for Older Adults (PRIFOR). *BMC Geriatr*. 2022. Vol. 22, № 229. <https://doi.org/10.1186/s12877-022-02918-7>
- Kaur N., Porter B., LeardMann C. A., Tobin L. E., Lemus H., Luxton D. D. Evaluation of a modified version of the Posttraumatic Growth Inventory-Short Form. *BMC Medical Research Methodology*. 2017. Vol. 17(69). P. 1–9. <https://doi.org/10.1186/s12874-017-0344-2>
- Kline R. B. Principles and Practice of Structural Equation Modeling (4th ed.). New York, NY: The Guilford Press, 2016. 554 p. URL: <https://dl.icdst.org/pdfs/files4/befc0f8521c770249dd18726a917cf90.pdf>
- Колесніченко Л. А., Савченко О. В., Береженна О. Ю. Особливості психодіагностичного обстеження військових у різних психо-емоційних станах. *Перспективи та інновації науки*. 2024. № 8(42). С. 775–790. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-8\(42\)-775-790](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-8(42)-775-790)
- Колесніченко Л. А., Береженна О. Ю. Адаптація на українській вибірці методики “Physical Resilience Instrument for Older Adults (PRIFOR)”. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2023. Вип. 4. С. 34–45. <https://doi.org/10.31108/2.2023.4.30.4>
- Maguen S., Vogt D. S., King L. A., King D. W., Litz B. T. Posttraumatic Growth Among Gulf War I Veterans: The Predictive Role of Deployment-Related Experiences and Background Characteristics. *Journal of Loss and Trauma*. 2006. Vol. 11, № 5. P. 373–388. <https://doi.org/10.1080/15325020600672004>
- Markowitz F. E., Kintzle S., Castro C. A. Military-to-civilian transition strains and risky behavior among post-9/11 veterans. *Military Psychology*. 2023. Vol. 35, № 1. P. 38–49. <https://doi.org/10.1080/08995605.2022.2065177>
- Martela F., Steger M. F. The three meanings of meaning in life: Distinguishing coherence, purpose, and significance. *Journal of Positive Psychology*. 2016. №11(5). P. 531–545. <https://doi.org/10.1080/17439760.2015.1137623>

- purpose, and significance. *Journal of Positive Psychology*, 11(5), 531-545. <https://doi.org/10.1080/17439760.2015.1137623>
- Martin, R. A., Puhlik-Doris, P., Larsen, G., Gray, J., Weir, K. (2003) Individual differences in uses of humor and their relation to psychological well-being: Development of the Humor Styles Questionnaire. *Journal of Research in Personality*, 37(1), 48-75. [https://doi.org/10.1016/S0092-6566\(02\)00534-2](https://doi.org/10.1016/S0092-6566(02)00534-2)
- Martin, R. A. (2007) *The psychology of humor: An integrative approach*. Elsevier Academic Press. URL: <https://ia600703.us.archive.org/4/items/psychologyofhumo00martrich/psychologyofhumo00martrich.pdf>
- Mishra, P., Pandey, C.M., Singh, U., Gupta, A., Sahu, C., Keshri, A. (2019) Descriptive statistics and normality tests for statistical data. *Ann Card Anaesth*, 22(1), 67-72. doi: 10.4103/aca.
- Passmore, H.A, Krause, A.N (2023) The Beyond-Human Natural World: Providing Meaning and Making Meaning. *International Journal Environmental Research and Public Health*, 20(12), 6170. 10.3390/ijerph20126170
- Reker, G. T., Wong, P. T. P. (1988) Aging as an individual process: Toward a theory of personal meaning. In J. E. Birren, V. L. Bengtson (Eds.), *Emergent theories of aging*, 214-246. Springer Publishing Company. <https://www.researchgate.net/publication/266261451>
- Rose, B.M., Holmbeck, G.N., Coakley, R.M., Franks, E.A. (2004) Mediator and moderator effects in developmental and behavioral pediatric research. *Developmental and Behavioral Pediatrics*, 25 (1), 58-67. 10.1097/00004703-200402000-00013
- Ryan, R.M., Deci, E.L. (2001) On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Review of Psychology*, 52, 141-166. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.141>
- Savchenko, O. (2019) Psychosemantic tools of Self-assessing individual reflectivity. *East European Journal of Psycholinguistics*, 6(2), 98-106. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3637765>
- Savchenko, O., Korvat, L., Lavrynenko, D. (2024) Resourcefulness as an Important Indicator of Personal Well-Being. *Sustainable Development*. IntechOpen. <https://doi.org/10.5772/intechopen.112119>
- Martin R. A., Puhlik-Doris P., Larsen G., Gray J., Weir K. Individual differences in uses of humor and their relation to psychological well-being: Development of the Humor Styles Questionnaire. *Journal of Research in Personality*. 2003. Vol. 37(1). P. 48-75. [https://doi.org/10.1016/S0092-6566\(02\)00534-2](https://doi.org/10.1016/S0092-6566(02)00534-2)
- Martin R. A. The psychology of humor: An integrative approach. Elsevier Academic Press, 2007. 472 p. URL: <https://ia600703.us.archive.org/4/items/psychologyofhumo00martrich/psychologyofhumo00martrich.pdf>
- Passmore H.A, Krause A.N. The Beyond-Human Natural World: Providing Meaning and Making Meaning. *International Journal Environmental Research and Public Health*. 2023. № 20(12). P. 6170. <https://doi.org/10.3390/ijerph20126170>
- Reker G. T., Wong P. T. P. Aging as an individual process: Toward a theory of personal meaning. In J. E. Birren & V. L. Bengtson (Eds.), *Emergent theories of aging*. Springer Publishing Company, 1988. P. 214-246. <https://www.researchgate.net/publication/266261451>
- Rose B. M., Holmbeck, G.N., Coakley, R. M., Franks, E. A. Mediator and moderator effects in developmental and behavioral pediatric research. *Developmental and Behavioral Pediatrics*. 2004. № 25 (1). P. 58-67. <https://doi.org/10.1097/00004703-200402000-00013>
- Ryan R. M., Deci E. L. On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Review of Psychology*. 2001. № 52. P. 141-166. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.141>
- Savchenko O. Psychosemantic tools of Self-assessing individual reflectivity. *East European Journal of Psycholinguistics*. 2019. № 6(2). P. 98-106. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3637765>
- Savchenko O., Korvat L., Lavrynenko D. Resourcefulness as an Important Indicator of Personal Well-Being. *Sustainable Development*. Intech Open, 2024. <https://doi.org/10.5772/intechopen.112119>

Life Significance in Maintaining Military Personnel's Resilience: Making a Mediation Model

- intechopen.112119
- Skvortsov, S., Zaiva, O. (2005) Metodyka doslidzhennia styliv humoru (HSQ) ta Shkala vykorystannia humoru yak resursu stresopodolannia (CHS): opys, adaptatsiia, zastosuvannia [Methods of researching humor styles (HSQ) and the scale of using humor as a resource for coping with stress (CHS): description, adaptation and application]. Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Pedagogika ta psikhohohiia - *Bulletin of Dnipropetrovsk University. Pedagogy and psychology*, 11, 91-95. https://www.researchgate.net/publication/322488865_Metodyka_doslidzenna_stiliv_gumoru_HSQ_ta_skala_vikoristanna_gumoru_ak_resursu_stresopodolanna_CHS_opis_adaptacia_ta_gastosuvanna
- Shrout, P. E., Bolger, N. (2002) Mediation in experimental and nonexperimental studies: New procedures and recommendations. *Psychological Methods*, 7(4), 422-445. <https://doi.org/10.1037/1082-989X.7.4.422>
- Stănculescu, E. (2016) Structural equation modeling of the relation between self-esteem, optimism, presence of a sense of meaning in life, and subjective well-being. *Revista de Psihologie*, 62(3), 227-240. https://www.researchgate.net/publication/310979041_Structural_Equation_Modeling_of_the_Relation_between_Self-Esteem_Optimism_Presence_of_the_Meaning_in_Life_and_Subjective_Well-Being
- Tedeschi, R.G., Calhoun, L.G. (1996) The Posttraumatic Growth Inventory: Measuring the Positive Legacy of Trauma. *Journal of Traumatic Stress*, 9, 455-471. <https://doi.org/10.1002/jts.2490090305>
- Tsai, J., Rosenheck, R. A., Kaspro, W. J., McGuire, J. F. (2014) Homelessness in a national sample of incarcerated veterans in state and federal prisons. *Administration & Policy in Mental Health*, 41(3), 360-367. <https://doi.org/10.1007/s10488-013-0483-7>
- Van de Goor, J., Sools, A. M., Westerhof, G. J. (2020). The Emergence of Meaning From Meaningful Moments in Life. *Journal of Humanistic Psychology*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/0022167820967779>
- Скворцов С. Ю., Зайва О. О. Методика дослідження стилів гумору (HSQ) та Шкала використання гумору як ресурсу стресоподолання (CHS): опис, адаптація, застосування. *Вісник Дніпропетровського університету. Педагогіка та психологія*. 2005. № 11. С. 91–95. https://www.researchgate.net/publication/322488865_Metodyka_doslidzenna_stiliv_gumoru_HSQ_ta_skala_vikoristanna_gumoru_ak_resursu_stresopodolanna_CHS_opis_adaptacia_ta_gastosuvanna
- Shrout P. E., Bolger N. Mediation in experimental and nonexperimental studies: New procedures and recommendations. *Psychological Method*. 2002. № 7(4). P. 422–445. <https://doi.org/10.1037/1082-989X.7.4.422>
- Stănculescu E. Structural equation modeling of the relation between self-esteem, optimism, presence of a sense of meaning in life, and subjective well-being. *Revista de Psihologie*. 2016. Vol. 62(3). P. 227–240. URL: https://www.researchgate.net/publication/310979041_Structural_Equation_Modeling_of_the_Relation_between_Self-Esteem_Optimism_Presence_of_the_Meaning_in_Life_and_Subjective_Well-Being
- Tedeschi R. G., Calhoun L. G. The Posttraumatic Growth Inventory: Measuring the Positive Legacy of Trauma. *Journal of Traumatic Stress*. 1996. № 9. P. 455–471. <https://doi.org/10.1002/jts.2490090305>
- Tsai J., Rosenheck R. A., Kaspro W. J., McGuire J. F. Homelessness in a national sample of incarcerated veterans in state and federal prisons. *Administration & Policy in Mental Health*. 2014. Vol. 41(3). P. 360–367. <https://doi.org/10.1007/s10488-013-0483-7>
- van de Goor J., Sools A. M., Westerhof G. J. The Emergence of Meaning from Meaningful Moments in Life. *Journal of Humanistic Psychology*. 2020. Vol. 0(0). <https://doi.org/10.1177/0022167820967779>
- Wang X., Zhang J., Wu S., Xiao W., Wang Z., Li F., Liu X., Miao D. Effects of meaning in

- Wang, X., Zhang, J., Wu, S., Xiao, W., Wang, Z., Li, F., Liu, X., Miao, D. (2021). Effects of meaning in life on subjective well-being: The mediating role of self-efficacy. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 49(4), 1–11. <https://doi.org/10.2224/sbp.9975>
- Wheeler, I. (2001) Parental bereavement: The crisis of meaning. *Death Studies*, 25, 51–66. <https://doi.org/10.1080/07481180126147>
- Wu, A. D., Zumbo, B. D. (2008) Understanding and Using Mediators and Moderators. *Social Indicators Research*, 87(3), 367–392. <https://doi.org/10.1007/s11205-007-9143-1>
- Zhang, Y., Li, M., Chieh, Y., Han, S. (2022). On a path to becoming more self-regulated: Reflective journals' impact on Chinese English as a foreign language students' self-regulated writing strategy use. *Frontiers Psychology*, 16(13). 1042031. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1042031>
- life on subjective well-being: The mediating role of self-efficacy. *Social Behavior and Personality: An International Journal*. 2021. Vol. 49(4). P. 1–11. <https://doi.org/10.2224/sbp.9975>
- Wheeler I. Parental bereavement: The crisis of meaning. *Death Studies*. 2001. № 25. P. 51–66. <https://doi.org/10.1080/07481180126147>
- Wu A. D., Zumbo B. D. Understanding and Using Mediators and Moderators. *Social Indicators Research*. 2008. № 87(3). P. 367–392. <https://doi.org/10.1007/s11205-007-9143-1>
- Zhang Y., Li, M., Chieh Y., Han S. On a path to becoming more self-regulated: Reflective journals' impact on Chinese English as a foreign language students' self-regulated writing strategy use. *Front Psychol*. 2022. Nov. Vol. 16(13). P. 1042031. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1042031>

Appendices / Додатки

Appendix A / Додаток А

Table A. 1. Results of the mediation effect analysis (MedMod package)

Таблиця А. 1. Результати аналізу ефекту медіації (пакет “MedMod”)

Dependent variable Залежна змінна	Mediator Медіатор	Predictor Предиктор	Effect Ефект	Evaluation Оцінка	SE	95% Cof. Int.		P	% Mediation
						Lower	Upper		
Affiliative humor Афіліативний стиль гумору	Clarity of self-awareness Ясність самоусвідомлення	Life significance Цінність життя	Indirect Непрямий	-.170	.079	-.326	-.014	.032	19.6
			Direct Прямий	.699	.109	.484	.913	<.001	80.4
			Total Загальний	.529	.081	.369	.688	<.001	100.0
Aggressive humor Агресивний стиль гумору	Clarity of self-awareness Ясність самоусвідомлення	Life significance Цінність життя	Indirect Непрямий	-.256	.114	-.479	-.033	.025	87.7
			Direct Прямий	.036	.156	-.269	.341	.817	12.3
			Total Загальний	-.220	.116	-.448	.009	.059	100.0
Self-deprecating humor Самопринижуючий стиль гумору	Clarity of self-awareness Ясність самоусвідомлення	Life significance Цінність життя	Indirect Непрямий	.055	.095	-.131	.240	.563	19.9
			Direct Прямий	.220	.135	-.045	.485	.103	80.1
			Total Загальний	.275	.097	.085	.465	.005	100.0
Resilience Резильєнтність	Clarity of self-awareness Ясність самоусвідомлення	Life significance Цінність життя	Indirect Непрямий	.143	.085	-.024	.309	.093	32.2
			Direct Прямий	.300	.120	.065	.535	.012	67.8
			Total Загальний	.443	.089	.268	.617	<.001	100.0

Life Significance in Maintaining Military Personnel's Resilience: Making a Mediation Model

Positive thinking Позитивне мислення	Clarity of self-awareness Ясність самоусвідомлення	Life significance Цінність життя	Indirect Непрямий	.078	.042	-.005	.161	.064	36.1
			Direct Прямий	.138	.059	.022	.255	.020	63.9
			Total Загальний	.216	.044	.130	.303	<.001	100.0
Belief and Hope mindset Мислення, орієнтоване на віру та надію	Clarity of self-awareness Ясність самоусвідомлення	Life significance Цінність життя	Indirect Непрямий	.064	.038	-.010	.138	.088	35.0
			Direct Прямий	.119	.053	.015	.223	.025	65.0
			Total Загальний	.183	.039	.106	.260	<.001	100.0

How to Cite (Style APA):

Kalamazh, R., Voloshyna-Narozhna, V., Tymoshchuk, Y., & Balashov, E. (2024). Coping Styles and Self-Regulation Abilities as Predictors of Anxiety. *Insight: the psychological dimensions of society*, 12, 96–114. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-3>

Як цитувати (Стиль ДСТУ 8302: 2015):

Каламаж Р., Волошина-Нарожна В., Тимошук Є., Балашов Е. Стилi подолання й здiбностi до саморегуляцiї як предиктори тривожностi. *Інсайт: психологiчні вимiри суспiльства*. 2024. № 12. С. 96–114. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-3>

UDC 159.922:616.891.6-021.484

Coping Styles and Self-Regulation Abilities as Predictors of Anxiety

Стилi подолання й здiбностi до саморегуляцiї як предиктори тривожностi

Received: April 30, 2024

Accepted: October 28, 2024

Ruslana Kalamazh

Doctor of Psychological Sciences, Full Professor,
Department of Psychology,
National University of Ostroh Academy, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-2051-0732>

Viktoriia Voloshyna-Narozhna

PhD., Associate Professor, Associate Professor,
Department of Psychology,
National University of Ostroh Academy, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-0014-2853>

Yelyzaveta Tymoshchuk

PhD student, Lecturer,
Department of Psychology,
National University of Ostroh Academy, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-0619-6724>

Eduard Balashov*

Doctor of Psychological Sciences, Full Professor,
Department of Psychology,
National University of Ostroh Academy, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-6486-0494>

Руслана Каламаж

доктор психологiчних наук, професор,
професор, кафедра психологiї,
Нацiональний унiверситет “Острозька
академiя”, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-2051-0732>

Вiкторiя Волошина-Нарожна

кандидат психологiчних наук, доцент, доцент,
кафедра психологiї,
Нацiональний унiверситет “Острозька
академiя”, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-0014-2853>

Єлизавета Тимошук

аспiрантка, викладачка, кафедра психологiї,
Нацiональний унiверситет “Острозька
академiя”, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-0619-6724>

Едуард Балашов*

доктор психологiчних наук, професор,
кафедра психологiї, Нацiональний
унiверситет “Острозька академiя”, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-6486-0494>

Abstract

This study **aims** to determine whether coping mechanisms and self-regulation abilities are predictors of trait (T-Anxiety) and state anxiety (S-Anxiety). **Methods:** Data collection was

Анотація

Метою дослідження є з'ясування належності копінг-стратегій (стилів подолання) й здiбностей саморегуляцiї до предикторiв особистiсної (Т-тривожностi) та ситуативної (S-тривожностi) тривожностi.

*Corresponding author: eduard.balashov@oa.edu.ua

*Автор-кореспондент: eduard.balashov@oa.edu.ua

conducted on a student sample ($N = 302$), who completed the State-Trait Anxiety Inventory (STAI), the Meta-worry Questionnaire (MWQ), the Metacognition Questionnaire-30 (MCQ-30), the Multi-Modal Coping Inventory (MMCI), the Ways of Coping Questionnaire (WCQ) and the Action Control Scale (ACS-90). Correlations and hierarchical multiple regression analyses were conducted. **Results.** It was found that the coping strategies determined on the basis of the BASIC Ph model are the strongest predictors of T-Anxiety and S-Anxiety, explaining 39.6% and 25.0% of the variance, respectively. Coping strategies determined by the WCQ were also statistically significant predictors of T-Anxiety and S-Anxiety, explaining 12.1% and 9.9% of the variance, respectively. Self-regulation abilities were identified as significant predictors of T-Anxiety and S-Anxiety, explaining 5.3% and 2.2% of the variance, respectively. **Discussion and conclusions.** The research proves the existence of a relationship between a set of variables, such as coping strategies and self-regulation abilities, which are predictors and cause changes in T-Anxiety and S-Anxiety. It was established that coping strategies self-regulation abilities are predictors of T-Anxiety and S-Anxiety. Specifically, the use of Belief as a coping style was found to decrease T-Anxiety and S-Anxiety. In contrast, the use of Affect and Imagination as coping styles caused an increase in T-Anxiety, and the use of Imagination as a coping style increased S-Anxiety. In addition, it was established that the use of such a coping strategy as acceptance of responsibility and escape-avoidance increases T-Anxiety. In contrast, the use of the coping strategy of problem-solving planning predicts a decrease in T-Anxiety and S-Anxiety. The obtained results also indicate that increasing self-regulation indicators with a prospective and decision-related action orientation vs. hesitation (AOD) predicts a decrease in T-Anxiety and S-Anxiety.

Keywords: coping strategies, self-regulation ability, trait anxiety, state anxiety, mental resource.

Методи: збір даних проводився на вибірці студентів ($N = 302$), яких тестували за допомогою опитувальників State-Trait Anxiety Inventory (STAI), Meta-worry Questionnaire (MWQ), Metacognition Questionnaire-30 (MCQ-30), Multi-Modal Coping Inventory (MMCI), Ways of Coping Questionnaire (WCQ) та Action Control Scale (ACS-90). Було проведено кореляційний та ієрархічний множинний регресійний аналіз. **Результати.** З'ясовано, що копінг-стратегії, визначені на основі моделі BASIC Ph, є найвагомим предиктором Т-тривожності й S-тривожності, пояснюючи 39.6% та 25.0% дисперсії відповідно. Копінг-стратегії, визначені за допомогою WCQ, також були статистично достовірними предикторами Т-тривожності й S-тривожності, пояснюючи 12.1% та 9.9% дисперсії відповідно. Здібності до саморегуляції були виокремлені як значущі предиктори Т-тривожності й S-тривожності, пояснюючи 5.3% та 2.2% дисперсії відповідно. **Дискусія і висновки.** Проведене дослідження доводить існування зв'язку між множиною змінних, таких як копінг-стратегії та здібності до саморегуляції, які є предикторами й зумовлюють зміни Т-тривожності та S-тривожності. Встановлено, що копінг-стратегії й здатність до саморегуляції є предикторами Т-тривожності та S-тривожності. Зокрема виявлено, що використання опори на Віру як стилю подолання знижує Т-тривожність і S-тривожність, тоді як використання Афекту та Уяви як стилів подолання спричиняє підвищення Т-тривожності, а використання Уяви як стилю подолання підвищує S-тривожність. Крім того встановлено, що використання такої копінг-стратегії, як прийняття відповідальності та втеча-уникнення підвищує Т-тривожність, тоді як використання копінг-стратегії планування вирішення проблем передбачає зниження Т-тривожності та S-тривожності. Отримані результати свідчать також про те, що підвищення показників саморегуляції з перспективною орієнтацією та орієнтацією на дію, пов'язаною з прийняттям рішення, на протигагу ваганню (AOD), передбачає зниження Т-тривожності та S-тривожності.

Ключові слова: копінг-стратегії, здатність до саморегуляції, особистісна тривожність, ситуативна тривожність, психічний ресурс.

Introduction

Anxiety is a natural reaction to stress and plays a critical role in human survival. However, when anxiety becomes intense and uncontrollable, it may progress into an anxiety disorder, affecting day-to-day functioning (Bystritsky & Kronemyer, 2014). Spielberger et al. (1983) defined trait anxiety (T-Anxiety) as an inherent tendency to respond and state anxiety (S-Anxiety) as a transient emotion characterized by apprehension, fear, and tension with physiological arousal. According to Leal et al. (2017), individuals with high levels of T-Anxiety are more prone to stress and tend to perceive multiple situations as dangerous or threatening. This leads to frequent and intense S-Anxiety reactions. Hence, individuals with higher T-Anxiety levels typically exhibit more significant S-Anxiety levels in various threatening situations. Modern social processes in Ukraine against the background of Russia's full-scale aggression are accompanied by common stress factors, and therefore anxiety and high expenditure of mental resources. The WHO predicts that 22.0% of war-exposed individuals in the past decade may develop mental health disorders like depression, anxiety, post-traumatic stress disorder (PTSD), and other severe conditions (Charlson et al., 2019). Hence, the problem of mental health issues is significant in conflict-affected populations. This creates a foundation for delving into particular aspects, such as coping mechanisms and self-regulation abilities as potential predictors of anxiety within the broader scope of mental health research.

When dealing with stressful life events, it is crucial to be mindful of the increasing levels of anxiety and the coping strategies that can help manage the effects of anxiety. Coping refers to how a person deals with stress to minimize its effect and regain emotional stability. Studies advocate that certain coping mechanisms are positive, while others are negative, related to anxiety symptoms (Ciobanu et al., 2019; Garnefski et al., 2001; Garnefski et al., 2002; Garbóczy et al., 2021). The "BASIC Ph" model by Lahad et al., (2013) consists of six fundamental dimensions that underlie the

Вступ

Тривога є природною реакцією на стрес і відіграє вирішальну роль у виживанні людини. Однак, коли тривожність стає інтенсивною та неконтрольованою, вона може перерости в тривожний розлад, що впливатиме на повсякденне функціонування людини (Bystritsky, Kronemyer, 2014). Дослідники С. Spielberger et al. (1983) визначили особистісну тривожність (Т-тривожність) як вроджену тенденцію реагувати, а ситуативну тривожність (S-тривожність) як тимчасову емоційну реакцію, що характеризується побоюванням, страхом і напругою з фізіологічним збудженням. За даними Р. Leal et al. (2017) встановлено, що суб'єкти з високим рівнем Т-тривожності більш схильні до стресу і сприйняття багатьох ситуацій як небезпечних та загрозливих. Це призводить до частих та інтенсивних реакцій S-тривожності. Як наслідок, суб'єкти з вищим рівнем Т-тривожності зазвичай демонструють вищий рівень S-тривожності в різних загрозливих ситуаціях. Сучасні соціальні процеси в Україні на тлі повномасштабної агресії росії супроводжуються загальними стресовими факторами, а отже, спричиняють підвищену тривожність та високі витрати психічних ресурсів. ВООЗ прогнозує, що у 22.0% осіб, які зазнали впливу війни за останнє десятиліття, можуть розвинутися психічні розлади, такі як депресія, тривога, посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) та інші важкі стани (Charlson et al., 2019). Таким чином, проблема психічного здоров'я є важливою для населення, яке постраждало від конфлікту. Це дає підстави для вивчення окремих аспектів, таких як копінг-стратегії та здібності до саморегуляції, як потенційних предикторів тривожності у ширшому контексті досліджень психічного здоров'я.

Під час роботи зі стресовими життєвими подіями, важливо пам'ятати про зростаючий рівень тривоги та копінг-стратегії подолання, які можуть допомогти впоратися з наслідками тривожності. Подолання стресу стосується того, як людина долає стрес, щоб мінімізувати його вплив і відновити емоційну стабільність. Дослідження свідчать, що деякі механізми подолання є позитивними, тоді як інші – негативними та пов'язаними із симптомами тривожності (Ciobanu et al., 2019; Garnefski et

coping style, that is, *B* for belief and values, *A* for affect, *S* for social, *I* for imagination, *C* for cognitive, and *Ph* for physiological. According to Lahad (2017), using the model as the basis of intervention can alleviate levels of anxiety. It's important to acknowledge an individual's preferred coping style in the BASIC Ph model, but all the factors can be utilized during stressful situations to strengthen or develop coping mechanisms. Indeed, the BASIC PH model is a promising theoretical framework that can effectively explain the broader context of coping mechanisms for anxiety. N. Ulko (2020) found that individuals with high trait anxiety (T-Anxiety) and state anxiety (S-Anxiety) tend to use Belief and Cognition as coping styles, while individuals with low T-Anxiety and S-Anxiety often use Affect, Imagination, and Social coping styles. The correlations between coping styles and S-Anxiety were slightly higher than those with T-Anxiety, indicating weak positive associations. These findings suggest that Affect, Imagination, and Social coping mechanisms are more adaptive, while Belief and Cognition coping styles may be maladaptive in overcoming the consequences of stressful situations.

Self-regulation abilities in the context of anxiety refer to an individual's ability to effectively control and regulate one's emotional and cognitive responses to stressful situations or anxiety-provoking events. Kuhl's (1985) model of action control distinguishes between state-oriented individuals, who struggle with initiating action, and action-oriented individuals, who are able to successfully realize their intentions. Kuhl (1994) also proposed three types of action control and developed the Action Control Scale (ACS-90). The first type is decision-related action orientation (AOD), which means being able to generate positive emotions when faced with difficulties or problems. The second type is action orientation during the performance of activities (AOP), which refers to the ability to reduce negative emotions and maintain access to one's own needs. The third type is action orientation after failure (AOF), which means being able to maintain effective performance of actions. There is insufficient research available on the relationship between

al., 2001; Garnefski et al., 2002; Garbóczy et al., 2021). Модель BASIC Ph, розроблена М. Lahad et al. (2013), містить шість основних вимірів, які лежать в основі стилю подолання: В – Віра, А – Афект, S – Соціальна підтримка, I – Уява, C – Когніції, і Ph – Фізіологія. За словами М. Lahad (2017), використання моделі як основи для інтервенції може зменшити рівень тривожності. У моделі BASIC Ph важливо визначити бажаний стиль копіngu, але всі фактори можна використовувати під час стресових ситуацій для зміцнення або розвитку копіng-механізмів. Дійсно, модель BASIC Ph є багатообіцяючою теоретичною основою, яка може ефективно пояснити ширший контекст механізмів подолання тривожності. N. Ulko (2020) виявлено, що особи з високим рівнем Т-тривожності й S-тривожності схильні використовувати Віру та Когніції як копіng-стиль, тоді як люди з низьким рівнем Т-тривожності й S-тривожності часто використовують Афект, Уяву та Соціальну підтримку як стилі подолання. Кореляція між копіng-стилями й S-тривожністю була дещо вищими, ніж з Т-тривожністю, вказуючи на слабкі позитивні взаємозв'язки. Ці результати свідчать про те, що Афект, Уява та Соціальна підтримка як копіng-механізми подолання є більш адаптивними, тоді як стилі подолання, що базуються на Вірі та Когніціях, можуть бути дезадаптивними в подоланні наслідків стресових ситуацій.

Здатність до саморегуляції в контексті тривожності належить до здатності людини ефективно контролювати й регулювати свої емоційні та когнітивні реакції на стресові ситуації або події, що провокують тривожність. Модель контролю за дією J. Kuhl (1985) розрізняє тих, хто орієнтовані на стан і мають труднощі з початком дій, а також тих, які орієнтовані на дії та здатні успішно реалізовувати свої наміри. J. Kuhl (1994) також запропонував три типи контролю за дією й розробив Action Control Scale (ACS-90). Перший тип – це орієнтація на дії, пов'язані з прийняттям рішення (AOD), що означає здатність генерувати позитивні емоції, коли людина стикається з труднощами чи проблемами. Другий тип – це орієнтація на дію під час виконання діяльності (AOP), яка стосується здатності зменшувати негативні емоції та зберігати доступ до власних потреб. Третій тип – орієнтація на дії після невдачі (AOF), що означає здатність підтримувати ефективне

T-Anxiety and S-Anxiety and types of action control. Landman et al. (2015) reported about strong negative correlation between AOD and T-Anxiety. They hypothesized that AOD would be associated with smaller increases in perceived anxiety but found that AOD did not reduce the impact of pressure on perceived anxiety. Authors suggested that AOD might assist individuals in preventing pressure-induced increases in anxiety from influencing their attention and behaviour, without diminishing the emotional experience itself.

Currently, there is a substantial amount of literature on predictors of T-Anxiety and S-Anxiety. However, the exploration of coping mechanisms and self-regulation abilities in this context has received less attention. Despite recent advancements in this field, there are no studies that have examined these variables collectively.

The purpose of the research is to examine the relevance of coping strategies (coping styles) and self-regulation abilities as predictors of trait and state anxiety.

Methods

Participants. The research was conducted on a total of 302 students (206 (68.2% of them are female and 96 (31.8%) of them are male), who were studying at the National University of Ostroh Academy during the 2022–2023 academic year. All participants were between 16 and 23 years old ($M_{age} = 18.11$ years old, $SD = 1.53$). The research used a sample of volunteer students selected through a simple random sampling method. The participants were not compensated for their participation, and all of them belonged to the Ukrainian ethnic group.

Procedures and instruments. All questionnaires were made available online through Google Forms. Participants were invited to participate in the current study via e-mail. Those participants who consented to take part were provided with a link to the questionnaires. By clicking the link, students could directly access the survey without login information. The anonymity of the responses was guaranteed for all participants.

Ruslana Kalamazh
Viktoriia Voloshyna-Narozhna
Yelyzaveta Tymoshchuk
Eduard Balashov

виконання дій. Наразі недостатньо досліджень про взаємозв'язок між Т-тривожністю й S-тривожністю та типами контролю за дією. М. Landman et al. (2015) встановили сильний негативний взаємозв'язок між AOD і Т-тривожністю. Автори висунули гіпотезу, що AOD буде пов'язана з меншим зростанням сприйняття тривоги, але виявили, що AOD не зменшувала цей вплив. Вони припустили, що AOD буде пов'язана з меншим зростанням відчуття тривожності, але виявили, що AOD не редукує вплив тиску на сприйняту тривожність. Дослідники припустили, що AOD може допомогти людям запобігти підвищенню тривожності, що спричинена тиском, не зменшуючи самого емоційного досвіду.

Наразі існує значна кількість літератури щодо предикторів Т-тривожності й S-тривожності. Однак дослідженню копінг-механізмів і здібностей до саморегуляції в цьому контексті приділено менше уваги. Незважаючи на нещодавні досягнення в цій галузі, немає досліджень, які б розглядали ці змінні разом.

Метою дослідження є з'ясування належності копінг-стратегій (стилів подолання) й здібностей саморегуляції до предикторів особистісної та ситуативної тривожності.

Методи

Учасники. У дослідженні взяли участь 302 студенти (з них 206 (68.2%) жіночої і 96 (31.8%) чоловічої статі), які навчалися в Національному університеті "Острозька академія" в 2022–2023 навчальному році. Мінімальний і максимальний вік учасників становив від 16 до 23 років ($M_{вік} = 18.11$ років, $SD = 1.53$). Учасники брали участь добровільно та були відібрані методом випадкового добору. Учасники не отримували компенсації за участь, і всі вони належали до української етнічної групи.

Процедура та інструменти. Усі опитувальники були доступні онлайн через Google Forms. Учасників запрошували взяти участь у цьому дослідженні за допомогою електронної пошти. Ті учасники, які згодні взяти участь, отримували посилання на опитувальники. Перейшовши за посиланням, студенти могли безпосередньо отримати доступ до опитування без входу в систему. Анонімність відповідей було гарантовано для всіх учасників.

State-Trait Anxiety Inventory (STAI). The purpose of the 40-item STAI by Spielberger et al. (1983) is to assess T-Anxiety and S-Anxiety, with the 20-item form for each subscale. Each subscale uses a 4-point Likert scale, ranging from “almost never” for the T-Anxiety subscale or “not at all” for the S-Anxiety subscale to “almost always” for the T-Anxiety subscale or “very much so” for the S-Anxiety subscale (from 4 to 1, respectively). The total final score for each of the subscales can range from 20 to 80 points. Cronbach’s alpha coefficient for internal consistency for the STAI subscales have ranged from .86 to .95 (Spielberger et al., 1983).

Multi-Modal Coping Inventory (MMCI). The MMCI is intended to determine the main coping strategies for overcoming the crisis state of the individual. The MMCI consists of 36 items representing six factors of the BASIC Ph model, including (1) Belief, (2) Affect, (3) Social, (4) Imagination, (5) Cognition, and (6) Physiology subscales (Lahad, 2017). The questionnaire contains statements, in which participants have to rate how they cope when feeling stressed from “I always use this method to cope with an adverse situation” to “I never use this method to cope with an adverse situation” (from 6 to 0, respectively). This inventory has demonstrated acceptable internal consistency in the current sample ($\alpha_1 = .60$; $\alpha_2 = .63$; $\alpha_3 = .70$; $\alpha_4 = .75$; $\alpha_5 = .81$; $\alpha_6 = .68$).

Ways of Coping Questionnaire (WCQ). The purpose of the WCQ by Folkman and Lazarus (1988) is to assess the coping strategies used by individuals, that is, ways to overcome difficulties and cope with daily adverse situations. The questionnaire contains 50 statements about thoughts and actions during the stressful encounter, which participants have to rate through a 4-point Likert scale from “used a great deal” to “not used” (from 3 to 0, respectively). The WCQ includes eight coping scales: (1) confrontive coping, (2) distancing, (3) self-control, (4) seeking social support, (5) accepting responsibility, (6) escape-avoidance, (7) planful problem-solving, and (8) positive reappraisal. Folkman and Lazarus (1988, p. 468) reported that alphas for the eight coping scales ranged from .47 to .74, similarly

State-Trait Anxiety Inventory (STAI). Метою 40-пунктового опитувальника STAI С. Spielberger et al. (1983) є оцінка Т-тривожності й S-тривожності з 20-пунктовою формою для кожної субшкали. Кожна субшкала передбачала оцінювання тверджень за 4-бальною шкалою Лайкерта з діапазоном від “майже ніколи” для субшкали Т-тривожності або “ні, це зовсім не так” для субшкали S-тривожності до “майже завжди” для субшкали Т-тривожності або “абсолютно правильно” для субшкали S-тривожності (від 4 до 1 відповідно). Загальний підсумковий бал за кожною із субшкал був у діапазоні від 20 до 80 балів. Коефіцієнт альфа Кронбаха для внутрішньої узгодженості субшкал STAI варіюється від .86 до .95 (Spielberger et al., 1983).

Multi-Modal Coping Inventory (MMCI). Опитувальник MMCI призначений для визначення основних копінг-стратегій для подолання кризового стану особистості. MMCI містить 36 пунктів, що представляють шість факторів моделі BASIC Ph, включаючи шкали: (1) Віра, (2) Афект, (3) Соціальна підтримка, (4) Уява, (5) Когніція та (6) Фізіологія (Lahad, 2017). Опитувальник містить твердження, в яких учасники повинні оцінити, як вони справляються зі стресом від “Я завжди користуюся цим способом, щоб впоратися зі складною ситуацією” до “Ніколи не користуюся цим способом, щоб впоратися зі складною ситуацією” (від 6 до 0 відповідно). Цей опитувальник продемонстрував прийнятну внутрішню узгодженість у цій вибірці ($\alpha_1 = .60$; $\alpha_2 = .63$; $\alpha_3 = .70$; $\alpha_4 = .75$; $\alpha_5 = .81$; $\alpha_6 = .68$).

Ways of Coping Questionnaire (WCQ). Метою опитувальника WCQ за авторством S. Folkman, R. Lazarus (1988) є оцінка копінг-стратегій, які використовують для подолання труднощів і щоденних проблем. Опитувальник містить п’ятдесят тверджень про думки й дії під час стресових ситуацій, які оцінюють за допомогою 4-бальної шкали Лайкерта від “часто” до “ніколи” (від 3 до 0 відповідно). WCQ включає вісім шкал: (1) конфронтація, (2) дистанціювання, (3) самоконтроль, (4) пошук соціальної підтримки, (5) прийняття відповідальності, (6) втеча-уникнення, (7) планування вирішення проблеми (8) позитивне переоцінювання. S. Folkman, R. Lazarus (1988: 468) встановили, що альфа для восьми шкал подолання варіювалися від .47 до .74, тоді

Cronbach's alpha coefficient has varied from quite reliable to good internal reliability in the current sample ($\alpha_1 = .53$; $\alpha_2 = .61$; $\alpha_3 = .54$; $\alpha_4 = .66$; $\alpha_5 = .58$; $\alpha_6 = .74$; $\alpha_7 = .71$; $\alpha_8 = .60$).

Action Control Scale (ACS-90). The ACS-90 by Kuhl (1994) measures individual differences in action-state orientation. The ACS-90 consists of 36 items, divided equally into three subscales assessing (1) prospective and decision-related action orientation vs. hesitation (AOD), (2) action orientation during a performance of activities vs. volatility (AOP), and (3) action orientation after failure vs. preoccupation (AOF). The items on the scales depict situations that may occur in daily life, and subjects are asked to choose the answer of one of two options that best describes them. Cronbach's alpha coefficient varied from quite reliable to the good internal consistency of the ACS-90 in the current sample ($\alpha_1 = .56$; $\alpha_2 = .55$; $\alpha_3 = .71$), which is consistent with previous findings by Diefendorff et al. (2000, p. 259).

Statistical analysis. First, we explored the bivariate correlations using the two-tailed Pearson product-moment correlation analysis between the two STAI subtests and the six MMCI subscales, the eight WCQ subscales, and the three ACS-90 subscales. Second, any statistically significant correlations were then examined further using hierarchical multiple linear regression analyses, with the T-Anxiety and S-Anxiety subtests as the dependent variable and the MMCI subscales, the WCQ subscales, and the ACS-90 subscales as the predictor variables. All statistical analyses were performed in IBM SPSS 21.

Results

Means and standard deviations (overall, female and male) of responses to each questionnaire and its subscales are presented in Tabl. 1. Inspections of skewness and kurtosis coefficients showed that all measures were symmetrically distributed and comparable to the normal distribution, which was also additionally verified by the Kolmogorov-Smirnov test ($p > .05$) for all variables.

як у цій вибірці коефіцієнт альфа Кронбаха варіювався від досить надійної до хорошої внутрішньої надійності ($\alpha_1 = .53$; $\alpha_2 = .61$; $\alpha_3 = .54$; $\alpha_4 = .66$; $\alpha_5 = .58$; $\alpha_6 = .74$; $\alpha_7 = .71$; $\alpha_8 = .60$).

Action Control Scale (ACS-90). Шкала ACS-90 за авторством J. Kuhl (1994) вимірює індивідуальні відмінності в орієнтації на дію чи стан. ACS-90 містить 36 пунктів, рівномірно розподілених на три субшкали, що оцінюють (1) перспективну орієнтацію й орієнтацію на дію, пов'язану з прийняттям рішення, на противагу ваганню (AOD), (2) орієнтацію на дії під час виконання діяльності на противагу нестабільності (AOP) та (3) орієнтацію на дії після невдачі на противагу заклопотаності (AOF). У твердженнях змодельовані ситуації, які можуть виникнути в повсякденному житті, а учасникам пропонують вибрати один із двох варіантів відповіді, який найкраще їх описує. Коефіцієнт альфа Кронбаха варіювався від досить надійної до хорошої внутрішньої узгодженості ACS-90 у цій вибірці ($\alpha_1 = .56$; $\alpha_2 = .55$; $\alpha_3 = .71$), що узгоджується з попередніми висновками J. Diefendorff et al. (2000: 259).

Статистичний аналіз. Спочатку було проведено кореляційний аналіз за допомогою коефіцієнта кореляції Пірсона між двома субтестами STAI й шістьма субшкалами MMCI, вісьмома субшкалами WCQ і трьома субшкалами ACS-90. Потім усі статистично значимі кореляції додатково були проаналізовані методом ієрархічного множинного регресійного аналізу з використанням субшкал Т-тривожності й S-тривожності як залежної змінної, а також субшкал MMCI, WCQ та ACS-90 як змінних-предикторів. Увесь статистичний аналіз проведено за допомогою IBM SPSS 21.

Результати

Середні значення й стандартні відхилення (загальні, для жінок та чоловіків) відповідей на кожний опитувальник і його субшкали наведені в табл. 1. Перевірка коефіцієнтів асиметрії й ексцесу показали симетричний розподіл та відповідність закону нормального розподілу, що також було додатково перевірено критерієм Колмогорова-Смирнова ($p > .050$) для показників усіх змінних.

Table 1. Means and Standard Deviations (overall, female and male)

Таблиця 1. Середні значення й стандартні відхилення (загальні, для жінок та чоловіків)

Variables Параметри	Overall sample Уся вибірка	Female/ Жінки (N = 206)	Male / Чоловіки (N = 96)	Skewness Асиметрія	Kurtosis Екцес
	M (SD)	M (SD)	M (SD)		
Age, years Вік, роки	18.11 (1.53)	18.05 (1.49)	18.25 (1.61)	-	-
STAI					
T-Anxiety Т-тривожність	44.71 (9.47)	46.08 (9.86)	41.75 (7.83)	.31	-.02
S-Anxiety S- тривожність	43.29 (9.96)	44.26 (10.55)	41.20 (8.23)	.46	.01
MMCI					
Belief / Віра	18.64 (5.74)	19.05 (5.91)	17.75 (5.27)	-.04	-.05
Affect / Афект	15.90 (6.18)	16.92 (6.00)	13.72 (6.03)	.32	.42
Social support Соціальна підтримка	15.09 (6.36)	15.69 (6.28)	13.80 (6.39)	.03	-.21
Imagination Уява	18.19 (7.22)	18.65 (7.43)	17.22 (6.67)	-.01	-.40
Cognition Когніції	22.59 (6.38)	22.23 (6.32)	23.35 (6.46)	-.27	-.25
Physiology Фізіологія	16.83 (6.30)	17.25 (6.23)	15.93 (6.39)	.07	-.14
WCQ					
Confrontive coping Конфронтація	9.79 (2.84)	10.00 (2.87)	9.34 (2.72)	-.04	-.41
Distancing Дистанціювання	10.74 (3.01)	10.94 (2.97)	10.30 (3.07)	-.03	-.38
Self-control Самоконтроль	13.56 (3.02)	13.72 (3.02)	13.22 (3.00)	-.34	.12
Seeking social support Пошук соціальної підтримки	10.30 (3.03)	10.66 (3.02)	9.54 (2.91)	-.47	-.18
Accepting responsibility Прийняття відповідальності	8.16 (2.21)	8.39 (2.20)	7.68 (2.16)	-.29	-.51
Escape-avoidance Втеча-уникнення	13.79 (4.36)	14.50 (4.43)	12.25 (3.78)	-.05	-.50
Planful problem- solving Планування вирішення проблем	12.14 (3.04)	12.31 (3.04)	11.77 (3.03)	-.21	-.33
Positive reappraisal Позитивне переоцінювання	13.26 (3.23)	13.99 (2.82)	11.70 (3.51)	-.45	.23
ACS-90					
AOD	5.41 (2.88)	4.97 (2.92)	6.34 (2.55)	.14	-.63
AOP	5.24 (2.40)	5.18 (2.43)	5.34 (2.35)	.27	-.31
AOF	7.31 (2.31)	7.29 (2.19)	7.34 (2.56)	-.23	-.41

Note: M – Mean; SD – Standard Deviation; AOD – prospective and decision-related action orientation vs. hesitation subscale; AOP – action orientation during a performance of activities vs. volatility subscale; AOF – action orientation after failure vs. preoccupation subscale.

Примітка: М – середнє значення; SD – стандартне відхилення; AOD – перспективна орієнтація й орієнтація на дію, пов'язану з прийняттям рішення, на противагу ваганню; AOP: орієнтація на дію під час виконання діяльності на противагу нестабільності; AOF – орієнтація на дії після невдачі на противагу заклопотаності.

Results of this study suggest that both T-Anxiety and S-Anxiety are prevalent in the study sample. The average T-Anxiety and S-Anxiety scores were 44.71 ($SD = 9.47$) and 43.29 ($SD = 9.96$), respectively (see Table 1). High anxiety scores found in our study also emphasize the problem of mental health issues in conflict-affected populations and stress development of effective interventions to decrease anxiety levels.

Relations between anxiety and coping mechanisms, and self-regulation abilities.

Correlations were computed for all study variables. Tabl. 2 presents the two-tailed Pearson product-moment correlations between anxiety and coping mechanisms, and self-regulation abilities variables. Only three subscales of MMCI, including Affect, Social, and Imagination, were positively correlated with T-Anxiety and S-Anxiety, whereas two subscales of MMCI, including Belief and Cognition, were negatively correlated with T-Anxiety and S-Anxiety. As for other coping strategies measures, five subscales of WCQ (confrontive coping, distancing, self-control, accepting responsibility, and escape-avoidance) were positively correlated with T-Anxiety and S-Anxiety, whereas the correlations with planful problem-solving were negative. Additionally, seeking social support subscale positively correlated only with T-Anxiety. Lastly, AOD and AOP subscales were negatively correlated with both T-Anxiety and S-Anxiety, whereas AOF subscale was negatively correlated only with and S-Anxiety.

Результати показали, що в досліджуваній вибірці високі показники як Т-тривожності, так і S-тривожності. Середні показники Т-тривожності й S-тривожності становлять 44.71 ($SD = 9.47$) і 43.29 ($SD = 9.96$) відповідно (див. табл. 1). Високі показники тривожності, виявлені в нашому дослідженні, також акцентують увагу на проблемах психічного здоров'я населення під час військового стану й підкреслюють важливість розробки ефективних способів психологічної інтервенції для зниження рівня тривожності.

Взаємозв'язки між тривожністю, копінг-механізмами та здібностями до саморегуляції. Кореляції були обчислені для всіх досліджуваних змінних. У табл. 2 представлено результати, отримані за допомогою коефіцієнта кореляції Пірсона між тривожністю й копінг-механізмами та здатністю до саморегуляції. Лише три субшкали MMCI, включаючи субшкали Афект, Соціальна підтримка й Уява, позитивно корелювали з Т-тривожністю та S-тривожністю, тоді як дві субшкали MMCI, включаючи субшкали Віра й Когніції, негативно корелювали з Т-тривожністю та S-тривожністю. Що стосується інших показників копінг-стратегій, п'ять субшкал WCQ (конфронтація, дистанціювання, самоконтроль, прийняття відповідальності й втеча-уникнення) позитивно корелюють із Т-тривожністю та S-тривожністю, тоді як кореляції з субшкалою планування вирішення проблем є негативними. Крім того, субшкала пошуку соціальної підтримки позитивно корелювала лише з Т-тривожністю. Нарешті, субшкали AOD і AOP негативно корелювали як з Т-тривожністю, так і з S-тривожністю, тоді як субшкала AOF негативно корелювала лише з і S-тривожністю.

Table 2. The two-tailed Pearson product-moment correlations between anxiety and coping mechanisms, and self-regulation abilities variables

Таблиця 2. Коефіцієнти кореляції Пірсона між тривожністю й копінг-механізмами та здібностями до саморегуляції

Study variables / Досліджувані змінні		T-Anxiety	S-Anxiety
		T-тривожність	S-тривожність
		r	r
1. MMCI			
1.1	Belief / Віра	-.19**	-.17*
1.2	Affect / Афект	.36**	.24**
1.3	Social support / Соціальна підтримка	.23**	.13*
1.4	Imagination / Уява	.44**	.37**
1.5	Cognition / Когніції	-.16*	-.13*
1.6	Physiology / Фізіологія	.06	.04
2. WCQ			
2.1	Confrontive coping / Конфронтація	.25**	.20**
2.2	Distancing / Дистанціювання	.32**	.28**
2.3	Self-control / Самоконтроль	.24**	.21**
2.4	Seeking social support / Пошук соціальної підтримки	.15*	.03
2.5	Accepting responsibility / Прийняття відповідальності	.45**	.29**
2.6	Escape-avoidance / Втеча-уникнення	.53**	.41**
2.7	Planful problem-solving / Планування вирішення проблем	-.15*	-.20**
2.8	Positive reappraisal / Позитивне переоцінювання	.06	-.02
3. ACS-90			
3.1	AOD	-.55**	-.36**
3.2	AOP	-.37**	-.26**
3.3	AOF	-.08	-.12*

Note: AOD – prospective and decision-related action orientation vs. hesitation subscale; AOP – action orientation during a performance of activities vs. volatility subscale; AOF – action orientation after failure vs. preoccupation subscale; ** for $p \leq .001$; * for $p \leq .01$.

Примітка: AOD – перспективна орієнтація та орієнтація на дію, пов'язану з прийняттям рішення, на противагу ваганню; AOP – орієнтація на дію під час виконання діяльності на противагу нестабільності; AOF – орієнтація на дії після невдачі на противагу заклопотаності; ** – для $p \leq .001$; * – для $p \leq .010$.

Coping mechanisms and self-regulation abilities as predictors of T-Anxiety. To evaluate whether mechanisms and self-regulation abilities independently predicted T-Anxiety, the hierarchical regression analysis was run with five factors of the BASIC Ph model entered in Step 1, seven coping strategies measured by WCQ entered in Step 2, and two measures of self-regulation abilities entered in the final Step 3 (Tabl. 3).

Копінг-механізми й здібності до саморегуляції як предиктори T-тривожності. Для визначення того, чи копінг-механізми й здібності до саморегуляції є предикторами T-тривожності, було проведено ієрархічний множинний регресійний аналіз з п'ятьма факторами моделі BASIC Ph, введеними на Кроці 1, сімома копінг-стратегіями WCQ, введеними на Кроці 2, і двома субшкалами ACS-90, введеними на останньому Кроці 3 (див. табл. 3).

Table 3. Hierarchical regression statistics for each step and summary statistics for the final equation with T-Anxiety as dependent variable, and dimensions of coping mechanisms and coping mechanisms and control over action (self-regulation) as predictor variables

Таблиця 3. Статистика ієрархічного множинного регресійного аналізу для кожного кроку й зведена статистика остаточного рівняння з Т-тривожністю як залежною змінною та копінг-механізмами й контролем над дією (саморегуляцією) як предикторних змінних

Block of variables Step Блок змінних Крок		R	Adj. R ²	ΔR ²	ΔF	df	p
1	MMCI	.63	.39	.396	38.84	5, 296	< .001
2	WCQ	.72	.50	.121	10.33	7, 289	< .001
3	ACS-90	.76	.55	.053	17.57	2, 287	< .001
Individual variables in final equation Окремі змінні в кінцевому рівнянні		B	SE	β	t	p	pr ²
1. MMCI							
1.1 Belief / Віра		-.48	.08	-.29	-5.87	< .001	.107
1.2 Affect / Афект		.28	.09	.18	3.07	.002	.032
1.3 Social support / Соціальна підтримка		-.01	.08	-.01	-.14	.890	< .001
1.4 Imagination / Уява		.20	.07	.15	2.82	.005	.027
1.5 Cognition / Когніції		.10	.08	.07	1.22	.223	.005
2. WCQ							
2.1 Confrontive coping / Конфронтація		-.03	.19	-.01	-.15	.877	< .001
2.2 Distancing / Дистанціювання		.06	.17	.02	.32	.746	< .001
2.3 Self-control / Самоконтроль		.05	.18	.01	.25	.801	< .001
2.4 Seeking social support / Пошук соціальної підтримки		-.03	.16	-.01	-.22	.829	< .001
2.5 Accepting responsibility / Прийняття відповідальності		.72	.23	.17	3.10	.002	.032
2.6 Escape-avoidance / Втеча-уникнення		.38	.15	.18	2.54	.012	.022
2.7 Planful problem-solving / Планування вирішення проблем		-.48	.18	-.16	-2.67	.008	.024
3. ACS-90							
3.1 AOD		-.86	.16	-.26	-5.49	< .001	.095
3.2 AOP		-.29	.17	-.07	-1.68	.094	.010

Note: AOD – prospective and decision-related action orientation vs. hesitation subscale; AOP – action orientation during a performance of activities vs. volatility subscale.

Примітка: AOD – перспективна орієнтація та орієнтація на дію, пов'язану з прийняттям рішення, на протипагу ваганню; AOP – орієнтація на дію під час виконання діяльності на протипагу нестабільності.

Coping strategies for overcoming the crisis state based on the BASIC Ph model added significantly an additional 39.6% ($p < .001$) of the variance to this prediction. Coping mechanisms based on WCQ added significantly an additional 12.1% ($p < .001$) of the variance to this prediction. Finally, after controlling all previously mentioned predictors, self-regulation abilities accounted for a significant 5.3% ($p < .001$) of the variance in T-Anxiety. The final equation showed that Belief, Affect, Imagination, accepting responsibility, escape-avoidance, planful problem-solving, and AOD subscales were independent and significant predictors of T-Anxiety. The direction of relationships between T-Anxiety and Affect,

Стратегії подолання кризового стану на основі моделі BASIC Ph виявилися значущим предиктором, пояснюючи 39.6% ($p < .001$) варіативності Т-тривожності. Копінг-механізми на основі WCQ додали до моделі значущих 12.1% ($p < .001$) варіативності Т-тривожності. Нарешті, після контролю всіх раніше згаданих предикторів, здатність до саморегуляції підтвердили значущі 5.3% ($p < .001$) варіативності Т-тривожності. Кінцеве рівняння показало, що Віра, Афект, Уява, прийняття відповідальності, втеча-уникнення, планування вирішення проблем і субшкала AOD були незалежними та значущими предикторами Т-тривожності. Напрямок зв'язків між Т-тривожністю й субшкалами Афект, Уява, прийняття відповідаль-

Imagination, accepting responsibility, and escape-avoidance were positive, indicating that higher scores on these measures are associated with higher levels of T-Anxiety. In contrast, a decrease in scores on Belief and AOD subscales is associated with a higher level of T-Anxiety.

Coping mechanisms and self-regulation abilities as predictors of S-Anxiety. Similarly, to assess whether coping mechanisms and self-regulation abilities independently predicted S-Anxiety, the hierarchical regression analysis was run with five factors of the BASIC Ph model entered in Step 1, six coping strategies measured by WCQ entered in Step 2 and three measures of self-regulation abilities entered in the final Step 3. The results of this analysis are presented in Tabl. 4.

ності та втеча-уникнення був позитивним, що вказує на те, що вищі бали за цими показниками асоціюються з вищими рівнями Т-тривожності. Навпаки, зниження балів за субшкалами Віра, планування вирішення проблем та AOD асоціюється з вищим рівнем Т-тривожності.

Копінг-стратегії й здібності до саморегуляції як предиктори S-тривожності. Подібно для оцінки того, чи копінг-стратегії та здібності до саморегуляції є предикторами S-тривожності, було проведено ієрархічний множинний регресійний аналіз, де на Кроці 1 введено показники п'яти факторів моделі BASIC Ph, на Кроці 2 – шість копінг-стратегій, виміряних за допомогою WCQ, і на останньому Кроці 3 – здібності до саморегуляції. Результати цього аналізу представлені в табл. 4.

Table 4. Hierarchical regression statistics for each step and summary statistics for the final equation with S-Anxiety as dependent variable, and coping mechanisms and control over action (self-regulation) as predictor variables

Таблиця 4. Статистика ієрархічного множинного регресійного аналізу для кожного кроку й зведена статистика остаточного рівняння з S-тривожністю як залежною змінною та копінг-механізмами й контролем над дією (саморегуляцією) як предикторних змінних

Block of variables Step Блок змінних Крок		R	Adj. R ²	ΔR ²	ΔF	df	p
1	MMCI	.50	.24	.250	19.76	5, 296	< .001
2	WCQ	.59	.33	.099	7.36	6, 290	< .001
3	ACS-90	.61	.34	.022	3.36	3, 287	.019
Individual variables in final equation Окремі змінні в кінцевому рівнянні		B	SE	β	t	p	pr ²
1. MMCI							
1.1	Belief / Віра	-.36	.11	-.21	-3.46	.001	.040
1.2	Affect / Афект	.17	.12	.10	1.44	.152	.007
1.3	Social support / Соціальна підтримка	-.04	.10	-.03	-.45	.655	.001
1.4	Imagination / Уява	.23	.09	.17	2.61	.010	.023
1.5	Cognition / Когніції	.18	.11	.11	1.64	.103	.009
2. WCQ							
2.1	Confrontive coping / Конфронтація	.17	.24	.05	.70	.484	.002
2.2	Distancing / Дистанціювання	.04	.22	.01	.19	.850	< .001
2.3	Self-control / Самоконтроль	.21	.23	.06	.92	.359	.003
2.5	Accepting responsibility / Прийняття відповідальності	.50	.29	.11	1.72	.087	.010
2.6	Escape-avoidance / Втеча-уникнення	.39	.19	.17	2.04	.043	.014
2.7	Planful problem-solving / Планування вирішення проблем	-.92	.23	-.28	-4.02	< .001	.053
3. ACS-90							
3.1	AOD	-.51	.20	-.15	-2.55	.011	.022
3.2	AOP	.03	.22	.01	.14	.888	< .001
3.3	AOF	-.41	.21	-.09	-1.95	.052	.013

Note: AOD – prospective and decision-related action orientation vs. hesitation subscale; AOP – action orientation during a performance of activities vs. volatility subscale; AOF – action orientation after failure vs. preoccupation subscale.

Примітка: AOD – перспективна орієнтація й орієнтація на дію, пов'язану з прийняттям рішення, на протипагу ваганню; AOP – орієнтація на дію під час виконання діяльності на протипагу нестабільності; AOF – орієнтація на дії після невдачі на протипагу заклопотаності.

Overall, the results showed that the first model was significant ($p < .001$) and coping strategies for overcoming the crisis state based on the BASIC Ph model were found to account for 25.0% of the variance in S-Anxiety. No other significant predictors of S-Anxiety were found. The second model, which included coping strategies measured by WCQ, accounted for a significant 9.9% ($p < .001$) of the variance in S-Anxiety. The third model included self-regulation abilities and added a significant additional 2.2% ($p = .019$) of the variance in S-Anxiety. The final equation showed that the Belief, Imagination, escape-avoidance, planful problem-solving, and AOF subscales were independent and significant predictors of S-Anxiety. The direction of relationships between S-Anxiety and the Imagination and escape-avoidance were positive, indicating that higher scores on these measures are associated with higher levels of S-Anxiety. In contrast, a decrease in scores on Belief, planful problem-solving, and AOF subscales are associated with higher levels of S-Anxiety.

Discussion

The purpose of the research was to determine coping strategies and self-regulation abilities as predictors of T-anxiety and S-anxiety, which was confirmed during the analysis of the research results.

In particular, our findings indicated that coping styles as based on the BASIC Ph model explained variance in symptoms of T-Anxiety and S-Anxiety at the bivariate level. Both T-Anxiety and S-Anxiety were found to be negatively predicted at the multivariate level by the coping strategy Belief. This suggests that people who rely on their beliefs, values, and cognitive frameworks, reinforce positive beliefs about themselves and their ability to overcome challenges, drawing strength from spiritual or religious beliefs to navigate and manage stressful situations are less likely to experience symptoms of anxiety. Thus, the Belief coping mechanism, based on the BASIC Ph model, has a significant impact on the regulation

Загалом результати показали, що перша модель була значущою ($p < .001$), і стратегії подолання кризового стану на основі моделі BASIC Ph пояснили 25.0% варіативності S-тривожності. Друга модель, яка включала копінг-стратегії за методикою WCQ, пояснила додаткових 9.9% ($p < .001$) варіативності S-тривожності. Третя модель включала саморегуляцію і додала значущі 2.2% ($p = .019$) варіативності S-тривожності. Кінцеве рівняння показало, що субшкали Віра, Уява, втеча-уникнення, планування вирішення проблем та AOF були незалежними й значущими предикторами S-тривожності. Напрямок взаємозв'язків між S-тривожністю й субшкалами Уява та втеча-уникнення був позитивним, що вказує на те, що вищі бали за цими показниками асоціюються з вищими показниками S-тривожності. Навпаки, зниження балів за субшкалами Віра, планування вирішення проблем та AOF асоціюється з вищими показниками S-тривожності.

Дискусія

Метою дослідження було визначення копінг-стратегій і здібностей до саморегуляції як предикторів T-тривожності та S-тривожності, що було підтверджено в ході аналізу результатів дослідження.

Зокрема наше дослідження показало, що стратегії подолання кризового стану на основі моделі BASIC Ph пояснюють варіацію симптомів T-тривожності й S-тривожності на біфакторному рівні. Як T-тривожність, так і S-тривожність на багатофакторному рівні мають негативний взаємозв'язок з Вірою як копінг-стратегією. Це свідчить про те, що люди, які покладаються на свої вірування, цінності й когнітивні схеми, підкріплюють позитивні переконання про себе та свою здатність долати труднощі, черпають силу з духовних або релігійних переконань для орієнтації й управління стресовими ситуаціями, і тому менш схильні відчувати симптоми тривожності. Таким чином, Віра як копінг-механізм, відповідно до моделі BASIC Ph, має значний вплив на регуляцію емоцій, пов'язаних зі стресом. Це дозволяє людям позитивно переоцінювати і сприймати ситуації як менш страшні чи загрозові, що сприяє покращенню їхнього емоційного стану

of stress-related emotions. It allows individuals to positively reassess and perceive situations as less daunting or threatening, which contributes to improving their emotional state and reducing anxiety levels. Although the correlation between the belief coping strategy and T-Anxiety ($r = -.19$) and S-Anxiety ($r = -.17$) is weak, it seems to be considered one of the effective adaptive coping strategies.

In contrast to previous findings, the results of our study showed that Imagination was found to positively contribute at the multivariate level to both T-Anxiety and S-Anxiety. Moreover, based on the current data, the correlation between the Imagination coping mechanism and T-Anxiety ($r = .44$) and S-Anxiety ($r = .37$) is moderate, and it is higher than the correlation observed in the case of Belief. Similarly, the coping mechanism Affect was found to be a significant predictor of T-anxiety with a moderate positive correlation ($r = .36$). Thus, both Imagination and Affect coping strategies are less effective because they do not involve practical solutions or actions to deal with anxiety-provoking situations. Rather than focusing on finding ways to overcome difficulties, an individual may expend energy on imaginary scenarios. Using imagery to cope with anxiety can lead to heightened emotional responses and increased anxiety levels because such imagery can have a more profound impact on emotional state than actual events. Our findings are distinct and only partially consistent with the results of a previous research conducted by N. Ulko (2020). To our knowledge, there are no other relevant data available for further comparative analysis.

Based on the analysis of coping mechanisms assessed by WCQ, it has been observed that coping strategies positively predicted the development of T-Anxiety and S-Anxiety at the bivariate level. Further, a hierarchical regression analysis showed that accepting responsibility and escape-avoidance coping significantly and positively predicted T-Anxiety independently of other coping mechanisms, while escape-avoidance predicted S-Anxiety. The obtained result partially aligns with the findings presented by Faramarzi et al. (2013). Indeed, the authors confirmed that this coping strategy serves as a predictor of anxiety, but only among the sample of women. However,

та зниженню тривожності. Хоча кореляція між означеною копінг-стратегією й Т-тривожністю ($r = -.19$) та S-тривожністю ($r = -.17$) слабка, її найімовірніше можна розглядати як одну з ефективних адаптивних стратегій подолання.

На відміну від попередніх висновків, результати нашого дослідження показали, що на багатофакторному рівні Уява позитивно пов'язана як з Т-тривожністю, так і з S-тривожністю. Більше того, виходячи з наших даних, кореляція між Уявою як копінг-механізмом та Т-тривожністю ($r = .44$) і S-тривожністю ($r = .37$) є помірною й вищою за кореляцію, що спостерігається у випадку Віри як копіngu. Також копінг-механізм Афект є значимим предиктором Т-тривожності з помірним позитивним кореляційним зв'язком ($r = .36$). Таким чином, обидві копінг-стратегії – Уява та Афект – є менш ефективними, оскільки не передбачають практичних рішень або дій для вирішення ситуацій, що викликають тривогу. Замість того, щоб зосереджуватися на пошуку шляхів подолання труднощів, людина може витратити енергію на уявні сценарії та емоційні переживання. Використання образів для подолання тривоги може призвести до посилення емоційних реакцій і підвищення рівня тривоги, оскільки такі образи можуть мати більш глибокий вплив на емоційний стан, ніж реальні події. Наші висновки є відмінними й лише частково збігаються з результатами попереднього дослідження, проведеного N. Ulko (2020). Наскільки нам відомо, інших відповідних даних для подальшого порівняльного аналізу немає.

На основі аналізу копінг-механізмів, визначених за допомогою WCQ, було виявлено, що копінг-стратегії позитивно передбачають розвиток Т-тривожності й S-тривожності на біфакторному рівні. Також ієрархічний множинний регресійний аналіз показав, що копінг-стратегії прийняття відповідальності та втеча-уникнення суттєво й позитивно прогнозують Т-тривожність незалежно від інших копінг-механізмів, а втеча-уникнення – S-тривожність. Отриманий результат частково узгоджується з висновками, представленими M. Faramarzi et al. (2013). Дійсно, автори підтвердили, що ця стратегія подолання слугує предиктором тривожності, але лише серед вибірки жінок. Однак вони також виявили, що така стратегія подолання, як дистанціювання, так само є значимими предиктором тривожно-

they also discovered that coping strategies such as distancing are also significant predictors of anxiety while in our investigation there is no confirmation of these results. To sum up, accepting responsibility and escape-avoidance appear to be an unhelpful way of dealing with problems and maladaptive coping mechanisms. Accepting responsibility often involves recognizing one's own role in causing the problem and taking responsibility for finding a solution, and the other deals with ignoring and escaping from decision-making in a crisis situation. Unfortunately, this can sometimes lead to excessive self-criticism and self-blame, resulting in feelings of guilt and chronic dissatisfaction with oneself. This approach may not be effective in the long term perspective and could even be harmful to one's mental health, leading to an increase in anxiety levels.

Remarkably, a hierarchical regression analysis also showed that planful problem-solving coping significantly and negatively predicted T-Anxiety and S-Anxiety at the multivariate level. This suggests that a planful problem-solving coping strategy can be an effective adaptive mechanism for managing both T-Anxiety and S-Anxiety. This strategy involves adopting a methodical approach to problem-solving by taking specific actions. The plan can be modified as needed, providing individuals with a clear path for dealing with situational stress. Specifically, individuals actively engage in identifying and resolving specific aspects of the problem that can positively impact their level of S-Anxiety. These results have gained broad discussion and justification in the literature (Folkman & Lazarus, 1988; Lutz et al., 2019; Mundia, 2017; Nwaogu & Chan, 2022). In summary, this coping strategy can be adaptive for managing T-Anxiety and S-Anxiety because of its directness in taking specific actions, the ability to effectively solve problems, and the potential to increase self-efficacy.

It has been found that self-regulation with prospective and decision-related action orientation versus hesitation (AOD) is an independent and significant predictor of T-anxiety and S-anxiety, and higher AOD subscale scores are associated with lower scores on both types of anxiety. According to the volitional facilitation assumption, differences in the ability to increase

сті, хоча в нашому дослідженні немає підтвердження цих результатів. Підсумовуючи, можна сказати, що прийняття відповідальності й втеча-уникнення ймовірно є неефективним способом боротьби з проблемами та неадаптивним копінг-механізмом, оскільки перша копінг-стратегія часто включає усвідомлення власної ролі у виникненні проблеми й прийняття відповідальності за пошук рішення, а інша – ігнорування та втечу від прийняття рішення в кризовій ситуації. На жаль, іноді це може призвести до надмірної самокритики й самозвинувачення та спонукати до почуття провини й хронічного невдоволення собою. Цей підхід може бути неефективним у довгостроковій перспективі й навіть може завдати шкоди психічному здоров'ю людини, призводячи до підвищення рівня тривожності.

Показово, що ієрархічний множинний регресійний аналіз також засвідчив, що планування вирішення проблем є значимим негативним предиктором Т-тривожності й S-тривожності на багатофакторному рівні. Це говорить про те, що планування вирішення проблем може бути ефективним адаптивним копінг-механізмом для управління, як Т-тривожністю, так і S-тривожністю. Ця стратегія передбачає застосування методичного підходу до вирішення проблем шляхом здійснення конкретних дій. План можна змінювати за потреби, що надає чіткий шлях для боротьби із ситуаційним стресом. Зокрема, суб'єкти можуть активно брати участь у виявленні та вирішенні конкретних аспектів проблеми, які можуть позитивно вплинути на їхній рівень S-тривожності. Ці результати знайшли широке обговорення й обґрунтування в літературі (Folkman & Lazarus, 1988; Lutz et al., 2019; Mundia, 2017; Nwaogu & Chan, 2022). Підсумовуючи, можна сказати, що ця копінг-стратегія може бути адаптивною для управління Т-тривожністю й S-тривожністю через її прямоту у виконанні конкретних дій, здатність ефективно вирішувати проблеми та потенціал підвищення самоефективності.

Було виявлено, що саморегуляція з перспективною орієнтацією й орієнтацією на дію, пов'язаною з прийняттям рішення, на противагу ваганню (AOD), є незалежним і значущим предиктором Т-тривожності та S-тривожності, а підвищення балів за AOD субшкалою пов'язане зі зниженням обох видів тривожності. Згідно з припущенням про вольову фасилітацію,

positive emotions determine how easy it is for someone to accomplish difficult tasks. This ability is impaired in individuals with high levels of hesitation, as expressed by the construct of AOD (Kuhl, 1984; Kuhl, 1995). For instance, individuals with high AOD, for instance, have a propensity for quickly upregulating positive affect, enabling them to make decisions and start with unpleasant but necessary tasks instead of indulging in procrastination. Furthermore, Landman et al. (2015), in line with our results, found that the AOD score negatively correlates with T-Anxiety. The authors also suggested that AOD may help individuals prevent pressure-induced increases in anxiety from influencing their attention and behaviour, without reducing the emotional experience itself. Thus, differences in self-regulation are dependent upon the specific ability to restore positive affect by accessing positive representations provided by the self-system, such as positive expectations associated with the completion of the problem.

Conclusions

Based on the results of the research, it was established that coping strategies self-regulation abilities are predictors of T-Anxiety and S-Anxiety. Thus, it was found that the maladaptive coping strategies that contribute to the increase of T-Anxiety are Affect, Imagination, acceptance of responsibility and escape-avoidance, while the use of Belief and planful problem-solving are adaptive coping strategies that reduce T-Anxiety scores. For S-Anxiety, maladaptive coping strategies are Imagination and escape-avoidance, while Belief and planful problem-solving are adaptive coping strategies. The obtained results also indicate that an increase in self-regulation scores with a prospective and decision-related action orientation versus hesitation (AOD) predicts a decrease in T-Anxiety and S-Anxiety.

Acknowledgment

The manuscript has been prepared within the framework of the fundamental research projects of the Ministry of Education and Science of Ukraine "Social and Psychological Rehabilitation of Veterans and People that Suffered from Military Actions by Formation of Metacognitive

відмінності у здатності посилювати позитивні емоції визначають, наскільки легко людині виконувати складні завдання. Ця здатність порушується в осіб із високим рівнем вагань, що виражається конструктом AOD (Kuhl, 1984; Kuhl, 1995). Наприклад, люди з високим рівнем AOD мають схильність до швидкої регуляції позитивного впливу, що дозволяє їм приймати рішення й починати з неприємних, але необхідних завдань, замість того, щоб піддаватися прокрастинації. Крім того, A. Landman et al. (2015) виявили, що показник AOD негативно корелює з T-тривожністю, що узгоджується з нашими результатами. Автори також припустили, що AOD може допомогти людям запобігти підвищенню тривожності, спричиненої тиском, не зменшуючи самого емоційного досвіду. Таким чином, відмінності в саморегуляції залежать від конкретної здатності відновлювати позитивний вплив шляхом доступу до позитивних уявлень, таких як позитивні очікування, пов'язані з вирішенням проблем.

Висновки

За результатами дослідження встановлено, що копінг-стратегії й здатність до саморегуляції є предикторами T-тривожності та S-тривожності. Так, з'ясовано, що неадаптивними копінг-стратегіями, які сприяють підвищенню T-тривожності, є Афект, Уява, прийняття відповідальності й втеча-уникнення, тоді як використання Віри та планування вирішення проблем є адаптивними копінг-стратегіями, що знижують показники T-тривожності. Щодо S-тривожності, неадаптивними копінг-стратегіями є Уява й втеча-уникнення, тоді як Віра та планування вирішення проблем є адаптивними копінг-стратегіями. Отримані результати свідчать також про те, що підвищення показників саморегуляції з перспективною орієнтацією й орієнтацією на дію, пов'язаною з прийняттям рішення, на протизвагу ваганню (AOD), передбачає зниження T-тривожності та S-тривожності.

Подяка

Стаття підготовлена у рамках виконання проекту фундаментальних досліджень Міністерства освіти і науки України "Соціально-психологічна реабілітація ветеранів та осіб, що постраждали від військових дій засобами формування метакогнітивного моніторингу" (р.н. № 0123U101555), який виконується

Monitoring” (reg. № 0123U101555), done by the National University of Ostroh Academy (Ukraine).

References

- Bystritsky, A., & Kronemyer, D. (2014). Stress and anxiety. *Psychiatric Clinics of North America*, 37(4), 489–518. <https://doi.org/10.1016/j.psc.2014.08.002>
- Cartwright-Hatton, S., & Wells, A. (1997). Beliefs about worry and intrusions: The meta-cognitions questionnaire and its correlates. *Journal of Anxiety Disorders*, 11(3), 279–296. [https://doi.org/10.1016/s0887-6185\(97\)00011-x](https://doi.org/10.1016/s0887-6185(97)00011-x)
- Charlson, F., van Ommeren, M., Flaxman, A., Cornett, J., Whiteford, H., & Saxena, S. (2019). New WHO prevalence estimates of mental disorders in conflict settings: A systematic review and meta-analysis. *The Lancet*, 394(10194), 240–248. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(19\)30934-1](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(19)30934-1)
- Ciobanu, I., Di Patrizio, P., Baumann, C., Schwan, R., Vlamynck, G., Bédès, A., Clerc-Urmès, I., Viennet, S., & Bourion-Bédès, S. (2019). Relationships between coping, anxiety, depression and health-related quality of life in outpatients with Substance Use Disorders: Results of the SUBUSQOL study. *Psychology, Health & Medicine*, 25(2), 179–189. <https://doi.org/10.1080/13548506.2019.1679847>
- Diefendorff, J. M., Hall, R. J., Lord, R. G., & Streat, M. L. (2000). Action–state orientation: Construct validity of a revised measure and its relationship to work-related variables. *Journal of Applied Psychology*, 85(2), 250–263. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.85.2.250>
- Faramarzi, M., Pasha, H., Esmaelzadeh, S., Jorsarai, G., Mir, M. R., & Abedi, S. (2013). Is coping strategies predictor of anxiety and depression in couple infertile? *Health*, 05(03), 643–649. <https://doi.org/10.4236/health.2013.53a085>
- Folkman, S., & Lazarus, R. S. (1988). Coping as a mediator of emotion. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(3), 466–475. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.54.3.466>
- Garbóczy, S., Szemán-Nagy, A., Ahmad, M. S., Harsányi, S., Ocsenás, D., Rekenyi, V., Al-Tammemi, A. B., & Kolozsvári, L. R. (2021). Health anxiety, perceived stress, and coping

Ruslana Kalamazh
Viktoriaa Voloshyna-Narozhna
Yelyzaveta Tymoshchuk
Eduard Balashov

Національним університетом “Острозька академія”.

Список використаних джерел

- Bystritsky A., Kronemyer D. Stress and anxiety. *Psychiatric Clinics of North America*. 2014. Vol. 37(4). P. 489–518. <https://doi.org/10.1016/j.psc.2014.08.002>
- Cartwright-Hatton S., Wells A. Beliefs about worry and intrusions: The meta-cognitions questionnaire and its correlates. *Journal of Anxiety Disorders*. 1997. Vol. 11(3). P. 279–296. [https://doi.org/10.1016/s0887-6185\(97\)00011-x](https://doi.org/10.1016/s0887-6185(97)00011-x)
- Charlson F., van Ommeren M., Flaxman A., Cornett J., Whiteford H., Saxena S. New WHO prevalence estimates of mental disorders in conflict settings: a systematic review and meta-analysis. *The Lancet*. 2019. Vol. 394(10194). P. 240–248. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(19\)30934-1](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(19)30934-1)
- Ciobanu I., Di Patrizio P., Baumann C., Schwan R., Vlamynck G., Bédès A., Clerc-Urmès I., Viennet S., Bourion-Bédès S. Relationships between coping, anxiety, depression and health-related quality of life in outpatients with substance use disorders: results of the SUBUSQOL study. *Psychology, Health & Medicine*. 2019. Vol. 25(2). P. 179–189. <https://doi.org/10.1080/13548506.2019.1679847>
- Diefendorff J. M., Hall R. J., Lord R. G., Streat M. L. Action–state orientation: Construct validity of a revised measure and its relationship to work-related variables. *Journal of Applied Psychology*. 2000. Vol. 85(2). P. 250–263. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.85.2.250>
- Faramarzi M., Pasha H., Esmaelzadeh S., Jorsarai G., Mir M. R., Abedi S. Is coping strategies predictor of anxiety and depression in couple infertile? *Health*. 2013. Vol. 05(03). P. 643–649. <https://doi.org/10.4236/health.2013.53a085>
- Folkman S., Lazarus R. S. Coping as a mediator of emotion. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1988. Vol. 54(3). P. 466–475. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.54.3.466>
- Garbóczy S., Szemán-Nagy A., Ahmad M. S., Harsányi S., Ocsenás D., Rekenyi V., Al-Tammemi A. B., Kolozsvári L. R. Health anxiety, perceived stress, and coping styles in the shadow of the

- styles in the shadow of the COVID-19. *BMC Psychology*, 9(1). <https://doi.org/10.1186/s40359-021-00560-3>
- Garnefski, N., Kraaij, V., & Spinhoven, P. (2001). Negative life events, cognitive emotion regulation and emotional problems. *Personality and Individual Differences*, 30(8), 1311–1327. [https://doi.org/10.1016/s0191-8869\(00\)00113-6](https://doi.org/10.1016/s0191-8869(00)00113-6)
- Garnefski, N., Legerstee, J., Kraaij, V., Kommer, T. van den, & Teerds, J. (2002). Cognitive coping strategies and symptoms of depression and anxiety: A comparison between adolescents and adults. *Journal of Adolescence*, 25(6), 603–611. <https://doi.org/10.1006/jado.2002.0507>
- Kuhl, J. (1985). Volitional mediators of cognition-behavior consistency: Self-regulatory processes and action versus State orientation. In J. Kuhl & J. Beckmann (Eds.), *Action Control* (pp. 101–128). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-642-69746-3_6
- Kuhl, J. (1994). Action versus state orientation: Psychometric properties of the action control scale (ACS-90). In J. Kuhl & J. Beckmann (Eds.), *Volition and personality: Action versus state orientation* (pp. 47–59). Seattle, WA: Hogrefe & Huber.
- Lahad, M. (2017). From victim to victor: The development of the BASIC PH model of coping and resiliency. *Traumatology*, 23(1), 27–34. <https://doi.org/10.1037/trm0000105>
- Lahad, M., Shacham, M., & Ayalon, O. (2013). *The “BASIC Ph” model of coping and resiliency: Theory, research and cross-cultural application*. Jessica Kingsley Publishers.
- Landman, A., Nieuwenhuys, A., & Oudejans, R. R. (2015). Decision-related action orientation predicts police officers’ shooting performance under pressure. *Anxiety, Stress, & Coping*, 29(5), 570–579. <https://doi.org/10.1080/10615806.2015.1070834>
- Leal, P. C., Goes, T. C., da Silva, L. C., & Teixeira-Silva, F. (2017). Trait vs. state anxiety in different threatening situations. *Trends in Psychiatry and Psychotherapy*, 39(3), 147–157. <https://doi.org/10.1590/2237-6089-2016-0044>
- Lutz, J., Mashal, N., Kramer, A., Suresh, M., Gould, C., Jordan, J. T., Wetherell, J. L., & Beaudreau, S. A. (2019). A case report of problem solving COVID-19. *BMC Psychology*. 2021. Vol. 9(1). <https://doi.org/10.1186/s40359-021-00560-3>
- Garnefski N., Kraaij V., Spinhoven P. Negative life events, cognitive emotion regulation and emotional problems. *Personality and Individual Differences*. 2001. Vol. 30(8). P. 1311–1327. [https://doi.org/10.1016/s0191-8869\(00\)00113-6](https://doi.org/10.1016/s0191-8869(00)00113-6)
- Garnefski N., Legerstee J., Kraaij V., Kommer T. van den, Teerds J. Cognitive coping strategies and symptoms of depression and anxiety: a comparison between adolescents and adults. *Journal of Adolescence*. 2002. Vol. 25(6). P. 603–611. <https://doi.org/10.1006/jado.2002.0507>
- Kuhl J. Volitional mediators of cognition-behavior consistency: Self-regulatory processes and action versus State orientation. *Action Control*. 1985. P. 101–128. https://doi.org/10.1007/978-3-642-69746-3_6
- Kuhl J. Action versus state orientation: Psychometric properties of the action control scale (ACS-90). In J. Kuhl & J. Beckmann (Eds.), *Volition and personality: Action versus state orientation* (pp. 47–59). Seattle, WA: Hogrefe & Huber. 1994.
- Lahad M. From victim to victor: The development of the BASIC Ph model of coping and resiliency. *Traumatology*. 2017. Vol. 23(1). P. 27–34. <https://doi.org/10.1037/trm0000105>
- Lahad M., Shacham M., Ayalon O. (2013). *The “BASIC Ph” model of coping and resiliency: Theory, research and cross-cultural application*. Jessica Kingsley Publishers.
- Landman A., Nieuwenhuys A., Oudejans R. R. D. Decision-related action orientation predicts police officers’ shooting performance under pressure. *Anxiety, Stress, & Coping*. 2015. Vol. 29(5). P. 570–579. <https://doi.org/10.1080/10615806.2015.1070834>
- Leal P. C., Goes T. C., da Silva L. C., Teixeira-Silva F. Trait vs. state anxiety in different threatening situations. *Trends in Psychiatry and Psychotherapy*. 2017. Vol. 39(3). P. 147–157. <https://doi.org/10.1590/2237-6089-2016-0044>
- Lutz J., Mashal N., Kramer A., Suresh M., Gould C., Jordan J. T., Wetherell J. L., Beaudreau S. A. A case report of problem solving therapy

- therapy for reducing suicide risk in older adults with anxiety disorders. *Clinical Gerontologist*, 43(1), 110–117. <https://doi.org/10.1080/07317115.2019.1617378>
- Mundia, L. (2017). How Brunei trainee teachers cope with distress: Counseling implications. *BMC Research Notes*, 10(1). <https://doi.org/10.1186/s13104-017-2922-0>
- <https://doi.org/10.32348/1852.4206.v12.n3.25739>
- Nwaogu, J. M., & Chan, A. P. (2022). The impact of coping strategies and individual resilience on anxiety and depression among construction supervisors. *Buildings*, 12(12), 2148. <https://doi.org/10.3390/buildings12122148>
- Ren, L., Yang, Z., Wang, Y., Cui, L.-B., Jin, Y., Ma, Z., Zhang, Q., Wu, Z., Wang, H.-N., & Yang, Q. (2020). The relations among worry, meta-worry, intolerance of uncertainty and attentional bias for threat in men at high risk for generalized anxiety disorder: A network analysis. *BMC Psychiatry*, 20(1). <https://doi.org/10.1186/s12888-020-02849-w>
- Spielberger, C. D., Gorsuch, R. L., Lushene, R., Vagg, P. R., & Jacobs, G. A. (1983). *Manual for the State-Trait Anxiety Inventory*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press, Inc.
- Ulko, N. (2020). Development of internal resources of personality as a condition for overcoming crisis states in adult. *Scientific Journal of Mykhailo Dragomanov State University of Ukraine. Series 12. Psychological Sciences*, 22(67), 104–118. [https://doi.org/10.31392/npu-nc.series12.2020.11\(56\).10](https://doi.org/10.31392/npu-nc.series12.2020.11(56).10)
- for reducing suicide risk in older adults with anxiety disorders. *Clinical Gerontologist*. 2019. Vol. 43(1). P. 110–117. <https://doi.org/10.1080/07317115.2019.1617378>
- Mundia L. How Brunei trainee teachers cope with distress: counseling implications. *BMC Research Notes*. 2017. Vol. 10(1). <https://doi.org/10.1186/s13104-017-2922-0>
- Nwaogu J. M., Chan A. P. C. The impact of coping strategies and individual resilience on anxiety and depression among construction supervisors. *Buildings*. 2022. Vol. 12(12). P. 2148. <https://doi.org/10.3390/buildings12122148>
- Ren L., Yang Z., Wang Y., Cui L.-B., Jin Y., Ma Z., Zhang Q., Wu Z., Wang H.-N., Yang, Q. The relations among worry, meta-worry, intolerance of uncertainty and attentional bias for threat in men at high risk for generalized anxiety disorder: a network analysis. *BMC Psychiatry*. 2020. Vol. 20(1). <https://doi.org/10.1186/s12888-020-02849-w>
- Spielberger C. D., Gorsuch R. L., Lushene R., Vagg P. R., Jacobs G. A. *Manual for the State-Trait Anxiety Inventory*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press. 1983.
- Ulko N. Development of internal resources of personality as a condition for overcoming crisis states in adult. *Scientific Journal of Mykhailo Dragomanov State University of Ukraine. Series 12. Psychological Sciences*, 2020. Vol. 22(67). P. 104–118. [https://doi.org/10.31392/npu-nc.series12.2020.11\(56\).10](https://doi.org/10.31392/npu-nc.series12.2020.11(56).10)

**Adaptability to Stress in Student
Youth at Different Stages
of the Russian-Ukrainian Military Conflict**

<https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-6>

How to Cite (Style APA):

Hrabovska, S., Partyko, T., & Stelmashchuk, K. (2024). Adaptability to Stress in Student Youth at Different Stages of the Russian-Ukrainian Military Conflict. *Insight: the psychological dimensions of society*, 12, 115–136. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-6>

Як цитувати (Стиль ДСТУ 8302: 2015):

Грабовська С., Партико Т., Стельмашчук Х. Адаптивність до стресу в студентській молоді на різних етапах російсько-українського воєнного конфлікту. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2024. № 12. С. 115–136. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-6>

UDC 159.944.4-044.332-057.87:355.04(477:470+571)

Adaptability to Stress in Student Youth at Different Stages of the Russian-Ukrainian Military Conflict

Адаптивність до стресу в студентській молоді на різних етапах російсько-українського воєнного конфлікту

Received: April 8, 2024

Sofia Hrabovska

Candidate of Philosophical sciences, Professor,
Head of the Department,
Department of Psychology

Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-4256-1191>

Tetyana Partyko

Candidate of Psychological Sciences, Associate
Professor,
Department of Psychology

Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-3096-8202>

Khrystyna Stelmashchuk*

Candidate of Psychological Sciences, Associate
Professor,
Department of Psychology

Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-1686-7031>

Accepted: October 28, 2024

Софія Грабовська

кандидат філософських наук, професор,
завідувачка,
кафедра психології

Львівський національний університет імені
Івана Франка, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-4256-1191>

Тетяна Партико

кандидат психологічних наук, доцент,
професор, кафедра психології

Львівський національний університет імені
Івана Франка, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-3096-8202>

Христина Стельмашчук*

кандидат психологічних наук, доцент,
кафедра психології Львівський національний

університет імені Івана Франка, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-1686-7031>

Abstract

The aim of the study is to identify the peculiarities of resilience in master's students in the conditions of military conflict and to determine the influence of adaptive capacity on psychological well-being. **Methods.** The research uses the methodology of adaptability to stress by V. Rozov (2005) and psychological well-being by C. Riff. The mathematical and statistical data

Анотація

Мета дослідження полягає у виявленні особливостей адаптивності до стресу в студентів-магістрантів в умовах воєнного конфлікту і з'ясуванні впливу адаптаційної здатності на психологічне благополуччя. **Методи.** У дослідженні використано методики адаптивної здатності до стресу В. Розова (2005) та психологічного благополуччя (Ryff, Keyes, 1995). Методи математико-статистичного опрацювання даних: Кронбаха (α), тест Шеффе,

* Corresponding author: khrystyna.stelmashchuk@lnu.edu.ua

* Автор-кореспондент: khrystyna.stelmashchuk@lnu.edu.ua

processing methods are the following: Cronbach's (α), Scheffe Test, Pearson's coefficient (R), rotation of factors by the Varimax normalized, standardized regression coefficient. **Results.** It was identified that individual qualities responsible for students' adaptation to stress are grouped in different structures at different stages of the war. The role of individual components in the structure of adaptive capacity to stress is changing. The most important integrator of adaptive resources at all stages of war is the somatic regulation ability. At the stage of hybrid warfare, it is the adaptability of thinking, at the beginning of the full-scale invasion, it is optimism, one year after the beginning of full-scale hostilities – management of one's psychophysiological state. At all stages of the war, an important factor in the psychological well-being of master's students was the social support they received from their community. At the beginning of the full-scale war, somatic regulation also plays a significant role, and a year later – the ability to determine one's life priorities. There was no influence of optimism and the ability to manage sleep on the psychological well-being of master's students, but it was found that there is a close relationship between optimism and psychological well-being. **Discussion and conclusions.** It was empirically substantiated that the content of the structure of adaptive capacity to stress in master's students is different at different stages of the war. At all stages, the adaptive core was somatic regulation, which was combined with adaptive thinking during a hybrid war, with optimism at the beginning of the full-scale war, and with the management of psychophysiological states a year later. It was proved that at different stages of the war, the psychological well-being of master's students depended on the social support, which was combined with the positive influence of adaptive thinking, self-confidence, time management and a negative impact of somatic regulation and management of one's own psychophysiological states during the hybrid war; in the first months of the full-scale war, it was combined with a positive influence of time management, somatic regulation and a

коефіцієнт Пірсона (R), обертання факторів за нормалізованим Варімакс, стандартизовані коефіцієнти регресії. **Результати.** З'ясовано, що індивідуальні властивості, які забезпечують адаптацію студентів до стресу, на різних етапах війни об'єднуються в різні структури. Змінюється роль окремих компонентів у структурі адаптаційної здатності до стресу. Найвагомим інтегратором адаптаційних ресурсів на всіх етапах війни є здатність до соматичної регуляції. На етапі гібридної війни – це також адаптивність мислення, на початку повномасштабної війни – оптимістичність, один рік після початку повномасштабних воєнних дій – управління психофізіологічним станом. На всіх етапах війни важливим чинником психологічного благополуччя студентів-магістрантів була соціальна підтримка, яку вони отримували від оточення. На початку повномасштабної війни значну роль відіграла також здатність до соматичної регуляції, через рік – вміння визначати свої життєві пріоритети. Не виявлено впливу оптимістичності та здатності управляти сном на психологічне благополуччя студентів-магістрантів, проте встановлено, що між оптимістичністю та психологічним благополуччям існує тісний взаємозв'язок. **Дискусія і висновки.** Емпірично обґрунтовано, що на різних етапах війни змістове наповнення структури адаптаційної здатності до стресу в студентів-магістрантів різне. Адаптаційним стрижнем на всіх етапах була соматична регуляція, яка під час гібридної війни поєднувалася з адаптивністю мислення, на початку повномасштабної – з оптимістичністю, через рік – з управлінням психофізіологічними станами. Доведено, що на різних етапах війни психологічне благополуччя студентів-магістрантів залежало від отриманої соціальної підтримки, яка під час гібридної війни поєднувалася з позитивним впливом адаптивності мислення, впевненості у собі, самоорганізацією часу життя та негативним – соматичної регуляції, управління своїми психофізіологічними станами; у перші місяці повномасштабної війни – з позитивним впливом самоорганізації часу життя, соматичної регуляції та негативним – адаптивності мислення; через рік – з позитивним впливом самоорганізації часу життя, впевненості в собі, негативним – управління психофізіологічними станами та

Adaptability to Stress in Student Youth at Different Stages of the Russian-Ukrainian Military Conflict

negative impact of adaptive thinking; a year later it was combined with a positive influence of time management, self-confidence, a negative impact of management of psychophysiological states and a contradictory effect of somatic regulation.

Keywords: adaptive capacity, social support, somatic regulation, optimism, psychological well-being, master's students.

Introduction

The life of every person in Ukraine has changed since the beginning of the Russian aggression in 2014, and it changed dramatically in February 2022 after the full-scale invasion. Any war, whether hybrid or a full-scale one, always causes stress. The search for internal resources to restore mental balance and peace of mind puts increased demands on the adaptive abilities of a person. Consequently, it is highly topical to study peculiarities of adaptability to the extreme level of uncertainty and instability of wartime.

In recent decades, there have been various interpretations of adaptation: as an individual's entry into a new social environment (Levin, 2015; Hrys, 2021; Tkachyshyna, 2021); as a process of gaining new experience for successful environmental orientation (Terziev, 2017; Xin et al., 2019); as a person's ability to influence the environment in order to change it (Cohen L., 2012). Despite the differences in the interpretation of this psychological construct, all researchers consider adaptability to be a personality trait acquired as a result of adaptation. One of the leading places in the studies of adaptation abilities is given to the adaptability of young people.

Over the past four to five years, the adaptive capacities of student youth have intensified due to the stress they experienced during the COVID-2019 pandemic. In this regard, the peculiarities of students' adaptation to the conditions of distance learning (Gelles et al., 2020; Feraco et al., 2023), psychological factors of successful adaptation to the conditions of online distance learning (Haletska et al., 2021), the ability of students to make cognitive, behavioral and affective corrections in conditions of uncertainty and novelty were investigated

суперечливим впливом соматичної регуляції.

Ключові слова: адаптаційна здатність, соціальна підтримка, соматична регуляція, оптимістичність, психологічне благополуччя, студенти-магістранти.

Вступ

Життя кожної людини в Україні змінилося з початком російської агресії 2014 року, а особливо кардинально – в лютому 2022 року, після повномасштабного вторгнення. Будь-яка війна, гібридна чи повномасштабна, завжди викликає стрес. Пошук внутрішніх ресурсів для відновлення душевної рівноваги і спокою ставить підвищені вимоги до адаптаційних можливостей людини. Відповідно, актуальним є вивчення особливостей адаптивності до граничного рівня невизначеності й нестабільності воєнного часу.

В останні десятиліття зустрічаються різні трактування адаптації: як входження індивіда в нове соціальне середовище (Levin, 2015; Грись, 2021; Ткачишина, 2021); як процес здобування нового досвіду для успішної орієнтації в довкіллі (Terziev, 2017; Xin et al., 2019); як здатність людини впливати на оточення з метою його зміни (Cohen L., 2012). Попри відмінності в трактуванні цього психологічного конструкту, всі дослідники результатом адаптації вважають адаптивність особистісною рисою. Одне з провідних місць у дослідженні цього питання відведено адаптивності студентської молоді.

За останні чотири-п'ять років адаптаційні здатності студентської молоді активізувалися за рахунок стресу, якого вони зазнали під час пандемії COVID-2019. У цьому зв'язку досліджено особливості адаптації студентів до умов дистанційного навчання (Gelles et al., 2020; Feraco et al., 2023), психологічні чинники успішної адаптації до умов електронно-дистанційного навчання (Haletska et al., 2021), здатність студентів до когнітивних, поведінкових та афективних коректив в умовах невизначеності та новизни (Stockinger et al., 2021). Варто зазначити, що українське студентство під час пандемії зазнавало подвійного впливу стресогенних факторів, спричинених COVID-2019 і гібридною війною.

(Stockinger et al., 2021). It should be emphasized that during the pandemic Ukrainian students were under the double influence of stressful factors, caused by both COVID-2019 and hybrid warfare.

Due to the fact that the educational process practically did not stop after the full-scale invasion of Ukraine, the question of researching students' adaptability to stress in war conditions became undoubtedly topical. The issues of emotional discomfort, stress, social adaptation, and changes in students' motivation in wartime have been studied (Matviichuk et al., 2022; Kurapov et al., 2023; Stadnik et al., 2023). The adaptive capacities of master's students during the long-lasting combat operations in Ukraine have not been in the focus of the research. Before the start of the full-scale Russian-Ukrainian military conflict this category of students was considered sufficiently adapted to the educational process, and there were no separate studies on this category.

It is advisable to study adaptability to stress in wartime in relation to psychological well-being, as the experience of inner well-being is an important condition for maintaining mental health on the path to victory. Recently, researchers started paying more and more attention to the means of restoration of the psychological well-being of people of various ages who suffer from the military aggression (Bereziuk & Dikhtiarenko, 2023; Pietukhova et al., 2023). One of these studies focused on the impact of the Russian-Ukrainian military conflict and the armed conflict with Gaza in Israel (May 2021) on resilience (individual, community, and social), a sense of protection (level of hope, well-being, morality), and vulnerability (sense of danger, threat, distress) among civilians. It has been found that a threat to the country's independence and sovereignty, despite the decline in psychological well-being and the increase in suffering and a sense of insecurity, can increase the resilience of society and the level of hope (Kimhi et al., 2023).

There is a growing number of publications on various aspects of psychological well-being of higher education students in wartime. By comparing the main factors of psychological well-

У зв'язку з тим, що освітній процес після повномасштабного вторгнення в Україну практично не зупинявся, неминуче постало питання дослідження адаптаційної здатності студентської молоді до стресу в умовах війни. Вивчено питання емоційного дискомфорту, стресу, соціальної адаптації та зміни мотивації студентів у воєнний час (Matviichuk et al., 2022; Kurapov et al., 2023; Stadnik et al., 2023). Адаптаційні можливості магістрантів під час тривалих воєнних дій в Україні залишилися поза увагою дослідників. До початку повномасштабного російсько-українського воєнного конфлікту цю категорію студентів вважали достатньо адаптованою до освітнього процесу, й окремих досліджень практично не здійснено.

Адаптивність до стресу в умовах війни доцільно вивчати у взаємозв'язку з психологічним благополуччям, адже переживання внутрішнього добробуту є важливою умовою для збереження психічного здоров'я на шляху до перемоги. Останнім часом науковці почали приділяти все більшу увагу засобам відновлення психологічного благополуччя осіб різного віку, які потерпіли від воєнної агресії (Березюк, Діхтяренко, 2023; Петухова та ін., 2023). Одне з таких досліджень було присвячено впливу російсько-українського воєнного конфлікту та збройного конфлікту з Газою в Ізраїлі (травень 2021 року) на стійкість (індивідуальну, громадську та соціальну), відчуття захисту (рівень надії, добробуту, моральності) та вразливість (відчуття небезпеки, загрози, дистресу) в цивільних громадян. Виявлено, що загроза незалежності та суверенітету країни, незважаючи на зниження психологічного благополуччя та зростання страждань і почуття небезпеки, може підвищити стійкість суспільства та рівень надії (Kimhi et al., 2023).

Зростає кількість публікацій, присвячених різним аспектам психологічного благополуччя здобувачів вищої освіти в умовах війни. Зіставивши основні фактори психологічного благополуччя студентської молоді перших – четвертих курсів у період ковідної пандемії та перші місяці повномасштабної російсько-українського воєнного конфлікту, Н. Савелюк

Adaptability to Stress in Student Youth at Different Stages of the Russian-Ukrainian Military Conflict

being of first- and fourth-year students during the Covid pandemic and the first months of the full-scale Russian-Ukrainian military conflict, N. Saveliuk (2022) found that their hierarchy did not differ significantly. The most pronounced resources in both cases were personal growth, having goals in life, and maintaining positive relationships with others. When studying the psychological well-being of first- and third-year students a year after the full-scale invasion, Ye. Khomenko (2023) concluded that the most developed components included positive relationships with others and autonomy, whereas self-acceptance was the least developed. Researchers have also focused on the impact of various factors on psychological well-being: extraversion and openness to new experiences (Karpenko & Klympush, 2023), psychological resilience (Kostruba & Liashko, 2023), and coping strategies (Pypenko et al., 2023).

Analysis of the literature showed that the issue of the structure of adaptive capacity to stress and the impact of its components on the psychological well-being of master's students, depending on the stage of the military conflict, has not been addressed by researchers.

Hypotheses: 1) we assume that at different stages of the Russian-Ukrainian military conflict there are differences in the structure of adaptive capacity to stress in master's students; 2) the adaptability of master's students to stress at different stages of the military conflict has different effects on their psychological well-being.

The aim: to empirically investigate the peculiarities of resilience in master's students at different stages of the Russian-Ukrainian military conflict and to determine the impact of adaptive capacity on their psychological well-being.

Methods

Participants. The participants of the study were $n = 104$ students of the Master program "Psychology" of the Ivan Franko National University of Lviv. Distribution of the study participants by gender, age, marital status, children, employment, financial independence, and satisfaction with

(2022) виявила, що їх ієрархія істотно не відрізняється. Найбільш вираженими ресурсами в обох випадках було особистісне зростання, наявність цілей у житті та підтримання позитивних стосунків з іншими. Вивчаючи психологічне благополуччя студентів перших – третіх курсів через рік після повномасштабного вторгнення, Є. Хоменко (2023) дійшла висновку, що найбільш розвинутими є такі компоненти, як позитивні стосунки з іншими та автономія, а найменш – самоприйняття. Увага дослідників була також прикута до впливу різних чинників на психологічне благополуччя: екстраверсії та відкритості до нових переживань (Карпенко, Климпуш, 2023), психологічної стійкості (Коструба, Ляшко, 2023), копінг-стратегій (Pypenko et al., 2023).

Аналізування літературних джерел засвідчило, що питання структури адаптаційної здатності до стресу та впливу її складових на психологічне благополуччя студентів-магістрантів залежно від етапу воєнного конфлікту залишилося поза увагою дослідників.

Гіпотези: 1) припускаємо, що на різних етапах російсько-українського воєнного конфлікту існують відмінності у структурі адаптаційної здатності до стресу в студентів-магістрантів; 2) адаптаційна здатність студентів-магістрантів до стресу на різних етапах воєнного конфлікту по-різному впливає на їхнє психологічне благополуччя.

Мета: емпірично дослідити особливості адаптивності до стресу в студентів-магістрантів на різних етапах російсько-українського воєнного конфлікту та з'ясувати вплив адаптаційної здатності на їхнє психологічне благополуччя.

Методи

Учасники. У дослідженні взяли участь $n = 104$ студенти, які навчалися на ОНП "Психологія" (другий магістерський рівень) Львівського національного університету імені Івана Франка. Розподіл учасників дослідження за статтю, віком, сімейним статусом, наявністю дітей, працевлаштованістю, матеріальною незалежністю та задоволеністю

financial status is presented in Table 1. All the participants of the study lived in a relatively safe place, in the rear, and were not internally displaced people. The identified groups show no difference regarding the aforementioned demographic data, which was confirmed with Scheffe Test.

матеріальним станом подано в табл. 1. Усі учасники дослідження проживали у відносно безпечному місці, в тилу і не були внутрішньо переміщеними особами. Виокремлені групи не відрізнялися між собою за вказаними вище демографічними даними, що було підтверджено тестом Шеффе.

Table 1. Demographic data of study participants (n1 = 37; n2 = 26; n3 = 41)

Таблиця 1. Демографічні дані учасників дослідження (n1 = 37; n2 = 26; n3 = 41)

Participants Учасники	Hybrid war Stage I (n ₁ , %) Гібридна війна I етап (n ₁ , %)	Beginning of the war Stage II (n ₂ , %) Початок війни II етап (n ₂ , %)	One year after the beginning of the war Stage III (n ₃ , %) Один рік після початку війни III етап (n ₃ , %)
Sex / Стать			
Female / Жіноча	84.0	96.0	78.0
Male / Чоловіча	16.0	4.0	22.0
Age / Вік			
M (SD)	23.9 (±4.6)	24.8 (±4.9)	23.5 (±3.5)
Marital status / Сімейний статус			
Married / Одружені	22.0	35.0	32.0
Single / Неодружені	78.0	65.0	68.0
Children / Діти			
No / немає	92.0	80.0	95.0
1	5.0	12.0	5.0
2	3.0	4.0	.0
3	.0	4.0	.0
Employment / Працевлаштованість			
Yes / Так	73.0	50.0	76.0
No / Ні	27.0	50.0	24.0
Financial independence / Матеріальна незалежність			
Fully/almost independent Повністю/майже незалежні	33.0	27.0	36.5
Moderate Помірно	51.0	50.0	44.0
Fully/almost dependent Повністю/майже залежні	16.0	23.0	19.5
Satisfaction with material conditions / Задоволеність матеріальним станом			
Fully/almost satisfied Повністю/майже задоволені	27.0	23.0	27.0
Moderately Щось середнє	68.0	65.0	66.0
Fully/almost dissatisfied Повністю/майже незадоволені	5.0	12.0	7.0

Variables. The independent variables in this study included the following components of adaptive capacity to stress: time management; self-confidence; optimism; adaptive thinking; somatic regulation; management of psychophysiological states; sleep management; and social support. The dependent variables included the following markers of psychological well-being: positive relationships with others, autonomy, management of one's environment, personal growth, life goals, and self-acceptance.

Procedures and Instruments. To diagnose

Змінні. Незалежними змінними в цьому дослідженні були такі складові адаптаційної здатності до умов стресу: самоорганізація часу життя; упевненість у собі; оптимістичність; адаптивність мислення; соматична регуляція; управління психофізіологічними станами; управління сном; отримання соціальної підтримки. Залежними змінними були такі маркери психологічного благополуччя: позитивні стосунки з іншими, автономія, управління середовищем, особистісне зростання, цілі життя та самоприйняття.

Процедура та інструменти. Для

Adaptability to Stress in Student Youth at Different Stages of the Russian-Ukrainian Military Conflict

adaptability of students, V. Rozov's (2005) methodology was used, where the adaptive ability to cope with stress is considered as a polysystem feature of individuality. Its structure includes subsystems of individual and personal qualities that ensure effective functioning in conditions of traumatic stress with minimal use of one's resources and maximum care of mental and physical health. The methodology provides for good measurement of adaptability to stress ($\alpha = .951$). Psychological well-being of students was determined based on the scales of psychological well-being (Ryff, Keyes, 1995). The applied version of the methodology is a reliable tool for measuring psychological well-being ($\alpha = .829$).

Organization of the Research. The survey was conducted at different stages of the Russian-Ukrainian aggression: Stage I – hybrid war (2020–2021), Stage II – the start of a full-scale war (March–May 2022), Stage III – one year after the start of a full-scale war (March–May 2023 year). Since duration of the Master program is one year and four months, a longitudinal study was not conducted, but three measurements were taken in different groups of students.

Statistical Analysis. Cronbach's alpha (α) was used to test the internal consistency and reliability of the test methods scales. Reliability of the results obtained was checked by means of the following mathematical and statistical analyses: comparative – Scheffe Test ($p < .050$), correlational – Pearson (R) ($p < .050$), factor analysis – rotation of factors by the Varimax normalized method (factor loadings $>.600$), regression analysis – coefficient of multiple correlation R and coefficient of multiple determination R^2 ($p < 0.05$).

Results

The structure of adaptability to stress was determined on the basis of the components presented in the study of V. Rozov (2005). To test hypothesis 1, the results of the factorization of the empirical data obtained for three groups of students were compared. A two-factor model of adaptability to stress was built for each group.

The model obtained for the data at the hybrid stage of the war explains 73.18% of the total variance of data and includes two factors: the first is "Focus on somatic regulation and adaptability of thinking" (43.51% of the dispersion), the second is "Focus on self-organization of life time"

діагностики адаптивності студентів використано методу В. Розова (2005), у якій адаптаційну здатність до стресу розглядають як полісистемну властивість індивідуальності. Її структура включає підсистеми індивідуальних та особистісних властивостей, які забезпечують ефективне функціонування в умовах травматичного стресу з мінімальними витратами власних ресурсів і максимальним збереженням психічного та фізичного здоров'я (Розов, 2005). Методика дозволяє добре вимірювати адаптивність до стресу ($\alpha = .951$). Виявлення стану психологічного благополуччя проведено на основі шкали психологічного благополуччя (Ryff, Keyes, 1995). Застосований варіант методики є надійним інструментарієм для вимірювання психологічного благополуччя ($\alpha = .829$).

Організація дослідження. Обстеження проведено на різних етапах російсько-української агресії: I етап – гібридна війна (2020–2021 роки), II етап – початок повномасштабної війни (березень – травень 2022 року), III етап – один рік після початку повномасштабної війни (березень – травень 2023 року). Оскільки навчання на магістерській програмі триває один рік і чотири місяці, не проводилося лонгitudне дослідження, а було зроблено три заміри в різних групах студентів.

Статистичне аналізування. Для перевірки внутрішньої узгодженості та надійності шкал тестових методик використано коефіцієнт Кронбаха (α). Достовірність отриманих результатів перевірено за допомогою таких математично-статистичних аналізів: порівняльний – тест Шеффе ($p < .050$), кореляційний – Пірсона (R) ($p < .050$), факторний – обертання факторів за нормалізованим Варімакс (факторне навантаження $>.600$), регресійний – коефіцієнт множинної кореляції R та коефіцієнт множинної детермінації R^2 ($p < 0.05$).

Результати

Структуру адаптаційної здатності до стресу визначено на основі складових, представлених у дослідженні В. Розова (2005). Для перевірки гіпотези 1 порівнювали результати факторизації емпіричних даних, які були отримані для трьох груп студентів. Для кожної з груп побудовано двофакторну модель адаптаційної здатності до стресу.

Модель, отримана на етапі гібридної війни, пояснює 73.18% від загальної дисперсії

(29.67% of the dispersion). The leading factor is the first one, which combined the vast majority of adaptive abilities to stress: psychophysiological state management (.862), sleep management (.836), optimism (.724), somatic regulation (.690), receiving social support (.640) and adaptability of thinking (.615). Correlation analysis confirmed and expanded the understanding of the relationship between individual components of students' adaptability at this stage of the war. Particularly close relationships with other components were found for adaptability of thinking (R in the range from .336 to .768) and somatic regulation (R in the range from .338 to .698), which indicates their important role in supporting the adaptive structure of students at this time. The second factor includes the scale of self-organization of one's life time (.829) and self-confidence (.705). According to correlation analysis, self-organization of life time shows the weakest relation to other adaptation components. The only relationships revealed were with adaptability of thinking ($R = .336$), confidence ($R = .353$) and somatic regulation ($R = .388$).

A two-factor model of the structure of adaptability to stress in students who were tested at the beginning of a full-scale war accounts for 63.94% of the total data variance. The first structure was formed by factor 1 "Focus on somatic regulation and optimism" (36.83% of dispersion), the second by factor 2 "Focus on self-regulation of physiological conditions" (27.11% of dispersion). The first factor combined the following indicators: self-confidence (.845), adaptability of thinking (.767), self-organization of one's life time (.745), somatic regulation (.717) and optimism (.678); the second factor is management of psychophysiological state (.768) and sleep management (.869). The most significant components supporting the unity of all indicators of the adaptation structure are optimism (R in the range from .400 to .725, except for the correlation with self-organization of life time) and somatic regulation (R in the range from .412 to .724, except for the correlation with receiving social support). One should pay attention to the fact that at this stage of the war, the only component that was not included in the factor structure of the adaptability to stress is the scale of receiving social support, which indicates the ability to build positive relationships with other people. Of all

даних і об'єднує два фактори: перший – "Фіксація на соматичній регуляції та адаптивності мислення" (43.51% дисперсії), другий – "Фіксація на самоорганізації часу життя" (29.67% дисперсії). Провідним є перший фактор, який об'єднав переважну більшість адаптивних здатностей до стресу: управління психофізіологічними станами (.862), управління сном (.836), оптимістичність (.724), соматичну регуляцію (.690), отримання соціальної підтримки (.640) і адаптивність мислення (.615). Кореляційний аналіз підтвердив і розширив уявлення про взаємозв'язок окремих складових адаптивності студентів на цьому етапі війни. Особливо тісні взаємозв'язки з іншими складовими виявлено для адаптивності мислення (R в діапазоні від .336 до .768) та соматичної регуляції (r в діапазоні від .338 до .698), що свідчить про їхню важливу роль у підтриманні адаптаційної структури студентів у цей час. Другий фактор включає шкалу самоорганізації часу життя (.829) і упевненості в собі (.705). За даними кореляційного аналізу, самоорганізація часу життя найслабше пов'язана з іншими складовими адаптації. Виявлено лише зв'язки з адаптивністю мислення ($R = .336$), упевненістю ($R = .353$) й соматичною регуляцією ($R = .388$).

Двофакторна модель структури адаптаційної здатності до стресу в студентів, які проходили тестування на початку повномасштабної війни, пояснює 63.94% від загальної дисперсії даних. Першу структуру утворив фактор 1 "Фіксація на соматичній регуляції та оптимістичності" (36.83% дисперсії), другу – фактор 2 "Фіксація на саморегуляції фізіологічних станів" (27.11% дисперсії). Перший фактор об'єднав такі показники: упевненість у собі (.845), адаптивність мислення (.767), самоорганізацію часу життя (.745), соматичну регуляцію (.717) і оптимістичність (.678); другий фактор – управління психофізичними станами (.768) і управління сном (.869). Найбільш вагомими складовими, які підтримують єдність усіх показників адаптаційної структури, є оптимістичність (R в діапазоні від .400 до .725, крім кореляції з самоорганізацією часу життя) та соматична регуляція (r в діапазоні від .412 до .724, крім кореляції з отриманням соціальної підтримки). Звертає на себе увагу той факт, що на цьому етапі війни єдиною складовою, яка не увійшла до факторних структур адаптаційної здатності до стресу,

Adaptability to Stress in Student Youth at Different Stages of the Russian-Ukrainian Military Conflict

stress resistance indicators, it is correlated only with optimism ($R = .443$).

For a group of students who were interviewed one year after the beginning of the full-scale war, the two-factor model of adaptability to stress explains 67.43% of the variance and consists of factor 1 "Focus on self-organization of life time" (35.94% of the dispersion) and factor 2 "Focus on somatic regulation and management of psychophysiological condition" (31.49% of dispersion). Consequently, the first factor is formed by the following scales: self-confidence (.880), optimism (.861), self-organization of one's life time (.652); and the second includes the following: sleep regulation (.941), psychophysiological state management (.755), adaptability of thinking (.676) and somatic regulation (.600). The strongest indicators of adaptability for this group, which are correlated with all the other indicators of adaptation, turned out to be control of psychophysiological state (R in the range from .332 to .680) and somatic regulation (R in the range from .313 to .635). As for the group that was examined at the beginning of a full-scale war, the factor model did not include the scale of receiving social support. Social support is associated only with the management of psychophysiological condition ($R = .332$) and somatic regulation ($R = .313$).

At this stage of data analysis, we pay attention only to the change in the structural content of students' adaptability to stress at different stages of the war. Despite the fact that the factor model retained the two-factor structure, there were changes in the content of the factors and the role of certain components in the integration of adaptive ability. According to the Scheffe Test, no differences were found between certain components of adaptability at different stages of the war.

To test hypothesis 2, regression and correlation analyses were performed for the participants regarding each stage of the war. The generalized data for the regression analysis model demonstrating the impact of students' adaptive capacity to stress on psychological well-being at different stages of the war are presented in Table 2. Regression models have sufficiently high coefficients of multiple correlation and multiple determination.

є шкала отримання соціальної підтримки, що свідчить про уміння встановлювати позитивні стосунки з іншими людьми. Зі всіх індикаторів стресостійкості вона корелює лише з оптимістичністю ($R = .443$).

Для групи студентів, яких опитували через один рік після початку повномасштабної війни, двофакторна модель адаптаційної здатності до стресу пояснює 67.43% дисперсії і складається з фактору 1 "Фіксація на самоорганізації часу життя" (35.94% дисперсії) та фактору 2 "Фіксація на соматичній регуляції та управлінні психофізіологічними станами" (31.49% дисперсії). Відповідно, перший фактор утворений такими шкалами: упевненість у собі (.880), оптимістичність (.861), самоорганізація часу життя (.652); другий – регуляція сну (.941), управління психофізіологічними станами (.755), адаптивність мислення (.676) та соматична регуляція (.600). Найвагомими індикаторами адаптаційної здатності для цієї групи, які корелюють з усіма іншими показниками адаптації, виявилися управління психофізіологічними станами (r в діапазоні від .332 до .680) та соматична регуляція (R в діапазоні від .313 до .635). Як для групи, яка проходила обстеження на початку повномасштабної війни, до факторної моделі не увійшла шкала отримання соціальної підтримки. Соціальна підтримка пов'язана лише з управлінням психофізіологічними станами ($R = .332$) й соматичною регуляцією ($R = .313$).

На цьому етапі аналізу даних звертаємо увагу лише на зміну структурного наповнення адаптивності до стресу студентів на різних етапах війни. Незважаючи на те, що факторні моделі зберегли двофакторну структуру, змінилося змістове наповнення факторів і роль окремих складових в інтеграції адаптивної здатності. Згідно з тестом Шеффе, відмінностей між окремими складовими адаптивності на різних етапах війни не виявлено.

Для перевірки гіпотези 2 проведено регресійний і кореляційний аналізи для учасників кожного етапу війни. Узагальнені дані для моделі регресійного аналізу, які демонструють вплив адаптаційної здатності студентів до стресу на психологічне благополуччя на різних етапах війни, представлено в табл. 2. Регресійні моделі мають достатньо високі показники коефіцієнтів множинної кореляції та множинної детермінації.

Table 2. Generalized data for the regression analysis model at different stages of the war (n1 = 37; n2 = 26; n3 = 41; p < .050)

Таблиця 2. Узагальнені дані для моделі регресійного аналізу на різних етапах війни (n1 = 37; n2 = 26; n3 = 41; p < .050)

Dependent variables	Hybrid war Stage I Гібридна війна I етап			Beginning of the war Stage II Початок війни II етап			One year after the beginning of the war Stage III Один рік після початку війни III етап		
	R _I	R _I ²	p	R _{II}	R _{II} ²	p	R _{III}	R _{III} ²	p
Positive relationship with others Позитивні стосунки з іншими	.665	.443	.000	.834	.696	.000	.623	.389	.001
Autonomy Автономія	.687	.472	.000	.639	.408	.008	.656	.430	.000
Management of one's environment Управління середовищем	.789	.624	.000	.732	.536	.002	.834	.696	.000
Personal growth Особистісне зростання	.375	.140	.022	.498	.248	.009	.347	.120	.086
Life goals Цілі життя	.748	.559	.000	.708	.501	.000	.479	.230	.007
Self-acceptance Самоприйняття	.796	.633	.000	.763	.582	.000	.789	.624	.000

Predictions of positive relationship with others (R_I = .665, R_I² = .443; R_{II} = .834, R_{II}² = .696; R_{III} = .623, R_{III}² = .389). At all stages of the war, the main predictor of building positive relationships with other people among students is their confidence that they will receive social support from the environment (Stage I: β = .674; p = .005; Stage II: β = .461; p = .006; Stage III: β = .359; p = .015). At Stage II there is also a direct effect of self-organization of life time (β = .494; p = .005) and the reverse effect of adaptive thinking (β = -.860; p = .000); at Stage III – the reverse influence of somatic regulation (β = -.370; p = .043).

Predictions of autonomy (R_I = .687, R_I² = .472; R_{II} = .639, R_{II}² = .408; R_{III} = .656, R_{III}² = .430). At Stages 1 and 2 of the war, the students' autonomy largely depended on their ability to regulate somatic processes, but the direction of influence changed: at Stage I it was reverse (β = -.441; p = .016), at Stage II it was direct (β = .500; p = .013). At Stages I and III a direct influence of self-confidence on autonomy was revealed (1st stage: β = .566; p = .011; Stage II: β = .575; p = .002). In addition, at Stage III, students' autonomy is influenced by self-organization of life time (β = .312; p = .049).

Predictions of management of one's environment (R_I = .789, R_I² = .624; R_{II} = .732, R_{II}² = .536; R_{III} = .834, R_{III}² = .696). The ability of students to self-organize

Предикції позитивних стосунків з іншими (R_I = .665, R_I² = .443; R_{II} = .834, R_{II}² = .696; R_{III} = .623, R_{III}² = .389). На всіх етапах війни головним предиктором у побудові позитивних стосунків з іншими людьми в студентів є їхня впевненість у тому, що вони отримають соціальну підтримку від оточення (I етап: β = .674; p = .005; II етап: β = .461; p = .006; III етап: β = .359; p = .015). На II етапі спостерігається також прямий вплив самоорганізації часу життя (β = .494; p = .005) і зворотний – адаптивного мислення (β = -.860; p = .000); на III етапі – зворотний вплив соматичної регуляції (β = -.370; p = .043).

Предикції автономії (R_I = .687, R_I² = .472; R_{II} = .639, R_{II}² = .408; R_{III} = .656, R_{III}² = .430). На I та II етапах війни автономія студентів значною мірою залежала від їхньої здатності до соматичної регуляції, проте напрям впливу змінювався: на I етапі він був зворотним (β = -.441; p = .016), на II етапі – прямим (β = .500; p = .013). На I та III етапах виявлено прямий вплив упевненості в собі на автономію (I етап: β = .566; p = .011; III етап: β = .575; p = .002). Крім того, на III етапі автономія студентів зазнала впливу з боку самоорганізації часу життя (β = .312; p = .049).

Предикції управління середовищем (R_I = .789, R_I² = .624; R_{II} = .732, R_{II}² = .536; R_{III} = .834, R_{III}² = .696). Здатність студентів до самоорганізації

Adaptability to Stress in Student Youth at Different Stages of the Russian-Ukrainian Military Conflict

their lifetime is a predictor of their ability to manage their environment at Stages I and III of the war (Stage I: $\beta = .284$; $p = .019$; Stage III: $\beta = .470$; $p = .000$). Other factors are the ability to regulate somatic processes ($\beta = .534$; $p = .042$) at Stage II of the war and the feeling of social security ($\beta = .257$; $p = .013$) at Stage III.

Predictions of personal growth ($R_I = .375$, $R_I^2 = .140$; $R_{II} = .498$, $R_{II}^2 = .248$; $R_{III} = .347$, $R_{III}^2 = .120$). Due to the low explanatory power of the influence of adaptive features on the personal growth of students, these data are not included in the analysis (Stage I: 14%; Stage II: 24.8%; Stage III: 12%).

Predictions of life goals ($R_I = .748$, $R_I^2 = .559$; $R_{II} = .708$, $R_{II}^2 = .501$; $R_{III} = .479$, $R_{III}^2 = .230$). Receiving social support as a resource for students' adaptation was a significant factor for life goals at Stages I and II of the war (Stage I: $\beta = .818$; $p = .000$; Stage II: $\beta = .391$; $p = .014$). Management of psychophysiological condition had a reverse impact on life goals at Stage I ($\beta = -.631$; $p = .003$); self-organization of life time – direct at Stage II ($\beta = .534$; $p = .042$). The model of adaptive predictions of life goals at Stage 3 of the war has little explanatory power (23%) and will not be considered further in the research.

Predictions of self-acceptance ($R_I = .796$, $R_I^2 = .633$; $R_{II} = .763$, $R_{II}^2 = .582$; $R_{III} = .789$, $R_{III}^2 = .624$). Adaptability of thinking ($\beta = .431$; $p = .021$) and confidence in support from society ($\beta = .357$; $p = .039$) were predictors of self-acceptance among students at Stage I of the war; at Stage II – confidence in social support ($\beta = .588$; $p = .000$) and somatic regulation ($\beta = .355$; $p = .018$); at Stage III – somatic regulation ($\beta = .544$; $p = .000$) and management of psychophysiological condition ($\beta = -.296$; $p = .028$), the effect of which turned out to be reverse.

The regression analysis has shown that receiving social support turned out to be one of the most effective predictors of the psychological well-being of students at all the stages of the Russian-Ukrainian aggression. This is confirmed by correlations between these variables (Stage I: R from .361 to .626; Stage II: R from .452 to .681; Stage III: R from .425 to .487). The direct influence of somatic regulation on psychological well-being is fully confirmed by the correlation analysis at Stages II and II of the war (Stage

часу життя є предиктором їхньої здатності управляти довкіллям на I та III етапах війни (I етап: $\beta = .284$; $p = .019$; III етап: $\beta = .470$; $p = .000$). Іншими чинниками є здатність до соматичної регуляції ($\beta = .534$; $p = .042$) на II етапі війни й почуття соціальної захищеності ($\beta = .257$; $p = .013$) на III етапі.

Предикції особистісного зростання ($R_I = .375$, $R_I^2 = .140$; $R_{II} = .498$, $R_{II}^2 = .248$; $R_{III} = .347$, $R_{III}^2 = .120$). Через низьку пояснювальну спроможність впливу адаптаційних властивостей на особистісне зростання студентів ці дані до аналізу не включено (I етап: 14.0%; II етап: 24.8%; III етап: 12.0%).

Предикції цілей життя ($R_I = .748$, $R_I^2 = .559$; $R_{II} = .708$, $R_{II}^2 = .501$; $R_{III} = .479$, $R_{III}^2 = .230$). Отримання соціальної підтримки як ресурсу адаптації студентів було вагомим чинником цілей життя на I та II етапах війни (I етап: $\beta = .818$; $p = .000$; II етап: $\beta = .391$; $p = .014$). Зворотний вплив на цілі життя на I етапі мало управління психофізіологічними станами ($\beta = -.631$; $p = .003$); прямий на II етапі – самоорганізація часу життя ($\beta = .534$; $p = .042$). Модель адаптаційних предикцій цілей життя на III етапі війни має незначну пояснювальну силу (23.0%) й у подальшому не буде розглянута.

Предикції самоприйняття ($R_I = .796$, $R_I^2 = .633$; $R_{II} = .763$, $R_{II}^2 = .582$; $R_{III} = .789$, $R_{III}^2 = .624$). Предикторами самоприйняття в студентів на I етапі війни була адаптивність мислення ($\beta = .431$; $p = .021$) і впевненість у підтримці з боку соціуму ($\beta = .357$; $p = .039$); на II етапі – впевненість у соціальній підтримці ($\beta = .588$; $p = .000$) і соматична регуляція ($\beta = .355$; $p = .018$); на III етапі – соматична регуляція ($\beta = .544$; $p = .000$) і управління психофізіологічними станами ($\beta = -.296$; $p = .028$), вплив якого виявився зворотним.

Згідно з регресійним аналізом, отримання соціальної підтримки виявилось одним із найдієвіших предикторів психологічного благополуччя студентів на всіх етапах російсько-української агресії. Це підтверджують кореляції між цими змінними (I етап: R від .361 до .626; II етап: R від .452 до .681; III етап: R від .425 до .487). Прямий вплив соматичної регуляції на психологічне благополуччя повністю підтверджує кореляційний аналіз на II та III етапах війни (II етап: R від .452 до .629; III етап: R від .345

II: R from .452 to .629; Stage III: R from .345 to .682), however, the reverse influence at Stage I was not confirmed by reverse correlations. Self-organization of life time as a driving force of certain aspects of students' psychological well-being is confirmed and supplemented by correlations at Stages I and III of the war (Stage I: R from .332 to .448; Stage III: R from .443 to .516); at Stage II, significant correlations were found for other indicators of psychological well-being than in the regression. Adaptability of thinking is quite closely correlated with the psychological well-being of students, especially at Stages I and III of the war (Stage I: R from .361 to .719; Stage III: R from .334 to .494), and these results are fully consistent with the regression analysis. At Stage II, the reverse influence of adaptability of thinking on positive relationships with others was not confirmed by the corresponding reverse correlation. Self-confidence has a wide range of significant connections with psychological well-being only at Stages I and III of the war (Stage I: R from .403 to .712; Stage III: R from .415 to .600), which fully confirms the results of the regression analysis. The reverse influence of the management of psychophysiological conditions on certain aspects of psychological well-being at Stages I and III of the war was not confirmed by correlation analysis. According to the regression analysis, optimism and sleep management are not predictors of the psychological well-being of students during the war. However, the relationship between optimism and psychological well-being is quite close (Stage I: R from .484 to .668; Stage II: R from .399 to .493; Stage III: R from .335 to .649). For sleep management, only relationships with management of one's environment were found (Stage I: $R = .373$; Stage II: $R = .499$) (Table 3).

до .682), проте зворотний вплив на I етапі не був підтверджений зворотними кореляціями. Самоорганізація часу життя як рушійна сила окремих аспектів психологічного благополуччя студентів підтверджена й доповнена кореляційними зв'язками на I та III етапах війни (I етап: R від .332 до .448; III етап: R від .443 до .516); на II етапі достовірні кореляції виявлено для інших показників психологічного благополуччя, ніж у регресійному аналізі. Адаптивність мислення достатньо тісно корелює з психологічним благополуччям студентів, особливо на I та III етапах війни (I етап: R від .361 до .719; III етап: R від .334 до .494), і ці результати повністю узгоджені з регресійним аналізом. На II етапі зворотний вплив адаптивності мислення на позитивні стосунки з іншими не підтверджено відповідною зворотною кореляцією. Упевненість у собі має широкий діапазон достовірних зв'язків із психологічним благополуччям лише на I і III етапах війни (I етап: R від .403 до .712; III етап: R від .415 до .600), що повністю підтверджує результати регресійного аналізу. Зворотний вплив управління психофізіологічними станами на окремі аспекти психологічного благополуччя на I та III етапах війни не підтверджено кореляційним аналізом. Згідно з регресійним аналізом, оптимістичність і управління сном не є предикторами психологічного благополуччя студентів упродовж війни. Проте взаємозв'язок між оптимістичністю та психологічним благополуччям є достатньо тісним (I етап: R від .484 до .668; II етап: R від .399 до .493; III етап: R від .335 до .649). Для управління сном виявлені лише взаємозв'язки з управлінням середовищем (I етап: $R = .373$; II етап: $R = .499$) (табл. 3).

Table 3. Statistically significant correlations between the parameters of adaptive capacity to stress and psychological well-being at different stages of the war (n1 = 37; n2 = 26; n3 = 41; p < .050)

Таблиця 3. Статистично достовірні кореляції між параметрами адаптаційної здатності до стресу та психологічним благополуччям на різних етапах війни (n1 = 37; n2 = 26; n3 = 41; p < .050)

Parameters of adaptive capacity to stress Параметри адаптаційної здатності до стресу	Stage of the war Етап війни	Parameters of psychological well-being Параметри психологічного благополуччя					
		Positive relationship with others Позитивні стосунки з іншими	Autonomy Автономія	Management of one's environment Управління середовищем	Personal growth Особистісне зростання	Life goals Цілі життя	Self-acceptance Самоприйняття
Optimism Оптимістичність	I	.537	.484	.668	-	.540	.661
	II	-	.399	.469	-	.433	.493
	III	.509	.335	.649	.468	.427	.622
Adaptive thinking Адаптивність мислення	I	.623	.361	.664	-	.521	.719
	II	-	-	-	-	.398	.390
	III	.413	.334	.494	-	-	.481
Somatic regulation Соматична регуляція	I	.435	-	.540	-	.466	.418
	II	-	.469	.629	-	.452	.509
	III	-	-	.486	-	.345	.682
Psychophysiological state management Управління психофізіологічними станами	I	-	-	.615	-	-	.457
	II	-	-	-	-	-	-
	III	.320	-	.530	-	-	-
Sleep management Управління сном	I	-	-	.373	-	-	-
	II	-	-	.499	-	-	-
	III	-	-	-	-	-	-
Self-organization of life time Самоорганізація часу життя	I	-	-	.448	-	.353	.332
	II	-	-	.478	-	.592	-
	III	-	.516	.486	-	-	.443
Self-confidence Упевненість у собі	I	.403	.607	.637	-	.577	.712
	II	-	.418	-	-	-	-
	III	-	.597	.600	.415	.450	.600
Receiving social support Отримання соціальної підтримки	I	.623	.361	.615	.374	.619	.626
	II	.551	.452	-	.498	.457	.681
	III	.425	-	.487	-	-	-

It is worth noting that Scheffe Test showed no differences between the indicators of psychological well-being of students at different stages of the war.

Discussion

The results of our empirical study revealed that individual qualities responsible for students' adaptation to stress have a different structure at different stages of the war. A similar conclusion was drawn by Z. Karpenko and A. Klymush (2023). Having studied first-year students majoring in Psychology, the authors found a structural restructuring of adaptive resources under the influence of chronic stress experienced by students during the Russian-Ukrainian aggression. Other studies also draw attention to the transformation of the basic components of stress resistance of higher education students during the war (Bereziuk & Dikhtiarenko, 2023; Pietukhova et al., 2023). Our study proves that during the hybrid war, adaptive thinking, optimism, sense of humor, and the ability to maintain optimal physical condition tended to contribute to positive interpersonal relationships. At the beginning of the war, these attributes were more focused on preserving one's own individuality, including self-confidence and the ability to prioritize one's affairs. One year after the beginning of a full-scale war, an important factor in overcoming stress is, on the one hand, an optimistic attitude to success and self-confidence in order to rationally plan one's life and determine priorities, and, on the other hand, a flexible assessment of life situations, which helps master one's emotions and contributes to self-recovery. The discovery of a different structure of adaptive capacity to stress in master's students at different stages of the war coincides with the idea of V. Kazibekova (2017) that in the course of adaptation to extreme life situations, a person forms subjective models of the environment. These models are related to personal characteristics that primarily ensure successful adaptation.

The ability of master's students to control their emotions and physical reactions to

Варто зазначити, що відмінностей між індикаторами психологічного благополуччя студентів на різних етапах війни, згідно з тестом Шеффе, не виявлено.

Дискусія

За результатами нашого емпіричного дослідження виявлено, що індивідуальні властивості, які забезпечують адаптацію студентів-магістрантів до стресу, на різних етапах війни мають різну структуру. Подібного висновку дійшли З. Карпенко і А. Климпуш (2023). Дослідивши першокурсниць спеціальності "Психологія", автори виявили структурну перебудову адаптивних ресурсів під впливом хронічного стресу, якого студентки зазнали під час російсько-української агресії. В інших дослідженнях також звернено увагу на трансформацію базових компонентів стресостійкості здобувачів вищої освіти під час війни (Березюк, Діхтяренко, 2023; Петухова та ін., 2023). У нашому дослідженні обґрунтовано, що під час гібридної війни адаптивність мислення, оптимізм, почуття гумору і здатність підтримувати оптимальний фізичний стан, як правило, сприяли позитивним міжособовим стосункам. На початку війни ці властивості були більше орієнтовані на збереження власної індивідуальності, зокрема впевненості в собі й уміння визначати пріоритети у своїх справах. Через один рік після початку повномасштабного вторгнення важливими факторами долання стресу стали, з одного боку, оптимістичне налаштування на успіх і впевненість у своїх силах задля раціонального планування свого життя та визначення пріоритетів, з другого, гнучка оцінка життєвих ситуацій, що допомагало опанувати свої емоції і сприяло самовідновленню. Виявлення різної структури адаптаційної здатності до стресу в студентів-магістрантів на різних етапах війни збігається з ідеєю В. Казібекової (2017) про те, що в ході адаптації до екстремальних життєвих ситуацій у людини утворюються суб'єктивні моделі навколишнього середовища. Ці моделі пов'язані з особистісними особливостями, які, насамперед, забезпечують успішну адаптацію.

Найвагомішим адаптаційним ресурсом на всіх етапах війни виявилася здатність студентів-магістрантів контролювати свої

Adaptability to Stress in Student Youth at Different Stages of the Russian-Ukrainian Military Conflict

stressful situations, that is, somatic regulation, turned out to be the most important integrator of adaptive resources at all stages of the war. Moreover, at the stage of a hybrid war, the role of adaptive resources integrator was performed by flexible and adaptive thinking, at the beginning of a full-scale war – by faith in success and victory, and a year later – by self-control, the ability to self-recovery, self-control over negative emotions. We consider them to be the adaptive core of the students, as in combination these individual characteristics allow one to find positive solutions and control one's emotions in stressful situations, and that helps a person remain flexible and adaptive at various stages of the war.

Thus, the first hypothesis that at different stages of the Russian-Ukrainian military conflict there are differences in the structure of adaptive capacity to stress in master's students has been confirmed.

By means of statistical analysis of the results obtained, it was found that regardless of the stage of the war, the psychological well-being of master's students will increase primarily due to support from the social environment. The ability to provide and receive social support is the main adaptive resource that allowed students to successfully cope with the challenges of war at all its stages. This is in line with research findings that indicate that higher levels of social support help reduce anxiety and depression among Ukrainians during wartime (Kurapov et al., 2023), thus improving psychological well-being. It is obvious that a person who is ready to share their problems with others has a sense of belonging to society and is open to communication. The positive impact of extraversion and openness to new experiences on the psychological well-being of first-year female students studying psychology is indicated in the study conducted by Z. Karpenko and A. Klympush (2023), which confirms our results in another age group.

During the hybrid war, the growth of internal well-being was influenced by social competence and self-confidence, the ability to manage one's time rationally and set

емоції та фізичні реакції на стресові ситуації, тобто соматична регуляція. Крім того, на етапі гібридної війни роль інтегратора адаптаційних ресурсів виконувало гнучке й адаптивне мислення, на початку повномасштабної війни – віра в успіх та перемогу, а ще через рік – самовладання, здатність до самовідновлення, самоконтроль над негативними емоціями. Вважаємо їх адаптаційним стрижнем студентів-магістрантів, адже в комбінації ці індивідуальні особливості дозволяли знаходити позитивні рішення й контролювати свої емоції під час стресових ситуацій, що допомагало молоді залишатися гнучкою та адаптивною на різних етапах війни.

Отож, першу гіпотезу про те, що на різних етапах російсько-українського воєнного конфлікту існують відмінності у структурі адаптаційної здатності до стресу в студентів-магістрантів, підтверджено.

За допомогою статистичного аналізування отриманих результатів з'ясовано, що незалежно від етапу війни психологічне благополуччя студентів-магістрантів зростатиме насамперед завдяки підтримці з боку соціального довкілля. Уміння надавати й приймати соціальну підтримку є головним адаптаційним ресурсом, який дозволив здобувачам освіти успішно справитися з викликами війни на всіх її етапах. Це узгоджується з результатами досліджень, які вказують, що вищий рівень соціальної підтримки сприяє зниженню тривоги й депресії українців у час війни (Kurapov et al., 2023), отож покращує психологічне благополуччя. Очевидно, що людина, яка готова розділити свої проблеми з іншими, має почуття причетності до соціуму, є відкрита до спілкування. На позитивний вплив екстраверсії та відкритості до нових переживань на психологічне благополуччя студенток-першокурсниць, які опановують фах психолога, вказує дослідження З. Карпенко і А. Климпуш (2023), що підтверджує отримані нами результати в іншій віковій групі.

На етапі гібридної війни на зростання внутрішнього добробуту впливала соціальна компетентність і впевненість у собі, вміння раціонально розпоряджатися своїм часом та визначати пріоритети, здатність

priorities, and the ability to distance oneself from traumatic events. At the same time, an increased tendency to maintain optimal physical condition reduced autonomy and independence, while increased self-control over negative emotions could lead to students' despondency regarding the meaning of their lives.

With the outbreak of a full-scale war, the vector of influence of somatic regulation changed: the willingness to control one's physical condition and health contributed to the growth of students' autonomy, competence in managing events, and positive self-acceptance. The sphere of influence of time management has expanded: the ability of master's students to rationally manage their time at the beginning of the full-scale invasion had a positive impact on building trusting relationships with others and comprehending the meaning of their lives. The change in the vector of influence of adaptive thinking on psychological well-being is noteworthy: with the outbreak of active hostilities, in contrast to the hybrid war, students' ability to distance themselves from traumatic events and their tendency to reflection could have led to a restriction of trusting relationships with others. The influence of self-control over negative emotions, self-healing ability, and self-confidence on the experience of psychological well-being at this stage of the war was not revealed.

One year after the outbreak of the war, the positive impact of time management on students' well-being, namely on their autonomy and ability to manage their environment, has been preserved. The influence of self-confidence on the experience of autonomy and independence has resumed, as it did during the hybrid war. Excessive self-control over negative emotions at this stage could have interfered with a positive self-image. Somatic regulation as the ability to maintain optimal physical condition had a contradictory impact on psychological well-being: a favorable impact on self-acceptance, causing a positive assessment of personal qualities and behavior, an unfavorable impact

дистанціюватися від травматичних подій. Водночас підвищена схильність підтримувати оптимальний фізичний стан знижувала самостійність і незалежність, а підвищений самоконтроль над негативними емоціями міг призвести до того, що в студентів з'являлася б зневіра в сенсі свого життя.

Із початком повномасштабної війни вектор впливу соматичної регуляції змінився: готовність контролювати свій фізичний стан і здоров'я сприяла зростанню автономії студентів, компетенцій в управлінні подіями, що відбуваються, та позитивному самоприйняттю. Розширилася сфера впливу самоорганізації часу життя: уміння студентів-магістрантів раціонально розпоряджатися своїм часом на початку повномасштабного вторгнення позитивно впливало на побудову довірливих стосунків з іншими та досягнення сенсу свого життя. Привертає увагу зміна вектору впливу адаптивності мислення на психологічне благополуччя: з початком активних воєнних дій, на відміну від етапу гібридної війни, здатність студентів дистанціюватися від травматичних подій і схильність до рефлексивності могли призвести до обмеження довірливих стосунків з іншими. Впливу самоконтролю над негативними емоціями, здатності до самовідновлення та впевненості в собі на переживання психологічного благополуччя на цьому етапі війни не виявлено.

Через один рік після початку війни зберігся позитивний вплив самоорганізації часу життя на благополуччя студентів, а саме на їхню автономію і здатність управляти середовищем. Відновився, як і в період гібридної війни, вплив впевненості в собі на переживання самостійності та незалежності. Надмірний самоконтроль над негативними емоціями на цьому етапі міг завадити позитивному самоставленню. Соматична регуляція як здатність підтримувати оптимальний фізичний стан мала суперечливий вплив на психологічне благополуччя: сприятливий – на самоприйняття, спричинюючи позитивну оцінку особистих якостей і поведінки, несприятливий – на стосунки з іншими, провокуючи фрустрованість і небажання йти на компроміси. На роль

Adaptability to Stress in Student Youth at Different Stages of the Russian-Ukrainian Military Conflict

on relationships with others, provoking frustration and unwillingness to compromise. The role of self-acceptance as an adaptive resource in the socio-psychological adaptation of first-year students majoring in psychology in the second year of the full-scale war is also pointed out by researcher T. Komar (2024).

In their studies, researchers emphasize the importance of optimism, meaningful life, and the use of adaptive coping strategies in increasing students' resilience during the war in Ukraine (Vasheka et al., 2023). It turns out that the use of humorous strategies helps to overcome stress, reduces the level of depressive symptoms and is a powerful resource for confronting wartime challenges (Sapranaviciute et al., 2012; Khraban, 2023). Despite the close relationship between optimism and psychological well-being, our study did not find a causal relationship between them. Based on the above, we believe that the second hypothesis is confirmed.

The novelty of the study lies in the identification of different structures of adaptive capacity to stress in master's students and the factors of psychological well-being in wartime, related to adaptability. The theoretical significance of the study is related to the expansion of ideas about adaptability to stress and psychological well-being in student youth depending on the stage of the Russian-Ukrainian aggression. The practical significance of the work lies in the fact that the results obtained can be used in the psychological support of master's students in order to form personal traits that can contribute to adaptation to wartime stress for the purpose of improving psychological well-being.

Conclusions

Resilience is viewed as a structural formation that combines properties that ensure effective overcoming of a stressful situation with minimal expenditure of own resources. The conducted empirical study confirmed the first hypothesis that the structure of resilience in respondents at different stages of the Russian-Ukrainian

самоприйняття як адапційного ресурсу в соціально-психологічній адаптації студентів-першокурсників спеціальності "Психологія" на другому році повномасштабної війни вказує також дослідниця Т. Комар (2024).

Науковці у своїх дослідженнях звертають увагу на важливість оптимізму, осмисленості життя та використання адаптивних копінг-стратегій у зростанні життєстійкості студентства під час війни в Україні (Vasheka et al., 2023). Виявляється, що використання гумористичних стратегій сприяє подоланню стресу, знижує рівень депресивних симптомів і є потужним ресурсом для протистояння викликам воєнного часу (Sapranaviciute et al., 2012; Khraban, 2023). Незважаючи на тісний взаємозв'язок між оптимістичністю та психологічним благополуччям, у нашому дослідженні не виявлено між ними закономірних зв'язків. На основі вищенаведеного вважаємо, що другу гіпотезу підтверджено.

Новизна дослідження полягає у виявленні різних за змістом структур адапційної здатності до стресу в студентів-магістрантів та пов'язаних з адаптивністю чинників психологічного благополуччя у воєнний час. Теоретичне значення проведеного дослідження пов'язане з розширенням уявлень про адаптивність до стресу та психологічне благополуччя в студентській молоді залежно від етапу російсько-української агресії. Практичне значення роботи полягає в тому, що отримані результати можна використати у психологічному супроводі здобувачів магістерського рівня вищої освіти для формування особистісних рис, які можуть сприяти адаптації до стресу воєнного часу з метою покращення психологічного благополуччя.

Висновки

Адаптивність до стресу розглядається як структурне утворення, яке об'єднує властивості, що забезпечують ефективне подолання стресової ситуації з мінімальними витратами власних ресурсів. Проведене емпіричне дослідження підтвердило першу гіпотезу про те, що структура адапційної здатності до стресу в респондентів на

military conflict is different. At the stage of hybrid warfare somatic regulation and adaptive thinking are the most integrated into these structures; whereas at the beginning of full-scale warfare, somatic regulation and optimism were the most integrated; and one year after the beginning of the full-scale war somatic regulation and management of psychophysiological conditions were the most prominent.

The results obtained confirmed the second hypothesis. At different stages of the war, psychological well-being of master's students was determined by different adaptive capacity to stress. Those respondents who were most satisfied with life during the hybrid war were those who overcame difficulties, developed positive interpersonal relationships, were able to give and receive help from people, had adaptive thinking, were confident, and rationally planned their lives; those who were least satisfied were those who tended to overregulate their somatic and psychophysiological states. In the first months of the full-scale war, psychological well-being was positively influenced by adequate social support from the community, good somatic regulation and time management skills; adaptive thinking had the opposite effect on well-being. One year after the full-scale invasion, as in previous periods, the psychological well-being of master's students could improve if they received social support from their environment, and if they managed their time properly and were confident in their abilities. Increased management of their psychophysiological conditions had a negative impact on students' well-being, and regulation of their somatic states had a contradictory effect on well-being.

In further studies, it is worth expanding the age range of the research participants, identifying sexual and gender differences in the described features, and developing corrective programs aimed at improving the adaptability of students in war conditions.

різних етапах російсько-українського воєнного конфлікту є відмінною. Найбільш інтегрованими в ці структуру на етапі гібридної війни є соматична регуляція та адаптивність мислення, на початку повномасштабної війни – соматична регуляція й оптимістичність, один рік після початку повномасштабної війни – соматична регуляція та управління психофізіологічним станом.

Отримані результати підтвердили другу гіпотезу. На різних етапах війни психологічне благополуччя студентів-магістрантів визначалося різною адаптаційною здатністю до стресу. Найбільше задоволені життям на етапі гібридної війни були ті респонденти, які долали труднощі, розвиваючи позитивні міжособові стосунки, вміли надавати й отримувати допомогу від людей, мали адаптивне мислення, були впевнені в собі, раціонально планували своє життя; найменше задоволені – ті, які схилилися до надмірної соматичної регуляції та управління своїми психофізіологічними станами. У перші місяці повномасштабної війни на психологічне благополуччя позитивно впливала належна соціальна підтримка з боку оточення, розвинуті навички соматичної регуляції та самоорганізації часу життя; адаптивність мислення мала зворотний вплив на благополуччя. Через рік після повномасштабного вторгнення, як і в попередні періоди, психологічне благополуччя студентів-магістрантів могло покращитися в разі отримання соціальної підтримки від оточення, а також у випадку, коли студенти правильно організовували свій час і були впевнені у своїх силах. Зростання управління своїми психофізіологічними станами негативно позначалося на благополуччі студентів, а регуляція своїх соматичних станів мала суперечливий вплив на благополуччя.

У подальших дослідженнях варто розширити віковий діапазон учасників дослідження, виявити статеві та гендерні відмінності описаних особливостей і розробити корекційні програми, спрямовані на покращення адаптаційної здатності студентів в умовах воєнного стану.

Adaptability to Stress in Student Youth at Different Stages of the Russian-Ukrainian Military Conflict

References

- Bereziuk, M., & Dikhtiarenko, S. (2023). Transformatsii bazovykh komponentiv stresostiikosti zdobuvachiv vyshchoi osvity pid chas viiny [Transformations of the basic components of stress resistance of higher education acquires during the war]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy – Bulletin of the National Defense University of Ukraine*, 71(1), 41–47. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2023-71-1-41-47>
- Cohen, L. M. (2012). Adaptation and creativity in cultural context. *Revista de Psicología*, 30(1), 3–18. <https://doi.org/10.18800/psico.201201.001>
- Feraco, T., Casali, N., & Meneghetti, C. (2023). Adaptability favors positive academic responses and posttraumatic growth under COVID-19: a longitudinal study with adolescents. *European Journal of Psychology of Education*, 38(4), 1771–1789. <http://dx.doi.org/10.1007/s10212-022-00667-0>
- Gelles, L. A., Lord, S. M., Hoople, G. D., Chen, D. A., & Mejia, J. A. (2020). Compassionate flexibility and self-discipline: Student adaptation to emergency remote teaching in an integrated engineering energy course during COVID-19. *Education Sciences*, 10(11), 304. <https://doi.org/10.3390/educsci10110304>
- Haletska, I., Klymanska, L., Klimanska, M., & Perun, M. (2021). Remote as modus vivendi: the life of students in the light of monitors in the condition of a covid-19 pandemic quarantine. *Psychological journal*, 7(5), 60–74. <https://doi.org/10.31108/1.2021.7.5.6>
- Hrys, A. (2021). Sotsialno-psykholohichna adaptatsiia studentiv-psykholohiv yak umova yikh uspishnoi profesiinoi sotsializatsii [Social and psychological adaptation of psychology students as a condition for their successful professional socialization]. *Suchasna medytsyna, farmatsiia ta psykholohichne zdorovia – [Modern medicine, pharmacy and psychological health]*, 1(4), 41–61. <http://journals.maup.com.ua/index.php/psych-health/article/view/58>
- Karpenko, Z. S., & Klympush, A. R. (2023). Future psychologists' dispositional predictors of psychological well-being under martial law. *Insight: the psychological dimensions of society*, 9, 11–32. <https://doi.org/10.32999/KSU2663-970X/2023-9-2>
- Kazibekova, V. (2017). Psykholohichni resursy osobystosti: filososfsko-psykholohichniy zmist [Psychological resources of personality: philosophical and psychological content]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriiia Psykholohichni*

Список використаних джерел

- Березюк М., Діхтяренко С. Трансформації базових компонентів стресостійкості здобувачів вищої освіти під час війни. *Вісник Національного університету оборони України*. 2023. № 1(71). Р. 41–47. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2023-71-1-41-47>
- Cohen L. M. Adaptation and creativity in cultural context. *Revista de Psicología*. 2012. Vol. 30(1). P. 3–8. <https://doi.org/10.18800/psico.201201.001>
- Feraco T., Casali N., Meneghetti C. Adaptability favors positive academic responses and posttraumatic growth under COVID-19: a longitudinal study with adolescents. *European Journal of Psychology of Education*. 2023. Vol. 38(4). P. 1771–1789. <http://dx.doi.org/10.1007/s10212-022-00667-0>
- Gelles L. A., Lord S. M., Hoople G. D., Chen D. A., Mejia J. A. Compassionate flexibility and self-discipline: Student adaptation to emergency remote teaching in an integrated engineering energy course during COVID-19. *Education Sciences*. 2020. Vol. 10(11). P. 304. <https://doi.org/10.3390/educsci10110304>
- Haletska I., Klymanska L., Klimanska M., Perun M. Remote as modus vivendi: the life of students in the light of monitors in the condition of a covid-19 pandemic quarantine. *Psychological journal*. 2021. Vol. 7(5). P. 60–74. <https://doi.org/10.31108/1.2021.7.5.6>
- Грись А. Соціально-психологічна адаптація студентів-психологів як умова їх успішної професійної соціалізації. *Сучасна медицина, фармація та психологічне здоров'я*. 2021. №1(4). С. 41–61. <http://journals.maup.com.ua/index.php/psych-health/article/view/58>
- Карпенко З., Климпуш А. Диспозиційні предиктори психологічного благополуччя майбутніх психологів в умовах воєнного стану. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2023. №9. С. 13–32. <https://doi.org/10.32999/KSU2663-970X/2023-9-2>
- Казібекова В. Психологічні ресурси особистості: філософсько-психологічний зміст. *Науковий вісник ХДУ. Серія Психологічні науки*. 2017. №2(1). С. 120–127. http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2017_2%281%29_23
- Хоменко Є. Психологічне благополуччя студентської молоді у військовий час. *Габітус*. 2023. № 51. С. 121–125. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2023-51-1-121-125>

- nauky – *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series Psychological sciences*, 1(2), 120–127. http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2017_2%281%29_23
- Khomenko, Y. (2023). Psykholohichne blahopoluchchia studentskoi molodi u viiskovyi chas. [Psychological well-being of student youth in wartime]. *Habitus – [Habitus]*, 51, 121–125. <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2023.51.20>
- Khraban, T. (2023). Humor as a resource for confronting wartime challenges. *East European Journal of Psycholinguistics*, 10(2), 47–61. <https://doi.org/10.29038/eejpl.2023.10.2.khr>
- Kimhi, S., Eshel, Y., Marciano, H., & Adini, B. (2023). Impact of the war in Ukraine on resilience, protective, and vulnerability factors. *Frontiers in Public Health*, 11, 1053940. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2023.1053940>
- Komar, T. (2024). Optimization of adaptive capabilities of first-year students majoring in psychology. *Personality and Environmental Issues*, 3(1), 70–76. [https://doi.org/10.31652/2786-6033-2024-3\(1\)-70-76](https://doi.org/10.31652/2786-6033-2024-3(1)-70-76)
- Kostruba, N., Lyashko, L. (2023). Osobystisni osoblyvosti psykholohichnoyi stiykosti molodi v umovakh viyny. [Personal characteristics of psychological stability of youth in war conditions]. *Psychological Prospects Journal*, 42, 82–96. <https://psychoprospects.vnu.edu.ua/index.php/psychoprospects/article/view/871/655>
- Kurapov, A., Kalaitzaki, A., Keller, V., Danyliuk, I., & Kowatsch, T. (2023). The mental health impact of the ongoing Russian-Ukrainian war 6 months after the Russian invasion of Ukraine. *Frontiers in Psychiatry*, 14, 1134780. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2023.1134780>
- Kurapov, A., Pavlenko, V., Drozdov, A., Bezliudna, V., Reznik, A., & Isralowitz, R. (2023). Toward an understanding of the Russian-Ukrainian war impact on university students and personnel. *Journal of Loss and Trauma*, 28(2), 167–174. <https://doi.org/10.1080/15325024.2022.2084838>
- Levin, H. M. (2015). The importance of adaptability for the 21st century. *Society*, 52(2), 136–141. <https://doi.org/10.1007/s12115-015-9874-6>
- Matviichuk, L., Ferilli, S., & Hnedko, N. (2022). Study of the Organization and Implementation of E-Learning in Wartime Inside Ukraine. *Future Internet*, 14(10), 295. <https://doi.org/10.3390/fi14100295>
- Pietukhova I. O., Zaushnikova M. Yu., Kaskov I. V. (2023). Psykholohichne blahopoluchchia osobystosti v umovakh viyny. [Psychological well-being of the personality in the conditions of war]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu* [org/10.32782/2663-5208.2023.51.20](https://doi.org/10.32782/2663-5208.2023.51.20)
- Khraban T. Humor as a resource for confronting wartime challenges. *East European Journal of Psycholinguistics*. 2023. Vol. 10(2). P. 47–61. <https://doi.org/10.29038/eejpl.2023.10.2.khr>
- Kimhi S., Eshel Y., Marciano H., Adini B. Impact of the war in Ukraine on resilience, protective, and vulnerability factors. *Frontiers in Public Health*. 2023. Vol. 11. 1053940. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2023.1053940>
- Komar T. Optimization of adaptive capabilities of first-year students majoring in psychology. *Personality and Environmental Issues*. 2024. Vol. 3(1). P. 70–76. [https://doi.org/10.31652/2786-6033-2024-3\(1\)-70-76](https://doi.org/10.31652/2786-6033-2024-3(1)-70-76)
- Коструба Н., Ляшко Л. Особистісні особливості психологічної стійкості молоді в умовах війни. *Психологічні перспективи*. 2023. № 42. С. 82–96. <https://psychoprospects.vnu.edu.ua/index.php/psychoprospects/article/view/871/655>
- Kurapov A., Kalaitzaki A., Keller V., Danyliuk I., Kowatsch T. The mental health impact of the ongoing Russian-Ukrainian war 6 months after the Russian invasion of Ukraine. *Frontiers in Psychiatry*. 2023. Vol.14. 1134780. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2023.1134780>
- Kurapov A., Pavlenko V., Drozdov A., Bezliudna V., Reznik A., Isralowitz R. Toward an understanding of the Russian-Ukrainian war impact on university students and personnel. *Journal of Loss and Trauma*. 2023. Vol. 28(2). P. 167–174. <https://doi.org/10.1080/15325024.2022.2084838>
- Levin H. The importance of adaptability for the 21st century. *Society*. 2015. Vol. 52(2). P. 136–141. <https://doi.org/10.1007/s12115-015-9874-6>
- Matviichuk L., Ferilli S., Hnedko N. Study of the Organization and Implementation of E-Learning in Wartime Inside Ukraine. *Future Internet*. 2022. Vol. 14(10). P. 295. <https://doi.org/10.3390/fi14100295>
- Петухова І., Заушнікова М., Каськов І. Психологічне благополуччя особистості в умовах війни. *Вісник Національного університету оборони України*. 2023. № 3(73). С. 124–129. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2023-73-3-124-129>
- Pypenko I. S., Stadnik A. V., Melnyk Y. B., Mykhaylyshyn U. B. The Impact of the War

Adaptability to Stress in Student Youth at Different Stages of the Russian-Ukrainian Military Conflict

- oborony Ukrainy – *Bulletin of the National Defense University of Ukraine*, 73(3), 124–129. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2023-73-3-124-129>
- Pypenko, I. S., Stadnik, A. V., Melnyk, Y. B., & Mykhaylyshyn, U. B. (2023). The Impact of the War in Ukraine on the Psychological Well-Being of Students. *International Journal of Science Annals*, 6(2), 20–31. <http://dx.doi.org/10.26697/ijsa.2023.2.2>
- Rozov, V. I. (2005). *Adaptyvni antystresovi psyhotekhnolohiyi. [Adaptive anti-stress psychotechnologies]*. Kyiv: Condor. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Rozov_Vitalii/Adaptyvni_antystresovi_psykhotekhnolohii.pdf
- Ryff, C. D., & Keyes, C. L. M. (1995). The structure of psychological well-being revisited. *Journal of personality and social psychology*, 69(4), 719. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.69.4.719>
- Sapranaviciute, L., Perminas, A. & Pauziene, N. (2012). Stress coping and psychological adaptation in the international students. *Open Medicine*, 7(3), 335–343. <https://doi.org/10.2478/s11536-011-0161-7>
- Savelyuk, N. (2022). Psychological well-being of student youth: a comparative analysis in the covid and war contexts. *Psychological Prospects Journal*, 39, 322–340. <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2022-39-sav>
- Stadnik, A. V., Melnyk, Y. B., Mykhaylyshyn, U. B., & De Matos, M. G. (2023). Peculiarities of the psychological well-being and social adaptation of young students and cadets in wartime conditions. *International Journal of Science Annals*, 6(1), 22–30. <http://dx.doi.org/10.26697/ijsa.2023.1.7>
- Stockinger, K., Rinas, R., & Daumiller, M. (2021). Student adaptability, emotions, and achievement: Navigating new academic terrains in a global crisis. *Learning and Individual Differences*, 90, 102046. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2021.102046>
- Terziev, V. (2017). Social adaptation and socialization as processes: characteristics, principles, factors. *European Journal of International Law*, 28(4), 914–922. <https://ssrn.com/abstract=3143205>
- Tkachyshyna, O. R. (2021). *Osoblyvosti sotsialno-psykholohichnoi adaptatsii osobystosti v umovakh kryzovykh sytuatsii [Peculiarities of social and psychological adaptation of an individual in crisis situations]*. Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho – *Scientific Notes of Vernadsky Taurida National University*, 32(3), 93–98. https://psych.vernadskyjournals.in.ua/journal/3_2021/17.pdf
- in Ukraine on the Psychological Well-Being of Students. *International Journal of Science Annals*. 2023. Vol. 6(2). P. 20–31. <http://dx.doi.org/10.26697/ijsa.2023.2.2>
- Розов В. І. Адаптивні антистресові психотехнології. К.: Кондор. 2005. 278 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Rozov_Vitalii/Adaptyvni_antystresovi_psykhotekhnolohii.pdf
- Ryff C., Keyes C. L. M. The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1995. Vol. 69(4). P. 719–727. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.69.4.719>
- Sapranaviciute L., Perminas A., Pauziene N. Stress coping and psychological adaptation in the international students. *Open Medicine*. 2012. Vol. 7(3). P. 335–343. <https://doi.org/10.2478/s11536-011-0161-7>
- Савелюк Н. Психологічне благополуччя студентської молоді: порівняльний аналіз у ковідному і воєнному контекстах. *Психологічні перспективи*. 2022. № 39. С. 322–340. <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2022-39-sav>
- Stadnik A. V., Melnyk Yu. B., Mykhaylyshyn U. B., De Matos M. G. Peculiarities of the psychological well-being and social adaptation of young students and cadets in wartime conditions. *International Journal of Science Annals*. 2023. Vol. 6(1). P. 22–30. <http://dx.doi.org/10.26697/ijsa.2023.1.7>
- Stockinger K., Rinas R., Daumiller M. Student adaptability, emotions, and achievement: Navigating new academic terrains in a global crisis. *Learning and Individual Differences*. 2021. Vol. 90. 102046. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2021.102046>
- Terziev V. Social adaptation and socialization as processes: characteristics, principles, factors. *European Journal of International Law*. 2017. Vol. 28(4). P. 914–922. <https://ssrn.com/abstract=3143205>
- Ткачишина О. Особливості соціально-психологічної адаптації особистості в умовах кризових ситуацій. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. 2021. Том 32(71) № 3. С. 93–98. https://psych.vernadskyjournals.in.ua/journal/3_2021/17.pdf
- Vasheka T. V., Lych O. M., Palamar B. I., Palamar S. P., Zhelanova V. V., Safir T. Y., Kurdil N. V.

Vasheka, T. V., Lych, O. M., Palamar, B. I., Palamar, S. P., Zhelanova, V. V., Safir, T. Y., & Kurdil, N. V. (2023). Psychological factors of students' vitality during the war in Ukraine. *Wiadomości Lekarskie Medical Advances*, 5(LXXVI), 1279–1284. <https://doi.org/10.36740/wlek202305222>

Xin, Y., Li, Q., & Liu, C. (2019). Adolescent self-esteem and social adaptation: Chain mediation of peer trust and perceived social support. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 47(4), 1–9. <https://doi.org/10.2224/sbp.7870>

Psychological factors of students' vitality during the war in Ukraine. *Wiadomości Lekarskie Medical Advances*. 2023. Vol. 5(LXXVI). P. 1279–1284. <https://doi.org/10.36740/wlek202305222>

Xin Y., Li Q., Liu C. Adolescent self-esteem and social adaptation: Chain mediation of peer trust and perceived social support. *Social Behavior and Personality: an international journal*. 2019. Vol. 47(4). P. 1–9. <https://doi.org/10.2224/sbp.7870>

<https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-7>

How to Cite (Style APA):

Duisenbayeva, A., Kariyev, A., Baimoldina, L., & Issayeva, Z. (2024). Psychological Characteristics of the Body Image of Middle-Aged Women in Organization of Interpersonal Interaction. *Insight: the psychological dimensions of society*, 12, 137–165. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-7>

Як цитувати (Стиль ДСТУ 8302: 2015):

Дуйсенбаєва А., Карієв, А., Баймолдіна, Л., Ісаєва Ж. Психологічні особливості образу власного тіла жінок середнього віку в організації міжособистісної взаємодії. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2024. № 12. С. 137–165. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-7>

UDC [159.923:572.51-053.85-055.2-056.313]:316.772.4

Psychological Characteristics of the Body Image of Middle-Aged Women in Organization of Interpersonal Interaction

Психологічні особливості образу власного тіла жінок середнього віку в організації міжособистісної взаємодії

Received: February 20, 2024

Accepted: October 28, 2024

Ainur Duisenbayeva

Doctoral Student,

Department of General and Applied Psychology,
Al-Farabi Kazakh National University, Kazakhstan
<https://orcid.org/0000-0001-8347-4209>

Adlet Kariyev*

Candidate of Pedagogical Sciences,
Postdoctoral Fellow, Associate Professor
Department of Primary Education,
Abai Kazakh National Pedagogical University,
Kazakhstan
<https://orcid.org/0000-0002-7789-9080>

Laura Baimoldina

PhD, Senior Lecturer,
Department of General and Applied Psychology,
Al-Farabi Kazakh National University, Kazakhstan
<https://orcid.org/0000-0001-6097-9028>

Zhazira Issayeva

Candidate of Philological Sciences, Associate
Professor,
Kazakh Filology Department,
International Kazakh-Turkish University,
Kazakhstan
<https://orcid.org/0000-0001-9801-8943>

Айнур Дуйсенбаєва

докторант,

кафедра загальної і прикладної психології,
Казахський національний університет імені
аль-Фарабі, Казахстан
<https://orcid.org/0000-0001-8347-4209>

Адлет Карієв*

кандидат педагогічних наук, постдокторант,
асоційований професор,
кафедра початкової освіти,
Казахський національний педагогічний
університет імені Абая, Казахстан
<https://orcid.org/0000-0002-7789-9080>

Лаура Баймолдіна

PhD, старший викладач,
кафедра загальної і прикладної психології,
Казахський національний університет імені
аль-Фарабі, Казахстан
<https://orcid.org/0000-0001-6097-9028>

Жазіра Ісаєва

кандидат філологічних наук, асоційований
професор, кафедра казахської філології,
Міжнародний казахсько-турецький
університет
імені Ходжі Ахмеда Ясаві, Казахстан
<https://orcid.org/0000-0001-9801-8943>

* Corresponding Author: adlet.kariyev@gmail.com

* Автор-кореспондент: adlet.kariyev@gmail.com

Abstract

The aim of the research is to identify psychological characteristics of the body image of middle-aged women in organization of interpersonal interaction. **Methods.** The research involved middle-aged women of 30–43 years ($n = 221$). The descriptive frequency characteristics of the sample: $M = 36.72$; $SD = \pm 6.71$; $Me = 37.00$; $Mo = 35.00$. Valid and reliable questionnaires were used: “The Multidimensional Body-Self Relations Questionnaire” (MBSRQ) (Cash, 2017); “The Body Image Questionnaire” (BIQ) (Skugarevskiy & Sivukha, 2006), “The Body Assessment” (BA) (Harris, 1969). “Fundamental Interpersonal Relationships Orientation–Behavior” (FIRO–B) (Schutz, 1959), “Diagnostics of Interpersonal Relationships” (DIR) (Leary, 1956). Retrospective analysis and generalization of scientific data on the research subject were used. The collected theoretical information and empirical data were substantiated, explained and systematized. **Results.** It was found that the parameter “average value of satisfaction with body parts” (AVSBP) with the largest number of significant correlations (three) – with authoritarianism (AT), egoism (EG) and aggressiveness (AG) – is the most dependent parameter of the body image in the octant dimensions of the psychogram. The authoritarian type is the most dependent type of interpersonal interaction. It was established that the parameter “average value of satisfaction with body parts” (AVSBP) with the largest number of significant correlations (two) – with inclusion (Iw) and control (Ce) – is the most dependent parameter of the body image in the dimensions of the parameters of interpersonal interaction. Control (Ce) with three inverse significant correlations – with “health status assessment” (HSA), “average value of satisfaction with body parts” (AVSBP) and “average value of concern about overweight” (AVCO) – is the most dependent parameter of interpersonal interaction. **Discussion and conclusions.** Middle-aged women assess their health status quite highly and demonstrate concern about their appearance. This category of women seldom tries to disguise their weight, mainly having moderate and, to a lesser extent, low satisfaction with their body parts. The vast majority of middle-aged female respondents have an inadequate perception of their

Ainur Duisenbayeva

Adlet Kariyev

Laura Baimoldina

Zhazira Issayeva

Анотація

Метою дослідження є виявлення психологічних особливостей образу власного тіла жінок середнього віку в організації міжособистісної взаємодії. **Методи.** У дослідженні взяли участь представниці жіночої статі середнього віку, від 30 до 43 років ($n = 221$). Описові частотні характеристика вибіркової сукупності: $M = 36.72$; $SD = \pm 6.71$; $Me = 37.00$; $Mo = 35.00$. Застосовано валідні й надійні опитувальники: “Багатомірний опитувальник іміджу власного тіла” (БОІВТ) (Cash, 2017); “Опитувальник образу власного тіла” (ООВТ) (Скугаревский, Сивуха, 2006), “Оцінка фігури” (ОФ) (Harris, 1969). “Фундаментальні міжособистісні відносини Орієнтація–Поведінка” (ФМВО–П) (Schutz, 1959), “Діагностика міжособистісних відносин” (ДМВ) (Leary, 1956). Використано ретроспективне аналізування й узагальнення наукових відомостей досліджуваної проблеми, обґрунтування, пояснення й систематизацію отриманих теоретичних відомостей та емпіричних даних. **Результати.** З’ясовано, що найбільш залежним параметром образу власного тіла у вимірах октант психограми є параметр “середнє значення задоволеності частинами тіла” (СЗЧТ), який має найбільше достовірних зв’язків (три) – з авторитарністю (АВ), егоїстичністю (ЕГ) й агресивністю (АС). Найбільш залежним типом міжособистісної взаємодії є авторитарний тип. Зафіксовано, що найбільш залежним параметром образу власного тіла у вимірах параметрів міжособистісної взаємодії є “середнє значення задоволеності частинами тіла” (СЗЧТ), який має найбільше (два) достовірних зв’язки – з включеністю (Іw) і контролем (Сe). Найбільш залежним параметром міжособистісної взаємодії є контроль (Сe), який має три обернені достовірні зв’язки з “оцінкою стану здоров’я” (ОСЗ), “середнім значенням задоволеності частинами тіла” (СЗЧТ) й “середнім значенням занепокоєння надмірною вагою” (СЗНВ). **Дискусія і висновки.** Жінки середнього віку досить високо оцінюють стан свого здоров’я, демонструють стурбованість власною зовнішністю. При цьому ця категорія жінок не завжди намагається маскувати свою вагу, маючи помірну й меншою мірою низьку задоволеність частинами власного тіла. Превалююча кількість респонденток жіночої вибірки середнього віку має неадекватне сприйняття власного тіла, що є вагомим аргументом незадоволеності своїм тілом. Гіпотезу підтвер-

Psychological Characteristics of the Body Image of Middle-Aged Women in Organization of Interpersonal Interaction

body which is a strong argument for dissatisfaction with their body. The hypothesis is confirmed, i.e. the correlation between middle-aged women's satisfaction with their body and certain indicators of interpersonal interaction was established. The obtained results can be used for conducting more large-scale research on identifying factors of interpersonal interaction in other areas of psychology.

Keywords: body assessment, body image, body mass index (BMI), inclusion, control, affection, personal body image.

Introduction

The present-day reality gives numerous examples when recipients' attention mainly focuses on image characteristics of an individual received from society and, therefore, people perceive themselves through the prism of others' perception of their appearance. Studies show that image affects an individual's communication with others (Rodgers et al., 2024; Leung & Bond, 2002). One of the components of image characteristics is the body image which is one of the fundamental characteristics of physical self-awareness (Cash & Pruzinsky, 2002).

Retrospective analysis of psychological studies in the area of personal image demonstrated that image affects the indicators of psychological well-being, in particular, associations with subjective well-being (Swami et al., 2017), self-efficacy, life satisfaction, optimistic life orientations (Halian et al., 2023a; 2023b) and self-compassion (Geller et al., 2014). Moreover, body esteem, the effectiveness of positioning and the general positive body image show a significant inverse correlation with social dysfunction, depression and overall health condition (Priyanka et al., 2022). At the same time, in the scientific literature there is no consensus on gender differences in body esteem as a component of the positive body image between males and females (He et al., 2020). There are a number of studies which convincingly testify that males demonstrate higher body esteem in comparison with females (He et al., 2020; Prokhorenko et al., 2023). Researchers M. Qureshi et al. (2021) found that females who do not have strong and fixed beliefs about the body image, do not feel such psychological discomfort.

джено, тобто з'ясовано взаємозв'язок між задоволеністю власним тілом у жінок середнього віку та окремими показниками міжособистісної взаємодії. Отримані результати можуть бути використані для проведення більш масштабних досліджень у галузі з'ясування чинників міжособистісної взаємодії в інших галузях психології.

Ключові слова: оцінка фігури, образ тіла, індекс маси тіла (ІМТ), включеність, контроль, відкритість, імідж власного тіла.

Вступ

Сьогодення демонструє численні приклади, коли увага реципієнтів значною мірою акцентована на іміджевих характеристиках особистості, які отримано від соціуму, і таким чином людина сприймає себе крізь призму сприйняття своєї зовнішності іншими. Дослідження показують, що імідж впливає на спілкування людини з оточенням (Rodgers et al., 2024; Leung, Bond, 2002). Одним із компонентів іміджевих характеристик є тілесний імідж, або образ тіла, що є однією з настановних характеристик стосовно фізичної самосвідомості (Cash, Pruzinsky, 2002).

Ретроспективне аналізування психологічних досліджень у сфері особистісного іміджу продемонструвало, що імідж позначається на показниках психологічного благополуччя, зокрема на асоціаціях із суб'єктивним благополуччям (Swami et al., 2017), самоефективності, задоволеності життям, оптимістичних життєвих орієнтаціях (Halian et al., 2023a; 2023b) та співчутті до себе (Geller et al., 2014). Крім того, оцінка тіла, ефективність позиціонування та загальний позитивний образ тіла показали значну обернену кореляцію із соціальною дисфункцією, депресією та загальним станом здоров'я (Priyanka et al., 2022). Водночас у науковій літературі немає одностайної думки щодо гендерних відмінностей в оцінці тіла як компоненти позитивного образу тіла чоловіків та жінок (He et al., 2020). Є низка досліджень, які переконливо свідчать, що чоловіки демонструють більш високу оцінку тіла, на відміну від жінок (He et al., 2020; Prokhorenko et al., 2023). Дослідниками M. Qureshi et al. (2021) з'ясовано, що жінки, які не мають сильних і стійких переконань щодо образу тіла, не відчувають такого психічного дискомфорту.

У дослідженні A. Altınok et al. (2017) показано, що зв'язок між образом тіла та стилем

The research by A. Altinok et al. (2017) shows that the relationship between the body image and the style of interpersonal communication is fully mediated by the level of psychological symptoms, whereas the relationship between the body image and the level of psychological symptoms is only partially mediated by the style of interpersonal communication. Another study presents a conclusion that relationships between an individual and the style of communication are largely limited by the perspective of the pattern “self versus others” and the purpose they were measured for (Leung & Bond, 2002).

In modern studies, the body image is considered to be a complex and multidimensional construction which reflects an individual’s perception and attitude, i.e. their feelings, thoughts, beliefs and behavior, towards their appearance. The body image belongs to a set of attitudes, beliefs, emotions and perception of one’s own body (Tylka, 2012).

The body image is a dynamic perception of one’s body which reflects what it looks like, how it feels and moves. This image is formed through perceptions, emotions and physical experiences, and is not static, i.e. it can change depending on one’s mood, physical experience and the surrounding. The body image is related to self-esteem, confidence in interpersonal relationships, behavior and physical exercises, sexual experience and social-emotional stability (Huang et al., 2007). We can generalize that the analysis of scientific publications shows the focus on two main issues. The first one reflects interest to gender characteristics of body esteem. For instance, it was found that males devalue non-ideal bodies and increase the value of ideal bodies associated with them, whereas females are more objective in this regard. Unlike females, males consider the advantage of being able to self-improve in their desire for the expected body image (Assaiante et al., 2014; Davison et al., 2006; Voges et al., 2022).

The research by S. Franzoi et al. (2012) shows that females rely on self-critical strategies of social comparison related to negative self-evaluation of their body. In contrast to females, males’ strategies of comparison and beliefs are more optimistic. Such critical attitude of women towards their body can be related to the promotion of an ideal

Ainur Duisenbayeva
Adlet Kariyev
Laura Baimoldina
Zhazira Issayeva

міжособистісного спілкування повністю опосередковано рівнем психологічних симптомів, тоді як зв’язок між образом тіла та рівнем психологічних симптомів лише частково опосередковано стилем міжособистісного спілкування. В іншій роботі зроблено висновок, що зв’язки між особистістю та стилем спілкування значною мірою обмежені перспективою патерну “я проти іншого” й метою, з якою вони були виміряні (Leung, Bond, 2002).

У сучасних дослідженнях образ тіла тлумачать як складну й багатовимірну конструкцію, що відображає сприйняття і ставлення індивіда, тобто його почуття, думки, переконання й поведінку, до свого зовнішнього вигляду. Образ тіла належить до набору настановлень, переконань, уявлень та емоцій про власне тіло (Tylka, 2012).

Образ тіла – це динамічне сприйняття свого тіла, що відображає, як воно виглядає, відчувається й рухається. Цей образ формується за допомогою сприйняття, емоцій, фізичних відчуттів і не є статичним, тобто може змінюватися в залежності від настрою, фізичного досвіду та навколишнього середовища. Образ тіла пов’язаний із самооцінкою, впевненістю в міжособистісних стосунках, поведінкою й фізичними вправами, сексуальним досвідом та соціально-емоційною стабільністю (Huang et al., 2007). Узагальнимо, що аналізування наукових публікацій показує звернення до двох основних питань. Перше відображає інтерес до гендерних особливостей оцінки тіла. З’ясовано, наприклад, що чоловіки знецінюють неідеальні тіла та підвищують цінність ідеальних тіл, коли вони пов’язані з ними, тоді як жінки об’єктивніші в цьому відношенні. На відміну від жінок, перевага для чоловіків може полягати в тому, що вони здатні самовдосконалюватися в бажанні отримати очікуваний образ тіла (Assaiante et al., 2014; Davison et al., 2006; Voges et al., 2022).

У дослідженні S. Franzoi et al. (2012) продемонстровано, що жінки покладаються на самокритичні стратегії соціального порівняння, пов’язані з негативною самооцінкою тіла. На відміну від жінок, стратегії порівняння та переконання чоловіків є оптимістичніші. Таке критичне ставлення жінок до свого тіла може бути пов’язане із пропагандою ідеального образу тіла жінки в засобах масової інформації, що підвищує культ досягнення ідеальної фігури серед жінок. На думку M. Qureshi et al.

Psychological Characteristics of the Body Image of Middle-Aged Women in Organization of Interpersonal Interaction

woman's body shape in mass media that creates the cult of achieving an ideal body shape among females. M. Qureshi et al. (2021) believe that the desire for an ideal body shape makes women face a number of problems, including physical and psychological ones. Researchers J. He et al. (2020) found that men usually have a higher body esteem than women, even with a slight positive effect. The researchers applied survey methods, the sample type and age criteria which contributed to the variability of the obtained results in the area of gender differences in the body esteem. Similarly, M. Voges et al. (2019) established that young men with medium body weight are quite satisfied with themselves while young women with medium weight are inclined to apply stricter standards to themselves than to others, thereby devaluating their own body. In their study, D. Zarate et al. (2021) substantiate that examination of the body image should be interpreted cautiously through demonstrating different metric scales and, in the best case, they should be accompanied by clinical interviews for formal assessment. In addition, the study proves the age-related dynamics of a decrease and increase in body satisfaction and also the interrelation between age and gender. Some effects were non-linear. Women tended to be less satisfied with their body than men. Body satisfaction can also fluctuate at different stages of adulthood, and there are differences in men's and women's patterns (Algars et al., 2009). According to the results of the meta-analysis performed by S. He et al. (2020), men usually have slightly higher body esteems than women in different cultural and linguistic groups. The studies on the body image examining the relationships between its indicators and other personality traits establish a direct correlation with different indicators of psychological well-being (Swami et al., 2017), life satisfaction index and optimistic life orientation (Rogowska et al., 2021), and self-compassion (Geller et al., 2015).

It was found that the body image plays an important role in the formation of positive and negative life outcomes. It is also obvious that the majority of studies in American, European and Indian cultures were limited to the understanding of nature, correlates and consequences of the negative body image (He et al., 2020; Tylka, 2012). At

(2021), бажання досягти ідеальної фігури змушує жінок стикатися з низкою проблем, фізичних і психологічних. Дослідники J. He et al. (2020) встановили, що чоловіки зазвичай мають більш високий рівень оцінки тіла, ніж жінки, навіть за незначного позитивного ефекту. Дослідники оперували методом опитування, типом вибіркової сукупності, віковими критеріями, які сприяли мінливості отриманих результатів у галузі гендерних відмінностей оцінки тіла. Аналогічно M. Voges et al. (2019) з'ясували, що молоді чоловіки із середньою вагою тіла більш-менш задоволені собою, тоді як молоді жінки із середньою вагою схильні застосовувати до себе суворіші стандарти, ніж до інших, тим самим знецінюючи своє власне тіло. У роботі D. Zarate et al. (2021) обґрунтовано, що дослідження образу тіла необхідно інтерпретувати обережно через демонстрацію різних метричних шкал і, в оптимальному випадку, вони повинні супроводжуватися клінічними інтерв'ю для формальної оцінки. Крім того, було доказано вікову динаміку зниження і збільшення задоволеності тілом, а також взаємозв'язок між віком та статтю. Деякі ефекти були нелінійними. Жінки, як правило, були менш задоволені своїм тілом, ніж чоловіки. Задоволеність тілом також може коливатися на різних етапах дорослого життя, і закономірності мають відмінності як у чоловіків, так і у жінок (Algars et al., 2009). Як повідомляють S. He et al. (2020), за результатами мета-аналізу чоловіки, як правило, мають дещо вищі оцінки тіла, ніж жінки, в різних культурних та мовних групах. У дотичних дослідженнях образу тіла, присвячених вивченню взаємозв'язків його показників з іншими особистісними характеристиками, з'ясовано наявність прямого взаємозв'язку з різними показниками психологічного благополуччя (Swami et al., 2017), індексом задоволеності життям та оптимістичною життєвою орієнтацією (Rogowska et al., 2021) і співчуттям до себе (Geller et al., 2015).

Зазначено, що образ тіла відіграє важливу роль у формуванні позитивних та негативних життєвих результатів. Також очевидно, що більшість досліджень в американській, європейській та індійській культурах обмежувалися розумінням природи, корелятивів і наслідків лише негативного образу тіла (He et al., 2020; Tylka, 2012). Водночас вивчення впливу позитивного образу тіла має неочікуваний багатобічний результат у контексті сприяння ро-

the same time, examination of the impact of the positive body image has an unexpected promising result in the context of contribution to the understanding of another set of life outcomes. Studies demonstrate that personal characteristics of self-evaluation and others' evaluation of an individual are obviously based on different sources of information and, accordingly, differ.

The body esteem, body efficacy and general positive body image show an inverse correlation with social dysfunction, depression and overall health status (Priyanka et al., 2022). There is a discrepancy between an individual's perception of their body and real body measurements that can affect overall health and well-being. Confirmation of the fact that implicit body images depend on situational and individual differences has clinical and practical consequences (De Coster et al., 2021). Researchers K. Brooks et al. (2016) highlight that misperception of the body size is common among the general public and is one of the main components of eating behavioral disorders and mental states related to them. The evidences of misperception of one's own body image after the contact with "thin" and "thick" demonstrate the viability of visual adaptation as a wrong pattern of the body image both in those who underestimate and those who overestimate their body size (Brooks et al., 2016). There are many scientific studies examining constructive and destructive impacts of eating behavioral disorders on the body image (Kidd et al., 2024; Murray et al., 2024; Zeeni et al., 2023), paying attention to dominant mental states in different human social activities (Kurova et al., 2023; Popovych et al., 2023a). Moreover, internalization, peers' criticism of appearance and body mass index (BMI) have contributed to girls' and boys' dissatisfaction with their bodies, though its intensity varies by gender. The expected indirect relationship of body dissatisfaction was confirmed only in girls (Jones et al., 2004). Body dissatisfaction belongs to the negative body esteem caused by a discrepancy between an individual's perception of the body (the real body image), and the desirable body image (the ideal body image). Women with a high level of body dissatisfaction are characterized by relatively strong beliefs that they are thick, whereas their beliefs that they want to be thinner are similar to the beliefs of people

Ainur Duisenbayeva
Adlet Kariyev
Laura Baimoldina
Zhazira Issayeva

зумінню іншого набору життєвих результатів. Дослідження продемонстрували, що особистісні характеристики оцінки, отримані від самої людини, та оцінки, що отримані від інших про себе, очевидно, формуються з різних джерел інформації та, відповідно, різняться.

Оцінка тіла, ефективність тіла й загальний позитивний образ тіла показали достовірну обернену кореляцію із соціальною дисфункцією, депресією та загальним станом здоров'я (Priyanka et al., 2022). Існує невідповідність між ментальними уявленнями людей про власне тіло й реальними вимірами тіла, що може вплинути на загальне самопочуття та здоров'я. Підтвердження, що неявні уявлення тіла залежать від ситуаційних та індивідуальних відмінностей, має клінічні та практичні наслідки (De Coster et al., 2021). Дослідники K. Brooks et al. (2016) зазначили, що неправильне сприймання розміру тіла трапляється серед широкого загалу і є основним компонентом розладів харчової поведінки та пов'язаних з ними психічних станів. Свідчення неправильного сприйняття власного тіла після контакту з "худорлявими" та "товстими" демонструють життєздатність візуальної адаптації як моделі порушення образу тіла як для тих, хто недооцінює, так і для тих, хто переоцінює свої розміри (Brooks et al., 2016). У науковій літературі достатньо праць, у яких вивчено конструктивний і деструктивний вплив харчової поведінки на образ тіла (Kidd et al., 2024; Murray et al., 2024; Zeeni et al., 2023), приділено увагу домінуючим психічним станам у різних видах суспільної діяльності людини (Kurova et al., 2023; Popovych et al., 2023a). Крім того, інтерналізація, критика зовнішнього вигляду з боку однолітків та індекс маси тіла (ІМТ) зробили прямий внесок у незадоволеність тілом у хлопчиків та дівчаток, хоча інтенсивність варіювалася залежно від статі. Передбачуваний опосередкований зв'язок незадоволеності тілом був підтверджений лише у дівчаток (Jones et al., 2004). Невдоволеність тілом належить до негативної оцінки власного тіла, що виникає через невідповідність між тим, як людина сприймає своє тіло (фактичний образ тіла), і тим, якою вона хоче, щоб її тіло було (ідеальний образ тіла). Жінки з високим рівнем невдоволеності тілом характеризувалися відносно сильними переконаннями в тому, що вони товсті, тоді як їхні переконання в тому, що вони хочуть бути стрункішими, були схожі на переконання лю-

Psychological Characteristics of the Body Image of Middle-Aged Women in Organization of Interpersonal Interaction

with a low level of body dissatisfaction. Implicit beliefs concerning the body image do not show any additional value in comparison with explicit beliefs in predicting body dissatisfaction and dieting behavior (Glashouwer et al., 2018).

Some studies consider the issues of the impact of the body image indicators on communication, since it is believed that attractive appearance is of paramount importance for achieving personal and professional goals (Rodgers et al., 2024). Most studies examining the phenomenology of the "body self" consider this psychological construct to be one of the components of the self-concept which mediates the specificity of the world picture and perception of social reality (Nikitina, 2018). There are studies establishing a correlation between the self-concept and early maladaptive schemes, substantiating the impact of parenting styles on the character of interpersonal relationships, demonstrating differences depending on gender (Emami et al., 2024). Researchers C. Saffrey et al. (2023) obtained interesting data showing the impact of self-perception and a partner's perception of interpersonal problems on the functioning of relationships. It was proved that positive perception of interpersonal problems is related to positive development of relationships (Saffrey et al., 2023). In their study, A. Altınok and A. Kara (2017) evaluate the relationship between the body image, levels of psychological symptoms and interpersonal communication styles of college students. The results confirm a significant correlation between the body image and the style of interpersonal communication. It was found that this correlation is fully mediated by the level of psychological symptoms, whereas the correlation between the body image and the level of psychological symptoms is partially mediated by the style of interpersonal communication. This study shows that the body image is an important factor of students' mental health (Altınok & Kara, 2017). The study of J. Nezelek (1999) reveals that the body image has three factors: body attractiveness, social attractiveness, i.e. how attractive people are considered by others, and overall attractiveness. Both for men and women, self-perception of body attractiveness and social attractiveness is directly related to intimacy in their interaction. Self-perception of social attractiveness is directly related

дей із низьким рівнем невдоволеності тілом. Неявні переконання щодо образу тіла не показали жодної додаткової цінності порівняно з явними переконаннями в прогнозуванні невдоволеності тілом та поведінки при дотриманні дієти (Glashouwer et al., 2018).

Окремі дослідження присвячено питанням впливу показників образу тіла на особливості спілкування, оскільки вважають, що приємні риси особистості мають першочергове значення для досягнення особистої та професійної мети (Rodgers et al., 2024). У більшості досліджень, присвячених вивченню феноменології "тілесного Я", цей психологічний конструкт розглядають як один із компонентів Я-концепції особистості, що опосередковує специфіку картини світу та сприйняття соціальної реальності (Nikitina, 2018). Є дослідження, в яких з'ясовано зв'язок Я-концепції з ранніми неадаптивними схемами, обґрунтовано вплив стилів виховання на характер міжособистісних стосунків, продемонстровано відмінності, знову ж таки, в залежності від статі (Emami et al., 2024). Дослідники C. Saffrey et al. (2023) отримали цікаві дані, які показали вплив самосприйняття та партнерського сприйняття міжособистісних проблем на функціонування стосунків. Доведено, що позитивне сприйняття міжособистісних проблем пов'язане із позитивним розвитком стосунків (Saffrey et al., 2023). У роботі A. Altınok, A. Kara (2017) оцінено взаємозв'язок між образом тіла, рівнями психологічних симптомів та стилями міжособистісного спілкування студентів коледжу. Результати підтвердили наявність достовірного зв'язку між образом тіла та стилем міжособистісного спілкування. З'ясовано, що цей зв'язок повністю опосередкований рівнем психологічних симптомів, тоді як зв'язок між образом тіла та рівнем психологічних симптомів був частково опосередкований стилем міжособистісного спілкування. Це дослідження продемонструвало, що образ тіла є важливим чинником психічного здоров'я студентської молоді (Altınok, Kara, 2017). У роботі J. Nezelek (1999) виявлено, що образ тіла має три чинники: привабливість тіла, соціальну привабливість, тобто наскільки привабливими, на думку людей, їх вважають інші, та загальну привабливість. Як у чоловіків, так і в жінок самосприйняття привабливості тіла й соціальної привабливості прямо пов'язане з близькістю, що вони знаходили у взаємодії. Самовідчуття соціальної привабливості прямо пов'язане з

to women's confidence in social interaction and their probable impact on the interaction, whereas men's confidence and impact are not related to social attractiveness. Both for men and women, the body image is not related to how pleasant they consider socializing and is weakly related to how sensitive they find others. For both men and women, the body image is not related to how socially active people are and to the relative distribution of interactions between partners of the same and opposite sex (Nezlek, 1999).

We can summarize that analysis of the literature on the body image shows a number of differences in the perception of men and women, correlations with certain personality traits, and overall health and well-being of an individual. Scientific studies have established correlations of the body image with the components of interpersonal communication. At the same time, the issues of correlations of the body image with such indicators of interpersonal interaction as typical ways of treating people, women's perception of themselves and the "ideal self", and also with the relationships in small groups have not been studied thoroughly yet. Thus, relationships between the area of communication and the body image are a proven fact. At the same time, it seems quite promising to study the issues of correlations between the body image indicators and the indicators of interpersonal interaction. Analysis of the facts presented in scientific studies allowed formulating the research purpose. The statistical purpose was to establish a correlation between the body image and such indicators of interpersonal interaction as typical ways of treating people and also relationships in small groups.

The hypothesis is the existence of a correlation between body satisfaction of middle-aged women and indicators of interpersonal interaction.

The research purpose was to identify psychological characteristics of the body image of middle-aged women in organization of interpersonal communication.

Methods

Participants. The research involved middle-aged women. The age range of the sample: min = 30 years, max = 43 years. The sample size

Ainur Duisenbayeva
Adlet Kariyev
Laura Baimoldina
Zhazira Issayeva

упевненістю жінок у соціальній взаємодії та їх імовірним впливом на взаємодію, тоді як для чоловіків впевненість та вплив не були пов'язані із соціальною привабливістю. Як для чоловіків, так і для жінок образ тіла не був пов'язаний із тим, наскільки приємним людям здається спілкування, і слабо пов'язаний із тим, наскільки чуйними, на їхню думку, були інші. Як для чоловіків, так і для жінок образ тіла також не був пов'язаний із тим, наскільки соціально активними були люди, і з відносним розподілом взаємодій однієї та протилежної статей (Nezlek, 1999).

Узагальнюємо, що аналізування літератури з проблем образу тіла показало низку відмінностей у сприйманні жінок і в чоловіків, пов'язаність із певними важливими особистісними характеристиками, а також із загальним самопочуттям та здоров'ям людини. У дослідженнях встановлено взаємозв'язок образу тіла з компонентами міжособистісної взаємодії. Водночас недостатньо вивченими залишаються питання взаємозв'язків образу власного тіла з такими показниками міжособистісної взаємодії, як типові способи у ставленні до людей, уявлення жінок про себе та ідеальне "Я", а також із взаєминами в малих групах. Таким чином, взаємозв'язки між сферою спілкування та образом власного тіла є доведеним фактом. Водночас досить перспективним видається вивчення питань взаємозв'язку показників образу власного тіла з показниками міжособистісної взаємодії. Аналізування представлених у наукових дослідженнях фактів дозволило сформулювати дослідницьку мету. Статистичною метою було з'ясування взаємозв'язку образу власного тіла з такими показниками міжособистісної взаємодії, як типові способи ставлення до людей, а також взаємини в малих групах.

Гіпотезою є наявність взаємозв'язку між задоволеністю власним тілом у жінок середнього віку та показниками міжособистісної взаємодії.

Дослідницька мета полягала у виявленні психологічних особливостей образу власного тіла жінок середнього віку в організації міжособистісної взаємодії.

Методи

Учасники. У дослідженні взяли участь представниці жіночої статі середнього віку. Віковий діапазон вибірки: min = 30 років, max =

Psychological Characteristics of the Body Image of Middle-Aged Women in Organization of Interpersonal Interaction

is $n = 221$ females. Characteristics of the sample by the level of education: higher education ($n = 168$; 76.02%); incomplete higher education ($n = 34$; 15.38%); secondary vocational education ($n = 12$; 5.43%) and general secondary education ($n = 7$; 3.17%). Characteristics of the sample by nationality: Kazakhs ($n = 202$; 91.41%); Russians ($n = 9$; 4.07%); others ($n = 5$; 2.26%); mixed ($n = 5$; 2.26%). Characteristics of the sample by marital status: married ($n = 145$; 65.61%); single ($n = 71$; 32.13%); civil marriage ($n = 5$; 2.26%). Descriptive frequency characteristics of the sample: $M = 36.72$; $SD = \pm 6.71$; $Me = 37.00$; $Mo = 35.00$.

Organization of the Research. In order to comply with ethical requirements, confidentiality and non-disclosure of personal data, the research was conducted anonymously. The participants were informed in advance about the overall purpose and time limits for completing all the questionnaires. The participants also knew that they could cease participation in the research at their own will without any explanation. $n = 221$ questionnaire forms qualitatively completed by the respondents were selected. Incomplete data, data with corrections, without answers to all forms of the methods were discarded. A summative research strategy aimed at establishing bivariate correlations was applied. The survey data were collected between November 2023 and March 2024. The study was included in the research plan of the departments where the researchers work. It went through the procedure of defense and substantiation at the methodological council, was approved by the Ethics Committees of the higher education institutions: Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan) and Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan). The organization of the research ensured reliability of the empirical data.

Procedures and Instruments. Valid and reliable methods which ensured relevant disclosure of the researched phenomenon – the parameters of the body image of middle-aged women – were used. “The Multidimensional Body-Self Relations Questionnaire” (MBSRQ) T. Cash (2017) was applied. One of the latest versions of the questionnaire used in the research consists of sixty-nine statements. It has been readapted (Lizana-Calderón et al., 2022) and is consistent

43 роки. Розмір вибірки $n = 221$ особа жіночої статі. Характеристика вибірки за рівнем освіти: вища ($n = 168$; 76.02%); незакінчена вища ($n = 34$; 15.38%); середня професійна ($n = 12$; 5.43%) і середня загальна ($n = 7$; 3.17%). За національною приналежністю: казашки ($n = 202$; 91.41%); росіянки ($n = 9$; 4.07%); інші ($n = 5$; 2.26%); змішані ($n = 5$; 2.26%). За сімейним статусом: заміжні ($n = 145$; 65.61%); незаміжні ($n = 71$; 32.13%); громадянський шлюб ($n = 5$; 2.26%). Описові частотні характеристики вибіркової сукупності: $M = 36.72$; $SD = \pm 6.71$; $Me = 37.00$; $Mo = 35.00$.

Організація дослідження. З метою дотримання етичних вимог, конфіденційності та нерозголошення особистих даних, дослідження проведено анонімно. Учасниці були завчасно поінформовані про загальну мету й ліміт часу, який необхідно мати для проходження всіх опитувальників. Також учасниці знали, що за власним бажанням, без пояснення, вони можуть припинити участь у дослідженні. Нами відібрано якісно заповнених $n = 221$ бланк опитувань респонденток. Неповні дані, з виправленнями, з відповідями не за всіма бланками методик були вибракувані. Обрано констатувальну стратегію дослідження зі з'ясуванням двосторонніх кореляційних зв'язків. Дані опитування зібрано впродовж листопада 2023 – березня 2024 року. Дослідження входило до плану дослідницької роботи кафедр, на яких працюють дослідники, пройшло процедуру захисту й обґрунтування на методичній раді, узгоджено з Етичними комітетами закладів вищої освіти: Казахський національний університет імені аль-Фарабі (Алмати, Казахстан) і Казахський національний педагогічний університет імені Абая (Алмати, Казахстан). Реалізована організація дослідження забезпечила достовірність та надійність емпіричного матеріалу.

Процедура та інструменти. Підібрано перелік надійних і валідних методик, які забезпечили релевантне розкриття досліджуваного феномену – параметрів образу власного тіла жінок середнього віку. Використано “Багатомірний опитувальник іміджу власного тіла” (БОІВТ) Т. Cash (2017). Використано одну з найновіших версій опитувальника, яка пройшла неодноразову адаптацію (Lizana-Calderón et al., 2022), є адаптованою до досліджуваної вибірки, складається з шістдесяти дев'яти тверджень. У дослідженні використано

with the research sample. Five scales were used in the research: health status assessment (HSA); focus on appearance (FA); average value of concern about overweight (AVCO); average weight by self-classification (AVS) and average value of satisfaction with body parts (AVSBP). "The Body Image Questionnaire" (BIQ) (Skugarevskiy & Sivukha, 2006) was used to identify body satisfaction (BS) and body dissatisfaction (BD). The body shape was evaluated using the method developed by W. Harris (1969) which was an updated version of the method "The Body Assessment" (BA) tested on similar samples.

Since interpersonal interaction is an important component of our research, two psycho-diagnostic tools were selected. The adapted version of the method "Fundamental Interpersonal Relations Orientation-Behavior" (FIRO-B) developed by W. Schutz (1959) was used. This tool focuses on measuring behavioral manifestations in three areas of interpersonal relationships: "inclusion" (I) – the intensity of contacts; "control" (C) – the measure of dependence; "affection" (A) – the measure of readiness to share feelings. These three measurements correspond to three scales of the questionnaire. It was used to measure, evaluate and predict the respondents' behavior in interpersonal interactions: what they really do and what they intend to do, accordingly, how other people treat them and how they want others to treat them. Three pairs of scales were used. The first pair included: inclusion (Ie) – the behavior demonstrated by an individual (the desire to belong to different social groups, stay among people more often); inclusion (Iw) – the behavior expected from others (the desire to be involved in other people's activities and to be surrounded by others). The second pair included: control (Ce) – the behavior demonstrating an individual (the desire to control other people, to manage others and make decisions); control (Cw) – the behavior expected from others (the desire to be controlled and influenced by other people, to be told what to do). The third pair included: affection (Ae) – the behavior demonstrating an individual (the desire to be in close intimate relationships with others, demonstrate warm friendly relationships); affection (Aw) – the behavior expected from others (wanting others to be emotionally closer and share their intimate

Ainur Duisenbayeva
Adlet Kariyev
Laura Baimoldina
Zhazira Issayeva

п'ять шкал: оцінка стану здоров'я (ОСЗ); орієнтація на зовнішній вигляд (ОЗВ); середнє значення занепокоєння надмірною вагою (СЗНВ); середня вага за самокласифікацією (СВС) та середнє значення задоволеності частинами тіла (СЗЧТ). Використано "Опитувальник образу власного тіла" (ООВТ) (Скугаревский, Сивуха, 2006), за допомогою якого з'ясовано задоволеність (ЗВТ) і незадоволеність власним тілом (НВТ). Оцінку фігури здійснено за допомогою методології, розробленої W. Harris (1969), яка представляла оновлену, апробовану на схожих до досліджуваної вибірках, методику "Оцінка фігури" (ОФ).

Оскільки міжособистісна взаємодія є важливою складовою наших пошуків, то обрано два психодіагностичні інструменти. Використано адаптовану версію методики "Фундаментальні міжособистісні відносини Орієнтація-Поведінка" (ФМВО-П), розробником якої вважають W. Schutz (1959). Цей інструмент сфокусований на вимірі поведінкових проявів у трьох сферах міжособистісних стосунків: "включеність" (I) – інтенсивність контактів; "контроль" (C) – міра залежності; "відкритість" (A) – міра готовності ділитися почуттями. Ці три виміри відповідають трьом шкалам опитувальника. З його допомогою виміряно, оцінено та зроблено спробу спрогнозувати поведінку респонденток у міжособистісних взаємодіях: що вони реально роблять і що вони мають на меті зробити, відповідно, як інші люди чинять по відношенню до них, і як вони хотіли б, щоб вони чинили. Використано три пари шкал. Першу пару склали: включеність (Ie) – демонстрована поведінка індивідом (прагнення належати до різних соціальних груп, найчастіше перебувати серед людей); включеність (Iw) – очікувана поведінка від оточення (намагання, щоб інші люди залучали до своєї діяльності й прагнули бути в оточенні). Другу пару склали: контроль (Ce) – поведінка, що демонструє самого індивіда (намагання контролювати інших людей, прагнення керувати та приймати рішення); контроль (Cw) – очікувана поведінка від оточення (прагнення, щоб інші люди його контролювали, впливали на нього і говорили йому, що він має робити). Третю пару склали: відкритість (Ae) – поведінка, що демонструє самого індивіда (прагнення бути в близьких інтимних стосунках з іншими, демонструвати теплі дружні почуття); відкритість (Aw) – поведінка, яку очікує індивід від оточення (прагнення, щоб

Psychological Characteristics of the Body Image of Middle-Aged Women in Organization of Interpersonal Interaction

feelings). The questionnaire contained fifty-four statements. The next method is "Diagnostics of Interpersonal Relationships" (DIR) developed by T. Leary (1956). The modern tested version of the psycho-diagnostic tool consisting of eight octants of the psychogram (authoritarian, egoistic, aggressive, suspicious, subordinate, dependent, friendly and altruistic) was used. Homogeneity of the empirical data was determined using Cronbach's alpha coefficient by Lee Cronbach's method. The range of the determined measurements was from satisfactory to medium levels ($\alpha = .708 - .842$) that does not contradict the requirements for reliability of empirical research.

Theoretical methods were applied to perform retrospective analysis and generalize scientific data on the research issue. The obtained theoretical information and empirical data were substantiated, explained and systematized.

Variables. The parameters of the body image, the parameters of body satisfaction and body dissatisfaction, measurements of behavioral manifestations (inclusion, control and affection) and eight octants of the psychogram of interpersonal relationships were found in the empirical research.

Statistical Analysis. At the initial stage of processing the questionnaire forms, the empirical data were entered into the table "MS Excel". Statistical operations were performed using the computer program "SPSS" (Version 17.0.3). Statistically significant coefficients were used: Cronbach's (α), Kolmogorov-Smirnov's (λ), Pearson's (R). Statistical significance was recorded at the levels $p \leq .050$ and $p \leq .010$.

Results

The study presents the parameters of descriptive frequency characteristics by the methods used to examine the general perception of the body image of women and their satisfaction/dissatisfaction with their bodies. The empirical data were obtained using "MBSRQ" (Cash, 2017) and "BIQ" (Skugarevskiy & Sivukha, 2006). Tabl. 1 gives the main descriptive characteristics by the research methods: mean (M) and squared deviation (SD), and also the levels determined on the basis of the empirical distribution.

інші були до нього емоційно ближчими і ділилися з ним своїми інтимними почуттями). Опитувальник містив п'ятдесят чотири твердження. Наступною методикою є "Діагностика міжособистісних відносин" (ДМВ), розробником якої є Т. Лейрі (1956). Використано сучасний апробований варіант психодіагностичного інструменту, який складається з восьми октантів психограми: авторитарний, егоїстичний, агресивний, підозрілий, підлеглий, залежний, дружлюбний і альтруїстичний. Визначена однорідність емпіричного масиву даних за коефіцієнтом Кронбаха (α) за методологією Лі Кронбаха. Діапазон встановлених вимірів знаходився на рівні від задовільного до середнього ($\alpha = .708 - .842$), що не суперечить вимогам достовірності емпіричних досліджень.

У дослідженні використано теоретичні методи, за допомогою яких здійснено ретроспективне аналізування й узагальнення наукових відомостей досліджуваної проблеми, використано обґрунтування, пояснення й систематизацію отриманих теоретичних відомостей та емпіричних даних.

Змінні. В емпіричному дослідженні з'ясовано параметри іміджу власного тіла, параметри задоволеності й незадоволеності власним тілом, виміри поведінкових проявів: включеність, контроль і відкритість та вісім октантів психограми міжособистісних відносин.

Статистичне аналізування. На первинній стадії обробки анкет, емпіричні дані занесено в таблицю "MS Excel". Статистичні операції виконано за допомогою комп'ютерної програми "SPSS" (версія 17.0.3). Застосовано статистично достовірні коефіцієнти: Кронбаха (α), Колмогорова-Смирнова (λ), Пірсона (R). Статистичну достовірність зафіксовано на рівні $p \leq .050$ і $p \leq .010$.

Результати

Подано параметри описових частотних характеристик за методиками, що вивчали загальне уявлення про образ тіла у жінок та їхню задоволеність/незадоволеність власним тілом. Емпіричні дані отримано за допомогою "БОІВТ" (Cash, 2017) і "ООВТ" (Скугаревский, Сивуха, 2006). У табл. 1 подано основні описові характеристики за досліджуваними методиками: середнє розподілу (M) і середнє квадратичне (SD), а також з'ясовано рівні на підставі емпіричного розподілу.

Table 1. Descriptive frequency characteristics and levels of the formation of the parameters by the methods “MBSRQ” (Cash, 2017) and “BIQ” (Skugarevskiy & Sivukha, 2006)

Таблиця 1. Описові частотні характеристики й рівні сформованості параметрів за методиками “БОІВТ” (Cash, 2017) і “ООВТ” (Скугаревский, Сивуха, 2006)

Scale Найменування шкали	Descriptive characteristics Описові характеристики		Level Рівень		
	M	SD	High високий (n; %)	Medium середній (n; %)	Low низький (n; %)
“MBSRQ” (Cash, 2017) / “БОІВТ” (Cash, 2017)					
Health status assessment (HSA) Оцінка стану здоров'я (ОСЗ)	3.35	±.812	147; 66.52	74; 33.48	0; .0
Focus on appearance (FA) Орієнтація на зовнішній вигляд (ОЗВ)	3.62	±.615	74; 33.48	147; 66.52	0; .0
Average value of concern about overweight (AVCO) Середнє значення занепокоєння надмірною вагою (СЗНВ)	3.44	±.701	20; 9.05	127; 57.47	74; 33.48
Average weight by self- classification (AWS) Середня вага за самокласифікацією (СВС)	2.84	±.902	54; 24.43	154; 69.68	13; 5.89
Average value of satisfaction with body parts (AVSBP) Середнє значення задоволеності частинами тіла (СЗЧТ)	3.06	±.921	6; 2.72	161; 72.85	54; 24.43
“BIQ” (Skugarevskiy & Sivukha, 2006) / “ООВТ” (Скугаревский, Сивуха, 2006)					
Body satisfaction (BS) Задоволеність власним тілом (ЗВТ)	8.12	±2.722	17; 7.69		
Body dissatisfaction (BD) Незадоволеність власним тілом (НВТ)	19.13	±5.012	204; 92.31		

Note: M – mean; SD – squared deviation.

Примітка: M – середнє розподілу; SD – середнє квадратичне.

The obtained frequency characteristics of the sample allow stating that middle-aged women assess their health status quite highly (M = 3.35; SD = ±.812; nв = 147; 66.52%). We assume that this can be related to the characteristics of this age period when diseases are not so intense yet. We can observe high values of the average level

Отримані частотні характеристики вибірки дають підстави констатувати, що жінки середнього віку досить високо оцінюють стан свого здоров'я (M = 3.35; SD = ±.812; nв = 147; 66.52%). Допускаємо, що це може бути пов'язано з особливостями цього вікового періоду, коли хвороби ще не так інтенсивно дають про себе знати. У поданій вибірці спостерігаємо

Psychological Characteristics of the Body Image of Middle-Aged Women in Organization of Interpersonal Interaction

of focus on appearance in this sample ($n = 147$; 66.52%). A high level is considerably lower ($n = 74$; 33.48%). It means that the women of this age group are concerned about their appearance. In the research sample, medium values of concern about overweight (MVCО) ($M = 3.44$; $SD = \pm.701$; $n = 127$; 57.47%) were recorded. At the same time, we can observe moderate satisfaction with body parts (the scale AVSBP) ($M = 3.44$; $SD = \pm.701$; $n = 127$; 57.47%). It is noteworthy that, according to the method "BIQ" (Skugarevskiy & Sivukha, 2006), the majority of respondents are not satisfied with their bodies ($M = 19.13$; $SD = \pm 5.012$; $n = 204$; 92.31%). We can state that this is a very high level of body dissatisfaction.

Then, the body shape was assessed (BA) (on the basis of the scale of the method "BA" by W. Harris (1969)), comparing weight by the measured body mass index (BMI) with the respondents' perception of their weight. Coincidence of these parameters was found in $n = 94$, 42.53%, and there was a discrepancy in $n = 127$, 57.47%. We can explain it by the fact that a considerable number of middle-aged women have a biased perception of their bodies which testifies to their body dissatisfaction, since this discrepancy is compensatory. Tabl. 2 presents the indicators of interpersonal interaction of middle-aged women with a brief description of each level.

високі значення середнього рівня орієнтації на зовнішній вигляд ($n = 147$; 66.52%). Суттєво нижчим є високий рівень ($n = 74$; 33.48%). З цього випливає, що жінки цього віку занепокоєні своєю зовнішністю, що має суттєві прояви. У досліджуваній вибірці констатовано середні значення занепокоєння надмірною вагою (СЗНВ) ($M = 3.44$; $SD = \pm.701$; $n = 127$; 57.47%). Водночас спостерігаємо помірну задоволеність частинами свого тіла (шкала СЗЧТ) ($M = 3.44$; $SD = \pm.701$; $n = 127$; 57.47%). Звернемо увагу, що за методикою "ООВТ" (Скугаревский, Сивуха, 2006), домінує частина респонденток, які незадоволені власним тілом ($M = 19.13$; $SD = \pm 5.012$; $n = 204$; 92.31%). Констатуємо, що це надто високий показник незадоволеності своєю зовнішністю.

Далі здійснено оцінку фігури (ОФ) (на базі шкали методики "ОФ" W. Harris (1969)), шляхом співставлення ваги за вимірюваним індексом маси тіла (ІМТ) зі сприйняттям своєї ваги респондентами. Збіг цих параметрів виявлено у $n = 94$, 42.53%, а незбіг – у $n = 127$, 57.47%. Пояснюємо це тим, що суттєва частина жінок середнього віку має необ'єктивне сприйняття власного тіла, що свідчить про незадоволеність ним, оскільки такий незбіг має компенсаторний характер. У табл. 2 запропоновано вираженість показників міжособистісної взаємодії у жінок середнього віку з короткою характеристикою кожного рівня.

Table 2. Levels of the indicators of interpersonal interaction with a brief description ($n = 221$)

Таблиця 2. Рівні показників міжособистісної взаємодії з короткою характеристикою ($n = 221$)

Parameters Параметри	Levels / Рівні		
	high / високий (n; %)	medium / середній (n; %)	low / низький (n; %)
Block I. "Authoritarian" (AT) Блок I. "Авторитарний" (AB)	50; 22.62 – confident, but not necessarily a leader, persistent and assertive 50; 22.62 – впевнений, але не обов'язково лідер, завзятий і наполегливий	105; 47.51 – dominant, energetic, competent, authoritarian leader 105; 47.51 – домінуючий, енергійний, компетентний, авторитетний лідер	66; 29.86 – dictatorial, overbearing, despotic 66; 29.86 – диктаторський, владний, деспотичний

Block II. "Egoistic" (EG) Блок II. "Егоїстичний" (ЕГ)	0; :0	198; 89.59 – egoistic traits, self-orientation, tendency to compete 198; 89.59 – егоїстичні риси, орієнтація на себе, схильність до суперництва	23; 10.41 – seeking to be above others, but at the same time apart from others, narcissistic, prudent, independent, selfish 23; 10.41 – прагне бути над усіма, але одночасно осторононь усіх, самозакоханий, розважливий, незалежний, себелюбний
Block III. "Aggressive" (AG) Блок III. "Агресивний" (АГ)	132; 59.73 – stubborn, persistent, energetic 132; 59.73 – впертий, наполегливий та енергійний	71; 32.13 – demanding, straightforward, outspoken, strict and harsh in assessing others, inclined to accuse others of everything, mocking, ironic and irritable 71; 32.13 – вимогливий, прямолінійний, відвертий, строгий і різкий в оцінці інших, схильний у всьому звинувачувати оточуючих, глузливий, іронічний та дратівливий	18; 8.14 – tough and hostile to others, harsh, aggressive and demonstrating anti-social behavior 18; 8.14 – жорсткий і ворожий до оточуючих, різкий, агресивність може сягати асоціальної поведінки
Block IV. "Suspicious" (SP) Блок IV. "Підозрілий" (ПД)	150; 67.87 – critical of all social phenomena and other people 150; 67.87 – критичний стосовно всіх соціальних явищ і оточення	61; 27.60 – critical, unsociable, having difficulties in interpersonal contacts due to lack of self-confidence, withdrawn, skeptical, disappointed in people, demonstrating negativism in verbal aggression 61; 27.60 – критичний, нетовариський, відчуває труднощі в інтерперсональних контактах через невпевненість у собі, замкнутий, скептичний, розчарований у людях, свій негативізм демонструє у вербальній агресії	10; 4.52 – alienated from the hostile and evil world, suspicious, resentful, inclined to doubt in everything, vindictive; always complaining about everything, dissatisfied with everything (schizoid type of character) 10; 4.52 – відчужений по відношенню до ворожого та злобного світу, підозрілий, образливий, схильний до сумніву в усьому, злопам'ятний; завжди усім скаржить-ся, всім незадоволений (шизоїдний тип характеру)
Block V. "Subordinate" (SB) Блок V. "Підлеглий" (ПЛ)	144; 65.16 – shy, gentle, embarrassed, inclined to obey a stronger individual regardless of the situation 144; 65.16 – сором'язливий, лагідний, легко бентежить-ся, схильний підкорятися більш сильному без урахування ситуації	63; 28.51 – ascribing guilt to oneself, passive, seeking to find support in somebody stronger 63; 28.51 – приписує собі провину, пасивний, прагне знайти опору в будь-кому сильнішому	14; 6.33 – submissive, prone to self-depreciation, weak, inclined to give in everybody and everything, always putting oneself in the last place and condemning oneself 14; 6.33 – покірний, схильний до самоприниження, слабовільний, схильний поступатися всім і у всьому, завжди ставить себе на останнє місце й засуджує себе

Psychological Characteristics of the Body Image of Middle-Aged Women in Organization of Interpersonal Interaction

<p>Block VI. "Dependent" (DP) Блок VI. "Залежний" (ЗЛ)</p>	<p>151; 68.33 – conforming, soft, waiting for help and advice, trusting, inclined to admire others, polite 151; 68.33 – конформний, м'який, чекає допомоги та порад, довірливий, схильний до захоплення оточуючими, ввічливий</p>	<p>54; 24.43 – obedient, timid, helpless, unable to resist, sincerely believing that others are always right 54; 24.43 – слухняний, боязкий, безпорадний, не вміє чинити опір, щиро вважає, що інші завжди мають рацію</p>	<p>16; 7.24 – completely insecure, having obsessive fears, anxious for any reason, depending on others and other people's opinions 16; 7.24 – абсолютно невпевнений у собі, має нав'язливі страхи, побоювання, тривожиться з будь-якого приводу, тому залежний від інших, від чужої думки</p>
<p>Block VII. "Friendly" (FR) Блок VII. "Дружелюбний" (ДЛ)</p>	<p>0; .0</p>	<p>48; 21.72 – inclined to collaboration and cooperation, flexible and compromising in solving problems, striving to be in agreement with others in conflict situations, consciously conforming, following conventions, rules and principles of "good manners" in relationships with people, initiative and enthusiastic in achieving group goals, seeking to help and be in the center of attention, sociable, warm and friendly in relationships 48; 21.72 – схильний до співпраці, кооперації, гнучкий та компромісний при вирішенні проблем і в конфліктних ситуаціях прагне бути у згоді з оточенням, свідомо конформний, слідує умовностям, правилам та принципам "хорошого тону" у відносинах з людьми, ініціативний ентузіаст у досягненні цілей групи, прагне допомагати, відчувати себе в центрі уваги, товариський, виявляє теплоту та дружелюбність у стосунках</p>	<p>173; 78.28 – friendly and affectionate with everyone, oriented towards acceptance and social approval, seeking to satisfy everyone's demands, "be good" for everybody regardless of the situation, striving for micro-groups' goals, having developed mechanisms of displacement and suppression, emotionally labile (hysterical type of character) 173; 78.28 – дружелюбний і люб'язний з усіма, орієнтований на прийняття та соціальне схвалення, що прагне задовольнити вимоги всіх, «бути хорошим» для всіх без урахування ситуації, прагне до цілей мікрогруп має розвинені механізми витіснення та придушення, емоційно лабільний (істероїдний тип характеру)</p>

<p>Block VIII. "Altruistic" (AL) Блок VIII. "Альтруїстичний" (АЛ)</p>	<p>0; .0</p>	<p>178; 80.54 – responsible towards others, delicate, gentle, kind, showing emotional attitude in compassion, sympathy, care and affection, able to cheer up and calm others, unselfish and responsive 178; 80.54 – відповідальний по відношенню до людей, делікатний, м'який, добрий, емоційне ставлення до людей виявляє у співчутті, симпатії, турботі, ласці, вміє підбадьорити й заспокоїти оточуючих, безкорисливий і чуйний</p>	<p>43; 19.46 – hyper-responsible, always sacrificing one's own interests, seeking to help and sympathize with everyone, obsessive when helping people and too active in relations to others, taking responsibility for others (it can be just an external "mask" hiding the personality of the opposite type) 43; 19.46 – гіпервідповідальний, завжди приносить у жертву свої інтереси, прагне допомогти і співчуває всім, нав'язливий у своїй допомозі й надто активний стосовно оточуючих, бере на себе відповідальність за інших (може бути лише зовнішня "маска", що приховує особистість протилежного типу)</p>
---	--------------	--	--

It should be noted that the presented sample of middle-aged women is characterized by the type of leadership which is related to energy, competence and authority (n = 105; 47.51%). At the same time, egoistic traits, self-orientation and a tendency to rivalry prevail (n = 198; 89.59%). Hostility to others is not typical (n = 18; 8.14%), women usually manifest perseverance, persistence and energy (n = 132; 59.73%). Criticism of all social phenomena and other people was recorded in n = 150; 67.87% of women; shyness, a tendency to obey a stronger individual regardless of the situation prevails in n = 144; 65.16% of women. Such dominant traits as conformity, softness, expectation of help and advice, trustfulness and a tendency to admire others were registered in n = 151; 68.33% of respondents and can be explained in terms of gender expectations, accepted in the current culture. In general, women are characterized by benevolence, orientation towards acceptance and social approval, the desire to satisfy everyone's demands, be good for everybody regardless of the situation, which was recorded in n = 173; 78.28%. In addition, a large number of women (n = 178; 80.54%) are characterized by responsibility towards people, delicacy, gentleness, kindness

Зазначимо, що представлена вибіркова сукупність жінок середнього віку характеризується типом лідерства, який пов'язаний з енергійністю, компетентністю, авторитетністю (n = 105; 47.51%). Водночас превалюють егоїстичні риси, орієнтація на себе, схильність до суперництва (n = 198; 89.59%). Ворожість до оточуючих не властива (n = 18; 8.14%), зазвичай жінки виявляють завзятість, наполегливість та енергійність (n = 132; 59.73%). Критичність стосовно всіх соціальних явищ та оточуючих людей зафіксована у n = 150; 67.87% жінок; сором'язливість, схильність підкорятися сильнішому без урахування ситуації переважає у n = 144; 65.16% жінок. Домінуючою також є така риса міжособистісних відносин, як конформність, м'якість, очікування допомоги та порад, довірливість, схильність до захоплення оточуючими, яка зафіксована у n = 151; 68.33% респонденток дослідження й може бути пояснена з позицій гендерних очікувань, прийнятих у поточній культурі. Загалом для жінок характерна доброзичливість, орієнтація на прийняття та соціальне схвалення, прагнення задовольнити вимоги всіх, бути хорошим для всіх без урахування ситуації, що зафіксовано у n = 173; 78.28%. Крім того, для досить великої кількості жінок (n = 178; 80.54%) характерна відповідальність стосов-

Psychological Characteristics of the Body Image of Middle-Aged Women in Organization of Interpersonal Interaction

and emotional attitude which also reflects the stereotype of women's behavior in the world.

Typical ways of the respondents' behavior by the results of the method "FIRO-B" by W. Schutz (1959) will be considered further. Tabl. 3 gives descriptive frequency characteristics by six scales of the method and the levels determined on the basis of the empirical data distribution.

Table 3. Descriptive frequency characteristics and levels of the formation of the parameters according to "FIRO-B" by W. Schutz (1959)

Таблиця 3. Описові частотні характеристики й рівні сформованості параметрів за "ФМВО-П" W. Schutz (1959)

Scale Шкала	Descriptive characteristics Описові характеристики		Level / Рівень				
	M	SD	extremely low екстремально низький (n; %)	extremely high екстремально високий (n; %)	low низький (n; %)	high високий (n; %)	boundary межовий (n; %)
Ie	7.74	±1.292	7; 3.17	4; 1.81	57; 25.79	52; 23.53	101; 45.70
Iw	6.62	±1.103	51; 23.08	1; .45	57; 25.79	35; 15.84	77; 34.84
Ce	8.12	±1.333	36; 16.29	5; 2.26	79; 35.75	27; 12.22	74; 33.48
Cw	5.84	±.972	21; 9.50	28; 12.67	30; 13.57	76; 34.39	66; 29.86
Ae	6.46	±1.079	19; 8.60	6; 2.71	101; 45.70	31; 14.03	64; 28.96
Aw	6.35	±1.067	44; 19.91	0; .0	90; 40.72	10; 4.52	77; 34.84

Note: Ie – inclusion (the behavior demonstrated by an individual); Iw – inclusion (the behavior expected from others); Ce – control (the behavior demonstrated by an individual); Cw – control (the behavior expected from others); Ae – affection (the behavior demonstrated by an individual); Aw – affection (the behavior expected from others); M – mean; SD – squared deviation.

Примітка: Ie – включеність (демонстрація поведінки індивідом); Iw – включеність (очікувана поведінка від оточення); Ce – контроль (демонстрація поведінки індивідом); Cw – контроль (очікувана поведінка від оточення); Ae – відкритість (демонстрація поведінки індивідом); Aw – відкритість (очікувана поведінка від оточення); M – середнє розподілу; SD – середнє квадратичне.

It is noteworthy that, according to the parameter of inclusion (Ie) (n = 57; 25.79%), the respondents do not feel good among people and are inclined to avoid them; about the same number of respondents (n = 52; 23.53%) have the opposite tendency. A considerable number of women believe that it is better to communicate with a small number of people and avoid making decisions and taking responsibility. Moreover, women have a need for dependence and hesitate when making decisions, behave cautiously when starting close intimate relationships and also

но людей, делікатність, м'якість, доброта, емоційне ставлення, що також відображає стереотип жіночої поведінки у світі.

Тепер розглянемо типові способи щодо поведінки респонденток за результатами методики "ФМВО-П" W. Schutz (1959). У табл. 3 подано описові частотні характеристики за шістьма шкалами методики і з'ясовано рівні на підставі емпіричного розподілу даних.

Зазначимо, що за параметром включеності (Ie) (n = 57; 25.79%) респондентки не почувуються добре серед людей і схильні їх уникати; приблизно стільки ж респонденток (n = 52; 23.53%) мають зворотну тенденцію. Значна частина жінок вважає за краще спілкуватися з невеликою кількістю людей, уникаючи ухвалення рішень та взяття на себе відповідальності. Крім того, жінки мають потребу в залежності та коливаються під час ухвалення рішень, поведуться обережно під час встановлення близьких інтимних стосунків, а також під час вибору осіб, з якими вибудовують гли-

when choosing people for building deep emotional relationships.

In order to test the hypothesis, correlations of the parameters of the body image, body satisfaction/dissatisfaction and the body shape assessment with the octants of the psychogram of T. Leary (1956) were established using Pearson's correlation coefficient (R). Kolmogorov-Smirnov's test (λ) was applied to determine legitimacy of using Pearson's correlation coefficient (R). Tabl. 4 presents the matrix of correlations.

Table 4. Matrix of correlations of the researched parameters with the octants of the psychogram (n = 221)

Таблиця 4. Матриця кореляцій досліджуваних параметрів з октантами психограми (n = 221)

Parameters Параметри	Interpersonal interaction / Міжособистісна взаємодія							
	AT	EG	AG	SP	SB	DP	FR	AL
HSA / ОСЗ	.188**	.119	.700	.073	.037	.071	.039	-.060
FA / ОЗВ	.092	.016	-.022	-.024	.017	.087	.0129	.074
AVCO / СЗНВ	-.186**	-.161*	-.091	-.014	-.011	-.098	-.102	-.990
AWS / CBC	-.011	-.012	-.164*	.063	-.028	-.039	-.015	-.013
AVSPB/СЗЧТ	.179**	.151*	.138*	-.060	.028	.115	.083	.045
BS/BD ЗВТ/НВТ	.132	.119	-.720	.066	.057	-.068	-.096	-.120
BA / ОФ	-.820	-.070	.015	.029	.049	.019	.030	-.029

Note: HSA – health status assessment; FA – focus on appearance; AVCO – average value of concern about overweight; AVS – average weight by self-classification; AVSBP – average value of satisfaction with body parts; BA – body assessment; BS – body satisfaction; BD – body dissatisfaction; AT – authoritarian; EG – egoistic; AG – aggressive; SP – suspicious; SB – subordinate; DP – dependent; FR – friendly; AL – altruistic; * – correlation at the level $p \leq .050$; ** – correlation at the level $p \leq .010$.

Примітка: ОСЗ – оцінка стану здоров'я; ОЗВ – орієнтація на зовнішній вигляд; СЗНВ – середнє значення занепокоєння надмірною вагою; CBC – середня вага за самокласифікацією; СЗЧТ – середнє значення задоволеності частинами тіла; ОФ – оцінка фігури; ЗВТ – задоволеність власним тілом; НВТ – незадоволеність власним тілом; АВ – авторитарний; ЕГ – егоїстичний; АС – агресивний; ПД – підозрілий; ПЛ – підлеглий; ЗЛ – залежний; ДЛ – дружелюбний; АЛ – альтруїстичний; * – кореляція на рівні $p \leq .050$; ** – кореляція на рівні $p \leq .010$.

Seven statistically significant correlations of the researched parameters with the types of interpersonal interactions were recorded. The most dependent parameter of the body image is the average value of satisfaction with body parts (AVSBP), which has the largest number of significant correlations – three: AT (R = .179; $p \leq .010$), EG (R = .151; $p \leq .050$) and AG (R = .138; $p \leq .050$). The most dependent type of interpersonal interaction is the authoritarian type which has three significant correlations – two

бокі емоційні стосунки.

З метою перевірки гіпотези з'ясовано кореляційні зв'язки параметрів іміджу тіла, задоволеності/незадоволеності власним тілом і оцінки фігури з октантами психограми Т. Leary (1956) за допомогою коефіцієнта кореляції Пірсона (R). За допомогою критерію Колмогорова-Смирнова (λ) встановлено правомірність використання коефіцієнта кореляції Пірсона (R). У табл. 4 подано матрицю кореляцій.

Зафіксовано сім статистично достовірних зв'язків досліджуваних параметрів із типами міжособистісної взаємодії. Найбільш залежним параметром образу власного тіла є середнє значення задоволеності частинами тіла (СЗЧТ), який має найбільше достовірних зв'язків – три: АВ (R = .179; $p \leq .010$), ЕГ (R = .151; $p \leq .050$) і АС (R = .138; $p \leq .050$). Найбільш залежним типом міжособистісної взаємодії є авторитарний, який має три достовірні зв'язки – два прями з ОСЗ (R = .188; $p \leq .010$) і СЗЧТ

Psychological Characteristics of the Body Image of Middle-Aged Women in Organization of Interpersonal Interaction

direct correlations with HSA ($R = .188$; $p \leq .010$) and AVSBP ($R = .179$; $p \leq .010$) and one inverse correlation with AVCO ($R = -.186$; $p \leq .010$).

Correlations of the parameters of the body image, body satisfaction/dissatisfaction and the body shape assessment with the parameters of the method "FIRO-B" by W. Schutz (1959) were established using Pearson's correlation coefficient (R). Tabl. 5 presents the matrix of correlations.

Table 5. Matrix of correlations of the researched parameters with the parameters of interpersonal interaction (n = 221)

Таблиця 5. Матриця кореляцій досліджуваних параметрів із параметрами міжособистісної взаємодії (n = 221)

Parameters Параметри	Interpersonal interaction / Міжособистісна взаємодія					
	Ie	Iw	Ce	Cw	Ae	Aw
HSA / ОСЗ	-.129	-.045	.192**	-.058	-.044	.103
FA / ОЗВ	-.004	.046	-.106	.001	.048	-.028
AVCO / СЗНВ	.050	-.060	.076	-.092	.018	-.020
AWS / СВС	-.043	-.066	-.163*	-.037	-.035	.101
AVSPB/СЗЧТ	-.028	.148*	-.189**	-.011	.069	-.057
BS/BD ЗВТ/НВТ	.026	-.076	.155*	-.027	-.027	-.036
BA / ОФ	.047	-.007	.086	.046	.067	.037

Note: HSA – health status assessment; FA – focus on appearance; AVCO – average value of concern about overweight; AWS – average weight by self-classification; AVSBP – average value of satisfaction with body parts; BA – body assessment; BS – body satisfaction; BD – body dissatisfaction; Ie – inclusion (the behavior demonstrated by an individual); Iw – inclusion (the behavior expected from others); Ce – control (the behavior demonstrated by an individual); Cw – control (the behavior expected from others); Ae – affection (the behavior demonstrated by an individual); Aw – affection (the behavior expected from others); * – correlation at the level $p \leq .050$; ** – correlation at the level $p \leq .010$.

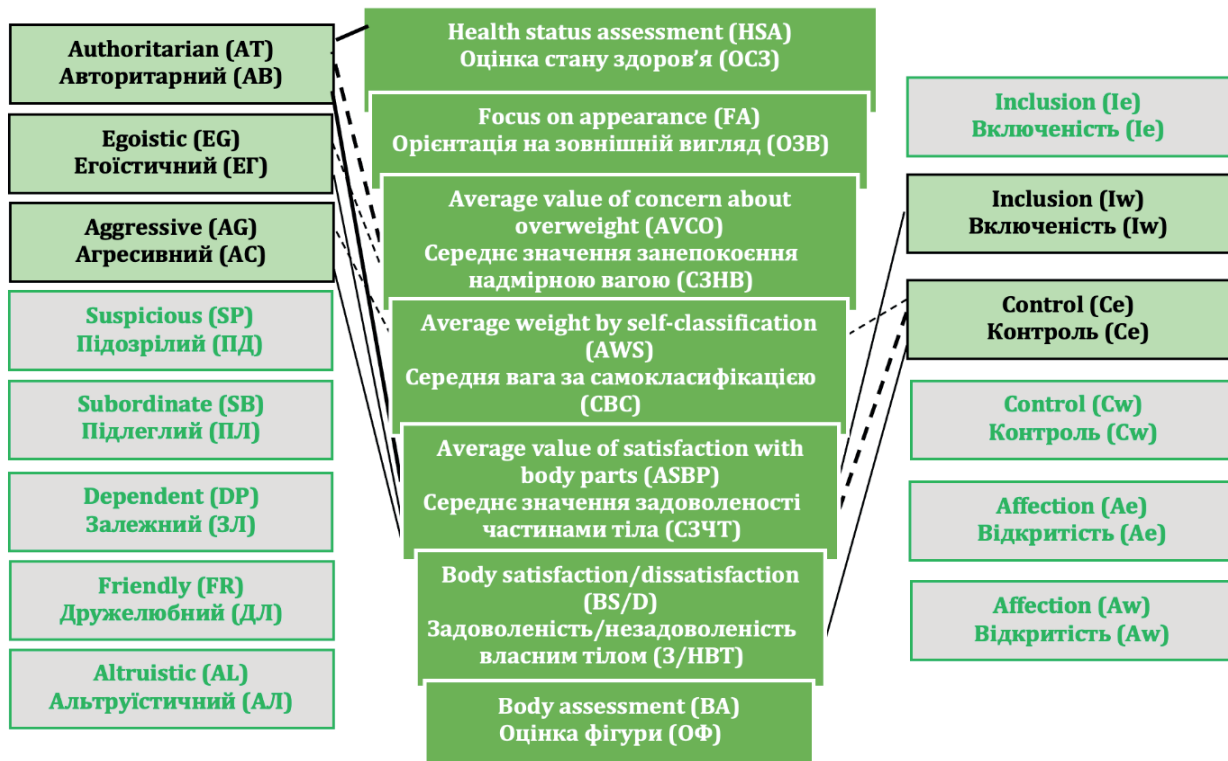
Примітка: ОСЗ – оцінка стану здоров'я; ОЗВ – орієнтація на зовнішній вигляд; СЗНВ – середнє значення занепокоєння надмірною вагою; СВС – середня вага за самокласифікацією; СЗЧТ – середнє значення задоволеності частинами тіла; ОФ – оцінка фігури; ЗВТ – задоволеність власним тілом; НВТ – незадоволеність власним тілом; Ie – включеність (демонстрація поведінки індивідом); Iw – включеність (очікувана поведінка від оточення); Ce – контроль (демонстрація поведінки індивідом); Cw – контроль (очікувана поведінка від оточення); Ae – відкритість (демонстрація поведінки індивідом); Aw – відкритість (очікувана поведінка від оточення); * – кореляція на рівні $p \leq .050$; ** – кореляція на рівні $p \leq .010$.

Fig. I presents the correlation pleiades visualizing correlations of the parameters of the body image, body satisfaction/dissatisfaction and the body shape assessment with the octants of the psychogram and the parameters of interpersonal interaction.

($R = .179$; $p \leq .010$) і один зворотний із СЗНВ ($R = -.186$; $p \leq .010$).

Далі з'ясовано кореляційні зв'язки параметрів іміджу тіла, задоволеності/незадоволеності власним тілом і оцінки фігури з параметрами методики "ФМВО-П" W. Schutz (1959) за допомогою коефіцієнта кореляції Пірсона (R). У табл. 5 подано матрицю кореляцій.

На рис. I з метою візуалізації закономірних зв'язків, побудовано кореляційну плеяду параметрів іміджу тіла, задоволеності/незадоволеності власним тілом і оцінки фігури з октантами психограми і параметрами міжособистісної взаємодії.

Note: — direct correlations at $p \leq .050$; - - - direct correlations at $p \leq .010$; — — inverse correlations at $p \leq .010$; - - - inverse correlations at $p \leq .050$.

Примітка: — прями зв'язки при $p \leq .050$; - - - прями зв'язки при $p \leq .010$; — — обернені зв'язки при $p \leq .010$; - - - обернені зв'язки при $p \leq .050$.

Fig. I. Correlations pleiades of the parameters of the body image, body satisfaction/dissatisfaction and the body shape assessment with the researched parameters ($n = 221$)

Рис. I. Кореляційна плеяда параметрів іміджу тіла, задоволеності/незадоволеності власним тілом і оцінки фігури з досліджуваними параметрами ($n = 221$)

Four statistically significant correlations of the researched parameters with the parameters of interpersonal interaction were recorded. The most dependent parameter of the body image is the average value of satisfaction with body parts (AVSBP) which has the largest number of significant correlations – two: Iw ($R = .148$; $p \leq .050$) and Ce ($R = -.189$; $p \leq .010$). The most dependent parameter of interpersonal interaction is control (Ce) which has three significant inverse correlations with HSA ($R = -.163$; $p \leq .050$), AVSBP ($R = -.189$; $p \leq .010$) and AVCO ($R = -.155$; $p \leq .050$).

Зафіксовано чотири статистично достовірних зв'язки досліджуваних параметрів із параметрами міжособистісної взаємодії. Найбільш залежним параметром образу власного тіла є середнє значення задоволеності частинами тіла (СЗЧТ), який має найбільше достовірних зв'язків – два: Iw ($R = .148$; $p \leq .050$) і Ce ($R = -.189$; $p \leq .010$). Найбільш залежним параметром міжособистісної взаємодії є контроль (Ce), який має три достовірні зв'язки й усі зв'язки обернені з ОСЗ ($R = -.163$; $p \leq .050$), СЗЧТ ($R = -.189$; $p \leq .010$) і СЗНВ ($R = -.155$; $p \leq .050$).

Discussion

The problems of psychological characteristics of the body image of different age groups (Zarzhytska,

Дискусія

Проблема психологічних особливостей образу власного тіла осіб різних вікових груп

Psychological Characteristics of the Body Image of Middle-Aged Women in Organization of Interpersonal Interaction

2014), relevant strategies of self-representation (Hrys et al., 2024) and self-presentation of one's own body in social media (Bij de Vaate et al., 2023; Chen et al., 2022) have not lost their topicality, but are gaining more importance in the dimensions of rapid introduction of various communication technologies, the widespread use of artificial intelligence and the steady rhythm of education and work in distance and mixed formats. Despite all these innovations, a motivational component and workplace safety remain in the center of attention (Blynova et al., 2022; Kariyev et al., 2022; Popovych et al., 2023b; Vargas-Hernández & Kariyev, 2023; Vargas-Hernández et al., 2023) and are important in the dimensions of the research problem.

Analysis of the empirical data allows stating (see. Tabl. 4 and 5) that, due to the significant correlations established in the research, the findings should be interpreted cautiously and considered to be preliminary. At the same time, our study confirms the patterns previously described in scientific literature. For instance, the results of this study confirm the general conclusion about the impact of the body image on an individual's communication with other people (Leung & Bond, 2002; Altinok & Kara, 2017). At the same time, we established correlations between the average value of satisfaction with body parts (AVSBP) and the following types of interpersonal interaction: authoritarian (AT), egoistic (EG) and aggressive (AG). It was shown that health status assessment (HSA) has a direct correlation with the authoritarian type (AT). The correlation of the body image indicators with health is also underscored in modern studies, in particular, in the research of L. De Coster et al. (2021). The obtained results also confirm the fact that concern about overweight poorly correlates with leadership and ways to be dominant. Health status assessment (HSA) also has a direct correlation with responsibility combined with a leading role, whereas average weigh by self-classification (AWS) has an inverse correlation with this indicator of interpersonal interaction. Similarly, the study of J. Nezelek (1999) reveals that self-perception of social attractiveness has a direct correlation with women's confidence in social interaction and their probable impact on this

(Zarzhyska, 2014), актуальні стратегії самопрезентації (Грись та ін., 2024) та самопрезентація власного тіла в соціальних мережах (Bij de Vaate et al., 2023; Chen et al., 2022) у поточне десятиліття не тільки не втрачає своєї актуальності, а набирає нового звучання у вимірах стрімкого впровадження різних технологій комунікування, широкого використання засобів штучного інтелекту, усталеного ритму навчання й роботи в дистанційному та змішаному форматах. Попри усі ці інновації, мотиваційна складова й безпечність робочого простору залишаються в епіцентрі уваги (Blynova et al., 2022; Kariyev et al., 2022; Popovych et al., 2023b; Vargas-Hernández, Kariyev, 2023; Vargas-Hernández et al., 2023) і мають значення у вимірах досліджуваної проблеми.

Аналізування емпіричних даних дає підстави констатувати (див. табл. 4 і 5), що через з'ясування достовірних зв'язків результати цього дослідження необхідно інтерпретувати вкрай обережно і враховувати, що вони мають попередній характер. Водночас проведене дослідження підтверджує деякі раніше описані в літературі закономірності. Так, результати цього дослідження підтверджують загальний висновок про те, що імідж впливає на спілкування людини з іншими людьми (Leung, Bond, 2002; Altinok, Kara, 2017). Водночас нами виявлено зв'язки між середнім значенням задоволеністю частинами тіла (СЗЧТ) й такими типами міжособистісної взаємодії: авторитарний (АВ), егоїстичний (ЕГ) і агресивний (АС). Показано, що оцінка стану здоров'я (ОСЗ) має прямий зв'язок з авторитарним типом (АВ). На взаємозв'язку показників образу тіла зі здоров'ям також наголошено в сучасних роботах, зокрема дослідниками L. De Coster et al. (2021). Отримані результати також підтверджують той факт, що занепокоєння надмірною вагою слабо поєднується з лідерством та спробами домінування. Також оцінка стану здоров'я (ОСЗ) прямо пов'язана з відповідальністю, поєднаною з провідною роллю, тоді як середня вага за самокласифікацією (СВС) обернено пов'язана з цим показником міжособистісної взаємодії. Ідентично в роботі J. Nezelek (1999) виявлено, що самовідчуття соціальної привабливості прямо пов'язане з упевненістю жінок у соціальній взаємодії та їх імовірним впливом на взаємодію. В іншому порівняльному дослідженні підтверджено домінуючу роль параме-

interaction. Another comparative study confirms the dominant role of perfectionism parameters in predicting instability of the body image (Kwon et al., 2024).

According to the presented tabular data (see. Tabl. 4 and 5) and the graphical representation (see Fig. 1), there is a direct statistically significant correlation between satisfaction with the body image and the area of control (Ce) (making decisions and taking responsibility). There is a direct correlation between the average values of satisfaction with body parts (AVSBP) and the way middle-aged women feel among other people, which is quite natural. However, this indicator of the body image has an inverse correlation with taking responsibility and making decisions, though the correlations are statistically significant. Health status assessment (HSA) has a direct correlation with the authoritarian type of interpersonal interaction. Average weight by self-classification (AVS) has an inverse correlation with the indicator of interpersonal interaction (Ce), and the correlations are statistically significant. The obtained patterns are related to specific features of middle-aged women.

Conclusions

Summarizing the research results, we should emphasize the following key points. Middle-aged women rate their health status quite highly and demonstrate concern about their appearance. This category of women does not always try to disguise their weight, having moderate and, to a lesser extent, low satisfaction with their body parts. The vast majority of middle-aged female respondents have an inadequate perception of their body which can testify to their body dissatisfaction. The average value of satisfaction with certain body parts has a direct correlation with authoritarianism, egoism and aggressiveness. Health status assessment (HSA) has a direct correlation with authoritarianism, and the average value of concern about overweight has an inverse correlation with two indicators of interpersonal interaction: authoritarianism and egoism. Women who are satisfied with their body image are more inclined to take a leading role in interactions with other people. The average value of satisfaction with body parts of middle-aged women correlates

Ainur Duisenbayeva

Adlet Kariyev

Laura Baimoldina

Zhazira Issayeva

трів перфекціонізму в прогнозуванні нестабільності образу тіла (Kwon et al., 2024).

Згідно з представленими табличними даними (див. табл. 4 і 5) і графічним зображенням (див. рис. 1), між задоволеністю образом тіла та сферою контролю (Ce) (прийняттям рішень і взяттям на себе відповідальності) зафіксовано прямий статистично значущий кореляційний зв'язок. Прямий кореляційний зв'язок отримано між середніми значеннями задоволеності частинами тіла (СЗЧТ) та самопочуттям жінок середнього віку серед інших людей, що є цілком природним. Однак цей показник іміджу власного тіла обернено корелює з прийняттям відповідальності та ухваленням рішення, хоча зв'язки є статистично достовірними. Оцінка стану здоров'я (ОСЗ) має прямий зв'язок з авторитарним типом міжособистісної взаємодії. Середня вага за самокласифікацією (СВС) має обернений зв'язок із показником міжособистісної взаємодії (Ce), кореляційні зв'язки є статистично достовірними. Отримані закономірності відносяться до специфічних особливостей жінок середнього віку.

Висновки

Підбиваючи підсумки дослідження, виокремимо такі ключові положення. Жінки середнього віку досить високо оцінюють стан свого здоров'я, демонструють стурбованість власною зовнішністю. При цьому ця категорія жінок не завжди намагається маскувати свою вагу, маючи помірну й меншою мірою низьку задоволеність частинами власного тіла. Превалююча кількість респонденток жіночої вибірки середнього віку має неадекватне сприйняття власного тіла, що може свідчити на користь незадоволеності своїм тілом. Середні значення задоволеності певними частинами тіла прямо пов'язане з авторитарністю, егоїстичністю й агресивністю. Оцінка стану здоров'я (ОСЗ) прямо корелює з авторитарністю, а середні значення занепокоєння надмірною вагою обернено корелює одразу з двома показниками міжособистісної взаємодії: авторитарністю й егоїстичністю. Жінки, задоволені образом свого тіла, більше прагнуть до провідної ролі під час взаємодії з іншими людьми. Середні значення задоволеності частинами тіла жінок середнього віку пов'язане із самопочуттям і обернено корелює з прий-

Psychological Characteristics of the Body Image of Middle-Aged Women in Organization of Interpersonal Interaction

with well-being and has an inverse correlation with taking responsibility and making decisions (Ce). The higher health status assessment of middle-aged women is, the more they try to take responsibility combined with a leading role.

In conclusion, the hypothesis was confirmed, i.e. the correlation between body satisfaction of middle-aged women and certain indicators of interpersonal interaction was established. The obtained results can be used for conducting more large-scale research to identify the factors of interpersonal interaction in other areas of psychology.

References

Algars, M., Santtila, P., Varjonen, M., Witting, K., Johansson, A., Jern, P., & Sandnabba, N. (2009). The Adult Body: How Age, Gender, and Body Mass Index Are Related to Body Image. *Journal of aging and health*, 21, 1112–1132. <https://doi.org/10.1177/0898264309348023>

Altınok, A., & Kara, A. (2017). Relationship between body image, psychological symptom level and interpersonal style: Alternative models. *Dusunen Adam: The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 30, 170–180. <https://doi.org/10.5350/DAJPN2017300301>

Assaiante, C., Barlaam, F., Cignetti, F., & Vaugoyeau, M. (2014). Body schema building during childhood and adolescence: A neurosensory approach. *Clinical Neurophysiology*, 44(1), 3–12. <https://doi.org/10.1016/j.neucli.2013.10.125>

Bij de Vaate, N. A. J. D., Veldhuis, J., & Konijn, E. A. (2023). The impact of seeing and posting photos on mental health and body satisfaction: A panel study among Dutch and Japanese adolescents. *Computers in Human Behavior*, 148, 107906. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2023.107906>

Blynova, O., Popovych, I., Hulas, I., Radul, S., Borozentseva, T., Strilets-Babenko, O., & Minenko, O. (2022). Psychological safety of the educational space in the structure of motivational orientation of female athletes: a comparative analysis. *Journal of Physical Education and Sport*, 22(11), 2723–2732. <https://doi.org/10.7752/jpes.2022.11346>

Brooks, K., Mond, J., Stevenson, R., & Stephen, I. (2016). Body Image Distortion and Exposure to Extreme Body Types: Contingent Adaptation

няттям відповідальності та ухваленням рішення (Ce). Чим вища оцінка стану здоров'я у жінок середнього віку, тим більше вони намагаються брати на себе відповідальність, поєднану з провідною роллю.

Узагальнено, що висунута раніше гіпотеза знайшла своє підтвердження, тобто з'ясовано взаємозв'язок між задоволеністю власним тілом у жінок середнього віку та окремими показниками міжособистісної взаємодії. Отримані результати можуть бути використані для проведення більш масштабних досліджень для з'ясування чинників міжособистісної взаємодії в інших галузях психології.

Список використаних джерел

Algars M., Santtila P., Varjonen M., Witting K., Johansson A., Jern P., Sandnabba N. The Adult Body: How Age, Gender, and Body Mass Index Are Related to Body Image. *Journal of aging and health*. 2009. Vol. 21. P. 1112–1132. <https://doi.org/10.1177/0898264309348023>

Altınok A., Kara A. Relationship between body image, psychological symptom level and interpersonal style: Alternative models. *Dusunen Adam: The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*. 2017. Vol. 30. P. 170–180. <https://doi.org/10.5350/DAJPN2017300301>

Assaiante C., Barlaam F., Cignetti F., Vaugoyeau M. Body schema building during childhood and adolescence: A neurosensory approach. *Clinical Neurophysiology*. 2014. Vol. 44(1). P. 3–12. <https://doi.org/10.1016/j.neucli.2013.10.125>

Bij de Vaate N. A. J. D., Veldhuis J., Konijn E. A. The impact of seeing and posting photos on mental health and body satisfaction: A panel study among Dutch and Japanese adolescents. *Computers in Human Behavior*. 2023. Vol. 148. P. 107906. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2023.107906>

Blynova O., Popovych I., Hulas I., Radul S., Borozentseva T., Strilets-Babenko O., Minenko O. Psychological safety of the educational space in the structure of motivational orientation of female athletes: a comparative analysis. *Journal of Physical Education and Sport*. 2022. Vol. 22(11). P. 2723–2732. <https://doi.org/10.7752/jpes.2022.11346>

Brooks K., Mond J., Stevenson R., Stephen I. Body Image Distortion and Exposure to Extreme

- and Cross Adaptation for Self and Other. *Frontiers in Neuroscience*, 1. <https://doi.org/10.3389/fnins.2016.00334>
- Cash, T. F. (2017). Multidimensional Body–Self-Relations Questionnaire (MBSRQ). In: Wade, T. (eds) *Encyclopedia of Feeding and Eating Disorders*. Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-287-104-6_3
- Cash, T. F., & Pruzinsky, T. (2002). Future challenges for body image theory, research, and clinical practice. In: T. F. Cash & T. Pruzinsky (Eds.), *Body images: A handbook of theory, research, and clinical practice* (pp. 509–516). New York: Guilford Press. <https://www.sciepub.com/reference/378438>
- Chen, S., van Tilburg, W. A. P., & Leman, P. J. (2022). Self-objectification in women predicts approval motivation in online self-presentation. *British Journal of Social Psychology*, 61(1), 366–388. <https://doi.org/10.1111/bjso.12485>
- Davison, T. E., & McCabe, M. P. (2006). Adolescent body image and psychosocial functioning. *Journal of Social Psychology*, 146(1), 15–30. <https://doi.org/10.3200/SOCP.146.1.15-30>
- De Coster, L., Sánchez-Herrero, P., Lopez-Moreno, J., & Tajadura-Jiménez, A. (2021). Use of a real-life practical context changes the relationship between implicit body representations and real body measurements. *Scientific Reports*, 11, <https://doi.org/10.1038/s41598-021-93865-7>
- Emami, M., Moghadasin, M., Mastour, H., & Tayebi, A. (2024). Early maladaptive schema, attachment style, and parenting style in a clinical population with personality disorder and normal individuals: a discriminant analysis model. *BMC Psychology*, 12(78). <https://doi.org/10.1186/s40359-024-01564-5>
- Franzoi, S., Vasquez, K., Sparapani, E., Frost, K., Martin, J., & Aebly, M. (2012). Exploring Body Comparison Tendencies Women Are Self-Critical Whereas Men Are Self-Hopeful. *Psychology of Women Quarterly*, 36, 99–109. <https://doi.org/10.1177/0361684311427028>
- Geller, J., Srikameswaran, S., Zelichowska, J. (2014). Resilience to shape and weight concerns and disordered eating: the role of self-compassion. *Advances in Eating Disorders*, 3(1), 4–12. <https://doi.org/10.1080/21662630.2014.945>
- Body Types: Contingent Adaptation and Cross Adaptation for Self and Other. *Frontiers in Neuroscience*. 2016. Vol. 1. <https://doi.org/10.3389/fnins.2016.00334>
- Cash T. F. Multidimensional Body–Self-Relations Questionnaire (MBSRQ). In: Wade, T. (eds) *Encyclopedia of Feeding and Eating Disorders*. Springer, Singapore. 2017. https://doi.org/10.1007/978-981-287-104-6_3
- Cash T. F., Pruzinsky T. Future challenges for body image theory, research, and clinical practice. In: T. F. Cash & T. Pruzinsky (Eds.), *Body images: A handbook of theory, research, and clinical practice* (pp. 509–516). New York: Guilford Press, 2002. <https://www.sciepub.com/reference/378438>
- Chen S., van Tilburg W. A. P., Leman P. J. Self-objectification in women predicts approval motivation in online self-presentation. *British Journal of Social Psychology*. 2022. Vol. 61(1). P. 366–388. <https://doi.org/10.1111/bjso.12485>
- Davison T. E., McCabe M. P. Adolescent body image and psychosocial functioning. *Journal of Social Psychology*. 2006. Vol. 146(1). P. 15–30. <https://doi.org/10.3200/SOCP.146.1.15-30>
- De Coster L., Sánchez-Herrero P., Lopez-Moreno J., Tajadura-Jiménez A. Use of a real-life practical context changes the relationship between implicit body representations and real body measurements. *Scientific Reports*. 2021. Vol. 11. <https://doi.org/10.1038/s41598-021-93865-7>
- Emami M., Moghadasin M., Mastour H., Tayebi A. Early maladaptive schema, attachment style, and parenting style in a clinical population with personality disorder and normal individuals: a discriminant analysis model. *BMC Psychology*. 2024. 12(78). <https://doi.org/10.1186/s40359-024-01564-5>
- Franzoi S., Vasquez K., Sparapani E., Frost K., Martin J., Aebly M. Exploring Body Comparison Tendencies Women Are Self-Critical Whereas Men Are Self-Hopeful. *Psychology of Women Quarterly*. 2012. Vol. 36. P. 99–109. <https://doi.org/10.1177/0361684311427028>
- Geller J., Srikameswaran S., Zelichowska J. Resilience to shape and weight concerns and disordered eating: the role of self-compassion. *Advances in Eating Disorders*. 2014. Vol. 3(1). P.

Psychological Characteristics of the Body Image of Middle-Aged Women in Organization of Interpersonal Interaction

604

- Glashouwer, K., Bennik, E., Jong, P., & Spruyt, A. (2018). Implicit Measures of Actual Versus Ideal Body Image: Relations with Self-Reported Body Dissatisfaction and Dieting Behaviors. *Cognitive Therapy and Research*, 42. <https://doi.org/10.1007/s10608-018-9917-6>
- Halian, I., Popovych, I., Hulias, I., Serbin, Iy., Vyshnevskaya, O., Kovalchuk, Z., & Pyslar, A. (2023a). Correlation between personality traits of young athletes and their level of self-efficacy. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(5), 1119–1129. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.05140>
- Halian, I., Popovych, I., Vovk, V., Kariyev, A., Poleshchuk, L., & Halian, O. (2023b). Correlation of the coach's qualities and junior athletes' self-efficacy. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(7), 1621–1630. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.07199>
- Harris, W. H. (1969). Traumatic arthritis of the hip after dislocation and acetabular fractures: treatment of mold arthroplasty. An end-result study using a new method of result evaluation. *The Journal of Bone & Joint Surgery*, 51(4), 737–755. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/5783851/>
- He, J., Sun, S., Zickgraf, H., Zhicheng, L., & Xitao, F. (2020). Meta-analysis of gender differences in body appreciation. *Body Image*, 30, 90–100. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2020.02.011>
- Hrys, A., Pavliuk, O., Hoi, N., & Los, O. (2024). Strategies of Student Youth's Self-Representations in Choosing Behavioral Tendencies. *Insight: the psychological dimensions of society*, 11, 184–203. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-11-10>
- Huang, J. S., Norman, G. J., Zabinski, M. F., Calfas, K., & Patrick, K. (2007). Body image and self-esteem among adolescents undergoing an intervention targeting dietary and physical activity behaviors. *Journal Adolescent Health*, 40(3), 245–251. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2006.09.026>
- Jones, D. C., Vigfusdottir, T. H., & Lee, Y. (2004). Body Image and the Appearance Culture Among Adolescent Girls and Boys: An Examination of Friend Conversations, Peer
- 4–12. <https://doi.org/10.1080/21662630.2014.945604>
- Glashouwer K., Bennik E., Jong P., Spruyt A. Implicit Measures of Actual Versus Ideal Body Image: Relations with Self-Reported Body Dissatisfaction and Dieting Behaviors. *Cognitive Therapy and Research*. 2018. Vol. 42. <https://doi.org/10.1007/s10608-018-9917-6>
- Halian I., Popovych I., Hulias I., Serbin Iy., Vyshnevskaya O., Kovalchuk Z., Pyslar A. Correlation between personality traits of young athletes and their level of self-efficacy. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023a. Vol. 23(5). P. 1119–1129. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.05140>
- Halian I., Popovych I., Vovk V., Kariyev A., Poleshchuk L., Halian O. Correlation of the coach's qualities and junior athletes' self-efficacy. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023b. Vol. 23(7). P 1621–1630. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.07199>
- Harris W. H. Traumatic arthritis of the hip after dislocation and acetabular fractures: treatment of mold arthroplasty. An end-result study using a new method of result evaluation. *The Journal of Bone & Joint Surgery*. 1969. Vol. 51(4). P. 737–755. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/5783851/>
- He J., Sun S., Zickgraf H., Zhicheng L., Xitao F. Meta-analysis of gender differences in body appreciation. *Body Image*. 2020. Vol. 30. P. 90–100. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2020.02.011>
- Грись А., Павлюк О., Гой Н., Лось О. Стратегії самопрезентацій студентської молоді у виборі тенденцій поведінки. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2024. № 11. С. 184–203. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-11-10>
- Huang J. S., Norman G. J., Zabinski M. F., Calfas K., Patrick K. Body image and self-esteem among adolescents undergoing an intervention targeting dietary and physical activity behaviors. *Journal Adolescent Health*. 2007. Vol. 40(3). P. 245–251. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2006.09.026>
- Jones D. C., Vigfusdottir T. H., Lee Y. Body Image and the Appearance Culture Among Adolescent Girls and Boys: An Examination of Friend Conversations, Peer Criticism,

- Criticism, Appearance Magazines, and the Internalization of Appearance Ideals. *Journal of Adolescent Research*, 19(3), 323–339. <https://doi.org/10.1177/0743558403258847>
- Kariyev, A., Sultanova, Z., Yeraliyeva, T., Fadeyeva, O., Nazymgul, Assenova, N., & Nurgalym, K. (2022). Interactive educational technologies as a factor in the development of the subjectivity of university students. *World Journal on Educational Technology: Current Issues*, 14(3), 533–543. <https://doi.org/10.18844/wjet.v14i3.7269>
- Kidd, C., Loxton, N. J., Uhlmann, L. R., & Donovan, C. L. (2024). Motivational processes contributing to disturbances in women's body image and eating. *Eating Behaviors*, 52. <https://doi.org/10.1016/j.eatbeh.2023.101826>
- Kwon, M., Li, M., & Chang, O. D. (2024). Examining the roles of dimensions of perfectionism in predicting body image instability: Comparing Asian American and European American women. *Current Psychology*. <https://doi.org/10.1007/s12144-024-05866-0>
- Kurova, A., Popovych, I., Hrys, A., Koval, I., Pavliuk, M., Polishchuk, S., & Kolly-Shamne, A. (2023). Dispositional optimistic and pessimistic mental states of young athletes: gender differentiation. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(4), 857–867. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.04110>
- Leary, T. F. (1956). *Interpersonal diagnosis of personality a functional theory and methodology for personality evaluation*. California: Resource Publications. 1956. URL: <https://ia600907.us.archive.org/35/items/interpersonaldia00learrich/interpersonaldia00learrich.pdf>
- Leung, S.-K., & Bond, M. (2002). Interpersonal communication and personality: Self and other perspectives. *Asian Journal of Social Psychology*, 4, 69–86. <https://doi.org/10.1111/1467-839X.00076>
- Lizana-Calderón, P., Alvarado, J. M., Cruzat-Mandich, C., Díaz-Castrillón, F., Quevedo, S. (2022). Psychometric Properties of the Multidimensional Body-Self Relations Questionnaire-Appearance Scales (MBSRQ-AS) in Chilean Youth. *International Journal of Environmental Research and Public Health*,
- Appearance Magazines, and the Internalization of Appearance Ideals. *Journal of Adolescent Research*. 2004. Vol. 19(3). P. 323–339. <https://doi.org/10.1177/0743558403258847>
- Kariyev A., Sultanova Z., Yeraliyeva T., Fadeyeva O., Nazymgul, Assenova N., Nurgalym K. Interactive educational technologies as a factor in the development of the subjectivity of university students. *World Journal on Educational Technology: Current Issues*. 2022. Vol. 14(3). P. 533–543. <https://doi.org/10.18844/wjet.v14i3.7269>
- Kidd C., Loxton N. J., Uhlmann L. R., Donovan C. L. Motivational processes contributing to disturbances in women's body image and eating. *Eating Behaviors*. 2024. Vol. 52. <https://doi.org/10.1016/j.eatbeh.2023.101826>
- Kwon M., Li M., Chang O. D. Examining the roles of dimensions of perfectionism in predicting body image instability: Comparing Asian American and European American women. *Current Psychology*. 2024. <https://doi.org/10.1007/s12144-024-05866-0>
- Kurova A., Popovych I., Hrys A., Koval I., Pavliuk M., Polishchuk S., Kolly-Shamne A. Dispositional optimistic and pessimistic mental states of young athletes: gender differentiation. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023. Vol. 23(4). P. 857–867. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.04110>
- Leary, T. F. *Interpersonal diagnosis of personality a functional theory and methodology for personality evaluation*. California: Resource Publications. 1956. 546 pp. URL: <https://ia600907.us.archive.org/35/items/interpersonaldia00learrich/interpersonaldia00learrich.pdf>
- Leung S.-K. & Bond M. Interpersonal communication and personality: Self and other perspectives. *Asian Journal of Social Psychology*. 2002. Vol. 4. P. 69–86. <https://doi.org/10.1111/1467-839X.00076>
- Lizana-Calderón P., Alvarado J. M., Cruzat-Mandich C., Díaz-Castrillón F., Quevedo S. Psychometric Properties of the Multidimensional Body-Self Relations Questionnaire-Appearance Scales (MBSRQ-AS) in Chilean Youth. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2022. Vol. 20(1). P. 628. <https://doi.org/10.3390/ijerph20010628>

Psychological Characteristics of the Body Image of Middle-Aged Women in Organization of Interpersonal Interaction

- 20(1), 628. <https://doi.org/10.3390/ijerph20010628>
- Murray, K., Davey, J., Dennis, M., Harris, D., Hayman, E., & Rieger, E. (2024). The effect of appearance and functionality concerns, and weight status, on negative body image mental health literacy in women. *Body Image*, 49. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2024.101703>
- Nezlek, J. (1999). Body Image and Day-to-Day Social Interaction. *Journal of personality*, 67, 793–817. <https://doi.org/10.1111/1467-6494.00073>
- Nikitina, E. S. (2018). Psychosemiotic Approach to Comprehension, or a Sense Text Model. *International Journal of Language and Linguistics*, 6(1), 15–19. <https://doi.org/10.11648/j.ijll.20180601.13>
- Popovych, I., Hudimova, A., Bokhonkova, Yu., Savchuk, O., Hoian, I., & Shevchenko, N. (2023a). Dispositional Mental States of Internally Displaced University Teachers Under Martial Law: Gender Differences. *Journal of Education Culture and Society*, 14(2), 171–187. <https://doi.org/10.15503/jecs2023.2.171.181>
- Popovych, I., Plokhikh, V., Hrys, A., Pavliuk, M., Nosov, P., & Zinchenko, S. (2023b). Operationalization of footballers' emotional intelligence in the dimensions of motivational orientation: analysis based on the basic positions. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(3), 772–781. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.03095>
- Priyanka, P., Tiwari, G., Pandey, R., & Pramod, R. (2022). The protective strengths of positive body image for somatic symptoms, anxiety, social dysfunction and depression. *Hellenic Journal of Psychology*, 19, 21–39. <https://doi.org/10.26262/hjp.v19i1.7960>
- Prokhorenko, L., Popovych, I., Sokolova, H., Chumaieva, Yu., Kosenko, Yu., Razumovska, T., & Zasenkov, V. (2023). Gender differentiation of self-regulating mental states of athletes with disabilities: comparative analysis. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(2), 349–359. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.02042>
- Qureshi, D. M. A., Bashir, D. M. A., Ghayas, S., & Ansari, D. J. (2021). Ideal Body Image and Women's Psychology: A Systematic Review. *KASBIT Business Journal*, 14(1), 23–42. URL: <https://www.kasbitoric.com/index.php/kbj/>
- Murray K., Davey J., Dennis M., Harris D., Hayman E., Rieger E. The effect of appearance and functionality concerns, and weight status, on negative body image mental health literacy in women. *Body Image*. 2024. Vol. 49. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2024.101703>
- Nezlek J. Body Image and Day-to-Day Social Interaction. *Journal of personality*. 1999. Vol. 67. P. 793–817. <https://doi.org/10.1111/1467-6494.00073>
- Nikitina E. S. Psychosemiotic Approach to Comprehension, or a Sense Text Model. *International Journal of Language and Linguistics*. 2018. Vol. 6(1). P. 15–19. <https://doi.org/10.11648/j.ijll.20180601.13>
- Popovych I., Hudimova A., Bokhonkova Yu., Savchuk O., Hoian I., Shevchenko N. Dispositional Mental States of Internally Displaced University Teachers Under Martial Law: Gender Differences. *Journal of Education Culture and Society*. 2023a. Vol. 14(2). P. 171–187. <https://doi.org/10.15503/jecs2023.2.171.181>
- Popovych I., Plokhikh V., Hrys A., Pavliuk M., Nosov P., Zinchenko S. Operationalization of footballers' emotional intelligence in the dimensions of motivational orientation: analysis based on the basic positions. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023b. Vol. 23(3). P. 772–781. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.03095>
- Priyanka P., Tiwari G., Pandey R., Pramod R. The protective strengths of positive body image for somatic symptoms, anxiety, social dysfunction and depression. *Hellenic Journal of Psychology*. 2022. Vol. 19. P. 21–39. <https://doi.org/10.26262/hjp.v19i1.7960>
- Prokhorenko L., Popovych I., Sokolova H., Chumaieva Yu., Kosenko Yu., Razumovska T., Zasenkov V. Gender differentiation of self-regulating mental states of athletes with disabilities: comparative analysis. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023. Vol. 23(2). P. 349–359. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.02042>
- Qureshi D. M. A., Bashir D. M. A., Ghayas S., Ansari D. J. Ideal Body Image and Women's Psychology: A Systematic Review. *KASBIT Business Journal*. 2021. Vol. 14(1). P. 23–42. URL: <https://www.kasbitoric.com/index.php/kbj/article/view/145>

- article/view/145
- Rogowska, A., Nowak, P., & Kwaśnicka, A. (2021). Healthy Behavior as a Mediator in the Relationship Between Optimism and Life Satisfaction in Health Sciences Students: A Cross-Sectional Study. *Psychology Research and Behavior Management, 14*, 1877–1888. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S335187>
- Saffrey, C., Bartholomew, K., Scharfe, E., Henderson, A., & Koopman, R. (2003). Self and Partner-Perceptions of Interpersonal Problems and Relationship Functioning. *Journal of Social and Personal Relationships, 20*, 117–139. <https://doi.org/10.1177/02654075030201006>
- Schutz, W. C. (1959). FIRO, A three-dimensional theory of interpersonal behavior. Rinehart & Company, Inc., New York: 1958. 267 pp. *Journal of Symbolic Logic, 24*(3), 216–217. <https://doi.org/10.2307/2963791>
- Skugarevskiy O. A., & Sivukha S. V. Personal body image: developing the tool for assessment. *Psychology journal. 2006. Vol. 2*(10). P. 40–48. URL: <https://psyttests.org>
- Swami, V., Barron, D., Tudorel, O., Goian, C., Vintilă, M. (2017). Factor Structure and Psychometric Properties of a Romanian Translation of the Body Appreciation Scale-2. *Body Image, 23*. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2017.08.001>
- Tylka, T. (2012). Positive Psychology Perspectives on Body Image. *Encyclopedia of Body Image and Human Appearance, 2*, 657–663. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-384925-0.00104-8>
- Vargas-Hernández, J. G. & Kariyev, A. D. (2023a). Didactic Strategies for Meaningful Learning. In R. González-Lezcano (Ed.). *Advancing STEM Education and Innovation in a Time of Distance Learning* (pp. 47–72). IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-6684-5053-6.ch003>
- Vargas-Hernández, J. G., Vargas-González, O. C., Castañeda-Burciaga, S., & Kariyev, A. D. (2023b). Meaningful Learning Didactic Strategies in Higher Education. In: N. Alias, S. Syed-Aris, H. Hashim (Eds.). *Cases on Responsive and Responsible Learning in Higher Education* (pp. 54–72). IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-6684-6076-4.ch004>
- Voges, M., Giabbiconi, C.-M., Schöne, B., Waldorf, M., Hartmann, A., & Vocks, S. (2019). Gender
- Rogowska A., Nowak P., Kwaśnicka A. Healthy Behavior as a Mediator in the Relationship Between Optimism and Life Satisfaction in Health Sciences Students: A Cross-Sectional Study. *Psychology Research and Behavior Management. 2021. Vol. 14. P. 1877–1888. https://doi.org/10.2147/PRBM.S335187*
- Saffrey C., Bartholomew K., Scharfe E., Henderson A., Koopman R. Self and Partner-Perceptions of Interpersonal Problems and Relationship Functioning. *Journal of Social and Personal Relationships. 2003. Vol. 20. P. 117–139. https://doi.org/10.1177/02654075030201006*
- Schutz W. C. FIRO, A three-dimensional theory of interpersonal behavior. Rinehart & Company, Inc., New York: 1958. 267 pp. *Journal of Symbolic Logic. 1959. Vol. 24*(3). P. 216–217. <https://doi.org/10.2307/2963791>
- Скугаревский О. А., Сивуха С. В. Образ собственного тела: разработка инструмента для оценки. *Психологический журнал. 2006. №2*(10). С. 40–48. URL: <https://psyttests.org>
- Swami V., Barron D., Tudorel O., Goian C., Vintilă M. Factor Structure and Psychometric Properties of a Romanian Translation of the Body Appreciation Scale-2. *Body Image. 2017. Vol. 23. https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2017.08.001*
- Tylka T. Positive Psychology Perspectives on Body Image. *Encyclopedia of Body Image and Human Appearance. 2012. Vol. 2. P. 657–663. https://doi.org/10.1016/B978-0-12-384925-0.00104-8*
- Vargas-Hernández J. G. Kariyev A. D. Didactic Strategies for Meaningful Learning. In R. González-Lezcano (Ed.). *Advancing STEM Education and Innovation in a Time of Distance Learning* (pp. 47–72). IGI Global. 2023. <https://doi.org/10.4018/978-1-6684-5053-6.ch003>
- Vargas-Hernández J. G., Vargas-González O. C., Castañeda-Burciaga S., Kariyev A. D. Meaningful Learning Didactic Strategies in Higher Education. In: N. Alias, S. Syed-Aris, H. Hashim (Eds.). *Cases on Responsive and Responsible Learning in Higher Education* (pp. 54–72). IGI Global. 2023. <https://doi.org/10.4018/978-1-6684-6076-4.ch004>
- Voges M., Giabbiconi C.-M., Schöne B., Waldorf M., Hartmann A., Vocks S. Gender Differences in Body Evaluation: Do Men Show More Self-

Psychological Characteristics of the Body Image of Middle-Aged Women in Organization of Interpersonal Interaction

- Differences in Body Evaluation: Do Men Show More Self-Serving Double Standards Than Women?. *Frontiers in Psychology*, 10. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.00544>
- Voges, M., Quittkat, H., Schöne, B., & Vocks, S. (2022). Giving a Body a Different Face – How Men and Women Evaluate Their Own Body vs. That of Others. *Frontiers in Psychology*, 13, 853398. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.853398>
- Zarate, D., Marmara, J., Potoczny, C., Hosking, C., Stavropoulos, V. (2021). Body Appreciation Scale (BAS-2): measurement invariance across genders and item response theory examination. *BMC Psychology*, 9, 114 <https://doi.org/10.1186/s40359-021-00609-3>
- Rodgers, R. F., Hewett, R. C., & Nowicki, G. P. (2024). A sociocultural model of the relationships between social media use and body image in midlife women. *Eating Behaviors*, 53. <https://doi.org/10.1016/j.eatbeh.2024.101867>
- Zarzhyska, O. A. (2014). Possibilities of appraisal of social influences on the representation about the body among young girls. *Problems of Modern Psychology*, 26, 212–231. URL: <https://journals.uran.ua/index.php/2227-6246/article/view/158809>
- Zeeni, N., Abi Kharma, J., & Mattar, L. (2023). Social media use impacts body image and eating behavior in pregnant women. *Current Psychology*, 42, 4948–4955. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-01848-8>
- Serving Double Standards Than Women?. *Frontiers in Psychology*. 2019. Vol. 10. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.00544>
- Voges M., Quittkat H., Schöne B., Vocks S. Giving a Body a Different Face – How Men and Women Evaluate Their Own Body vs. That of Others. *Frontiers in Psychology*. 2022. Vol. 13. P. 853398. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.853398>
- Zarate D., Marmara J., Potoczny C., Hosking C., Stavropoulos V. Body Appreciation Scale (BAS-2): measurement invariance across genders and item response theory examination. *BMC Psychology*. 2021. Vol. 9. P. 114 <https://doi.org/10.1186/s40359-021-00609-3>
- Rodgers R. F., Hewett R. C., Nowicki G. P. A sociocultural model of the relationships between social media use and body image in midlife women. *Eating Behaviors*. 2024. Vol. 53. <https://doi.org/10.1016/j.eatbeh.2024.101867>
- Zarzhyska O. A. Possibilities of appraisal of social influences on the representation about the body among young girls. *Problems of Modern Psychology*. 2014. Vol. 26. P. 212–231. URL: <https://journals.uran.ua/index.php/2227-6246/article/view/158809>
- Zeeni N., Abi Kharma J., Mattar L. Social media use impacts body image and eating behavior in pregnant women. *Current Psychology*. 2023. Vol. 42. P. 4948–4955. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-01848-8>

How to Cite (Style APA):

Pomytkina, L., Melnyk, N., Kovtun, O., & Kokarieva, A. (2024). Features of Life Planning Among Student Youth During Wartime and the Post-Pandemic Period. *Insight: the psychological dimensions of society*, 12, 166–190. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-19>

Як цитувати (Стиль ДСТУ 8302: 2015):

Помиткіна Л., Мельник Н., Ковтун О., Кокареєва А. Особливості життєвого планування студентської молоді під час дії воєнного стану в постпандемічний період. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2024. № 12. С. 166–190. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-19>

UDC 304.3-047.74-057.87“364”

Features of Life Planning Among Student Youth During Wartime and the Post-Pandemic Period

Особливості життєвого планування студентської молоді під час дії воєнного стану в постпандемічний період

Liubov Pomytkina*

Doctor of Psychological Sciences, Full Professor,
Professor, Department of Aviation Psychology,
National Aviation University, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-2148-9728>

Nataliia Melnyk

Doctor of Science, Associate Professor, Dean,
Department of Foreign Languages and
Translation, National Aviation University, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-6641-0649>

Olena Kovtun

Doctor of Pedagogical Sciences, Full Professor,
Head, Department of Foreign Languages and
Translation, National Aviation University, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-5216-6350>

Anzhelika Kokarieva

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate
professor, Professor, Department of Pedagogy
and Psychology of Professional Education,
National Aviation University, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-3975-4200>

Abstract

The article presents the findings of a theoretical and empirical study on the peculiarities of life planning among student youth during wartime and the post-pandemic period. The authors conceptualize life planning as the capacity of individuals to integrate personal experiences, maintain an awareness of the present, develop

* Corresponding Author: Lyubvit@ukr.net

Любов Помиткіна*

доктор психологічних наук, професор,
професор, кафедра авіаційної психології,
Національний авіаційний університет, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-2148-9728>

Наталія Мельник

доктор педагогічних наук, доцент, декан,
кафедра іноземних мов і перекладу,
Національний авіаційний університет, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-6641-0649>

Олена Ковтун

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач, кафедра іноземних мов і перекладу,
Національний авіаційний університет, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-5216-6350>

Анжеліка Кокареєва

кандидат педагогічних наук, доцент,
професор, кафедра педагогіки та психології
професійної освіти,
Національний авіаційний університет, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-3975-4200>

Анотація

У статті висвітлені результати теоретико-емпіричного дослідження особливостей життєвого планування студентської молоді в умовах війни та в постпандемічний період. Автори розглядають життєве планування особистості як здатність молоді людини до інтеграції власного досвіду, усвідомлення теперіш-

* Автор-кореспондент: Lyubvit@ukr.net

Features of Life Planning Among Student Youth During Wartime and the Post-Pandemic Period

a realistic vision of the future, exhibit tolerance for uncertainty, and authentically experience the passage of time and its associated values and meanings in the context of executing personal life projects. **The purpose** of the publication is to highlight the results of a study of the features of life planning of student youth during martial law in the post-pandemic period. **Methods.** The study utilized the following instruments: the “Balanced Time Perspective Scale” (Zimbardo & Boyd, 1999), the “Diagnosis of Personal Time Disorganizers” (Nestorenko & Mikos, 2020), the “Subjective Alienation Questionnaire” (Maddi, 2004), and the “Uncertainty Tolerance Questionnaire” (Budner, 1962), along with statistical methods including the Mann-Whitney U-test and Student’s t-test. **Results** indicate that students’ ability to plan their lives effectively is associated with accurate time orientation, a low level (or absence) of personal time disorganizers, an authentic attitude towards themselves and others (as evidenced by a low level of alienation), and tolerance for uncertainty. Most students exhibit characteristics of an unbalanced time perspective, with a predominant focus on the present due to their experiences of extreme living conditions, and they tend to plan for the future only in the short term. **Discussion and conclusions.** The characteristics of life planning among students include competence in time management, which encompasses an optimal attitude towards the past, present, and future, flexible and deliberate organization of time, and accountability for decisions and plans; and authentic life perception, particularly among students with a balanced time perspective. Conversely, students with an unbalanced time perspective exhibit greater time disorganization and intolerance of uncertainty, which indicates difficulties in comprehending their own goals and intentions and a limited outlook on the future. These issues are linked to the current experiences of young people related to the ongoing war and the post-pandemic context.

Keywords: life design, life path, life strategies, time competence, war, post-pandemic period.

Introduction

Ukrainian youth had barely begun to recover from the disruptions caused by the COVID-19 pandemic when they were abruptly thrust into

нього та реалістичного бачення майбутнього, толерантність до невизначеності, автентичне переживання часу та його ціннісно-сміслового насичення в процесі реалізації авторського проектування у часі життя. **Метою** публікації є висвітлення результатів дослідження особливостей життєвого планування студентської молоді під час дії воєнного стану в постпандемічний період. **Методи** дослідження: “Шкала збалансованої часової перспективи” (Zimbardo, Boyd, 1999), “Діагностика особистісних дезорганізаторів часу” (методика досліджень Katowice School of Technology, 2020), “Опитувальник суб’єктивного відчуження” (Maddi, 2004), “Опитувальник толерантності до невизначеності” (Budner, 1962), методи математичної статистики: критерії Манна-Уїтні та Ст’юдента (t-критерій). **Результати.** З’ясовано, що здатність до життєвого планування студентської молоді забезпечується належним орієнтуванням у часі, низьким рівнем (відсутністю) особистісних дезорганізаторів у часі, автентичним ставленням до себе та інших (низьким рівнем відчуженості), толерантністю до невизначеності. Більшість студентів мають характеристики розбалансованої часової перспективи; орієнтовані на теперішнє, оскільки переживають екстремальні умови життя; більше планують майбутнє лише на близьку перспективу. **Дискусія і висновки.** До особливостей життєвого планування студентської молоді віднесено: компетентність у часі життя (оптимальне ставлення до минулого, теперішнього й майбутнього, гнучка й свідомо організація часу, відповідальність за рішення та плани), автентичне життєсприйняття – у студентів зі збалансованою часовою перспективою; більш виражена дезорганізація часу та інтолерантність до невизначеності у студентів із розбалансованою часовою перспективою, що свідчить про наявність проблем з усвідомленням власних цілей і намірів та слабку перспективу майбутнього, які пов’язані з актуальними теперішніми переживаннями молоді щодо війни в постпандемічний період.

Ключові слова: життєпроекування, життєвий шлях, життєві стратегії, компетентність у часі, війна, постпандемічний період.

Вступ

Українська молодь ще не встигла оговтатися від змін життя, спричинених пандемією COVID-19, як доля стрімко затягнула всіх у стан

a state of war. At first glance, it may appear that life has come to a halt and all aspirations have been shattered. However, life continues to progress; despite numerous obstacles and societal crises, young people continue to grow, plan, develop, and dream. In the face of such extreme situations, young people must sustain a strong sense of purpose, maintain a vision of a fulfilling future, and adapt their personal growth in such areas as intellectual, professional, and familial development. The sooner young people assume the role of “authors” of their own lives and life strategies, the more effectively they will be able to realize their potential.

This context prompts the examination of the peculiarities of life planning among contemporary students under current conditions, particularly through the lenses of individual time perception and psychological age (Zimbardo & Boyd, 1999). This investigation is framed by concepts such as “life path” (Panok & Rud, 2006; Bynner, 2016; Bernardi et al., 2018), “life goals” (Locke & Schippers, 2018; Schippers et al., 2019), “life meanings” (Steger, 2012), “life decisions” (Pomytkina et al., 2024), “life perspective” (Nota & Rossier, 2015; Amelina, 2023), and “life planning” (Lang, 2020; Titarenko, 2024).

Both domestic and international scholars and practitioners have long addressed the issue of life planning. One of the pioneering researchers in the realm of life planning and time competence was P. Zimbardo (1999), who defined time perspective as a fundamental aspect of psychological time, involving the segmentation of life experiences into past, present, and future modes, which are then integrated at a new semantic level.

Significant contributions to the theory of life planning were made by S. Dirk and L. Irwin (2005), who explored the peculiarities of life planning within the broader context of human development across cultures, as presented in the works of P. Baltes, F. Rösler, and P. Reuter-Lorenz (2006). These scholars employed a broad conception of lifetime, encompassing all dimensions of the human environment – physical, material, social, and symbolic.

The study of life planning as a life design was further advanced by researchers L. Nota and R. Rossier (2015), who identified that certain experiences, choices, decisions, actions, and

війни. На перший погляд, життя начебто зупинилося, а всі мрії зруйновані. Однак життя не стоїть на місці, молодь зростає, планує, розвивається й мріє попри всілякі перешкоди й соціальні катаклізми. У процесі розгортання екстремальної ситуації молодим людям надзвичайно важливо зберегти велику мету життя, уяву про щасливий майбутній життєвий шлях, скорегувати власне особистісне зростання (інтелектуальне, професійне, сімейне тощо). Чим раніше молоді люди стають “авторами” власного життя, життєвої стратегії, тим ефективніше вони реалізують власні можливості.

У зв’язку з цим постало питання вивчення особливостей життєвого планування сучасних студентів в умовах, що склалися: у векторах індивідуального сприймання часу та психологічного віку особистості (Zimbardo, Boyd, 1999), оскільки вони розкриваються в таких дефініціях як “життєвий шлях” (Панок, Рудь, 2006; Bynner, 2016; Bernardi et al., 2018), “життєві цілі” (Locke, Schippers, 2018; Schippers et al., 2019), “життєві смисли” (Steger (2012), “життєві рішення” (Pomytkina et al., 2024), “життєва перспектива” (Nota, Rossier, 2015; Амеліна, 2023), “життєве планування” (Martos, Sallay, 2017; Lang, 2020, Титаренко, 2024).

Проблематикою життєвого планування особистості в усі часи займалися вчені й практики як у вітчизняній, так і в зарубіжній науці. Одним із перших дослідників особливостей життєвого планування в ракурсі компетентності в часі був Р. Зімбардо (1999), який визначав часову перспективу особистості як ключовий аспект психологічного часу, де життєвий досвід поділяється на модули минулого, теперішнього й майбутнього та водночас інтегрується на новому смислового рівні.

Важливим внеском у теорію життєвого планування стали глобальні дослідження S. Dirk, L. Irwin (2005) щодо особливостей планування життя у Всесвіті та публікації про розвиток людини впродовж усього життя в контексті культур Р. Балтеса, Ф. Рєслера, Р. Реутер-Лоренца (2006). Учені використовували час життя в найзагальнішому розумінні і включали всі аспекти людського довкілля – фізичні, матеріальні, соціальні та символічні.

Особливості планування життя як життєвого дизайну вивчали дослідники L. Nota, R. Rossier (2015), які визначили, що певний досвід, вибір, рішення, вчинки та переходи між подіями можуть повторюватися, і важливо

Features of Life Planning Among Student Youth During Wartime and the Post-Pandemic Period

transitions can recur. It is important to recognize these pivotal moments throughout a person's history, to shape them effectively, and to use them in building an identity, navigating current challenges, and preparing for future endeavors. Analyzing past experiences in terms of successes and failures can be an effective approach to enhancing self-confidence.

Conducting longitudinal studies, sociologist J. Bynner (2016) created the theory of "institutionalization of life course study", which is based on the analysis of people's life histories based on five principles of the life course perspective: life course development, time and place, activities, distribution over time, and their experience of interaction throughout life. While we acknowledge the complexity of longitudinal research, we believe that the wide range of data accumulated in the course of the experiment provides a more accurate opportunity to generalize patterns and identify differences in life planning.

A strong sense of purpose in life is crucial for effective life planning. According to researchers Locke and Schippers (2018), having a purpose in life influences various aspects, including health, longevity, self-regulation, happiness, and productivity. Individuals with a clear sense of purpose are less likely to experience difficulties in decision-making when confronted with significant choices. Therefore, individuals need to start contemplating their primary life purpose as early as possible and regularly revisit this process. Additionally, deliberate goal setting has been shown to improve academic performance among students, regardless of their field of study (Schippers et al., 2019).

The concept of life planning as a series of behavioral processes over time was developed by researchers led by Bernardi (2018). Their "life course cube" model defines a system of complex interdependencies central to understanding contemporary life planning theories. The authors characterize the life course as a multifaceted process of individual behavior, which evolves from a continuous flow of actions and experiences that transform individuals' biographical states (Bernardi et al., 2018). Thus, the life course theory proposed by this research team can be explained through the transitions individuals make from one biographical state to another over time and space.

визначити ці опорні точки, які відбуваються протягом історії людини, надати їм форму, допомагаючи їй побудувати ідентичність і визначаючи, як вона справляється з поточними викликами та готується до майбутніх дій. Аналізування минулого досвіду з точки зору успіхів і невдач може бути плідним шляхом для роботи над упевненістю у власних можливостях.

Здійснюючи лонгітюдні дослідження, соціолог J. Bynner (2016) створив теорію "інституціоналізації досліджень життєвого циклу людини", в основу якої покладений аналіз історій вчинків людей протягом життя за п'ятьма принципами перспективи життєвого шляху: розвиток життєвого циклу, час і місце, діяльність, розподіл у часі та їхній досвід взаємодії протягом життя. Віддаємо належне складності здійснення лонгітюдних досліджень, однак, на наш погляд, широка палітра даних, які накопичуються в ході експерименту, надають більш точну можливість узагальнювати закономірності та встановлювати відмінності у плануванні життя.

Особливого значення в життєвому плануванні набуває наявність великої мети в житті. Зарубіжні дослідники (Locke, Schippers, 2018) стверджували, що наявність мети в житті впливає на всі сфери життя, зокрема здоров'я, довголіття, саморегуляцію, щастя та продуктивність; люди, які мають мету в житті, рідше стикаються з проблемами вибору під час прийняття важливих рішень. Тому важливо, щоб люди починали думати про основну мету життя якомога раніше і повторювали цей процес на всіх етапах життя. Крім того, усвідомлене відображення цілей підвищує академічну успішність студентської молоді незалежно від області застосування (Schippers et al., 2019).

Концепцію життєвого планування як набору поведінкових процесів у часі життя розробляли вчені на чолі з L. Bernardi (2018). Створений ними "куб життєвого шляху" визначає систему складних взаємозалежностей, які є центральними в розумінні сучасних теорій життєвого планування. Автори визначають життєвий шлях як багатогранний процес індивідуальної поведінки, який розвивається з постійного потоку дій та досвіду індивідів, що змінюють свої біографічні стани (Bernardi et al., 2018). Таким чином, мету теорії життєвого шляху, запропоновану колективом авторів, можна пояснити переходами окремих суб'єктів з одного біографічного стану в наступний

The specifics of life prospects among students with different value profiles during the coronavirus pandemic were examined by Reva (2019). The study highlighted qualitative differences in future orientation and attitudes among adolescents and young adults within the context of the global crisis, focusing on strategies to optimize future planning. Similar differences were observed in a study of values and meanings related to life positioning during the pandemic conducted by Pomytkina et al. (2020). Furthermore, the impact of the COVID-19 pandemic on work, home life, and overall well-being was reported by McCool-Myers et al. (2022).

During the global pandemic crisis, a research team led by J. Lang (2020) developed and implemented a life design development program for students. The researchers conceptualize life design as a creative, integrative, person-centered problem-solving methodology that can be employed to manage change and navigate difficult transitions throughout life. Similar findings were reported by Ukrainian researcher T. Titarenko (2024), who, following a series of studies, developed practices for healthy planning during wartime and post-war conditions. Titarenko's work is based on the assertion that an individual's future depends on their actions. The author highlights that awareness of one's present and future can even influence one's attitude towards health. This thesis is further supported by studies conducted by Ukrainian psychologists L. Pomytkina and E. Pomytkin (2024), which confirm that despite the challenging conditions of war, Ukrainian youth continue to plan, implement, and maintain the potential and belief to enhance their subjective well-being.

A research team headed by N. Melnyk (2023) investigated the transformations in the higher education system following the pandemic and amidst the war. They focused on innovative approaches to teaching and organizing the educational process, identified students' basic needs, and developed programs for psychological adaptation in challenging circumstances. These programs also address overcoming psychological procrastination, which impedes personal growth, future planning, and dream fulfillment. In the context of studying the potential of Ukrainian youth during the war, A. Kurova (2023) assessed

у часі і просторі.

Специфіку життєвої перспективи студентів із різним ціннісним профілем під час коронавірусної пандемії вивчала М. Рева (2019). Авторка акцентувала увагу на тому, що у кризовій ситуації світової трагедії є якісні відмінності в орієнтації на майбутнє та ставленні до нього в підлітків та юнаків, і полягають вони в окресленні шляхів оптимізації способів конструювання майбутнього. Схожі відмінності були виявлені під час дослідження цінностей і смислів у контексті вибору життєвої позиції юнаків і дівчат в період пандемії у групи практиків (Pomytkina et al., 2020). Також про вплив пандемії COVID-19 на роботу, домашнє життя та добробут під час пандемії вказували зарубіжні дослідники (McCool-Myers et al., 2022).

Поки світова спільнота переживала кризу пандемії, дослідницька група на чолі з J. Lang (2020) розробила й впровадила в практику програму з розвитку життєвого проектування для студентів. Проектування життя дослідники розглядають як творчу, інтегративну, орієнтовану на людину методологію вирішення проблем, яку можна застосовувати для управління змінами та складними переходами впродовж усього життя. Схожі результати отримала вітчизняна вчена Т. Титаренко (2024), яка, провівши низку досліджень, розробила практики здорового планування у воєнних і повоєнних умовах. У роботі наскрізною є теза про те, що майбутнє людини залежить від неї. Авторка підкреслює, що усвідомлення особистістю власного теперішнього і майбутнього впливає навіть на ставлення до здоров'я. Дослідження, які проводили вітчизняні психологи Л. Помиткіна, Е. Помиткін (2024) також підтверджують тезу про те, що не дивлячись на складні умови перебування у війні, українська молодь планує, здійснює, має потенціал і віру до покращення суб'єктивного благополуччя.

Проектна група дослідників на чолі з Н. Мельник (2023) визначала трансформації в системі вищої освіти після завершення пандемії та в період війни. Особливу увагу приділено інноваційним підходам до навчання й організації освітнього процесу, визначенню основних потреб студентів; розроблені програми психологічної адаптації в складних обставинах життя й подолання психологічної прокрастинації, яка заважає особистісному зростанню, прогнозуванню майбутнього та здійсненню мрій. Вивчаючи потенціал україн-

Features of Life Planning Among Student Youth During Wartime and the Post-Pandemic Period

indicators of youth adaptive abilities, noting characteristics such as confidence, responsibility, national and patriotic stability, realistic perspectives, and a strong sense of duty to the state.

However, considering the complex socio-psychological context of the war, Korotkikh (2023) observes that the conflict impacts young people by distorting key values and altering future expectations. Nevertheless, such a crisis may also prompt youth to reconsider their lives, modify their habits and priorities, and reevaluate their professional paths. Similar research outcomes were reported by a group of scholars (Pomytkina et al., 2024), who explored the dynamics of values and meanings about determining the life position of student youth during the war.

Contemporary researcher V. Amelina (2023) investigated the transformations in life plans and values characteristic of Ukrainian youth during the war. Amelina emphasizes that effective life planning can advance modern society, enhance overall psychological well-being, and foster resilience. These findings align with data obtained by Plokhikh et al. (2024) on the regulation of emotional states in organizing the time perspective of Ukrainian forced migrants abroad, as well as with Budner's (1962) research on intolerance of ambiguity as a personality variable.

Several Ukrainian scholars and practitioners (Veldbrecht & Tavrovetska, 2023; Dibrova, 2023) emphasize the importance of maintaining faith and optimism about one's future and have developed support programs to bolster young people's optimistic outlooks on their growth and self-realization. Concurrently, it is crucial to consider previous research indicating that personal time disruptors – identified in various studies at the Katowice School of Technology (Nestorenko & Mikos, 2020) – can negatively affect motivation, values, ideals, and beliefs. These disruptors may lead to unrealistic life scenarios and undermine general worldview guidelines, thus impeding the authentic perception of the present and dismissing the possibility of a fulfilling future (Maddi, 2004).

The theoretical analysis of research conducted by scientists and practitioners has demonstrated that life planning skills are influenced by a young person's ability to integrate their own experiences, maintain awareness of the present, and cultivate

ської молоді під час війни, А. Курова (2023) дослідила показники адаптаційних здібностей молоді й зазначила, що їм притаманні упевненість, відповідальність, стійкість національно-патріотичної спрямованості, реалістичність поглядів, розвинене почуття обов'язку перед державою.

Водночас, розглядаючи складну соціально-психологічну ситуацію, пов'язану з війною, Я. Короткіх (2023) зазначає, що війна має вплив на молодь, викликаючи деформацію важливих цінностей, а також вносить корективи на майбутнє. Однак, з іншого боку, такий кризовий стан розгортання подій може також активізувати молодь до перегляду власного життя, до зміни звичок, пріоритетів і навіть до переобрання професійного шляху. Подібні результати досліджень представила група вчених (Помиткіна та ін., 2024) щодо динаміки системи цінностей і смислів в ракурсі визначення життєвої позиції студентської молоді під час війни.

Сучасна дослідниця В. Амеліна (2023) простежувала, які трансформації життєвих планів і цінностей характерні для української молоді під час військових дій. Авторка підкреслює, що життєве планування може сприяти прогресу сучасного суспільства, покращити загальне психологічне благополуччя, розвивати життєву стійкість. Результати цього дослідження перегукуються з отриманими даними (Плохих та ін., 2024) щодо керування емоційними станами в процесі організації часової перспективи українських вимушених мігрантів за кордоном, а також з результатами досліджень (Budner, 1962) про нетерпимість до двозначності як змінної особистості.

Деякі українські вчені та практики (Вельдбрехт О., Тавровецька Н., 2023, Діброва, 2023) підкреслюють важливість мати віру й оптимізм щодо власного майбутнього, розробляють програми підтримки молоді для активізації оптимістичних уявлень про власне зростання й самореалізацію. Водночас необхідно також враховувати попередні дослідження вчених, які показували, що наявність у людини особистісних дезорганізаторів часу (низка досліджень у Katowice School of Technology, 2020), що можуть проявлятися в мотивації, в цінностях, ідеалах, переконаннях, розгортаючи нереальні життєві сценарії, та які порушують узагальнені світоглядні орієнтири, заважають автентичному сприйняттю тепе-

a realistic vision of the future. Additionally, tolerance to uncertainty, authentic experiences of time, and the value and meaningfulness of time in implementing personal life designs are critical factors.

Hypothesis. The peculiarities of life planning of student youth during martial law in the post-pandemic period are determined by the level of development of the sense of time, the presence/absence of time disruptors, characteristics of authenticity/alienation, tolerance/intolerance to uncertainty, and extreme conditions in society.

The purpose of the article is to highlight the results of a theoretical and empirical study of the features of life planning of student youth during martial law in the post-pandemic period.

Methods

Methodology. In the whirlwind of life's transience, each individual must rely on a life plan and pivotal moments, often termed as fateful, which define the trajectory of their life path. Scholars and researchers describe an individual's life path as the history of their formation and development within a specific society, as a contemporary of a particular era, and as a peer of a given generation. It includes events and circumstances that play a crucial role in shaping personality development and defining its unique structure and content (Panok & Rud, 2006).

The methodological foundation of this study is grounded in the conceptual tenets of positive psychology concerning a balanced time perspective (Zimbardo & Boyd, 1999). This perspective differentiates between two aspects of a person's attitude towards the past: negative (where the past is viewed as unpleasant or even repulsive) and positive (where the past is remembered fondly with a sense of nostalgia).

The ability to organize time can be developed from childhood through a) acceleration of time (achieved through the intensity of life, its value and meaning, its potentialization, and enrichment); b) establishing the temporal sequence and simultaneity of events, activities, communication, and meetings; and c) a sense of time, including the moment of responsibility and the critical moment of making personal decisions (timeliness, temporal intuition, etc.).

Additional theoretical frameworks include the

рішнього і відкидають можливість щасливого майбутнього (Maddi, 2004).

Таким чином, теоретичний аналіз досліджень вчених і практиків засвідчив, що навички життєвого планування зумовлені здатністю молоді людини до інтеграції власного досвіду, усвідомленням теперішнього та реалістичного бачення майбутнього, толерантністю до невизначеності, автентичним переживанням часу та його ціннісно-смыслового насичення в процесі реалізації авторського проектування в часі життя.

Гіпотеза. Особливості життєвого планування студентської молоді під час дії воєнного стану в постпандемічний період зумовлюються: рівнем розвитку відчуття часу, наявністю/відсутністю дезорганізаторів часу, характеристиками автентичності/відчуженості, толерантністю/інтолерантністю до невизначеності та екстремальними умовами в суспільстві.

Метою статті є висвітлення результатів теоретико-емпіричного дослідження особливостей життєвого планування студентської молоді під час дії воєнного стану в постпандемічний період.

Методи

Методологія. У вирі швидкоплинності життя кожна людина має спиратися на життєвий план дій і ті ключові моменти, які називають доленосними, які окреслюють лінію життєвого шляху. Життєвий шлях особистості вчені й дослідники визначають як історію її формування та розвитку в певному суспільстві як сучасника певної доби й ровесника певного покоління, як сукупність подій та обставин індивідуального розвитку, які вирішальним чином вплинули на становлення особистості й зумовили її неповторну структуру і зміст (Панок, Рудь, 2006). Таким чином, методологічну основу дослідження склали: концептуальні положення позитивної психології про збалансовану часову перспективу (Zimbardo, Boyd, 1999), за якої виокремлюються два аспекти ставлення особистості до минулого – негативний (минуле видається неприємним, іноді викликає відразу) та позитивний (минуле приємне, з моментом ностальгії). Здатність до організації часу можна розвивати з дитинства, а саме: а) прискорення часу (досягається за рахунок інтенсивності здійснення життя, його ціннісно-смыслового наповнення, його потенціонування, збагачення), б) встановлен-

Features of Life Planning Among Student Youth During Wartime and the Post-Pandemic Period

theory of “personal time disruptors” (Nestorenko & Mikos, 2020), which suggests that a young person’s general goal-related values contribute to a holistic image of their “future” and accumulate generalized worldview guidelines, such as ideals, values, and life scenarios; the concept of alienation (Maddi, 2004), which underpins existential neurosis as a result of inauthentic existence, characterized by a loss of authenticity and alienation from oneself, leading to a sense of meaninglessness or, conversely, the imposition of artificially loaded values and meanings; and the theory of tolerance to uncertainty (Budner, 1962), which describes a personal mechanism allowing individuals to endure crises caused by uncertainties in the semantic foundations of existence during transitions to a new identity.

Participants. The empirical study involved 90 students of the 2nd–4th year of various specialties (psychology, practical psychology, social work, applied mechanics, and engineering) at the National Aviation University; respondents’ age: 19 to 24 years; gender distribution: 43.00% males, 57.00% females.

Procedures and Instruments. The “Balanced Time Perspective Scale” (Zimbardo & Boyd, 1999) was employed to assess the integrity and balance of time perspective, the nuances of students’ attitudes toward their past, present, and future, and the specifics of their time orientations based on five factors: “negative past” (fixation on negative events from the past), “positive past” (resourcefulness derived from past experiences), “hedonistic present” (direction of vital energy towards immediate gratification), “fatalistic present” (passive attitude towards the present), and “future” (orientation towards future goals).

The “Diagnostics of Personal Time Disruptors” (Nestorenko & Mikos, 2020) was utilized to identify peculiarities in students’ semantic regulation of mental states and their emotional attitudes toward time, which may lead to inefficient organization of activities. This diagnostic tool encompasses five disruptors: “value-semantic” (disruptions in the meaning and value attached to life goals), “motivational” (issues related to motivation), “organizational” (problems with organizing tasks), “emotional: apathy and tension” (emotional disruptions such as apathy or heightened tension).

The “Subjective Alienation Questionnaire”

ня часової послідовності та одномоментності подій, діяльності, спілкування, зустрічей, в) відчуття часу, моменту відповідальності, життєво-важливої миті прийняття особистого рішення (своєчасність, часова інтуїція, тощо); теорія “особистісних дезорганізаторів часу” (Nestorenko, Mikos, 2020), за якої узагальнений ціннісний зміст мети молоді людини виступає як частина цілісного образу її “майбутнього”, акумулює в собі узагальнені світоглядні орієнтири: ідеали, цінності, життєві сценарії; концепція (Maddi, 2004) про відчуження як основу екзистенційного неврозу, який є наслідком неавтентичного буття людини: втрата автентичності, відчуження від себе, пов’язані з порушенням смислових зв’язків у структурі життєвого світу особистості, що призводить до відчуття його смисловтрати або, навпаки, заповнення штучно завантаженими цінностями та смислами; теорія (Budner, 1962) про особистісний механізм толерантності до невизначеності, який дозволяє витримувати кризові прояви, обумовлені невизначеністю смислових основ буття в процесі переходу до нової ідентичності.

Учасники. В емпіричному дослідженні взяли участь 90 студентів 2–4 курсів різних спеціальностей (психологія, практична психологія, соціальна робота, прикладна механіка та інженерія) Національного авіаційного університету; вік респондентів: від 19 до 24 років; статевий розподіл: 43.00% хлопців, 57.00% дівчат.

Процедура та інструменти. “Шкалу збалансованої часової перспективи” (Zimbardo, Boyd, 1999) використано для виявлення цілісності часової перспективи та її збалансованості, особливостей ставлення студентів до власного минулого, теперішнього й майбутнього, специфіки її часових орієнтацій за п’ятьма факторами: “негативне минуле” (фіксація на негативних подіях минулого); “позитивне минуле” (ресурсність минулого); “теперішнє гедоністичне” (спрямування життєвої енергії); “теперішнє фаталістичне” (пасивне ставлення); “майбутнє” (орієнтація на майбутнє). “Діагностику особистісних дезорганізаторів часу” (методика досліджень у Katowice School of Technology, 2020) застосовано для виявлення у студентів особливостей смислової регуляції психічних станів, емоційного ставлення до часу, які призводять до неефективної організації діяльності; містить п’ять дезорганізаторів: “ціннісно-смислові”, “мотиваційні”, “орга-

(Maddi, 2004) facilitated the evaluation of students' "authentic experience of time". This questionnaire identifies four forms of alienation: 1) vegetation (loss of belief in the importance or value of real or imagined activities), considered the most severe form; 2) powerlessness (loss of faith in one's ability to influence life situations while retaining a sense of their importance), the second most severe form; 3) nihilism (belief in the absence of meaning in existence, affirmed by adopting a destructive position); and 4) adventurism (compulsive search for vitality in dangerous situations), stemming from a sense of the meaninglessness of everyday life.

The "Uncertainty Tolerance Questionnaire" (Budner, 1962) was used to determine students' orientation in everyday choices and during crises, analyzing their ability to make decisions amidst ongoing military actions in the country. This questionnaire includes scales for Tolerance to Uncertainty (TU), which measures a generalized personal quality reflecting openness to change, new experiences, and complex problem-solving; Intolerance to Uncertainty (ITU), which captures the desire for order and rejection of uncertainty; and Moderate Intolerance to Uncertainty (MITU), which assesses the need for certainty and stability in interpersonal relationships and discomfort in uncertain situations.

Variables. The operationalization of theoretical definitions and principles facilitated the identification of key indicators and characteristics of individual life planning. The main indicator was the balance of the time perspective, which reflects students' attitudes toward their past, present, and future, along with their specific time orientations. The study identified the following variables: personal time disorganizers, including value-semantic, motivational, organizational, and emotional disruptions (such as apathy and tension); four forms of alienation, namely vegetative, powerlessness, nihilism, and adventurism; and tolerance or intolerance to uncertainty.

Organization of Research. The study was conducted at the National Aviation University during the 2023–2024 academic year. Questionnaires were distributed to students and returned to the researchers; participation was voluntary. Based on the psychodiagnostic

нізаційні", "емоційні: апатії та напруги". "Опитувальник суб'єктивного відчуження" (Maddi, 2004) дозволив визначити "автентичне переживання часу" студентами; 4 форми відчуження: 1) вегетативність (втрата здатності вірити у важливість або цінність реальної або уявної діяльності) – найбільш тяжка форма; 2) безсилля (втрата віри у власну здатність впливати на життєві ситуації при збереженні відчуття їх важливості для себе) – друга за тяжкістю; 3) нігілізм (переконаність у відсутності сенсу існування, яку особистість затверджує прийняттям деструктивної позиції); 4) авантюризм (компульсивний пошук вітальності в ситуаціях, які несуть небезпеку), підґрунтя – переживання безсенсовності повсякденного життя. "Опитувальник толерантності до невизначеності" (Budner, 1962) дозволяє визначити орієнтацію студентів у повсякденних виборах та в моменти кризи й проаналізувати їхню здатність до здійснення виборів у зв'язку з військовими діями в нашій країні; шкали: толерантність до невизначеності (ТН) як генералізована особистісна якість (фіксує прагнення до змін, нового, оригінальності, готовність вирішувати складні завдання, виходити за рамки прийнятих обмежень); інтолерантність до невизначеності (ІТН) – фіксує прагнення до впорядкованості в усьому, неприйняття невизначеності; (МІТН) – прагнення до визначеності, стабільності у міжособистісних стосунках, дискомфорт у ситуаціях невизначеності.

Змінні. Операціоналізація теоретичних визначень і положень дозволила виявити основні показники й характеристики життєвого планування особистості. Базовим показником визначено збалансованість часової перспективи, яка відображала ставлення студентів до власного минулого, теперішнього й майбутнього та специфіку часових орієнтацій. У ході дослідження були визначені такі змінні: особистісні дезорганізатори часу (ціннісно-сміслові, мотиваційні, організаційні, емоційні: апатії та напруги), чотири форми відчуження (вегетативність, безсилля, нігілізм, авантюризм, підґрунтя), толерантність/інтолерантність до невизначеності.

Організація дослідження. Дослідження проведено на базі Національного авіаційного університету впродовж 2023–2024 років. Бланки з методиками надсилали студентам і повертали дослідникам; участь респондентів була добровільною. За результатами псиході-

Features of Life Planning Among Student Youth During Wartime and the Post-Pandemic Period

results, respondents were divided into two groups according to the criterion of a “balanced time perspective” to enable a comparative analysis of empirical indicators that reflect the existential mechanisms of its development in each group. Specifically, the first group comprised students with a balanced (optimally developed) time perspective ($n = 38$), while the second group consisted of students with an unbalanced time perspective ($n = 52$).

Statistical Analysis. To process the data obtained, the software package for advanced analysis “SPSS” v. 23.0 was used, in particular, the Mann-Whitney (non-parametric U-test) and Student’s t-test methods to identify differences in the 2 groups and determine the peculiarities of students’ life planning. The research procedure involved comparing the results of the subgroups by significant indicators.

Results

To ascertain the peculiarities of life planning, the first stage of the empirical study investigated differences in student characteristics concerning competence in lifetime management. Utilizing the “Balanced Time Perspective Scale” (Zimbardo & Boyd, 1999), the respondents were divided into two groups based on the criterion of “balanced time perspective” for comparative analysis of empirical indicators. The first group comprised students with a balanced (optimally developed) time perspective ($n = 38$), while the second group consisted of students with an unbalanced time perspective ($n = 52$).

It was found that a balanced time perspective is characterized by a high level of “positive past”, a moderately high level of “future”, a moderately high level of “hedonistic present”, and low levels of “negative past” and “fatalistic present”. The distribution of these data is illustrated in Fig. 1 (in points). The empirical data indicated a predominance of characteristics associated with an unbalanced time perspective among students. Specifically, students with a balanced time perspective ($n = 38$) demonstrated an optimal attitude towards the past, present, and future, exhibited flexible time orientation, consciously

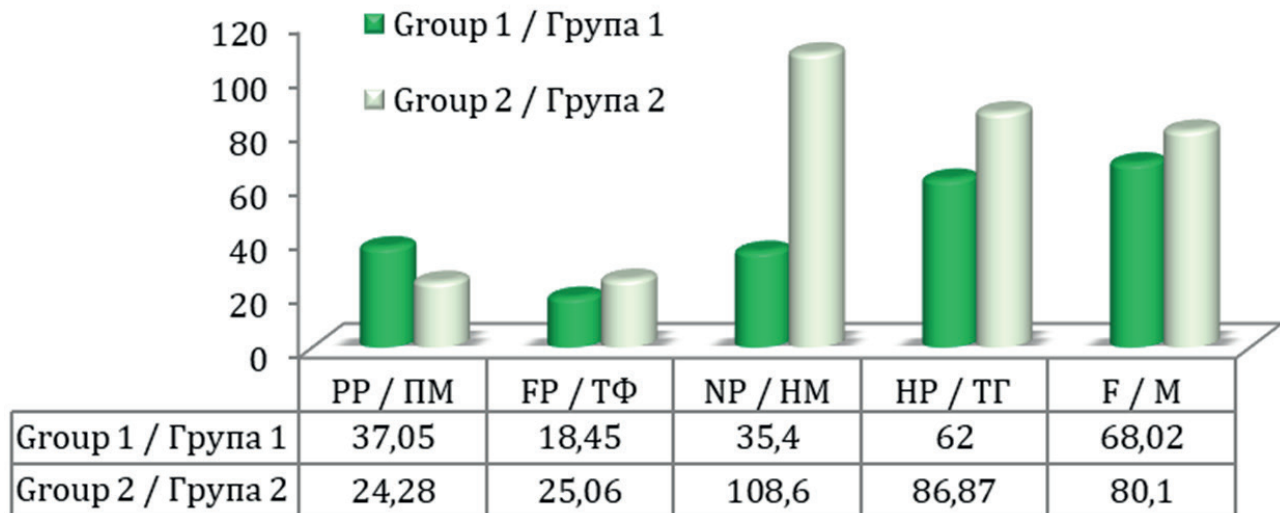
агностики респондентів було поділено на дві групи за критерієм “збалансованість часової перспективи” для порівняльного аналізу емпіричних показників, які відображають екзистенційні механізми її розвитку в кожній із груп. Отже, до першої групи увійшли студенти зі збалансованою (оптимально розвиненою) часовою перспективою ($n = 38$); до групи 2 – із розбалансованою ($n = 52$).

Статистичне аналізування. Для обробки отриманих даних був використаний пакет програмного забезпечення для розширеного аналізу “SPSS” v. 23.0, зокрема методи Манна-Уїтні (непараметричний критерій U) та Ст’юдента (t-критерій) – для з’ясування відмінностей у 2-х групах та визначення особливостей життєвого планування студентів. Процедура дослідження передбачала порівняння результатів підгруп за значущими показниками.

Результати

Для визначення особливостей життєвого планування на першому етапі емпіричного дослідження з’ясовано, які відмінності спостерігаються в характеристиках студентів щодо компетентності в часі життя. За результатами психодіагностики за методикою “Шкала збалансованої часової перспективи” (Zimbardo, Boyd, 1999) респондентів поділено на дві групи за критерієм “збалансованість часової перспективи” для порівняльного аналізування емпіричних показників. До першої групи увійшли студенти зі збалансованою (оптимально розвиненою) часовою перспективою ($n = 38$); до групи 2 – із розбалансованою ($n = 52$).

З’ясовано, що збалансована часова перспектива характеризується: високим рівнем “позитивне минуле”; помірно високим рівнем “майбутнє”; помірно високим рівнем “гедоністичне теперішнє”; низьким рівнем “негативне минуле” та “фаталістичне теперішнє”. Розподіл даних поданий на рис. 1 (у балах). Отримані емпіричні дані засвідчили переважання у студентів характеристик розбалансованої часової перспективи: студентська молодь зі збалансованою часовою перспективою ($n = 38$) має оптимальне ставлення до минулого, теперішнього й майбутнього, гнучку часову орієнтацію, свідомо організовує свій час і несе відповідальність за рішення, відтерміновані в часі, отримуючи задоволення від теперішньо-

Notes: Group 1 – a sample with a balanced (optimally developed) time perspective; Group 2 – a sample with an unbalanced time perspective; PP – positive past; FP – fatalistic present; NP – negative past; HP – hedonistic present; F – future.

Примітка: Група 1 – вибірка зі збалансованою (оптимально розвиненою) часовою перспективою; Група 2 – вибірка з розбалансованою часовою перспективою; ПМ – позитивне минуле; ТФ – теперішнє фаталістичне; НМ – негативне минуле; ТГ – теперішнє гедоністичне; М – Майбутнє.

Fig. 1. Comparison of indicators of students' time perspective

Рис. 1. Порівняння показників часової перспективи студентської молоді

organized their time, and took responsibility for decisions made in the future. They enjoyed the present while maintaining a connection to the past and future, did not succumb to external stimuli, and avoided manipulation of reality.

Students with an unbalanced time perspective (n = 52) do not know how to use the resources of the past, have a distorted attitude toward time, an orientation to avoid responsibility, are characterized by rigidity of time orientations, and a weak value and meaningfulness of the time of their own lives. One of the ways to manipulate reality is to escape into the world of a "bright future" that lacks realism. To identify statistical differences between the indicators of time perspective in the two groups, a statistical (comparative) analysis was conducted, the results of which are presented in Tabl. 1.

го, але не втрачаючи зв'язку з минулим та майбутнім, не впадає в залежність від зовнішніх стимулів та уникає маніпуляцій з реальністю.

Студенти з розбалансованою часовою перспективою (n = 52) не знають, як використовувати ресурси минулого, мають спотворене ставлення до часу, орієнтацію "на уникнення відповідальності", характеризуються ригідністю часових орієнтацій, слабкою ціннісно-сміисловою наповненістю часу власного життя. Як один зі способів маніпуляцій реальністю, використовують втечу у світ "світлого майбутнього", якому не вистачає реалістичності. З метою виявлення статистичних відмінностей між показниками часової перспективи у двох групах проведено їх статистичний (порівняльний) аналіз, результати якого подані у табл.1.

Features of Life Planning Among Student Youth During Wartime and the Post-Pandemic Period

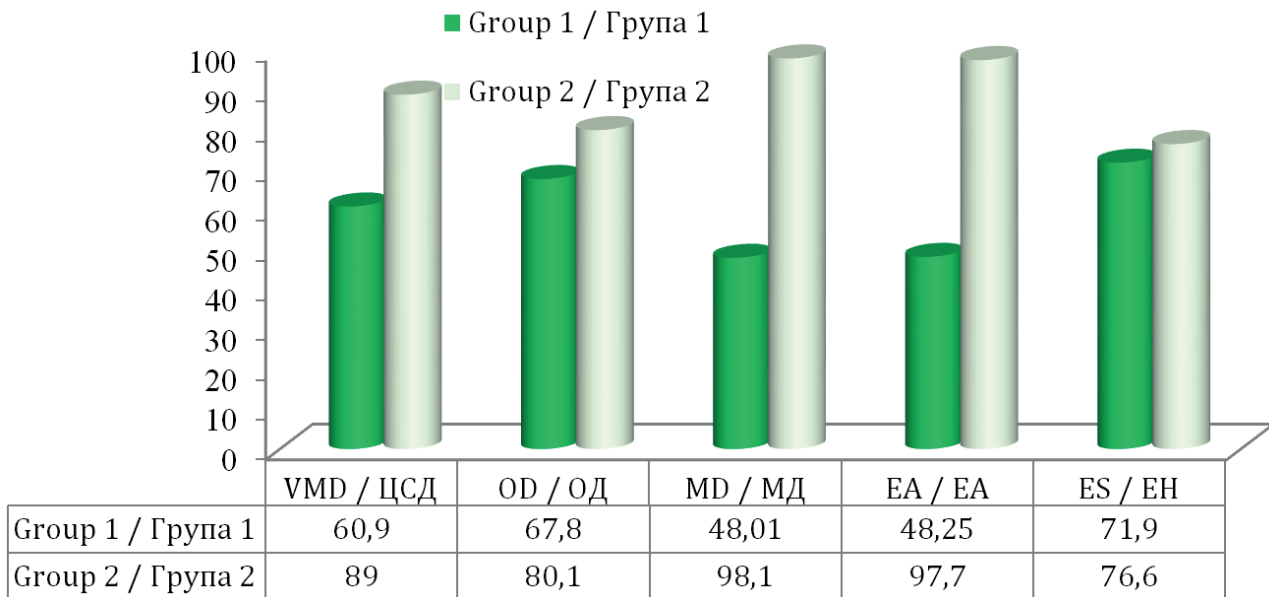
Table 1. Statistical analysis of differences in students' time perspective indicators

Таблиця 1. Статистичний аналіз відмінностей у показниках часової перспективи студентів

According to the Student's criterion За критерієм Стьюдента		Groups Групи	
		1 (n = 38)	2 (n = 52)
Positive past Позитивне минуле	Indicator of significance Показник значущості	.001	
	Average value Середнє значення	37.05	24.28
Present-fatalistic Теперішнє фаталістичне	Indicator of significance Показник значущості	0.000	
	Average value Середнє значення	18.45	25.06
According to the Mann-Whitney criterion За критерієм Манна-Уїтні			
Negative past Негативне минуле	Indicator of significance Показник значущості	.000	
	Average value Середнє значення	35.40	108.60
Present-hedonistic Теперішнє гедоністичне	Indicator of significance Показник значущості	.002	
	Average value Середнє значення	62.00	86.87
Positive future Позитивне майбутнє	Significance value Показник значущості	.080 (there are no significant differences) (значущі відмінності відсутні)	
	Average value Середнє значення	68.02	80.10

The analysis of the obtained data revealed statistically significant differences between students with a balanced and an unbalanced time perspective, specifically regarding the indicators of "positive past" and "present-fatalistic". These findings underscore the significance of positive attitude toward one's past for effective future life planning. As illustrated in Tabl. 1, notable differences were also observed in the indicators of "negative past" and "present-hedonistic", suggesting the need to correct attitudes toward the past to enhance life planning abilities and highlighting the potentially detrimental effect of excessive hedonism on attitudes towards the present. The comparative analysis showed no significant differences between the two groups concerning the "positive future" indicator, which was relatively high in both groups. This reflects a particular characteristic of how students construct their time perspective, which initially appears positive. However, it is important to consider that

Аналізування отриманих даних показало наявність статистично значущих відмінностей між показниками позитивного минулого й фаталістичного ставлення до теперішнього у студентів зі збалансованою та розбалансованою часовою перспективою, що свідчить про важливість позитивного ставлення до власного минулого для здійснення майбутнього життєвого планування. Як видно з табл. 1, присутні значущі відмінності за показниками "негативне минуле" та "теперішнє гедоністичне", що вказує на важливість корекції ставлення до власного минулого для розвитку здібностей до життєвого планування, та деструктивну роль надмірного гедонізму у ставленні до теперішнього. Результати порівняльного аналізу засвідчили відсутність значущих відмінностей в обох групах за показником "позитивного майбутнього", які є достатньо високими в обох групах. Це засвідчує специфіку побудови часової перспективи студентської молоді і, на перший погляд, є позитивним.

Notes: Group 1 – a sample with a balanced (optimally developed) time perspective; Group 2 – a sample with an unbalanced time perspective; VSD – value-semantic disorganizers; OD – organizational disorganizers; MD – motivational disorganizers; EA – emotional apathy; ES – emotional stress.

Примітка: Група 1 – вибірка зі збалансованою (оптимально розвиненою) часовою перспективою; Група 2 – вибірка з розбалансованою часовою перспективою; ЦСД – ціннісно-сміслові дезорганізатори; ОД – організаційні дезорганізатори; МД – мотиваційні дезорганізатори; ЕА – емоційна апатія; ЕН – емоційне напруження.

Fig. II. Distribution of indicators of lifetime disruptors in students

Рис. II. Розподіл показників дезорганізаторів часу життя у студентів

a strong future orientation might have drawbacks for students in both groups if actions and activities in the present become merely instrumental and lose their existential significance.

The “Personal Time Disorganizers” methodology was employed to identify factors that hinder students from effectively organizing their time and planning their lives. Figure II depicts the distribution of students’ disorganizers across five scales (in points).

The obtained data proved the following: according to the scale of value-semantic disorganizers, students have specific goals, intentions, and vision of their perspective; the scale of motivational disorganizers made it possible to identify the causes of youth indifference to life and work (education), reluctance to achieve results; the scale of organizational disorganizers characterizes the technical side of activity, allowed to assess the extent to which students can set priorities, concentrate for a long time and work on a specific problem, as well as their tendency

Однак варто зазначити, що висока орієнтація на майбутнє може мати зворотній бік для студентів обох груп, коли дії і вчинки в теперішньому стають інструментальними, втрачають екзистенційність.

За допомогою методики “Особистісні дезорганізатори часу” були визначені характеристики, що заважають студентській молоді продуктивно організувати діяльність у часі та здійснювати життєве планування. На рис. II поданий розподіл особистісних дезорганізаторів студентів за п’ятьма шкалами (у балах).

Отримані дані засвідчили наступне: за шкалою ціннісно-сміслових дезорганізаторів у студентів специфіка цілей, намірів та бачення власної перспективи; шкала мотиваційних дезорганізаторів дозволила виявити причини байдужості молоді до життя і роботи (навчання), небажання досягати результатів; шкала організаційних дезорганізаторів характеризує технічну сторону діяльності, дозволила оцінити, наскільки студенти спроможні розставляти пріоритети, зосереджуватися впродовж

Features of Life Planning Among Student Youth During Wartime and the Post-Pandemic Period

to procrastinate; on the scale of emotional apathy, indicators of fatigue, passivity, and activity at the present moment of life were found; the scale of emotional tension made it possible to assess the degree of emotional tension, the feeling of time limitation among students in the process of life.

According to the data, students in the second group exhibit a more pronounced disorganization of time in comparison to those in the first group. This finding indicates that students in the second group face difficulties with self-awareness regarding their goals and intentions and demonstrate an insufficient perspective on the future. Additionally, students in this group seem to have fragmented memories of their past experiences, which negatively affects their motivation and engagement in the present. Indicators of value-semantic disorganizers in the second group reveal an imbalance in their time perspective, as these disorganizers are associated with current experiences and the characteristics of past experiences. Conversely, the data on organizational disorganizers in both groups fall within the normal range.

The low level of motivational disorganizers in the first group and the normative level in the second group suggest that students with a balanced time perspective maintain a positive attitude towards life. These students do not experience boredom, show interest in their surroundings, and are prepared to act responsibly, perceiving time as fulfilling. In contrast, students in the second group may be unaware of their demotivation, attempt to fulfill externally imposed obligations and perceive time in a purely mechanical way. Statistical analysis of the differences between time disorganizer indicators in the two groups is presented in Tabl. 2.

The analysis revealed significant differences in several indicators: value-semantic disorganizers, motivational disorganizers, and emotional apathy as a factor in time disorganization. This supports the hypothesis that students need to develop time competence. Moreover, the statistical analysis revealed that students with time perspective disorders often exhibit high levels of time disorganization. In contrast, students with a balanced time perspective typically show normal levels of time disorganization, indicating that they can plan their lives effectively.

тривалого часу та працювати над певною проблемою, а також їх схильність до прокрастинації; за шкалою емоційної апатії було виявлено показники втоми, пасивності, активності в теперішній момент життя; шкала емоційного напруження дозволила оцінити ступінь емоційної напруженості, відчуття обмеженості часу у студентів у процесі життєдіяльності.

Як свідчать дані, у студентів другої групи більше виражена дезорганізація часу, ніж у групи 1, що вказує на те, що вони мають проблеми з усвідомленням власних цілей та намірів, недостатню перспективу майбутнього. Також можна констатувати дезінтеграцію переживань минулого досвіду в студентів цієї групи, яка демотивує діяльність у теперішньому. Показники ціннісно-сміслових дезорганізаторів другої групи вказують на дисбаланс їхньої часової перспективи, оскільки пов'язані з актуальними теперішніми переживаннями, з особливостями досвіду їхнього минулого. Дані організаційних дезорганізаторів у обох груп знаходяться в межах норми.

Низький рівень мотиваційних дезорганізаторів часу життя в першій групі та нормативний – у другій групі свідчить про те, що у студентів зі збалансованою часовою перспективою переважає позитивне ставлення до життя, вони не страждають від нудьги, їх цікавить оточуючий світ, у них присутня готовність діяти відповідально, вони сприймають час як насичений. Щодо студентів другої групи, то вони можуть не усвідомлювати власну демотивацію, намагаються відповідати заданим ззовні зобов'язанням, час сприймають лише механістично. Статистичний аналіз відмінностей між показниками дезорганізаторів часу студентів двох груп представлений у табл. 2.

Аналізування показало наявність значущих відмінностей за низкою показників: ціннісно-смісловими, мотиваційними дезорганізаторами часу, емоційною апатією як фактором часової дезорганізації. Це підтверджує наше припущення про те, що студентам необхідно розвивати компетентність у часі. У цілому, статистичний аналіз відмінностей між показниками дезорганізаторів часу показав, що високий рівень цього параметру спостерігається у студентів із порушеннями часової перспективи; у студентів зі збалансованою перспективою цей параметр загалом у нормі, що вказує на наявність у них здатності до планування власного життя.

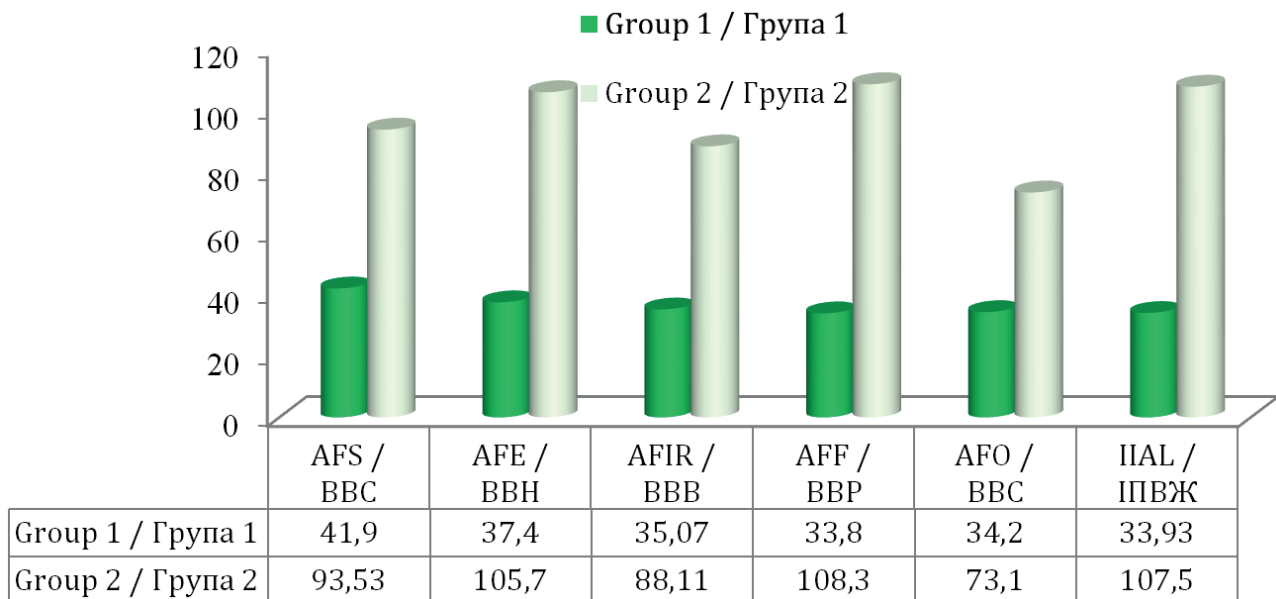
Table 2. Statistically significant differences in indicators of lifetime disorganizers among students
Таблиця 2. Статистично значущі відмінності в показниках дезорганізаторів часу життя у студентів

Statistical analysis method: U test (Mann-Whitney method) Метод статистичного аналізу: критерій U (метод Манна-Уїтні)		Groups / Групи	
		1 (n = 38)	2 (n = 52)
Value-semantic disorganizers of time Ціннісно-сміслові дезорганізатори часу	Indicator of significance Показник значущості	.000	
	Average value Середнє значення	10.10	14.40
Organizational disorganizers Організаційні дезорганізатори	Indicator of significance Показник значущості	.085 (no significant differences were found) (значущих відмінностей не виявлено)	
	Average value Середнє значення	10.50	12.10
Motivational disorganizers Мотиваційні дезорганізатори	Indicator of significance Показник значущості	.000	
	Average value Середнє значення	8.07	12.50
Emotional apathy Емоційна апатія	Indicator of significance Показник значущості	.000	
	Average value Середнє значення	9.60	15.60
Emotional stress Емоційне напруження	Indicator of significance Показник значущості	.506 (no significant differences were found) (значущих відмінностей не виявлено)	
	Average value Середнє значення	12.60	13.30

The results of the subjective alienation diagnosis for students, based on the scales, are presented in Fig. III.

Далі отримані результати діагностики суб'єктивного відчуження за шкалами у студентської молоді подані на рис. III.

Features of Life Planning Among Student Youth During Wartime and the Post-Pandemic Period

Note: Group 1 is a sample with a balanced (optimally developed) time perspective; Group 2 – a sample with an unbalanced time perspective; AFS – alienation from society; AFE – alienation from education; AFIR – alienation from interpersonal relationships; AFF – alienation from the family; AFO – alienation from oneself; IIAL is an integral indicator of alienation from life.

Примітка: Група 1 – вибірка зі збалансованою (оптимально розвиненою) часовою перспективою; Група 2 – вибірка з розбалансованою часовою перспективою; BBC – відчуження від суспільства; BBH – відчуження від навчання; BBB – відчуження від міжособистісних взаємин; BBP – відчуження від родини; BBC – відчуження від себе; ІПВЖ – інтегральний показник відчуження від життя.

Fig. III. Distribution of quantitative indicators of alienation among students

Рис. III. Розподіл кількісних показників відчуження у студентів

Data analysis on student alienation from themselves and the world supports the notion that the individual's quest for meaning is a primary driving force in life (Frankl, 1990). Frankl's concept of the "existential vacuum" describes the phenomenon where an individual loses faith in "universal" values. Such individuals find themselves in a state of uncertainty, marked by feelings of boredom, apathy, and despair, which indicate a growing sense of alienation from both themselves and the world. Figure III illustrates that students with a balanced time perspective exhibit a low overall level of alienation, whereas students with an unbalanced time perspective demonstrate a significantly higher level. The statistical analysis of differences between the indicators for both groups is detailed in Tabl. 3. The high levels of alienation across all scales corroborate the thesis

Обробка отриманих даних щодо відчуження студентів від себе та світу засвідчила, що прагнення особистості до смислу є рушійною силою життя (Frankl, 1990). Введений ученим термін "екзистенційний вакуум" характеризує феномен занепаду віри людини в "універсальні" цінності. Така особистість опиняється в ситуації невизначеності, відчуває нудьгу, апатію, зневіру, що відображає розгортання процесу відчуження молоді особистості від себе та світу. На рис. III можна побачити, що у студентів зі збалансованою часовою перспективою інтегральний рівень відчуження низький, тоді як у студентів із розбалансованою – достатньо високий. Результати статистичного аналізу щодо виявлення відмінностей між показниками обох груп представлені у табл. 3.

that a loss of authenticity impedes the effective construction of one's life plan.

Високий рівень відчуженості за всіма шкалами підтверджує тезу про те, що втрата автентичності заважає адекватно побудувати власний життєвий план.

Table 3. Statistical differences in indicators of student alienation of the two groups
Таблиця 3. Статистичні відмінності за показниками відчуження студентів двох груп

Statistical analysis method: U-test (Mann-Whitney method) Метод статистичного аналізу: критерій U (метод Манна-Уїтні)		Groups / Групи	
		1 (n=38)	2 (n=52)
Alienation from society (AFS) Відчуження від суспільства (BBC)	Indicator of significance Показник значущості	.000	
	Average value Середнє значення	41.90	93.53
Alienation from education (AFE) Відчуження від навчання (BBH)	Indicator of significance Показник значущості	.000	
	Average value Середнє значення	37.40	105.70
Alienation from interpersonal relationships (AFIR) Відчуження від взаємин з друзями, приятелями, оточуючими людьми (BBB)	Indicator of significance Показник значущості	.000	
	Average value Середнє значення	35.07	88.11
Alienation from family (AFF) Відчуження від родини (BBP)	Indicator of significance Показник значущості	.000	
	Average value Середнє значення	33.80	108.3
Alienation from oneself (AFO) Відчуження від себе (BBC)	Indicator of significance Показник значущості	.001	
	Average value Середнє значення	34.02	73.10
Integral rate of alienation Інтегральний показник відчуження	Indicator of significance Показник значущості	.000	
	Average value Середнє значення	33.93	107.5

Indicators of tolerance and intolerance to uncertainty were assessed in two groups of students. Tolerance to uncertainty, as a generalized personal quality, suggests that conditions of uncertainty can impede an individual's life planning. A statistical analysis of the differences in tolerance to uncertainty between the two groups revealed significant differences in this characteristic (average values of 63.4 in the first group and 46.9 in the second group, with a significance level of $p \leq .010$). This indicates that students in the first group possess a greater potential for embracing change, novelty, and originality, and are more capable of making unconventional decisions and setting complex life

Також були визначені показники толерантності-інтолерантності до невизначеності у двох групах студентів. Толерантність до невизначеності як генералізована особистісна якість вказує на те, що умови невизначеності перешкоджають життєвому плануванню особистості. Статистичне дослідження відмінностей між показниками толерантності до невизначеності у студентів засвідчило наявність значущих відмінностей за цією характеристикою (середні бали 63.4 у першій групі та 46.9 – у другій групі на рівні значущості $p \leq .010$). Це свідчить про те, що потенціал молоді людини до змін, новизни, оригінальності, здатності до нестандартних рішень, до постановки перед собою більш складних життєвих завдань і планів у першій групі є більшим. Тобто у

Features of Life Planning Among Student Youth During Wartime and the Post-Pandemic Period

goals. In contrast, students in the second group demonstrate a lower-than-average capacity to function effectively in conditions of uncertainty, which reflects difficulties in interpreting and controlling interpersonal relationships.

The results of the empirical study on students' life planning revealed that the majority exhibit characteristics of an unbalanced time perspective, which is inadequate for strategic planning of their futures. The findings support the hypothesis that student life planning has distinct features: competence in managing time (including an optimal attitude toward the past, present, and future, flexible and conscious organization of time, and responsibility for decisions and plans) and authentic life perception are prevalent among students with a balanced time perspective. Conversely, students with an unbalanced time perspective show more pronounced disorganization of time and intolerance to uncertainty, indicating problems with goal awareness and a weak future orientation, which are linked to their current experiences of war in the post-pandemic context.

At the same time, students are focused on the present, as they experience more extreme conditions of war, young people have a desire to achieve goals, but at the same time lack of plans for their implementation. Future planning is limited to the short term, primarily due to external factors such as military actions. Many students are characterized primarily by emotional premonitions of the future, dreams not supported by actual activities of the present. They try to approximate their future, but at the same time, they do not realize that in many ways it is a consequence of the present, a logical continuation of the past, and here neither fate nor lucky chance is decisive. Thus, for a relatively large part of the respondents, we cannot talk about the formation of life plans, which significantly complicates the process of their self-realization. Therefore, it is necessary during the student period of young people's lives to support them with assistance in drawing up life plans.

складних обставинах карантину та війни ці студенти намагаються створювати власні життєві орієнтири та вирішувати ситуації невизначеності творчо й нестандартно. У другій групі потенціал студентів до діяльності в умовах невизначеності нижчий від середнього, що свідчить про складнощі в інтерпретації міжособистісних відносин та неможливість їх контролю.

Таким чином, результати проведеного емпіричного дослідження життєвого планування студентів засвідчили, що більшість студентів мають характеристики розбалансованої часової перспективи, що не задовольняє умови стратегічного планування особистісного майбутнього. Отримані результати підтвердили гіпотезу про те, що життєве планування студентської молоді має певні особливості, а саме: компетентність у часі життя (оптимальне ставлення до минулого, теперішнього й майбутнього, гнучка й свідомо організована організація часу, відповідальність за рішення та плани), автентичне життєсприйняття – у студентів зі збалансованою часовою перспективою; більш виражена дезорганізація часу та інтолерантність до невизначеності у студентів із розбалансованою часовою перспективою, що свідчить про наявність проблем з усвідомленням власних цілей і намірів та слабку перспективу майбутнього, які пов'язані з актуальними теперішніми переживаннями молоді стосовно війни в постпандемічний період.

При цьому студенти орієнтовані на теперішнє, оскільки більше переживають екстремальні умови війни, у молодих людей спостерігається наявність прагнення досягнення цілей, але одночасно й відсутність планів щодо їх реалізації. Планування майбутнього відбувається лише на близьку перспективу, що значною мірою пов'язано із зовнішніми причинами – військовими діями. Для багатьох студентів характерні передусім емоційні передчуття майбутнього, мрії, які не підкріплені реальною діяльністю сьогодення. Вони намагаються наблизити власне майбутнє, але при цьому не усвідомлюють, що багато в чому воно є наслідком сьогодення, логічним продовженням минулого, і тут ані доля, ані щасливий випадок не є вирішальними. Таким чином, у відносно більшій частині респондентів ми не можемо говорити про сформованість життєвих планів, що суттєво ускладнює процес їхньої самореалізації. Отже, необхідно в студентський період життя молодих людей надавати їм допомогу в накресленні життєвих планів.

Discussion

The conducted study does not claim to be exhaustive of the investigated problem, and the authors acknowledge the possibility of differing results from other researchers. The primary indicators of time perspective identified in our study – including the five variants of time orientation and the “competence in time” indicator, which reflects the consistency of personal past, present, and future – are supported by previous research conducted by J. Bynner (2016). This research delineates five key characteristics of life perspective. The observed differences between students with balanced and unbalanced time perspectives align with findings from both international researchers (Locke & Schippers, 2018) and domestic researchers (Plokhikh et al., 2023). Current research led by Jorda et al. (2024) also highlights individual differences in life planning, though their study focuses on health as a primary determinant. This focus is consistent with our study and may warrant further scientific investigation.

Given that the study was conducted during the ongoing conflict and post-war period, there may be gender differences in life planning characteristics. Identifying these differences will be the focus of our future research. We hypothesize that the stress from military operations has different impacts based on gender: for females, it may involve fear of death, loss of health (either their own or that of close family members), fear of losing housing, and discomfort from internal displacement (Dibrova, 2023), as well as challenges associated with moving abroad (Polykh et al., 2024). For males, these stresses and persistent depressive disorders may be compounded by loneliness (particularly if family members have left) and fear of potential death at the front (e.g., awaiting conscription). We honor the courage and dignity of Ukrainian men; however, existential mechanisms related to fear of losing one’s life may operate subconsciously and could indirectly influence future life planning.

The complex social situation of both tragedy (McCool-Myers et al., 2022) and war is associated with the transition from mature youth to early adulthood in student youth (Korotkih, 2023), which leads to a natural search by young people

Дискусія

Проведене дослідження не претендує на вичерпність досліджуваної проблеми, а автори віддають належне можливим відмінностям у даних, отриманих іншими дослідниками. Отримані нами базові показники часової перспективи (п’ять варіантів часової орієнтації й показник “компетентність у часі” як узагальнений показник узгодженості часових вимірів особистого минулого, теперішнього, майбутнього) підтверджують попередні дослідженнями J. Bynner (2016) щодо основних п’яти характеристик перспективи життєвого шляху. Отримані відмінності у студентів зі збалансованою й розбалансованою часовою перспективою відповідають положенням зарубіжних (Locke, Schippers, 2018) та вітчизняних (Plokhikh et al., 2023) дослідників. Сучасні дослідження на чолі з Jorda, et al. (2024) також висвітлюють індивідуальні відмінності у плануванні життя, однак за основну детермінанту взяли показник здоров’я, що не суперечить поглядам нашого дослідження і може бути предметом наступних наукових пошуків.

Оскільки дослідження проведено під час війни в постковідний період, наявною може бути різниця в особливостях життєвого планування у хлопців та дівчат, виявлення якої буде метою наших наступних досліджень. Передбачаємо, що стреси від військових дій мають різні підґрунтя: у дівчат це можуть бути страхи смерті, втрата здоров’я (свого, батьків, найближчого оточення), страх втрати житла, дискомфорт від внутрішнього переміщення (Діброва, 2023), від виїзду за кордон (Плохих та ін., 2024) тощо; у хлопців усі ці переживання та постійні депресивні розлади відбуваються на фоні самотності (якщо родина виїхала), а також на фоні страху можливої загибелі на фронті (очікування повістки). Ми віддаємо належне честі й гідності українських чоловіків, однак екзистенційні механізми страху втрати життя можуть спрацьовувати навіть на підсвідомому рівні й опосередковано впливатимуть на майбутні життєві плани.

Складна соціальна ситуація як ковідної трагедії (McCool-Myers et al., 2022), так і війни, пов’язана у студентської молоді з переходом від зрілої юності до ранньої дорослості (Коротких, 2023), що призводить до закономірного пошуку молодою людиною відповідей на запитання: як у такій ситуації

Features of Life Planning Among Student Youth During Wartime and the Post-Pandemic Period

for answers to questions: What kind of person should I be in life, and what resources do I have for it? How can I competently choose my life path and effectively integrate into society during a war? How can I overcome social paralysis, mistrust, and alienation? How can education support my personal development and reveal potential opportunities for effective self-realization? These and similar troubling questions are the subject of psychological, pedagogical, and methodological discussion (Melnyk et al., 2023) aimed at finding innovative models for the development of life and social competence of students who are on the threshold of adulthood during the war in the post-war period.

Recent research by S. Keivanpour (2024), J. Guinée, and R. Heijungs (2024) substantiates new approaches to determining the life cycles of an individual, which are associated with life expectancy and health indicators, are mediated by the ability to feel the transience of being, which can be the basis of our further research.

Since scientists and researchers all over the world develop and implement programs to help students (Lang, 2020; Veldbrecht & Tavrovetska, 2023; Tytarenko, 2024), we plan to continue this positive practice and offer the introduction of the discipline of psychology of personal life planning into the educational process of universities. Personality development during life is impossible without prior planning, as noted by U. Staudinger and U. Lindenberger (2023).

Conclusions

The results of the conducted research demonstrate that effective life planning among student youth is facilitated by proper time orientation, a low level or absence of personal time disorganizers, an authentic attitude towards oneself and others (indicated by a low level of alienation), and tolerance for uncertainty. The study found that most students exhibited characteristics of an unbalanced time perspective, with a predominant focus on the present due to their extreme life conditions. Although there is a strong desire among young people to achieve their goals, there is often a lack of concrete plans for their realization.

стати господарем власної долі? Яким я маю бути в житті і чим я озброєний для нього? Як компетентно обрати свій життєвий шлях та ефективно інтегруватися в суспільство під час війни? Як подолати соціальний параліч, недовіру й відчуженість? Як освіта сприятиме моему особистісному розвитку, розкриттю потенційних можливостей для ефективної самореалізації? Ці та подібні бентежні питання є предметом психологічної, педагогічної, методологічної дискусії (Мельник та ін., 2023), спрямованої на пошук інноваційних моделей розвитку життєвої й соціальної компетентності студентів, які стоять на порозі дорослого життя під час війни в постковідний період.

Останні дослідження S. Keivanpour (2024), J. Guinée, R. Heijungs (2024) обґрунтовують нові підходи до визначення життєвих циклів особистості, які пов'язуються з тривалістю життя та показником здоров'я, опосередковуються здатністю відчувати швидкоплинність буття, що можуть бути основою подальших наших досліджень.

Оскільки вчені й дослідники в усьому світі розробляють і впроваджують програми допомоги студентам (Lang, 2020; Вельдбрехт, Тавровецька, 2023; Титаренко, 2024), ми плануємо продовжити цю позитивну практику й пропонуємо введення в навчальний процес вишів дисципліни з психології особистісного життєпроекування. Розвиток особистості протягом життя неможливий без завчасного планування, як зазначають U. Staudinger, U. Lindenberger (2023).

Висновки

Результати проведеного дослідження засвідчили, що здатність до життєвого планування студентської молоді забезпечується належним орієнтуванням у часі, низьким рівнем (відсутністю) особистісних дезорганізаторів у часі, автентичним ставленням до себе та інших (низьким рівнем відчуженості), толерантністю до невизначеності. Було виявлено, що більшість студентів мають характеристики розбалансованої часової перспективи; орієнтовані на теперішнє, оскільки переживають екстремальні умови життя; у молодих людей спостерігається наявність прагнення досягнення цілей,

The key features of life planning among students include: competence in time management (evidenced by an optimal attitude towards the past, present, and future; flexible and conscious organization of time; and responsibility for decisions and plans) and an authentic perception of life – both of which are prevalent among students with a balanced time perspective. Conversely, students with an unbalanced time perspective demonstrate more pronounced time disorganization and intolerance to uncertainty. This indicates difficulties in recognizing their own goals and intentions and a weak future orientation, which are associated with their current experiences related to the ongoing war and post-pandemic conditions.

The authors suggest that to enhance students' life-planning abilities, it is crucial to incorporate a dedicated educational discipline on personal life-planning psychology into the curriculum. The objective of this course would be to assist each student in understanding the meaning of their life, identifying primary goals and methods for achieving them, and integrating these into their life planning framework despite the challenges posed by war and the post-pandemic context.

Acknowledgment

The research is the result of the project “Higher education in the post-pandemic period: transformations, challenges and prospects” (State registration number: 0122U001803, internal registration number: 420-DB22) Ministry of Education and Science of Ukraine, financed from the state budget.

References

- Amelina, V. (2023). Transformatsiia zhyttievyykh stratehii ukrainsoi molodi v umovakh viiny [Transformation of life strategies of Ukrainian youth in the conditions of war]. *Teoretyko-Metodychni Problemy Vychovannia Ditei ta Uchnivskoi Molodi – Theoretical and Methodical Problems of Children and Youth Education*, 27(1), 5-14. <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2023-27-1-5-14>
- Baltes, P. B., Rösler, F., & Reuter-Lorenz, P. A. (2006). Prologue: Biocultural Co-Constructivism as a Theoretical Metascript. In P. B. Baltes, P. A. Reuter-Lorenz, & F. Rösler (Eds.), *Lifespan*

але одночасно і відсутність планів щодо їх реалізації. До особливостей життєвого планування студентської молоді віднесено: компетентність у часі життя (оптимальне ставлення до минулого, теперішнього й майбутнього, гнучка й свідомо організація часу, відповідальність за рішення та плани), автентичне життєсприйняття – у студентів зі збалансованою часовою перспективою; більш виражена дезорганізація часу та інтолерантність до невизначеності у студентів із розбалансованою часовою перспективою, що свідчить про наявність проблем з усвідомленням власних цілей і намірів та слабку перспективу майбутнього, які пов'язані з актуальними теперішніми переживаннями молоді стосовно війни в постпандемічний період. Для розвитку здатності студентів до життєвого планування, на думку авторів, необхідно впровадити в освітній процес навчальну дисципліну з психології особистісного життєпроекування, метою якої буде допомога кожному студентові в усвідомленні смислу свого життя, визначенні основної мети та шляхів її реалізації й здійсненні в системі життєвого планування попри війну й постпандемічний період.

Подяка

Дослідження є результатом проєкту “Вища освіта в період постпандемії: трансформації, виклики та перспективи” (Державний реєстраційний номер: 0122U001803, внутрішній реєстраційний номер: 420-ДБ22) Міністерство освіти і науки України, профінансованого за кошти державного бюджету.

Список використаних джерел

- Амеліна В. Трансформація життєвих стратегій української молоді в умовах війни. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та молоді*. 2023. Кн.1. № 7. С. 5–14. <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2023-27-1-5-14>
- Baltes P. B., Rösler F., Reuter-Lorenz P. A. Prologue: Biocultural Co-Constructivism as a Theoretical Metascript. In P. B. Baltes, P. A. Reuter-Lorenz, & F. Rösler (Eds.), *Lifespan development and the brain: The perspective of biocultural co-constructivism*. 2006. P. 3–39. Cambridge

Features of Life Planning Among Student Youth During Wartime and the Post-Pandemic Period

- Development and the Brain: The Perspective of Biocultural Co-Constructivism* (pp. 3-39). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511499722.003>
- Bernardi, L., Huinink, J., & Settersten R. A., Jr. 2019. The life course cube: A tool for studying lives. *Advances in Life Course Research*, 41, Article 100258. <https://doi.org/10.1016/j.alcr.2018.11.004>
- Budner, S. (1962). Intolerance of ambiguity as a personality variable. *Journal of Personality*, 30(1), 29-59. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1962.tb02303.x>
- Bynner, J. (2016). Institutionalization of life course studies. In M. J. Shanahan, J. T. Mortimer, & M. K. Johnson (Eds.), *Handbook of the Life Course*. Vol. II (pp. 27-58). Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-20880-0>
- Dibrova, V. (2023). Osobystisne maibutnie vnutrishno peremishchenykh osib: stratehii konstruiuvannya [Personal future of internally displaced persons: strategies of construction]. *Problemy Politychnoi Psykholohii – Problems of Political Psychology*, 13(27), 65-76. <https://doi.org/10.33120/popp-Vol13-Year2023-130>
- Dirk, S. M., & Irwin L. N. (2005). Definition of Life. *Life in the Universe. Advances in Astrobiology and Biogeophysics*. 3. Springer. https://doi.org/10.1007/10825622_2
- Frankl, V. E. (1992). Man's search for meaning: An introduction to logotherapy (4th ed.) (I. Lasch, Trans.). Beacon Press. <https://antilogicalism.com/wp-content/uploads/2017/07/mans-search-for-meaning.pdf>
- Guinée, J., & Heijungs, R. (2024). Introduction to Life Cycle Assessment. In Y. Bouchery, C.J. Corbett, J.C. Fransoo, T. Tan (Eds.), *Sustainable Supply Chains. Springer Series in Supply Chain Management*, Vol. 23. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-45565-0_2
- Jorda, V., Niño-Zarazúa, M., & Tejería-Martínez, M. (2020). The Lifespan Disparity Dataset: An open repository on inequality and polarization in length of life (1950–2021). *Sci Data*, 11, Article 650. <https://doi.org/10.1038/s41597-024-03426-6>
- Keivanpour, S. (2024). Life cycle approach: An introductory overview. In *Circular Economy in Engineering Design and Production*. Springer Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-44652-8_3
- Korotkikh, Ya. P. (2023). Osoblyvosti tsinnisnykh oriientatsii i zhyttievnykh perspektyv molodoho University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511499722.003>
- Bernardia L., Huinink J., Richard A., Settersten Jr. The life course cube: A tool for studying lives. *Advances in Life Course Research*. 41. 2019. 100258. <https://doi.org/10.1016/j.alcr.2018.11.004>
- Budner S. Intolerance of ambiguity as a personality variable. *Journal of personality*. 1962. №30. P. 29–59. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1962.tb02303.x>
- Brynnner J. Institutionalization of life course studies. M. J. Shanahan, J. T. Mortimer, M. K. Johnson (Eds.). Springer, New York. 2016. P. 27–58. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-20880-0>
- Діброва В. Особистісне майбутнє внутрішньо переміщених осіб: стратегії конструювання. *Проблеми політичної психології*. 2023. № 13(27). С. 65-76. <https://doi.org/10.33120/popp-Vol13-Year2023-130>
- Dirk S. M., Irwin L. N. Definition of Life. In: *Life in the Universe. Advances in Astrobiology and Biogeophysics*. 2005. Vol 3. Springer, Berlin, Heidelberg. https://doi.org/10.1007/10825622_2
- Frankl V. Man in search of meaning (collection) [Trans. with English]; Viktor Frankl. 1990. 368 p. <https://www.amazon.com/Viktor-Frankl-Collection-Meaning-Ultimate/dp/9124023485>
- Guinée, J., Heijungs, R. Introduction to Life Cycle Assessment. In: Bouchery, Y., Corbett, C.J., Fransoo, J.C., Tan, T. (eds) *Sustainable Supply Chains. Springer Series in Supply Chain Management*. 2024. Vol 23. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-45565-0_2
- Jorda V., Niño-Zarazúa M., Tejería-Martínez M. The Lifespan Disparity Dataset: An open repository on inequality and polarization in length of life (1950–2021). *Springer Nature*. 2020. 11:650. <https://doi.org/10.1038/s41597-024-03426-6>
- Keivanpour S. Life Cycle Approach: An Introductory Overview. In: *Circular Economy in Engineering Design and Production. Synthesis Lectures on Sustainable Development*. Springer, Cham.

- pokolinnia v umovakh viiny [Peculiarities of value orientations and life prospects of the young generation in the conditions of war]. In I. R. Krupnyk, I. S. Popovych, N. I. Tavrovetska, & O. M. Tanasiichuk (Eds.), *Sotsialno-Psykholohichni Tekhnologii Rozvytku Osobystosti – Socio-Psychological Technologies for Personal Development* (pp. 232-236). KhDU. <http://ekhsuir.kspu.edu/123456789/17672>
- Kurova, A. V. (2023). Potensial suchasnoi ukrainskoi molodi v umovakh viiskovoho chasu [The potential of modern youth in the conditions of the wartime. *Habitus*, 45, 232-237. <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2023.45.38>
- Lang, J. (2024). Life design education. Tulane education. *Taylor*. <https://taylor.tulane.edu/life-design/>
- Locke, E. A., & Schippers, M. C. (2018). Improving lives: personal goal setting boosts student performance and happiness. *Academy of Management Proceedings*, 1, Article 16790. <https://doi.org/10.5465/AMBPP.2018.16790symposium>
- Maddi, S. R. (2004). Hardiness: An operationalization of existential courage. *J Humanist. Psychol*, 44, 279-298. <https://doi.org/10.1177/0022167804266101>
- McCool-Myers, M., Grasso, D., Kozlowski, D., Cordes S., Jean, V., Gold, H., & Goedken, P. (2022). The COVID-19 pandemic's intersectional impact on work life, home life and wellbeing: an exploratory mixed-methods analysis of Georgia women's experiences during the pandemic. *BMC Public Health*, 22, Article 1988 <https://doi.org/10.1186/s12889-022-14285-4>
- Melnyk, N. I., Kovtun O. V., Pomytkina, L. V., Luzik, E. V., Ladohubets, N. V., & Kokarieva, A. M. (2023). Vyshcha universytetska osvita v umovakh postpandemii: vyklyky ta perspektyvy pislia viiny [Higher university education in the post-pandemic era: Challenges and prospects after the war]. Imex-ltd. https://flsc.nau.edu.ua/wpcontent/uploads/2024/04/VYShchA_UNIVERSYTETSKA_OSVITA_V_UMOVAKh_POSTPANDEMII_1.pdf
- Nestorenko, O., & Mikos, P. (Eds.). (2020). *The role of science in society sustainable development*. Publishing House of Katowice School of Technology. <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/20ad278a7f9cbf86ed31d75bdc0730dd.pdf>
- Nota, L., & Rossier, R. (2015). *Handbook of life* 2024. https://doi.org/10.1007/978-3-031-44652-8_3
- Короткі Я. П. Особливості ціннісних орієнтацій і життєвих перспектив молодого покоління в умовах війни. *Соціально-психологічні технології розвитку особистості*. [Електронний ресурс]. Херсон; Івано-Франківськ: ХДУ, 2023. С. 232-236. <http://ekhsuir.kspu.edu/123456789/17672>
- Курова А. В. Потенціал сучасної молоді в умовах військового часу. *Габітус. Соціальна психологія. Юридична психологія*. 2023. Випуск 45. С. 232-237. <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2023.45.38>
- Lang J., M. S. Life design education. Tulane education. *Taylor*. 2024. <https://taylor.tulane.edu/life-design/>
- Locke E. A., Schippers M. C. Improving lives: personal goal setting boosts student performance and happiness. *Acad. Manag. Proc.* 2018: 16790. <https://doi.org/10.5465/AMBPP.2018.16790symposium>
- Maddi S. R. Hardiness: An operationalization of existential courage. *J Humanist. Psychol*, 2004. 44. 279-298. <https://doi.org/10.1177/0022167804266101>
- McCool-Myers M., Grasso D., Kozlowski D., Cordes S., Jean V., Gold H., Goedken P. The COVID-19 pandemic's intersectional impact on work life, home life and wellbeing: an exploratory mixed-methods analysis of Georgia women's experiences during the pandemic. *BMC Public Health*. 2022. 22:1988 <https://doi.org/10.1186/s12889-022-14285-4>
- Вища університетська освіта в умовах постпандемії: виклики та перспективи після війни: монографія / Н. І. Мельник, О. В. Ковтун, Л. В. Помиткіна, Е. В. Лузік, Н. В. Ладогубець, А. М. Кокарева. Київ: Імекс, 2023. 180 с. https://flsc.nau.edu.ua/wpcontent/uploads/2024/04/VYShchA_UNIVERSYTETSKA_OSVITA_V_UMOVAKh_POSTPANDEMII_1.pdf
- Nestorenko, O., & Mikos, P. (Eds.). *The role of science in society sustainable development*. Publishing House of Katowice School of Technology. 2020. <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/20ad278a7f9cbf86ed31d75bdc0730dd.pdf>

Features of Life Planning Among Student Youth During Wartime and the Post-Pandemic Period

- design. *From practice to theory and from theory to practice*. Hogrefe Publishing. <https://doi.org/10.11588/nicenl.2015.1.20479>
- Panok, V. H., & Rud, H. V. (2006). *Psykholohiia zhyttievoho shliakhu osobystosti [Psychology of an individual's life path]*. Nika-Tsentr. URL: <http://surl.li/wnnefw>
- Plokhikh, V., Kireieva, Z., & Skoromna, M. (2024). Emotional accompaniment of the organization of time perspective of forced Ukrainian migrants staying abroad. *Insight: the Psychological Dimensions of Society*, 11, 15–37. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-11-2>
- Plokhikh, V., Yanovskaya, S., & Bilous, R. (2023). Psychological defenses of students in the process of experience of time. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 14(1), 138–156. <https://doi.org/10.18662/brain/14.1/411>
- Pomytkin, E., & Pomytkina, L. (2024). Pokrashchennia sub'iektyvnoho blahopoluchchia studentskoi molodi v umovakh viiskovykh dii [Improvement of the subjective well-being of youth students in the conditions of military actions]. *Naukovi zapysky. Serii: Psykholohiia – Research Bulletin. Series: Psychology*, 1, 116–123. <https://doi.org/10.32782/cusu-psy-2024-1-16>
- Pomytkina, L.V., Melnyk, N.I., Kovtun, O.V., & Kokarieva, A.M. (2024). Dynamika zhyttievoi pozytsii studentskoi molodi v umovakh viiny: sub'iektyvnyi vybir i pryiniattia rishen. [Dynamics of the life position of youth students' in the conditions of war: Subjective choice and decision making]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky. Serii: Psykholohiia – Prospects and innovations of science. Series: Psychology*, 7(41), 848–858. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-7\(41\)-848-858](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-7(41)-848-858)
- Pomytkina, L., Pomytkin, E., Yahodzinskyi, S., Kokarieva, A., & Nazarenko, N. (2020). Features of formation of constructive life position of air transport specialists. *IOP Conf. Series: Materials Science and Engineering*, 918, Article 012174 <https://doi.org/10.1088/1757-899X/918/1/012174>
- Reva, M. M. (2019). Spetsyfika zhyttievoi perspektyvy studentiv-psykholohiv z riznym tsinnisnym profilem [Specificity of life perspective of psychology students with different value profile]. *Psykholohiia i osobystist – Psychology and Personality*, 2, 104–115. <https://doi.org/10.33989/2226-4078.2019.2.177351>
- pdf
- Nota L., Rossier R. Handbook of life design. *From practice to theory and from theory to practice*. Hogrefe Publishing. 2015. <https://doi.org/10.11588/nicenl.2015.1.20479>
- Панок В. Г., Рудь Г. В. Психологія життєвого шляху особистості. Київ: Ніка-Центр. 2006. 280 с. URL: <http://surl.li/wnnefw>
- Плохих В., Кіреєва З., Скромна М. Емоційний супровід організації часової перспективи українських вимушених мігрантів за кордоном. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2024. №11. С. 15–37. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-11-2>
- Plokhikh V., Yanovskaya S., Bilous R. Psychological Defenses of Students in the Process of Experience of Time. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 2023. 14 (1). P. 138–156. <https://doi.org/10.18662/brain/14.1/411>
- Pomytkina L., Pomytkin E., Yahodzinskyi S., Kokarieva A., Nazarenko N. Features of formation of constructive life position of air transport specialists. *IOP Conf. Series: Materials Science and Engineering*, 918. 2020. 012174 <https://doi.org/10.1088/1757-899X/918/1/012174>
- Помиткіна Л. В., Помиткін Е. О. Покращення суб'єктивного благополуччя студентської молоді в умовах військових дій. *Наукові записки. Серія: Психологія*. № 1 (2024). С. 116–123. <https://doi.org/10.32782/cusu-psy-2024-1-16>
- Помиткіна Л. В., Мельник Н. І., Ковтун О. В., Кокарева А. М. Динаміка життєвої позиції студентської молоді в умовах війни: суб'єктивний вибір і прийняття рішень. *Перспективи та інновації науки. Серія "Психологія"*. № 7 (41). 2024. С. 848–858. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-7\(41\)-848-858](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-7(41)-848-858)
- Рева М. М. Специфіка життєвої перспективи студентів-психологів з різним ціннісним профілем. *Психологія і особистість*. Вип. №2. Київ; Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка. 2019. С. 104–115. <https://doi.org/10.33989/2226-4078.2019.2.177351>
- Schippers, M.C., Morisano, D., Locke, E.A., Scheepers,

- Schippers, M.C., Morisano, D., Locke, E. A., Scheepers, A. W., Latham, G., & De Jong, E. M. (2019). Writing about personal goals and plans regardless of goal type boosts academic performance. *Contemp. Educ. Psychol*, 60, Article 101823. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2019.101823>
- Staudinger, U. M., & Lindenberger U. (2023). *Understanding Human Development: Dialogues with Lifespan Psychology*. Springer Science Business Media, LLC. <https://doi.org/10.1007/978-1-4615-0357-6>
- Steger, M. F. (2012). Making meaning in life. *Psychol. Inq*, 23, 381-385. <https://doi.org/10.1080/1047840X.2012.720832>
- Tytarenko, T.M. (2024). *Moie maibutnie zalezhyt vid mene: praktyky zdorovoho sohodennia u voennykh i povoiennykh umovakh [My future depends on me: Healthy present practices in war and postwar conditions]* / Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy, Instytut sotsialnoi ta politychnoi psykholohii. Imeks-LTD. <https://ispp.org.ua/2024/05/07/monografiya-moye-majbutnye-zalezhit-vid-mene-praktiki-zdorovogo-sogodennya-u-voeyennix-i-povoyennix-umovax-titarenko-t-m/>
- Veldbrekht, O., & Tavrovetska, N. (2023). Optymistychni uiavlennia pro maibutnie – spontanni sposib samodopomohy ta samorehuliatcii v umovakh viiny [Optimistic assumptions about the future – spontaneous self-help and self-regulation in times of war]. *Problemy Politychnoi Psykholohii – Problems of Political Psychology*, 13(27), 43-56. <https://doi.org/10.33120/popp-Vol13-Year2023-123>
- Zimbardo, P.G., & Boyd, J.N. (1999). Putting time in perspective: A valid, reliable individual-differences metric. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77, 1271-1288. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.77.6.1271>
- A.W., Latham, G., De Jong, E.M. Writing about personal goals and plans regardless of goal type boosts academic performance. *Contemp. Educ. Psychol*. 2019. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2019.101823>
- Staudinger U.M., Lindenberger U. *Understanding Human Development: Dialogues with Lifespan Psychology*. Springer Science Business Media, LLC. 2023. <https://doi.org/10.1007/978-1-4615-0357-6>
- Steger, M. F. Making meaning in life. *Psychol. Inq*. 2012. 23, 381-385. <https://doi.org/10.1080/1047840X.2012.720832>
- Моє майбутнє залежить від мене: практики здорового сьогодення у воєнних і повоєнних умовах [Електронний ресурс]: монографія / Т. М. Титаренко; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кропивницький: Імекс-ЛТД. 2024. 130 с. <https://ispp.org.ua/2024/05/07/monografiya-moye-majbutnye-zalezhit-vid-mene-praktiki-zdorovogo-sogodennya-u-voeyennix-i-povoyennix-umovax-titarenko-t-m/>
- Вельдбрехт О., Тавровецька Н. Оптимістичні уявлення про майбутнє – спонтанний спосіб самопомоги та саморегуляції в умовах війни. *Проблеми політичної психології*. 2023. № 13(27). С. 43-56. <https://doi.org/10.33120/popp-Vol13-Year2023-123>
- Zimbardo P.G., Boyd J.N. Putting time in perspective: A valid, reliable individual-differences metric. *Journal of Personality and Social Psychology*, 1999. Vol. 77. P. 1271-1288. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.77.6.1271>

**Brief COPE-26 Coping Scale:
Ukrainian-Language Adaptation
and Modification for Online Diagnostics**

<https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-18>

How to Cite (Style APA):

Aleksina, N., Lavrynenko, D., Savchenko, O., & Gerasimenko, O. (2024). Brief COPE-26 Coping Scale: Ukrainian-Language Adaptation and Modification for Online Diagnostics. *Insight: the psychological dimensions of society*, 12, 191–227. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-18>

Як цитувати (Стиль ДСТУ 8302: 2015):

Алексіна Н., Лавриненко Д., Савченко О., Герасименко О. Коротка шкала подолання “Brief COPE-26”: українськомовна адаптація та модифікація для онлайн-діагностики. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2024. № 12. С. 191–227. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-18>

UDC 159.944.4:159.9.072-044.332=161.2

Brief COPE-26 Coping Scale: Ukrainian-Language Adaptation and Modification for Online Diagnostics

Коротка шкала подолання “Brief COPE-26”: українськомовна адаптація та модифікація для онлайн-діагностики

Received: August 15, 2024

Nadiia Aleksina*

Head of the research project on adaptation of
psychodiagnostic methods,
CO CF “Take Care”, Ukraine,
Master’s student of Psychology,
Department of Experimental and Applied
Psychology,
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Ukraine

<https://orcid.org/0009-0008-2120-1326>

Denys Lavrynenko

Senior Lecturer

Department of Pedagogy and Psychology
Kyiv National Economic University named after
Vadym Hetman, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-9306-3830>

Olena Savchenko

Doctor of Science (Psychology), Professor
Department of General Psychology
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-7069-7419>

Olga Gerasimenko

PsyD (Doctor of Psychology)

The Wright Institute, USA

Postdoctoral Fellow

Access Institute for Psychological Services, USA

<https://orcid.org/0009-0006-9507-2139>

Accepted: October 28, 2024

Надія Алексіна*

керівниця дослідницького проекту з адаптації
психодіагностичних методик,
БО “БФ “Бережи себе”, Україна,
магістрантка психології,
кафедра експериментальної і прикладної пси-
хології, Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, Україна

<https://orcid.org/0009-0008-2120-1326>

Денис Лавриненко

старший викладач,

кафедра педагогіки та психології,
Київський національний економічний універ-
ситет імені Вадима Гетьмана, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-9306-3830>

Олена Савченко

доктор психологічних наук, професор,

кафедра загальної психології,

Київський національний університет імені
Тараса Шевченка, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-7069-7419>

Ольга Герасименко

доктор психології (PsyD),

Інститут Райта, США,

постдокторантка,

Інститут психологічних послуг “Екセス”, США

<https://orcid.org/0009-0006-9507-2139>

* Author-correspondent: aleksina.nadiia@gmail.com

* Автор-кореспондент: aleksina.nadiia@gmail.com

Abstract

The study of psychological resources for overcoming stress is one of the most urgent tasks of psychological science and practice during the war, which requires the development of appropriate psychometric tools. **The purpose** of the article is to analyze the psychometric properties of the Brief-COPE questionnaire and develop a scientific discussion of its factor structure. **Methods.** Two bilingual psychologists were involved in the direct and back translation of the methodology and three experts in psychology, English and Ukrainian philology evaluated the Ukrainian version. To test the psychometric properties of the methodology, a sample of civilian Ukrainians aged 17 to 75, totaling 1101 people, was formed. Based on **the results** of the testing, it was decided to exclude two items of the distraction scale that impaired the psychometric quality of the questionnaire. The shortened version of the Brief-COPE-26 has high internal consistency and retest reliability. The convergent validity is confirmed by correlations with other scales that assess human behavior in a stressful situation: the level of emotional acceptance, social distancing, mental health assessments, and the severity of generalized anxiety. The close relationship between the results of the Brief-COPE-26 and the COPE dispositional questionnaire indicates the completeness of the reflection of the measured phenomenon. The factor structure of the scales is not perfect, but it is similar to the original author's model and the results of factorization obtained in other cultural adaptations. The search for the optimal structure that best matches empirical reality led to the identification of a five-factor model that included 11 scales: problem-focused actions and reasoning (active coping); reconciliation with the existence of the problem (passive coping); comprehensive social support, including venting negative feelings (collective coping); helplessness and humor. This structure may reflect the peculiarities of the Ukrainian population's coping with chronic stress caused by a full-scale war. **Discussion and conclusions.** The Brief-COPE is an informative, valid, and reliable tool for measuring a wide range of individual reactions to stress. Its methodological advantage is the flexibility of application in accordance with the goals and conditions of

Nadiia Aleksina
Denys Lavrynenko
Olena Savchenko
Olga Gerasimenko

Анотація

Вивчення психологічних ресурсів подолання стресу є одним із найактуальніших завдань психологічної науки та практики в період війни, що потребує розробки відповідних психометричних інструментів. **Метою** статті є аналіз психометричних властивостей опитувальника Brief-COPE та розгортання наукової дискусії щодо його факторної структури. **Методи.** До прямого та зворотного перекладу методики залучені двоє психологів-білінгвів, експертну оцінку українськомовної версії здійснено трьома фахівцями з психології, англійської та української філології. Для перевірки психометричних властивостей методики сформовано вибірку цивільних українців від 17 до 75 років, загальною кількістю 1101 особа. **Результати.** Ухвалено рішення про виключення двох пунктів шкали самовідволікання, які погіршували психометричну якість опитувальника. Скорочена версія Brief-COPE-26 має високі показники внутрішньої узгодженості та ретестової надійності. Конвергентна валідність підтверджена кореляціями з показниками інших шкал, що оцінюють поведінку людини у стресовій ситуації: рівнем емоційного прийняття, соціального дистанціювання, оцінками ментального здоров'я, вираженістю генералізованої тривоги. Тісні зв'язки між результатами Brief-COPE-26 і диспозиційного опитувальника COPE засвідчують повноту відображення вимірюваного явища. Факторна структура шкал не є досконалою, але вона подібна до оригінальної авторської моделі й результатів факторизації, отриманих в інших культурних адаптаціях. Пошук оптимальної структури, яка найповніше відповідає емпіричній реальності, призвів до виділення п'яти-факторної моделі, що включила 11 шкал: проблемно-сфокусовані дії та міркування (активний копінг); примирення з існуванням проблеми (пасивний копінг); комплексна соціальна підтримка включно з вентиляцією негативних почуттів (колективний копінг); безпорадність і гумор. Ця структура може відобразити особливості подолання української популяції в умовах хронічного стресу, обумовленого повномасштабною війною. **Дискусія і висновки.** Опитувальник Brief-COPE є інформативним, валідним та надійним інструментом для вимірювання широкого спектру індивідуальних реакцій на стрес. Його методологічною перевагою є гнучкість застосування відповідно до цілей та

Brief COPE-26 Coping Scale: Ukrainian-Language Adaptation and Modification for Online Diagnostics

the study, which is achieved by modifying the instructions, formulations, and a set of measuring scales.

Keywords: coping, stress response, problem-focused coping, emotion-focused coping, avoidance, social support, Russian-Ukrainian war.

Introduction

The search for resources to overcome life's hardships is one of the most acute problems of Ukrainian society in the context of a full-scale war, which requires the attention of the academic community and specialists in various fields of psychological practice. The study of coping should be based on reliable, informative tools, so its development is an urgent necessity.

Lively scientific debates on the psychological mechanisms of coping with stress (coping) have developed in the social sciences in the late twentieth century and continue up to the present time. Nowadays, the English-language literature mentions about 400 variations of coping behavior (Skinner et al., 2003) and more than 200 scales for their measurement (Aldwin, 2009). However, domestic psychologists have access to only a limited set of classic instruments, once translated into Russian, without proper cultural adaptation.

The multidimensional COPE questionnaire was developed by C. Carver and colleagues (Carver, Scheier & Weintraub, 1989) to examine a wide range of ways in which people respond to stress in the context of their functionality. It was based on the cognitive theory of stress and the authors' model of behavioral self-regulation. Coping was defined broadly as an attempt to minimize the suffering associated with negative life experiences. The methodology contains 15 scales, 4 items each, which measure conceptually different aspects of coping: problem-focused (active actions to neutralize the stressor, planning, suppression of competing activity, restraint as a waiting the appropriate opportunity, seeking instrumental social support); emotion-focused (seeking moral support, taking the problem as a given, positive rethinking of difficulties, denial of reality, turning to religion); and conditionally unhelpful reactions (focusing on and venting of negative emotions, behavioral and mental disengagement). Strategies "humor", "alcohol and drug use" were considered

умов проведення дослідження, що досягається модифікацією інструкцій, формулювань і комплекту вимірювальних шкал.

Ключові слова: копінг, реагування на стрес, проблемно-фокусований копінг, емоційно-фокусований копінг, уникання, соціальна підтримка, російсько-українська війна.

Вступ

Пошук ресурсів подолання життєвих негараздів – одна з найгостріших проблем українського суспільства в умовах повномасштабної війни, що потребує уваги як академічної спільноти, так і фахівців у різних галузях психологічної практики. Вивчення здатності до подолання має спиратися на надійний, інформативний інструментарій, тож його розробка є нагальною необхідністю.

Жвавій науковій дискусії щодо психологічних механізмів подолання стресу розгорнулися в соціальних науках наприкінці ХХ ст. і тривають до теперішнього часу. Це призвело до створення різноманітних теоретичних моделей, класифікацій та відповідних інструментів. Наразі в англійській літературі згадано близько 400 варіацій долаючої поведінки (Skinner et al., 2003) та більше 200 шкал для їх вимірювання (Aldwin, 2009). Але вітчизняним психологам доступний лише обмежений набір класичних інструментів, колись перекладених російською, без належної культурної адаптації.

Багатомірний опитувальник COPE розроблений Ч. Карвером і колегами (Carver, Scheier, Weintraub, 1989) для вивчення широкого спектру способів, якими люди реагують на стрес, в контексті їх функціональності. У його основу покладено когнітивну теорію стресу та авторську модель поведінкової саморегуляції. Подолання визначали в широкому сенсі як спробу мінімізувати страждання, пов'язані з негативним життєвим досвідом. Методика містить 15 шкал, по 4 пункти в кожній, які вимірюють концептуально різні аспекти копіngu: проблемно-фокусовані (активні дії для нейтралізації стресора, планування, придушення конкуруючої активності, стримане вичікування, пошук інструментальної соціальної підтримки); емоційно-фокусовані (пошук моральної підтримки, прийняття проблеми як даності, позитивне переосмислення труднощів, заперечення реальності, звернення до релігії) та умовно-некорисні реакції (розрядка негативних емоцій, поведінкова й розумова

outside the above categories.

A shortened version of the Brief-COPE (Carver, 1997) was soon developed, designed to minimize form completion time in applied research, primarily in health care settings. The self-report was halved and contained 28 items, two for each scale. The list of coping behaviors was slightly modified: two dimensions that had not proven useful in previous studies (inhibition and restriction of competitive activity) were removed, and the dimension of self-blame was proposed instead. Three other scales (positive rethinking, emotion venting, and mental distraction) were reformulated and refined. In selecting items for the shortened version, C. Carver was guided not only by their factor loadings but also by their clarity and ease of comprehension in the non-student population.

The COPE and Brief-COPE questionnaires have successfully passed the test of time. Numerous studies have confirmed their usefulness in studying individual characteristics of coping and their effectiveness (victims of natural disasters, wars, psychological traumatization, socially vulnerable populations, etc.). Both tools are in demand in medical-psychological work related to coping with severe chronic diseases: heart defects, diabetes, and cancer (Weeratunga et al., 2022; Younas et al., 2024; Marcil et al., 2024), during the COVID-19 pandemic (Kalaitzaki et al., 2023; Radulovic et al., 2024). The study of occupational stress coping in military and organizational psychology is becoming relevant (Rolin et al., 2022; Morse et al., 2024). Modern research demonstrates the leading role of coping strategies in the experience of stress and the emergence of negative health consequences: depression, anxiety, PTSD, dissociative symptoms, burnout, and other psychological and physiological disorders (DeDios-Stern et al., 2017; Appel et al., 2021; Zajdel et al., 2023; Cardeña et al., 2024; Lam & Fung, 2024). The determining influence of coping on opportunities for posttraumatic personal growth (Munroe et al., 2022; Mellish et al., 2024) has been proven to offer a wide range of opportunities for psychological interventions.

A methodological feature of the instrument is its ability to be modified to measure dispositional and situational coping tendencies. The concept of “dispositional coping” emphasizes the existence

Nadiia Aleksina
Denys Lavrynenko
Olena Savchenko
Olga Gerasimenko

незалученість). Стратегії “гумор”, “вживання алкоголю та наркотичних речовин” розглянуто поза вказаними категоріями.

Невдовзі була розроблена скорочена версія “The Brief-COPE” (Carver, 1997), призначена мінімізувати час заповнення форми в прикладних дослідженнях, насамперед у медичних закладах. Самозвіт був скорочений удвічі та містив 28 пунктів, по два на кожну шкалу. Перелік копінгів був дещо видозмінений: вилучено два виміри, які не довели своєї корисності в попередніх дослідженнях (стримування та обмеження конкурентної активності), натомість запропоновано вимір самозвинувачення. Ще три шкали (позитивне переосмислення, вентиляція емоцій, mentale відволікання) були переформульовані й уточнені. При відборі пунктів скороченої версії Ч. Карвер керувався не тільки їх факторними навантаженнями, а також ясністю та легкістю сприйняття в нестудентській популяції.

Опитувальники COPE і Brief-COPE успішно пройшли перевірку часом. Численні дослідження підтвердили їх корисність у вивченні індивідуальних особливостей подолання та їх ефективності (постраждали від природних лих, війн, психологічної травматизації, соціально-вразливі верстви населення тощо). Обидва інструменти затребувані в медико-психологічних працях, пов'язаних із подоланням важких хронічних захворювань: вад серця, цукрового діабету, раку (Weeratunga et al., 2022; Younas et al., 2024; Marcil et al., 2024), під час пандемії COVID-19 (Kalaitzaki et al., 2023; Radulovic et al., 2024). Актуальним постає вивчення особливостей подолання професійних стресів у військовій та організаційній психології (Rolin et al., 2022; Morse et al., 2024). Сучасні дослідження демонструють провідну роль копінг-стратегій у переживанні стресу й виникненні негативних наслідків для здоров'я: депресії, тривоги, ПТСР, дисоціативних симптомів, вигорання, інших психологічних та фізіологічних порушень (DeDios-Stern et al., 2017; Appel et al., 2021; Zajdel et al., 2023; Cardeña et al., 2024; Lam, Fung, 2024). Доведений визначальний вплив копінгу на можливості посттравматичного особистісного зростання (Munroe et al., 2022; Mellish et al., 2024), що відкриває широкі можливості для психологічних втручань.

Методологічною особливістю інструменту є можливість модифікації для вимірювання диспозиційних і ситуативних тенденцій

Brief COPE-26 Coping Scale: Ukrainian-Language Adaptation and Modification for Online Diagnostics

of stable behavioral styles that people use in most stressful events they encounter. On the other hand, coping is a dynamic process that changes depending on the situation and even at different stages of its deployment. Following some fixed coping model is ineffective; it locks a person into one response mode, limits their flexibility and freedom to change behavior in response to changing circumstances (Carver et al., 1989).

Both tendencies should be considered in coping research. To identify situational coping, the instructions are modified so that the respondent notes what they did or are doing during a particular time or stressful episode. The use of different verb forms in the questionnaire statements is important. This allows differentiating between retrospective and present situational coping (I did or do something to solve a particular problem), and dispositional coping (I usually do this in difficult situations).

The Brief-COPE methodology allows the survey procedure to be shortened. Researchers with clear hypotheses or strict time requirements can selectively use only those scales that are of interest to them (Carver, 1997). Experience using the instrument in an online format has shown that it takes about 6 minutes to complete (average 12.2 seconds per response); the maximum time was 10.5 minutes (Hegarty & Buchanan, 2021).

In addition to its active use in English-speaking countries, the methodology has been adapted in French (Muller & Spitz, 2003), Greek (Kapsou et al., 2010), Spanish (Fernández-Martín et al., 2022), Italian (Bongelli et al., 2022), and many other languages. In 2023, T. Yablonska, A. Vernik, and G. Gaivoronsky presented a situational Ukrainian-language version of Brief-COPE designed to assess coping strategies in war. The reliability and validity of the methodology were proved, at the same time, the discussion of the factor structure of the scales was noted (Yablonska et al., 2023). Taking into account the demand and practical usefulness of this instrument, we consider it necessary to continue the scientific discussion about its psychometric properties.

The study **hypothesizes** that the Ukrainian-language questionnaire “The Brief-COPE” is an informative, valid, and reliable tool for measuring a wide range of individual reactions to stress.

подолання. Поняття “диспозиційний копінг” підкреслює існування стійких стилів поведінки, які люди вживають у більшості стресових подій, з якими стикаються. З іншого боку, копінг є динамічним процесом, який змінюється залежно від ситуації і навіть на різних етапах її розгортання. Дотримання якоїсь фіксованої моделі подолання є неефективним, це замикає людину в одному режимі реагування, обмежує її гнучкість та свободу змінювати поведінку відповідно зміні обставин (Carver et al., 1989).

У дослідженнях подолання необхідно враховувати обидві тенденції. Щоб виявити ситуаційний копінг, інструкцію змінюють таким чином, щоб респондент відзначив, що він робив чи робить протягом певного часу або в конкретному стресовому епізоді. Має значення вживання різних дієслівних форм у твердженнях опитувальника. Це дозволяє диференціювати ретроспективний і теперішній ситуаційні копінги (я робив або роблю щось для вирішення конкретної проблеми) та диспозиційний копінг (я зазвичай роблю так у складних ситуаціях).

Методологія Brief-COPE дозволяє скорочувати процедуру опитування. Дослідники, які мають чіткі гіпотези або жорсткі вимоги до часу, можуть вибірково використовувати лише ті шкали, які становлять для них інтерес (Carver, 1997). Досвід використання інструменту в онлайн-форматі показав, що заповнення займає близько 6 хвилин (у середньому 12.2 секунд на відповідь); максимальний час становив 10.5 хвилин (Hegarty, Buchanan, 2021).

Крім активного використання в англомовних країнах, методика була адаптована французькою (Muller, Spitz, 2003), грецькою (Kapsou et al., 2010), іспанською (Fernández-Martín et al., 2022), італійською (Bongelli et al., 2022) та багатьма іншими мовами. У 2023 р. Т. Яблонська, О. Верник та Г. Гайворонський представили ситуаційну українськомовну версію Brief-COPE, призначену для оцінки стратегій подолання життєвих труднощів в умовах війни. Було доведено надійність та валідність методики, водночас відзначено дискусійність факторної структури шкал (Yablonska et al., 2023). З огляду на затребуваність і практичну корисність цього інструменту, вважаємо необхідним продовжити наукову дискусію стосовно його психометричних властивостей.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що

The study **aims** to clarify and deepen knowledge about the psychometric properties of the Brief-COPE questionnaire, and to unfold a scientific discussion regarding the factor structure of the primary and secondary scales.

Methods

Translation of the methodology from English was carried out independently by two specialists who had dual qualifications: a foreign language philologist and a psychologist. After the translation versions were agreed upon, the text was offered for evaluation by two independent experts. The requirements for the selection of experts were higher than for translators – a scientific degree in one of the specialties, substantial work experience, and an English language proficiency level of C1 or higher. Special protocols were developed to assess the quality of translation at each stage. Expert evaluation of the equivalence of the final version amounted to 4.8 and 5.0 on a five-point scale. A separate expertise was provided by a Ukrainian language specialist; the linguistic quality assessment of the translation amounted to 1.96 on a two-point scale.

Participants. Three studies were conducted with various numbers of participants. The first wave (October 2023), during which an initial test of the internal consistency, discriminant validity, and factor structure of the questionnaire was conducted, recruited 786 participants aged 17 to 75 years, including 621 females, 163 males, and 2 non-binary individuals. Based on the results, a number of statements were reworded, and then the second wave of the study (December 2023), which attracted 315 respondents aged 18 to 70 years, including 250 females, 64 males, and 1 non-binary individual, was conducted. At the time of the study, 272 participants resided in Ukraine (among them 51 had the status of internally displaced persons), 43 participants resided abroad. At this stage, the psychometric properties of the instrument were secondary verified, the optimal factor structure was found, convergent validity was proved, and the obtained scores corresponded to the full version of the COPE. To test the retest reliability, the third wave of the survey (April 2024) was conducted, for which a sample of 161 participants of the second wave was formed. In total, 1101 people

Nadiia Aleksina
Denys Lavrynenko
Olena Savchenko
Olga Gerasimenko

українськомовний опитувальник “The Brief-COPE” є інформативним, валідним та надійним інструментом для вимірювання широкого спектру індивідуальних реакцій на стрес.

Метою цього дослідження є уточнення й поглиблення знань про психометричні властивості опитувальника “The Brief-COPE”, а також розгортання наукової дискусії стосовно факторної структури первинних та вторинних шкал.

Методи

Переклад методу з англійської мови здійснено незалежно двома фахівцями, які мали подвійну кваліфікацію: філолога іноземних мов та психолога. Після узгодження варіантів перекладу текст запропонували для оцінювання двом незалежним експертам. Вимоги для відбору експертів були вищими, ніж до перекладачів – наявність наукового ступеня за однією зі спеціальностей, вагомий досвід роботи, рівень володіння англійською мовою C1 або вище. Для оцінки якості перекладу на кожному етапі були розроблені спеціальні протоколи. Експертна оцінка еквівалентності фінальної версії склала 4.8 та 5.0 за п'ятибальною шкалою. Окрему експертизу надавав фахівець з української мови; оцінка лінгвістичної якості перекладу дорівнювала 1.96 за двобальною шкалою.

Учасники. Було проведено три дослідження з різною кількістю учасників. Перша хвиля (жовтень 2023 р.), під час якої проведено первинну перевірку внутрішньої узгодженості, дискримінативної сили та факторної структури опитувальника, залучила 786 учасників віком від 17 до 75 років, серед яких 621 жінка, 163 чоловіки та 2 небінарні особистості. За результатами проведеної роботи низку тверджень було переформульовано, після чого відбулася друга хвиля дослідження (грудень 2023 р.), яка залучила 315 респондентів віком від 18 до 70 років, серед яких 250 жінок, 64 чоловіки та 1 небінарна особистість. На момент дослідження 272 учасники проживали в Україні (серед них 51 мали статус внутрішньо переміщених осіб), 43 мешкали за кордоном. На цьому етапі були вдруге перевірені психометричні властивості інструменту, знайдена оптимальна факторна структура, доведена конвергентна валідність та відповідність отриманих оцінок повній версії COPE. Для перевірки ретестової надійності була проведена третя хвиля опитування (квітень 2024 р.), для якої

Brief COPE-26 Coping Scale: Ukrainian-Language Adaptation and Modification for Online Diagnostics

were involved in the adaptation procedure. The socio-demographic characteristics of the sample are outlined in Table D1 in the appendices.

Organization and procedures of the study.

Participants were invited through announcements in popular social networks, and representatives of NGOs and Kyiv universities were partially involved. To ensure representativeness, the nonprobability snowball sampling technique was used in the variant of network referral sampling. Data was collected using the Google Forms service.

Instruments and variables. The Ukrainian-language adaptation was developed on the basis of a shortened version of the Brief-COPE (Carver, 1997). The methodology contains 28 items united into 14 subscales, which serve as primary indicators of coping behavior. Respondents rated the frequency of using certain coping behaviors during difficult periods in their lives, without reference to a specific stressful situation, using a 4-point scale ranging from 1 "Never do this" to 4 "Often do this".

The following techniques were used to test convergent validity:

COPE dispositional questionnaire (Kovalenko, 2019). The full version of the questionnaire consists of 60 items. Respondents rate statements on a 4-point scale from 1 (I usually don't do this at all) to 4 (this is exactly what I usually do). The 13 scales corresponding to the short version were used.

The questionnaire of subjective social well-being (SSW) parameters, created by T. Danylchenko based on the author's theoretical model, includes 36 items distributed on the following scales: social distance, emotional acceptance, social visibility, approval, and social beliefs (Danylchenko, 2016). The first two variables are used in this study.

The Positive Mental Health Scale contains 9 questions and allows determining the positive orientation of mental health: vital activity, balance, and satisfaction of a person, which allows maintaining stress resistance (Karamushka et al., 2022).

The methodology for assessing generalized anxiety disorder GAD-7: unidimensional scale reveals both pathopsychological symptomatology and regular changes in the emotional state of Ukrainians due to prolonged military aggression

сформована вибірка зі 161 учасника другої хвилі. Загалом до процедури адаптації було залучено 1101 особу. Соціально-демографічні характеристики вибірки викладено в таблиці D1 у додатках.

Організація та процедура дослідження.

Запрошення учасників відбувалося через оголошення в популярних соціальних мережах, частково були залучені представники громадських організацій та київських університетів. Для забезпечення репрезентативності використовували неймовірнісний метод "снігової кулі" у варіанті мережевого пошуку респондентів. Дані збирали за допомогою сервісу Google Forms.

Інструменти та змінні. Українськомовну адаптацію розробляли на основі скороченої версії "The Brief-COPE" (Carver, 1997). Методика містить 28 пунктів, упорядкованих за 14 субшкалами, що виступають первинними показниками копінг-поведінки. Респонденти оцінювали частоту використання певних способів подолання у важкі періоди свого життя, безвідносно до конкретної стресової ситуації, за допомогою 4-бальної шкали від 1 "Ніколи так не роблю" до 4 "Часто так роблю".

Для перевірки конвергентної валідності використовували такі методики:

Диспозиційний опитувальник COPE (Kovalenko, 2019). Повна версія опитувальника складається з 60 пунктів. Респонденти оцінюють твердження за 4-бальною шкалою від 1 (я зазвичай зовсім цього не роблю) до 4 (це саме те, що я зазвичай роблю). Були використані 13 шкал, відповідні короткій версії.

Опитувальник параметрів суб'єктивного соціального благополуччя (ССБ), створений Т. Данильченко на основі авторської теоретичної моделі, включає 36 пунктів, розподілених за шкалами: соціальна дистантність, емоційне прийняття, соціальна помітність, схвалення та соціальні переконання (Данильченко, 2016). У роботі використані перші дві змінні.

Шкала позитивного ментального здоров'я містить 9 питань і дає можливість визначити позитивну спрямованість ментального здоров'я: життєву активність, урівноваженість, задоволеність людини, що дозволяє зберігати стресостійкість (Карамушка та ін., 2022).

Методика оцінки генералізованого тривожного розладу GAD-7: одновимірною шкалою виявляє як патопсихологічну

(Aleksina et al., 2024).

Statistical analysis. To test the internal consistency of the questionnaire, Cronbach's alpha and McDonald's omega values were calculated. To test the discriminative power of the statements, Ferguson's delta value with Likert's scales correction was used. To check convergent validity, correlations between B-COPE-26 scores and results of other techniques studying psychological reactions and human states under stress were analyzed. To determine the internal structure of the scales, the procedure of exploratory factor analysis by the maximum likelihood method with Oblimin-rotation was used. The number of significant factors was determined by parallel analysis. Confirmatory factor analysis and structural equation modeling were conducted to select the most appropriate model. Retest reliability was determined by re-interviewing part of the sample and calculating the Pearson correlation coefficients between the indicators of the two measurements. Calculations were performed using Jamovi software (version 2.3.28).

Results

First diagnostic measurement: identification of items discriminative power and internal structure problems. Based on the results of testing of the Ukrainian version of the Brief-COPE, the discrimination test was carried out, which showed insufficient distributive capacity of seven statements of the questionnaire. Low scores prevailed in most cases, among them: item 19 "I've been saying to myself "this isn't real" (Ferguson delta value was .35), item 24 "I've been using alcohol or other drugs to help me get through it" ($\delta = .43$), item 26 "I've been giving up the attempt to cope" ($\delta = .45$), item 20 "I've been refusing to believe that it has happened" ($\delta = .46$), and item 25 "I've been giving up trying to deal with it" ($\delta = .57$). The prevalence of high scores was inherent for item 1 and item 2, which reflect active attempts to improve the situation. Statements with low discriminative power are informative, as they do not allow fully measuring the whole range of trait manifestation and reveal individual differences in coping. However, they can be useful for identifying maladaptive reactions that are rare in the sample and have diagnostic and prognostic value (for

**Nadiia Aleksina
Denys Lavrynenko
Olena Savchenko
Olga Gerasimenko**

симптоматику, так і закономірні зміни емоційного стану українців унаслідок тривалої воєнної агресії (Алексина та ін., 2024).

Статистичне аналізування. Для перевірки внутрішньої надійності опитувальника були розраховані значення альфи Кронбаха, омеги Макдональда. Для перевірки дискримінативності тверджень використано показник дельти Фергюсона з поправкою на шкали Лікерта. Для перевірки конвергентної валідності були проаналізовані кореляції між показниками B-COPE-26 і результатами інших методик, які вивчають психологічні реакції та стани людини в умовах стресу. Для визначення внутрішньої структури шкал застосовано процедуру експлораторного факторного аналізу за методом максимальної правдоподібності з використанням Облімін-ротації. Кількість значущих факторів визначено методом паралельного аналізу. Для вибору найбільш відповідної моделі проведено конфірматорний факторний аналіз і моделювання структурними рівняннями. Ретестова надійність була визначена шляхом повторного опитування частини вибірки й розрахунку коефіцієнтів кореляції Пірсона між показниками двох вимірів. Розрахунки здійснювалися з використанням програмного забезпечення jamovi (версія 2.3.28).

Результати

Перший діагностичний зріз: виявлення проблем дискримінативності внутрішньої структури. За результатами апробації українськомовної версії "The Brief-COPE" була здійснена перевірка дискримінативності, яка показала недостатню розподільну здатність семи тверджень опитувальника. У більшості випадків переважали низькі оцінки, серед них: п. 19 "Я говорю собі, що це все нереально" (значення дельти Фергюсона становило .35), п. 24 "Я вживаю алкоголь або інші речовини, щоб почуватися краще" ($\delta = .43$), п. 26 "Я відмовляюся від будь-яких спроб впоратися" ($\delta = .45$), п. 20 "Я відмовляюся вірити, що це сталося" ($\delta = .46$) та п. 25 "Я відмовляюся від спроб розібратися в проблемі" ($\delta = .57$). Переважання високих оцінок було властиве п. 1 та п. 2, що відображають активні спроби покращити ситуацію. Твердження, що мають низьку розподільну здатність, є малоінформативними, адже не дозволяють повноцінно виміряти весь спектр прояву ознаки й виявити індивідуальні відмінності копінгу. Проте вони можуть бути корисні для

Brief COPE-26 Coping Scale: Ukrainian-Language Adaptation and Modification for Online Diagnostics

example, excessive use of drugs in a stressful situation).

According to the results of exploratory factor analysis, a pairwise fusion of scales was revealed: "Active coping" and "Planning", "Using emotional support" and "Using instrumental support". At the same time, statements 17 and 18, which make up the "Self-distraction" scale, did not have any significant factor loadings in the obtained structure. Thus, the factor structure of the questionnaire demonstrated the existence of 11 relatively independent factors (scales) instead of the expected 14 – see Table D2 in the Appendices.

Second diagnostic measurement: correction of deficiencies and improvement of psychometric indicators. Taking into account the obtained results, it was decided to reformulate the "problem" statements to: a) differentiate the content of the items that formed common factors; b) clarify the items that fell out of the structure; c) specify the items that had an unsatisfactory discriminative power index. A total of 13 items were reformulated – see Table D3 in the appendices. The content of the statements was preserved as much as possible; verb forms determining the completion and effectiveness of a behavioral action (situational or dispositional coping) were specified.

After the above modifications, the second wave of the survey was conducted on a sample of 315 people. The measures taken had a positive effect.

Above all, the reformulation of the statements resulted in a significant improvement in discriminative power indicators, except for item 19, "I've been saying to myself "this isn't real", for which most respondents continued to give low scores. The average Ferguson's delta value of all items in the questionnaire increased from .65 to .68.

According to the EFA results, the number of factors increased from 11 to 13 in the second diagnostic measurement but still did not correspond to the expected model. Items 1–2 and 3–4 got their place in the factor structure, forming the "Active coping" and "Planning" scales. In addition, the reformulation of the statements made it possible to differentiate items 13–14 and 15–16, to form separate scales of emotional and instrumental social support in accordance with

виявлення дезадаптивних реакцій, які зрідка зустрічаються у вибірці і мають діагностичну та прогностичну цінність (до прикладу, надмірне вживання наркотичних речовин у стресовій ситуації).

У ході експлораторного факторного аналізу результатів першого діагностичного зрізу було виявлено попарне злиття шкал: "Активне подолання" і "Планування"; "Використання емоційної підтримки" та "Використання інструментальної підтримки". Водночас твердження 17 та 18, які складають шкалу "Самовідволікання", не мали жодного скільки-небудь вагомго факторного навантаження в отриманій структурі. Таким чином, факторна структура опитувальника демонструвала наявність 11 відносно незалежних вимірів (шкал) замість 14 очікуваних – див. таблицю D2 в додатках.

Другий діагностичний зріз: виправлення недоліків та поліпшення психометричних показників. З огляду на отримані результати, було прийнято рішення переформулювати "проблемні" твердження, щоб: а) диференціювати зміст пунктів, які утворили спільні фактори; б) уточнити пункти, які випали зі структури; в) конкретизувати пункти, які мали незадовільний показник дискримінативності. Усього було переформульовано 13 пунктів – див. табл. D3 в додатках. Зміст тверджень був максимально збережений; уточнювали дієслівні форми, які визначають завершеність і результативність поведінкової дії (ситуативний чи диспозиційний копінг).

Після вказаних модифікацій було проведено другу хвилю опитування на вибірці з 315 осіб. Вжиті заходи мали позитивний ефект.

Передусім унаслідок переформулювання тверджень помітно поліпшилися показники дискримінативної здатності, крім пункту 19 "Я говорю собі, що це все нереально", стосовно якого більшість респондентів продовжили ставити низькі оцінки. Середнє значення дельти Фергюсона всіх пунктів опитувальника зросло з .65 до .68.

За результатами ЕФА у другому діагностичному зрізі кількість факторів зросла з 11 до 13, проте усе ще не відповідала очікуваній моделі. Пункти 1–2 і 3–4 отримали власне місце у факторній структурі, утворивши шкали "Активний копінг" та "Планування". Також переформулювання тверджень дозволило диференціювати пункти 13–14 і 15–16, тобто утворити окремі шкали емоційної

the original methodology.

Despite the efforts made, it was not possible to achieve the inclusion of items 17 and 18 in the structure of the questionnaire, and even less to form a separate factor by them – the behavioral pattern of self-distraction. This may mean that the mental reality described by these statements is not part of coping behavior or stress response, but represents some other phenomena. Therefore, items 17 and 18 were removed from the final version of the methodology.

Thus, a shortened version of the 26-item questionnaire, the Brief COPE-26 (hereafter B-COPE-26), was designed. Its full text is presented in the appendix.

The questionnaire has the potential to be further shortened. In particular, the CFA results show high quality scores for the 12-factor model, in which the scales of using emotional and instrumental social support are combined into a single dimension, “Support Seeking”. This allows an even shorter version of The Brief COPE-24 to be used in online diagnostics.

Search for optimal factor structure. The factor structure of the final version of B-COPE-26 (after removing items 17 and 18) is shown in Table 1. The total percentage of explained variance increased from 63.01 to 76.72%, which indicates a significant improvement in the quality of the explanatory model.

**Nadiia Aleksina
Denys Lavrynenko
Olena Savchenko
Olga Gerasimenko**

та інструментальної соціальної підтримки відповідно оригінальній методиці.

Попри докладені зусилля, не вдалося досягти включення п. 17 і 18 до структури опитувальника, а тим більше утворення ними окремого фактору – поведінкового патерну самовідволікання. Це може означати, що психічна реальність, описана цими твердженнями, не є частиною копінг-поведінки чи реагування на стрес, а представляє якісь інші феномени. Тому пункти 17 і 18 були вилучені з фінальної версії методики.

Таким чином, була отримана скорочена версія опитувальника з 26 пунктів – “The Brief COPE-26” (далі B-COPE-26). Її повний текст представлений у додатку.

Опитувальник має потенціал до подальшого скорочення. Зокрема, результати КФА показують високі показники якості 12-факторної моделі, у якій шкали використання емоційної та інструментальної соціальної підтримки об’єднано в єдиний вимір “Пошук підтримки”. Це дозволяє застосовувати в онлайн-діагностиці ще більш коротку версію “The Brief COPE-24”.

Пошук оптимальної факторної структури. Факторна структура фінальної версії B-COPE-26 (після видалення п. 17 і 18) відображена в таблиці 1. Загальна частка відтвореної дисперсії збільшилася з 63.01 до 76.72%, що засвідчує суттєве покращення якості пояснювальної моделі.

**Brief COPE-26 Coping Scale:
Ukrainian-Language Adaptation
and Modification for Online Diagnostics**

Table 1. Matrix of factor loadings B-COPE-26 (n = 315)

Таблиця 1. Матриця факторних навантажень B-COPE-26 (n = 315)

item No. № пункту	F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7	F8	F9	F10	F11	F12	F13
1							.76						
2							.82						
3										.51			
4										1.0			
5			.83										
6			.90										
7											.54		
8											1.0		
9								.66					
10								1.0					
11		.94											
12		.89											
13				.65									
14				1.0									
15					1.0								
16					.68								
19													.70
20													.80
21						.95							
22						.76							
23	.94												
24	.92												
25												.81	
26												.70	
27									1.0				
28									.61				
% dispersion дисперсії	6.76	6.60	6.37	6.30	6.28	6.24	6.18	5.93	5.54	5.47	5.34	5.02	4.71
	76.72												

Note: Correlations of variables with a factor equal to .50 or more are noted

Примітка: відмічені кореляції змінних з фактором, що дорівнюють .50 та більше.

The improvement of the factor model and its fit to the original model was confirmed by the CFA results – Table 2. The insignificant fit index χ^2 proves that all three models fit the empirical data of the sample well. After reformulating the statements and removing two items, the CFI and TLI indices increased, approaching to 1, and the RMSEA approximation error reached the value of 0.05, indicating a good fit of the data.

Покращення факторної моделі та її відповідність реальності було підтверджено результатами КФА – табл. 2. Незначущий індекс придатності χ^2 доводить, що всі три моделі добре відповідають емпіричним даним вибірки. Після переформулювання тверджень і видалення двох пунктів показники CFI та TLI зросли, наблизившись до 1, а помилка апроксимації RMSEA досягла значення .05, що вказує на хорошу підгонку даних.

Table 2. Results of testing the fit of empirical models by confirmatory factor analysis

Таблиця 2. Результати перевірки відповідності емпіричних моделей за конфірмаційним факторним аналізом

№	Model Description Опис моделі	Chi-square	df	RMSEA	RMSEA 90% CI Lower - Upper	CFI	TLI
1	11-factors (n = 786) before reformulation 11-факторів (n = 786) до переформулювання	804 p < .001	244	.054	.050 - .058	.932	.910
2	13-factors (n = 315), after reformulations 13-факторів (n = 315), після переформулювань	367 p < .001	246	.039	.031 - .048	.970	.957
3	13-factors (n = 315) with removal of 17 and 18 13-факторів (n = 315) при видаленні 17 та 18	322 p < .001	221	.038	.029 - .047	.974	.962

Note: Chi-square – empirical value of Xi-square statistic; df – number of degrees of freedom; RMSEA – root mean square error of approximation; LO90-NI90 – RMSEA confidence interval value; CFI – Bentler comparative fit index; TLI – Tucker-Lewis index

Примітка: Chi-square – емпіричне значення статистики Хі-квадрат; df – кількість ступенів свободи; RMSEA – корінь середньоквадратичної помилки апроксимації; LO90-NI90 – значення довірчого інтервалу RMSEA; CFI – порівняльний індекс відповідності Бентлера; TLI – індекс Такера-Льюїса

Many previous researchers have described the problems of identifying the factor structure of coping. When developing the English-language COPE methodology and its shortened version, the statements of the “Active coping” and “Planning” scales were combined into a common factor. Items reflecting the search for various forms of social support were also grouped into one factor (Carver et al., 1989; Carver, 1997). Adapting the questionnaire for the Ukrainian sample, T. Yablonska and colleagues used EFA to find 8 factors with a total dispersion of 64.6%, and a tendency to merge was observed for the same components. The inconsistency of the theoretical model was also revealed in the fact that scales related to conceptually different types of coping were combined (Yablonska et al., 2023).

Therefore, the next step in the analysis was to test *the second level factors*. The original model was based on the identification of three types of reactions: problem-focused coping, emotion-focused coping, and avoidance reactions (Carver et al., 1989). However, this structure was poorly replicated in most subsequent studies: coping behaviors formed independent factors or were

Проблеми виділення факторної структури копінгів були описані багатьма попередніми дослідниками. При розробці англійської методики COPE та її скороченої версії, твердження шкал “Активне подолання” і “Планування” виявились об’єднані у спільний фактор. Так само групувалися в один фактор пункти, що відображають пошук різних форм соціальної підтримки (Carver et al., 1989; Carver, 1997). При адаптації опитувальника на українській вибірці Т. Яблонською та колегами за допомогою ЕФА було видобуто 8 факторів із загальною дисперсією 64.6 %, причому тенденція до злиття була помічена у тих самих компонентів. Невідповідність теоретичній моделі виявлялася також у тому, що об’єднувалися шкали, які належать до концептуально різних типів копінгу (Yablonska et al., 2023).

Тому наступним кроком аналізу стала перевірка *факторів другого рівня*. Оригінальна модель базується на виділенні трьох типів реакцій: копінг, сфокусований на проблемі, копінг, сфокусований на емоціях та реакції уникання (Carver et al., 1989). Проте ця структура досить погано відтворювалась у більшості наступних досліджень: копінги утворювали самостійні фактори або

**Brief COPE-26 Coping Scale:
Ukrainian-Language Adaptation
and Modification for Online Diagnostics**

grouped in unexpected combinations.

We checked the compliance of the three-factor model of coping behavior with the empirical data of the Ukrainian sample. The EFA results (Table 3) showed that the structure described above is rather shaky and contradictory. The scales characterizing different types of coping formed small factors that did not correspond to the expected model, or did not enter the structure of the corresponding integral scales at all. Notably, scales from different conceptual blocks, such as the use of instrumental social support (problem-focused), the use of emotional support, and the expression of negative feelings (emotion-focused), showed a strong tendency toward integration. This result confirms the observations made by previous researchers.

групувалися в неочікуваних комбінаціях.

Ми перевірили відповідність трифакторної моделі копінг-поведінки емпіричним даним української вибірки. Результати ЕФА (табл. 3) виявили, що описана вище структура є досить хиткою і суперечливою. Шкали, які характеризують різні типи подолання, утворили дрібні фактори, які не відповідали очікуваній моделі, або ж узагалі не увійшли до структури відповідних інтегральних шкал. Примітно, що стійку тенденцію до об'єднання демонстрували шкали з різних концептуальних блоків, наприклад, використання інструментальної соціальної підтримки (проблемно-фокусована), використання емоційної підтримки та вираження негативних почуттів (емоційно-фокусовані). Цей результат підтверджує спостереження, висловлені попередніми дослідниками.

Table 3. Results of exploratory factor analysis: second-order factors (n = 315)

Таблиця 3. Результати експлораторного факторного аналізу: фактори другого порядку (n = 315)

Expected concept Очікуваний концепт	Subscales / Субшкали Brief-COPE-26	Significance of factor loadings Значення факторних навантажень							
		3-factor model 3-факторна модель			5-factor model 5-факторна модель				
		F1	F2	F3	F1	F2	F3	F4	F5
Problem-focused coping Копінг, фокусований на проблемі	Active coping Активне подолання		.60			.93			
	Planning Планування		.65			.40		.34	
	Positive reframing Позитивне переосмислення		.50					.48	
	Using instrumental support Використ. інструмент. підтримки	.66			.66				
Emotion-focused coping Копінг, фокусований на емоціях	Using emotional support Використ. емоційної підтримки	.96			.97				
	Venting Вираження почуттів	.57			.53				
	Acceptance Прийняття		.43					.60	
	Humor Гумор		.37				.93		
Avoidance coping Уникаючий копінг	Religion Звернення до релігії	.04	-.03	-.01			-.20		
	Behavioural disengagement Поведінковий відхід від проблеми			.99					.74
	Denial Заперечення	.06	-.11	.23					.31
	Substance use Вживання психоактивних речовин	.11	-.00	.11				-.27	
	Self-blaming Самозвинувачення	-.05	-.07	.25			-.27	.36	
% variance / % explained dispersion % поясненої дисперсії		13.30	10.87	9.24	13.2	9.93	8.83	7.48	6.76
		33.41			46.2				

Note: Correlations of a variable with a factor of .30 or greater are included. Smaller loadings are italicized in cases where the expected strong correlations were not found.

Примітка: враховані кореляції змінної з фактором від .30 та більше. Менші навантаження вказані курсивом у випадках, коли не виявлено очікуваних сильних кореляцій.

The results of the factorization may be related to the fact that Ukrainians have been living through a full-scale war for three years. In a situation of chronic stress, exhaustion of personal resources, and uncertainty of prospects, the structure of coping behavior can acquire specific configurations that differ from both the classical three-factor model and other empirical models obtained in a relatively safe and stable environment.

In searching for a factor model that would best reflect the characteristics of coping in the Ukrainian sample during the war, we stopped on a five-component structure (right side of Table 3). Compared to the original model, it more clearly identifies and presents the components of avoidant coping.

The correspondence of the formed models was checked using CFA. Models 1 and 3 in Table 4 reflect the distribution of coping strategies into three types according to the classical model. Models 2 and 4 were derived empirically by reducing the number of coping strategies in certain typological groups. This significantly improved the properties of the original model and its fit to real empirical measures. When building models 5 and 6, we searched for a new, most optimal structure that would have a high fit to the empirical data and at the same time allow us to retain a larger number of variables.

Отримані результати факторизації можуть бути обумовлені тим, що українці третій рік проживають повномасштабну війну. У ситуації хронічного стресу, вичерпаності персональних ресурсів і невизначеності майбутніх перспектив, структура копінг-поведінки може набувати специфічних конфігурацій, що відрізняються як від класичної трифакторної моделі, так і від інших емпіричних моделей, отриманих у відносно безпечному та стабільному середовищі.

У пошуку факторної моделі, яка найкраще відобразить властивості подолання української вибірки під час війни, ми зупинилися на п'ятикомпонентній структурі (права частина табл. 3). Порівняно з початковою моделлю, у ній чіткіше виокремлені й представлені складові унікаючого копіngu.

Відповідність сформульованих моделей була перевірена за допомогою КФА. Моделі 1 і 3 у табл. 4 відображають розподіл копінгів за трьома типами відповідно класичній моделі. Моделі 2 та 4 були виведені емпіричним шляхом через скорочення кількості копінг-стратегій у визначених типологічних групах. Це дозволило значно поліпшити властивості вихідної моделі та її відповідність реальним емпіричним показникам. При побудові моделей 5 і 6, ми шукали нову, найбільш оптимальну структуру, яка б мала високі показники відповідності емпіричним даним і водночас дозволила зберегти більшу кількість змінних.

Table 4. Results of confirmatory factor analysis in the search for an optimal model of coping behavior of the Ukrainian sample (second-order factors)

Таблиця 4. Результати конфірмаційного факторного аналізу при пошуку оптимальної моделі копінг-поведінки української вибірки (фактори другого порядку)

№	Model components Складові моделі	Subscales Субшкали No.	Chi-square (df), p	CMIN/df	RMSEA	RMSEA 90% (Lower-Upper CI)	CFI	TLI
1	3 factors* 3 фактори* (n = 786)	13 scales шкал	418.0 (62), p < .001	6.74	.135	.123 – .147	.452	.310
2	3 factors 3 фактори (n = 786)	9 scales шкал	46.3 (17), p < .001	2.72	.074	.049 – .100	.937	.896
3	3 factors* (n = 315)	13 scales шкал	418.0 (62), p < .001	6.74	.135	.123 – .147	.452	.310
4	3 factors 3 фактори (n = 315)	9 scales шкал	53.9 (24), p < .001	2.24	.063	.041 – .086	.938	.907
5	4 factors 4 фактори (n = 315)	10 scales шкал	62.0 (29), p < .001	2.14	.060	.039 – .081	.937	.902
6	5 factors 5 факторів (n = 315)	11 scales шкал	121.7 (40), p < .001	3.04	.051	.041 – .062	.937	.914

Note: * - models corresponding to the theoretical model of distribution of coping into 3 groups; RMSEA - root mean square error of approximation; LO90-NI90 - RMSEA confidence interval value; CFI - Bentler comparative fit index; TLI - Tucker-Lewis index.

Примітка: * – моделі, які відповідають теоретичній моделі розподілу копінгів на 3 групи; RMSEA – корінь середньоквадратичної помилки апроксимації; LO90-NI90 – значення довірчого інтервалу RMSEA; CFI – порівняльний індекс відповідності Бентлера; TLI – індекс Такера-Льюїса.

Summarizing the results of the EFA and CFA, we can outline two possible options for structural modeling of the coping behavior of the Ukrainian sample.

1. The reduced three-factor model (variants 2 and 4 in Table 4) is consistent in content with the EFA results and, to some extent, with the theoretical model of the measure's authors, but takes into account only 9 subscales that demonstrate convincing factor loadings above .400. In this layout, the Problem-Focused Coping dimension includes the Active Coping, Planning, and Positive Reframing subscales. The Emotion-Focused Coping dimension includes the scales "Use of Emotional Support," "Use of Instrumental Support," and "Venting". The Avoidance Coping dimension includes the strategies "Denial",

Підсумовуючи результати ЕФА та КФА, можемо намітити два можливі варіанти структурного моделювання копінг-поведінки української вибірки.

1. Скорочена трифакторна модель (варіанти 2 і 4 у табл. 4) узгоджується за змістом з результатами ЕФА та певною мірою з теоретичною моделлю авторів методики, але враховує лише 9 субшкал, які демонструють переконливі факторні навантаження, більші за .400. При такому компонуванні вимір "Проблемно-орієнтований копінг" включає субшкали "Активне подолання", "Планування" та "Позитивне переосмислення". Вимір "Емоційно-орієнтований копінг" включає шкали "Використання емоційної підтримки", "Використання інструментальної підтримки" та "Емоційна розрядка". Вимір "Уникаючий копінг" включає стратегії "Заперечення",

“Behavioral disengagement”, and “Self-blaming”.

Given the current trend toward the most cost-effective diagnostic procedures, this option of grouping scores will be convenient for screening studies.

2. The five-factor model (variants 6 in Table 4) allowed for the use of 11 B-COPE-26 scales and has the best parameters of correspondence to real data based on the results of the CFA analysis. According to this arrangement, the following dimensions can be distinguished in the coping structure:

A) *Actions aimed at overcoming the problem*: active coping plays the leading role, and planning of possible ways to solve the problem is also involved. This coping involves the activation of specific efforts to try to eliminate the stressor or mitigate its impact, as well as strategic thinking about a plan of action.

B) *Reconciliation with the existence of the problem*: the factor combined positive reframing of difficult events and their acceptance as a reality that cannot be changed and with which it is necessary to learn to live. These reactions are passive but functional – they are based on cognitive assessment of the situation, help to reduce stressful tension and prepare oneself for the next actions.

C) *Complex social support* (use of emotional and instrumental support, expression of negative feelings). The factor combined the strategies of seeking social support, which are conceptually different: instrumental support consists in seeking advice, help or information, emotional support consists in receiving moral help, empathy and understanding. As the research has shown, in reality such behavior is usually implemented simultaneously, accompanied by venting. It is emotion-oriented support that plays the main role in the factor.

D) *Helplessness* (the factor combined behavioral disengagement from the problem accompanied by denial and/or self-blame). These variables constitute the classic model of avoidance coping, so correlations between them are quite expected. Reduced behavioral

“Поведінковий відхід від проблем” і “Самозвинувачення”.

Враховуючи сучасний тренд на максимально економічні діагностичні процедури, такий варіант групування оцінок буде зручний для скринінгових досліджень.

2. П'ятифакторна модель (варіант 6 у табл. 4) дозволила задіяти 11 шкал B-COPE-26 та має найкращі параметри відповідності реальним даним за результатами перевірки КФА. Відповідно до такої компоновки, у структурі подолання можна виокремити такі виміри:

A) *Дії, спрямовані на подолання проблеми*: провідну роль відіграє активне подолання, також задіяне планування можливих шляхів вирішення проблеми. Цей копінг передбачає активізацію конкретних зусиль, щоб спробувати усунути стресор або пом'якшити його вплив, а також стратегічне обдумування плану дій.

B) *Примирення з існуванням проблеми*: фактор об'єднав позитивне переосмислення важких подій та їх прийняття як реальності, яку неможливо змінити, з якою необхідно вчитися жити. Ці реакції є пасивними, але функціональними – вони базуються на когнітивній оцінці ситуації, допомагають зменшити стресове напруження та підготувати себе до наступних дій.

B) *Комплексна соціальна підтримка* (використання емоційної та інструментальної підтримки, вираження негативних почуттів). Фактор об'єднав стратегії пошуку соціальної підтримки, які є концептуально різними: інструментальна підтримка полягає в пошуку поради, допомоги чи інформації, емоційна підтримка полягає в отриманні моральної допомоги, співчуття й розуміння. Як показало проведене дослідження, в реальності така поведінка зазвичай реалізується одночасно, при цьому супроводжується емоційною розрядкою. Головну роль у факторі відіграє саме підтримка, орієнтована на емоції.

Г) *Безпорадність* (фактор об'єднав поведінкове дистанціювання від проблеми, що супроводжується її запереченням та/або самозвинуваченням). Ці змінні складають класичну модель уникаючого копінгу, тож кореляції між ними цілком очікувані. Зменшення поведінкових і ментальних зусиль, спрямованих на спроби впоратися з

Brief COPE-26 Coping Scale: Ukrainian-Language Adaptation and Modification for Online Diagnostics

and mental effort directed at coping attempts is considered a dysfunctional response; it usually characterizes situations in which one does not expect success from coping attempts. But when external conditions are objectively uncontrollable and insurmountable, such detachment can help conserve resources, which is especially important in the accumulation of fatigue and exhaustion in the third year of a full-scale war. The functional role of the unattractiveness strategy is confirmed by its widespread presence in the sample, with the average score almost reaching the middle of the range of possible grades. At the same time, the presence of dysfunctional cognitive and emotional reactions in the factor indicates the ineffectiveness (a compensatory mechanism) of this behavioral model.

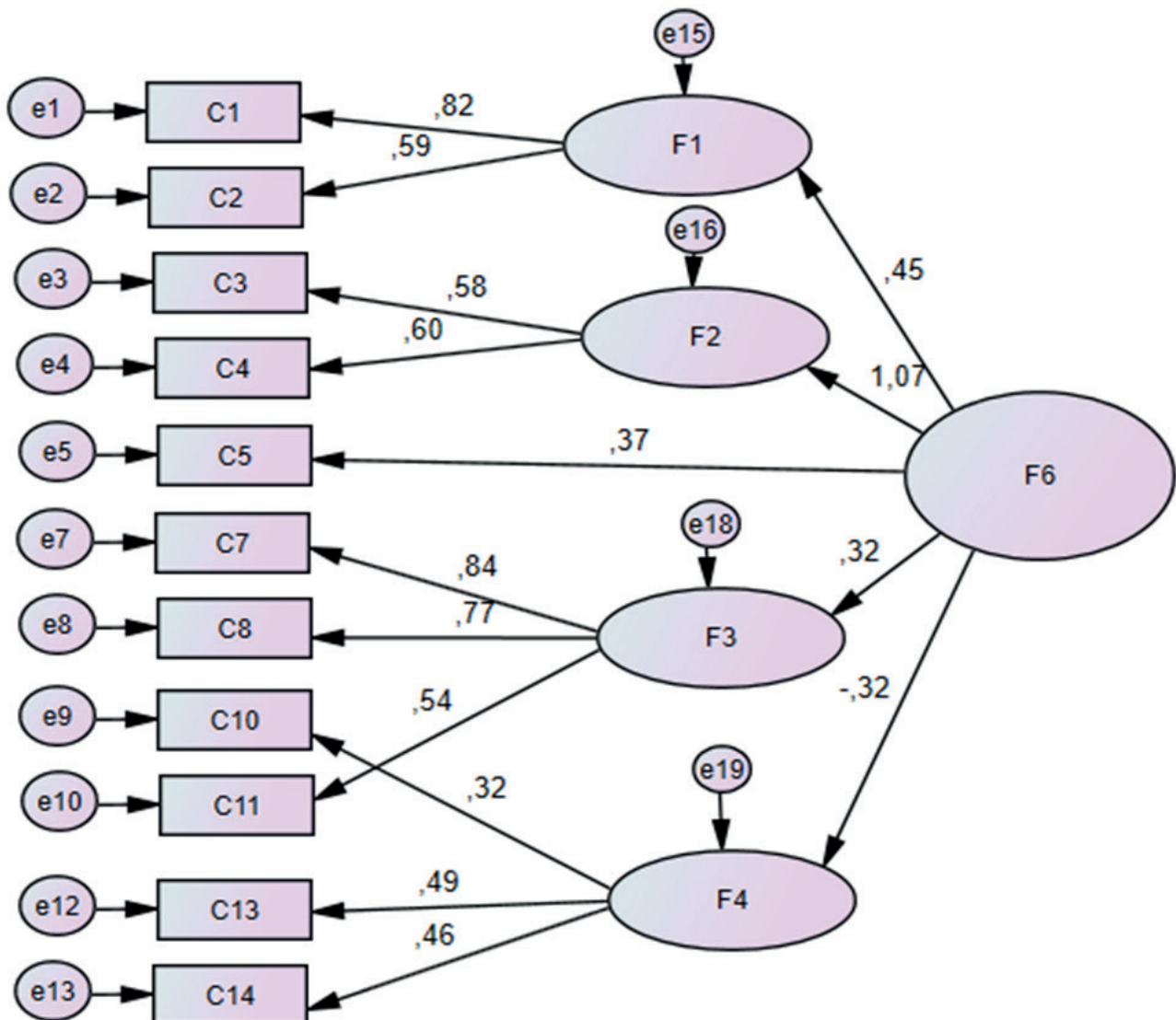
E) The strategy “*Humor*” constituted a separate factor that may reflect the cultural specificity of the Ukrainian sample. Respondents often joke about the current situation, ridiculing certain elements of external reality and their response to it.

The scheme in Fig. 1 demonstrates the role of each of the above-mentioned components in the general repertoire of coping behavior (latent factor F6). According to the results of structural equation modelling, the factor F2 “Passive coping”, which reflects the tendency to reconcile with the existence of the problem, has the most significant position in relation to the overall results of coping. Avoidance coping (F4) demonstrates a negative regression coefficient, which confirms the ineffectiveness of the corresponding behavioral strategies.

труднощами, вважається дисфункціональною реакцією; зазвичай вона характеризує ситуації, в яких людина не очікує успіху від спроб подолання. Але коли зовнішні умови є об'єктивно неконтрольованими та нездоланими, таке відсторонення може сприяти збереженню ресурсів, що особливо важливо при накопиченні втоми й виснаження на третьому році повномасштабної війни. Функціональна роль стратегії незалученості підтверджується її поширеністю у вибірці – середній бал майже сягає середини діапазону можливих оцінок. Водночас присутність у факторі дисфункціональних когнітивних та емоційних реакцій свідчить про неефективність (компенсаторний характер) такої моделі поведінки.

Д) Стратегія “*Гумор*” склала окремий фактор, що може відобразити культурну специфіку української вибірки. Респонденти часто жартують із приводу ситуації, що склалася, висміюючи окремі елементи зовнішньої реальності та власне реагування на неї.

Схема на рис. 1 демонструє роль кожного з вищеназваних компонентів у загальному репертуарі копінг-поведінки (латентний фактор F6). За результатами моделювання структурними рівняннями найбільш вагому позицію стосовно загальних результатів подолання має фактор F2 “Пасивний копінг”, який відображає тенденцію до примирення з існуванням проблеми. Унікаючий копінг (F4) демонструє від'ємний коефіцієнт регресії, що підтверджує неефективність відповідних стратегій поведінки.

Note: C1 = Active coping, C2 = Planning, C3 = Positive reframing, C4 = Acceptance, C5 = Humor, C6 = Religion, C7 = Using emotional support, C8 = Using instrumental support, C10 = Denial, C11 = Venting, C12 = Substance use, C13 = Behavioral disengagement, C14 = Self-blaming.

Примітка: C1 = Активне подолання, C2 = Планування, C3 = Позитивне переосмислення, C4 = Прийняття, C5 = Гумор, C6 = Звернення до релігії, C7 = Використання емоційної підтримки, C8 = Використання інструментальної підтримки, C10 = Заперечення, C11 = Вираження почуттів, C12 = Вживання психоактивних речовин, C13 = Поведінковий відхід від проблеми, C14 = Самозвинувачення.

Figure 1. Five-factor model of coping behavior

Рис. 1. П'ятифакторна модель копінг-поведінки

Validity and reliability analysis. All of the B-COPE-26 scales had high internal consistency scores, with Cronbach's alpha at a level of .70-.93; McDonald's omega at a level of .72-.93. These are very good scores considering that each scale includes only two questions.

The check of retest reliability showed that

Перевірка валідності та надійності. Усі шкали B-COPE-26 мали високі показники внутрішньої узгодженості: альфа Кронбаха на рівні .70-.93; омега Макдональда на рівні .72-.93. Це дуже хороші показники, враховуючи, що кожна шкала включає всього два питання.

Перевірка ретестової надійності показала,

**Brief COPE-26 Coping Scale:
Ukrainian-Language Adaptation
and Modification for Online Diagnostics**

the measured attributes are relatively stable and are reproduced when the survey is repeated at 4-month intervals. All correlation coefficients between the results of the two surveys (13 primary and 3 integral scales) were significant at the $p < .001$ level (Table D4 in the appendix).

Convergent validity of B-COPE-26 is confirmed by correlations with indicators of other self-report questionnaires studying human behavior in a stressful situation – Table 5. In particular, the integral indicator of Problem-Focused Coping confirmed its constructive role in overcoming stress: it has strong positive correlations with the indicator of mental health and components of subjective well-being of the personality ($p \leq .001$). The indicator “Avoidance coping” shows a completely opposite picture of correlations, and in addition – it is strongly correlated with the expression of generalized anxiety ($p \leq .001$). This confirms the notion of ineffectiveness of using avoidance strategies to cope with stress. The integral score of Emotion-Focused Coping correlates directly with the level of emotional acceptance ($p \leq .001$) and negatively with the level of social distancing ($p \leq .01$) of the respondents. The absence of correlation with anxiety symptomatology confirms the divergent validity of the scale.

що виміряні ознаки є відносно стійкими й відтворюються при повторному опитуванні з інтервалом у 4 місяці. Усі коефіцієнти кореляції між результатами двох опитувань (13 первинних та 3 інтегральні шкали) були значущими на рівні $p < .001$ (табл. Д4 у додатку).

Конвергентна валідність B-COPE-26 підтверджується кореляціями з показниками інших опитувальників-самозвітів, що вивчають поведінку людини у стресовій ситуації – табл. 5. Зокрема, інтегральний показник копіngu, сфокусованого на вирішенні проблеми, підтвердив свою конструктивну роль у подоланні стресу: він має міцні позитивні зв'язки з показником ментального здоров'я та складовими суб'єктивного благополуччя особистості ($p \leq .001$). Показник “Уникаючий копінг” демонструє повністю протилежну картину кореляцій, крім того, міцно корелює з вираженістю генералізованої тривоги ($p \leq .001$). Це підтверджує уявлення про неефективність використання стратегій уникнення для подолання стресу. Інтегральна оцінка копіngu, сфокусованого на емоціях, прямо корелює з рівнем емоційного прийняття ($p \leq .001$) та негативно – з рівнем соціального дистанціювання ($p \leq .010$) респондентів. Відсутність кореляції з симптоматикою тривожності підтверджує дивергентну валідність шкали.

Table 5. Indicators of competitive validity of integrative coping strategies (n = 315)

Таблиця 5. Показники конкурентної валідності інтегративних копінг-стратегій (n = 315)

Indicators / Показники	Problem-Focused Coping Проблемно-орієнтований копінг	Emotion-Focused Coping Емоційно-орієнтований копінг	Avoidance coping Уникаючий копінг
Positive Mental Health (PMH-Scale) Позитивне ментальне здоров'я (PMH-Scale)	.352***	.093	-.314***
Emotional Acceptance Level (SSB) Рівень емоційного прийняття (ССБ)	.227***	.277***	-.263***
Social Distancing Level (SSB) Рівень соціального дистанціювання (ССБ)	-.261***	-.144**	.310***
Level of Anxiety (GAD-7) Рівень тривожності (GAD-7)	-.079	.079	.290***

Note: * – correlation coefficient is significant at $p < .05$; ** – at $p < .01$; *** – at $p < .001$.

Примітка: * – коефіцієнт кореляції значущий при $p < .050$; ** – при $p < .010$; *** – при $p < .001$.

The correlation matrix of the 13 primary scales is given in the appendix (Table D5 in Appendix). In general, the results of the correlation analysis convincingly confirm the convergent and divergent validity of the measure.

In addition, the correlations between the results of the B-COPE-26 and the full version of the COPE dispositional questionnaire were analyzed (the correlation matrix is presented in Appendix Table D5). The same-named scales of the full and abbreviated versions of the questionnaire are strongly correlated with each other and also show the expected relationships with other conceptually similar parameters. Thus, constructive problem-focused coping has strong direct correlations with each other, while negatively correlating with maladaptive avoidance strategies. All this testifies to the informativity of the short version – it sufficiently reflects the properties inherent in different coping modes.

Analyzing the correlations of the B-COPE-26 scores with conceptually related variables confirms the convergent and divergent validity of the instrument and provides valuable information about the effectiveness of individual coping strategies and their personal predictors.

Discussion

The factor structure of the Brief COPE and its consistent inconsistency with the theoretical models on which the methodology is based remains the most controversial issue to be discussed. Using the measure in different populations, researchers have obtained between 2 and 15 factors, but factorization results very rarely corresponded to the formal structure of the subscales (Kapsou et al., 2010; Solberg et al., 2022). In some cases, the differences between the empirical data and the expected model were so considerable that researchers significantly reduced the number of items and scales of the methodology (Brasileiro et al., 2016; Bongelli et al., 2022) or refused to continue the adaptation process at all (Morán et al., 2010). It seems that the latent variables that researchers identify are specific to a particular sample and/or to a stressful event. In addition, the problem of internal structure reproducibility is inherent in many coping questionnaires (Cook & Heppner, 1997; Skinner et al., 2003), hence it is

Матриця кореляцій 13 первинних шкал наведена в додатку (табл. Д5). Загалом результати кореляційного аналізу переконливо підтверджують конвергентну та дивергентну валідність методики.

Крім того, були проаналізовані зв'язки між результатами B-COPE-26 та повної версії диспозиційного опитувальника COPE (матриця кореляцій представлена в таблиці Д5 додатку). Одноименні шкали повної та скороченої версії опитувальника міцно корелюють між собою, а також демонструють очікувані зв'язки з іншими концептуально-близькими параметрами. Так, конструктивні проблемно-фокусовані копінги мають міцні прямі кореляції один із одним, при цьому негативно корелюють із дезадаптивними стратегіями уникнення. Усе це засвідчує інформативність скороченої версії: вона достатньою мірою відображує властивості, притаманні різним способам подолання.

Аналіз кореляцій показників B-COPE-26 із концептуально пов'язаними змінними підтверджує конвергентну й дивергентну валідність інструменту, а також надає цінну інформацію про ефективність окремих копінг-стратегій та їх особистісні предиктори.

Дискусія

Найбільш суперечливим питанням, що потребує обговорення, залишається факторна структура "The Brief COPE" та її стійка невідповідність теоретичним моделям, на яких базується методика. Використовуючи методику в різних популяціях, дослідники отримували від 2 до 15 факторів, але результати факторизації дуже рідко відповідали формальній структурі субшкал (Kapsou et al., 2010; Solberg et al., 2022). У деяких випадках відмінності емпіричних даних від очікуваної моделі були настільки значними, що дослідники суттєво скорочували кількість пунктів і шкал методики (Brasileiro et al., 2016; Bongelli et al., 2022) або взагалі відмовлялися продовжувати процес адаптації (Morán et al., 2010). Здається, що латентні змінні, які ідентифікують дослідники, є специфічними для певної вибірки та/або для стресової події. Крім того, проблема відтворюваності внутрішньої структури властива багатьом опитувальникам для вивчення подолання (Cook, Heppner, 1997; Skinner et al., 2003), отже, це особливість досліджуваного психологічного феномену.

При інтерпретації емпіричних показників

Brief COPE-26 Coping Scale: Ukrainian-Language Adaptation and Modification for Online Diagnostics

a feature of the psychological phenomenon under study.

When interpreting the empirical indicators, it should be considered that the concepts presented in “The Brief COPE” scales and similar instruments reflect human behavior in complex life situations not holistically, but discretely. But in reality, the components of coping are difficult to separate from each other. The coping process usually involves several different behaviors that may occur simultaneously or successively, such as venting emotions, acceptance, planning, seeking help, taking active action, and positive reappraisal after successful problem-solving.

Many scientists, starting with the authors of the COPE measure, have noted the difficulty of identifying a clear factor structure of coping. Usually, several scales were combined into broader factors; in most cases, these were the same dimensions: “active coping + planning” and “instrumental + emotional social support” (Carver et al., 1987, Carver, 1997; Kovalenko, 2019). The Ukrainian sample was not an exception – these scales combined into common factors, which indicates the existence of stable cognitive-behavioral patterns independent of culture and situation. Active efforts to solve a problem are usually accompanied by planning the steps to be taken to do it best. In the same way, seeking social support usually combines different reasons: informational, instrumental, moral, emotional, and other help. This opens new ways of conceptualizing reactions to stress, which concerns the differentiation of universal and specific (culturally or situationally determined) ways of coping.

In addition to stable dispositional assumptions, coping is determined by the context – the characteristics of the stressful situation in which certain types of responses are manifested. Active problem-focused strategies prevail when people feel they can control the situation and do something effective to resolve it. Emotion-focused coping and passive behaviors are prevalent in circumstances where individuals feel that the stressor cannot be controlled or eliminated, only endured (Folkman & Lazarus, 1980). It is also known that problem-focused coping strategies are more effective in managing acute stress, whereas

необхідно враховувати, що концепти, представлені в шкалах “The Brief COPE” та подібних інструментах, відображують поведінку людини в складних життєвих ситуаціях не цілісно, а дискретно. Але в реальності компоненти копіngu важко відділити один від одного. Процес подолання зазвичай включає кілька різних моделей поведінки, які можуть проявлятися одночасно або послідовно змінювати одна одну, наприклад: виплеск емоцій, прийняття, планування, пошук допомоги, здійснення активних дій і позитивна переоцінка після успішного вирішення проблеми.

Багато вчених, починаючи з авторів методики COPE, відзначали складнощі виділення чіткої факторної структури копіngu. Зазвичай декілька шкал об’єднувалися в ширші фактори; у більшості випадків це були одні й ті самі виміри: “активний копінг + планування” та “інструментальна + емоційна соціальна підтримка” (Carver et al., 1987, Carver, 1997; Kovalenko, 2019). Українська вибірка не стала виключенням: ці шкали об’єдналися в спільні фактори, що свідчить про існування стійких когнітивно-поведінкових патернів, незалежних від культури та ситуації. Активні зусилля вирішити проблему зазвичай супроводжуються плануванням кроків, які потрібно вжити, щоб найкраще це зробити. Так само пошук соціальної підтримки зазвичай поєднує різні причини: інформаційну, інструментальну, моральну, емоційну та іншу допомогу. Це відкриває нові шляхи концептуалізації реакцій на стрес, що стосується диференціації універсальних і специфічних (культурно або ситуативно обумовлених) способів подолання.

Окрім стійких диспозиційних передумов, копінг визначається контекстом – характеристиками стресової ситуації, в якій проявляються певні типи реагування. Активні стратегії, орієнтовані на вирішення проблеми, переважають, коли люди відчувають, що можуть контролювати ситуацію та зробити щось дієве для її вирішення. Подолання, сфокусоване на емоціях, та пасивні моделі поведінки переважають в обставинах, коли люди відчувають, що стресор неможливо контролювати або усунути, його можна лише перетерпіти (Folkman, Lazarus, 1980). Також відомо, що проблемно-фокусовані стратегії подолання більш ефективні в керуванні гострим стресом, тоді як емоційно-фокусовані стратегії корисніші в управлінні хронічними

emotion-focused strategies are more useful in managing chronic stressful conditions (Carver & Connor-Smith, 2010).

This allows us to state that due to the influence of external factors (stressors, cultural peculiarities, and specifics of the historical moment), the factor structure is only partially reproduced in different samples. The five-factor model described in our study does not refute the classical concept of coping, which is the basis of “The Brief COPE” methodology. The resulting configuration of primary and secondary scales, first of all, reflects the dynamics of the mental state of Ukrainians – collective prolonged traumatization. If at the beginning of the full-scale war, researchers noted an extremely high level of stress accompanied by an optimistic vision of the future (Veldbrecht & Tavrovets’ka, 2023), now other trends are manifested: accumulation of fatigue, loss of hopes for a positive solution to the situation, increased fears and anxiety, exhaustion of personal and social coping resources. The results of recent studies of public consciousness (Chunikhina et al., 2024) show a shift towards pessimistic assessments of the present and future of the country, indicating the gradual exit of society from the state of psychological mobilization, in which it was at the beginning of 2022.

In this context, it is important that one of the second-order factors that explained 7.5% of the total variance of the variables was reconciliation with the existence of the problem. Ukrainians accept reality as it is, learn to live with it, and even find something good in what is happening. Acceptance reactions help to reduce stress levels and its negative impact on health (Carver, 1997); positive reframing reduces the risk of PTSD, depression, and anxiety and promotes post-traumatic personal growth (Munroe et al., 2022; Kalaitzaki et al., 2023; Morse et al., 2024).

Of particular interest is the tendency to combine emotional and instrumental social support with the expression of negative feelings (the factor explains 13.2 % of the variance). This configuration of scales may reflect the peculiarities of experiencing a common disaster affecting many people and its collective coping. Although the tendency of unity has been noted by many researchers during the war, it is not a

стресовими станами (Carver, Connor-Smith, 2010).

Це дозволяє стверджувати, що через вплив зовнішніх чинників (стресорів, культурних особливостей, специфіки історичного моменту), факторна структура лише частково відтворюється в різних вибірках. Описана в нашому дослідженні п’ятифакторна модель не спростовує класичну концепцію копіngu, покладену в основу методики “The Brief COPE”. Отримана конфігурація первинних та вторинних шкал передусім відображає динаміку психічного стану українців – колективної пролонгованої травматизації. Якщо на початку повномасштабної війни дослідники відмічали екстремально високий рівень стресу, який супроводжувався оптимістичним баченням майбутнього (Вельдбрехт, Тавровецька, 2023), то наразі виявляються інші тенденції: накопичення втоми, втрата надій на позитивне вирішення ситуації, посилення страхів і тривоги, вичерпаність особистісних та соціальних ресурсів подолання. Результати недавніх досліджень суспільної свідомості (Чуніхіна та ін., 2024) показують зсув у бік песимістичних оцінок теперішнього й майбутнього країни, які свідчать про поступовий вихід суспільства зі стану психологічної мобілізованості, у якому воно перебувало на початку 2022 р.

У цьому контексті важливо, що одним із факторів другого порядку, який пояснив 7.5% загальної дисперсії змінних, виявилось *примирення з існуванням проблеми*. Українці приймають реальність такою, якою вона є, вчать жити з нею і навіть знаходять щось хороше в тому, що відбувається. Реакція прийняття допомагає зменшити рівень стресу та його негативний вплив на здоров’я (Carver, 1997); позитивне переосмислення знижує ризик ПТСР, депресії, тривоги та сприяє посттравматичному особистісному зростанню (Munroe et al., 2022; Kalaitzaki et al., 2023; Morse et al., 2024).

Окремий інтерес становить тенденція до об’єднання емоційної та інструментальної соціальної підтримки з вираженням негативних почуттів (фактор пояснює 13.2% дисперсії). Така конфігурація шкал може відображати особливості переживання спільного лиха, що зачепило багато людей, та його *колективного подолання*. Хоча тенденція гуртування була відмічена багатьма дослідниками під час війни, це не є особливим культурним чи ситуаційним феноменом.

Brief COPE-26 Coping Scale: Ukrainian-Language Adaptation and Modification for Online Diagnostics

specific cultural or situational phenomenon. A similar factor has been shown in different years in different populations since the creation of the measure (Carver et al., 1987, Carver, 1997). The same stable combination of scales was found by Y. Kovalenko when adapting the COPE measure in relatively peaceful times (Kovalenko, 2019). Orientation to seeking emotional support can have both good and bad consequences for a person, depending on what coping processes go along with it. On the one hand, letting go of unpleasant thoughts and experiences helps to alleviate the psycho-emotional state and return to constructive problem-solving. However, getting stuck in negative emotions hinders adaptation.

The factor “Helplessness”, which explains 6.8% of the variance, combines three maladaptive coping strategies: behavioral disengagement (refusal to try to cope with difficulties), denial (refusal to recognize the reality of the situation), and self-blame (criticizing oneself and taking responsibility for the problem). Many studies have demonstrated the destructive impact of these behaviors. Self-blame is a predictor of more intense and prolonged experiences of grief, post-traumatic disorders, anxiety, and depression (Stroebe et al., 2014; Duncan & Cacciatore, 2015). Avoidance reactions are directly related to pathological symptoms in traumatized war veterans (Morse, 2024).

The identification of humor as an independent higher-order factor requires explanation. This tendency was observed earlier in surveys conducted under catastrophic conditions (Carver, 1997; Bongelli et al., 2022), and humor was assigned the function of cognitive reframing. Discourse analysis of social media posts showed that on the 11th–15th day from the beginning of the full-scale invasion, Ukrainians began to massively use coping strategies aimed at creating a positive emotional mood, in particular humor (Khraban, 2022). Undoubtedly, the need to restore emotional well-being remains relevant at the current phase of the war.

The results obtained expand the ideas about coping in a situation of chronic stress, the solution of which does not depend in principle on the efforts of a particular individual (which does not exclude participation in collective actions

Схожий фактор виявлявся в різні роки в різних популяціях від початку створення методики (Carver et al., 1987, Carver, 1997). Таке ж стійке поєднання шкал було виявлене Ю. Коваленко при адаптації методики COPE у відносно мирний час (Kovalenko, 2019). Орієнтація на пошук емоційної підтримки може мати як хороші, так і погані наслідки для людини, залежно від того, які процеси подолання відбуваються разом із цим. З одного боку, виплеск неприємних думок і переживань допомагає полегшити психоемоційний стан та повернутися до конструктивного вирішення проблеми. Проте застрягання в негативних емоціях заважає адаптації.

Фактор “Безпорадність”, що пояснює 6.8% дисперсії, об’єднав три дезадаптивні копінг-стратегії: поведінкова незалученість (відмова від спроб впоратися з труднощами), заперечення (відмова визнавати реальність ситуації), самозвинувачення (критика себе та прийняття відповідальності за виникнення проблеми). У багатьох дослідженнях продемонстровано деструктивний вплив цих моделей поведінки. Самозвинувачення є предиктором більш інтенсивного і тривалого переживання горя, посттравматичних розладів, тривожності, депресії (Stroebe et al., 2014; Duncan, Cacciatore, 2015). Реакції уникання прямо пов’язані з патологічною симптоматикою у травмованих ветеранів війни (Morse, 2024).

Потребує пояснення виокремлення гумору як самостійного фактору вищого порядку. Ця тенденція була помічена раніше в опитуваннях, проведених у катастрофічних умовах (Carver, 1997; Bongelli et al., 2022), при цьому гумору було відведено функцію когнітивного рефреймінгу. Дискурс-аналіз повідомлень у соціальних мережах показав, що на 11–15 день від початку повномасштабного вторгнення українці почали масово використовувати копінг-стратегії, спрямовані на створення позитивного емоційного настрою, зокрема гумор (Khraban, 2022). Безсумнівно, що потреба відновити емоційний добробут залишається актуальною на поточному етапі війни.

Отримані результати розширюють уявлення про подолання в ситуації хронічного стресу, вирішення якого принципово не залежить від зусиль конкретної особистості (що не виключає участі в колективних діях, спрямованих на опір або взаємодопомогу). Вони також дозволяють зрозуміти механізми

aimed at resistance or mutual aid). They also make it possible to understand the mechanisms of self-preservation of civilians during the war and to outline appropriate ways of practical assistance.

Conclusions

The conducted study confirmed the internal consistency, retest reliability, discriminative ability, and convergent validity of the Ukrainian-language scale “The Brief COPE-26”. It adequately reflects the test constructs it is designed to measure. Structural validation of the questionnaire has been the subject of academic discussions for many years. A five-factor model (active coping, passive coping, collective coping, helplessness, and humor) has been proposed that demonstrates high consistency with empirical data. It reflects the general tendencies of coping under conditions of long-term collective traumatization of Ukrainian society. Clarification of situational, cultural and demographic influences on coping is a relevant prospect for further research.

Limitations

The given analysis left out age, gender, and other peculiarities of coping behavior conditioned by sociocultural factors. They are recorded and will be the subject of the following publications.

Funding

The study was supported by CO CF “Take Care”. All authors are participants of the research project on the adaptation of psychodiagnostic instruments, which is implemented by the mentioned organization (<https://takecareukraine.org>).

Data transparency

Materials of the empirical research can be provided on request: info@ptsd.team.

References

- Aleksina N., Gerasimenko O., Lavrynenko D., & Savchenko O. (2024). Ukrainian adaptation of the Generalized Anxiety Disorder scale (GAD-7): diagnostic experience in the state of martial law. *Insight: The Psychological Dimensions of Society*, (11), 77-103. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-11-5>
- Aldwin, C. M. (2007). Stress, coping, and development: An integrative perspective (2nd

Nadiia Aleksina
Denys Lavrynenko
Olena Savchenko
Olga Gerasimenko

самозбереження цивільних під час війни та намітити відповідні шляхи практичної допомоги.

Висновки

Проведене дослідження підтвердило внутрішню узгодженість, ретестову надійність, дискримінативну здатність та конвергентну валідність українськомовної шкали “The Brief COPE-26”. Вона адекватно відображує тестові конструкти, для вимірювання яких призначена. Структурна валідація опитувальника вже довгі роки є предметом академічних дискусій. Запропоновано п’ятифакторну модель (активне подолання, пасивне подолання, колективне подолання, безпорадність та гумор), яка демонструє високу відповідність емпіричним даним. Вона відображує загальні тенденції подолання в умовах тривалої колективної травматизації українського суспільства. З’ясування ситуативних, культурних та демографічних впливів на копінг є актуальною перспективою подальших досліджень.

Обмеження

Наведений аналіз залишив поза увагою вікові, гендерні та інші особливості копінг-поведінки, обумовлені соціокультурними факторами. Вони зафіксовані та будуть предметом наступних публікацій.

Фінансування

Дослідження профінансовано БО “БФ “Бережи себе”. Усі автори є учасниками дослідницького проекту з адаптації психодіагностичних методик, що реалізується вказаною організацією (<https://takecareukraine.org>).

Відкритість даних

Матеріали емпіричного дослідження можуть бути надані за зверненням: info@ptsd.team

Список використаних джерел

- Алексіна Н., Герасименко О., Лавриненко Д., Савченко О. Українська адаптація шкали для оцінки генералізованого тривожного розладу GAD-7: досвід діагностики в умовах воєнного стану. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2024. № 11. С. 77–103. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-11-5>
- Aldwin C. M. Stress, coping, and development: An

**Brief COPE-26 Coping Scale:
Ukrainian-Language Adaptation
and Modification for Online Diagnostics**

- ed.). New York: The Guilford Press.
- Appel, H. B., Raney, A. A., & Ai, A. L. (2021). Positive emotional traits and coping related to depression in the aftermath of Category 5 hurricanes. *Traumatology*, 27(4), 455–464. <https://doi.org/10.1037/trm0000330>
- Bongelli, R., Fermani, A., Canestrari, C., Riccioni, I., Muzi, M., Bertolazzi, A., & Burro, R. (2022). Italian validation of the situational Brief Cope Scale (I-Brief Cope). *PLoS one*, 17(12), e0278486. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0278486>
- Brasileiro, S. V., Orsini, M. R. C. A., Cavalcante, J. A., Bartholomeu, D., Montiel, J. M., Costa, P. S. S., & Costa, L. R. (2016). Controversies regarding the psychometric properties of the Brief COPE: The case of the Brazilian-Portuguese Version “COPE Breve”. *PLoS ONE*, 11(3), Article e0152233. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0152233>
- Cardeña, E., Marcusson-Clavertz, D., & Cervin, M. (2024). The relation between peritraumatic dissociation and coping strategies: A network analysis. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 16(5), 749–758. <https://doi.org/10.1037/tra0001403>
- Carver, C. S., & Connor-Smith, J. (2010). Personality and coping. *Annual review of psychology*, 61, 679–704. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.093008.100352>
- Carver, C. S. (1997). You want to measure coping but your protocol is too long: Consider the brief cope. *International journal of behavioral medicine*, 4(1), 92–100. https://doi.org/10.1207/s15327558ijbm0401_6
- Carver, C. S., Scheier, M. F., & Weintraub, J. K. (1989). Assessing coping strategies: a theoretically based approach. *Journal of personality and social psychology*, 56(2), 267–283. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.56.2.267>
- Chunikhina, S., Baz, L., & Chernysh, L. (2024). Stan suspilnoi svidomosti v Ukraini pid chas povnomasshtabnoho rosiiskoho vtorhnennia: informatsiyni biuleten (berezen 2024 r.) [State of Public Awareness in Ukraine During a Full-Scale Russian Invasion: Newsletter (March 2024)] . Kropyvnytskyi: Imeks-LTD. <https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2024/06/bul032024.pdf>
- Cook, S. W., & Heppner, P. P. (1997). A psychometric study of three coping measures. *Educational integrative perspective*. 2nd ed. New York: The Guilford Press, 2009. 432 p.
- Appel H. B., Raney A. A., Ai A. L. Positive emotional traits and coping related to depression in the aftermath of Category 5 hurricanes. *Traumatology*, 2021. Vol. 27(4). P. 455–464. <https://doi.org/10.1037/trm0000330>
- Bongelli R., Fermani A., Canestrari C., Riccioni I., Muzi M., Bertolazzi A., Burro R. Italian validation of the situational Brief Cope Scale (I-Brief Cope). *PLoS ONE*. 2022. Vol. 17(12), Article e0278486. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0278486>
- Brasileiro S. V., Orsini M. R. C. A., Cavalcante J. A., Bartholomeu D., Montiel J. M., Costa P. S. S., Costa L. R. Controversies regarding the psychometric properties of the Brief COPE: The case of the Brazilian-Portuguese Version “COPE Breve”. *PLoS ONE*, 2016. Vol. 11(3), Article e0152233. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0152233>
- Cardeña E., Marcusson-Clavertz D., Cervin M. The relation between peritraumatic dissociation and coping strategies: A network analysis. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*. 2024. Vol. 16(5). P. 749–758. <https://doi.org/10.1037/tra0001403>
- Carver C. S., Connor-Smith J. Personality and coping. *Annual Review of Psychology*. 2010. Vol. 61. P. 679–704. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.093008.100352>
- Carver C. S. You want to measure coping but your protocol is too long: Consider the brief cope. *International Journal of Behavioral Medicine*. 1997. Vol. 4(1). P. 92–100. https://doi.org/10.1207/s15327558ijbm0401_6
- Carver C. S., Scheier M. F., Weintraub J. K. Assessing coping strategies: A theoretically based approach. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1989. Vol. 56(2). P. 267–283. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.56.2.267>
- Чуніхіна С., Базь Л., Черніш Л. Стан суспільної свідомості в Україні під час повномасштабного російського вторгнення: інформаційний бюлетень (березень 2024 р.). Кривніцький: Імекс-

- and Psychological Measurement*, 57(6), 906–923. <https://doi.org/10.1177/0013164497057006002>
- Danylchenko T. V. Psykholohiia subiektyvnoho sotsialnoho blahopoluchchia [Psychology of the Subjective Social Well-being]. The dissertation for the Doctor degree of Psychological Sciences in specialty 19.00.05. Kyiv: Taras Shevchenko National University of Kyiv, 2018. https://scc.knu.ua/upload/iblock/e13/dis_Danilchenko%20T.%20V..pdf
- DeDios-Stern, S., Lee, E.-J., & Nitsch, K. (2017). Clinical utility and psychometric properties of the Brief: Coping With Problems Experienced with caregivers. *Rehabilitation Psychology*, 62(4), 609–610. <https://doi.org/10.1037/rep0000188>
- Duncan, C., & Caciatore, J. (2015). A Systematic Review of the Peer-Reviewed Literature on Self-Blame, Guilt, and Shame. *Omega*, 71(4), 312–342. <https://doi.org/10.1177/0030222815572604>
- Fernández-Martín, F. D., Flores-Carmona, L., & Arco-Tirado, J. L. (2022). Coping Strategies Among Undergraduates: Spanish Adaptation and Validation of the Brief-COPE Inventory. *Psychology Research and Behavior Management*, 15, 991–1003. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S356288>
- Folkman, S., & Lazarus, R. S. (1980). An analysis of coping in a middle-aged community sample. *Journal of Health and Social Behavior*, 21(3), 219–239. <https://doi.org/10.2307/2136617>
- Hegarty, D., & Buchanan, B. (2021). The Value of NovoPsych Data – New Norms for the Brief-COPE. *NovoPsych*. <https://novopsych.com.au/news/the-value-of-novopsych-data-new-norms-for-the-brief-cope/>
- Kalaitzaki, A., Tsouvelas, G., & Tamiolaki, A. (2023). Perceived posttraumatic growth and its psychosocial predictors during two consecutive COVID-19 lockdowns. *International Journal of Stress Management*, 30(3), 223–234. <https://doi.org/10.1037/str0000273>
- Kapsou, M., Panayiotou, G., Kokkinos, C. M., & Demetriou, A. G. (2010). Dimensionality of coping: an empirical contribution to the construct validation of the brief-COPE with a Greek-speaking sample. *Journal of health psychology*, 15(2), 215–229. <https://doi.org/10.1177/1359105309346516>
- ЛТД, 2024. 92 с. <https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2024/06/bul032024.pdf>
- Cook S. W., Heppner P. P. A psychometric study of three coping measures. *Educational and Psychological Measurement*. 1997. Vol. 57(6). P. 906–923. <https://doi.org/10.1177/0013164497057006002>
- Данильченко Т. В. Психологія суб'єктивного соціального благополуччя : дис. ... д. психол. наук : 19.00.05. Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2018. 557 с. https://scc.knu.ua/upload/iblock/e13/dis_Danilchenko%20T.%20V..pdf
- DeDios-Stern S., Lee E.-J., Nitsch K. Clinical utility and psychometric properties of the Brief: Coping With Problems Experienced with caregivers. *Rehabilitation Psychology*. 2017. Vol. 62(4). P. 609–610. <https://doi.org/10.1037/rep0000188>
- Duncan C., Caciatore J. A systematic review of the peer-reviewed literature on self-blame, guilt, and shame. *Omega*. 2015. Vol. 71(4). P. 312–342. <https://doi.org/10.1177/0030222815572604>
- Fernández-Martín F. D., Flores-Carmona L., Arco-Tirado J. L. Coping strategies among undergraduates: Spanish adaptation and validation of the Brief-COPE inventory. *Psychology Research and Behavior Management*. 2022. Vol. 15. P. 991–1003. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S356288>
- Folkman S., Lazarus R. S. An analysis of coping in a middle-aged community sample. *Journal of Health and Social Behavior*. 1980. Vol. 21(3). P. 219–239. <https://doi.org/10.2307/2136617>
- Hegarty D., Buchanan B. The value of NovoPsych data – New norms for the Brief-COPE. *NovoPsych*. June 25, 2021. <https://novopsych.com.au/news/the-value-of-novopsych-data-new-norms-for-the-brief-cope/>
- Kalaitzaki A., Tsouvelas G., Tamiolaki A. Perceived posttraumatic growth and its psychosocial predictors during two consecutive COVID-19 lockdowns. *International Journal of Stress Management*. 2023. Vol. 30(3). P. 223–234. <https://doi.org/10.1037/str0000273>

**Brief COPE-26 Coping Scale:
Ukrainian-Language Adaptation
and Modification for Online Diagnostics**

- Karamushka, L., Tereshchenko, K., & Kredentser, O. (2022). Adaptatsiia na ukrainskii vybirtsi metodyk "The modified BBC Subjective Well-being (BBC-SWB)" ta "Positive Mental Health Scale (PMH-scale)" [Adaptation of The Modified BBC Subjective Well-being Scale (BBC-SWB) and The Positive Mental Health Scale (PMH-scale) on the Ukrainian sample]. Orhanizatsiina psykholohiia. Ekonomichna psykholohiia - *Organizational Psychology. Economic Psychology*, 3-4(27), 85-94. <https://doi.org/10.31108/2.2022.3.27.8>
- Khraban, T. E. (2022). Adoption of coping strategies by Ukrainian civilians in the first fifteen days after the outbreak of military conflict in 2022. *Insight: the psychological dimensions of society*, 7, 59-74. DOI: 10.32999/2663-970X/2022-7-5
- Kovalenko, Y. V. (2019). Adaptation and validation of the Ukrainian dispositional 'COPE' questionnaire. *Bulletin of Alfred Nobel University. Series "Pedagogy and Psychology"*, 2(18), 75-84. DOI: 10.32342/2522-4115-2019-2-18-9
- Lam, S. K. K., & Fung, H. W. (2024). Can dissociative symptoms be explained by coping and emotion regulation? A longitudinal investigation. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1037/tra0001713>
- Marcil, M. J., Houchi, C., Nadarajah, K., Khairy, P., Mageau, G. A., Marin, M. F., Cossette, M., Dubé, M. P., Chaix, M. A., Mongeon, F. P., Dore, A., Mondésert, B., Ibrahim, R., & Brouillette, J. (2023). The Influence of Illness Perception and Coping on Anxiety in Adults With Congenital Heart Disease. *JACC. Advances*, 2(6), 100425. <https://doi.org/10.1016/j.jacadv.2023.100425>
- Mellish, S., Ryan, J. C., & Litchfield, C. A. (2024). Short-term psychological outcomes of Australia's 2019/20 bushfire season. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 16(2), 292-302. <https://doi.org/10.1037/tra0001323>
- Morán, C., Landero, R., & González, M. T. (2010). COPE-28: A psychometric analysis of the Spanish version of the Brief COPE. *Universitas Psychologica*, 9(2), 543-552. DOI: 10.11144/Javeriana.upsy9-2.capv
- Kapsou M., Panayiotou G., Kokkinos C. M., Demetriou A. G. Dimensionality of coping: An empirical contribution to the construct validation of the brief-COPE with a Greek-speaking sample. *Journal of Health Psychology*. 2010. Vol. 15(2). P. 215-229. <https://doi.org/10.1177/1359105309346516>
- Карамушка Л., Терещенко К., Креденцер О. Адаптація на українській вибірці методик "The modified BBC Subjective Well-being (BBC-SWB)" та "Positive Mental Health Scale (PMH-scale)". *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2022. №3-4(27). С. 85-94. <https://doi.org/10.31108/2.2022.3.27.8>
- Khraban T. E. Adoption of coping strategies by Ukrainian civilians in the first fifteen days after the outbreak of military conflict in 2022. *Insight: The Psychological Dimensions of Society*. 2022. Vol. 7. P. 59-74. DOI: 10.32999/2663-970X/2022-7-5
- Kovalenko Y. V. Adaptation and validation of the Ukrainian dispositional 'COPE' questionnaire. *Bulletin of Alfred Nobel University. Series "Pedagogy and Psychology"*. 2019. Vol. 2(18). P. 75-84. DOI: 10.32342/2522-4115-2019-2-18-9
- Lam S. K. K., Fung H. W. Can dissociative symptoms be explained by coping and emotion regulation? A longitudinal investigation. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*. 2024. Advance online publication. <https://doi.org/10.1037/tra0001713>
- Marcil M. J., Houchi C., Nadarajah K., Khairy P., Mageau G. A., et al. The influence of illness perception and coping on anxiety in adults with congenital heart disease. *JACC: Advances*. 2023. Vol. 2(6). Article 100425. <https://doi.org/10.1016/j.jacadv.2023.100425>
- Mellish S., Ryan J. C., Litchfield C. A. Short-term psychological outcomes of Australia's 2019/20 bushfire season. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*. 2024. Vol. 16(2). P. 292-302. <https://doi.org/10.1037/tra0001323>
- Morán C., Landero R., González M. T. COPE-28: A psychometric analysis of the Spanish version of

- Morse, J. L., Wooldridge, J. S., Afari, N., Angkaw, A. C., Schnurr, P. P., Lang, A. J., Capone, C., & Norman, S. B. (2024). Associations among meaning in life, coping, and distress in trauma-exposed U.S. military veterans. *Psychological Services, 21*(2), 247–253. <https://doi.org/10.1037/ser0000755>
- Muller, L., & Spitz, E. (2003). Evaluation multidimensionnelle du coping: validation du Brief COPE sur une population française [Multidimensional assessment of coping: validation of the Brief COPE among French population]. *L'Encephale, 29*(6), 507–518. <https://hal.univ-lorraine.fr/hal-02936831v1/document>
- Munroe, M., Al-Refae, M., Chan, H. W., & Ferrari, M. (2022). Using self-compassion to grow in the face of trauma: The role of positive reframing and problem-focused coping strategies. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy, 14*(S1), S157–S164. <https://doi.org/10.1037/tra0001164>
- Radulovic, D., Masic, S., Stanisavljevic, D., Bokonjic, D., Radevic, S., Rajovic, N., Milić, N. V., Simic Vukomanovic, I., Mijovic, B., Vukovic, M., Dubravac Tanaskovic, M., Jojic, M., Vladicic Masic, J., Spaic, D., & Milic, N. M. (2024). A Complex Relationship between Quality of Life, Anxiety, and Depression among General Population during Second Year of COVID-19 Pandemic: A Population-Based Study. *Journal of clinical medicine, 13*(13), 3874. <https://doi.org/10.3390/jcm13133874>
- Rolin, S. N., Flis, A., & Davis, J. J. (2022). Work coping, stress appraisal, and psychological resilience: Reaction to the COVID-19 pandemic among health care providers. *Psychology & Neuroscience, 15*(2), 131–146. <https://doi.org/10.1037/pne0000257>
- Skinner, E. A., Edge, K., Altman, J., & Sherwood, H. (2003). Searching for the structure of coping: a review and critique of category systems for classifying ways of coping. *Psychological bulletin, 129*(2), 216–269. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.129.2.216>
- Solberg, M. A., Gridley, M. K., & Peters, R. M. (2022). The Factor Structure of the Brief Cope: A Systematic Review. *Western journal of nursing research, 44*(6), 612–627. <https://doi.org/10.1177/01939459211012044>
- Stroebe, M., Stroebe, W., van de Schoot, R., Schut, the Brief COPE. *Universitas Psychologica, 2010*. Vol. 9(2). P. 543–552. DOI: 10.11144/Javeriana.upsy9-2.capv
- Morse J. L., Wooldridge J. S., Afari N., Angkaw A. C., Schnurr P. P. et al. Associations among meaning in life, coping, and distress in trauma-exposed U.S. military veterans. *Psychological Services, 2024*. Vol. 21(2). P. 247–253. <https://doi.org/10.1037/ser0000755>
- Muller L., Spitz E. Multidimensional assessment of coping: Validation of the Brief COPE among French population. *L'Encephale, 2003*. Vol. 29(6). P. 507–518. <https://hal.univ-lorraine.fr/hal-02936831v1/document>
- Munroe M., Al-Refae M., Chan H. W., Ferrari M. Using self-compassion to grow in the face of trauma: The role of positive reframing and problem-focused coping strategies. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy, 2022*. Vol. 14(S1). S157–S164. <https://doi.org/10.1037/tra0001164>
- Radulovic D., Masic S., Stanisavljevic D., Bokonjic D., Radevic S., et al. A complex relationship between quality of life, anxiety, and depression among general population during second year of COVID-19 pandemic: A population-based study. *Journal of Clinical Medicine, 2024*. Vol. 13(13). Article 3874. <https://doi.org/10.3390/jcm13133874>
- Rolin S. N., Flis A., Davis J. J. Work coping, stress appraisal, and psychological resilience: Reaction to the COVID-19 pandemic among health care providers. *Psychology & Neuroscience, 2022*. Vol. 15(2). P. 131–146. <https://doi.org/10.1037/pne0000257>
- Skinner E. A., Edge K., Altman J., Sherwood H. Searching for the structure of coping: A review and critique of category systems for classifying ways of coping. *Psychological Bulletin, 2003*. Vol. 129(2). P. 216–269. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.129.2.216>
- Solberg M. A., Gridley M. K., Peters R. M. The factor structure of the Brief COPE: A systematic review. *Western Journal of Nursing Research, 2022*. Vol. 44(6). P. 612–627. <https://doi.org/10.1177/01939459211012044>

**Brief COPE-26 Coping Scale:
Ukrainian-Language Adaptation
and Modification for Online Diagnostics**

- H., Abakoumkin G., & Li J. (2014) Guilt in Bereavement: The Role of Self-Blame and Regret in Coping with Loss. *PLoS ONE* 9(5): e96606. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0096606>
- Veldbrekht, O. O., & Tavrovetska, N.I. (2023). Optymistychni uivlennia pro maibutnie – spontanni sposib samodopomohy ta samorehuliatcii v umovakh viiny [*Optimistic assumptions about the future - spontaneous self-help and self-regulation in times of war*]. *Problemy politychnoi psykholohii - Problems of Political Psychology*, 13(27), 43–56. <https://doi.org/10.33120/popp-Vol13-Year2023-123>
- Weeratunga, E., Senadheera, C., Hettiarachchi, M., & Perera, B. (2022). Validation of the Sinhalese Version of Brief COPE Scale for patients with cancer in Sri Lanka. *BMC psychology*, 10(1), 157. <https://doi.org/10.1186/s40359-022-00863-z>
- Yablonska, T., Vernyk, O., & Haivoronskyi, H. (2023). Ukrainian Adaptation of the Brief-COPE Questionnaire. *Insight: the psychological dimensions of society*, 10, 66–89. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2023-10-4>
- Younas, A., Zeb, H., Inayat, S., & Aziz, F. (2024). Coping among South Asian individuals living with chronic illnesses: A latent profile analysis. *International journal of psychology: Journal internationale de psychologie*, Advance online publication. <https://doi.org/10.1002/ijop.13157>
- Zajdel, M., Swan, T., Robinson, T., Keller, K. R., Mountcastle, L., & Koehly, L. M. (2023). Stress, coping, and physical health in caregiving. *Translational Issues in Psychological Science*, 9(2), 123–136. <https://doi.org/10.1037/tps0000349>
- Stroebe M., Stroebe W., van de Schoot R., Schut H., Abakoumkin G., Li J. Guilt in bereavement: The role of self-blame and regret in coping with loss. *PLoS ONE*. 2014. Vol. 9(5). Article e96606. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0096606>
- Вельдбрехт О. О., Тавровецька Н. І. Оптимістичні уявлення про майбутнє – спонтанний спосіб самопомогли та саморегуляції в умовах війни. *Проблеми політичної психології*. 2023. Том 13. С. 43–56. <https://doi.org/10.33120/popp-Vol13-Year2023-123>
- Weeratunga E., Senadheera C., Hettiarachchi M., Perera B. Validation of the Sinhalese version of Brief COPE scale for patients with cancer in Sri Lanka. *BMC Psychology*. 2022. Vol. 10(1). Article 157. <https://doi.org/10.1186/s40359-022-00863-z>
- Yablonska T., Vernyk O., Haivoronskyi H. Ukrainian adaptation of the Brief-COPE questionnaire. *Insight: The Psychological Dimensions of Society*. 2023. Vol. 10. P. 66–89. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2023-10-4>
- Younas A., Zeb H., Inayat S., Aziz F. Coping among South Asian individuals living with chronic illnesses: A latent profile analysis. *International Journal of Psychology: Journal Internationale de Psychologie*. 2024. Advance online publication. <https://doi.org/10.1002/ijop.13157>
- Zajdel M., Swan T., Robinson T., Keller K. R., Mountcastle L., Koehly L. M. Stress, coping, and physical health in caregiving. *Translational Issues in Psychological Science*. 2023. Vol. 9(2). P. 123–136. <https://doi.org/10.1037/tps0000349>

Appendices

Keys and test standards of B-COPE-26 (n = 315)

The score for each item can range from 0 to 8 points.

№	Indicators	item No.	Low level	Medium level	High level
C1	Active coping	1, 2	from 2 to 6	7	8
C2	Planning	3, 4	from 2 to 5	from 6 to 7	8
C3	Positive reframing	5, 6	from 2 to 4	from 5 to 7	8
C4	Acceptance	7, 8	from 2 to 6	7	8
C5	Humor	9, 10	from 2 to 4	from 5 to 7	8
C7	Using emotional support	13, 14	from 2 to 4	5	from 6
C8	Using instrumental support	15, 16	from 2 to 4	5	from 6
C9	Venting	19, 20	from 2 to 4	5	from 6
C11	Behavioral disengagement	21, 22	from 2 to 3	4	from 5
C12	Self- blaming	23, 24	from 2 to 3	from 4 to 5	from 6
			Unexpressed manifestation		Expressed
C6	Religion	11, 12	2 – 3		to 4
C8	Denial	17, 18	2		to 3

Note: the distribution of most data indicators does not correspond to the criteria of normality. Therefore, the procedure of calculating quartiles (Q25 and Q75) was used to form test norms.

Table D1. Socio-demographic characteristics of the sample

Sample description markers	First measurement (n = 786)		Second measurement (n = 315)		Third measurement (n = 161)	
	n	%	n	%	n	%
Сmamy: Gender:						
male	163	20.7	64	20.3	36	22.2
female	621	79.0	250	79.4	125	77.6
diverse	2	0.3	1	0.3	-	-
Age:						
up to 24	17	2.2	4	1.3	2	1.2
25–44	444	56.5	166	52.7	93	57.8
45–60	300	38.2	131	41.6	60	37.3
61–75	25	3.2	14	4.4	6	3.7
Education:						
secondary	9	1.1	5	1.6	1	0.6
secondary specialized	31	3.9	13	4.1	7	4.4
incomplete higher	50	6.4	6	1.9	2	1.2
higher	552	70.2	232	73.7	122	75.8
several higher educations	144	18.3	59	18.7	29	18

**Brief COPE-26 Coping Scale:
Ukrainian-Language Adaptation
and Modification for Online Diagnostics**

Marital status:						
married	467	59.4	194	61.6	97	60.2
widower/widow	16	2.0	6	1.9	1	0.6
divorced	76	9.7	29	9.2	14	8.7
unregistered relationship	59	7.5	14	4.4	7	4.3
lonely	168	21.5	72	22.9	42	26.2
Location:						
Ukraine	640	81.4	272	86.3	the information wasn't collected	
abroad	146	18.6	43	13.7		
living in their own city	514	80.3	221	81.2	the information wasn't collected	
displaced persons	126	19.7	51	18.8		
Security of a place of residence:						
remote from hostilities	501	63.8	181	57.5	the information wasn't collected	
close to hostilities	284	36.2	134	42.5		

Table D2. Matrix of factor loadings according to exploratory factor analysis (first measurement, October 2023, n = 786)

item No.	Ferguson Delta	F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7	F8	F9	F10	F11
1	0.52		.64									
2	0.55		.64									
3	0.67		.73									
4	0.66		.59									
5	0.74							.82				
6	0.76							.85				
7	0.62										.59	
8	0.61										.94	
9	0.74			.90								
10	0.80			.85								
11	0.64					.92						
12	0.64					.81						
13	0.75	.89										
14	0.74	.92										
15	0.75	.55										
16	0.73	.67										
17	0.69	.14	.15	-.03	-.01	-.04	-.02	.05	.01	.09	.16	.01
18	0.76	.13	-.05	.07	.15	.01	.02	.14	-.03	.08	.09	.08
19	0.35											.93
20	0.46											.62
21	0.76				.74							
22	0.76				.92							
23	0.68								.67			
24	0.43								1.0			
25	0.57						.67					
26	0.45						1.0					
27	0.76									.80		
28	0.76									.84		
% explained dispersion/ % variance		9.20	6.42	5.64	5.63	5.53	5.39	5.31	5.27	5.09	4.85	4.68
		63.01										

Note: maximum likelihood method with Oblimin rotation; factor loadings greater than .500 are taken into account, items that did not correlate significantly with any factor are marked in italics

Table D3. Reformulation of items that showed low discriminativeness and worsened the internal structure of the measure

№	Original version	First version of translation	Revised version of translation
---	------------------	------------------------------	--------------------------------

Table D4. Indicators of reliability (consistency and stability) of the B-COPE-26 scales

№	Subscales	First measurement (n = 786)		Second measurement (n = 315)		Test-retest (n = 161), correlation coefficient
		Cronbach's alpha	McDonald's omega	Cronbach's alpha	McDonald's omega	
C1	Active coping	.714	.714	.819	.819	.695
C2	Planning	.686	.686	.802	.802	.656
C3	Positive reframing	.828	.829	.860	.862	.739
C4	Acceptance	.751	.751	.759	.759	.466
C5	Humor	.861	.864	.849	.852	.721
C6	Religion	.856	.856	.911	.912	.847
C7	Using emotional support	.898	.899	.903	.903	.354
C8	Using instrumental support	.832	.833	.864	.864	.454
C9	Denial	.763	.741	.703	.723	.519
C10	Venting	.838	.838	.852	.852	.650
C11	Substance Use	.791	.806	.925	.926	.755
C12	Behavioral disengagement	.826	.828	.761	.761	.359
C13	Self-blaming	.800	.800	.788	.788	.714
ПК	Problem-Focused Coping (C1, C2, C3)	.713	.732	.776	.785	.790
ЕК	Emotion-Focused Coping (C7, C8, C10)	.859	.864	.870	.873	.728
УК	Avoidance Coping (C9, C12, C13)	.667	.671	.672	.679	.605

Додатки

Коротка шкала подолання (The Brief COPE-26)

Інструкція: У наступних твердженнях йдеться про різні шляхи подолання життєвих труднощів. Прочитайте наведені твердження та вкажіть, як часто Ви користувалися кожним способом подолання проблем.

Варіанти відповідей:

- 1 = Ніколи так не роблю,
- 2 = Дуже рідко так роблю,
- 3 = Іноді так роблю,
- 4 = Часто так роблю.

Текст методики

1. Я докладаю багато зусиль для того, щоб змінити ситуацію, в якій я опинився(-лась).
2. Я активно вживаю заходів, щоб покращити ситуацію.
3. Я намагаюся розробити стратегію подальших дій.
4. Я ретельно розмірковую над наступними кроками.
5. Я намагаюся дивитись на події в іншому, більш позитивному, світлі.
6. Я намагаюся знайти щось хороше в тому, що відбувається.
7. Я приймаю реальність тих обставин, які вже сталися.

**Brief COPE-26 Coping Scale:
Ukrainian-Language Adaptation
and Modification for Online Diagnostics**

8. Я намагаюся навчитися жити далі з тим, що є.
9. Я жартую з цього приводу.
10. Я висміюю ситуацію, що сталася.
11. Я намагаюся знайти відряду в релігії чи духовних переконаннях.
12. Я молюся або медитую.
13. Я намагаюся отримати емоційну підтримку від інших.
14. Я намагаюся отримати співчуття та розуміння від інших.
15. Я звертаюся за порадою або допомогою до інших людей щодо подальших дій.
16. Я намагаюся отримати реальну допомогу та поради від інших людей.
17. Я намагаюся запевнити себе, що "це не насправді".
18. Я відмовляюся до кінця повірити в те, що це сталося насправді.
19. Я ділюся своїми неприємними почуттями, щоб дати їм волю.
20. Я виражаю свої негативні почуття.
21. Я вживаю алкоголь або інші наркотичні речовини, щоб почуватися краще.
22. Я вживаю алкоголь або інші наркотичні речовини, щоб впоратися з проблемою.
23. Я полишаю марні спроби справитися з проблемою.
24. Я відмовляюся від надмірних зусиль щодо подолання проблеми.
25. Я критикую себе.
26. Я звинувачую себе в тому, що сталося.

Ключі та тестові норми В-COPE-26 (n = 315)

Оцінка кожного копінгу може коливатися від 0 до 8 балів.

№	Показники	№ пункту	Низький рівень	Середній рівень	Високий рівень
C1	Активне подолання	1, 2	від 2 до 6	7	8
C2	Планування	3, 4	від 2 до 5	від 6 до 7	8
C3	Позитивне переосмислення	5, 6	від 2 до 4	від 5 до 7	8
C4	Прийняття	7, 8	від 2 до 6	7	8
C5	Гумор	9, 10	від 2 до 4	від 5 до 7	8
C7	Використання емоційної підтримки	13, 14	від 2 до 4	5	від 6
C8	Використання інструментальної підтримки	15, 16	від 2 до 4	5	від 6
C9	Вираження почуттів	19, 20	від 2 до 4	5	від 6
C11	Поведінковий відхід від проблеми	21, 22	від 2 до 3	4	від 5
C12	Самозвинувачення	23, 24	від 2 до 3	від 4 до 5	від 6
			Невиражений прояв		Виражений
C6	Звернення до релігії	11, 12		2-3	від 4
C8	Заперечення	17, 18		2	від 3

Примітка: розподіл більшості показників даних не відповідає критеріям нормальності. Тому для формування тестових норм використана процедура розрахунків квантилів (Q25 та Q75).

Таблиця Д1. Соціально-демографічні характеристики вибірки

Маркери опису вибірки	Перший вимір (n = 786)		Другий вимір (n = 315)		Третій вимір (n = 161)	
	n	%	n	%	n	%
Стать:						
чоловіки	163	20.7	64	20.3	36	22.2
жінки	621	79.0	250	79.4	125	77.6
інше	2	0.3	1	0.3	-	-
Вік:						
до 24	17	2.2	4	1.3	2	1.2
25-44	444	56.5	166	52.7	93	57.8
45-60	300	38.2	131	41.6	60	37.3
61-75	25	3.2	14	4.4	6	3.7
Освіта:						
середня	9	1.1	5	1.6	1	0.6
середньо-спеціальна	31	3.9	13	4.1	7	4.4
незакінчена вища	50	6.4	6	1.9	2	1.2
вища	552	70.2	232	73.7	122	75.8
декілька вищих освіт	144	18.3	59	18.7	29	18
Сімейний стан:						
одружений/заміжня	467	59.4	194	61.6	97	60.2
вдівець/вдова	16	2.0	6	1.9	1	0.6
розлучений(-а)	76	9.7	29	9.2	14	8.7
незареєстровані стосунки	59	7.5	14	4.4	7	4.3
самотній(-я)	168	21.5	72	22.9	42	26.2
Місце знаходження:						
Україна	640	81.4	272	86.3	інформація не збиралася	
за кордоном	146	18.6	43	13.7		
проживають у своєму місті	514	80.3	221	81.2	інформація не збиралася	
переміщені особи	126	19.7	51	18.8		
Безпека місця проживання:						
віддалене від бойових дій	501	63.8	181	57.5	інформація не збиралася	
наближене до бойових дій	284	36.2	134	42.5		

Таблиця Д2. Матриця факторних навантажень за даними експлораторного факторного аналізу (перший вимір, жовтень 2023, n = 786)

№ пункту	Дельта Фергюсона	F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7	F8	F9	F10	F11
1	0.52		.64									
2	0.55		.64									
3	0.67		.73									
4	0.66		.59									
5	0.74							.82				
6	0.76							.85				
7	0.62										.59	
8	0.61										.94	
9	0.74			.90								
10	0.80			.85								
11	0.64					.92						
12	0.64					.81						
13	0.75	.89										

**Brief COPE-26 Coping Scale:
Ukrainian-Language Adaptation
and Modification for Online Diagnostics**

14	0.74	.92										
15	0.75	.55										
16	0.73	.67										
17	0.69	.14	.15	-.03	-.01	-.04	-.02	.05	.01	.09	.16	.01
18	0.76	.13	-.05	.07	.15	.01	.02	.14	-.03	.08	.09	.08
19	0.35											.93
20	0.46											.62
21	0.76				.74							
22	0.76				.92							
23	0.68								.67			
24	0.43								1.0			
25	0.57						.67					
26	0.45						1.0					
27	0.76									.80		
28	0.76									.84		
% поясненої дисперсії/ % variance		9.20	6.42	5.64	5.63	5.53	5.39	5.31	5.27	5.09	4.85	4.68
		63.01										

Примітка: метод максимальної правдоподібності з Облімін-обертанням; враховані факторні навантаження більші за .500, курсивом відзначені пункти, які значуще не корелювали з жодним фактором.

Таблиця Д3. Переформулювання тверджень, які показали низьку дискримінативність та погіршували внутрішню структуру методики

№	Оригінальний варіант	Перший варіант перекладу	Уточнений варіант перекладу
1	I've been concentrating my efforts on doing something about the situation I'm in	Я зосереджую свої зусилля на тому, щоб знайти вихід із ситуації, у якій я опинився	Я докладаю багато зусиль для того, щоб змінити ситуацію, в якій я опинився
2	I've been taking action to try to make the situation better	Я вживаю заходів, щоб спробувати покращити ситуацію	Я активно вживаю заходів, щоб покращити ситуацію
13	I've been getting emotional support from others	Я отримую емоційну підтримку від інших	Я намагаюсь отримати емоційну підтримку від інших
14	I've been getting comfort and understanding from someone	Я отримую від інших підтримку та розуміння	Я намагаюсь отримати співчуття та розуміння від інших
15	I've been trying to get advice or help from other people about what to do	Я намагаюсь отримати пораду або допомогу від інших людей щодо того, що робити далі	Я звертаюсь за порадою або допомогою до інших людей щодо подальших дій
16	I've been getting help and advice from other people	Я отримую допомогу та поради від інших людей	Я намагаюсь отримати реальну допомогу та поради від інших людей
17	I've been turning to work or other activities to take my mind off things	Я повертаюсь до роботи чи іншої діяльності, щоб відволіктися від проблеми	Щоб відволіктися від проблеми, я концентруюся на роботі
18	I've been doing something to think about it less, such as going to movies, watching TV, reading, daydreaming, sleeping, or shopping	Я відволікаюсь від проблеми простими діями: ходжу в кіно або по магазинах, дивлюся телевізор, читаю, мрію, сплю	Щоб думати про це менше, я роблю щось на кшталт походу в кіно, по магазинах, перегляду ТВ, читання, мріяння або сну
19	I've been saying to myself "this isn't real"	Я повторюю собі, що "це не насправді"	Я намагаюсь запевнити себе, що "це не насправді"

20	I've been refusing to believe that it has happened	Я відмовляюся вірити, що це сталося	Я відмовляюся до кінця повірити в те, що це сталося насправді
24	I've been using alcohol or other drugs to help me get through it	Я вживаю алкоголь або інші наркотичні речовини, щоб впоратися з проблемою	Я вживаю алкоголь або інші наркотичні речовини, щоб пережити труднощі
25	I've been giving up trying to deal with it	Я відмовляюся від спроб розібратися в проблемі	Я полишаю марні спроби справитися з проблемою
26	I've been giving up the attempt to cope	Я відмовляюся від будь-яких спроб подолання	Я відмовляюся від надмірних зусиль щодо подолання проблеми

Таблиця Д4. Показники надійності (узгодженості та стійкості) шкал В-COPE-26

№	Субшкала	Перший вимір (n = 786)		Другий вимір (n = 315)		Тест-ретест (n = 161), коефіцієнт кореляції*
		альфа Кронбаха	омега Мак- дональда	альфа Кронбаха	омега Мак- дональда	
C1	Активне подолання	.714	.714	.819	.819	.695
C2	Планування	.686	.686	.802	.802	.656
C3	Позитивне переосмислення	.828	.829	.860	.862	.739
C4	Прийняття	.751	.751	.759	.759	.466
C5	Гумор	.861	.864	.849	.852	.721
C6	Звернення до релігії	.856	.856	.911	.912	.847
C7	Використання емоційної підтримки	.898	.899	.903	.903	.354
C8	Використання інструментальної підтримки	.832	.833	.864	.864	.454
C9	Заперечення	.763	.741	.703	.723	.519
C10	Вираження почуттів	.838	.838	.852	.852	.650
C11	Вживання психоактивних речовин	.791	.806	.925	.926	.755
C12	Поведінковий відхід від проблеми	.826	.828	.761	.761	.359
C13	Самозвинувачення	.800	.800	.788	.788	.714
ПК	Проблемно-орієнтований копінг (C1, C2, C3)	.713	.732	.776	.785	.790
ЕК	Емоційно-орієнтований копінг (C7, C8, C10)	.859	.864	.870	.873	.728
УК	Унікаючий копінг (C9, C12, C13)	.667	.671	.672	.679	.605

Примітка: * – всі коефіцієнти кореляції є значущими на рівні $p < .001$.

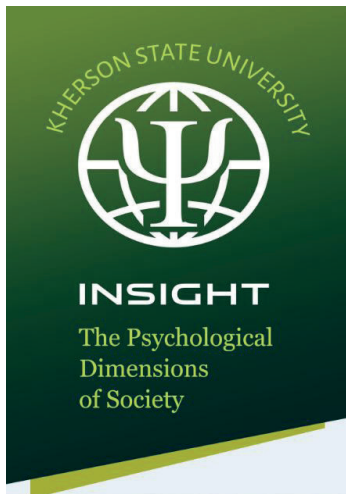
Brief COPE-26 Coping Scale:
Ukrainian-Language Adaptation
and Modification for Online Diagnostics

Таблиця Д5. Кореляції шкал В-COPE-26 (n = 315)

	Субшкали скороченої версії													
	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8	C10	C11	C12	C13	C14	
	Active Coping	Planning	Positive Reframing	Acceptance	Humor	Religion	Using emotional support	Using instrumental support	Denial	Venting	Substance Use	Behavioral Disengagement	Self-Blame	
Субшкали диспозиційного опитувальника COPE в адаптації Ю. Коваленко														
Активне подолання	.55***	.46***	.23***	.28***	.11	.08	.13*	.04	-.10	.11	-.06	-.29***	-.19***	
Планування	.43***	.45***	.26***	.33***	.40***	.04	.15***	.05	-.09	.12*	-.09	-.28***	-.13*	
Позитивна інтерпретація та особистісний розвиток	.25***	.18**	.72***	.37***	.34***	.18**	.25***	.16**	-.00	.12*	-.11	-.18**	-.17**	
Прийняття	.18**	.13*	.29***	.51***	.18**	.08	.17***	.097	-.11	.16**	-.02	-.16**	-.09	
Почуття гумору	.13*	.05	.28***	.22***	.77***	-.03	.12*	.04	-.04	.05	-.00	-.11*	-.11	
Релігійний копінг	-.02	.02	.10	-.04	-.15**	.77***	.03	.07	.14*	.02	-.02	.11*	.03	
Пошук емоційної соціальної підтримки	.09	.05	.13*	.07	.09	.10	.63***	.55***	.04	.61***	.06	-.10	-.07	
Пошук інструментальної соціальної підтримки	.12*	.12*	.15**	.12*	.10	.12*	.50***	.58***	.05	.52***	.04	-.10	-.03	
Ментальне відволікання	-.12*	-.01	.05	-.00	.15**	.07	.13*	.16**	.21***	.11	.12*	.12*	.21***	
Заперечення	-.24***	-.13*	-.03	-.16**	-.07	.05	-.02	.07	.44***	-.03	.12*	.26***	.17**	
Фокусування на емоціях та емоційна розрядка	.09	.07	-.03	-.08	-.08	.07	.28***	.30***	.08	.57***	.07	.03	.17**	
Вживання алкоголю та наркотиків	-.06	-.02	-.13*	-.14*	-.03	-.05	.01	.09	.12*	.10	.70***	.06	.19***	
Поведінкове відволікання	-.23***	-.22***	.11	.07	.26***	-.00	-.01	.07	.15**	.01	.05	.27***	.21***	
Позитивне ментальне здоров'я	.22***	.18**	.34***	.29***	.21***	.09	.20***	.06	-.11*	.06	-.11	-.18**	-.31***	
Емоційне прийняття	.19***	.11*	.19***	.19***	.13*	.01	.43***	.21***	-.10	.17**	-.07	-.15**	-.25***	
Соціальна дистантність	-.19***	-.16**	-.21***	-.16**	-.05	-.07	-.28***	-.09	.11*	-.08	.10	.18**	.30***	

Примітка: * — коефіцієнт кореляції значущий при $p < .050$; ** — коефіцієнт кореляції значущий при $p < .010$; *** — коефіцієнт кореляції значущий при $p < .001$.

**Педагогічна психологія
та психологія розвитку**

**Pedagogical and
developmental
psychology**

Formation of Professional Identity of Future Teachers under Conditions of a Digital Educational Environment

<https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-8>

How to Cite (Style APA):

Yaremchuk, N., Pinchuk, N., Kalahurka, K., & Turko, B. (2024). Formation of Professional Identity of Future Teachers under Conditions of a Digital Educational Environment. *Insight: the psychological dimensions of society*, 12, 229–249. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-8>

Як цитувати (Стиль ДСТУ 8302: 2015):

Яремчук Н., Пінчук Н., Калагурка К., Турко Б. Становлення професійної ідентичності майбутніх педагогів в умовах цифрового освітнього середовища. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2024. № 12. С. 229–249. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-8>

UDC [159.923.2:37-051]:331.101.3

Formation of Professional Identity of Future Teachers under Conditions of a Digital Educational Environment

Становлення професійної ідентичності майбутніх педагогів в умовах цифрового освітнього середовища

Received: February 01, 2024

Accepted: October 28, 2024

Nataliya Yaremchuk*

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor,
Department of Primary and Preschool Education, Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-7218-6543>

Nazarii Pinchuk

PhD Student,
Department of Primary Education, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0001-1553-5177>

Khrystyna Kalahurka

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor,
Department of General Pedagogy and Pedagogy of Higher Education, Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-3179-4694>

Bohdanna Turko

PhD, Assistant,
Department of Primary and Preschool Education, Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-6125-1098>

Наталія Яремчук*

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент,
кафедра початкової та дошкільної освіти, Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-7218-6543>

Назарій Пінчук

аспірант,
кафедра початкової освіти, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна
<https://orcid.org/0009-0001-1553-5177>

Христина Калагурка

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент,
кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи, Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-3179-4694>

Богданна Турко

доктор філософії в галузі педагогіки, асистент,
кафедра початкової та дошкільної освіти, Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-6125-1098>

* Corresponding Author: yaremn16@gmail.com

* Автор-кореспондент: yaremn16@gmail.com

Abstract

The aim of the theoretical-empirical research is to identify the formation and types of professional identity of future teachers trained under conditions of a digital educational environment. **Methods.** The research participants were postgraduate students seeking a Master's degree who were trained exclusively in a distance format ($n = 80$). Valid and reliable psycho-diagnostic tools were used to determine the main parameters of the respondents' professional identity. The factor analysis with the procedure of extracting principal components was applied. **Results.** It was found that the descriptive frequency characteristics of dependent and independent variables do not differ from similar samples of students seeking a degree in pedagogy examined in related studies. The correlations established using the statistical parameter of Spearman (r_s) demonstrated internal regularities. It was found that the "emotional-volitional component" with two correlations is the most dependent parameter of professional identity, and "love" with five correlations is the most dependent parameter of terminal value. The factor analysis was used to reduce dimensionality and identify five types of professional identity: "procedural-content professional identity" (PCPI), "value-oriented professional identity" (VOPI), "cognitive-pragmatic professional identity" (CPPI), "alternative-oriented professional identity" (AOPI) and "personality-oriented professional identity" (POPI). It was explained that orientation towards values and search of meaning in professional development and growth remain priorities for the majority of respondents trained in a digital educational environment. **Discussion and conclusions.** It was substantiated that the types of professional identity of future teachers trained under conditions of a digital educational environment are dominant psycho-complexes which are indicators of initial professionalization that reflect self-actualization intentions and constitute a key line of life and personal self-identification. It was recommended that the identified types of professional identification should be operationalized in educational theory and practice, and the methods for identifying the types of professional identity should be considered by organizers of educational process in a distance format.

Keywords: educational management,

Nataliya Yaremchuk
Nazarii Pinchuk
Khrystyna Kalahurka
Bohdanna Turko

Анотація

Метою теоретико-емпіричного дослідження є з'ясування становлення і типів професійної ідентичності майбутніх педагогів, підготовлених в умовах цифрового освітнього середовища. **Методи.** Учасниками дослідження є здобувачі другого (магістерського) рівня освіти, підготовка яких здійснена виключно в дистанційному форматі ($n = 80$). Застосовано валідний і надійний психодіагностичний інструментарій, яким визначено основні параметри професійної ідентичності респондентів. Застосовано факторний аналіз з процедурою виокремлення головних компонент. **Результати.** Встановлено, що описові частотні характеристики залежних і незалежних змінних не мають відмінностей зі схожими вибірками здобувачів педагогічного фаху, отриманих у дотичних дослідженнях. З'ясовані зв'язки за статистичним параметром Spearman (r_s) продемонстрували внутрішні закономірності. Констатовано, що найбільш залежним параметром професійної ідентичності є "емоційно-вольовий компонент" (два зв'язки) і термінальної цінності є "кохання" (п'ять зв'язків). Факторним аналізом здійснено зменшення співрозмірності й установлено п'ять типів професійної ідентичності: "процесуально-змістова професійна ідентичність" (ПЗПІ), "ціннісно-орієнтована професійна ідентичність" (ЦОПІ), "пізнавально-прагматична професійна ідентичність" (ПППІ), "альтернативно-орієнтована професійна ідентичність" (АОПІ) і "особистісно-орієнтована професійна ідентичність" (ООПІ). Пояснено, що орієнтація на цінності й пошук сенсу в професійному становленні та розвитку залишаються пріоритетом для превалюючої частини респондентів, підготовлених у цифровому освітньому середовищі. **Дискусія і висновки.** Обґрунтовано, що типами професійної ідентичності майбутніх педагогів, підготовлених в умовах цифрового освітнього середовища, є домінуючі психокомплекси, які є індикаторами первинної професіоналізації, що відображає самоактуалізаційні інтенції і складає ключову лінію життєвого й особистісного самовизначення. Рекомендовано з'ясовані типи професійної ідентичності операціоналізувати в освітню теорію і практику, а методику визначення типів взяти до уваги організаторам освітнього процесу дистанційного формату.

Ключові слова: менеджмент освіти, про-

Formation of Professional Identity of Future Teachers under Conditions of a Digital Educational Environment

professional image, professional training, professional readiness of future specialists, university, distance learning format.

Introduction

The dynamic changes sweeping our society have dramatically affected the traditional way of life. The system of education has undergone substantial organizational and content innovations. Organization of educational process in a distance learning format should comply with a number of requirements related to cybersecurity of a digital educational environment, align with cybersecurity legislation, adhere to sanitary regulations, mental hygiene, protection of personal data and the use of advanced functionality to develop necessary competences of students. The martial law introduced in Ukraine on February 24, 2022 also has a significant impact on the functioning of educational institutions, requiring safe working conditions for all subjects of educational process (Blynova et al., 2022). Under such conditions, an organizational component of managing an educational institution and its high operational readiness come to the fore. Organizational difficulties, technical problems in the functioning of communication systems slow down the training process and reduce the quality of an interactive educational impact. The alternation of classes in synchronous and asynchronous modes also makes adjustments. The use of communication tools available for all participants of educational process, readiness to apply them, planning reserve days for tests and encouraging self-educations of future professionals remain an alternative. The above challenges do not reduce the value of distance education, but rather actualize a number of permanent tasks and changes, which should be constantly monitored.

In scientific literature, there are empirical studies which reveal and substantiate the conditions for introducing a distance educational format, searching for a way out of this situation (Kobylarek et al., 2021; Suchikova et al., 2023; Tsybuliak et al., 2023). A distance learning format certainly has a number of advantages in terms of mobility, time saving, high efficiency, wider opportunities for using results of artificial intelligence. Under conditions of a digital educational environment, artificial intelligence tools gain importance and high efficiency (Desing

фесійний імідж, фахова підготовка, професійна готовність майбутніх фахівців, університет, дистанційна форма навчання.

Вступ

Динамічні зміни, що огорнули наше суспільство, кардинально позначилися на традиційному укладі життя. Суттєвих організаційно-змістових нововведень зазнала система освіти. Організація освітнього процесу під час дистанційного навчання вимагає дотримання низки вимог, які стосуються безпеки цифрового освітнього середовища, норм законодавства щодо кібербезпеки, врахування вимог санітарного регламенту, гігієни розумової праці, захисту персональних даних і використання розширеного функціоналу для формування необхідних компетентностей здобувачів. Воєнний стан, який введено в Україні з 24 лютого 2022 року, також суттєво регламентує роботу закладів освіти, вимагаючи дотримання безпечних умов роботи усіх суб'єктів освітнього процесу (Blynova et al., 2022). За таких умов управлінська складова менеджменту освітнього закладу, її висока операційна готовність виходять на перший план. Організаційні труднощі, технічні неполадки в роботі комунікаційних систем сповільнюють процес підготовки і знижують якість інтерактивного освітнього впливу. Чергування занять у синхронному й асинхронному режимах також вносить свої корективи. Альтернативою залишається використання засобів комунікації, які доступні всім учасникам освітнього процесу, готовність їх застосовувати, планування резервних днів для контрольних випробувань і стимулювання самоосвіти майбутніх фахівців. Окреслені виклики не зменшують цінності дистанційної освіти, а радше актуалізують низку перманентних завдань і змін, стан розв'язання яких потрібно постійно контролювати.

У науковій літературі є емпіричні дослідження, які розкривають і обґрунтовують умови впровадження дистанційного формату освіти, пошук шляхів виходу із ситуації, що склалася (Kobylarek et al., 2021; Suchikova et al., 2023; Tsybuliak et al., 2023). Дистанційний формат навчання безумовно має низку переваг, які стосуються мобільності, економії часу, високої операційності, ширших можливостей застосування результатів штучного інтелекту. Засоби штучного інтелекту в умовах цифрового освітнього середовища набувають ваги й високої

et al., 2024; Mialkovska et al., 2023). Despite these advantages, it is necessary not to lose and to ensure the development of integral, general and professional competences of future specialists. Undoubtedly, program learning outcomes will need to be reviewed, changed and improved. A number of key competences of a future teacher's work lie in the plane of interpersonal interaction and require the development of communication skills, reflective and emphatic abilities (Popovych et al., 2023; Radul et al., 2023; Suchikova & Tsybuliak, 2023). The necessity to develop future teachers' reflexivity is emphasized by Y. Muchnik-Rozanov and D. Tsybulsky (2021), while other scientists underscore the anticipatory component of life orientations (Tavrovetska et al., 2023), the axiological component (Hulias & Karpenko, 2022), constructive expectations (Popovych et al., 2020) and notions of the future image of the profession (Ruohotie-Lyhty et al., 2021). Researchers T. Gumennykova et al. (2021) proposed a model positioning the development of a teacher's role in the context of their professional-personal development and self-awareness as a subject of educational process. The program for integrating formal and informal education and the formation of a future teacher's key competences on this basis are a mechanism for implementing this model.

In the context of a future teacher's professional growth and development, the above statements concern such a systemic formation as professional identity. Professional identity is a psychological category and dynamic structural formation which reflects the level of a professional's awareness and belonging to the profession and professional community. The cognitive component reflects an individual's notions of the profession and their place in a professional group. The emotional-value component is embodiment of the attitudes, mindsets, value orientations and meanings formed in the dimension of the profession. The behavioral component involves ways of taking actions which a future professional is ready to perform (Prokhorenko et al., 2023). The development of professional identity combined two groups of factors – objective and subjective. The objective factors include corporate culture, traditions of an educational institution, certificate programs, specialized courses incorporated into educational programs, and also relationships between teachers and students. The development of an individual's

операційності (Desing et al., 2024; Mialkovska et al., 2023). Попри такі переваги, необхідно не втратити й забезпечити сформованість інтегральних, загальних і фахових компетентностей майбутніх фахівців. Звісно, програмні результати навчання потребуватимуть перегляду, змін і вдосконалення. Низка ключових компетентностей роботи майбутнього педагога лежить у площині міжособистісної взаємодії й потребує розвитку комунікативних здібностей, рефлексивних і емпатичних здатностей (Popovych et al., 2023; Radul et al., 2023; Suchikova, Tsybuliak, 2023). На необхідності сформованості рефлексивності майбутніх вчителів акцентують увагу Y. Muchnik-Rozanov, D. Tsybulsky (2021), на антиципаційній складовій життєвих орієнтацій – N. Tavrovetska et al. (2023), на аксіологічній складовій – I. Hulias, Z. Karpenko, (2022), конструктивних очікуваннях – I. Popovych et al. (2020) і на уявленнях про майбутній образ професії – M. Ruohotie-Lyhty et al. (2021). Дослідники T. Gumennykova et al. (2021) запропонували модель, у якій позиціонують розвиток рольової позиції вчителя в контексті його професійно-особистісного становлення й самоусвідомлення як суб'єкта освітнього процесу. Механізмом реалізації моделі є програма інтеграції формальної й неформальної освіти та формування на такій основі ключових компетентцій майбутнього вчителя.

Окреслені тези в контексті професійного становлення та розвитку майбутнього педагога зачіпають таке системне утворення, як професійна ідентичність. Професійна ідентичність є психологічною категорією та динамічним структурним утворенням, яке відображає рівень усвідомлення й приналежності фахівця до професії та професійної спільноти. Когнітивна складова відображає уявлення людини про професію та її місце в професійній групі. Емоційно-ціннісна складова є уособленням ставлення, настановлень, ціннісних орієнтацій і сенсів, що сформовані у вимірах професії. Поведінкова складова передбачає способи дій, які реалізуються або є готовністю реалізувати майбутнім фахівцем (Prokhorenko et al., 2023). Розвиток професійної ідентичності об'єднав дві групи чинників – об'єктивні та суб'єктивні. До об'єктивних віднесено корпоративну культуру, традиції закладу освіти, сертифікатні програми, профільні курси, що включені до освітньої програми, а також взаємостосунки викладачів зі здобувачами. Вагомим суб'єк-

Formation of Professional Identity of Future Teachers under Conditions of a Digital Educational Environment

“self-concept”, including the professional one, and also the development of the value-meaning sphere are important subjective factors (Melynk, 2018). The outlined dimensions reach the peaks of self-actualization, the fundamentals of which were revealed by E. Shostrom (1964). In particular, D. Hamman et al. (2012) paid attention to time competence and the ability to model the future. The research by M. Delgado-García and M. Toscano Cruz (2021) considers professional identity to be a resource which allows creating a profile of future teachers. The respondents were postgraduate students seeking a Master’s degree. The individual-psychological profile and the initial level of their professional training were considered by the researchers to be basic. Future teachers’ professional identity cannot do without an efficiently organized process of cooperation during the training, as emphasized by M.-P. Baron et al. (2022). The controlled process of combining individual-typological characteristics of students and teachers in the process of joint activity is highlighted by researchers Halian et al. (2023a; 2023b) who proved its importance for the self-efficacy of the latter. Another study by K. Kovalcikiene and L. Buksnyte-Marmiene (2021) proved that it is important for future university teachers who are doctoral students to develop teaching competences along with research competences. This combination will allow successfully identifying themselves with the teaching profession.

Types of professional identity of future teachers trained under conditions of a digital educational environment are considered to be combination of relevant psychological content parameters into dominant psycho-complexes which are indicators of initial socialization, reflect self-actualization intentions of future professionals, and constitute an important line of life and personal self-identification.

Hypotheses. Psychological content parameters of the competences of future teachers developed under conditions of a digital educational environment will affect the type of professional identity.

The aim. To conduct theoretical-empirical research into the types of professional identity of future teachers trained under conditions of a digital educational environment.

тивним чинником є розвиток “Я-концепції” особистості, зокрема професійної, а також розвиток ціннісно-сислової сфери (Мельник, 2018). Окреслені виміри сягають вершин самоактуалізації, вихідні положення якої розкриті E. Shostrom (1964). Зокрема, на часовій компетентності, здатності моделювати майбутнє звернуто увагу D. Hamman et al. (2012). У дослідженні M. Delgado-García, M. Toscano Cruz (2021) професійну ідентичність розглянуто як ресурс, який дозволяє конструювати профіль майбутніх учителів. Респондентами були здобувачі, які здобували ступінь магістра. Індивідуально-психологічний профіль і початковий рівень їхньої професійної підготовки були визначені дослідниками як базові. Професійна ідентичність майбутніх учителів не може обійтися без якісно налагодженого процесу співробітництва під час підготовки, на чому наголошують M.-P. Baron et al. (2022). На керованому процесі поєднання індивідуально-типологічних властивостей здобувачів і наставників у процесі спільної діяльності зроблено акцент дослідниками Halian et al. (2023a; 2023b) і доведено її важливість у самоефективності останніх. У іншому дослідженні K. Kovalcikiene, L. Buksnyte-Marmiene (2021) доказано, що для майбутніх викладачів університетів, які є докторантами, важливо поряд із формуванням дослідницьких компетенцій формувати компетенції викладання. Окреслене поєднання дозволить успішно ідентифікувати себе з професією викладача.

Під типами професійної ідентичності майбутніх педагогів підготовлених в умовах цифрового освітнього середовища розуміємо поєднання релевантних психологічних змістових параметрів у домінуючі психокомплекси, які є індикаторами первинної професіоналізації, відображають самоактуалізаційні інтенції фахівців, є важливою лінією життєвого й особистісного самовизначення.

Гіпотези. Психологічні змістові параметри компетентності майбутніх педагогів, сформовані в умовах цифрового освітнього середовища позначаються на типах професійної ідентичності.

Метою є теоретико-емпіричне дослідження становлення і з’ясування типів професійної ідентичності майбутніх педагогів, підготовлених в умовах цифрового освітнього середовища.

Methods

Participants. The randomly selected research participants were postgraduate students seeking a Master's degree who were trained exclusively in a distance format ($n = 80$). The postgraduate students took a Master's degree courses in pedagogy and prepared for teaching and research activity at two higher education institutions: Ivan Franko National University of Lviv (Ukraine) and Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ukraine). The gender distribution was as follows: females ($n = 62$; 77.5%) and males ($n = 18$; 22.5%). The descriptive characteristic of the sample: $M = 22.33$; $SD = \pm 4.43$; $M_o = 23.0$; $M_e = 22.5$.

Organization of Research. The summative strategy was considered to be optimal for solving research problems and achieving the purpose. The empirical materials were collected during the final term of study (September 2023 – December 2023). The respondents were given standard questionnaires through Google Form. The organizers met all the necessary requirements for such research: anonymity of personal data and content of the participants' responses; awareness of the time allotted for the survey and the time limits for each method; voluntary participation in the survey and the possibility to leave the research at any time. Therefore, only those responses which were complete and did not contain extreme outliers were selected from the total number of surveyed participants. Such organization of the empirical research, according to the organizers' opinion, had to ensure validity and reliability of the obtained data. The research was approved by educational-methodological councils and ethics committees of the higher education institutions. The research adheres to ethical norms stated in the Declaration of Helsinki (WMA Declaration of Helsinki, 2013).

Procedures and Instruments. The method "Questionnaire of Professional Identity" (QPI) modified by O. Radzimovska (2015) was the main psycho-diagnostic tool. The questionnaire contained forty-eight statements, a three-point scale, direct and reverse scoring by the scales. Eight parameters of the research participants' professional identity were identified: the level of identity development (LID), the cognitive-reflective component (CRC), the motivational-value component (MVC), the projective-behavioral component (PBC), the emotional-

**Nataliya Yaremchuk
Nazarii Pinchuk
Khrystyna Kalahurka
Bohdanna Turko**

Методи

Учасники. Учасниками дослідження рандомно обрано здобувачів другого (магістерського) рівня освіти, які проходили підготовку виключно в дистанційному форматі ($n = 80$). Здобувачі опановували педагогічний фах на освітніх програмах другого рівня, які готувалися до викладацької й науково-дослідної діяльності та навчалися на базі двох закладів вищої освіти: Львівського національного університету імені Івана Франка (Україна) і Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Україна). За статевим диференціюванням отримано такий розподіл: жіночої ($n = 62$; 77.5%) і чоловічої статей ($n = 18$; 22.5%). Описова характеристика вибірки: $M = 22.33$; $SD = \pm 4.43$; $M_o = 23.0$; $M_e = 22.5$.

Організація дослідження. Констатувальна стратегія прийнята як оптимальна для розв'язання поставлених завдань і досягнення мети. Емпіричний матеріал зібрано впродовж заключного семестру навчання (вересень 2023 – грудень 2023). Респондентам запропоновано стандартні опитувальники через Google Form. Організатори витримали всі необхідні вимоги до такого рівня дослідження: анонімність особистісних даних і змісту відповідей учасників; поінформованість про відведений час на опитування й наявність ліміту часу на кожну методику; добровільність участі в опитуванні й можливість у будь-який час припинити свою участь. Тому з усього загалу опитаних учасників було відібрано тільки ті відповіді, які були повними й не містили екстремальних крайніх значень. Така організація емпіричного дослідження, на думку організаторів, мала забезпечити достовірність і надійність отриманих даних. Дослідження схвалено навчально-методичними радами й етичними комітетами закладів вищої освіти. У дослідженні витримано етичні норми, які проголошено в Гельсінській декларації (WMA Declaration of Helsinki, 2013).

Процедура та інструменти. Основним психодіагностичним інструментом була модифікована методика О. Радзімовської (2015) "Опитувальник професійної ідентичності" (ОПІ). Опитувальник налічував сорок вісім тверджень, трьохбальну шкалу, прямий та зворотний підрахунок балів за шкалами. З'ясовано вісім параметрів професійної ідентичності досліджуваних: рівень розвитку ідентичності (РПІ), когнітивно-рефлексивний компонент (КРК), мотиваційно-ціннісний компонент

Formation of Professional Identity of Future Teachers under Conditions of a Digital Educational Environment

volitional component (EVC), the activity-practical component (APC), personal professional activity (PPA), and alternative professional identity (API). Cronbach's alpha ($\alpha = .745$) indicated a satisfactory level of homogeneity of the empirical data. The next method applied in the research is "Self-Esteem" (SE) (Budassi, 1971). This instrument was used to determine the level of adequacy of the respondent's evaluation of their traits and the correspondence of their claims to this level. The version of the questionnaire tested by O. Borysiuk was applied (2021). Three levels of self-esteem were determined: adequate, low and inflated. Cronbach's alpha ($\alpha = .815$) indicated a medium level of homogeneity of the empirical data. The method "Rokeach Value Survey" (RVS) (Rokeach, 1979) was used to rank terminal and instrumental values. The version of the method adapted by N. Yaremchuk et al. (2021) was applied. The ranking form contained eighteen values of each group. The respondents ranked values from the highest one – 1 to the lowest one – 18. The ranks were placed in order of importance, depending on their professional intentions and life principles. A satisfactory level of homogeneity of the empirical data was indicated by Cronbach's alpha ($\alpha = .713$).

Variables. Variables of the research into types of professional identity are quantitative and qualitative measurements reflecting the parameters of professional identity, levels of self-esteem and value ranks. Since the research is summative, differentiation between dependent and independent variables was not made. Additional variables were not introduced.

Statistical Analysis. The computer programs "MS Office Excel 2007", "MS Office Word 2007" and "IBM SPSS Statistics" version 29.00.01 were used. Standard statistically significant parameters were applied to identify descriptive frequency characteristics, perform comparison with the data of similar samples, establish correlations and reduce dimensionality of the research parameters. The levels of $p \leq .050$ and $p \leq .010$ were considered to be statistically significant. To identify the obtained types by the factor analysis, the load on the research parameter which was at least $p \leq .600$ was taken into consideration.

Results

The terminal and instrumental values were ranked using the method "Rokeach Value

(МЦК), проєктивно-поведінковий компонент (ППК), емоційно-вольовий компонент (ЕВК), діяльнісно-практичний компонент (ДПК), особистісну професійну активність (ОПА), альтернативну професійну ідентичність (АПІ). Отримано задовільний рівень гомогенності емпіричних даних Cronbach ($\alpha = .745$). Наступною є методика дослідження "Самооцінка особистості" (СО) (Budassi, 1971). Цим інструментом з'ясовано рівень адекватності своїх якостей і відповідності цьому рівню домагань. Застосовано апробовану версію опитувальника О. Борисюк (2021). Визначено три рівні самооцінки: адекватна, низька й завищена. Отримано середній рівень гомогенності емпіричних даних Cronbach ($\alpha = .815$). За методикою "Ціннісні орієнтації особистості" (ЦОО) (Rokeach, 1979) здійснено рангування термінальних та інструментальних цінностей. Застосовано апробовану версію методики N. Yaremchuk et al. (2021). У бланку для рангування було по вісімнадцять цінностей кожної з груп. Респонденти присвоювали від найвищого – 1 ранг до найнижчого – 18 ранг. Ранги були розставлені в порядку їх значущості, в залежності від своїх професійних інтенцій та життєвих принципів. Отримано задовільний рівень гомогенності емпіричних даних Cronbach ($\alpha = .713$).

Змінні. Змінними дослідження типів професійної ідентичності є кількісні і якісні виміри, які відобразили параметри професійної ідентичності, рівні самооцінки та ранги цінностей. Оскільки дослідження констатувальне, то диференціювання на залежні й незалежні змінні не проводили. Додаткові змінні не вводили.

Статистичне аналізування. Використано комп'ютерні програми "MS Office Excel 2007", "MS Office Word 2007" і "IBM SPSS Statistics" version 29.00.01. Використано стандартні статистично достовірні параметри, якими визначено: описові частотні характеристики, порівняння з даними схожих вибірок, кореляційні зв'язки, зменшення співрозмірності досліджуваних чинників. Статистично достовірними рівнями, які прийнято в розрахунки, були $p \leq .050$ і $p \leq .010$. Для ідентифікації отриманих типів за факторним аналізом враховано навантаження на досліджуваний параметр не нижчі від $p \leq .600$.

Результати

Проранговано термінальні та інструментальні цінності за методикою "Ціннісні орієн-

Survey” (RVS) (Rokeach, 1979). According to the research methodology, three dominant ranks of values were selected in each group and taken into account. The values with the highest rank were considered to have the greatest impact on personal and professional existences of the research participants. Tabl. 1 presents prevailing terminal values of the respondents.

тації особистості” (ЦОО) (Rokeach, 1979). Згідно з розробленою методологією дослідження, за кожною групою цінностей відібрано три домінуючі позиції цінностей, які взято в подальший розрахунок. Цінності, що мають найвищий ранг, вважали такими, що володіють найбільшим впливом на особистісні й професійні екзистенції досліджуваних. У табл. 1 подано превалюючі термінальні цінності респондентів.

Table 1. Prevailing terminal values of the respondents (n = 80)

Таблиця 1. Превалюючі термінальні цінності респондентів (n = 80)

Values / Цінності	Average indicator / Середній показник	Rank/ Ранг
Interesting job (IJ) Цікава робота (ЦР)	5.50	1
Self-confidence (SC) Впевненість у собі (BC)	5.93	2
Love (L) Кохання (К)	6.75	3

Source: Own research.

Ресурс: власне дослідження.

Since M. Rokeach (1979) included the goal which an individual seeks to achieve in the content of terminal values, an interesting job, self-confidence and love are operational representations of this goal. Tabl. 2 shows prevailing instrumental values of the respondents.

Оскільки у зміст термінальних цінностей М. Рокеш (1979) вкладав мету, яку прагне досягти особистість, то цікава робота, впевненість у собі й кохання є операційним відтворенням цієї мети. У табл. 2 подано превалюючі інструментальні цінності респондентів.

Table 2. Prevailing instrumental values of the respondents (n = 80)

Таблиця 2. Превалюючі інструментальні цінності респондентів (n = 80)

Values / Цінності	Average indicator / Середній показник	Rank / Ранг
Educatedness (E) Освіченість (О)	7.05	1
Responsibility (R) Відповідальність (В)	8.00	2
Self-efficacy in actions (SA) Ефективність у справах (ЕС)	8.08	3

Source: Own research.

Ресурс: власне дослідження.

Accordingly, M. Rokeach (1979) included methods for achieving the goal in the content of instrumental values. Thus, the research participants chose educatedness, responsibility and self-efficacy in actions as methods for achieving the current goal. Tabl. 3 gives descriptive frequen-

Відповідно у зміст інструментальних цінностей М. Рокеш (1979) вклав способи досягнення мети. Отже, досліджувані обрали освіченість, відповідальність і ефективність у справах способами досягнення поточної мети. У табл. 3 подано описові частотні характери-

Formation of Professional Identity of Future Teachers under Conditions of a Digital Educational Environment

cy characteristics by all the research parameters of the following methods: “Questionnaire of Professional Identity” (Radzimovska, 2015), “Self-Esteem” (Budassi, 1971) and “Rokeach Value Survey” (Rokeach, 1979).

стики за всіма досліджуваними параметрами методик: “Опитувальник професійної ідентичності” (Радзімовська, 2015), “Самооцінка особистості” (Budassi, 1971) і “Ціннісні орієнтації особистості” (Rokeach, 1979).

Table 3. Descriptive frequency characteristics of the research parameters (n = 80)
Таблиця 3. Описові частотні характеристики параметрів дослідження (n = 80)

Parameters / Параметри	M	SD	Me	Mo
“QPI” (Radzimovska, 2015) / “ОПІ” (Радзімовська, 2015)				
Level of identity development (LID) Рівень розвитку ідентичності (РПІ)	46.83	±13.46	47.00	42.00 ^a
Cognitive-reflective component (CRC) Когнітивно-рефлексивний компонент (КРК)	9.55	±3.08	10.00	10.00
Motivational-value component (MVC) Мотиваційно-ціннісний компонент (МЦК)	9.73	±2.10	10.00	10.00
Projective-behavioral component (PBC) Проективно-поведінковий компонент (ППК)	9.13	±2.46	9.00	10.00
Emotional-volitional component (EVC) Емоційно-вольовий компонент (ЕВК)	8.85	±2.41	8.50	8.00
Activity-practical component (APC) Діяльнісно-практичний компонент (ДПК)	9.46	±2.66	10.00	10.00
Personal professional activity (PPA) Особистісна професійна активність (ОПА)	8.05	±2.37	8.00	10.00
Alternative professional identity (API) Альтернативна професійна ідентичність (АПІ)	7.65	±1.81	8.00	8.00
“SE” (Budassi, 1971) / “СО” (Budassi, 1971)				
Level of self-esteem (LS) Рівень самооцінки (РС)	44.89	±13.92	44.00	40.00 ^a
“RVS” (Rokeach, 1979) / “ЦОО” (Rokeach, 1979)				
Interesting job (IJ) Цікава робота (ЦР)	5.50	±4.60	3.00	2.00
Self-confidence (SC) Впевненість у собі (ВС)	5.93	±3.63	5.00	5.00
Love (L) Кохання (К)	6.75	±4.44	6.00	2.00
Educatedness (E) Освіченість (О)	7.05	±3.92	6.00	4.00
Responsibility (R) Відповідальність (В)	8.00	±4.13	7.00	5.00
Self-efficacy in actions (SA) Ефективність у справах (ЕС)	8.08	±4.67	8.50	7.00

Note: M – mean of the distribution; SD – mean of the sampling distribution; Me – median; Mo – mode; a – the lowest modal value.

Source: Own research.

Примітка: M – середнє розподілу; SD – середнє квадратичне розподілу; Me – медіана; Mo – мода; a – найменше модальне значення.

Ресурс: власне дослідження.

The obtained descriptive frequency characteristics do not have statistically significant differences in comparison with other academic samples (Yaremchuk et al., 2024), there are no differences with average research norms (Radzimovska, 2015). It is noteworthy that the mean of the ranks (see Tabl. 1 and Tabl. 2) and the mean of the distribution (see Tabl. 3) coincided which confirms the accuracy of the statistical operations.

Tabl. 4 presents the matrix of correlations between the parameters of professional identity and the respondents' level of self-esteem and values.

Отримані описові частотні характеристики не мають статистично достовірних відмінностей у порівнянні з іншими академічними вибірками (Yaremchuk et al., 2024), відсутні відмінності з дослідницькими середніми нормами (Радзімовська, 2015). Важливим фактом є те, що середні показники за рангами (див. табл. 1 і табл. 2) й середнє розподілу (див. табл. 3) співпали, що є підтвердженням точності статистичних операцій.

У табл. 4 подано кореляційну матрицю зв'язків між параметрами професійної ідентичності та рівнем самооцінки й цінностями респондентів.

Table 4. Correlation matrix of the research parameters (n = 80)

Таблиця 4. Кореляційна матриця досліджуваних параметрів (n = 80)

Scale Шкала	Correlation coefficient Коефіцієнт кореляції	LS / PC	IJ / ЦР	SC / BC	L / K	E / O	R / B	SA / EC
LID/PPI	r_s	.239*	.038	.074	-.291**	.088	-.166	-.102
	p	.033	.737	.515	.009	.439	.142	.368
CRC/КРК	r_s	-.103	.004	.104	-.017	.251*	.021	-.057
	p	.365	.969	.358	.878	.025	.856	.619
MVC/ МЦК	r_s	.169	.080	.077	-.122	.040	-.098	.074
	p	.134	.480	.498	.283	.725	.385	.514
PBC/ ППК	r_s	.223*	-.068	.052	-.251*	-.037	-.201	-.166
	p	.047	.549	.645	.025	.742	.073	.141
EVC/ ЕВК	r_s	.177	.054	-.002	-.318**	-.042	.282*	-.061
	p	.116	.634	.987	.004	.710	.011	.592
APC/ ДПК	r_s	.115	-.036	-.016	-.329**	-.017	-.198	-.033
	p	.311	.748	.887	.003	.880	.078	.768
PPA/ ОПА	r_s	.187	-.094	-.332**	.016	.008	-.033	-.084
	p	.096	.406	.003	.889	.946	.772	.457
API/ АПІ	r_s	-.151	-.024	-.055	-.229*	-.081	-.145	-.126
	p	.181	.834	.629	.041	.474	.198	.266

Note: LID – level of identity development; CRC – cognitive-reflective component; MVC – motivational-value component; PBC – projective-behavioral component; EVC – emotional-volitional component; APC – activity-practical component; PPA – personal professional activity; API – alternative professional identity; LS – level of self-esteem; IJ – interesting job; SC – self-confidence; L – love; E – educatedness; B – responsibility; SA – self-efficacy in actions; r_s – value of Spearman's coefficient; p – level of significance; * – $p < .050$; ** – $p < .010$.

Source: Own research.

Примітка: PPI – рівень розвитку ідентичності; КРК – когнітивно-рефлексивний компонент; МЦК – мотиваційно-ціннісний компонент; ППК – проєктивно-поведінковий компонент; ЕВК – емоційно-вольовий компонент; ДПК – діяльнісно-практичний компонент; ОПА – особистісна професійна активність; АПІ – альтернативна професійна ідентичність; РС – рівень самооцінки; ЦР – цікава робота; ВС – впевненість у собі; К – кохання; О – освіченість; В – відповідальність; ЕС – ефективність у справах; r_s – значення коефіцієнта Спірмана; p – рівень значущості; * – $p < .050$; ** – $p < .010$.

Ресурс: власне дослідження.

Formation of Professional Identity of Future Teachers under Conditions of a Digital Educational Environment

Ten statistically significant correlations were established, four of them being direct and six of them being inverse. The strongest direct correlation is in the pair of parameters “emotional-volitional component” and “responsibility” ($r_s = 282$; $p = .011$). The strongest inverse correlation is in the pair of parameters “personal professional activity” and “self-confidence” ($r_s = -332$; $p = .003$). The most dependent parameter of professional identity is the “emotional-volitional component” which has two significant correlations. No significant correlation was established in the “motivational-value component”. The most dependent research parameter is “love” which has five significant correlations. There are no correlations in such values as “interesting job” and “self-efficacy in actions”.

Tabl. 5 presents the results of the factor analysis used to identify the principal components which explain the total variance. The identified components formed the factor structure of the types of future teachers’ professional identity.

Констатовано десять статистично достовірних зв’язків, із яких чотири прямі й шість не прямих. Найміцнішим прямим зв’язком володіє пара параметрів “емоційно-вольовий компонент” і “відповідальність” ($r_s = 282$; $p = .011$). Найміцнішим непрямим зв’язком володіє пара параметрів “особистісна професійна активність” і “впевненість у собі” ($r_s = -332$; $p = .003$). Найбільш залежним параметром професійної ідентичності є “емоційно-вольовий компонент”, який володіє двома достовірними зв’язками. У “мотиваційно-ціннісному компоненті” не зафіксовано жодного достовірного зв’язку. Найбільш залежним досліджуваним параметром є “кохання”, який володіє п’ятьма достовірними зв’язками. Відсутні зв’язки в таких цінностях: “цікава робота” й “ефективність у справах”.

У табл. 5 подано результати факторного аналізу, яким виокремлено головні компоненти, які пояснюють сукупну дисперсію. Виокремлені компоненти утворили факторну структуру типів професійної ідентичності майбутніх педагогів.

Table 5. Results of the total variance by the factor analysis and the method of principal componentsa (n = 80)

Таблиця 5. Результати сукупної дисперсії за факторним аналізом, методом головних компонентів (n = 80)

Factor Фактор	Initial eigenvalues Початкові власні значення			Σ squares of loading (V^2) Σ квадратів навантажень (V^2)		
	In total, Всього, V	Variance, Дисперсія, d (%)	Σd (%)	In total, Всього, V	Variance, Дисперсія, d (%)	Σd (%)
F1	5.055	33.700	33.700	5.055	33.700	33.700
F2	1.700	11.336	45.035	1.700	11.336	45.035
F3	1.504	10.024	55.059	1.504	10.024	55.059
F4	1.282	8.543	63.602	1.282	8.543	63.602
F5	1.107	7.378	70.980	1.107	7.378	70.980

Note: a – factors identified by the method of principal components; F1 – procedural-content professional identity; F2 – value-oriented professional identity; F3 – cognitive-pragmatic professional identity; F4 – alternative-oriented professional identity; F5 – personality-oriented professional identity.

Source: Own research.

Примітка: а – фактори виокремлено методом головних компонент; F1 – процесуально-змістова професійна ідентичність; F2 – ціннісно-орієнтована професійна ідентичність; F3 – пізнавально-прагматична професійна ідентичність; F4 – альтернативно-орієнтована професійна ідентичність; F5 – особистісно-орієнтована професійна ідентичність.

Ресурс: власне дослідження.

The factor analysis was used to identify five factors loaded with eigenvalues greater than one and account for the total variance $\sum d = 70.980\%$.

Tabl. 6 presents the matrix of components of the factor analysis which show parameters loading each factor.

Факторним аналізом з'ясовано п'ять факторів, які навантажені власними значеннями, більшими за одиницю, й становлять сумарну дисперсію $\sum d = 70.980\%$.

У табл. 6 подано матрицю компонент факторного аналізу, які демонструють параметри, що навантажують кожен фактор.

Table 6. Matrix of components of the factor analysis (n = 80)

Таблиця 6. Матриця компонент факторного аналізу (n = 80)

Parameters Параметри	F1	F2	F3	F4	F5
LID / PPI	.954	.018	-.002	.052	.146
CRC / КРК	.669	.341	.263	.285	-.007
MVC / МЦК	.861	-.013	.196	.023	.054
PBC / ППК	.833	-.072	-.076	-.054	.154
EVC / ЕВК	.912	.013	.119	-.035	-.091
APC / ДПК	.857	-.033	.026	-.032	.100
PPA / ОПА	.538	.232	.019	-.612	-.024
API / АПІ	.287	-.048	.118	.504	-.690
LS / СО	.347	-.030	-.550	-.223	.035
IJ / ЦР	-.040	-.019	.679	.104	-.003
SC / ВС	.048	-.310	-.121	.579	.646
L / К	-.301	.525	.336	-.196	.091
E / О	.071	.779	-.168	.265	.033
R / В	-.298	.639	.095	.085	.302
SA / ЕС	-.136	-.363	.658	-.224	.212

Note: ^a – the method of principal components was used, five components were identified; LID – level of identity development; CRC – cognitive-reflective component; MVC – motivational-value component; PBC – projective-behavioral component; EVC – emotional-volitional component; APC – activity-practical component; PPA – personal professional activity; API – alternative professional identity; LS – level of self-esteem; IJ – interesting job; SC – self-confidence; L – love; E – educatedness; R – responsibility; SA – self-efficacy in actions; F1 – procedural-content professional identity; F2 – value-oriented professional identity; F3 – cognitive-pragmatic professional identity; F4 – alternative-oriented professional identity; F5 – personality-oriented professional identity; in bold type – significant loads.

Source: Own research.

Примітка: ^a – використано метод головних компонент, виокремлено п'ять компонентів; PPI – рівень розвитку ідентичності; КРК – когнітивно-рефлексивний компонент; МЦК – мотиваційно-ціннісний компонент; ППК – проективно-поведінковий компонент; ЕВК – емоційно-вольовий компонент; ДПК – діяльнісно-практичний компонент; ОПА – особистісна професійна активність; АПІ – альтернативна професійна ідентичність; РС – рівень самооцінки; ЦР – цікава робота; ВС – впевненість у собі; К – кохання; О – освіченість; В – відповідальність; ЕС – ефективність у справах; F1 – процесуально-змістова професійна ідентичність; F2 – ціннісно-орієнтована професійна ідентичність; F3 – пізнавально-прагматична професійна ідентичність; F4 – альтернативно-орієнтована професійна ідентичність; F5 – особистісно-орієнтована професійна ідентичність; напівжирний шрифт – виокремлено значущі навантаження.

Ресурс: власне дослідження.

Formation of Professional Identity of Future Teachers under Conditions of a Digital Educational Environment

Then, the following decreasing dimensionality of the factors constituting the content of the researched types of professional identity was identified. F1 ($V = 5.055$) – “procedural-content professional identity” (PCPI) is the most loaded factor which combined the prevailing parameters: LID (.952); CRC (.669); MVC (.861); PBC (.833); EVC (.912); APC (.857). F2 ($V = 1.700$) – “value-oriented professional identity” (VOPI) is the second factor by the level of loading: E (.779) and R (.639). F3 ($V = 1.504$) – “cognitive-pragmatic professional identity” (CPPI) is the third factor by the level of loading: IJ (.679) and SA (.658). F4 ($V = 1.282$) – “alternative-oriented professional identity” (AOPI) is one of the smallest loaded factors: PPA (-.612). F5 ($V = 1.107$) – “personality-oriented professional identity” (POPI) is the smallest factor which combined: API (-.690) and SC (.646).

Discussion

Retrospective analysis of the scientific literature on the problems of professional identity showed that the research subject remains topical (Amorim & Ribeiro-Silva, 2024; de Araujo Donnini Rodrigues et al., 2018; Simon, 2024), and social uncertainty and rapid transformations of society dictate new conditions which pose additional challenges for future professionals, including teachers. Strategies for reducing the impact of stress (Bondarchuk et al., 2023), developing hardiness and resilience (Pérez de Albéniz-Garrote & Medina Gómez, 2020) often take precedence over professional training for specialists. Professional identity is capable of increasing mobility of job-seekers, determining migration flows of optants in search of professional and personal self-realization. Content changes in the work of higher education institutions (Kobylarek et al., 2021b; 2022; Semenov et al., 2024) and corporate culture (Petrenko et al., 2022) have a significant impact on professional identity.

The ranking of terminal (see Tabl. 1) and instrumental (see Tabl. 2) values, the identified descriptive frequency characteristics (see Tabl. 3) demonstrate a relevant empirical cross-section of the problem of professional identity. The terminal value “love” ($M = 6.75$; $SD = \pm 4.44$) highlights the age-related regularities of the sample. Since the respondents are young people ($M = 22.33$; $SD = \pm 4.43$), the development of the worldview, professional and personal self-identification are natural. The parameter “love”

Далі ідентифіковано наступні зменшення співрозмірності факторів, які склали зміст досліджуваних типів професійної ідентичності. F1 ($V = 5.055$) – “процесуально-змістова професійна ідентичність” (ПЗПІ) є найбільш навантаженим фактором, який об’єднав переважуючі параметри: РРІ (.952); КРК (.669); МЦК (.861); ППК (.833); ЕВК (.912); ДПК (.857). F2 ($V = 1.700$) – “ціннісно-орієнтована професійна ідентичність” (ЦОПІ) є другим фактором за рівнем навантаження: О (.779) і В (.639). F3 ($V = 1.504$) – “пізнавально-прагматична професійна ідентичність” (ПППІ) є третім фактором за рівнем навантаження: ЦР (.679) і ЕС (.658). F4 ($V = 1.282$) – “альтернативно-орієнтована професійна ідентичність” (АОПІ) є одним із найменших факторів, який навантажений ОПА (-.612). F5 ($V = 1.107$) – “особистісно-орієнтована професійна ідентичність” (ООПІ) є найменшим фактором, що об’єднав: АПІ (-.690) і ВС (.646).

Дискусія

Ретроспективний аналіз наукової літератури з проблем професійної ідентичності продемонстрував, що досліджувана проблема не втрачає актуальності (Amorim, Ribeiro-Silva, 2024; de Araujo Donnini Rodrigues et al., 2018; Simon, 2024), а соціальна невизначеність і стрімкі трансформації соціуму диктують нові умови, які є новими викликами для майбутніх фахівців, зокрема педагогів. Доволі часто стратегії зменшення впливу стресу (Bondarchuk et al., 2023), підвищення життєстійкості й розвитку резильєнтності (Pérez de Albéniz-Garrote, Medina Gómez, 2020) займають переважуючу позицію над професійно-змістовою підготовкою фахівців. Професійна ідентичність здатна підвищувати мобільність осіб, які шукають зайнятність, зумовлює міграційні потоки оптантів у пошуках професійної й особистісної самореалізації. Змістові зміни в роботі закладів вищої освіти (Kobylarek et al., 2021b; 2022; Semenov et al., 2024), корпоративна культура (Petrenko et al., 2022) мають суттєвий вплив на професійну ідентичність.

Рангування термінальних (див. табл. 1) та інструментальних (див. табл. 2) цінностей, з’ясовані описові частотні характеристики (див. табл. 3) демонструють релевантний емпіричний зріз проблеми професійної ідентичності. Термінальна цінність “кохання” ($M = 6.75$; $SD = \pm 4.44$) акцентує увагу на вікових закономірностях вибірки. Оскільки респондентами є особи юнацького віку ($M = 22.33$; $SD = \pm 4.43$),

is the most dependent parameters with five inverse significant correlations. We can explain it by the fact that this terminal value has the most pronounced contradiction with the components of professional identity. These contradictions should not be regarded as something negative. They are rather a prerequisite of successful development of professional identity and, to a large extent, everything depends on the modality of contradictory dimensions. The significant correlations of the level of self-esteem with the parameters "level of identity development" and "projective behavioral component" are considered to be regular. The significant correlations of educatedness and responsibility with the parameters of identity underscore the value-oriented component of these regularities.

The results of determination of principal components with the factor analysis (see Tabl. 4 and 5). "Procedural-content professional identity" (PCPI) is the first type which combined the largest number of parameters of identity and is a classical representation of this phenomenon. This is a constructive type of professional identity which noticeably prevails in the research sample ($\sum d = 33.700\%$). "Value-oriented professional identity" (VOPI) is the second type which combined instrumental values of "educatedness" and "responsibility" with the total variance $\sum d = 11.336$. The dominant values served as a motive to reflect the value-oriented component in the name of this type. "Cognitive-pragmatic professional identity" (CPPI) is the next type which reflected the respondents' focus on an interesting job and at the same time on the efficiency of their activities showing the total variance $\sum d = 10.024$. This vector brings a pragmatic component to professional identity. "Alternative-oriented professional identity" (AOPI) is one of the smallest types with the total variance $\sum d = 8.543$ which reflects intentions of identifying oneself, since the representatives of this type are uncertain about their future profession or disappointed in it. "Personality-oriented professional identity" (POPI) is egocentric orientation with the total variance $\sum d = 7.378$. This is the smallest type of professional identity. The representatives of this type do not intend to work as teachers, they rather use this profession as the means of achieving another goal, in particular, personal development and pursuing a Master's degree. The types of expected professional training, identified in the study by I. Popovych and O. Blynova (2019),

то формування світоглядних позицій, професійне й особистісне самовизначення є закономірними. Параметр "кохання" є найбільш залежним і таким, що має п'ять непрямих достовірних зв'язків. Пояснюємо це тим, що така термінальна цінність знаходиться в найбільш вираженому протиріччі з компонентами професійної ідентичності. Ці протиріччя не варто розглядати як щось негативне. Вони радше є запорукою успішного розвитку професійної ідентичності й значною мірою все залежить від модальності вимірів, що протирічать. Закономірними вважаємо достовірні зв'язки рівня самооцінки з параметрами "рівень розвитку ідентичності" й "проективно-поведінковий компонент". Достовірні зв'язки освіченості й відповідальності з параметрами ідентичності підкреслили ціннісно-орієнтовану складову таких закономірностей.

Результати визначення головних компонент факторним аналізом (див. табл. 4 і 5). "Процесуально-змістова професійна ідентичність" (ПЗПІ) є першим типом, який об'єднав найбільшу кількість параметрів ідентичності і є класичним вираженням цього феномену. Це конструктивний тип професійної ідентичності, який помітно превалує в досліджуваній вибірці ($\sum d = 33.700\%$). "Ціннісно-орієнтована професійна ідентичність" (ЦОПІ) є другим типом, який об'єднав інструментальні цінності "освіченості" й "відповідальності" з сумарною дисперсією $\sum d = 11.336$. Домінуючі цінності слугували мотивом відобразити в назві цього типу ціннісно-орієнтовану складову. "Пізнавально-прагматична професійна ідентичність" (ПППІ) є наступним типом, який відобразив акцент респондентів на цікавій роботі й водночас на ефективності власної діяльності та отримав сумарну дисперсію $\sum d = 10.024$. Такий вектор вносить прагматичну складову в професійну ідентичність. "Альтернативно-орієнтована професійна ідентичність" (АОПІ) є одним із найменших типів із сумарною дисперсією $\sum d = 8.543$, що відображає інтенції пошуку себе, оскільки в носіїв цього типу є невпевненість або розчарування в майбутній професії. "Особистісно-орієнтована професійна ідентичність" (ООПІ) є егосентричною орієнтацією з сумарною дисперсією $\sum d = 7.378$. Це найменший тип професійної ідентичності. Носії такого типу не мають наміру зв'язувати себе з педагогічною діяльністю, радше використовують її як засіб для досягнення якоїсь іншої мети, зокрема особистісного становлення й опанування другого

Formation of Professional Identity of Future Teachers under Conditions of a Digital Educational Environment

are consistent with our research findings. In particular, “meaning-of-life moderation” is a reflection of VOPI, and “pragmatic regulation” partially reflects CPPI. The research findings by A. Olsen et al. (2024) are relevant in the context of “cognitive-pragmatic professional identity” found in our study.

The types of professional identity of future teachers trained in a digital educational environment are found. The research proves that the respondents’ competences developed under conditions of a digital educational environment affect the content parameters of the types of professional identity, have regular correlations with them and organic unity with temporal and instrumental values as with the goal and methods of pedagogical activity. At the same time, there is a caveat that reflects the research limitations. The final two years of training in a Master’s degree program have a slight impact of a distance learning format, since among the respondents there were students taking Bachelor’s programs off-line or in a mixed learning format.

Conclusions

It was substantiated that the types of professional identity of future teachers trained under conditions of a digital educational environment are considered to be combination of relevant psychological content parameters into dominant psycho-complexes which are indicators of initial professionalization, reflect self-actualization intentions of professionals, and are an important line of life and personal self-identification.

It was found that the “emotional-volitional component” is the most dependent parameter of professional identity reflecting positive emotions and feelings which connect respondents with their future profession. It was explained that the terminal value “love”, which is also the most dependent value having a significantly pronounced contradiction with the components of professional identity, should not be regarded as something negative. Such contradictions are prerequisites of successful development of professional identity and, to a large extent, everything depends on the modality of contradictory dimensions.

The factor structure of types of future teachers’ professional identity was created. Five types were established: “procedural-content professional identity” (PCPI), “value-oriented professional identity” (VOPI), “cognitive-pragmatic

(магістерського) рівня освіти. Співзвучними з отриманими нами результатами є з’ясовані типи очікуваної професійної підготовки в дослідженні І. Роровуш, О. Влупова (2019). Зокрема, “сенсожиттєва поміркованість” є відображенням ЦОПІ, а “прагматична регуляція” – частково ПППІ. Співзвучність зі з’ясованою нами “пізнавально-прагматичною професійною ідентичністю знаходимо в дослідженні A. Olsen et al. (2024).

З’ясовано типи професійної ідентичності майбутніх педагогів, підготовлених в умовах цифрового освітнього середовища. Доказано, що сформовані компетентності досліджуваних в умовах цифрового освітнього середовища позначаються на змістових параметрах типів професійної ідентичності, знаходяться з ними в закономірних зв’язках і мають органічну єдність із темпоральними та інструментальними цінностями як із метою і способами педагогічної діяльності. Водночас висловлюємо застереження, що відображає обмеження дослідження. Заключні два роки підготовки, під час яких здійснюється навчання у магістратурі, створюють незначний вплив дистанційного формату підготовки, оскільки серед респондентів є такі, які навчалися на бакалаврських програмах у офлайн або змішаному форматах.

Висновки

Обґрунтовано, що під типами професійної ідентичності майбутніх педагогів, підготовлених в умовах цифрового освітнього середовища, розуміємо поєднання релевантних психологічних змістових параметрів у домінуючі психокомплекси, які є індикаторами первинної професіоналізації, відображають самоактуалізаційні інтенції фахівців, є важливою лінією життєвого й особистісного самовизначення.

З’ясовано, що найбільш залежним параметром професійної ідентичності є “емоційно-вольовий компонент”, який відображає позитивні емоції й почуття, що зв’язують респондентів із майбутньою професією. Пояснено, що термінальну цінність “кохання”, яка також є найбільш залежною і знаходиться в достовірно вираженому протиріччі з компонентами професійної ідентичності, не варто розглядати як щось негативне. Таке протиріччя є запорукою успішного розвитку професійної ідентичності, значною мірою все залежить від модальності вимірів, що протирічать.

Побудовано факторну структуру типів професійної ідентичності майбутніх педагогів.

professional identity” (CPPI), “alternative-oriented professional identity” (AOPI) and “personality-oriented professional identity” (POPI). It is recommended that the obtained results should be operationalized in educational theory and practice, and the methods for identifying types of professional identity should be taken into consideration by organizers of educational process in a distance learning format.

References

- Amorim, C., & Ribeiro-Silva, E. (2024). Cooperating Teachers’ Perceptions and Contributions to Preservice Teachers’ Professional Identities. *Education Sciences*, 14(2), 167. <https://doi.org/10.3390/educsci14020167>
- Blynova, O., Popovych, I., Hulas, I., Radul, S., Borozentseva, T., Strilets-Babenko, O., & Minenko, O. (2022). Psychological safety of the educational space in the structure of motivational orientation of female athletes: a comparative analysis. *Journal of Physical Education and Sport*, 22(11), 2723–2732. <https://doi.org/10.7752/jpes.2022.11346>
- Baron, M.-P., Sasseville, N., & Vachon, C. (2022). Interprofessional Collaboration to Develop the Professional Identity of Future Special Education Teachers and Future Social Workers. *The International Journal of Interdisciplinary Educational Studies*, 17(1), 59–70. <https://doi.org/10.18848/2327-011X/CGP/v17i01/59-70>
- Bondarchuk, O., Balakhtar, V., Pinchuk, N., Pustovalov, I., Pavlenok, K. (2023). Adaptation of Coping Strategies to Reduce the Impact of Stress and Loneliness on the Psychological Well-Being of Adults. *Journal of Law and Sustainable Development*, 11(10), e1852. <https://doi.org/10.55908/sdgs.v11i10.1852>
- Borysiuk, O. (2021). Psyholohichni osoblyvosti osobystisnoho komponentu upravlins'koyi kompetentnosti maybutnikh ofitseriv politsiyi [Psychological features of the personality component in managerial competence of future police officers]. *Visnyk Natsional'noho universytetu obrony Ukrainy – Bulletin of the National Defense University of Ukraine*, 59(1), 36–43. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2021-59-1-36-43>
- Budassi, S. A. (1971). Way to explore the quantitative characteristics of the individual in the group. *Questions of psychology*, 3, 138–143. URL: <https://www.coursesidekick.com/>

Встановлено п’ять типів: “процесуально-змістова професійна ідентичність” (ПЗПІ), “ціннісно-орієнтована професійна ідентичність” (ЦОПІ), “пізнавально-прагматична професійна ідентичність” (ПППІ), “альтернативно-орієнтована професійна ідентичність” (АОПІ) і “особистісно-орієнтована професійна ідентичність” (ООПІ). Рекомендовано з’ясовані результати операціоналізувати в освітню теорію і практику, а методику визначення типів взяти до уваги організаторам освітнього процесу дистанційного формату.

Список використаних джерел

- Amorim C, Ribeiro-Silva E. Cooperating Teachers’ Perceptions and Contributions to Preservice Teachers’ Professional Identities. *Education Sciences*. 2024. Vol. 14(2). P. 167. <https://doi.org/10.3390/educsci14020167>
- Blynova O., Popovych I., Hulas I., Radul S., Borozentseva T., Strilets-Babenko O., Minenko O. Psychological safety of the educational space in the structure of motivational orientation of female athletes: a comparative analysis. *Journal of Physical Education and Sport*. 2022. Vol. 22(11). P. 2723–2732. <https://doi.org/10.7752/jpes.2022.11346>
- Baron M.-P., Sasseville N., Vachon C. Interprofessional Collaboration to Develop the Professional Identity of Future Special Education Teachers and Future Social Workers. *The International Journal of Interdisciplinary Educational Studies*. 2022. Vol. 17(1). P. 59–70. <https://doi.org/10.18848/2327-011X/CGP/v17i01/59-70>
- Bondarchuk O., Balakhtar V., Pinchuk N., Pustovalov I., Pavlenok K. Adaptation of Coping Strategies to Reduce the Impact of Stress and Loneliness on the Psychological Well-Being of Adults. *Journal of Law and Sustainable Development*. 2023. Vol. 11(10). e1852. <https://doi.org/10.55908/sdgs.v11i10.1852>
- Борисюк О. Психологічні особливості особистісного компоненту управлінської компетентності майбутніх офіцерів поліції. *Вісник Національного університету оборони України*. 2021. №59(1). С. 36–43. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2021-59-1-36-43>
- Budassi S. A. Way to explore the quantitative characteristics of the individual in the group. *Questions of psychology*. 1971. Vol. 3. P. 138–143. URL: <https://www.coursesidekick.com/>

Formation of Professional Identity of Future Teachers under Conditions of a Digital Educational Environment

- psychology/2174694
- de Araujo Donnini Rodrigues, L., de Pietri, E., Santiago Sanchez, H., & Kuchah, K. (2018). The role of experienced teachers in the development of pre-service language teachers' professional identity: Revisiting school memories and constructing future teacher selves. *International Journal of Educational Research*, 88, 146–155. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2018.02.002>
- Delgado-García, M., Toscano Cruz, M., & de la O. (2021). Construcción de la identidad profesional del futuro docente de Secundaria. *Profesorado, Revista De Currículum Y Formación Del Profesorado*, 25(1), 109–130. <https://doi.org/10.30827/profesorado.v25i1.8372>
- Desing, R. M., Pelan, R., Kajfez, R. L., Wallwey, C., Clark, A. M., & Gopalakrishnan, S. (2024). Identity Trajectories of Faculty Members through Interdisciplinary STEAM Collaboration Paired with Public Communication. *Education Sciences*, 14(5), 454. <https://doi.org/10.3390/educsci14050454>
- Gumennykova, T., Sagan, O., Yakovleva, S., Kotliar, L., & Shchogoleva, T. (2021). The role position of teachers in the professionalization of the educational process in a smart environment. *Journal of Information Technology Management*, 13, 101–122. <https://doi.org/10.22059/jitm.2021.82612>
- Halian, I., Popovych, I., Hulias, I., Serbin, Iy., Vyshnevskaya, O., Kovalchuk, Z., & Pyslar, A. (2023a). Correlation between personality traits of young athletes and their level of self-efficacy. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(5), 1119–1129. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.05140>
- Halian, I., Popovych, I., Vovk, V., Kariyev, A., Poleshchuk, L., & Halian, O. (2023b). Correlation of the coach's qualities and junior athletes' self-efficacy. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(7), 1621–1630. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.07199>
- Hamman, D., Coward, F., Johnson, L., Lambert, M., Zhou, L., & Indiatsi, J. (2012). Teacher Possible Selves: How Thinking about the Future Contributes to the Formation of Professional Identity. *Self and Identity*, 12(3), 307–336. <https://doi.org/10.1080/15298868.2012.671955>
- Hulias, I., & Karpenko, Z. (2022). Axiopsychological Differences of Men's and Women's Gender Displays in Modern Ukraine. *Journal of*
- psychology/2174694
- de Araujo Donnini Rodrigues L., de Pietri E., Santiago Sanchez H., Kuchah K. The role of experienced teachers in the development of pre-service language teachers' professional identity: Revisiting school memories and constructing future teacher selves. *International Journal of Educational Research*. 2018. Vol. 88. P. 146–155. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2018.02.002>
- Delgado-García M., Toscano Cruz M. de la O. Construcción de la identidad profesional del futuro docente de Secundaria. *Profesorado, Revista De Currículum Y Formación Del Profesorado*. 2021. Vol. 25(1). P. 109–130. <https://doi.org/10.30827/profesorado.v25i1.8372>
- Desing R. M., Pelan R., Kajfez R. L., Wallwey C., Clark A. M., Gopalakrishnan S. Identity Trajectories of Faculty Members through Interdisciplinary STEAM Collaboration Paired with Public Communication. *Education Sciences*. 2024. Vol. 14(5). P. 454. <https://doi.org/10.3390/educsci14050454>
- Gumennykova T., Sagan O., Yakovleva S., Kotliar L., Shchogoleva T. The role position of teachers in the professionalization of the educational process in a smart environment. *Journal of Information Technology Management*. 2021. Vol. 13. P. 101–122. <https://doi.org/10.22059/jitm.2021.82612>
- Halian I., Popovych I., Hulias I., Serbin Iy., Vyshnevskaya O., Kovalchuk Z., Pyslar A. Correlation between personality traits of young athletes and their level of self-efficacy. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023a. Vol. 23(5). P. 1119–1129. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.05140>
- Halian I., Popovych I., Vovk V., Kariyev A., Poleshchuk L., Halian O. Correlation of the coach's qualities and junior athletes' self-efficacy. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023b. Vol. 23(7). P. 1621–1630. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.07199>
- Hamman D., Coward F., Johnson L., Lambert M., Zhou L., Indiatsi J. Teacher Possible Selves: How Thinking about the Future Contributes to the Formation of Professional Identity. *Self and Identity*. 2012. Vol. 12(3). P. 307–336. <https://doi.org/10.1080/15298868.2012.671955>
- Hulias I., Karpenko, Z. Axiopsychological Differences of Men's and Women's Gender

- Education Culture and Society*, 13(1), 351–368. <https://doi.org/10.15503/jecs2022.1.351.368>
- Kobylarek, A., Alaverdov, E., & Jakubowska, L. (2021a). The significance of a pandemic in teaching foreign languages, with special regard to the teaching of seniors. *XLinguae*, 14(1), 73–80. <https://doi.org/10.18355/XL.2021.14.01.06>
- Kobylarek, A., Błaszczyszki, K., Ślósarz, L., Madej, M., Carmo, A., Hlad, L., Králik, R., Akimjak, A., Judák, V., Maturkanič, P., et al. (2022). The Quality of Life among University of the Third Age Students in Poland, Ukraine and Belarus. *Sustainability*, 14(4), 2049. <https://doi.org/10.3390/su14042049>
- Kobylarek, A., Plavčan, P., & Amini Golestani, T. (2021b). Educational priorities in a post pandemic world. *Journal of Education Culture and Society*, 12(2), 5–11. <https://doi.org/10.15503/jecs2021.2.5.11>
- Kovalcikiene, K., & Buksnyte-Marmiene, L. (2021). Doctoral Students as Future Teachers at Universities: Factors Related to Professional Identity. *Journal of Teacher Education for Sustainability*, 23(2), 45–61. <https://doi.org/10.2478/jtes-2021-0016>
- Melnyk, I. M. (2018). Faktory formuvannya profesiynoyi identychnosti vchytelya [*Factors of the formation of a teacher's professional identity*]. Teoriya i praktyka suchasnoyi psykholohiyi – *Theory and practice of modern psychology*, 2, 158–162. URL: http://tpsp-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2018/32.pdf
- Mialkovska, L., Cherneta, S., Sushyk, I., Martyniuk, Ya., Maiboroda, O., & Savchuk, N. (2023). Information, Digital, and Socio-Psychological Technologies in the Training of Specialists in the Social Sphere. *Studies in Media and Communication*, 11(7), 297–312. URL: <http://smc.redfame.com>
- Muchnik-Rozanov, Y., & Tsybulsky, D. (2021). Examining future-oriented discourse within reflective narratives as professional identity development for student teachers. *Journal of Education for Teaching*, 47(3), 309–321. <https://doi.org/10.1080/02607476.2021.1878339>
- Olsen, A. K. V., Kjær, I. G. H., & Spieler, K. S. (2024). Predictors of Professional Identity among Early Childhood Teacher Students. *Education Sciences*, 14(6), 589. <https://doi.org/10.3390/educsci14060589>
- Pérez de Albéniz-Garrote, G., & Medina Gómez, M. (2022). Displays in Modern Ukraine. *Journal of Education Culture and Society*. 2022. Vol. 13(1). P. 351–368. <https://doi.org/10.15503/jecs2022.1.351.368>
- Kobylarek A., Alaverdov E., Jakubowska L. The significance of a pandemic in teaching foreign languages, with special regard to the teaching of seniors. *XLinguae*. 2021a. Vol. 14(1). P. 73–80. <https://doi.org/10.18355/XL.2021.14.01.06>
- Kobylarek A., Błaszczyszki K., Ślósarz L., Madej M., Carmo A., Hlad L., Králik R., Akimjak A., Judák V., Maturkanič P., et al. The Quality of Life among University of the Third Age Students in Poland, Ukraine and Belarus. *Sustainability*. 2022. Vol. 14(4). P. 2049. <https://doi.org/10.3390/su14042049>
- Kobylarek A., Plavčan P., Amini Golestani T. Educational priorities in a post pandemic world. *Journal of Education Culture and Society*. 2021b. Vol. 12(2). P. 5–11. <https://doi.org/10.15503/jecs2021.2.5.11>
- Kovalcikiene K., Buksnyte-Marmiene L. Doctoral Students as Future Teachers at Universities: Factors Related to Professional Identity. *Journal of Teacher Education for Sustainability*. 2021. Vol. 23(2). P. 45–61. <https://doi.org/10.2478/jtes-2021-0016>
- Мельник І. М. Фактори формування професійної ідентичності вчителя. *Теорія і практика сучасної психології*. 2018. № 2. С. 158–162. URL: http://tpsp-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2018/32.pdf
- Mialkovska L., Cherneta S., Sushyk I., Martyniuk Ya., Maiboroda O., Savchuk N. Information, Digital, and Socio-Psychological Technologies in the Training of Specialists in the Social Sphere. *Studies in Media and Communication*. 2023. Vol. 11(7). P. 297–312. URL: <http://smc.redfame.com>
- Muchnik-Rozanov Y., Tsybulsky D. Examining future-oriented discourse within reflective narratives as professional identity development for student teachers. *Journal of Education for Teaching*. 2021. Vol. 47(3). P. 309–321. <https://doi.org/10.1080/02607476.2021.1878339>
- Olsen A. K. V., Kjær I. G. H., Spieler K. S. Predictors of Professional Identity among Early Childhood Teacher Students. *Education Sciences*. 2024. Vol. 14(6). P. 589. <https://doi.org/10.3390/educsci14060589>
- Pérez de Albéniz-Garrote G., Medina Gómez M.

Formation of Professional Identity of Future Teachers under Conditions of a Digital Educational Environment

- M. B. (2020). The Innovative and Research Professional Identity of Future Early Years and Primary School Teachers and Their Relationship with Psychological Well-Being. *Sustainability*, 12(20), 8593. <https://doi.org/10.3390/su12208593>
- Petrenko, L., Pilevich, O., Zelikovska, O., Doronina, N., Kupriyevych, V., Bilanych, H., Solovey, N., Isaieva, S., & Selezhen, H. (2022). Development of Finance Students' Professional Culture in Ukrainian Colleges. *Journal of Education Culture and Society*, 13(2), 417–430. <https://doi.org/10.15503/jecs2022.2.417.430>
- Popovych, I. S., & Blynova, O. Ye. (2019). The Structure, Variables and Interdependence of the Factors of Mental States of Expectations in Students' Academic and Professional Activities. *The New Educational Review*, 55(1), 293–306. <https://doi.org/10.15804/tner.2019.55.1.24>
- Popovych, I., Hudimova, A., Bokhonkova, Yu., Savchuk, O., Hoian, I., & Shevchenko, N. (2023). Dispositional Mental States of Internally Displaced University Teachers Under Martial Law: Gender Differences. *Journal of Education Culture and Society*, 14(2), 171–187. <https://doi.org/10.15503/jecs2023.2.171.181>
- Popovych, I., Zavatskyi, V., Tsiuniak, O., Nosov, P., Zinchenko, S., Mateichuk, V., Zavatskyi, Yu., & Blynova, O. (2020). Research on the Types of Pre-game Expectations in the Athletes of Sports Games. *Journal of Physical Education and Sport*, 20(1), 43–52. <https://doi.org/10.7752/jpes.2020.01006>
- Prokhorenko, L., Popovych, I., Sokolova, H., Chumaieva, Yu., Kosenko, Yu., Razumovska, T., & Zasenkov, V. (2023). Gender differentiation of self-regulating mental states of athletes with disabilities: comparative analysis. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(2), 349–359. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.02042>
- Radul, V., Stryzhakov, A., Arkushina, Y., Radul, O., & Kravtsov, V. (2023). Research on types of self-actualization of future masters in pedagogy. *Amazonia Investiga*, 12(65), 39–48. <https://doi.org/10.34069/AI/2023.65.05.4>
- Radzimovska, O. V. (2015). Opytuval'nyk profesiynoyi identychnosti uchniv profesiyno-tekhnichnykh navchal'nykh zakladiv (prezentatsiya avtors'koyi metodyky) [Questionnaire of professional identity for students of vocational education institutions (presentation of the author's method)].
- B. The Innovative and Research Professional Identity of Future Early Years and Primary School Teachers and Their Relationship with Psychological Well-Being. *Sustainability*. 2020. Vol. 12(20). P. 8593. <https://doi.org/10.3390/su12208593>
- Petrenko L., Pilevich O., Zelikovska O., Doronina N., Kupriyevych V., Bilanych H., Solovey N., Isaieva S., Selezhen H. Development of Finance Students' Professional Culture in Ukrainian Colleges. *Journal of Education Culture and Society*. 2022. Vol. 13(2). P. 417–430. <https://doi.org/10.15503/jecs2022.2.417.430>
- Popovych I. S., Blynova O. Ye. The Structure, Variables and Interdependence of the Factors of Mental States of Expectations in Students' Academic and Professional Activities. *The New Educational Review*. 2019. Vol. 55(1). P. 293–306. <https://doi.org/10.15804/tner.2019.55.1.24>
- Popovych I., Hudimova A., Bokhonkova Yu., Savchuk O., Hoian I., Shevchenko N. Dispositional Mental States of Internally Displaced University Teachers Under Martial Law: Gender Differences. *Journal of Education Culture and Society*. 2023. Vol. 14(2). P. 171–187. <https://doi.org/10.15503/jecs2023.2.171.181>
- Popovych I., Zavatskyi V., Tsiuniak O., Nosov P., Zinchenko S., Mateichuk V., Zavatskyi Yu., Blynova O. Research on the Types of Pre-game Expectations in the Athletes of Sports Games. *Journal of Physical Education and Sport*. 2020. Vol. 20(1). P. 43–52. <https://doi.org/10.7752/jpes.2020.01006>
- Prokhorenko L., Popovych I., Sokolova H., Chumaieva Yu., Kosenko Yu., Razumovska T., Zasenkov V. Gender differentiation of self-regulating mental states of athletes with disabilities: comparative analysis. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023. Vol. 23(2). P. 349–359. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.02042>
- Radul V., Stryzhakov A., Arkushina Y., Radul O., Kravtsov V. Research on types of self-actualization of future masters in pedagogy. *Amazonia Investiga*. 2023. Vol. 12(65). P. 39–48. <https://doi.org/10.34069/AI/2023.65.05.4>
- Радзімовська О. В. Опитувальник професійної ідентичності учнів професійно-технічних навчальних закладів (презентація авторської методики).

- Molodyy vchenyy – *Young scientist*, 8(23), 155–161. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/707179/1/Radz.pdf>
- Rokeach, M. (1979). *Understanding human values individual and social*. New York: New York the Free press. URL: <https://lib.ugent.be/catalog/rug01:000031325>
- Ruohotie-Lyhty, M., Camargo Aragão, R., & Pitkänen-Huhta, A. (2021). Language teacher identities as socio-politically situated construction: Finnish and Brazilian student teachers' visualisations of their professional futures. *Teaching and Teacher Education*, 100, 103270. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2020.103270>
- Shostrom, E. L. (1964). An Inventory for the Measurement of Self-Actualization. *Educational and Psychological Measurement*, 24(2), 207–218. <https://doi.org/10.1177/001316446402400203>
- Simon, E. (2024). Cultivating Professional Identity: The Vital Role of Practical Teaching Experience for Future Educators. *Education Sciences*, 14(5), 439. <https://doi.org/10.3390/educsci14050439>
- Semenov, O., Yaremchuk, N., Vitiuk, V., Kashubiak, I., Lukashov, O., & Soroka, O. (2024). Impact of digital educational environment on the emotional intelligence of future primary school teachers: a comparative research. *Amazonia Investiga*, 13(76), 217–227. <https://doi.org/10.34069/AI/2024.76.04.17>
- Suchikova, Y., & Tsybuliak, N. (2023). Universities without walls: global trend v. Ukraine's reality. *Nature*, 614, 413. <https://doi.org/10.1038/d41586-023-00380-y>
- Suchikova, Y., Tsybuliak, N., Lopatina, H., Shevchenko, L., & Popov, A. (2023). Science in times of crisis: How does the war affect the efficiency of Ukrainian scientists?. *Problems and Perspectives in Management*, 21(1), 408–424. [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.21\(1\).2023.35](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.21(1).2023.35)
- Tavrovetska N., Popovych I., Savchuk O., Piletska L., Lappo V., Abramian N., & Zahrai L. Research on risk inclination of young female athletes in the dimensions of life orientations. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023. Vol. 23(4). P. 868–877. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.04110>
- Tsybuliak, N., Suchikova, Y., Shevchenko, L., Popova, A., Kovachev, S., & Hurenko, O. (2023). Burnout dynamic among Ukrainian academic
- Молодий вчений*. 2015. №8(23). С. 155–161. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/707179/1/Radz.pdf>
- Rokeach M. *Understanding human values individual and social*. New York: New York the Free press. 1979. 322 p. URL: <https://lib.ugent.be/catalog/rug01:000031325>
- Ruohotie-Lyhty M., Camargo Aragão R., Pitkänen-Huhta A. Language teacher identities as socio-politically situated construction: Finnish and Brazilian student teachers' visualisations of their professional futures. *Teaching and Teacher Education*. 2021. Vol. 100. P. 103270. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2020.103270>
- Shostrom E. L. An Inventory for the Measurement of Self-Actualization. *Educational and Psychological Measurement*. 1964. Vol. 24(2). P. 207–218. <https://doi.org/10.1177/001316446402400203>
- Simon E. Cultivating Professional Identity: The Vital Role of Practical Teaching Experience for Future Educators. *Education Sciences*. 2024. Vol. 14(5). P. 439. <https://doi.org/10.3390/educsci14050439>
- Semenov O., Yaremchuk N., Vitiuk V., Kashubiak I., Lukashov O., Soroka O. Impact of digital educational environment on the emotional intelligence of future primary school teachers: a comparative research. *Amazonia Investiga*. 2024. Vol. 13(76). P. 217–227. <https://doi.org/10.34069/AI/2024.76.04.17>
- Suchikova Y., Tsybuliak N. Universities without walls: global trend v. Ukraine's reality. *Nature*. 2023. Vol. 614. P. 413. <https://doi.org/10.1038/d41586-023-00380-y>
- Suchikova Y., Tsybuliak N., Lopatina H., Shevchenko L., Popov A. Science in times of crisis: How does the war affect the efficiency of Ukrainian scientists?. *Problems and Perspectives in Management*. 2023. Vol. 21(1). P. 408–424. [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.21\(1\).2023.35](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.21(1).2023.35)
- Tavrovetska N., Popovych I., Savchuk O., Piletska L., Lappo V., Abramian N., Zahrai L. Research on risk inclination of young female athletes in the dimensions of life orientations. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023. Vol. 23(4). P. 868–877. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.04110>
- Tsybuliak N., Suchikova Y., Shevchenko L., Popova A., Kovachev S., Hurenko O. Burnout dynamic among

Formation of Professional Identity of Future Teachers under Conditions of a Digital Educational Environment

staff during the war. *Nature Science Report*, 13, 17975. <https://doi.org/10.1038/s41598-023-45229-6>

World Medical Association Declaration of Helsinki. (2013). *Ethical principles for medical research involving human subjects*, 310(20), 2191–2194. <https://doi.org/10.1001/jama.2013.281053>

Yaremchuk, N., Sirant, N., Lozynska, S., Zavatska, N., & Boiaryn, L. (2024). Life tasks and value orientations of future teachers under conditions of a digital educational environment. *Amazonia Investiga*, 13(75), 156–166. <https://doi.org/10.34069/AI/2024.75.03.13>

among Ukrainian academic staff during the war. *Nature Science Report*. 2023. Vol. 13. P. 17975. <https://doi.org/10.1038/s41598-023-45229-6>

World Medical Association Declaration of Helsinki. *Ethical principles for medical research involving human subjects*. 2013. Vol. 310(20). P. 2191–2194. <https://doi.org/10.1001/jama.2013.281053>

Yaremchuk N., Sirant N., Lozynska S., Zavatska N., Boiaryn L. Life tasks and value orientations of future teachers under conditions of a digital educational environment. *Amazonia Investiga*. 2024. Vol. 13(75). P. 156–166. <https://doi.org/10.34069/AI/2024.75.03.13>

<https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-9>

How to Cite (Style APA):

Shatri, S., & Thaçi, B. (2024). Research on the Influence of Social Networks on the Manifestation of Aggression in Adolescents. *Insight: the psychological dimensions of society*, 12, 250–267. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-9>

Як цитувати (Стиль ДСТУ 8302: 2015):

Шатрі С., Тачі Б. Дослідження впливу соціальних мереж на прояв агресії у підлітків. Інсайт: психологічні виміри суспільства. 2024. № 12. С. 250–267. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-9>

UDC 316.613.434-053.6:004.773.6/.7-042.3

Research on the Influence of Social Networks on the Manifestation of Aggression in Adolescents

Дослідження впливу соціальних мереж на прояв агресії у підлітків

Received: May 29, 2024

Accepted: October 28, 2024

Saranda Shatri

Doctor of Pedagogical Sciences,
Associate Professor, Faculty of Social Sciences,
AAB College, Kosovo
<https://orcid.org/0009-0002-4366-9524>

Bujar Thaçi*

Doctor of Pedagogical Sciences,
Associate Professor, Faculty of Social Sciences,
AAB College, Kosovo
<https://orcid.org/0009-0005-1155-7992>

Саранда Шатрі

доктор педагогічних наук, доцент,
Факультет соціальних наук,
Коледж ААВ, Косово
<https://orcid.org/0009-0002-4366-9524>

Буяр Тачі*

доктор педагогічних наук, доцент,
Факультет соціальних наук,
Коледж ААВ, Косово
<https://orcid.org/0009-0005-1155-7992>

Abstract

Teenagers are the most active, and, therewith, the most vulnerable segment of Internet users. **The purpose** of this study was to examine the relationship between indicators of social network addiction and aggression in adolescents aged 11–14. **Methods.** The study's methods were as follows: a survey was distributed to participants to collect information; testing was done using standardized instruments such as "The Buss-Perry Aggression Questionnaire", the Kimberly Young Internet Addiction Test, and the Problematic Internet Use Scale; and the data was analyzed using rigorous statistical analysis. This included the Student's t-test, correlation analysis with Pearson coefficient calculations, and the

Анотація

Підлітки – найбільш активна, а отже, і найбільш вразлива категорія інтернет-користувачів. **Метою** цього дослідження є вивчити взаємозв'язок між показниками залежності від соціальних мереж та агресії в підлітків 11–14 років. **Методи.** Застосовано такі методи дослідження: серед учасників було проведено опитування для збору інформації; тестування проводили з використанням стандартизованих методик, як-от опитувальник агресії Басса-Перрі, тест на інтернет-залежність Кімберлі Янг та шкала проблемного використання інтернету; дані були проаналізовані за допомогою ретельного статистичного аналізу. Зокрема, застосовано t-критерій Стьюдента, кореляційний аналіз із розрахунком коефі-

* Corresponding Author: tbujar@aol.com

* Автор-кореспондент: tbujar@aol.com

Research on the Influence of Social Networks on the Manifestation of Aggression in Adolescents

use of the Statista 8.0 analysis platform. **Results.** A high level of general aggression was identified in the sample examined (22.0% demonstrated a high level). No statistically significant difference was identified in the level of aggression between boys and girls. A significant positive correlation was identified between aggression indicators and the level of Internet addiction. An analysis of the correlation between the level of aggression using social media demonstrated no significant association between these traits in the general population. A positive relationship was identified between aggression and social media use in respondents with high levels of addiction. The connection between Internet addiction and social media addiction manifested itself differently between the sexes: boys demonstrated a more pronounced attachment to the Internet in general, while girls were more dependent on social media communication. **Discussion and conclusions.** The results demonstrate that there is a correlation between social network addiction and aggression, but it is not linear. Additional factors that contribute to higher levels of aggression in children and young people should be explored. The findings contribute to an understanding of the relationship between social network use and levels of aggression, which is part of the broader problem of the transformation of social relations under the influence of information technology. In practical terms, the data can be used in planning the work of social educators and parents to correct the behaviour and social adaptation of adolescents.

Keywords: addictive behaviour, cyber threat, cyberbullying, digital addiction, anger.

Introduction

One of the key human necessities is the social one; its meaning is to keep in touch with other members of the group. This communication provides the individual with a sense of security and self-worth, i. e. is closely connected to other biological demands (Hynes, 2022). Thus, the construction and maintenance of social connections occupy a significant place in the modern information space. Virtual reality has become such an important part of everyday life that computer-mediated communication is the

цієнта Пірсона, а також використано аналітичну платформу Statista 8.0. **Результати.** У дослідженій вибірці виявлено високий рівень загальної агресії (22.0% продемонстрували високий рівень). Статистично значущою відмінності в рівні агресії між хлопцями й дівчатами виявлено не було. Встановлено значну пряму кореляцію між показниками агресії та рівнем інтернет-залежності. Аналізування кореляції між рівнем агресії з використанням соціальних мереж не показав суттєвого зв'язку між цими ознаками в загальній популяції. Виявлено прямий зв'язок між агресією та використанням соціальних мереж у респондентів із високим рівнем залежності. Зв'язок між інтернет-залежністю та залежністю від соціальних мереж проявився по-різному між статтями: хлопці демонстрували більш виражену прив'язаність до інтернету в цілому, тоді як дівчата були більш залежними від спілкування в соціальних мережах. **Дискусія і висновки.** Результати показали, що існує кореляція між залежністю від соціальних мереж та агресією, але вона не є лінійною. Необхідно дослідити додаткові фактори, які сприяють більш високому рівню агресії у дітей та молоді. Отримані результати сприяють розумінню взаємозв'язку між використанням соціальних мереж і рівнями агресії, що є частиною ширшої проблеми трансформації соціальних відносин під впливом інформаційних технологій. У практичному плані дані можуть бути використані при плануванні роботи соціальними педагогами й батькам, для корекції поведінки та соціальної адаптації підлітків.

Ключові слова: адиктивна поведінка, кіберзагроза, кібербулінг, цифрова залежність, гнів.

Вступ

Одною з ключових людських потреб є соціальна. Суть її полягає в тому, щоб підтримувати зв'язок з іншими членами групи. Таке спілкування забезпечує особистості почуття захищеності та власної гідності, тобто тісно пов'язане з іншими біологічними потребами (Hynes, 2022). Таким чином, побудова й підтримка соціальних зв'язків посідають значне місце в сучасному інформаційному просторі. Віртуальна реальність стала настільки важливою частиною повсякденного життя, що комп'ютерно-опосередковане спілкування є

predominant form of communication. Social media are platforms that allow registered users to find and connect. Their use has both positive aspects related to progress and adverse ones (Schick & Cierpka, 2016). An analysis of the consequences of prolonged exposure to virtual space requires a comprehensive perspective across social and psychological disciplines.

Teenagers are an active group of social media users. According to W. Strauss and N. Howe's generational theory, teenagers belong to a generation of digital natives – homelander. They have been immersed in virtual spaces since childhood and undergo processes of socialisation in virtual settings, just as they do in real ones. The main factors pushing young people into the virtual world are the desire for socialisation, escapism, prosocial behaviour and a thirst for self-presentation (Cuadrado et al., 2022). It makes their behaviour and values different from those of the previous generation and requires new approaches to learning and social adaptation. Internet addiction is becoming a problem that is affecting more and more adolescents and young people (Plaff, 2022).

It is relevant to examine the impact of different socio-psychological aspects of this age group in the context of their digital adaptation. Various researchers have explored the impact of a variety of adverse factors of Internet abuse on adolescents. In particular, children have a distorted development of notions of social relationships, inversion or distortion of notions of friendship and love. Self-esteem is distorted, false ideas of superiority over others are developed and narcissistic traits are designed. S. O. Mensah and I. Nizam (2016) discovered that pathological internet use is positively correlated with loneliness. E. M. Romera et al. (2021) stated the presence of a large amount of aggression in the Internet space, and cyberbullying and indicates a significant positive correlation between excessive use of the Internet and adverse emotions (such as anxiety, depression, and fatigue).

D. Finkelhor et al. (2020) identify six main types of threats to children and young people in virtual space: cyberbullying; sexual exploitation; sexting; online fraud, hacking and identity theft; promotion of suicide and self-harm online; and

домінантною формою спілкування. Соціальні мережі – це платформи, які дозволяють зареєстрованим користувачам знаходити одне одного та зв'язуватися. Їх використання має як позитивні аспекти, які пов'язані з прогресом, так і негативні (Schick, Cierpka, 2016). Аналізування наслідків тривалого перебування у віртуальному просторі вимагає комплексного бачення в соціальних та психологічних дисциплінах.

Підлітки є активною групою користувачів соціальних мереж. Відповідно до теорії поколінь W. Strauss, N. Howe, підлітки належать до покоління цифрових тубільців – покоління Батьківщини. Вони занурюються у віртуальні простори з дитинства і проходять процеси соціалізації у віртуальних умовах так само, як і в реальних. Основними чинниками, що штовхають молодь у віртуальний світ, є прагнення до соціалізації, ескапізму, просоціальної поведінки та жага до самопрезентації (Cuadrado et al., 2022). Це робить їхню поведінку й цінності відмінними від цінностей попереднього покоління, що вимагає нових підходів до навчання та соціальної адаптації. Інтернет-залежність стає проблемою, яка зачіпає все більше підлітків та молодих людей (Plaff, 2022).

Актуальним є вивчення впливу різних соціально-психологічних аспектів цієї вікової групи в контексті цифрової адаптації. Різні дослідники вивчали вплив різноманітних несприятливих чинників зловживання інтернетом на підлітків. Зокрема, у дітей спотворений розвиток понять соціальних відносин, перекручення або викривлення уявлень про дружбу та кохання. Спотворюється самооцінка, з'являються помилкові ідеї переваги над іншими й розвиваються нарцисичні риси. S. O. Mensah, I. Nizam (2016) виявили, що патологічне користування інтернетом прямо корелює із самотністю. E. Romera et al. (2021) констатували наявність великої кількості агресії в інтернет-просторі й кібербулінгу та вказали на достовірний прямий зв'язок між надмірним використанням інтернету й негативними емоціями (як-от тривога, депресія та втома).

D. Finkelhor et al. (2020) виділяють шість основних типів загроз для дітей і молоді у віртуальному просторі: кібербулінг; сексуальна експлуатація; секстинг; онлайн-шахрайство, хакерство і крадіжка особистих даних; пропаганда самогубства та самошкодження в ін-

Research on the Influence of Social Networks on the Manifestation of Aggression in Adolescents

overuse of the Internet or addiction. All of these threats either cause harm to security or contribute to traumatic states and relationship problems for their victims. C. Y. Liu and F. Y. Kuo (2007) discovered that social anxiety due to problematic interpersonal relationships is positively related to Internet addiction, whereas Internet addiction is associated with a multitude of problems, habits and physiological problems. It is particularly significant as human biological nature remains unchanged; it is during adolescence that the greatest neurohumoral restructuring in the body occurs. Due to the changes mentioned and the particular structure of the brain, the affective sphere of adolescents is very fluid and they are susceptible to outside influences.

Aggression is the natural response of all people to threatening or stressful situations. It becomes an important social factor, as the level of individual aggression of each individual in the community determines the nature of relationships and the individual welfare of everyone. Aggression comes in many forms among people, and it can be physical, mental or verbal (O'Keeffe et al., 2020). It is a complex phenomenon and condition that manifests itself emotionally and operationally as incitement, anger, exasperation, hostility, appropriation and attack on a person, property, territory, or group from a motivational standpoint. There is no consensus in the social sciences about the components of aggression. To some extent, what is considered aggressive is determined by the social and cultural characteristics of the perceiver (Umoru & Olabode, 2022). While social media itself and the necessity to constantly switch between virtual and real space is a stressor, the information space of the Internet is filled with manifestations of maladaptive behaviour. The study of aggression on the Internet and social media has attracted the attention of many researchers. A high association of aggression with online video game addiction was discovered by H. A. Demirtaş Madran and E. Ferligül Çakilci (2014).

The purpose of this study was to explore the different components of aggressive behaviour in adolescents aged 11–14, depending on their social networking activity and addiction.

Methods

Participants. The study involved 150

тернеті; надмірне використання інтернету або залежності. Усі ці загрози або завдають шкоди безпеці, або сприяють травматичним станам і проблемам у взаєминах для їх жертв. C. Liu and F. Kuo (2007) виявили, що соціальна тривога через проблемні міжособистісні стосунки прямо пов'язана з інтернет-залежністю, тоді як інтернет-залежність пов'язана з безліччю проблем, звичок і фізіологічних проблем. Це особливо важливо, оскільки біологічна природа людини залишається незмінною; саме в підлітковому віці відбувається найбільша нейрогуморальна перебудова в організмі. Через згадані зміни й особливу структуру мозку афективна сфера підлітків дуже чутлива і сприйнятлива до зовнішнього впливу.

Агресія є природною реакцією всіх людей на загрози або стресові ситуації. Вона стає важливим соціальним чинником, оскільки рівень індивідуальної агресії кожного індивіда в спільноті визначає характер стосунків та індивідуальний добробут кожного. Агресія проявляється в багатьох формах серед людей, і вона може бути фізичною, психічною або словесною (O'Keeffe et al., 2020). Це складне явище та стан, що проявляється емоційно й оперативно як підбурювання, гнів, обурення, ворожість, привласнення та напад на особу, власність, територію чи групу з мотиваційної точки зору. Щодо складових агресії в соціальних науках немає єдиної думки. Певною мірою те, що вважають агресивним, визначається соціальними та культурними характеристиками того, хто сприймає (Umoru, Olabode, 2022). Тоді як самі соціальні мережі й необхідність постійного перемикавання між віртуальним та реальним простором є чинником стресу. Інформаційний простір інтернету наповнений проявами дезадаптивної поведінки. Вивчення агресії в інтернеті й соціальних мережах привернуло увагу багатьох дослідників. D. Madran, E. Ferligül Çakilci (2014) виявили високий зв'язок між агресією та залежністю від онлайн-відеоігор.

Метою цього дослідження є з'ясування різних компонентів агресивної поведінки підлітків 11–14 років залежно від активності в соціальних мережах та їхньої залежності.

Методи

Учасники. У дослідженні взяли участь 150 респондентів віком від 11 до 14 років, 80 хлопців (53.0%) та 70 дівчат (47.0%). Усі вони були учнями одного навчального закладу. Цей віко-

respondents aged 11 to 14 years old, 80 boys (53.0%) and 70 girls (47.0%). They were all students of the same institution. This age range was chosen because it marks a significant period of change in social interactions and behaviour between late childhood and early adolescence. All participants were recruited from a single institution to control for factors like socioeconomic status and education level that could influence the variables of interest.

Variables. The primary variables assessed in this study were levels of aggression, internet addiction, and addiction to social networking sites/applications. Gender was also examined as an additional variable that could impact the relationships between aggression, internet addiction, and social media addiction. The analysis examined possible gender differences and relationships between these important variable measures.

Procedures and Instruments. The Buss-Perry Aggression Questionnaire (BPAQ) was used to assess the level of aggression in the population. The questionnaire contains 24 statements, each of which the subjects are asked to rate on a 5-point scale. Three levels of aggression are distinguished in analysing the results: no aggressive tendencies (24–55 points), medium (56–82 points) and high (83–120 points).

Two methods were used to assess the level of Internet-related problems. The Kimberly Young Internet Addiction Test is designed to self-diagnose the degree of addiction to Internet use. Since there is no official diagnosis of "Internet addiction", the criteria for classification as a disorder cannot be strictly validated. However, the test identifies key signs of addictive behaviour such as the desire to increase time spent online, the substitution of virtual communication for real communication, and the deterioration of morale when not being able to use the Internet (withdrawal syndrome). The test contains 40 questions concerning the respondent's behaviour and emotional experiences when using social media. Assess the degree of severity on a 5-point scale. The scale of responses is as follows: regular Internet user (20–49 points), having minor problems (50–79 points), and Internet addiction (80–100 points).

The Problematic Internet Use Scale was used

вий діапазон був обраний тому, що він знаменує собою значний період змін у соціальних взаємодіях і поведінці між пізнім дитинством та раннім підлітковим віком. Усі учасники були набрані з одного навчального закладу для контролю за такими чинниками, як соціально-економічний статус і рівень освіти, які могли вплинути на змінні, що становлять інтерес.

Змінні. Основними змінними, оціненими в цьому дослідженні, були рівні агресії, інтернет-залежності і залежності від сайтів/додатків соціальних мереж. Стаття також досліджувала як додаткову змінну, яка могла вплинути на взаємозв'язок між агресією, залежністю від інтернету та залежністю від соціальних мереж. У процесі аналізування були розглянуті можливі статеві відмінності та зв'язки між цими важливими параметрами.

Процедура та інструменти. Для оцінки рівня агресивності в популяції використано опитувальник агресії Басса-Перрі (ОАБП). Анкета містила двадцять чотири твердження, кожне з яких досліджуванням запропоновано оцінити за п'ятибальною шкалою. Під час аналізування результатів виокремлено три рівні агресивності: відсутність агресивних тенденцій (24–55 балів), середній (56–82 бали) і високий (83–120 балів).

Для оцінки рівня проблем, пов'язаних з інтернетом, було використано дві методики. Тест на інтернет-залежність Кімберлі Янг призначений для самодіагностики ступеня залежності від використання інтернету. Оскільки немає офіційного діагнозу "інтернет-залежність", критерії класифікації як розладу не можуть бути точно перевірені. Однак, тест визначає ключові ознаки адиктивної поведінки, як-от бажання збільшити час, проведений в інтернеті, заміна реального спілкування віртуальним спілкуванням та погіршення морального стану через відсутність можливості користуватися інтернетом (синдром відміни). Тест містив сорок запитань, які стосувалися поведінки та емоційних переживань респондентів під час використання соціальних мереж. Ступінь тяжкості оцінювалося за п'ятибальною шкалою. Шкала відповідей така: звичайний користувач інтернету (20–49 балів), має незначні проблеми (50–79 балів), інтернет-залежність (80–100 балів).

Шкала проблемного використання інтерне-

Research on the Influence of Social Networks on the Manifestation of Aggression in Adolescents

to assess social networking behaviour and to analyse social network addiction. The authors of the questionnaire have conducted numerous comparative validation studies of the methodology and have demonstrated a high degree of reliability of the methodology in identifying addiction to social media. The sensitivity of the test about identifying socio-economic problems is demonstrated. The methodology can identify behavioural strategies such as preference for social networking over real life, its use as a means of an emotional regulation, compulsive and obsessive cognitive desire to use social networks, and the impact of social networks on lifestyle. It consists of 15 questions, which are assessed on a 7-point scale. 5 subscales reflect a particular aspect of maladaptive behaviour, among them: preference for online communication, emotion regulation, cognitive preoccupation, compulsive behaviour and adverse consequences. In addition, the methodology distinguishes three levels of user involvement: low, medium, and high.

Organisation of Research. The surveys were conducted through an anonymous questionnaire, indicating the gender and age of the participant. The study was in the form of a survey, with respondents answering questions using standardised techniques. The following objectives were established:

1. Questionnaire survey of participants of the experiment using the Bass-Perry Aggression Questionnaire.
2. Questionnaire survey of participants using Kimberly Young's digital addiction test.
3. Questionnaire survey of respondents using the Problematic Internet Use Scale questionnaire, which is a modification of the Facebook Problematic Use Scale methodology.
4. Analysing survey data and conducting a statistical analysis of the data to examine the relationship between the indicators under study.

Statistical Analysis. Statistical analysis of the significance of differences between the mean values of the groups was performed using Student's t-test. The analysis of convergence between the different methods was performed using correlation analysis with Pearson coefficient calculations. The analysis was conducted on the Statistica 8.0 platform. Pearson correlation coefficients were identified to investigate the connections between social media

ту була застосована для оцінки поведінки в соціальних мережах та аналізування залежності від соціальних мереж. Автори опитувальника провели численні порівняльні валідаційні дослідження методики та продемонстрували високий ступінь її достовірності у виявленні залежності від соціальних мереж. Продемонстровано чутливість тесту щодо виявлення соціально-економічних проблем. Методика може визначати поведінкові стратегії, як от перевага соціальних мереж над реальним життям, їх використання як засобу емоційної регуляції, компульсивне та нав'язливе когнітивне бажання використовувати соціальні мережі, а також вплив соціальних мереж на спосіб життя. Вона складалася з п'ятнадцяти питань, які оцінено за семибальною шкалою. П'ять субшкал відображали особливий аспект дезадаптивної поведінки, серед них: перевага онлайн-спілкування, регуляція емоцій, когнітивна зацикленість, компульсивна поведінка та несприятливі наслідки. Крім того, методика виокремлювала три рівні залученості користувачів: низький, середній і високий.

Організація дослідження. Опитування проведено шляхом анонімного анкетування із зазначенням статі та віку учасника. Дослідження проходило у формі опитування, в межах якого респонденти відповідали на запитання за допомогою стандартизованих методик. Були реалізовані такі завдання:

1. Анкетування учасників експерименту за опитувальником агресії Басса-Перрі.
2. Анкетування учасників за допомогою тесту цифрової залежності Кімберлі Янг.
3. Анкетування респондентів за допомогою опитувальника "Шкала проблемного використання Інтернету", який є модифікацією методики "Шкала проблемного використання Facebook".
4. Аналіз даних опитування та проведення статистичного аналізу даних для вивчення зв'язку між досліджуваними показниками.

Статистичне аналізування. Проведено статистичний аналіз значущості відмінностей середніх значень груп за допомогою t-тесту Стьюдента. Проведено аналізування збіжності різних методів за допомогою кореляційного аналізу з обчисленнями коефіцієнта Пірсона. Аналізування проведено на платформі Statistica 8.0. Коефіцієнти кореляції Пірсона були визначені для дослідження зв'язків між

addiction, internet addiction, and aggressiveness measures. At $p \leq .01$, a coefficient value more than 0.21 was deemed statistically significant, and at $p \leq .05$, a value greater than .16 was significant. Two-sample t-tests were used to compare mean aggressiveness levels between gender groups.

Results

In the first stage of the study, the results of the survey according to the Bass-Perry questionnaire were presented. The maximum score on the questionnaire is 120. The study demonstrated that the average level of aggression in the sample was 64 ± 13 , which is 53.0% of the maximum possible score and is an average level of aggression trait expression. In terms of levels of aggression, the answers were distributed as follows: 29.0% scored low (below 56 points); 49.0% scored medium (up to 81 points); and 22.0% scored high (over 82 points on the questionnaire). Aggression rates for both sexes were explored separately, as this trait may be connected to the hormonal and sexual development patterns of boys and girls according to their age at puberty. In the sex-disaggregated population surveyed, boys had a mean score of 66 ± 17 and girls had a mean score of 62 ± 11 . There were no significant differences between the gender groups on this indicator, although there was a tendency for boys to be more aggressive.

Next, the distribution of additional scales of the anger, hostility, and physical aggression questionnaire was analyzed. Aggression in this questionnaire is seen as an integral indicator reflecting the presence of adverse attitudes and their emotional, verbal and physical expression. The anger scale had a maximum score of 35 and a sample mean of 27 ± 5 (77.0% of the maximum possible), which was the most pronounced of the scales in the sample examined.

Anger is an adverse emotional outburst and can be either spontaneous or the result of long-standing hostility. Anger is the main emotion in the form of which aggressive behaviour emerges, it establishes the motivation to attack. It is usually an impulsive reaction, but hostility provides the ground for its occurrence and facilitates an adverse discharge. As can be seen, anger scores are at a high level (over 60.0% of the total score). It indicates that the adolescents in the sample surveyed are impulsive. Hostility is a cognitive

залежністю від соціальних мереж, інтернет-залежністю та показниками агресивності. При $p \leq .01$ статистично значущим було визнано значення коефіцієнта більше .21, а при $p \leq .05$ значущим було значення більше .16. t-тести з двох вибірок були використані для порівняння середнього рівня агресивності між групами дівчат та хлопців.

Результати

На першому етапі подано результати за опитувальником Басса-Перрі. Максимальний бал за анкету – 120. Дослідження показало, що середній рівень агресії у вибірці склав 64 ± 13 , що становить 53.0% від максимально можливого балу та є середнім рівнем прояву ознаки агресії. За рівнем агресії відповіді розподілилися так: 29.0% отримали низький бал (нижче 56 балів); 49% отримали середню оцінку (до 81 балу); і 22.0% отримали високий бал (понад 82 бали в анкеті). Показники агресії для обох статей були вивчені окремо, оскільки ця риса може бути пов'язана з гормональним і сексуальним розвитком хлопців та дівчат відповідно до їхнього віку в період статевого дозрівання. У сексуально дезагрегованій популяції хлопці мали середній бал 66 ± 17 , а дівчата мали середній бал 62 ± 11 . Достовірних відмінностей між статевими групами за цим показником не виявлено, хоча спостерігається тенденція до більшої агресивності хлопців.

Далі проаналізовано розподіл додаткових шкал опитувальника гніву, ворожості та фізичної агресії. Агресію в цьому опитувальнику розглядають як інтегральний показник, що відображає наявність несприятливих установок та їх емоційне, вербальне та фізичне вираження. Шкала гніву мала максимальний бал 35 і середнє значення вибірки 27 ± 5 (77.0% від максимально можливого), що було найбільш вираженим зі шкал у досліджуваній вибірці.

Гнів є несприятливим емоційним спалахом і може бути спонтанним або результатом тривалої ворожості. Гнів є основною емоцією, у формі якої виникає агресивна поведінка, вона формує мотивацію до нападу. Зазвичай це імпульсивна реакція, але ворожість створює підґрунтя для її виникнення, сприяючи негативній розрядці. Як бачимо, показники гніву знаходяться на високому рівні (понад 60.0% від загального балу). Це свідчить про те, що підлітки опитуваної вибірки є імпульсивними. Ворожість є когнітивним типом агресії. Це не-

Research on the Influence of Social Networks on the Manifestation of Aggression in Adolescents

type of aggression. These are adverse attitudes towards the world around them, usually not targeted, but extend to all people and involve a prolonged existence of negativism, feelings of injustice and disadvantage. Subjects could score 40 on the “hostility” scale, the average score was 20 ± 8 (50% of the maximum possible), and the results were evenly distributed in the area of mean values of the trait. As can be observed, the hostile mood represented by adverse drive, which is permanent, was lower in comparison to anger, which once again points to the impulsiveness and irascibility of adolescents. Instrumental, or physical aggression, is the explicit use of physical force to hurt another person. On the physical aggression scale, the maximum score was 45 and the sample mean was 17 ± 8 (38% of the maximum possible level). As can be seen, the anger indicators in the sample were rather high. However, despite the higher rates of anger, the behaviour rarely takes the form of pronounced physical aggression, indicating their self-control and ability to restrain aggressive impulses, limiting themselves to verbal and emotional reactions (Sedykh & Myshko, 2022).

Virtual environment engagement and dependency indicators were assessed using two methodologies. Aggressiveness scores were compared to Internet addiction scores on the Kimberly Young questionnaire. The average level of aggression on the scale was 52 ± 19 points, which corresponds to the average level of expression of the trait. The most frequent symptoms of addiction that respondents gave the highest scores to were the following: spending more time online than planned (55.0%); preferring virtual communication to real communication (49.0%); feeling bored and joyless without the Internet (43.0%); neglecting sleep by lingering online (67.0%); complaints from family and loved ones about spending too much time online (58.0%).

The distribution of survey results by level of Internet addiction was as follows: no addiction (regular Internet user), below 50 points, was demonstrated by 19.0% of those surveyed. The medium level, associated with the presence of some problems with excessive use of the Internet, corresponded to a score of 50–79, with 48.0% of teenagers with this level of score. The level of

сприятливе ставлення до навколишнього світу, зазвичай нецілеспрямоване, але поширюється на всіх людей і передбачає тривале існування негативізму, почуття несправедливості та знедоленості. Випробовувані могли набрати 40 балів за шкалою “ворожості”, середній бал становив 20 ± 8 (50.0% від максимально можливого), а результати були рівномірно розподілені в області середніх значень ознаки. Як можна помітити, ворожий настрій, представлений несприятливим потягом, який має постійний характер, був нижчим у порівнянні з гнівом, що ще раз вказує на імпульсивність і запальність підлітків. Інструментальна, або фізична, агресія, – це явне застосування фізичної сили для заподіяння шкоди іншій людині. За шкалою фізичної агресії максимальний бал становив 45, а середнє значення вибірки – 17 ± 8 (38.0% від максимально можливого рівня). Як бачимо, показники гніву у вибірці були досить високими. Однак, незважаючи на більш високі показники гніву, поведінка рідко набуває форми вираженої фізичної агресії, що свідчить про самоконтроль і здатність стримувати агресивні імпульси, обмежуючись вербальними та емоційними реакціями (Sedykh, Myshko, 2022).

Показники залученості та залежності від віртуального середовища оцінювали за допомогою двох методик. Показники агресивності порівнювали з оцінками інтернет-залежності в опитувальнику Кімберлі Янг. Середній рівень агресії за шкалою склав 52 ± 19 балів, що відповідає середньому рівню вираження ознаки. Найчастішими симптомами залежності, за якими респонденти поставили найвищі оцінки, були такі: проведення в інтернеті більше часу, ніж планували (55.0%); надання переваги віртуальному спілкуванню перед реальним (49.0%); відчуття нудьги й безрадісності без інтернету (43.0%); нехтування сном, затримуючись онлайн (67.0%); скарги сім’ї та близьких на проведення занадто великої кількості часу в інтернеті (58.0%).

Розподіл результатів опитування за рівнем інтернет-залежності був таким: відсутність залежності (постійний користувач інтернету), нижче 50 балів продемонстрували 19.0% опитаних. Середній рівень, пов’язаний із наявністю деяких проблем із надмірним використанням інтернету, відповідав оцінці 50–79, продемонстрували 48.0% підлітків.

teenagers with an Internet addiction score of 80 or more was very high, at 33.0% of those surveyed. It is a very high level, indicating problems such as: the inability to voluntarily refuse to use the Internet, problems in real social life, and the development of sustained emotional attachments that reach the level of addiction.

The second methodology used to analyse social media addiction was the Problematic Internet Use Scale, which is a modification of the Facebook Problem Use Scale used in the English-speaking space. Using the methodology allowed identifying the respondents' dependence on social media explicitly, which is part of the overall problem of Internet addiction. The mean score on the questionnaire for the group was 46 ± 17 , which corresponds to the average level of expression of the trait. The problems in using social networks that teenagers most frequently noted for themselves were the following: 1) I prefer social networking to face-to-face communication (43.0%); 2) I log into social networking when I feel lonely (59.0%); 3) if I don't log into social networking for a while, I get anxious to log in (46.0%); 4) I have difficulty controlling how much time I spend on social networks (51.0%); 5) I find it hard to resist the overwhelming urge to log into social networks when I am doing something outside the Internet (40.0%).

An analysis of the distribution of the questionnaires by levels demonstrated the following indicators: a low level of problematic behaviour – 15.0% of respondents, a medium level – 64.0%, and a high level – 21.0%. As can be seen, about a third of those surveyed have high levels of problematic behaviour connected with using social media. Therewith, it is lower than the level of Internet addiction, which is explained by the presence of dependence on other types of Internet activity. Such high scores on this questionnaire indicate problems with social adjustment, cognitive engagement and signs of addictive behaviour, including emotional and psychophysiological problems and increased levels of stress (Hishan et al., 2018). Correlation analysis demonstrated a high degree of correlation between the results of the two surveys, with the Pearson correlation coefficient of .3 (critical value .21, $p \leq .01$). Thus, there is a strong correlation between excessive

Дуже високим був рівень підлітків із показником інтернет-залежності 80 і більше – 33.0% опитаних. Це дуже високий рівень, що вказує на такі проблеми, як: нездатність добровільно відмовитися від користування інтернетом, проблеми в реальному соціальному житті та розвиток стійких емоційних прихильностей, які досягають рівня залежності.

Другою методикою, використаною для аналізування залежності від соціальних мереж, була “Шкала проблемного використання інтернету”, яка є модифікацією “Шкали проблемного використання Facebook”, яку застосовують в англomовному просторі. Використання методики дозволило чітко виявити залежність респондентів від соціальних мереж, що є частиною загальної проблеми інтернет-залежності. Середній бал за анкету для групи становив 46 ± 17 , що відповідає середньому рівню вираженості ознаки. Проблеми в користуванні соціальними мережами, які найчастіше відзначали для себе підлітки, полягали в наступному: 1) я віддаю перевагу спілкуванню в соціальних мережах перед спілкуванням віч-на-віч (43%); 2) я виходжу до соціальної мережі, коли почуваюся самотнім (59.0%); 3) якщо я деякий час не виходжу до соціальної мережі, мені дуже хочеться зайти (46.0%); 4) мені важко контролювати, скільки часу я проводжу в соціальних мережах (51.0%); 5) мені важко протистояти непереборному бажанню зайти до соціальної мережі, коли я роблю щось поза інтернетом (40.0%).

Аналізування розподілу анкет за рівнями продемонстрував такі показники: низький рівень проблемної поведінки – 15.0% респондентів, середній рівень – 64.0%, високий рівень – 21.0%. Як бачимо, близько третини опитаних мають високий рівень проблемної поведінки, пов'язаної з використанням соціальних мереж. При цьому він нижчий за рівень інтернет-залежності, що можна пояснити наявністю залежності від інших видів інтернет-активності. Такі високі показники в цьому опитувальнику вказують на проблеми із соціальною адаптацією, когнітивною активністю й ознаки адиктивної поведінки, включаючи емоційні та психофізіологічні проблеми й підвищений рівень стресу (Hishan et al., 2018). Кореляційний аналіз продемонстрував високий ступінь кореляції між результатами двох опитувань з коефіцієнтом кореляції Пір-

Research on the Influence of Social Networks on the Manifestation of Aggression in Adolescents

Internet activity and social networking addiction; social networking appears to be one of the main forms of virtual activity among adolescents. Comparing the results of these tests with the level of general aggression, demonstrated an unequal relationship with this indicator.

The indicators of problematic behaviour on social media are shifted towards lower numbers, compared to those of responses about internet addiction. There was a statistically significant correlation between the overall level of aggression and Internet addiction in the sample: the Pearson correlation coefficient was $R = .2, p \leq .05$. A correlation analysis with the individual scales of the Bass-Perry questionnaire showed a statistically significant positive connection between anger (correlation coefficient .18) and hostility (correlation coefficient .21). No significant association with physical aggression was noted, indicating the ability of students of this age to restrain affective outbursts (Tabl. 1).

социальних мереж; соціальні мережі є однією з основних форм віртуальної діяльності підлітків. Зіставляючи результати цих тестів із рівнем загальної агресивності, продемонстровано неоднаковий зв'язок за цим показником.

Показники проблемної поведінки в соціальних мережах зміщені в бік нижчих цифр, порівняно з відповідями про інтернет-залежність. Існувала статистично значуща кореляція між загальним рівнем агресії та інтернет-залежністю у вибірці: коефіцієнт кореляції Пірсона становив $R = .2, p \leq .05$. Кореляційний аналіз з окремими шкалами опитувальника Басса-Перрі показав статистично значущий прямий зв'язок між гнівом (коефіцієнт кореляції .18) і ворожістю (коефіцієнт кореляції .21). Достовірного зв'язку з фізичною агресією не помічено, що свідчить про здатність учнів цього віку стримувати афективні спалахи (табл. 1).

Table 1. Calculated values for the Pearson correlation coefficient in the different trait groups
Таблиця 1. Розраховані значення коефіцієнта кореляції Пірсона в різних групах ознак

Scale Шкала	Physical aggression Фізична агресія	Anger Гнів	Hostility Ворожість	Aggression Агресія
Internet addiction Інтернет-залежність	-.01	.18*	.21*	.2
Social networks Соціальні мережі	-.11	.11	.13*	.12

Note: * – the relationship is statistically significant.

Примітка: * – зв'язок є статистично значущим.

Separately, the relationship between Internet addiction rates and levels of general aggression was analysed by gender. It appeared that in the population of boys this correlation was statistically significant, with a correlation coefficient of $R = .57$ (significant at $p \leq .05$). Among girls, this correlation was not significant. Thus, Internet addiction has a multidirectional effect on the aggressive behaviour of adolescents depending on gender. The average levels of aggression among boys and girls were not significantly different. There was no statistically significant correlation between the level of aggression and excessive use of social media in the overall sample (the Pearson correlation coefficient was $R = .12$ with

окремо було проаналізовано зв'язок між показниками інтернет-залежності та рівнем загальної агресії за статтю. Виявилось, що у вибірці хлопців ця кореляція була статистично значущою з коефіцієнтом кореляції $R = .57$ (значущим при $p \leq .05$). Серед дівчат ця кореляція не була достовірною. Таким чином, інтернет-залежність різноспрямовано впливає на агресивну поведінку підлітків залежно від статі. Нагадаємо, середній рівень агресії серед хлопців і дівчат суттєво не відрізнявся. Не було статистично значущого зв'язку між рівнем агресії та надмірним використанням соціальних мереж у загальній вибірці (коефіцієнт кореляції Пірсона становив $R = .12$ з критичним значенням $R = .16$, при $p \leq .05$).

a critical value of $R = .16$, at $p \leq .05$). To clarify, a separate sample of adolescents with high levels of social networking problems (scoring over 80) was analysed, with 21.0% of the sample surveyed. The correlation was considered to be statistically significant in this sample (at $p \leq .05$). In the population with low and intermediate levels of dependence, however, the indicator was close to zero, i. e. there was no significant correlation. Thus, it can be assumed that the dependence of the level of aggression on social network use is not linear, but a manifestation of an emerging maladaptive state of addiction. Such an explanation could be highly probable, as any addictive state results in increased neuroticism and aggression.

A comparison of the indicators of problem behaviour in social networks with the “hostility” scales demonstrated a positive correlation (the Pearson coefficient $R = .13$, significant at $p \leq .05$) and “anger” ($R = .11$, statistically not significant). In contrast, a weak negative correlation ($R = -.11$) was observed with the index of physical aggression, which may indicate the presence of psychological mechanisms to reduce aggression – some sublimation of aggression in social networks. Another explanation could be the development of a passive-aggressive type of response or the design of depressive states (Spytska, 2023).

Analysis regarding gender demonstrated that girls have a higher level of commitment to social media than boys. Among girls, the correlation coefficient was $R = .25$ (threshold value $R = .24$ at $p \leq .05$). While among boys, it was significantly lower (.09). Thus, there are contrasting trends regarding internet and social media use – boys are more often addicted to the Internet, but their activity is mainly devoted to other types of online activity (such as internet surfing, watching videos or playing online games). Girls’ greater propensity to develop problematic behaviour when using social media seems to be connected with greater sociality and emotionality. In addition, it is probably connected to more pronounced hysteroid tendencies, pushing them towards the necessity of self-presentation and the maintenance of a particular outward social image.

When comparing data from surveys on aggression, internet addiction and social media addiction, a statistical correlation between

Для уточнення було проаналізовано окрему вибірку підлітків із високим рівнем проблем із соціальними мережами (понад 80 балів), 21.0% опитаної вибірки. Кореляцію вважали статистично значущою в цій вибірці (при $p \leq .05$). Однак у популяції з низьким і проміжним рівнями залежності показник був близький до нуля, тобто не було істотного зв’язку. Таким чином, можна припустити, що залежність рівня агресії від використання соціальних мереж є не лінійною, а проявом дезадаптивного стану залежності, що формується. Таке пояснення може бути дуже ймовірним, оскільки будь-який адиктивний стан призводить до підвищення невротизму та агресії.

Порівняння показників проблемної поведінки в соціальних мережах зі шкалою “ворожість” продемонструвало прямий кореляційний зв’язок (коефіцієнт Пірсона $R = .13$, достовірно при $p \leq .05$) та статистично недостовірний зі шкалою “гнів” ($R = .11$). Натомість слабка обернена кореляція ($R = -.11$) спостерігалася з індексом фізичної агресії, що може свідчити про наявність психологічних механізмів зниження агресії – певної сублімації агресії в соціальних мережах. Іншим поясненням може бути розвиток пасивно-агресивного типу реакції або формування депресивних станів (Spytska, 2023).

Аналізування щодо статі показало, що дівчата мають вищий рівень прихильності до соціальних мереж, ніж хлопці. Серед дівчат коефіцієнт кореляції становив $R = .25$ (порогове значення $R = .24$ при $p \leq .05$), тоді як серед хлопців він був значно нижчим (.09). Таким чином, спостерігаються протилежні тенденції щодо використання інтернету та соціальних мереж: хлопці частіше залежні від Інтернету, але їхня активність здебільшого присвячена іншим видам онлайн-активності (як-от інтернет-серфінг, перегляд відео чи онлайн-ігри). Більша схильність дівчат до проблемної поведінки під час користування соціальними мережами, виявляється, пов’язана з більшою соціальністю та емоційністю. Крім того, ймовірно, це пов’язано з більш вираженими істероїдними тенденціями, які штовхають їх до необхідності самопрезентації та підтримки певного зовнішнього соціального образу.

При порівнянні даних опитувань про агре-

Research on the Influence of Social Networks on the Manifestation of Aggression in Adolescents

these indicators can be found. The nature of this connection, however, is not linear. It can be assumed that other Internet activities, in addition, to social networking (Internet surfing, online games, and watching videos) contribute to the development and manifestation of aggressive affect. Gender is a factor in the connection between online activity, social media, and aggression. In addition, factors that have not been explored in this study (individual-psychological characteristics, family relationships, and stress levels) may contribute.

Discussion

This study identified a relatively high level of general aggression in adolescents (mean score corresponding to 53% of the maximum), and 22.0% of those surveyed demonstrated a high level of aggression. Many researchers note a high level of aggressive behaviour in adolescents. Children with ODD (Oppositional Defiant Disorder) may have tantrums and may object to their parents or other adults. Older children and adolescents with behavioural disorders may break the rules, skip school or steal possessions. In the case of this study, indicators of anger were significantly higher than physical aggression, indicating a lack of self-control problems and signs of antisocial behaviour. According to teachers working with the groups of adolescents examined, only 2 of the highest-scoring adolescents had regular conflicts in the team using physical violence.

A child can reach the point of feeling that they live in an unfair world that punishes them for activities in which they find pleasure. The situation develops a hostile attitude towards the world. Punishment makes the child try to be careful and shy (Umoru & Olabode, 2022). Thus, a vicious circle of aggressive behaviour is developed, where societal expectations already generate hostility and the demand for its expression. No significant difference was observed in the level of aggression between boys and girls (boys had an average score of 66 ± 17 , girls 62 ± 11), however, there was a tendency for boys to have higher rates of anger and physical aggression. Gender is known to be a factor that plays a role in a person's aggression. Historically, it has been considered that males are generally more aggressive physically than females at a young age (Romera et al., 2021).

Regarding the connection between Internet

сію, залежність від Інтернету та залежність від соціальних мереж між цими показниками виявлено статистичну кореляцію. Природа цього зв'язку, однак, не є лінійною. Можна припустити, що інші види діяльності в інтернеті, крім спілкування в соціальних мережах (серфінг в інтернеті, онлайн-ігри, перегляд відео), сприяють розвитку та прояву агресивного афекту. Стаття є чинником зв'язку між онлайн-активністю, соціальними мережами та агресією. Крім того, можуть сприяти чинники, які не були нами досліджені (індивідуально-психологічні особливості, сімейні стосунки, рівень стресу).

Дискусія

Це дослідження виявило відносно високий рівень загальної агресії підлітків (середній бал відповідає 53.0% від максимального), а 22.0% опитаних продемонстрували високий рівень агресії. Багато дослідників відзначають високий рівень агресивної поведінки підлітків. Діти з ОВР (опозиційно-викличний розлад) можуть мати істерики та можуть заперечувати своїм батькам або іншим дорослим. Старші діти й підлітки з розладами поведінки можуть порушувати правила, пропускати школу або красти речі. У випадку цього дослідження показники гніву були значно вищими, ніж фізична агресія, що вказувало на відсутність проблем із самоконтролем та ознак антисоціальної поведінки. За словами педагогів, які працювали з обстеженими групами підлітків, лише два підлітки з найвищими балами мали регулярні конфлікти в колективі із застосуванням фізичного насильства.

Дитина може досягти відчуття, що вона живе в несправедливому світі, який карає її за заняття, які їй приносять задоволення. Ситуація розвиває вороже ставлення до світу. Покарання змушує дитину бути обережною та сором'язливою (Umoru, Olabode, 2022). Таким чином, розвивається замкнуте коло агресивної поведінки, де суспільні очікування вже породжують ворожість і попит на її вираження. Достовірної різниці в рівні агресії між хлопцями та дівчатами не спостерігалось (середній бал у хлопців 66 ± 17 , у дівчат 62 ± 11), однак у хлопчиків помічено тенденцію до вищих показників гніву та фізичної агресії. Відомо, що стаття є чинником, який відіграє роль в агресії

addiction and aggression, the results in this study were divided: there was a statistically significant positive correlation between measures of aggression and the level of involvement in online space. Similar trends have been noted by many researchers. D. Perišin and O. Siniša (2013) conducted a large-scale study among Taiwanese adolescents in which they demonstrated that levels of aggression are connected to Internet addiction. However, analysis of additional factors demonstrated that other factors such as levels of self-esteem and depression, and exposure to violence on television contributed to the level of aggression. The results of C. Liu and F. Kuo (2007) demonstrate that Internet addiction causes aggressive behaviour in children. Nevertheless, the results add to other studies that media, whether television, films or video games can influence children's behaviour (Anderson & Bushman, 2001).

The type of activity that occupies most of a teenager's time online is significant: online chat rooms, games and online forums or sites with adult pornography have all been associated with aggressive behaviour. In contrast, adolescents who spent time researching and learning online were lower in violence than their peers (Zhao et al., 2020). An analysis of the correlation between the level of aggression and the presence of problems in using social media demonstrated no significant correlation between these traits in the general population. However, a positive correlation between aggression and social media use was identified in respondents with high levels of addiction (19.0% of those surveyed). This phenomenon is most probably connected with the development of a morbidly maladaptive state of Inter-addiction. Problems in adjustment are a frequent companion of adolescents with Internet addiction (House of Commons, 2019).

There is limited research demonstrating that increased hours on social media are explicitly connected to aggressive behaviour, but there is literature linking particular types of Internet use to increased aggressive behaviour. For example, the quality of online advertising may be a factor; young people who committed serious crimes were most likely to view violent online content (Kennedy, 2019). J. Brito-Montes et al. (2022)

людини. Історично вважали, що чоловіки, як правило, більш агресивні фізично, ніж жінки, в молодому віці (Romera et al., 2021).

Що стосується зв'язку між інтернет-залежністю та агресією, результати цього дослідження розділилися: була статистично значуща пряма кореляція між показниками агресії та рівнем залучення до онлайн-простору. Подібні тенденції відзначають багато дослідників. D. Perišin, O. Siniša (2013) провели масштабне дослідження серед тайванських підлітків, у якому продемонстрували, що рівень агресії пов'язаний з інтернет-залежністю. Проте, аналізування додаткових чинників показало, що інші чинники, як-от рівень самооцінки та депресія, а також показ насильства на телебаченні, вплинули на рівень агресії. Результати C. Liu, F. Kuo (2007) демонструють, що інтернет-залежність викликає агресивну поведінку дітей. Утім, результати додають до інших досліджень те, що медіа, чи то телебачення, фільми чи відеоігри, можуть впливати на поведінку дітей (Anderson, Bushman, 2001).

Тип діяльності, який займає більшу частину часу підлітка в інтернеті, є значущим: онлайн-чати, ігри та онлайн-форуми або сайти з порнографією для дорослих асоціюються з агресивною поведінкою. Навпаки, підлітки, які проводили дослідження та навчання в інтернеті, були менш схильні до насильства, ніж їхні однолітки (Zhao et al., 2020). Аналізування кореляції між рівнем агресії та наявністю проблем у користуванні соціальними мережами продемонструвало відсутність істотного зв'язку між цими рисами в загальній вибірці. Однак, у респондентів із високим рівнем залежності (19.0% опитаних) виявлено прямий зв'язок між агресією та використанням соціальних мереж. Це явище, найімовірніше, пов'язане з розвитком патологічного дезадаптивного стану інтерадикції. Проблеми з адаптацією є частим супутником підлітків з інтернет-залежністю (House of Commons, 2019).

Існує обмежена кількість досліджень, які демонструють, що збільшення кількості годин у соціальних мережах очевидно пов'язане з агресивною поведінкою, але є література, яка пов'язує певні види використання інтернету з підвищеною агресивною поведінкою. Наприклад, якість онлайн-реклами може бути

Research on the Influence of Social Networks on the Manifestation of Aggression in Adolescents

indicate a high content of adverse references, higher levels of aggression and community instability in younger pupils and a gradual stabilisation with age. There is still a high level of negativism among secondary school students, which can be explained by the immaturity of their emotional sphere. Adolescents who spend hours “liking” photos of their friends on social media can be more probable to have other traits associated with aggressive behaviour.

The connection between Internet addiction and social media addiction was manifested differently according to gender. For example, boys demonstrated a more pronounced attachment to the Internet in general, while girls were more dependent on social networking sites. It is probably explained by psychological differences. Girls are more emotional and demonstrative. It encourages them to self-present and develop connections in social networks, while for boys the main reason for using the Internet is escapism or playing competitive online games. S. Salarvand et al. (2018) in a study of students, presented a taxing trend: a 10% rate of interdependence among men, while women had no such problems. Several studies support the assumption that girls had higher social anxiety and social dependency than boys (Primi et al., 2021; Puma-Chavez et al., 2022). C. M. García-Fernández et al. (2022) in their research on school children, highlight the greater involvement of girls in “cyberspamming” and their greater social virtual activism. This type of adverse behaviour can be a cause that explicitly increases the level of aggression in the collective (Aparicio-Martínez et al., 2019).

Thus, the study established the existence of a correlation between the aggressive behaviour of adolescents 11–14 and their dependence on the Internet and, in particular, problems regarding social networks. This connection is not linear; it depends on the degree of engagement in the virtual world of communication and on gender. It can be assumed that there are other factors that contribute to the development of aggressive behaviour that are beyond the scope of this research.

чинником. Молоді люди, які вчинили серйозні злочини, імовірно переглядають насильницький онлайн-контент (Kennedy, 2019). J. Brito-Montes та ін. (2022) вказують на високий вміст несприятливих посилань, вищий рівень агресії та нестабільності суспільства в молодших школярів і поступову стабілізацію з віком. Зберігається високий рівень негативізму серед учнів загальноосвітніх шкіл, що можна пояснити незрілістю їхньої емоційної сфери. Підлітки, які годинами “лайкають” світлина своїх друзів у соціальних мережах, можуть мати й інші риси, пов’язані з агресивною поведінкою.

Зв’язок між інтернет-залежністю та залежністю від соціальних мереж відстежувався по-різному залежно від статі. Наприклад, хлопці продемонстрували більш виражену прихильність до інтернету в цілому, тоді як дівчата були більш залежними від сайтів соціальних мереж. Імовірно, це можна пояснити психологічними відмінностями. Дівчата більш емоційні й демонстративні, що спонукає їх до самопрезентації та налагодження зв’язків у соціальних мережах, тоді як для хлопців основною причиною використання інтернету є втеча від реальності або змагальні онлайн-ігри. S. Salarvand et al. (2018) у дослідженні студентів представили тенденцію: 10.0% рівень взаємозалежності серед чоловіків, тоді як у жінок таких проблем не було. Декілька досліджень підтверджують припущення, що дівчата мають вищу соціальну тривожність і соціальну залежність, ніж хлопці (Primi et al., 2021; Puma-Chavez et al., 2022). C. García-Fernández et al. (2022) у своєму дослідженні дітей шкільного віку підкреслюють більшу залученість дівчат до “кіберспау” та їх більшу соціальну віртуальну активність. Цей тип несприятливої поведінки може бути причиною, яка явно підвищує рівень агресії в колективі (Aparicio-Martínez et al., 2019).

Таким чином, дослідження встановило наявність кореляції між агресивною поведінкою підлітків 11–14 років та їх залежністю від інтернету і, зокрема, проблемами стосовно соціальних мереж. Цей зв’язок не є лінійним; залежить від міри залученості у віртуальний світ спілкування та від статі. Можна припустити, що існують інші чинники, які сприяють розвитку агресивної поведінки, які виходять за межі цього дослідження.

Conclusions

A relatively high level of general aggression was identified in the research sample (22.0% of those surveyed had values above the standard). The level of aggression was not significantly dependent on gender (boys had a mean score of 66 ± 17 , girls 62 ± 11). A research study on the different components of aggressive behaviour identified a tendency towards higher rates of anger and physical aggression in boys. The most pronounced reaction in the general sample was anger, the average level in the group being 72.0% of the maximum detectable by the methodology, which was balanced by lower levels of hostility and physical aggression (50.0% and 38.0% of the maximum, respectively).

An analysis of the relationship between the level of aggression and Internet addiction demonstrated a statistically significant positive correlation between these indicators. Correlational analysis of levels of aggression with problems in social network use demonstrated no significant correlation between these traits in the general population. This connection was only identified in the group of respondents with a high level of dependency (which is 21.0% of those surveyed). The statistical association of Internet addiction and social network addiction was manifested differently depending on gender. Boys demonstrated a more pronounced attachment to the Internet, in general, while girls were more dependent on social media. It is probably explained by psycho-physiological differences.

The data demonstrate that both the level of aggression in the adolescents examined and the level of digital dependency are at a high level. It requires the attention of both researchers and social educators and parents for behavioural and social adjustment of adolescents. Thus, this study demonstrates that the links between social media use and levels of aggression are complex and non-linear, depending on several contributing factors. Further research on this subject should identify additional social, personal and communicative factors that may influence aggression in adolescents addicted to social networks.

Висновки

У досліджуваній вибірці виявлено відносно високий рівень загальної агресії (22.0% опитаних мали значення вище нормативного). Рівень агресії суттєво не залежав від статі (хлопці мали середній бал 66 ± 17 , дівчата 62 ± 11). Дослідження різних компонентів агресивної поведінки виявило тенденцію до підвищення рівня гніву та фізичної агресії серед хлопців. Найбільш вираженою реакцією в загальній вибірці був гнів, середній рівень у групі становив 72.0% від максимального за методикою, який врівноважувався нижчими рівнями ворожості та фізичної агресії (50.0% та 38.0% від максимуму відповідно).

Аналізування взаємозв'язку між рівнем агресії та інтернет-залежністю продемонструвало статистично значущу пряму кореляцію між цими показниками. Кореляційний аналіз рівнів агресії з проблемами у використанні соціальних мереж не продемонстрував значущого зв'язку між цими ознаками в загальній вибірці. Цей зв'язок був виявлений лише в групі респондентів із високим рівнем залежності (а це 21.0% опитаних). Статистичний зв'язок інтернет-залежності та залежності від соціальних мереж проявлявся по-різному залежно від статі. Хлопці в цілому продемонстрували більш виражену прихильність до інтернету, тоді як дівчата були більш залежними від соціальних мереж. Імовірно, це можна пояснити психофізіологічними відмінностями.

Дані демонструють, що як рівень агресії в обстежених підлітків, так і рівень цифрової залежності знаходяться на високому рівні. Вони потребують уваги як дослідників, так і соціальних педагогів і батьків для поведінкової та соціальної адаптації підлітків. Таким чином, це дослідження демонструє, що зв'язки між використанням соціальних мереж та рівнем агресії є складними та нелінійними, залежно від кількох супутніх чинників. Подальші дослідження з цієї теми повинні виявити додаткові соціальні, особистісні та комунікативні чинники, які можуть впливати на агресію в підлітків, залежних від соціальних мереж.

Research on the Influence of Social Networks on the Manifestation of Aggression in Adolescents

References

- Anderson, C. A., & Bushman, B. J. (2001). Effects of violent video games on aggressive behavior, aggressive cognition, aggressive affect, physiological arousal, and prosocial behavior: A meta-analytic review of the scientific literature. *Psychological Science*, 12(5), 353–359. <https://doi.org/10.1111/1467-9280.00366>
- Aparicio-Martínez, P., Ruiz-Rubio, M., Perea-Moreno, A. J., Martínez-Jiménez, M. P., Pagliari, C., Redel-Macías, M. D., & Vaquero-Abellán, M. (2019). Gender differences in the addiction to social networks in the Southern Spanish university students. *Telematics and Informatics*, 46, 101304. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2019.101304>
- Brito-Montes, J., Canto-Lugo, E., & Huerta-Quintanilla, R. (2022). Modularity, balance, and frustration in student social networks: The role of negative relationships in communities. *PLoS One*, 17, e0278647. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0278647>
- Cuadrado, E., Taberero, C., Castillo-Mayén, R., Luque, B., & Moreno-Bella, E. (2022). Motives for using social networks and social network addiction in a time of pandemic. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 16(5), 3. <https://doi.org/10.5817/CP2022-5-3>
- Demirtaş Madran, H. A., & Ferligül Çakilci, E. (2014). The relationship between aggression and online video game addiction: A study on massively multiplayer online video game players. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 15, 99–107. <http://dx.doi.org/10.5455/apd.39828>
- Finkelhor, D., Walsh, K., Jones, L., Mitchell, K., & Collier, A. (2020). Youth internet safety education: Aligning programs with the evidence base. *Trauma, Violence, & Abuse*, 22(5), 1233–1247. <https://doi.org/10.1177/1524838020916257>
- García-Fernández, C. M., Moreno-Moya, M., Ortega-Ruiz, R., & Romera, E. M. (2022). Adolescent involvement in cybergossip: Influence on social adjustment, bullying and cyberbullying. *The Spanish Journal of Psychology*, 25, e6. <https://doi.org/10.1017/SJP.2022.3>
- Hishan, S.S., Jaiprakash, H., Ramakrishnan, S., Mohanraj, J., Shanker, J., & Keong, L. B. (2018).

Список використаних джерел

- Anderson C. A., Bushman B. J. Effects of violent video games on aggressive behavior, aggressive cognition, aggressive affect, physiological arousal, and prosocial behavior: A meta-analytic review of the scientific literature. *Psychological Science*. 2001. Vol. 12(5). P. 353–359. <https://doi.org/10.1111/1467-9280.00366>
- Aparicio-Martínez P., Ruiz-Rubio M., Perea-Moreno A. J., Martínez-Jiménez M. P., Pagliari C., Redel-Macías M. D., Vaquero-Abellán M. Gender differences in the addiction to social networks in the Southern Spanish university students. *Telematics and Informatics*. 2019. Vol. 46. P. 101304. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2019.101304>
- Brito-Montes J., Canto-Lugo E., Huerta-Quintanilla R. Modularity, balance, and frustration in student social networks: The role of negative relationships in communities. *PLoS One*. 2022. Vol. 17. e0278647. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0278647>
- Cuadrado E., Taberero C., Castillo-Mayén R., Luque B., Moreno-Bella E. Motives for using social networks and social network addiction in a time of pandemic. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*. 2022. Vol. 16(5). P. 3. <https://doi.org/10.5817/CP2022-5-3>
- Demirtaş Madran H. A., Ferligül Çakilci E. The relationship between aggression and online video game addiction: A study on massively multiplayer online video game players. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 2014. Vol. 15. P. 99–107. <http://dx.doi.org/10.5455/apd.39828>
- Finkelhor D., Walsh K., Jones L., Mitchell K., Collier A. Youth internet safety education: Aligning programs with the evidence base. *Trauma, Violence, & Abuse*. 2020. Vol. 22(5). P. 1233–1247. <https://doi.org/10.1177/1524838020916257>
- García-Fernández C. M., Moreno-Moya M., Ortega-Ruiz R., Romera E. M. Adolescent involvement in cybergossip: Influence on social adjustment, bullying and cyberbullying. *The Spanish Journal of Psychology*. 2022. Vol. 25. e6. <https://doi.org/10.1017/SJP.2022.3>
- Hishan S. S., Jaiprakash H., Ramakrishnan S., Mohanraj J., Shanker J., Keong L. B. Prevalence and socio-demographic association of

- Prevalence and socio-demographic association of depression, anxiety and stress among university students. *International Journal of Engineering and Technology (UAE)*, 7(2.29), 688–691. <https://doi.org/10.14419/ijet.v7i2.29.13998>
- House of Commons. (2019). *Impact of social media and screen-use on young people's health*. Science and Technology Committee, House of Commons. <https://publications.parliament.uk/pa/cm201719/cmselect/cmsctech/822/822.pdf>
- Hynes, P. (2022). Social networks and belonging. In *The dispersal and social exclusion of asylum seekers* (pp. 155–182). Bristol University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctt9qgrp9.14>
- Kennedy, K. (2019). *Positive and negative effects of social media on adolescent well-being* [Master's thesis, Minnesota State University]. Cornerstone. <https://cornerstone.lib.mnsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1923&context=etds>
- Liu, C. Y., & Kuo, F. Y. (2007). A study of Internet addiction through the lens of the interpersonal theory. *CyberPsychology & Behavior*, 10(6), 799–804. <https://doi.org/10.1089/cpb.2007.9951>
- Mensah, S. O., & Nizam, I. (2016). The impact of social media on students' academic performance – A case of Malaysia Tertiary Institution. *International Journal of Education, Learning and Training*, 1(1), 14–21.
- O'Keeffe, G. S., Clarke-Pearson, K., & Council on Communications and Media. (2020). The impact of social media on children, adolescents, and families. *Pediatrics*, 127(4), 800–804. <https://doi.org/10.1542/peds.2011-0054>
- Perišin, D., & Siniša, O. (2013, May 24–25). *Connection between exposure to Internet content and violent behavior among students* [Conference presentation]. “Research and Education Challenges toward the Future – ICRAE 2013” International Conference, Shkodër, Albania. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED565463.pdf>
- Plaff, D. W. (2022). *Neuroscience in the 21st century: From basic to clinical* (3rd ed.). Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-88832-9>
- Primi, C., Fioravanti, G., Casale, S., & Donati, M. A. (2021). Measuring problematic Facebook depression, anxiety and stress among university students. *International Journal of Engineering and Technology (UAE)*. 2018. Vol. 7(2.29). P. 688–691. <https://doi.org/10.14419/ijet.v7i2.29.13998>
- House of Commons. *Impact of social media and screen-use on young people's health*. Science and Technology Committee, House of Commons, 2019. <https://publications.parliament.uk/pa/cm201719/cmselect/cmsctech/822/822.pdf>
- Hynes P. Social networks and belonging. In *The dispersal and social exclusion of asylum seekers* (pp. 155–182). Bristol University Press, 2022. <https://doi.org/10.2307/j.ctt9qgrp9.14>
- Kennedy K. *Positive and negative effects of social media on adolescent well-being* [Master's thesis, Minnesota State University]. Cornerstone. 2019. <https://cornerstone.lib.mnsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1923&context=etds>
- Liu C. Y., Kuo F. Y. A study of Internet addiction through the lens of the interpersonal theory. *CyberPsychology & Behavior*. 2007. Vol. 10(6). P. 799–804. <https://doi.org/10.1089/cpb.2007.9951>
- Mensah S. O., Nizam I. The impact of social media on students' academic performance – A case of Malaysia Tertiary Institution. *International Journal of Education, Learning and Training*. 2016. Vol. 1(1). P. 14–21.
- O'Keeffe G. S., Clarke-Pearson K., Council on Communications and Media. The impact of social media on children, adolescents, and families. *Pediatrics*. 2020. Vol. 127(4). P. 800–804. <https://doi.org/10.1542/peds.2011-0054>
- Perišin D., Siniša O. *Connection between exposure to Internet content and violent behavior among students* [Conference presentation]. “Research and Education Challenges toward the Future – ICRAE 2013” International Conference, Shkodër, Albania. 2013, May 24–25. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED565463.pdf>
- Plaff D. W. *Neuroscience in the 21st century: From basic to clinical* (3rd ed.). Springer, 2022. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-88832-9>
- Primi C., Fioravanti G., Casale S., Donati M. A. Measuring problematic Facebook use among adolescents and young adults with the Bergen Facebook Addiction Scale: A psychometric

Research on the Influence of Social Networks on the Manifestation of Aggression in Adolescents

- use among adolescents and young adults with the Bergen Facebook Addiction Scale: A psychometric analysis by applying item response theory. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(6), 2979. <https://doi.org/10.3390/ijerph18062979>
- Puma-Chavez, N., Quispe-Escobar, J., Hurtado-Mazeyra, A., & Cejudo, C. L. (2022). Use of social networks in university studies: A Peruvian case study. *Education Sciences*, 12(12), 893. <https://doi.org/10.3390/educsci12120893>
- Romera, E. M., Camacho, A., Ortega-Ruiz, R., & Falla, D. (2021). Cybergossip, cyberaggression, problematic internet use and family communication. *Comunicar*, 29(67), 61–71. <https://doi.org/10.3916/C67-2021-05>
- Salarvand, S., Bagheri, Z., Keshvari, M., Dalvand, P., Gheshlagh, R. G., & Keshvari, M. (2018). The prevalence of internet addiction and its relations to the self-esteem and life satisfaction in students of a medical university. *Acta Medica Iranica*, 56(6), 392–397.
- Schick, A., & Cierpka, M. (2016). Risk factors and prevention of aggressive behavior in children and adolescents. *Journal for Educational Research Online*, 8(1), 90–109. <https://doi.org/10.25656/01:12034>
- Sedykh, K., & Myshko, N. (2022). Psychological consequences of bullying. *Psychology and Personality*, 22(2), 186–198. <https://doi.org/10.33989/2226-4078.2022.2.265497>
- Spytska, L. (2023). Social-psychological peculiarities of youth with delinquent behavior. *Youth Voice Journal*, 2, 9–17.
- Umoru, T., & Olabode, A. (2022). Social psychological concept of aggression. In A. Ogidiolu, D. Ajibade, & V. Kakwagh (Eds.), *Social Sciences; Conceptual, Theoretical and Methodological Analysis* (pp. 127–148). Kogi State University.
- Zhao, J., Gao, F., Xu, Y., Sun, Y., & Han, L. (2020). The relationship between shyness and aggression: The multiple mediation of peer victimization and security and the moderation of parent-child attachment. *Personality and Individual Differences*, 156, 109733. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.109733>
- analysis by applying item response theory. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2021. Vol. 18(6). P. 2979. <https://doi.org/10.3390/ijerph18062979>
- Puma-Chavez N., Quispe-Escobar J., Hurtado-Mazeyra A., Cejudo C. L. Use of social networks in university studies: A Peruvian case study. *Education Sciences*. 2022. Vol. 12(12). P. 893. <https://doi.org/10.3390/educsci12120893>
- Romera E. M., Camacho A., Ortega-Ruiz R., Falla D. Cybergossip, cyberaggression, problematic internet use and family communication. *Comunicar*. 2021. Vol. 29(67). P. 61–71. <https://doi.org/10.3916/C67-2021-05>
- Salarvand S., Bagheri Z., Keshvari M., Dalvand P., Gheshlagh R. G., Keshvari M. The prevalence of internet addiction and its relations to the self esteem and life satisfaction in students of a medical university. *Acta Medica Iranica*. 2018. Vol. 56(6). P. 392–397.
- Schick A., Cierpka M. Risk factors and prevention of aggressive behavior in children and adolescents. *Journal for Educational Research Online*. 2016. Vol. 8(1). P. 90–109. <https://doi.org/10.25656/01:12034>
- Sedykh K., Myshko N. Psychological consequences of bullying. *Psychology and Personality*. 2022. Vol. 22(2). P. 186–198. <https://doi.org/10.33989/2226-4078.2022.2.265497>
- Spytska L. Social-psychological peculiarities of youth with delinquent behavior. *Youth Voice Journal*. 2023. 2. P. 9–17.
- Umoru T., Olabode A. Social psychological concept of aggression. In A. Ogidiolu D. Ajibade V. Kakwagh (Eds.), *Social Sciences; Conceptual, Theoretical and Methodological Analysis*. Kogi State University, 2022. P. 127–148.
- Zhao J., Gao F., Xu Y., Sun Y., Han L. The relationship between shyness and aggression: The multiple mediation of peer victimization and security and the moderation of parent-child attachment. *Personality and Individual Differences*. 2020. Vol. 156. P. 109733. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.109733>

How to Cite (Style APA):

Semenova, N., Semenov, O., Alendar, N., & Zdikhovskyy, A. (2024). Psychological Peculiarities of Organization of Parent-Child Relationships Among Older Preschoolers. *Insight: the psychological dimensions of society*, 12, 268–289. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-12>

Як цитувати (Стиль ДСТУ 8302: 2015):

Семенова Н., Семенов О., Алendar Н., Здіховський А. Психологічні особливості організації дитячо-батьківських стосунків у старшому дошкільному віці. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2024. № 12. С. 268–289. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-12>

UDC [37.018.1:37.064-055.52-053.4]:159.9.07

Psychological Peculiarities of Organization of Parent-Child Relationships Among Older Preschoolers

Психологічні особливості організації дитячо-батьківських стосунків у старшому дошкільному віці

Received: January 14, 2024

Nataliia Semenova

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate
Professor, Department of General Pedagogy and
Preschool Education,
Lesia Ukrainka Volyn National University, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-5247-7439>

Oleksandr Semenov*

Doctor of Pedagogical Sciences, Full Professor,
Head, Department of General Pedagogy and
Preschool Education,
Lesia Ukrainka Volyn National University, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-3839-4725>

Nadiia Alendar

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate
Professor, Department of General Pedagogy and
Preschool Education,
Lesia Ukrainka Volyn National University, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-2423-1343>

Andrii Zdikhovskyy

Senior Lecturer,
Department of General Pedagogy and Preschool
Education, Lesia Ukrainka Volyn National
University, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-8614-9935>

Accepted: October 28, 2024

Наталія Семенова

кандидат педагогічних наук, доцент,
кафедра загальної педагогіки та дошкільної
освіти, Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-5247-7439>

Олександр Семенов*

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач, кафедра загальної педагогіки та
дошкільної освіти,
Волинський національний університет імені
Лесі Українки, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-3839-4725>

Надія Алendar

кандидат педагогічних наук, доцент,
кафедра загальної педагогіки та дошкільної
освіти, Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-2423-1343>

Андрій Здіховський

старший викладач, кафедра загальної
педагогіки та дошкільної освіти,
Волинський національний університет імені
Лесі Українки, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-8614-9935>

* Corresponding Author: o_semen@yahoo.com

* Автор-кореспондент: o_semen@yahoo.com

Psychological Peculiarities of Organization of Parent-Child Relationships Among Older Preschoolers

Abstract

The aim is to conduct theoretical-empirical research into the psychological content parameters of parent-child relationships in older preschool children. **Methods.** The research participants were parents and their children: $n = 33$ family triads: 18 families raising boys and 15 families raising girls, and $n = 3$ quadriads: two families having twins (a boy and a girl, and two girls), and one family having twin boys. The children were pupils of senior groups of preschool education institutions. The age of children ranged from 5 to 6 years. The sample of parents involved $n = 72$ individuals aged 19 to 37 years. Psychodiagnostic instruments were used to find relevant psychological content parameters of parent-child relationships. **Results.** It was found that the verbal component of children's relationships has one direct correlation with a favorable family situation and one inverse correlation with communication difficulties. The emotional component has one direct correlation with a favorable family situation and two inverse correlations with anxiety and family conflicts. It was established that the emotional component is a more dependent variable in comparison to the verbal component. It was highlighted that a favorable family situation has correlations with the verbal and emotional components of children. It was stated that, from the perspective of parents, emotional connection is the most loaded parameter which reflects the main dimensions of the atmosphere, upbringing traditions, and family values, and has all the significant correlations. It was found that optimal emotional contact on the part of parents contributes to the formation and growth of differentiated content features of interpersonal interaction in an adequate and congruent social situation. It was established that hyperactive concentration on a child demonstrates an internal position of parents in parent-child relationships. It was noted that this position manifests itself through leadership, control, discipline, and family rules used by parents. **Discussion and conclusions.** It was substantiated that the development of parent-child relationships in the preschool age is determined by the differentiation of content features of interpersonal interaction in the educational subsystem "parents-children" and the type of behavior that is adequate and congruent with a social situation. It was generalized that family is a reference space

Анотація

Метою є теоретико-емпіричне дослідження психологічних змістових параметрів дитячо-батьківських стосунків у вихованців старшого дошкільного віку. **Методи.** Учасниками дослідження є батьки і діти: $n = 33$ сімейних тріади, з яких 18 сімей виховували хлопчиків, 15 сімей виховували дівчаток і $n = 3$ квадріїди: у двох сімей були двійнята (хлопчик і дівчинка та двоє дівчаток) і в одній сім'ї – близнюки-хлопчики. Діти були вихованцями старших груп закладів дошкільної освіти. Віковий діапазон дітей знаходився в межах від 5 до 6 років. Вибірку батьків склали $n = 72$ особи віком від 19 до 37 років. Застосовано психодіагностичні інструменти, якими з'ясовано релевантні психологічні змістові параметри дитячо-батьківських стосунків. **Результати.** З'ясовано, що вербальна складова стосунків дитини має один прямий зв'язок зі сприятливою сімейною ситуацією й один обернений – із труднощами спілкування. Емоційна складова має один прямий зв'язок зі сприятливою сімейною ситуацією і два обернені – з тривожністю й конфліктністю сім'ї. Констатовано, що емоційна складова є більш залежною змінною на відміну від вербальної складової. Зазначено, що сприятлива сімейна ситуація закономірно зв'язана з вербальною й емоційною складовими дітей. Констатовано, що з позиції батьків, емоційний зв'язок є найбільш навантаженим параметром, який відображає основні виміри атмосфери, виховних традицій і цінностей сім'ї та володіє всіма достовірними зв'язками. З'ясовано, що оптимальний емоційний контакт із боку батьків сприяє зростанню й формуванню диференційованих змістових особливостей міжособистісної взаємодії, що відбувається в адекватній і конгруентній соціальній ситуації. Встановлено, що гіперактивна концентрація на дитині демонструє інтернальну позицію батьків у дитячо-батьківських стосунках. Зазначено, що така позиція проявляється через лідерство, контроль, дисципліну й сімейні правила, які застосовують батьки. **Дискусія і висновки.** Обґрунтовано, що розвиток дитячо-батьківських стосунків у старшому дошкільному віці зумовлений диференціюванням змістових особливостей міжособистісної взаємодії у виховній підсистемі "батьки-дитина" та наявністю адекватного й конгруентного до соціальної ситуації типу поведінки. Узагальнено, що сім'я є еталонним простором розвитку, який забезпечує формування по-

of development that ensures the formation of behavioral patterns and the sphere of feelings and emotions. It was noted that children's attempts to create interactions in the subsystem "parents-children" are important for building constructive parent-child relationships. It was recommended that the obtained results should be implemented in the theory and practice of teachers and psychologists of preschool education institutions.

Keywords: child, development, emotional intelligence, psychology of education, subsystem "parents-children", family roles.

Introduction

Rapid changes in the social sphere, the use of modern means of communication and the diversity of human relationships cannot be ignored by organizers of the educational process at preschool education institutions. Modern preschool education is designed to teach pupils to differentiate between the types of interpersonal interaction and instill socially approved behavioral patterns. Behavioral patterns should be constructive and consistent with a social situation and the aim of interpersonal interaction. To achieve this aim, a preschool education institution and family should adhere to the principles of partnership in creating a developmental space. At the same time, family plays a key role in this developmental space. Family is a primary social group where a child observes, imitates, tests and, learns patterns of interpersonal interaction. An older preschool child learns to be responsible in creating interactions in their family. In spite of the fact that family plays a key role in the upbringing of a preschooler and is the first and main formative space for their personality, a child is an active participant of communication in the family from an early age. Socialization and successful assimilation of socio-cultural experience largely depend on parent-child relationships, the type of family upbringing, the role of parents in a child's growth and development. Since a child as a subject of the upbringing process is capable of quickly learning the main models of behavior, constructive or manipulative, the rules and techniques of communication that dominate or are passively observed by them in the space, responsibility should not be placed on family alone. Communication and the time spent at a preschool education institution make important adjustments to the formation of parent-child

Nataliia Semenova
Oleksandr Semenov
Nadiia Alendar
Andrii Zdikhovskiy

ведінкових патернів та емоційно-почуттєвої сфери. Зазначено, що спроби конструювання вихованцями інтеракцій, які здійснюються в підсистемі "батьки-дитина", мають важливе значення для побудови конструктивних дитячо-батьківських стосунків. Рекомендовано отримані результати імплементувати в теорію і практику роботи вихователів і психологів закладів дошкільної освіти.

Ключові слова: дитина, розвиток, емоційний інтелект, психологія виховання, підсистема "батьки-дитина", сімейні ролі.

Вступ

Швидкоплинність змін у соціальній сфері, використання сучасних засобів комунікації й багатоманітність людських стосунків не можуть залишитися без уваги організаторів освітнього й виховного процесів закладів дошкільної освіти. Сучасна дошкільна освіта покликана навчити вихованців диференціювати види міжособистісної взаємодії та прищепити соціально схвалені патерни поведінки. Патерни поведінки мають бути конструктивними, відповідати соціальній ситуації та меті міжособистісної взаємодії. Для реалізації такої мети заклад дошкільної освіти й сім'я мають сповідувати принципи партнерської взаємодії у створенні розвивального простору. Водночас ключову роль у цьому розвивальному просторі відіграє сім'я. Сім'я є первинною соціальною групою, де дитина спостерігає, наслідує, апробує й засвоює зразки міжособистісної взаємодії. У сім'ї дитина старшого дошкільного віку вчиться відповідально ставитися до конструювання інтеракції. Попри те, що сім'я відіграє ключову роль у вихованні дошкільника, є першим і основним формувальним простором його особистості, дитина з раннього віку є активним учасником спілкування в сім'ї. Соціалізація й успішне засвоєння соціо-культурного досвіду значною мірою залежать від батьківсько-дитячих стосунків, типу сімейного виховання, ролі батьків у становленні й розвитку дитини. Оскільки дитина як суб'єкт виховного процесу здатна досить швидко засвоювати основні моделі поведінки – конструктивні чи маніпулятивні, правила і прийоми спілкування, які домінують чи пасивно відстежуються нею у просторі, то не варто тільки на сім'ю покладати відповідальність. Спілкування і проведений час у закладі дошкільної освіти вносить у формування дитячо-батьківських стосунків важливі корективи.

Psychological Peculiarities of Organization of Parent-Child Relationships Among Older Preschoolers

relationships.

A child's personality is developed and character is formed in the preschool age. Social attitudes, wishes, and value orientations of parents, family members, and relatives create a social situation of a developmental space, and sometimes subjects' expectations are not met (Blynova et al., 2022; Popovych et al., 2020), which causes conflicts and stressfulness of a social situation. We highlight that self-awareness, self-esteem, identity, motivation, and priority of motives are formed and developed in older preschool children at this stage. Preschool education institutions are meant for unlocking the potential inherent in the family, creating conditions for a child's testing constructive behavioral patterns and promoting their effective socialization.

Researcher T. Yablonska (2016) substantiated that parent-child relationships are a factor of the development of a child's identity. They are continuous and long-term interpersonal relationships possessing strong emotional significance for both children and parents. It was proven that age variability, balancing polar positions, responsibility and care determine mental development and ensure a child's socialization (Yablonska, 2016). In their study, L. Pomytkina et al. (2021) conceptualized the assumption that the formation of triangular relationships, internalized in the structure of personality of maternal and paternal objects, are an important precondition for the development of holistic, stable, and differentiated personality. The researchers proved that the formation of personal identity of an older preschool child depends on a number of factors: the place occupied and the role played by a child in the system of human relationships and, above all, in the system of family relationships. At the same time, the problem of complex research into psychological content parameters of parent-child relationships in older preschoolers remains open both from the perspective of parents and children.

It is in communication and interpersonal interaction with adults and peers that a child experiences a variety of feelings and emotions, the range of which is continuously expanding and developing. In communication and interaction, a child demonstrates their attitudes towards the surroundings and significant others. E. Erikson (1974) believes that experiences that accompany a child at early stages constitute the sphere of their

У дошкільному віці відбувається творення особистості дитини, закладається характер. Соціальні настановлення, побажання, ціннісні орієнтації батьків, членів сім'ї, родини складають соціальну ситуацію розвивального простору, почасти очікування суб'єктів не реалізуються (Blynova et al., 2022; Popovych et al., 2020), що зумовлює конфліктність і стресогенність соціальної ситуації. Акцентуємо увагу, що на цьому етапі в осіб старшого дошкільного віку формується й розвивається самосвідомість, самооцінка, ідентичність, мотивація та пріоритетність мотивів. Заклади дошкільної освіти радше покликані розкрити той потенціал, що закладено в сім'ї, створити умови для апробації вихованцями конструктивних патернів поведінки, сприяти ефективній соціалізації дитини.

Дослідниця Т. Яблонська (2016) обґрунтувала, що дитячо-батьківські взаємини є чинником розвитку ідентичності дитини. Вони є безперервними і тривалими міжособистісними стосунками, що володіють сильною емоційною значущістю як для дитини, так і для батьків. Доказано, що вікова змінність, балансування полярних позицій, відповідальність та піклування зумовлюють психічний розвиток і забезпечують соціалізацію дитини (Яблонська, 2016). В іншому дослідженні Л. Ромуцька et al. (2021) взяли за концептуальну основу припущення, що формування триангуляційних відносин, інтерналізованих у структурі особистості материнського та батьківського об'єктів, є важливою передумовою розвитку цілісної, стійкої, диференційованої особистості. Дослідниками доказано, що формування особистісної ідентичності дитини старшого дошкільного віку залежить від низки чинників: місця й ролі, які дитина займає і відіграє в системі людських взаємин, та насамперед у системі сімейних стосунків. Водночас залишається відкритим питання комплексного вивчення психологічних змістових параметрів дитячо-батьківських стосунків у старшому дошкільному віці як із позиції батьків, так і з позиції дітей.

Саме в спілкуванні та міжособистісній взаємодії з дорослими й однолітками дитина переживає розмаїття емоцій і почуттів, діапазон якого весь час розширюється й перебуває в перманентному розвитку. У спілкуванні та взаємодії дитина демонструє своє ставлення до оточення, до значущих інших. На думку Е. Еріксон (1974), переживання, які супрово-

feelings and emotions that is a form of reflection of social reality and, accordingly, a consequence of satisfied or unsatisfied needs. These statements allow generalizing that it is in the preschool age that the foundations of emotional intelligence and culture of the sphere of feelings and emotions are laid (Deiningner, 1974; Erikson, 1974). The study by A. Kovalenko (2019) found that there is dependence of the emotional component of the attitude towards significant others in interpersonal relationships of preschool children in care. It was found that children raised outside the family have problems in building relationships with adults and peers. Researchers O. Semenov et al. (2024) substantiated that an individual's sphere of feelings and emotions is extremely rich and sensitive. It includes emotions, feelings, memories, moods, dreams, affects, passions, stresses, and anger. In the scientific literature, there are numerous empirical studies demonstrating that emotions accompany all mental processes and states of an individual (Kurova et al., 2023; Popovych & Blynova, 2019; Popovych et al., 2023; Prokhorenko et al., 2023). There are studies confirming that mothers' negative emotions have a destructive impact on their children emotion regulation (Zhang et al., 2023). A lack of maternal love can cause intellectual and emotional deprivations in children (Lee & Jeon, 2024). The importance of communicative and emotional components of children in the context of positivist psychology was underscored by several researchers: N. Shin et al. (2011); A. Shoshani and M. Slone, 2017; A. Smith-Longee et al. (2024); and M. Torres et al. (2015).

A distant format of education has also been implemented in preschool education institutions. The research results obtained by X. Ouyang et al. (2024) testified that excessive use of interactive games in tablets and smartphones by small children can have harmful effects on education and well-being. Controlling the time spent with gadgets, establishing rules for using interactive screens should be necessary measures on the part of parents which maintain children's learning and leisure time in constructive development (Denisenkova & Taruntaev, 2023; Ouyang et al., 2024). Researcher H. Huang (2023) revealed advantages of a mixed format for preschool children. The advantages and disadvantages of a digital educational format were emphasized in the research by I. Popovych et al. (2024). It was

джують дитину на ранніх етапах, складають її емоційно-почуттєву сферу, що є формою відображення соціальної реальності та відповідно наслідком задоволення або незадоволення потреб. Зазначені твердження дають підстави узагальнити, що саме в дошкільному віці закладаються основи емоційного інтелекту й культура формування емоційно-почуттєвої сфери (Deiningner, 1974; Erikson, 1974). У дослідженні А. Коваленко (2019) з'ясовано, що в міжособистісних стосунках дітей старшого дошкільного віку, які перебувають під опікою, відстежується залежність емоційного компонента ставлення таких дітей до значущих інших і до себе. Констатовано, що діти, яких виховують поза сім'єю, мають проблеми в побудові стосунків із дорослими та однолітками. Дослідники О. Semenov et al. (2024) обґрунтували, що емоційно-почуттєва сфера індивіда надзвичайно багата й чутлива. До неї належать: емоції, почуття, спогади, настрої, мрії, афекти, пристрасті, стреси, гнів. У науковій літературі знаходимо безліч емпіричних досліджень, у яких продемонстровано, що емоції супроводжують усі психічні процеси і стани людини (Kurova et al., 2023; Popovych, Blynova, 2019; Popovych et al., 2023; Prokhorenko et al., 2023). Є дослідження, які підтверджують, що негативні емоції матері деструктивно впливають на регуляцію емоцій малюка (Zhang et al., 2023). Відсутність материнської любові може спонукати до утворення інтелектуальних та емоційних депривацій дітей (Lee, Jeon, 2024). На важливості комунікативної й емоційної складових вихованців у руслі досліджень позитивістської психології звернула увагу низка дослідників: N. Shin et al. (2011); A. Shoshani, M. Slone, 2017; A. Smith-Longee et al. (2024); M. Torres et al. (2015).

Дистанційний формат роботи не оминув заклади дошкільної освіти. Отримані результати дослідження X. Ouyang et al. (2024) засвідчили, що надмірне використання маленькими дітьми інтерактивних ігор у планшетах і смартфонах може спричинити шкідливі наслідки навчання та добробуту. Контроль часу, проведеного за екраном, установлені правила використання інтерактивного екрана мають бути тими необхідними заходами з боку батьків, які триматимуть процес навчання чи дозвілля дитини в конструктивному руслі (Denisenkova, Taruntaev, 2023; Ouyang et al., 2024). Дослідник H. Huang (2023) розкрив переваги змішаного формату для осіб дошкільного віку. На пере-

Psychological Peculiarities of Organization of Parent-Child Relationships Among Older Preschoolers

found that parental self-efficacy is evaluation of one's competence as a parent (Arimoto & Tadaka, 2023). Comparative research into evaluation of relationships with children, conducted by teachers and parents, demonstrated that preschool children considered the majority of functions in the interaction "child-teacher" to be more important than functions in the interaction "child-peers" (Degotardi et al., 2013). Another study found that value imitation of reference persons, in particular, the teacher is important for developing skills of older preschool children (Portnytska, 2017). Therefore, interaction with peers has its factors of a developmental impact. It should not be forgotten that the main attention of a child's readiness for school is focused on their skills and qualities. U. Sau Thi and V. Thuy Thi (2023) believe that language and cognitive skills in this context come to the fore.

It was generalized that modern psychological studies demonstrate a research tendency to examine both individual phenomena determined by parent-child relationships and the impact of relationships with parents on the complex development of an older preschool child.

Psychological content parameters of parent-child relationships in older preschoolers are regarded as a child's ability to differentiate between content features of interpersonal interaction in the upbringing subsystem "parents-child" and demonstrate an adequate type of social behavior that is congruent with a social situation.

Hypothesis. A child's ability to differentiate between the content features of interpersonal interaction will determine the nature of interpersonal attitudes of parents and children in the upbringing system "parents-child".

The aim is to conduct theoretical-empirical research into the psychological content parameters of older preschool children.

Methods

Participants. The sample consisted of $n = 36$ two-parent families. The research participants were parents and their children: $n = 33$ family triads – 18 families raising boys and 15 families raising girls, and $n = 3$ quadriads – two families having twins (a boy and a girl, and two girls) and one family having twin boys. The children were pupils of senior groups of preschool education institutions. The research involved $n = 39$ older preschool children: boys ($n = 21$; 53.85%)

вагах і недоліках цифрового освітнього формату звернуто увагу в дослідженні І. Попович et al. (2024). Досліджено, що батьківська самоефективність є оцінкою своєї компетенції в ролі батьків (Arimoto, Tadaka, 2023). Компаративне дослідження оцінки стосунків із дітьми, зроблене вихователями й батьками, продемонструвало, що для дітей старшого дошкільного віку більшість функцій взаємодії "дитина-вихователь" були оцінені важливішими, ніж функції взаємодії "дитина-однолітки" (Degotardi et al., 2013). В іншому дослідженні з'ясовано, що для розвитку здібностей дітей старшого дошкільного віку має значення ціннісне наслідування референтних осіб, зокрема вихователя (Портницька, 2017). Тому взаємодія з однолітками має свої чинники розвивального впливу. Не варто забувати, що основна увага готовності дитини до школи зосереджується на її здібностях і рисах. На думку дослідників U. Sau Thi, V. Thuy Thi (2023), у зазначеному контексті мовні й когнітивні здібності виходять на перший план.

Узагальнено, що сучасні психологічні дослідження сповідають тенденцію наукових пошуків до вивчення як окремих феноменів, які зумовлені дитячо-батьківськими стосунками, так і впливу стосунків із батьками на комплексний розвиток дитини старшого дошкільного віку.

Під дослідженням психологічних змістових параметрів дитячо-батьківських стосунків у старшому дошкільному віці розуміємо здатність дитиною розрізняти змістові особливості міжособистісної взаємодії у виховній підсистемі "батьки-дитина" та демонструвати адекватний і відповідний до соціальної ситуації тип поведінки.

Гіпотеза. Здатність дитини розрізняти змістові особливості міжособистісної взаємодії визначатиме характер міжособистісних ставлень батьків і дитини у виховній підсистемі "батьки-дитина".

Метою є теоретико-емпіричне дослідження психологічних змістових параметрів дитячо-батьківських стосунків у вихованців старшого дошкільного віку.

Методи

Учасники. Вибіркову сукупність склали $n = 36$ повних сімей. Учасниками дослідження є батьки і діти: $n = 33$ сімейних тріади, з яких 18 сімей виховували хлопчиків, 15 сімей виховували дівчаток і $n = 3$ квадріїади: у двох сімей

and girls ($n = 18$; 46.15%). The children's age ranged from 5 to 6 years. The sample of parents consisted of $n = 72$ people aged 25–43 years. All the research participants stayed in Ukraine. The children attended the following preschool education institutions: PEI of Lutsk City Council № 5 "Piznaiko" (Lutsk, Ukraine), PEI of Lutsk City Council № 10 "Volynianochka" (Lutsk, Ukraine), PEI of Lutsk City Council № 17 "Kobzaryk" (Lutsk, Ukraine).

Procedures and Instruments. To find the parameters of parent-child relationships from the perspective of preschoolers, the following projective methods were used: "The Kinetic Family Drawing" (Burns & Kaufman, 1972) and "Steps" in the modification of I. Trubavina and N. Buhajets (2001). Application of the projective methods was determined by the period of the development of older preschoolers. The method for converting the depicted characteristics into points was used. The projective method "The Kinetic Family Drawing" (Burns & Kaufman, 1972) included six symptom complexes: a favorable family situation (FFS), anxiety (A), a sense of inferiority (SI), family conflicts (FC), communication difficulties (CD) and hostility of a situation (HS). Each depicted characteristic was equaled to one point. The sum of points for each dimension allowed measuring the level of intensity of a symptom complex which made it possible to identify a leading trend in parent-child relationships from the perspective of a child. The projective method "Steps" (Trubavina, Buhajets, 2001) allowed identifying two scales: the emotional component of relationships (ECR) and the verbal component of relationships (VCR). To supplement and qualitatively diagnose the submitted children's drawings, the thematic conversation "My Family" was used. The conversation combined questions concerning relationships with each parent, spending free time with them, emotions and feelings accompanying their leisure time.

To determine the parameters of parent-child relationships from the perspective of parents, the following psycho-diagnostic methods were applied: the questionnaire "Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scale" (Faces III) (Olson, Portner & Lavee, 1985); the method "Parental Attitude Research Instrument" (PARI) (Schaefer & Bell, 1958). A number of modern versions of the questionnaire "Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scale" (Cabrera-Perona et al., 2024;

були двійнята (хлопчик і дівчинка та двоє дівчаток) і в одній сім'ї – близнюки-хлопчики. Діти були вихованцями старших груп закладів дошкільної освіти. У дослідженні було задіяно $n = 39$ дітей старшого дошкільного віку, з яких хлопчиків ($n = 21$; 53.85%) і дівчаток ($n = 18$; 46.15%). Віковий діапазон дітей знаходився в межах від 5 до 6 років. Вибірку батьків склали $n = 72$ особи віком від 25 до 43 років. Усі досліджувані знаходилися в Україні. Діти відвідували заклади дошкільної освіти: ЗДО Луцької міської ради № 5 "Пізнайко" (Луцьк, Україна), ЗДО Луцької міської ради № 10 "Волиняночка" (Луцьк, Україна), ЗДО Луцької міської ради № 17 "Кобзарик" (Луцьк, Україна).

Процедура та інструменти. Для з'ясування параметрів дитячо-батьківських стосунків із позиції вихованців використано проєктивні методики: "Кінетичний малюнок сім'ї" (Burns, Kaufman, 1972), "Сходинки" в модифікації І. Трубавіна, Н. Бугаєць (2001). Застосування проєктивних методик зумовлено періодом розвитку старших дошкільників. Застосовано методику переведення ознак, що відображено на рисунку в бали. Проєктивна методика "Кінетичний малюнок сім'ї" (Burns, Kaufman, 1972) налічувала шість симптомокомплексів: сприятлива сімейна ситуація (ССС), тривожність (Т), почуття неповноцінності (ПН), конфліктність сім'ї (КС), труднощі спілкування (ТС), ворожість ситуації (ВС). Кожна ознака, подана на рисунку, прирівнювалася до одного балу. Сума балів за кожним виміром дозволяла стверджувати про рівень вираженості симптомокомплексу, що своєю чергою дозволяло виокремити провідну тенденцію дитячо-батьківських стосунків із позиції дитини. Проєктивна методика "Сходинки" (Трубавіна, Бугаєць, 2001) дозволила виокремити дві шкали: емоційна складова стосунків (ЕСС) і вербальна складова стосунків (ВСС). З метою доповнення і якісного діагностування поданих дитячих малюнків використано тематичну бесіду "Моя сім'я". Бесіда об'єднала запитання, що стосувалися взаємин із кожним із батьків, проведення спільного часу з ними, емоцій і почуттів, якими супроводжується їхнє дозвілля.

Для з'ясування параметрів дитячо-батьківських стосунків із позиції батьків використано психодіагностичні методики: опитувальник "Шкала сімейної адаптації та згуртованості" (Faces III) (Olson, Portner, Lavee, 1985); методику "Батьківсько-дитячі стосунки" (PARI) (Schaefer, Bell, 1958). Вивчено низку сучасних

Psychological Peculiarities of Organization of Parent-Child Relationships Among Older Preschoolers

Place et al., 2005) were studied. The versions of psycho-diagnostic methods adapted for Ukrainian samples were used. The questionnaire "Faces III" (Olson et al., 1985) combined twenty statements reflecting the main dimensions of the atmosphere, upbringing traditions, and family values. The diagnostic scales of the questionnaire are as follows: emotional connection (EC), family boundaries (FB), leadership (L), control (C), discipline (D), family roles (FRo), decision-making (DM), time together (TT), communication with friends (CF), hobbies and leisure (HL) and family rules (FRu). The method "Parental Attitude Research Instrument" (PARI) (Schaefer & Bell, 1958) was used to identify the parents' family roles and the nature of interaction with a child. The method combined one hundred and fifteen statements covering fifteen characteristics. The diagnosed characteristics were divided into three groups: I – optimal emotional contact (OEC), II – excessive emotional distance (EED), and III – hyperactive concentration on a child (HCC).

Variables. The variables of parent-child relationships involved two groups of psychological content parameters, determined from the perspective of older preschool children and parents. The variables from the perspective of children included six symptom complexes and the emotional and verbal components of parent-child relationships. The variables from the perspective of parents included eleven measurements characterizing the atmosphere, upbringing traditions, and family values, and three measurements used to determine parents' family roles and the nature of interaction with a child: optimal emotional contact, excessive emotional distance and hyperactive concentration on a child.

Organization of Research. The empirical data were collected at preschool education institutions between September and December 2023. The projective methods were used during a scheduled class and collected by the group teacher. An additional interview was conducted after the projective methods were used. The psycho-diagnostic tests were done by both parents in the presence of the organizer of the empirical data collection in order to avoid completing questionnaire forms by one of the parents. The time for completing questionnaire forms was limited. The research participants were informed about the survey procedure, confidentiality of personal data, and non-disclosure of the results of the

версій опитувальника "Шкала сімейної адаптації та згуртованості" (Cabrera-Perona et al., 2024; Place et al., 2005). Використано версії психодіагностичних методик, які адаптовані на україномовній вибірці. Опитувальник "Faces III" (Olson et al., 1985) об'єднав двадцять тверджень, що відобразили основні виміри атмосфери, виховних традицій і цінностей сім'ї. Діагностичні шкали: емоційний зв'язок (ЕЗ), сімейні межі (СМ), лідерство (Л), контроль (К), дисципліна (Д), сімейні ролі (СР), ухвалення рішень (УР), спільний час (СЧ), спілкування з друзями (СД), інтереси й відпочинок (ІВ), сімейні правила (СП). Методикою "Батьківсько-дитячі стосунки" (PARI) (Schaefer, Bell, 1958) з'ясовано сімейну роль батьків, характер взаємодії з дитиною. Методика об'єднала сто п'ятнадцять тверджень, які огорнули п'ятнадцять ознак. Діагностовані ознаки розподілено на три групи: I – оптимальний емоційний контакт (ОЕК); II – надмірна емоційна дистанція (НЕД); III – гіперактивна концентрація на дитині (ГКД).

Змінні. Змінними дитячо-батьківських стосунків є дві групи психологічних змістових параметрів, які визначені з позиції дітей старшого дошкільного віку й батьків. До змінних із позиції дітей віднесено шість симптомомплексів і емоційну та вербальну складову дитячо-батьківських стосунків. До змінних із позиції батьків віднесено одинадцять вимірів, які охарактеризували атмосферу, виховні традиції й цінності сім'ї та три виміри, якими з'ясовано сімейну роль батьків і характер взаємодії з дитиною: оптимальний емоційний контакт, надмірна емоційна дистанція й гіперактивна концентрація на дитині.

Організація дослідження. Емпіричні дані зібрано на базі закладів дошкільної освіти впродовж лютого – березня 2024 року. Проективні методики використано під час планового заняття й зібрано вихователем групи. Додаткову бесіду проведено після проходження проєктивних методик. Психодіагностичні тести пройдено обома батьками в присутності організатора збору емпіричних даних, щоб уникнути заповнення бланків опитувальників одним із батьків. Час на заповнення опитувальників було лімітовано. Учасників дослідження проінформовано про процедуру опитування, конфіденційність особистісних даних і нерозголошення результатів персонального опитування. На первинній стадії відібрано якісно заповнені анкети батьків і проєктивні мето-

personal survey. At the initial stage, qualitatively completed questionnaire forms of the parents and the children's projective methods were selected for a diagnostic block. If there were doubts about one of the questionnaire forms or the absence of one of the parents, incomplete diagnostic blocks were discarded. Consent to conduct the research was received from the Ethics Committee of the Educational-Methodological Council of Lesia Ukrainka Volyn National University (Lutsk, Ukraine).

Statistical Analysis. At the second stage of diagnostics, the statistical program "SPSS" version 20 was used for finding statistical parameters. At the first stage, all the data were processed manually, with partial use of MS "Excel". Descriptive frequency characteristics for all measurements were determined to ensure reproducibility and evidence. Correlations were established using Spearman's rank correlation test, the obtained parameters were compared using Student's t-test, statistical differences were identified using the Mann-Whitney U-test. The obtained values were considered significant at the level $p \leq .050$ and $p \leq .010$.

Results

According to the strategy of the empirical research, psychological content parameters determined from the perspective of older preschool children were presented. The points were calculated by the researched characteristics of the projective methods: "The Kinetic Family Drawing" (Burns & Kaufman, 1972) and "Steps" (Trubavina, Buhajets, 2001). An optimal number of descriptive frequency characteristics were used in the research: min – minimum value of distribution; max – maximum value of distribution; M – mean; SD – squared deviation. Minimum and maximum values were presented to reflect the range of intensity of the researched parameter in the sample. The mean and squared deviation are the key descriptive characteristics used in several research manipulations (Tabl. 1).

дики дітей, які склали діагностичний блок. Якщо були сумніви за однією з анкет або відсутність одного з батьків, то неповні діагностичні блоки були відхилені. Отримано згоду на проведення дослідження етичного комітету й навчально-методичної ради Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна).

Статистичне аналізування. На другому етапі діагностики використано статистичну програму "SPSS" version 20 для з'ясування статистичних параметрів. На першому етапі всі дані оброблено вручну, з частковим використанням MS "Excel". З метою відтворюваності й доказовості з'ясовано описові частотні характеристики за всіма вимірами. Встановлено кореляційні зв'язки методом Спірмена (r_s), отримані параметри порівнювали критерієм Стьюдента (t), визначено статистичні відмінності критерієм Манна-Уїтні (U). Достовірними вважалися отримані значення на рівні $p \leq .050$ і $p \leq .010$.

Результати

Згідно зі стратегією емпіричного дослідження подано психологічні змістові параметри, які визначені з позиції дітей старшого дошкільного віку. Підрахунок балів здійснено за вираженими досліджуваними ознаками проєктивних методик: "Кінетичний малюнок сім'ї" (Burns, Kaufman, 1972) і "Сходинок" (Трубавіна, Бугаєць, 2001). Використано оптимальну кількість описових частотних характеристик, що задіяні в дослідженні: min – мінімальне значення розподілу; max – максимальне значення розподілу; M – середнє арифметичне; SD – середнє квадратичне відхилення. Мінімальне й максимальне значення подано з метою відображення діапазону вираженості досліджуваного параметру у вибірці. Середнє арифметичне й середнє квадратичне відхилення є ключовими описовими характеристиками, за якими здійснено низку дослідницьких маніпуляцій (табл. 1).

Table 1. Descriptive frequency characteristics of psychological content parameter from the perspective of children (n = 39)

Таблиця 1. Описові частотні характеристики психологічних змістових параметрів із позиції дітей (n = 39)

Parameters Параметри	min	max	M	SD
"The Kinetic Family Drawing" (Burns & Kaufman, 1972)				
FFS / CCC	1.00	15.00	5.33	3.58
A / T	3.00	8.00	4.54	1.91
FC / KC	2.00	8.00	4.12	1.69
SI / ПН	2.00	6.00	3.51	1.80
HS / BC	1.00	8.00	4.59	2.21
CD / TC	2.00	7.00	3.34	1.82
"Steps" (Trubavina, Buhajets, 2001)				
VCR / BCC	2.00	10.00	6.12	2.29
ECR / ECC	2.00	10.00	5.24	1.88

Note: min – minimum value of distribution; max – maximum value of distribution; M – mean; SD – squared deviation; FFS – favorable family situation; A – anxiety; FC – family conflicts; SI – sense of inferiority; HS – hostility of a situation; CD – communication difficulties; ECR – emotional component of relationships; VCR – verbal component of relationships.

Примітка: min – мінімальне значення розподілу; max – максимальне значення розподілу; M – середнє арифметичне; SD – середнє квадратичне відхилення; CCC – сприятлива сімейна ситуація; T – тривожність; KC – конфліктність сім'ї; ПН – почуття неповноцінності; BC – ворожість ситуації; TC – труднощі спілкування; ECC – емоційна складова стосунків; BCC – вербальна складова стосунків.

Tabl. 2 presents psychological content parameters determined from the perspective of parents using the questionnaire "Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scale" (Faces III) (Olson et al., 1985) and the method "Parental Attitude Research Instrument" (PARI) (Schaefer, Bell, 1958).

У табл. 2 подано психологічні змістові параметри, які визначено з позиції батьків за опитувальником "Шкала сімейної адаптації та згуртованості" (Faces III) (Olson et al., 1985) і методикою "Батьківсько-дитячі стосунки" (PARI) (Schaefer, Bell, 1958).

Table 2. Descriptive frequency characteristics of psychological content parameters from the perspective of parents (n = 72)

Таблиця 2. Описові частотні характеристики психологічних змістових параметрів із позиції батьків (n = 72)

Parameters Параметри	min	max	M	SD
"Faces III" (Olson et al., 1985)				
EC / EZ	4.00	14.00	9.23	1.54
FB / CM	1.00	11.00	6.12	1.02
L / Л	1.00	8.00	4.89	.82
C / К	2.00	9.00	5.51	.92
D / Д	1.00	9.00	5.01	.84
FRo / CP	1.00	14.00	7.48	1.25
DM / УР	2.00	11.00	6.39	1.07
TT / СЧ	1.00	13.00	7.45	1.24
CF / СД	3.00	11.00	7.23	1.21

HL / IB	4.00	13.00	8.34	1.39
FRu / СП	2.00	11.00	7.03	1.17
“PARI” (Schaefer & Bell, 1958)				
OEC / ОЕК	5.00	17.00	11.33	2.29
EED / НЕД	1.00	11.00	5.46	1.77
HCC / ГКД	7.00	31.00	18.21	3.67

Note: min – minimum value of distribution; max – maximum value of distribution; M – mean; SD – squared deviation; EC – emotional connection; FB – family boundaries; L – leadership; C – control; D – discipline; FRo – family roles; DM – decision-making; TT – time together; CF – communication with friends; HL – hobbies and leisure; FRu – family rules; OEC – optimal emotional contact; EED – excessive emotional distance; HCC – hyperactive concentration on a child.

Примітка: min – мінімальне значення розподілу; max – максимальне значення розподілу; M – середнє арифметичне; SD – середнє квадратичне відхилення; ЕЗ – емоційний зв’язок; СМ – сімейні межі; Л – лідерство; К – контроль; Д – дисципліна; СР – сімейні ролі; УР – ухвалення рішень; СЧ – спільний час; СД – спілкування з друзями; ІВ – інтереси і відпочинок; СП – сімейні правила; ОЕК – оптимальний емоційний контакт; НЕД – надмірна емоційна дистанція; ГКД – гіперактивна концентрація на дитині.

The obtained descriptive frequency characteristics do not have statistically significant differences with the normotypical parameters which are proposed by the authors of the methods and given in adaptation of the psychometric instruments (Cabrera-Perona et al., 2024; Place et al., 2005). It is noteworthy that “PARI” (Schaefer & Bell, 1958) allowed establishing a pronounced parents’ attitude aimed at hyperactive concentration on a child ($M = 18.21$; $SD = 3.67$), which is statistically significantly different from the other two: optimal emotional contact ($M = 11.33$; $SD = 2.29$) and excessive emotional distance ($M = 5.46$; $SD = 1.77$). The comparison was performed using Student’s t-test. This superiority is considered to be destructive. The statistically significant superiority of optimal emotional contact over excessive emotional distance can be considered to be constructive. Several direct and inverse trends can be observed in the proposed descriptive frequency characteristics, but they do not have significant differences, therefore, they were not elucidated.

Since there is an uneven distribution of empirical data by certain methods with several pronounced poles of the Gaussian curve, Spearman’s correlation coefficient (r_s) was legitimately used for correlation. Tabl. 3 presents the matrix of bivariate correlations of all the possible compared pairs from the perspective of children.

Отримані описові частотні характеристики не мають статистично достовірних відмінностей із нормотиповими параметрами, які запропоновано авторами методик і подано в адаптації психометричних інструментів (Cabrera-Perona et al., 2024; Place et al., 2005). Слід зазначити, що за “PARI” (Schaefer, Bell, 1958) отримано виражену позицію батьків, яка спрямована на гіперактивну концентрацію на дитині ($M = 18.21$; $SD = 3.67$), що статистично достовірно відмінна від двох інших: оптимального емоційного контакту ($M = 11.33$; $SD = 2.29$) і надмірної емоційної дистанції ($M = 5.46$; $SD = 1.77$). Порівняння здійснено за критерієм Стьюдента (t). Цю перевагу відносимо до деструктивних. Тільки до конструктивного аспекту можемо віднести статистично достовірну перевагу оптимального емоційного контакту над надмірною емоційною дистанцією. У запропонованих описових характеристиках можна відстежено низку прямих і обернених тенденцій, але вони не мали достовірних відмінностей, тому не були висвітлені.

Оскільки зафіксовано нерівномірний розподіл емпіричних даних за окремими методиками, з яскраво вираженими декількома полюсами кривої Гауса, правомірно використано для кореляції коефіцієнт Спірмена (r_s). У табл. 3 подано кореляційну матрицю двосторонніх зв’язків усіх можливих пар порівняння з позиції дітей.

Table 3. Matrix of bivariate correlations of the researched parameters from the perspective of children (n = 39)

Таблиця 3. Кореляційна матриця двосторонніх зв'язків досліджуваних параметрів з позиції дітей (n = 39)

Scale Шкала	SP/ СП	Researched parameters / Досліджувані параметри					
		FFS/ CCC	A/ T	FC/ КС	SI/ ПН	HS/ ВС	CD/ ТС
VCR	r_s	.196*					-.167*
BCC	p	.023					.029
ECR	r_s	.174*	-.233*	-.215*			
ECC	p	.024	.014	.017			

Note: SP – statistical parameter; FFS – favorable family situation; A – anxiety; FC – family conflicts; SI – sense of inferiority; HS – hostility of a situation; CD – communication difficulties; VCR – verbal component of relationships; ECR – emotional component of relationships; * – correlation at the level $p \leq .050$ and ** – correlation at the level $p \leq .010$, the data is given **in bold type**.

Примітка: СП – статистичний параметр; CCC – сприятлива сімейна ситуація; Т – тривожність; КС – конфліктність сім'ї; ПН – почуття неповноцінності; ВС – ворожість ситуації; ТС – труднощі спілкування; BCC – вербальна складова стосунків; ECC – емоційна складова стосунків; * – кореляція на рівні $p \leq .050$ і ** – кореляція на рівні $p \leq .010$, дані подано **жирним шрифтом**.

Five significant correlations of symptom complexes with the verbal and emotional components were recorded. The verbal component of relationships has one direct correlation with a favorable family situation ($r_s = .196$; $p = .023$) and one inverse correlation with communication difficulties ($r_s = -.167$; $p = .029$). The emotional component of relationships has one direct correlation with a favorable family situation ($r_s = .174$; $p = .024$) and two inverse correlations – with anxiety ($r_s = -.233$; $p = .014$) and family conflicts ($r_s = -.215$; $p = .017$). The emotional component in preschool children is a more dependent variable than the verbal component. The statistical results allow stating that a favorable family situation regularly correlates with the verbal and emotional components in children. This is the only parameter out of the six symptom complexes which has significant correlations with both components. Tabl. 4 presents the matrix of bivariate correlations of all the possible compared pairs from the perspective of parents.

Зафіксовано п'ять достовірних зв'язків симптомокомплексів із вербальною й емоційною складовими. Вербальна складова стосунків має один прямий зв'язок зі сприятливою сімейною ситуацією ($r_s = .196$; $p = .023$) і один обернений – із труднощами спілкування ($r_s = -.167$; $p = .029$). Емоційна складова стосунків має один прямий зв'язок зі сприятливою сімейною ситуацією ($r_s = .174$; $p = .024$) і два обернені – з тривожністю ($r_s = -.233$; $p = .014$) і конфліктністю сім'ї ($r_s = -.215$; $p = .017$). Емоційна складова дошкільнят є більш залежною змінною на відміну від вербальної складової. Статистичні результати дозволили констатувати, що сприятлива сімейна ситуація закономірно зв'язана з вербальною й емоційною складовими дітей. Це єдиний параметр із шести симптомокомплексів, який має достовірні зв'язки з обома складовими. У табл. 4 подано кореляційну матрицю двосторонніх зв'язків усіх можливих пар порівняння з позиції батьків.

Table 4. Matrix of bivariate correlations of the researched parameters from the perspective of parents (n = 72)

Таблиця 4. Кореляційна матриця двосторонніх зв'язків досліджуваних параметрів із позиції батьків (n = 72)

Scale Шкала	SP/ СП	Researched parameters/ Досліджувані параметри		
		ОЕС/ ОЕК	ЕЕД/ НЕД	НСС/ ГКД
EC/ ЕЗ	r_s	.433**	-.233*	-.161*
	p	<.001	.014	.037
FB/ СМ	r_s		.437*	
	p		<.001	
L/ Л	r_s			.473**
	p			<.001
C/ К	r_s			.422**
	p			<.001
D/ Д	r_s			.421**
	p			<.001
FRo/ СР	r_s	.167*		
	p	.029		
DM/ УР	r_s	.425**		
	p	<.001		
TT/ СЧ	r_s	.174*		-.151*
	p	.026		.044
CF/ СД	r_s			
	p			
HL/ ІВ	r_s			
	p			
FRu/ СП	r_s			.422**
	p			<.001

Note: SP – statistical parameter; EC – emotional connection; FB – family boundaries; L – leadership; C – control; D – discipline; FRo – family roles; DM – decision-making; TT – time together; CF – communication with friends; HL – hobbies and leisure; FRu – сімейні правила; ОЕС – optimal emotional contact; ЕЕД – excessive emotional distance; НСС – hyperactive concentration on a child; * – correlation at the level $p \leq .050$ and ** – correlation at the level $p \leq .010$, the data is given **in bold type**.

Примітка: СП – статистичний параметр; ЕЗ – емоційний зв'язок; СМ – сімейні межі; Л – лідерство; К – контроль; Д – дисципліна; СР – сімейні ролі; УР – ухвалення рішень; СЧ – спільний час; СД – спілкування з друзями; ІВ – інтереси й відпочинок; СП – сімейні правила; ОЕК – оптимальний емоційний контакт; НЕД – надмірна емоційна дистанція; ГКД – гіперактивна концентрація на дитині; * – кореляція на рівні $p \leq .050$ і ** – кореляція на рівні $p \leq .010$, дані подано **жирним шрифтом**.

There were eleven significant correlations of the parameters reflecting the main relationships of the atmosphere, upbringing traditions, and family values with the parameters of parents' family roles and the nature of interaction with a child. Optimal emotional contact has four direct correlations with emotional connection ($r_s = .433$; $p < .001$), family roles ($r_s = .167$; $p = .029$), decision-making ($r_s = .425$; $p < .001$), and time together (r_s

Зафіксовано одинадцять достовірних зв'язків параметрів, які відобразили основні виміри атмосфери, виховних традицій і цінностей сім'ї з параметрами сімейної ролі батьків, характером взаємодії з дитиною. Оптимальний емоційний контакт має чотири прямих зв'язки з емоційним зв'язком ($r_s = .433$; $p < .001$), сімейними ролями ($r_s = .167$; $p = .029$), ухваленням рішень ($r_s = .425$; $p < .001$) і спільним часом (r_s

Psychological Peculiarities of Organization of Parent-Child Relationships Among Older Preschoolers

= .174; $p = .026$). Excessive emotional distance has one direct correlation with family boundaries ($r_s = .437$; $p < .001$) and one inverse correlation with emotional connection ($r_s = -.233$; $p = .014$). Hyperactive concentration on a child has four direct correlations – with leadership ($r_s = .437$; $p < .001$), control ($r_s = .437$; $p < .001$), discipline ($r_s = .437$; $p < .001$), family rules ($r_s = .437$; $p < .001$) and two inverse correlations – with emotional connection ($r_s = -.161$; $p = .037$) and time together ($r_s = -.151$; $p = .044$). We can state that emotional connection is the most loaded parameter which reflects the main dimensions of the atmosphere, upbringing traditions, and family values, and has all the significant correlations.

The results of correlation analysis show the importance of the formation of the sphere of feelings and emotions in parent-child relationships in the two researched samples. It allowed for a legitimate comparison of the formation of the emotional component in the relationships of children with low (Group 1) and high (Group 2) levels, and the formation of emotional connection in the relationships of parents with low (Group 3) and high (Group 4) levels. Preschool children with a low level of the formation of the emotional component of relationships, who had equal or lower values by $Me = 5.00$, comprised Group 1 ($n = 24$; 61.54%). The rest of them comprised Group 2 ($n = 15$; 38.46%) with the values of ECR higher than $Me = 5.00$. Tabl. 5 presents the results of comparison of six symptom complexes in Groups 1 and 2 by means of the Mann-Whitney U-test.

Table 5. Comparison of the groups with low (Group 1) and high (Group 2) levels of the emotional component of relationships (ECR) from the perspective of children

Таблиця 5. Порівняння груп із низьким (група 1) і високим (група 2) рівнем емоційної складової стосунків (ЕСС) із позиції дітей

Parameters / Параметри	Mann-Whitney U-test Коефіцієнт Манна-Уїтні	
	U	p
FFS / CCC	1644.000	.035
A / T	1249.500	<.001
FC KC	1637.000	.033
SI / ПН	1934.000	.439
HS / BC	2022.500	.832
CD / TC	1811.000	.171

Note: U – Mann-Whitney U-test; p – the level of significance of the Mann-Whitney U-test; FFS – favorable family situation; A – anxiety; FC – family conflicts; SI – sense of inferiority; HS – hostility of

= .174; $p = .026$). Надмірна емоційна дистанція має один прямий зв'язок із сімейними межами ($r_s = .437$; $p < .001$) і один обернений – із емоційним зв'язком ($r_s = -.233$; $p = .014$). Гіперактивна концентрація на дитині має чотири прямих зв'язки – з лідерством ($r_s = .437$; $p < .001$), контролем ($r_s = .437$; $p < .001$), дисципліною ($r_s = .437$; $p < .001$), сімейними правилами ($r_s = .437$; $p < .001$) і два обернені – з емоційним зв'язком ($r_s = -.161$; $p = .037$) і спільним часом ($r_s = -.151$; $p = .044$). Констатуємо, що емоційний зв'язок є найбільш навантаженим параметром, який відображає основні виміри атмосфери, виховних традицій і цінностей сім'ї та володіє всіма достовірними зв'язками.

Результати кореляційного аналізу підвели до важливості формування емоційно-почуттєвої сфери в дитячо-батьківських стосунках двох досліджуваних вибірок. Це дозволило правомірно порівняти сформованість емоційної складової стосунків у дітей із низьким (група 1) і високим (група 2) рівнями й у батьків – сформованості емоційного зв'язку з низьким (група 3) і високим (група 4) рівнями. Дошкільники з низьким рівнем сформованості емоційної складової стосунків, що за $Me = 5.00$ мали рівні або нижчі значення, склали групу 1 ($n = 24$; 61.54%). Усі решта склали групу 2 ($n = 15$; 38.46%), які мали значення ЕСС вищі за $Me = 5.00$. У табл. 5 подано результати порівняння шести симптомокомплексів у групах 1 і 2 за допомогою коефіцієнта Манна-Уїтні (U).

a situation; CD – communication difficulties; * – the level of significance $p \leq .050$ and ** – the level of significance $p \leq .010$, the data is given **in bold type**.

Примітка: U – критерій Манна-Уїтні; p – рівень достовірності критерію Манна-Уїтні; CCC – сприятлива сімейна ситуація; T – тривожність; KC – конфліктність сім’ї; ПН – почуття неповноцінності; BC – ворожість ситуації; TC – труднощі спілкування; ECC – емоційна складова стосунків; BCC – вербальна складова стосунків; * – рівень достовірності $p \leq .050$ і ** – рівень достовірності $p \leq .010$, дані подано **жирним шрифтом**.

The superiority of Group 2 was established by the only parameter – “favorable family situation” ($U = 1644.000$; $p = .035$). The superiority of Group 1 was recorded by two parameters: “anxiety” ($U = 1249.500$; $p < .001$) and “family conflicts” ($U = 1637.000$; $p = .033$).

Parents with a low level of emotional connection, who had equal or lower values by $Me = 9.00$, comprised Group 3 ($n = 39$; 54.17%). The rest of the parents with the values of EC higher than $Me = 9.00$ comprised Group 4 ($n = 33$; 45.83%). Tabl. 6 presents the results of the comparison of the parameters reflecting parents’ family roles and the nature of interaction with a child in Groups 3 and 4 by means of the Mann-Whitney U-test.

З’ясовано перевагу групи 2 за єдиним параметром: сприятлива сімейна ситуація ($U = 1644.000$; $p = .035$). Перевагу групи 1 зафіксовано за двома параметрами: тривожність ($U = 1249.500$; $p < .001$) і конфліктність сім’ї ($U = 1637.000$; $p = .033$).

Батьки з низьким рівнем сформованості емоційного зв’язку, що за $Me = 9.00$ мали рівні або нижчі значення, склали групу 3 ($n = 39$; 54.17%). Усі решта склали групу 4 ($n = 33$; 45.83%), які мали значення E3 вищі за $Me = 9.00$. У табл. 6 подано результати порівняння параметрів, що відобразили сімейні ролі батьків, характер взаємодії з дитиною у групах 3 і 4 за допомогою коефіцієнта Манна-Уїтні (U).

Table 6. Comparison of groups with low (Group 3) and high (Group 4) levels of emotional connection (EC) from the perspective of parents

Таблиця 6. Порівняння груп із низьким (група 3) і високим (група 4) рівнем емоційного зв’язку (E3) з позиції батьків

Parameters of motivation Параметри мотивації	Mann-Whitney U-test Коефіцієнт Манна-Уїтні	
	U	p
OEC / OEC	1335.000	<.001
EED / HEД	1647.000	.032
HCC / ГКД	1835.500	.101

Note: U – the Mann-Whitney U-test; p – the level of significance of the Mann-Whitney U-test; OEC – optimal emotional contact; EED – excessive emotional distance; HCC – hyperactive concentration on a child; * – the level of significance $p \leq .050$ and ** – the level of significance $p \leq .010$, the data is given **in bold type**.

Примітка: U – критерій Манна-Уїтні; p – рівень достовірності критерію Манна-Уїтні; OEC – оптимальний емоційний контакт; HEД – надмірна емоційна дистанція; ГКД – гіперактивна концентрація на дитині; * – рівень достовірності $p \leq .050$ і ** – рівень достовірності $p \leq .010$, дані подано **жирним шрифтом**.

The superiority of Group 4 by the parameter “optimal emotional contact” ($U = 1335.000$; $p < .001$) was found. The superiority of Group 3 was also recorded by one parameter – “excessive emotional distance” ($U = 1647.000$; $p = .032$).

З’ясовано перевагу групи 4 за параметром “оптимальний емоційний контакт” ($U = 1335.000$; $p < .001$). Перевагу групи 3 зафіксовано також за одним параметром – “надмірна емоційна дистанція” ($U = 1647.000$; $p = .032$).

Psychological Peculiarities of Organization of Parent-Child Relationships Among Older Preschoolers

Discussion

Research into parent-child relationships is one of the most complicated scientific problems of psychology and pedagogy in preschool education. It is difficult to select relevant psycho-diagnostic tools, which will allow finding identical types of measurements in samples of different ages. The sample of older preschool children can be examined using only projective methods, observation, and conversation, i. e. the methods of indirect empirical sampling. When these results are converted into scores, certain objectivity can be lost. This is one of the key limitations of our research. Another important limitation that should be considered is the fact that the questionnaire forms of only two-parent families were purposefully selected at the stage of organization. Since not all families are two-parent, there are many single-parent families with a mother raising her children, it can also cause certain limitations in disseminating the established scientific facts. The age range of parents allowed applying a whole variety of psycho-diagnostic tools, therefore, two methods that were relevant to the research subject were selected. To maintain objectivity, the researched variables relating to the subsystem "parents-child" should be relevant, though they can be measured with different tools.

The obtained descriptive frequency characteristics (see Tabl. 1) of the parameter "ECR" ($M = 5.24$; $SD = 1.88$) and (see Tabl. 2) the parameter "EC" ($M = 9.23$; $SD = 1.54$) do not have significant differences with similar dimensions and quite evenly reflect the empirical picture of descriptive characteristics. At the same time, these are the key parameters in the parent-child relationships of the research participants. The correlation matrices (see Tabl. 3 and 4) demonstrated a considerable number of obvious regularities. There is a confirmation of it in the research by U. Sau Thi and V. Thuy Thi (2023) concerning the development of skills and language competences in the context of readiness for school. It is noteworthy that anxiety which sometimes increases when an important life challenge approaches also demonstrated the level that is higher than the mean ($M = 4.54$; $SD = 1.91$). The development of the verbal and emotional components of relationships (see Tabl. 3) has a positive direct correlation with a favorable family situation. The results obtained using the method "PARI" (Schaefer & Bell, 1958) allowed identifying the common types that reflected parents' family

Дискусія

Дослідження дитячо-батьківських стосунків є однією з найскладніших наукових проблем психології і педагогіки дошкільника. Складність представляє підбір релевантного психодіагностичного інструментарію, який дозволить з'ясувати однотипні виміри в різновікових вибірках. Вибірці дітей старшого дошкільного віку, можемо запропонувати тільки проєктивні методики, спостереження, бесіду, тобто методи непрямого емпіричного зрізу. При переводі таких результатів у бали безумовно може втрачатися певна об'єктивність. Це одне з ключових обмежень нашого дослідження. Наступним важливим обмеженням, на яке варто звернути увагу, є той факт, що нами на етапі організації було цілеспрямовано відібрано анкети тільки повних сімей. Оскільки не всі сім'ї повні, непоодинокі випадки виховання дітей матерями-одиночками, що може мати певні обмеження щодо поширення встановлених нами наукових фактів. Віковий діапазон батьків дозволив використати весь спектр психодіагностичного інструментарію, тому було підібрано дві методики, які стосувалися досліджуваної проблеми. З погляду об'єктивності важливо, щоб досліджувані величини, які віднесені до підсистеми "батьки-дитина", були релевантними, хоча й вимірними різними інструментами.

Отримані описові частотні характеристики (див. табл. 1) параметра "ЕСС" ($M = 5.24$; $SD = 1.88$) і (див. табл. 2) параметра "ЕЗ" ($M = 9.23$; $SD = 1.54$) не мають достовірних відмінностей зі схожими вимірами й достатньо рівномірно відображають загальну емпіричну картину описових характеристик. Водночас ці параметри є ключовими в дитячо-батьківських стосунках досліджуваних. Кореляційні матриці (див. табл. 3 і табл. 4) продемонстрували значну кількість очевидних закономірностей. Знаходимо підтвердження, яке подано в дослідженні U. Sau Thi, V. Thuy Thi (2023), щодо розвиненості здібностей і мовних компетенцій у контексті готовності до школи. Зазначимо, що тривожність, яка іноді зростає з наближенням важливого життєвого випробування, також продемонструвала рівень вищий за середній ($M = 4.54$; $SD = 1.91$). Сформованість вербальної й емоційної складових стосунків (див. табл. 3) позитивно зв'язана зі сприятливою сімейною ситуацією. Результати за методикою "PARI" (Schaefer, Bell, 1958) дозволили з'ясувати поширені типи, які відобразили сімейні ролі батьків,

roles and the nature of interaction with a child. These types are in the dimensions of the sphere of feelings and emotions. The obtained results of comparison (see Tabl. 5 and 6) of the researched groups of parents and children demonstrated significant differences in the development of the parameters related to the formation of emotional intelligence and the development of emotional culture. We can generalize that optimal emotional contact on the part of parents contributes to the formation and development of differentiated content features of interpersonal interaction which takes place in an adequate and congruent social situation which, in turn, promotes the formation of constructive parent-child relationships. Unlike OEC, hyperactive concentration on a child demonstrates an internal position of parents in parent-child relationships. This position manifests itself through leadership, control, discipline, and family rules used by parents. All the initiatives are positive, but excessive concentration on them has the opposite effect. The fact that HCC dominates in our sample is a matter of some concern since it represents two-parent families. It is obvious that hyperactive concentration on a child, if parents do not change their attitudes, can have evident negative consequences. We did not aim to identify the number of children in the family with HCC, but we can assume that it is also important. It is noteworthy that there is no HCC type in the researched quadriads. These groups can be considered to be at risk. As shown in the studies by K. Lee and D. Walsh (2004), preventive measures and psycho-correction have a positive effect.

We believe that the identified statistical parameters of parent-child relationships can determine the nature of interpersonal interactions of parents and children in the upbringing subsystem "parents-child", which allows stating that the hypothesis is confirmed. We can summarize that family is a reference space of development, which ensures the formation of behavioral patterns and the area of feelings and emotions. The attempts made by a child to create interactions in the subsystem "parents-child" are important for building constructive parent-child relationships. The empirical research established important scientific facts which can be implemented in the theory and practice of teachers and psychologists at preschool education institutions.

характер взаємодії з дитиною. Означені типи знаходяться у вимірах емоційно-почуттєвої сфери. Отримані результати порівняння (див. табл.5 і 6) досліджуваних дитячих і батьківських груп загалом продемонстрували достовірні відмінності у сформованості параметрів, які стосуються розвитку емоційного інтелекту, сформованості емоційно-почуттєвої культури. Узагальнюємо, що оптимальний емоційний контакт з боку батьків сприяє зростанню й формуванню диференційованих змістових особливостей міжособистісної взаємодії, що відбувається в адекватній і конгруентній соціальній ситуації, що своєю чергою сприяє формуванню конструктивних дитячо-батьківських стосунків. На відміну від ОЕК, гіперактивна концентрація на дитині демонструє інтернальну позицію батьків у дитячо-батьківських стосунках. Така позиція проявляється через лідерство, контроль, дисципліну й сімейні правила, які застосовують батьки. Усі ініціативи є позитивними, але надмірна концентрація на них призводить до зворотного ефекту. Занепокоєння викликає той факт, що домінуючою є ГКД у сконструйованій нами вибірці, з огляду на те, що мова йде про повні сім'ї. Очевидно, що гіперактивна концентрація на дитині, якщо батьки не змінять орієнтири свого ставлення, може мати виражені негативні наслідки. Не було на меті з'ясувати кількість дітей у сім'ї з ГКД, але допускаємо, що це також може мати значення. Що характерно, в досліджуваних квадриадах відсутній тип ГКД. Ці групи можна відносити до груп ризику, як показують дослідження К. Lee, D. Walsh (2004), заходи профілактичного і психокорекційного напрямку дають позитивний ефект.

Вважаємо, що з'ясовані статистичні параметри дитячо-батьківських стосунків здатні визначати характер міжособистісних ставлень батьків і дитини у виховній підсистемі "батьки-дитина", що дає підстави стверджувати, що гіпотезу доказано. Узагальнюємо, що сім'я є еталонним простором розвитку, який забезпечує формування поведінкових патернів та емоційно-почуттєвої сфери. Спроби, які здійснює дитина з метою конструювання інтеракцій у підсистемі "батьки-дитина", мають важливе значення для побудови конструктивних дитячо-батьківських стосунків. В емпіричному дослідженні з'ясовано важливі наукові факти, які можуть бути імплементовані в теорію і практику роботи вихователів та психологів закладів дошкільної освіти.

Psychological Peculiarities of Organization of Parent-Child Relationships Among Older Preschoolers

Conclusions

It was substantiated that the development of parent-child relationships in older preschoolers is determined by differentiation of the content features of interpersonal interaction in the upbringing subsystem "parents-child" and an adequate type of behavior that is congruent with a social situation.

It was established that the verbal component of a child's relationships has one direct correlation with a favorable family situation ($r_s = .196$; $p = .023$) and one inverse correlation with communication difficulties ($r_s = -.167$; $p = .029$). The emotional component has one direct correlation with a favorable family situation ($r_s = .174$; $p = .024$) and two inverse correlations - with anxiety ($r_s = -.233$; $p = .014$) and family conflicts ($r_s = -.215$; $p = .017$). It was found that the emotional component has more correlations than the verbal component. It was highlighted that a favorable family situation (FFS) regularly correlates with children's verbal and emotional components. We can state that emotional connection from the perspective of parents is the most loaded parameter which reflects the main dimensions of the atmosphere, upbringing traditions, and family values, and has all the significant correlations. It was found that optimal emotional contact (OEC) on the part of parents contributes to the formation and growth of differentiated content features of interpersonal interaction in an adequate and congruent social situation. It was established that hyperactive concentration on a child (HCC) demonstrates parents' internal position in parent-child relationships. This position manifests itself through leadership, control, discipline, and family rules used by parents. It was summarized that the scientific facts established in the empirical research can be implemented in the theory and practice of teachers and psychologists at preschool education institutions.

Acknowledgments

The empirical research was conducted in accordance with the state budget research topic "Theory and methods of personality formation in early and preschool age" (state registration number 0120U104752, the Ministry of Education and Science of Ukraine) at the Department of General Pedagogy and Preschool Education Lesia Ukrainka Volyn National University (Lutsk, Ukraine).

Висновки

Обґрунтовано, що розвиток дитячо-батьківських стосунків у старшому дошкільному віці зумовлений диференціюванням змістових особливостей міжособистісної взаємодії у виховній підсистемі "батьки-дитина" та наявністю адекватного й конгруентного до соціальної ситуації типу поведінки.

З'ясовано, що вербальна складова стосунків дитини має один прямий зв'язок зі сприятливою сімейною ситуацією ($r_s = .196$; $p = .023$) і один обернений - із труднощами спілкування ($r_s = -.167$; $p = .029$). Емоційна складова має один прямий зв'язок зі сприятливою сімейною ситуацією ($r_s = .174$; $p = .024$) і два обернені - з тривожністю ($r_s = -.233$; $p = .014$) і конфліктністю сім'ї ($r_s = -.215$; $p = .017$). Констатовано, що емоційна складова має більше зв'язків на відміну від вербальної складової. Зазначено, що сприятлива сімейна ситуація (ССС) закономірно зв'язана з вербальною й емоційною складовими дітей. Констатуємо, що з позиції батьків емоційний зв'язок є найбільш навантаженим параметром, який відображає основні виміри атмосфери, виховних традицій і цінностей сім'ї та володіє всіма достовірними зв'язками. Констатовано, що оптимальний емоційний контакт (ОЕК) з боку батьків сприяє зростанню й формуванню диференційованих змістових особливостей міжособистісної взаємодії, що відбувається у адекватній і конгруентній соціальній ситуації. Встановлено, що гіперактивна концентрація на дитині (ГКД) демонструє інтервальну позицію батьків у дитячо-батьківських стосунках. Така позиція проявляється через лідерство, контроль, дисципліну й сімейні правила, які застосовують батьки. Узагальнено, що в емпіричному дослідженні з'ясовано важливі наукові факти, які можуть бути імплементовані в теорію і практику роботи вихователів та психологів закладів дошкільної освіти.

Подяка

Емпіричне дослідження виконано згідно з держбюджетною науково-дослідною темою "Теорія та методика формування особистості в ранньому та дошкільному віці" (державний реєстраційний номер 0120U104752, Міністерство освіти і науки України) на кафедрі загальної педагогіки та дошкільної освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна).

References

- Arimoto, A., & Tadaka, E. (2023). Association of parental self-efficacy with loneliness, isolation and community commitment in mothers with infant children in Japan: a cross-sectional study. *BMJ Open*, 13, e075059. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2023-075059>
- Blynova, O., Derevianko, S., Ivanova, O., Popovych, I., & Estay Sepulveda, J. G. (2022). Professional relevance of potential labor emigrants. *Revista Notas Históricas y Geográficas*, 29, 88–106. <https://www.revistanotashistoricasygeograficas.cl/index.php/nhyg/article/view/435>
- Burns, R. C., & Kaufman, S. H. (1972). *Action, Styles, And Symbols In Kinetic Family Drawings Kfd (1st ed.)*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203765531>
- Degotardi, S., Sweller, N., & Pearson, E. (2013). Why relationships matter: parent and early childhood teacher perspectives about the provisions afforded by young children's relationships. *International Journal of Early Years Education*, 21, 4–21. <https://doi.org/10.1080/09669760.2013.771325>
- Deininger, W. T. (1974). *Dimensions of a New Identity: The 1973 Jefferson Lectures in the Humanities*. Erikson, Erik H.: New York: W. W. Norton & Co., 125 pp., Publication Date: May 20, 1974. *History: Reviews of New Books*, 2(9), 222. <https://doi.org/10.1080/03612759.1974.9946487>
- Denisenkova, N. S., & Taruntaev, P. I. (2023). The Relationship between Parent-Child Relationships and the Use of Digital Devices by Older Preschoolers. *Social Psychology and Society*, 14(3), 31–45. <https://doi.org/10.17759/sps.2023140303>
- Erikson, E. H. (1974). *Dimensions of a New Identity. Jefferson Lectures in the Humanities*. New York: W. W. Norton & Company. URL: <https://www.proquest.com/docview/894191990?source=Scholarly%20Journals>
- Cabrera-Perona, V., Moriano, J. A., Lloret-Irles, D., González-Galnares, I., & Ordoñez, A. (2024). Development and validation of the EFFAM Scale (Family Functioning Scale-Madrid). *Journal of Child and Family Studies*, 33(1), 129–140. <https://doi.org/10.1007/s10826-023-02719-5>
- Huang, H. (2023). The Exploration and Practice of Blended Learning for “Preschool Child Development Psychology” Course, 2023 *IEEE*

Список використаних джерел

- Arimoto A., Tadaka E. Association of parental self-efficacy with loneliness, isolation and community commitment in mothers with infant children in Japan: a cross-sectional study. *BMJ Open*. 2023. Vol. 13. e075059. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2023-075059>
- Blynova O., Derevianko S., Ivanova O., Popovych I., Estay Sepulveda J. G. Professional relevance of potential labor emigrants. *Revista Notas Históricas y Geográficas*. 2022. Vol. 29. P. 88–106. <https://www.revistanotashistoricasygeograficas.cl/index.php/nhyg/article/view/435>
- Burns R. C., Kaufman S. H. *Action, Styles, And Symbols In Kinetic Family Drawings Kfd (1st ed.)*. Routledge. 1972. 320 p. <https://doi.org/10.4324/9780203765531>
- Degotardi S., Sweller N., Pearson E. Why relationships matter: parent and early childhood teacher perspectives about the provisions afforded by young children's relationships. *International Journal of Early Years Education*. 2013. Vol. 21. Vol. 4–21. <https://doi.org/10.1080/09669760.2013.771325>
- Deininger W. T. *Dimensions of a New Identity: The 1973 Jefferson Lectures in the Humanities*. Erikson, Erik H.: New York: W. W. Norton & Co., 125 pp., Publication Date: May 20, 1974. *History: Reviews of New Books*. 1974. Vol. 2(9). P. 222. <https://doi.org/10.1080/03612759.1974.9946487>
- Denisenkova N. S., Taruntaev P. I. The Relationship between Parent-Child Relationships and the Use of Digital Devices by Older Preschoolers. *Social Psychology and Society*. 2023. Vol. 14(3). P. 31–45. <https://doi.org/10.17759/sps.2023140303>
- Erikson E. H. *Dimensions of a New Identity. Jefferson Lectures in the Humanities*. New York: W. W. Norton & Company. 1974. 125 p. URL: <https://www.proquest.com/docview/894191990?source=Scholarly%20Journals>
- Cabrera-Perona V., Moriano J. A., Lloret-Irles D., González-Galnares I., Ordoñez A. Development and validation of the EFFAM Scale (Family Functioning Scale-Madrid). *Journal of Child and Family Studies*. 2024. Vol. 33(1). P. 129–140. <https://doi.org/10.1007/s10826-023-02719-5>
- Huang H. The Exploration and Practice of Blended Learning for “Preschool Child Development Psychology” Course, 2023 *IEEE*

Psychological Peculiarities of Organization of Parent-Child Relationships Among Older Preschoolers

- 12th International Conference on Educational and Information Technology (ICEIT), Chongqing, China, 73–77. <https://doi.org/10.1109/ICEIT57125.2023.10107846>
- Kovalenko, A. (2019). Interpersonal Relations of Older Preschool-Age Children who are in the Institutional Care. *Social Welfare Interdisciplinary Approach*, 1(10), 47–56. <http://dx.doi.org/10.21277/sw.v1i9.465>
- Kurova, A., Popovych, I., Hrys, A., Koval, I., Pavliuk, M., Polishchuk, S., & Kolly-Shamne, A. (2023). Dispositional optimistic and pessimistic mental states of young athletes: gender differentiation. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(4), 857–867. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.04109>
- Lee, I.-S., & Jeon, J.-H. (2024). Factors influencing children's emotional and behavioral problems perceived by North Korean refugee mothers: a descriptive study. *Child Health Nursing Research*, 30(2), 129–141. <https://doi.org/10.4094/chnr.2024.011>
- Lee, K., & Walsh, D. J. (2024). Teaching children at-risk: An American preschool teacher's folk psychology and folk pedagogy. *Journal of Early Childhood Research*, 2(3), 229–246. <https://doi.org/10.1177/1476718X04046647>
- Olson, D. H., Portner, J., & Lavee, Y. (1985). "Faces III": Family Adaptability & Cohesion Evaluation Scales, Family Social Science. St. Paul: University of Minnesota. URL: <https://eurofamnet.eu/toolbox/tools/family-adaptability-and-cohesion-evaluation-scales>
- Ouyang, X., Zhang, X., Zhang, Q., Gong, X., & Zhang, R. (2024). Preschool children's screen time during the COVID-19 pandemic: associations with family characteristics and children's anxiety/withdrawal and approaches to learning. *Current Psychology*, 43, 18659–18673. <https://doi.org/10.1007/s12144-023-04783-y>
- Place, M., Hulsmeier, J., Brownrigg, A., & Soulsby, A. (2005). The Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scale (FACES): an instrument worthy of rehabilitation? *Psychiatric Bulletin*, 29(6), 215–218. <https://doi.org/10.1192/pb.29.6.215>
- Pomytkina, L., Moroz, R., Kovalchuk, O., & Pomytkin, E. (2021). Psychological predictors of formation and development of personal identity of older preschool children. *MATEC Web of Conferences*, 342, 11001. <https://doi.org/10.1051/matecconf/202134211001>
- Popovych, I. S., & Blynova, O. Ye. (2019). The 12th International Conference on Educational and Information Technology (ICEIT), Chongqing, China. 2023. pp. 73–77. <https://doi.org/10.1109/ICEIT57125.2023.10107846>
- Kovalenko A. Interpersonal Relations of Older Preschool-Age Children who are in the Institutional Care. *Social Welfare Interdisciplinary Approach*. 2019. Vol. 1(10). P. 47–56. <http://dx.doi.org/10.21277/sw.v1i9.465>
- Kurova A., Popovych I., Hrys A., Koval I., Pavliuk M., Polishchuk S., Kolly-Shamne A. Dispositional optimistic and pessimistic mental states of young athletes: gender differentiation. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023. Vol. 23(4). P. 857–867. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.04109>
- Lee I.-S., Jeon J.-H. Factors influencing children's emotional and behavioral problems perceived by North Korean refugee mothers: a descriptive study. *Child Health Nursing Research*. 2024. Vol. 30(2). P. 129–141. <https://doi.org/10.4094/chnr.2024.011>
- Lee K., Walsh D. J. Teaching children at-risk: An American preschool teacher's folk psychology and folk pedagogy. *Journal of Early Childhood Research*. 2004. Vol. 2(3). P. 229–246. <https://doi.org/10.1177/1476718X04046647>
- Olson D. H., Portner J., Lavee Y. "Faces III": Family Adaptability & Cohesion Evaluation Scales, Family Social Science. St. Paul: University of Minnesota. 1985. URL: <https://eurofamnet.eu/toolbox/tools/family-adaptability-and-cohesion-evaluation-scales>
- Ouyang X., Zhang X., Zhang Q., Gong X., Zhang R. Preschool children's screen time during the COVID-19 pandemic: associations with family characteristics and children's anxiety/withdrawal and approaches to learning. *Current Psychology*. 2024. Vol. 43. P. 18659–18673. <https://doi.org/10.1007/s12144-023-04783-y>
- Place M, Hulsmeier J, Brownrigg A, Soulsby A. The Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scale (FACES): an instrument worthy of rehabilitation? *Psychiatric Bulletin*. 2005. Vol. 29(6). P. 215–218. <https://doi.org/10.1192/pb.29.6.215>
- Pomytkina L., Moroz R., Kovalchuk O., Pomytkin E. Psychological predictors of formation and development of personal identity of older preschool children. *MATEC Web of Conferences*. 2021. Vol. 342. P. 11001. <https://doi.org/10.1051/matecconf/202134211001>

- Structure, Variables and Interdependence of the Factors of Mental States of Expectations in Students' Academic and Professional Activities. *The New Educational Review*, 55(1), 293–306. <https://doi.org/10.15804/tner.2019.55.1.24>
- Popovych, I., Hudimova, A., Bokhonkova, Yu., Savchuk, O., Hoian, I., & Shevchenko, N. (2023). Dispositional Mental States of Internally Displaced University Teachers Under Martial Law: Gender Differences. *Journal of Education Culture and Society*, 14(2), 171–187. <https://doi.org/10.15503/jecs2023.2.171.181>
- Popovych, I., Yaremchuk, N., Yakovleva, S., Kariyev, A., Sadykova, A., & Kulbida, S. (2024). Research on the Types of Future Teachers' Self-Realization Under Conditions of a Digital Educational Environment. *Journal of Education Culture and Society*, 15(1), 435–451. <https://doi.org/10.15503/jecs2024.1.435.451>
- Popovych, I., Zavatskyi, V., Tsiuniak, O., Nosov, P., Zinchenko, S., Mateichuk, V., Zavatskyi, Yu., & Blynova, O. (2020). Research on the Types of Pre-game Expectations in the Athletes of Sports Games. *Journal of Physical Education and Sport*, 20(1), 43–52. <https://doi.org/10.7752/jpes.2020.01006>
- Portnytska, N. (2017). Dytyacho-bat'kivs'ki stosunky yak chynnyk rozvytku zdibnostey: retrospektyvna refleksiya [Parent-Child Relationships as a Factor of Developing Skills: a Retrospective Reflection]. *Aktual'ni problemy psykholohiyi – Topical Problems of Psychology*, VI(13), 145–152. URL: <http://appspsychology.org.ua/index.php/ua/arkhiv-vydannia/tom-6/vipusk-13-2017>
- Prokhorenko, L., Popovych, I., Sokolova, H., Chumaieva, Yu., Kosenko, Yu., Razumovska, T., & Zasenkov, V. (2023). Gender differentiation of self-regulating mental states of athletes with disabilities: comparative analysis. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(2), 349–359. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.02042>
- Sau, Thi U. N., & Thuy, Thi V. L. (2023). Actual Status and Factors Affecting the Psychology of School Readiness of 5 to 6-Year-Old Preschool Children in Vietnam. *Journal of Educational and Social Research*, 13(3), 209. <https://doi.org/10.36941/jesr-2023-0070>
- Schaefer, E. S., & Bell, R. Q. (1958). Development of a Parental Attitude Research Instrument. *Child Development*, 29(3), 339–361. <https://doi.org/10.2307/1126348>
- Semenov, O., Yaremchuk, N., Vitiuk, V., Kashubiak, org/10.1051/mateconf/202134211001
- Popovych I. S., Blynova O. Ye. The Structure, Variables and Interdependence of the Factors of Mental States of Expectations in Students' Academic and Professional Activities. *The New Educational Review*. 2019. Vol. 55(1). P. 293–306. <https://doi.org/10.15804/tner.2019.55.1.24>
- Popovych I., Hudimova A., Bokhonkova Yu., Savchuk O., Hoian I., Shevchenko N. Dispositional Mental States of Internally Displaced University Teachers Under Martial Law: Gender Differences. *Journal of Education Culture and Society*. 2023. Vol. 14(2). P. 171–187. <https://doi.org/10.15503/jecs2023.2.171.181>
- Popovych, I., Yaremchuk, N., Yakovleva, S., Kariyev, A., Sadykova, A., & Kulbida, S. (2024). Research on the Types of Future Teachers' Self-Realization Under Conditions of a Digital Educational Environment. *Journal of Education Culture and Society*, 15(1), 435–451. <https://doi.org/10.15503/jecs2024.1.435.451>
- Popovych I., Zavatskyi V., Tsiuniak O., Nosov P., Zinchenko S., Mateichuk V., Zavatskyi Yu., Blynova O. Research on the Types of Pre-game Expectations in the Athletes of Sports Games. *Journal of Physical Education and Sport*. 2020. Vol. 20(1). P. 43–52. <https://doi.org/10.7752/jpes.2020.01006>
- Портницька Н. Дитячо-батьківські стосунки як чинник розвитку здібностей: ретроспективна рефлексія. *Актуальні проблеми психології*. 2017. Т. VI. Вип. 13. С. 145–152. URL: <http://appspsychology.org.ua/index.php/ua/arkhiv-vydannia/tom-6/vipusk-13-2017>
- Prokhorenko L., Popovych I., Sokolova H., Chumaieva Yu., Kosenko Yu., Razumovska T., Zasenkov V. Gender differentiation of self-regulating mental states of athletes with disabilities: comparative analysis. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023. Vol. 23(2). P. 349–359. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.02042>
- Sau Thi U. N., Thuy Thi V. L. Actual Status and Factors Affecting the Psychology of School Readiness of 5 to 6-Year-Old Preschool Children in Vietnam. *Journal of Educational and Social Research*. 2023. Vol. 13(3). P. 209. <https://doi.org/10.36941/jesr-2023-0070>
- Schaefer E. S., Bell R. Q. Development of a Parental Attitude Research Instrument. *Child Development*. 1958. Vol. 29(3). P. 339–361.

Psychological Peculiarities of Organization of Parent-Child Relationships Among Older Preschoolers

- I., Lukashov, O., & Soroka, O. (2024). Impact of digital educational environment on the emotional intelligence of future primary school teachers: a comparative research. *Amazonia Investiga*, 13(76), 217–227. <https://doi.org/10.34069/AI/2024.76.04.17>
- Shin, N., Vaughn, B. E., Akers, V., Kim, M., Stevens, S., Krzysik, L., Coppola, G., Bost, K. K., McBride, B. A., & Korth, B. (2011). Are happy children socially successful? Testing a central premise of positive psychology in a sample of preschool children. *The Journal of Positive Psychology*, 6(5), 355–367. <https://doi.org/10.1080/17439760.2011.584549>
- Shoshani, A., & Slone, M. (2017). Positive Education for Young Children: Effects of a Positive Psychology Intervention for Preschool Children on Subjective Well Being and Learning Behaviors. *Frontiers Psychology*, 8, 1866. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01866>
- Smith-Longee, A., Johnson, S., Aubert, A. M. et al. (2024). The early educational environment at five years of age in a European cohort of children born very preterm: challenges and opportunities for research. *BMC Pediatrics*, 24, 369. <https://doi.org/10.1186/s12887-024-04792-1>
- Torres, M. M., Domitrovich, C. E., & Bierman, K. L. (2015). Preschool Interpersonal Relationships Predict Kindergarten Achievement: Mediated by Gains in Emotion Knowledge. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 39, 44–52. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2015.04.008>
- Trubavina, I. M., & Buhaiets N. A. (2001). Metody vyvchennya sim'yi [Methods for Studying the Family]. Kyiv: USCSSY. URL: https://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe
- Yablonska, T. M. (2016). Dytyacho-bat'kivs'ki vzayemny yak chynnyk rozvytku identychnosti dytyny [Parent-Child Relationships as a Factor of a Child's Identity Development]. Aktual'ni problemy psykholohiyi. Zahal'na psykholohiya. Istorychna psykholohiya – Topical Problems of Psychology. *General Psychology. Historical Psychology*, 9(9), 589–598. URL: <http://appspsychology.org.ua/index.php/ua/arkhiv-vydannia/tom-9/vipusk-9-2016-t9-u>
- Zhang, N., Cheng, F., Wu, X., & Wang, Y. (2023). Mothers' negative expressivity and children's emotion dysregulation: Mediating effect of discipline. *Children and Youth Services Review*, 155, 107158. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2023.107158>
- <https://doi.org/10.2307/1126348>
- Semenov O., Yaremchuk N., Vitiuk V., Kashubiak I., Lukashov O., Soroka O. Impact of digital educational environment on the emotional intelligence of future primary school teachers: a comparative research. *Amazonia Investiga*. 2024. Vol. 13(76). P. 217–227. <https://doi.org/10.34069/AI/2024.76.04.17>
- Shin N., Vaughn B. E., Akers V., Kim M., Stevens S., Krzysik L., Coppola G., Bost K. K., McBride B. A., Korth B. Are happy children socially successful? Testing a central premise of positive psychology in a sample of preschool children. *The Journal of Positive Psychology*. 2011. Vol. 6(5). P. 355–367. <https://doi.org/10.1080/17439760.2011.584549>
- Shoshani A., Slone M. Positive Education for Young Children: Effects of a Positive Psychology Intervention for Preschool Children on Subjective Well Being and Learning Behaviors. *Frontiers Psychology*. 2017. Vol. 8. P. 1866. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01866>
- Smith-Longee A., Johnson S., Aubert A. M. et al. The early educational environment at five years of age in a European cohort of children born very preterm: challenges and opportunities for research. *BMC Pediatrics*. 2024. Vol. 24. P. 369. <https://doi.org/10.1186/s12887-024-04792-1>
- Torres M. M., Domitrovich C. E., Bierman K. L. Preschool Interpersonal Relationships Predict Kindergarten Achievement: Mediated by Gains in Emotion Knowledge. *Journal of Applied Developmental Psychology*. 2015. Vol. 39. P. 44–52. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2015.04.008>
- Трубавіна І. М., Бугаєць Н. А. Методи вивчення сім'ї. Київ: УДЦССМ. 2001. 68 с. URL: https://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe
- Яблонська Т. М. Дитячо-батьківські взаємини як чинник розвитку ідентичності дитини. Актуальні проблеми психології. Загальна психологія. Історична психологія. 2016. Т. 9. Вип. 9. С. 589–598. URL: <http://appspsychology.org.ua/index.php/ua/arkhiv-vydannia/tom-9/vipusk-9-2016-t9-u>
- Zhang N., Cheng F., Wu X., Wang Y. Mothers' negative expressivity and children's emotion dysregulation: Mediating effect of discipline. *Children and Youth Services Review*. 2023. Vol. 155. P. 107158. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2023.107158>

How to Cite (Style APA):

Zavatska, N., Omelianiuk, S., Lukashov, O., & Petrenko, M. (2024). Social Comparison in the Organization of the Structure of Self-Efficacy of Higher Education Students. *Insight: the psychological dimensions of society*, 12, 290–310. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-13>

Як цитувати (Стиль ДСТУ 8302: 2015):

Завацька Н., Омелянюк С., Лукашов О., Петренко М. Соціальне порівняння в організації структури самоефективності здобувачів вищої освіти. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2024. № 12. С. 290–310. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-13>

UDC 159.923.2-057.87:[378.015.31:316.42]

Social Comparison in the Organization of the Structure of Self-Efficacy of Higher Education Students

Соціальне порівняння в організації структури самоефективності здобувачів вищої освіти

Received: February 25, 2024

Accepted: October 28, 2024

Nataliia Zavatska*

Doctor of Psychological Sciences, Full Professor,
Head of the Department,
Department of Practical Psychology and Social
Work, Volodymyr Dahl East Ukrainian National
University, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-8148-0998>

Serhii Omelianiuk

Candidate of Psychological Sciences, Doctoral
Student, Department of Practical Psychology
and Social Work, Volodymyr Dahl East Ukrainian
National University, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-1468-8718>

Oleksandr Lukashov

Candidate of Psychological Sciences, Associate
Professor, Department of Practical Psychology
and Social Work, Volodymyr Dahl East Ukrainian
National University, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-9946-9113>

Maksym Petrenko

Doctor of Psychological Sciences, Associate
Professor, Department of Practical Psychology
and Social Work, Volodymyr Dahl East Ukrainian
National University, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-2506-5305>

Наталія Завацька*

доктор психологічних наук, професор,
завідувачка, кафедра практичної психології та
соціальної роботи,
Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-8148-0998>

Сергій Омелянюк

кандидат психологічних наук, докторант,
кафедра практичної психології та соціальної
роботи,
Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-1468-8718>

Олександр Лукашов

кандидат психологічних наук, доцент,
кафедра практичної психології та соціальної
роботи,
Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-9946-9113>

Максим Петренко

доктор психологічних наук, доцент,
кафедра практичної психології та соціальної
роботи,
Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-2506-5305>

* Corresponding Author: n.e.zavatska@gmail.com

* Автор-кореспондент: n.e.zavatska@gmail.com

Social Comparison in the Organization of the Structure of Self-Efficacy of Higher Education Students

Abstract

The aim of the empirical study was to determine the statistical reliability of social comparison in the organization of the structure of self-efficacy of higher education students. **Methods.** The study sample consisted of students from an educational institution who studied at three levels of academic programs on a full-time basis ($n = 108$). Descriptive frequency characteristics of the sample population: $M = 21.35$; $SD = \pm 3.96$; $Me = 21.50$. A psychodiagnostic complex of methods that reflected relevant dimensions of the study was applied: "The Social Comparison Scale" (Schneider & Schupp, 2014); "The Self-Efficacy Scale" (Sherer et al., 1982); "Diagnostics of motivational structure of personality" (DMSP) (Milman, 1990). Additionally, the current average academic score of the students for the previous exam session was introduced. **Results.** Descriptive frequency characteristics of the investigated parameters were determined. A correlation matrix and a correlation pleiad of social comparison parameters with measurements of students' self-efficacy were constructed. Nine direct statistically significant correlations were identified, demonstrating that "self-efficacy of interpersonal communication", "communication", and "general activity" of higher education students were capable of determining their self-efficacy in the context of academic and professional activities. It was stated that self-awareness of their abilities allows respondents to expand their cognitive component, positively affecting attitudes and the activity's conative component. The comparison of groups with low and high indicators of the formation of social comparison proved that according to two parameters: "average academic score" and "self-efficacy of subject activity" of groups with high levels had significant superiority. **Discussion and conclusions.** It was explained that the average score and self-efficacy in subject activities were the most operational and sensitive parameters in the context of social comparison. It was substantiated that research on social comparison within the organization of self-efficacy structure among higher education students was a socio-psychological validation complex for the educational and professional training of future specialists, which had a dual impact. It was noted that the identified regularities can be implemented in the organization of the educational process to enhance the self-efficacy of students.

Анотація

Метою емпіричного дослідження є з'ясування статистичної достовірності соціального порівняння в організації структури самоєфективності здобувачів вищої освіти. **Методи.** Досліджувану вибірку сукупність склали здобувачі закладу вищої освіти, які навчалися на трьох рівнях освітньо-наукових програм на очній формі ($n = 108$). Описові частотні характеристики вибіркової сукупності: $M = 21.35$; $SD = \pm 3.96$; $Me = 21.50$. Застосовано психодіагностичний комплекс методик, який відобразив релевантні виміри дослідження: "Шкала соціального порівняння" (Schneider, Schupp, 2014); "Шкала самоєфективності" (Sherer et al., 1982); "Діагностика мотиваційної структури особистості" (ДМСО) (Мільман, 1990). Додатково введено поточний середній бал успішності здобувачів за попередню сесію. **Результати.** З'ясовано описові частотні характеристики досліджуваних параметрів. Побудовано кореляційну матрицю й кореляційну плеяду параметрів соціального порівняння з вимірами самоєфективності здобувачів. Зафіксовано дев'ять прямих статистично достовірних зв'язків, які продемонстрували, що "самоєфективність міжособистісного спілкування", "спілкування" й "загальна активність" здобувачів вищої освіти здатні визначати їхню самоєфективність у контексті навчально-професійної діяльності. Зазначено, що усвідомлення своїх можливостей дозволяє респондентам розширювати когнітивну складову, що позитивно позначається на ставленні й конативній складовій діяльності. Зіставлення груп із показниками низької й високої сформованості соціального порівняння засвідчило, що за двома параметрами: "середнім балом успішності" та "самоєфективністю предметної діяльності" групи з високими рівнями мають достовірну перевагу. **Дискусія і висновки.** Пояснено, що середній бал і самоєфективність предметної діяльності є найбільш операційними й чутливими параметрами в контексті соціального порівняння. Обґрунтовано, що дослідження соціального порівняння в організації структури самоєфективності здобувачів вищої освіти є соціально-психологічним апробаційним комплексом навчально-професійної підготовки майбутніх фахівців, який має дуальний вплив. Зазначено, що з'ясовані закономірності можуть бути імplementовані в організацію освітнього процесу, з метою підвищення самоєфективності здобувачів.

Keywords: self-efficacy of subject activity, self-efficacy of interpersonal communication, social representations, social responsibility, educational process, motivation for educational and professional activities, management of higher education institutions.

Introduction

The educational and professional activities of higher education students have a distinctly comparative nature. At first glance, one might get the impression that students compare everything and everyone: educational components, answers, completed tasks, teaching quality, attendance, performance indicators among students and academic groups, departments, and faculties, not to mention external characteristics. Social comparison among higher education institutions is also well-developed. Ranking plays a significant role in social comparison, dominating all crucial aspects of university life in the current decade. Partially, rating indicators are openly interpreted by all interested parties without deep analysis and justification. This has a certain social impact, and this impact is not always constructive. If we focus exclusively on the individual, comparison is one of the most important cognitive operations of a person. By comparing something or someone, or by making associations, an individual activates a psychological mechanism that underlies their value-meaning sphere (Trieu & Abeyta, 2023; Yossatorn et al., 2024). Clearly, decision-making, choice, or specific behavioral acts are the result of social comparison. All these phenomena have value at their core.

F. Maggino (2023) presents the theory of social comparison (TSC) in the encyclopedia of quality of life and well-being research as one that advocates the idea and explains the reasons and processes of evaluating of a person's thoughts, values, achievements, and abilities by comparison to the thoughts, values, and achievements of other people. Partially, social perceptions, attribution, and expectations can significantly influence the subjective component in various areas of human activity (Popovych et al., 2023a; 2023b; 2023c). In the study by Y. Raievska et al. (2024), it is noted that the ability to compare should not be attributed to either "positive" or "negative" intentions of individuals. The study explains that some people are more inclined to make comparisons than others. In any case, all

Nataliia Zavatska
Serhii Omelianiuk
Oleksandr Lukashov
Maksym Petrenko

Ключові слова: самоефективність предметної діяльності, самоефективність міжособистісного спілкування, соціальні уявлення, соціальна відповідальність, освітній процес, мотивація навчально-професійної діяльності, управління закладами вищої освіти.

Вступ

Навчально-професійна діяльність здобувачів вищої освіти має яскраво виражений порівняльний характер. На перший погляд, може скластися враження, що здобувачі порівнюють усе й усіх: освітні компоненти, відповіді й виконані завдання, якість і результати викладання, відвідуваність занять, показники успішності між здобувачами та академічними групами, кафедрами, факультетами, не кажучи про зовнішні ознаки. Також достатньо розвинуте соціальне порівняння між закладами вищої освіти. Особливу роль у соціальному порівнянні відіграє рейтингування, яке в поточному десятиріччі заповнило всі важливі аспекти університетського життя. Почасті рейтингові показники відкрито інтерпретують усі охочі, без глибокого аналізування й обґрунтування. Це має певний соціальний вплив і не завжди цей вплив є конструктивним. Якщо сфокусувати увагу виключно на індивіді, то порівняння є однією з найважливіших розумових операцій людини. Порівнюючи щось або когось чи здійснюючи зіставлення, індивід запускає психічний механізм, який лежить в основі його ціннісно-сенсової сфери (Trieu, Abeyta, 2023; Yossatorn et al., 2024). Очевидно, ухвалення рішення, вибір чи певні вчинкові акти є результатом соціального порівняння. Усі ці феномени у своїй основі мають цінність.

В енциклопедії досліджень якості життя та благополуччя F. Maggino (2023) подає теорію соціального порівняння (ТСП) як таку, що відстоює ідею та пояснює причини і процеси оцінки людиною своїх власних думок, цінностей, досягнень і здібностей шляхом порівняння, відповідно з думками, цінностями та досягненнями і здібностями інших людей. Почасті соціальні уявлення, атрибуція й очікування здатні кардинально впливати на предметну складову в різних сферах діяльності людини (Popovych et al., 2023a; 2023b; 2023c). У дослідженні Y. Raievska et al. (2024) зазначено, що здатність порівнювати не варто відносити до "позитивних" чи "негативних" інтенцій людини й пояснено, що одні люди здатні робити це частіше на відміну від інших. У будь-якому разі всі індивіди, які перебувають у соціумі, себе з

Social Comparison in the Organization of the Structure of Self-Efficacy of Higher Education Students

individuals in society have compared themselves to someone at least once. Researchers S. Schneider and J. Schupp (2014) proposed a psychodiagnostic instrument named "The Social Comparison Scale" (SCS), which has undergone all the necessary psychometric procedures. The method is based on a two-dimensional model of the social comparison phenomenon. The validity of the two-factor model was also found in an earlier study by F. Gibbons and P. Buunk (1999). There are studies demonstrating the presence of motivational and emotional effects of social comparison in sports activities (Diel et al., 2021), and those affecting the time perspective (Popovych et al., 2022).

The rapid development of social media, digital educational space, and artificial intelligence tools has shifted the coordinates of social comparison, making it more media-driven, faster, impactful, and efficient (Sheffler & Cheung, 2024). Researchers K. Burnell et al. (2024) assert that respondents now have sufficient information on social platforms, which facilitates social comparison. It is noted that upward comparisons lead to decreased self-esteem, while downward comparisons result in its enhancement. It is convincingly demonstrated that active use of social media intensifies the impression among young people that others are living better than they are, and this negatively affects their self-esteem and subjective well-being (Goldberg, 2023). The focus was placed on upward social comparison in the field of education, and the mediating role of volitional and cognitive processes was clarified (Qi et al., 2024). In another recent study, O. Berkout and M. Flynn (2024) made a constructive attempt to explore the effectiveness of respondents' interaction with mental health issues on social media. Attention has been paid to the vulnerability of respondents with mental health issues. It has been found that the fear of loss and upward social comparison on social media can worsen subjective well-being and increase stress. It is emphasized that people with mental health issues should pay attention to the fear of loss and demonstrate self-compassion on social media (Berkout & Flynn, 2024). The envy and painful emotions that are increasingly demonstrated on social media in the context of social comparison were emphasized by D. Liu et al. (2024). It has been found that information about luxury consumption on social media can evoke positive envy, which has a stimulating character, although it is not endowed with a reliable influence

кимось хоч одного разу порівнювали. Дослідники S. Schneider, J. Schupp (2014) запропонували психодіагностичний інструмент "Шкала соціального порівняння" (ШСП), який пройшов усі необхідні психометричні процедури. В основу методики лягла двовимірна модель дослідження феномену соціального порівняння. Правомірність використання двофакторної моделі також знайдено в більш ранньому дослідженні F. Gibbons, P. Buunk (1999). Є дослідження, які демонструють наявність мотиваційного й емоційного ефекту соціального порівняння у спортивній діяльності (Diel et al., 2021), зачіпають часову перспективу (Popovych et al., 2022).

Стрімкий розвиток соціальних мереж, цифрового освітнього простору й засобів штучного інтелекту змінив координати соціального порівняння, зробивши його медійним і багатого швидшим, ефективним і ефективним (Sheffler, Cheung, 2024). Дослідники K. Burnell et al. (2024) стверджують, що нині респонденти мають достатньо інформації на соціальних платформах, яка полегшує соціальне порівняння. Констатовано, що висхідні порівняння спонукають до зниження самооцінки, а низхідні – до її підвищення. Переконаливо засвідчено, що активне використання соціальних медіа посилює в молоді враження, що інші живуть краще, ніж вони самі, а це негативно позначається на їхній самооцінці та суб'єктивному благополуччі (Goldberg, 2023). Акцентовано увагу на висхідному соціальному порівнянні у сфері освіти і з'ясовано посередницьку роль вольових і мисленневих процесів (Qi et al., 2024). В іншому сучасному дослідженні O. Berkout, M. Flynn (2024) здійснено конструктивну спробу з'ясувати ефективність взаємодії респондентів із проблемами психічного здоров'я в соціальних медіа. Звернуто увагу на вразливість респондентів із вадами психічного здоров'я. З'ясовано, що страх втрати й висхідне соціальне порівняння в мережах здатні погіршувати суб'єктивне благополуччя та підвищувати стресогенність. Підкреслено, що людям із проблемами психічного здоров'я важливо в соцмережах зважати на страх втрати й демонструвати співчуття до себе (Berkout, Flynn, 2024). На заздрість і болісні емоції, які все частіше демонструються у соціальних мережах у контексті соціального порівняння, звернули увагу D. Liu et al. (2024). З'ясовано, що інформація про споживання предметів розкоші в соцмережах здатна викликати позитивні заздрощі, які мають стимуляційний характер,

of social comparison (Andraszewicz et al., 2023). Social comparison can exacerbate mental health issues (Arigo et al., 2024) and contribute to psychological burnout (Bocheliuk et al., 2020).

In the school system, elements of social comparison can hinder a pupils' successful adaptation to academic workload, educational environment, and the demands of a new teacher. Pupils are highly sensitive to the grades received by their classmates. An excessive number of upward and downward comparisons can intensify competition not based on acquired knowledge, but rather on their attribute – evaluation. This can lead to a shift in goal pursuit toward the means of achieving that goal. It is essential to teach and cultivate in pupils the ability to rejoice in their classmates' successes rather than feeling “white envy”, as some of them occasionally express. These are entirely different emotional states. In M. Toyama's (2009) study, it was demonstrated that when motivation is triggered during social comparisons, it leads to the activation of learning activities, which, in turn, contributes to academic success. Simultaneously, when negative emotions (feelings of contempt or offense, envy) can arise as a result of social comparison, behavior directed toward avoiding academic activities emerges, which, in turn, leads to low academic performance (Toyama, 2009). Self-esteem has been investigated as a predictor of anxiety and academic self-efficacy among Chinese university students (Cao & Liu, 2024). Since upward and downward social comparisons significantly influence self-esteem (Goldberg, 2023), it is reasonable to assume that under favorable circumstances, social comparison can directly relate to higher education students' academic self-efficacy. Importantly, higher education students should perceive the value of education (Tor & Garcia, 2023). It is observed that the value and self-regulation component is a significant dimension in the context of the analyzed studies (Prokhorenko et al., 2023). In the psychological encyclopedia, it is noted that self-efficacy is a subjective judgment and assessment of an individual's potential and readiness to engage in specific activities (Hao, 2024). A. Bandura (1977) is considered the term's author. A. Anderson et al. (2024) empirically demonstrated that teaching from a strengths-based perspective contributes to achieving self-efficacy among educational participants.

The study of social comparison in the

Nataliia Zavatska
Serhii Omelianiuk
Oleksandr Lukashov
Maksym Petrenko

хоча не наділені достовірним впливом соціального порівняння (Andraszewicz et al., 2023). Соціальне порівняння здатне пришвидшити проблеми з психічним здоров'ям (Arigo et al., 2024), позначитися на психічному вигоранні (Bocheliuk et al., 2020).

У шкільній системі елементи соціального порівняння можуть нашкодити учневі успішно адаптуватися до навчального навантаження, освітнього простору, вимог нового вчителя. Учні здатні надзвичайно чутливо ставитися до оцінок, які отримують їхні однокласники. Надмірно велика кількість висхідних і низхідних порівнянь спроможна загострити конкуренцію не за здобуті знання, а за їхній атрибут – оцінку. Це може спонукати до зміщення мети на засіб досягнення цієї мети. Важливо навчити й виховати в учнів здатність радіти успіхам однокласників, а не “біло заздрити”, як іноді дехто з них висловлюється, бо це абсолютно різні емоційні стани. У дослідженні М. Тоуама (2009) продемонстровано, що коли почуття мотивації пробуджується під час соціальних порівнянь, це спонукає до активації навчальної діяльності, що у свою чергу призводить до академічної успішності. Водночас, коли негативні емоції (почуття презирства чи образу, заздрість) здатні пробудитися в результаті соціального порівняння, то виникає поведінка, яка буде спрямована на уникнення навчальної діяльності, що у свою чергу призводить до низької академічної успішності (Тоуама, 2009). Досліджено самооцінку як предиктор тривоги та академічної самоефективності китайських студентів (Cao, Liu, 2024). Оскільки висхідні й низхідні соціальні порівняння мають достовірний вплив на самооцінку (Goldberg, 2023), то є підстави допускати, що за сприятливих обставин соціальне порівняння може забезпечувати прямий зв'язок з академічною самоефективністю здобувачів. При цьому важливо, щоб здобувачі бачили сенс у здобутті освіти (Tor, Garcia, 2023). Помічаємо, що ціннісна й саморегуляційна складова є значущим виміром у контексті проаналізованих досліджень (Prokhorenko et al., 2023). У психологічній енциклопедії зазначено, що самоефективність є суб'єктивним судженням та оцінкою особи потенціалу й готовності займатися певною діяльністю (Hao, 2024). Родоначалником цього терміну вважають А. Bandura (1977). А. Anderson et al. (2024) емпірично доказали, що викладання з позиції розвитку сильних сторін забезпечує досягнення самоефективності суб'єктами освітнього процесу.

Social Comparison in the Organization of the Structure of Self-Efficacy of Higher Education Students

organization of the structure of self-efficacy of higher education students is deemed as the clarification of statistical patterns and their theoretical justification in the context of educational and professional training of future specialists. We hope that these identified regularities will contribute to the effective organization of the educational process, aiming to enhance the self-efficacy of its participants.

Hypotheses: 1) parameters of social comparison are associated with the parameters of self-efficacy, motivation, and grade point average; 2) for the parameter “comparison of capacities” between groups with low and high levels, statistical differences are recorded; 3) for the parameter “comparison of opinions”, in groups with low and high levels there are no statistical differences.

The aim of empirical research is to establish the statistical significance of social comparison in the organization of the structure of self-efficacy of higher education students.

Methods

Participants. The studied sample consisted of full-time students of a higher education institution, each of whom studied one of the three levels of educational and scientific programs ($n = 108$). Based on gender differentiation, the following distribution was obtained: individuals of male sex ($n = 25$; 23.15%) and female sex ($n = 83$; 76.85%). All respondents were proficient in the field of socionomics: sociologist, public administrator, teacher, economist. They were students of Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Kyiv, Ukraine). Descriptive frequency characteristics of the sample: $M = 21.35$; $SD = \pm 3.96$; $Me = 21.50$. The research sample was formed randomly. It reflected the general population in a relevant way.

Procedures and Instruments. The key psychodiagnostic instrument used to determine parameters of social comparison was the questionnaire “The Social Comparison Scale” (SCS) (Schneider & Schupp, 2014). The version of the questionnaire tested on the Ukrainian sample was used (Raievska et al., 2024). The method comprises eleven statements. The respondents’ answers to the statements were differentiated using the direct five-point Stapel scale. The processing of statements included both direct and reverse scoring. Levels were assessed using two scales:

Під дослідженням соціального порівняння в організації структури самоефективності здобувачів вищої освіти розуміємо з’ясування статистичних закономірностей та їх теоретичне обґрунтування в контексті навчально-професійної підготовки майбутніх фахівців. Сподіваємося, що з’ясовані закономірності допоможуть в ефективній організації освітнього процесу з метою підвищення самоефективності його учасників.

Гіпотези: 1) параметри соціального порівняння матимуть зв’язки з параметрами самоефективності, мотивації й середнього балу успішності; 2) за параметром “порівняння можливостей” між групами з низьким і високим рівнями будуть зафіксовані статистичні відмінності; 3) за параметром “порівняння думок” групи з низьким і високим рівнями не матимуть статистичних відмінностей.

Метою емпіричного дослідження є з’ясування статистичної достовірності соціального порівняння в організації структури самоефективності здобувачів вищої освіти.

Методи

Учасники. Досліджувану вибірку сукупність склали здобувачі закладу вищої освіти, які навчалися на очній формі, кожен відповідно за одним із трьох рівнів освітньо-наукових програм ($n = 108$). За статевим диференціюванням отримано такий розподіл: особи чоловічої статі ($n = 25$; 23.15%) і жіночої статі ($n = 83$; 76.85%). Усі респонденти опанували фах соціономічного напрямку: соціолог, державний управлінець, педагог, економіст. Вони були здобувачами Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (Київ, Україна). Описові частотні характеристики вибіркової сукупності: $M = 21.35$; $SD = \pm 3.96$; $Me = 21.50$. Дослідницьку вибірку сформовано рандомно. Вона релевантно відобразила генеральну сукупність.

Процедура та інструменти. Ключовим психодіагностичним інструментом, яким визначено параметри соціального порівняння, є опитувальник “Шкала соціального порівняння” (ШСП) (Schneider, Schupp, 2014). Застосовано апробовану на українській вибірці версію опитувальника (Raievska et al., 2024). Методика об’єднала одинадцять тверджень. Відповіді на твердження респонденти диференціювали за прямою п’ятибальною шкалою Степела. Обробка тверджень містила прямий і обернений облік балів. Рівні з’ясовано за двома шкалами: порівняння можливостей (ПМ) і

comparison of capacities (CC) and comparison of opinions (CO). Cronbach's coefficient (α) of homogeneity of empirical data was $\alpha = .923$ (high level). Since the self-efficacy of higher education students is a rather complex and multifaceted phenomenon, two methods and average score (AS) were used to reflect the psychological content parameters. "The Self-Efficacy Scale" (SES) (Sherer et al., 1982) method revealed two parameters: self-efficacy of subject activity (SSA) and self-efficacy of interpersonal communication (SIC). The questionnaire used in the study was tested on a Ukrainian sample (Halian et al., 2023a; Halian et al., 2023b). The questionnaire comprised twenty-three statements. Respondents rated these statements using a four-point Stapel scale. The homogeneity coefficient was recorded at an average level ($\alpha = .793$). The method "Diagnostics of the Motivational Structure of Personality" (DMSP) (Milman, 1990) clarified the motivational structure of current motives in the context of educational and professional activities of students. Six scales were used: life support (L), comfort (Cf), communication (C), general activity (GA), creative activity (CA), and social significance (SS). Cronbach's coefficient of homogeneity (α) of empirical data was $\alpha = .744$, indicating a satisfactory level of empirical consistency. In addition to the proposed psychodiagnostic measures, the parameter of academic performance – average score (AS) – was included, which also reflects the self-efficacy of students. The average score (AS) data, used in the analysis, were provided by the educational department based on the results of the previous exam session. The empirical data of average score are presented using the 100-point ECTS scale.

Variables. The variables in social comparison research on the organization of students' self-efficacy structure involve two groups of parameters, which reveal two dimensions of social comparison and eight dimensions of self-efficacy. The average score was classified as an additional variable introduced during the research organization.

Organization of Research. The empirical part of the study was conducted between October and January of the 2023–2024 academic year. The average score data were obtained after the completion of the winter session (the 2023–2024 academic year). The research organization was approved by the ethics committee and the

порівняння думок (ПД). Коефіцієнт гомогенності емпіричних даних Кронбаха (α) склав $\alpha = .923$ (високий рівень). Оскільки самоефективність здобувачів вищої освіти є достатньо складним і багатограним феноменом, з метою релевантного відображення психологічних змістових параметрів використано дві методики й середній бал успішності (СБ). Методикою "Шкала самоефективності" (ШСЕ) (Sherer et al., 1982) з'ясовано два параметри: самоефективність предметної діяльності (СПД) й самоефективність міжособистісного спілкування (СМС). У дослідженні використано апробовану на українській вибірці версію опитувальника (Halian et al., 2023a; Halian et al., 2023b). Опитувальник об'єднав двадцять три твердження. Респонденти відповідали на твердження за чотирибальною прямою шкалою Степела. Зафіксовано коефіцієнт гомогенності на середньому рівні ($\alpha = .793$). Методикою "Діагностика мотиваційної структури особистості" (ДМСО) (Мільман, 1990) з'ясовано мотиваційну структуру актуальних мотивів у контексті навчально-професійної діяльності здобувачів. Використано шість шкал: життєзабезпечення (Ж), комфорт (К), спілкування (С), загальна активність (ЗА), творча активність (ТА) та соціальна значущість (СЗ). Коефіцієнт гомогенності емпіричних даних Кронбаха (α) склав $\alpha = .744$ і засвідчив задовільний рівень емпіричного масиву. До запропонованих психодіагностичних вимірів додано параметр академічної успішності – середній бал (СБ), який також свідчить про самоефективність здобувачів. Дані середнього балу, які взято в розрахунок, представлені навчальним відділом за результатами попередньої сесії. Емпіричні дані середнього балу подані з використанням 100-бальної шкали ECTS.

Змінні. Змінними дослідження соціального порівняння в організації структури самоефективності здобувачів вищої освіти є дві групи параметрів, якими з'ясовано два виміри соціального порівняння й вісім вимірів самоефективності. Середній бал академічної успішності віднесено до додаткової змінної, яку було введено під час організації дослідження.

Організація дослідження. Емпіричну частину дослідження проведено впродовж жовтня – січня 2023–2024 навчального року. Дані середнього балу отримано після завершення зимової сесії (2023–2024 навчальний рік). Організацію дослідження погоджено з етичним комітетом і навчально-методичною радою Східноукраїнського національного універси-

Social Comparison in the Organization of the Structure of Self-Efficacy of Higher Education Students

academic-methodological council of Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Kyiv, Ukraine). Organizers of the study used standard forms, which were provided to participants via Google Forms. Participation was voluntary and confidential. Awareness, voluntariness, and confidentiality ensured a high-quality empirical data set. Completed forms with primary data were checked for visual errors and discrepancies. The study utilized a qualitative data set. The research strategy used is a descriptive one with elements of comparison.

Statistical Analysis. The primary data was obtained using Google instruments. The empirical array was accounted using MS Excel. Statistical operations were performed using the SPSS v. 23.01 computer program. The graphic editor MS "Word" was used to create the figure. The following methods were employed in the study: Cronbach's coefficient (α) for checking the homogeneity of the empirical dataset; Student's test (t) for comparing the obtained descriptive characteristics with those present in similar empirical studies; the Kolmogorov-Smirnov test (λ) for determining the correctness of distribution according to the Gaussian curve; Spearman's rank correlation coefficient (r_s) for clarifying correlation patterns; and the Mann-Whitney U-test (U) for comparing the studied groups based on the level of parameter expression. The levels of significance considered in the statistical calculations were $p \leq .050$, $p \leq .010$, and $p \leq .001$.

Results

According to the strategy, the empirical dimensions of the study of social comparison in the organization of the structure of respondents' self-efficacy are presented through descriptive frequency characteristics: M – arithmetic mean; SD – standard deviation; and Me – median of the distribution. The arithmetic mean (M) and standard deviation (SD) allowed us to obtain equal expressions of the feature and provide data that were used to test the empirical array when reproducing a similar study. The median (Me) was used to compare the studied parameters. Table. 1 shows the descriptive frequency characteristics of the parameters used in the study by all methods.

тету імені Володимира Даля (Київ, Україна). Організатори дослідження використали стандартні бланки, які були представлені учасникам у Google Forms. Участь була добровільною й конфіденційною. Поінформованість, добровільність і конфіденційність забезпечили якісний емпіричний масив даних. Заповнені форми первинних даних було перевірено на предмет візуальних помилок і огріхів. Для дослідження взято якісний масив даних. Використано констатувальну стратегією дослідження з елементами зіставлення.

Статистичне аналізування. Первинні дані отримано за допомогою інструментів Google. Здійснено облік емпіричного масиву з використанням MS "Excel". Комп'ютерною програмою "SPSS" v. 23.01 здійснено статистичні операції. Графічний редактор MS "Word" застосовано для створення рисунку. У дослідженні використано: коефіцієнт Кронбаха (α) – для перевірки гомогенності емпіричного масиву; критерій Ст'юдента (t) – для зіставлення отриманих описових характеристик із наявними у схожих емпіричних дослідженнях; критерій Колмогорова-Смирнова (λ) – для визначення правильності розподілу за кривою Гауса; коефіцієнт кореляції Спірмена (r_s) – для з'ясування кореляційних закономірностей; коефіцієнт Манна-Уїтні (U) – для порівняння досліджуваних груп за рівнем вираженості параметру. Рівні достовірності, які взято до статистичних розрахунків, – $p \leq .050$, $p \leq .010$ і $p \leq .001$.

Результати

Згідно зі стратегією емпіричні виміри дослідження соціального порівняння в організації структури самоефективності респондентів подано через описові частотні характеристики: M – середнє арифметичне; SD – середнє квадратичне відхилення і Me – медіана розподілу. Середнє арифметичне (M) й середнє квадратичне відхилення (SD) дозволили отримати рівні вираження ознаки та забезпечити дані, за якими здійснюється перевірка емпіричного масиву під час відтворення аналогічного дослідження. Медіану (Me) використано з метою зіставлення досліджуваних параметрів. У табл. 1 подано описові частотні характеристики використаних у дослідженні параметрів за всіма методиками.

Table 1. Descriptive frequency characteristics of the studied parameters (n = 108)
Таблиця 1. Описові частотні характеристики досліджуваних параметрів (n = 108)

Parameters Параметри	M	SD	Me
“The Social Comparison Scale” (Schneider & Schupp, 2014) “Шкала соціального порівняння” (Schneider, Schupp, 2014)			
CC / ПМ	18.49	±3.53	18.50
CO / ПД	15.25	±2.97	15.50
“The Self-Efficacy Scale” (Sherer et al., 1982) “Шкала самоєфективності” (Sherer et al., 1982)			
SSA / СПД	36.04	±6.57	35.50
SIC / СМС	4.05	±.89	3.50
“Diagnostics of the motivational structure of the personality” (Milman, 1990) “Діагностика мотиваційної структури особистості” (Мільман, 1990)			
L / Ж	11.28	±3.27	11.50
Cf / К	13.44	±3.61	13.50
C / С	15.05	±3.71	15.00
GA / ЗА	11.52	±2.77	11.50
CC / ТА	17.39	±4.09	17.00
SS / СЗ	17.48	±4.31	17.50
Average score results of the previous session Результати академічної успішності попередньої сесії			
AS / СБ	71.12	±11.83	71.00

Note: M – arithmetic mean; SD – standard deviation; Me – median of the distribution; CC – comparison of capacities; CO – comparison of opinions; SSA – self-efficacy of subject activity; SIC – self-efficacy of interpersonal communication; L – life support; Cf – comfort; C – communication; GA – general activity; CA – creative activity; SS – social significance.

Примітка: М – середнє арифметичне; SD – середнє квадратичне відхилення; Me – медіана розподілу; ПМ – порівняння можливостей; ПД – порівняння думок; СПД – самоєфективність предметної діяльності; СМС – самоєфективність міжособистісного спілкування; Ж – життєзабезпечення; К – комфорт; С – спілкування; ЗА – загальна активність; ТА – творча активність; СЗ – соціальна значущість.

The applied psychodiagnostic complex qualitatively reflected the phenomenon of self-efficacy, since the dimensions characterizing the subject of the study according to the two-factor structure, combining subject activity and interpersonal communication, were taken into account. The mentioned dimensions were considered. The motivational structure of actual motives in the context of students' educational and professional activities was preferred. The parameters of life support, comfort, communication, general activity, creative activity, and social significance qualitatively complemented and differentiated the subject of the study. Average score (AS) was a key indicator that quantitatively reflected the self-efficacy of

Застосований психодіагностичний комплекс якісно відобразив феномен самоєфективності, оскільки враховані виміри, що характеризують предмет дослідження за двофакторною структурою, поєднують предметну діяльність і міжособистісне спілкування. Зазначені виміри враховано. Також віддано перевагу мотиваційній структурі актуальних мотивів у контексті навчально-професійної діяльності здобувачів. Параметри життєзабезпечення, комфорту, спілкування, загальної активності, творчої активності та соціальної значущості якісно доповнюють і диференціюють предмет дослідження. Середній бал академічної успішності є ключовим показником, який кількісно відображає самоєфективність здобувачів. Поєднання трьох зрізів самоєфективності дозволило якісно представити

Social Comparison in the Organization of the Structure of Self-Efficacy of Higher Education Students

students. The combination of the three sections of self-efficacy allowed us to qualitatively present the self-efficacy of the subjects. Empirical studies were found in the scientific literature and a comparison of average data was performed (Gerson et al., 2017; Raievska et al., 2024; Schneider & Schupp, 2011). We state that the differences occurred only at the level of trends; no statistically significant differences were found by the Student's t-test. There were no critically high and critically low values, and the empirical array presented a fairly uniform distribution with a predominantly average level of values.

An important step in the research strategy was to establish correlations. The Kolmogorov-Smirnov criterion (λ) allowed for finding that the collected empirical array did not have a clearly defined and statistically confirmed correct distribution, so the Spearman correlation coefficient (r_s) was used. Tabl. 2 presents the correlation matrix of the study.

самооефективність досліджуваних. У науковій літературі знайдено емпіричні дослідження і зроблено порівняння середніх даних (Gerson et al., 2017; Raievska et al., 2024; Schneider & Schupp, 2011). Констатуємо, що відмінності мали місце тільки на рівні тенденцій, статистично достовірних відмінностей за критерієм Стьюдента (t) не з'ясовано. Критично високих і критично низьких значень немає, емпіричний масив представив достатньо рівномірний розподіл із переважаючим середнім рівнем значень.

Важливим кроком у дослідницькій стратегії було з'ясування кореляцій. Встановлено за критерієм Колмогорова-Смирнова (λ), що зібраний емпіричний масив немає чітко вираженого і статистично підтверженого правильного розподілу, тому використано коефіцієнт кореляції Спірмена (r_s). У табл. 2 подано кореляційну матрицю дослідження.

Table 2. Correlation matrix of the studied parameters (n = 108)

Таблиця 2. Кореляційна матриця досліджуваних параметрів (n = 108)

Parameters Параметри	Spearman's coefficient Коефіцієнт Спірмена	Parameters of social comparison Параметри соціального порівняння	
		CA / ПМ	CO / ПД
STRA / СПД	r_s	.190*	.079
	p	.043	.418
SIC / СМС	r_s	.219*	.269**
	p	.041	.000
L / Ж	r_s	.033	.081
	p	.612	.393
Cf / К	r_s	.039	.096
	p	.592	.342
C / С	r_s	.221*	.332**
	p	.042	.000
GA / ЗА	r_s	.201*	.181*
	p	.039	.047
CC / ТА	r_s	.195*	.137
	p	.044	.055
SS / СЗ	r_s	.119	.134
	p	.059	.052
AS / СБ	r_s	.185*	.121
	p	.046	.057

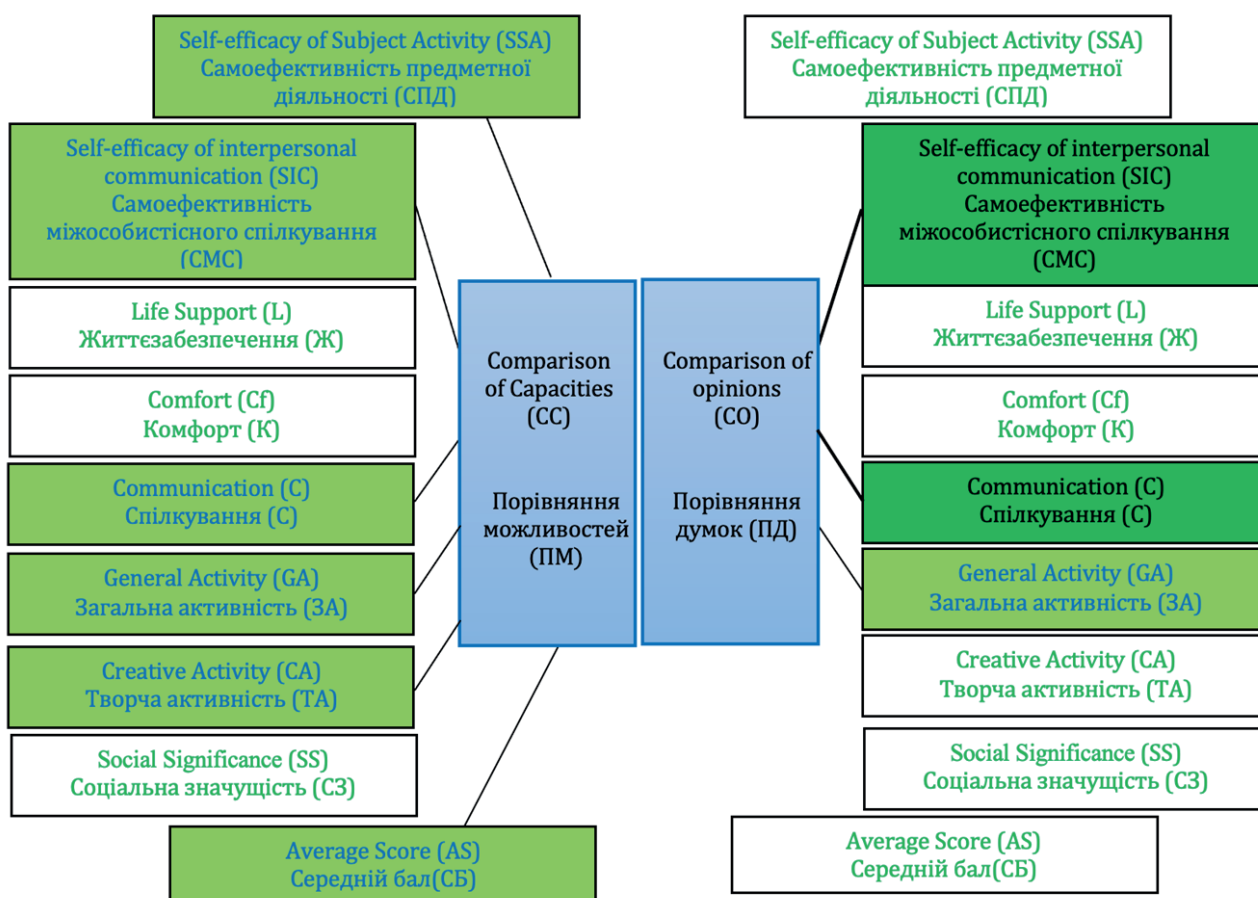
Note: CC – comparison of capacities; CO – comparison of opinions; SSA – self-efficacy of subject activity; SIC – self-efficacy of interpersonal communication; L – life support; Cf – comfort; C – communication; GA – general activity; CA – creative activity; SS – social significance; AS – average score; r_s – Spearman's

coefficient; p – level of reliability; * – $p < .050$; ** – $p < .010$.

Примітка: ПМ – порівняння можливостей; ПД – порівняння думок; СПД – самоефективність предметної діяльності; СМС – самоефективність міжособистісного спілкування; Ж – життєзабезпечення; К – комфорт; С – спілкування; ЗА – загальна активність; ТА – творча активність; СЗ – соціальна значущість; СБ – середній бал успішності; rs – коефіцієнт кореляції Спірмена; p – рівень достовірності; * – $p < .050$; ** – $p < .010$.

A correlation pleiad was built to supplement and qualitatively analyze the data. The correlation pleiad is conditionally composed of two parts, which simplifies visual perception and comparison. Fig. I shows the correlation pleiad of the study.

З метою доповнення і якісного аналізування даних побудовано кореляційну плеяду. Кореляційну плеяду умовно складено з двох частин, що спрощує візуальне сприйняття й зіставлення. На рис. I подано кореляційну плеяду дослідження.

Note: — direct connections at the level of $p \leq .050$; - - - direct connections at the level of $p \leq .010$.

Примітка: — прями зв'язки на рівні $p \leq .050$; - - - прями зв'язки на рівні $p \leq .010$.

Fig. I. Correlation pleiad of social comparison parameters and self-efficacy dimensions of the students (n = 108)

Рис. I. Кореляційна плеяда параметрів соціального порівняння й вимірів самоефективності здобувачів (n = 108)

Social Comparison in the Organization of the Structure of Self-Efficacy of Higher Education Students

Nine statistically significant correlations of social comparison with self-efficacy parameters were recorded ($p \leq .050$; $p \leq .010$). Comparison of capacities (CC) had the most correlations – six: SSA ($r_s = .190$; $p = .043$); SIC ($r_s = .219$; $p = .041$); C ($r_s = .221$; $p = .042$); GA ($r_s = .201$; $p = .039$); CA ($r_s = .195$; $p = .044$) and AS ($r_s = .185$; $p = .046$). Comparison of opinions (CO) had three correlations: SIC ($r_s = .269$; $p = .000$); C ($r_s = .332$; $p = .000$) and GA ($r_s = .181$; $p = .047$). All of the established correlations were direct. Despite the fact that CC had twice as many significant correlations, the strongest direct correlations were found for CO with self-efficacy of interpersonal communication ($r_s = .269$; $p = .000$) and communication ($r_s = .332$; $p = .000$). We believe that the coincidence of a high level of confidence in these parameters was a self-check.

Since the research procedure provides for a comparison in terms of “comparison of capacities” and “comparison of opinions” between groups with low and high levels, the respondents were divided into groups with low and high levels of CC and CO, respectively. The distribution was made according to the median, which, according to the “comparison of capacities” parameter, was $Me = 18.50$. Group 1 included respondents with low levels of comparison of capacities, whose values were below $Me > 18.50$. Group 2 consisted of respondents with data corresponding to $Me \leq 18.50$. Tabl. 3 presents a comparison of Groups 1 and 2 using the Mann-Whitney U-test.

Table 3. Comparison of self-efficacy dimensions between Group 1 and Group 2 by the parameter “comparison of capacities”

Таблиця 3. Зіставлення вимірів самоєфективності між групою 1 і групою 2 за параметром “порівняння можливостей”

sc/ cп	Measures of self-efficacy / Виміри самоєфективності								
	SSA/ СПД	SIC/ СМС	L/ Ж	Cf/ К	C/ С	GA/ ЗА	CA/ ТА	SS/ СЗ	AS/ СБ
U	129.000	544.000	581.000	586.000	490.500	498.500	478.000	512.500	376.000
p	.000	.237	.279	.281	.054	.059	.055	.062	.006

Note: U – Mann-Whitney test; p – level of significance; SSA – self-efficacy of subject activity; SIC – self-efficacy of interpersonal communication; L – life support; Cf – comfort C – communication; GA – general activity; CA – creative activity; SS – social significance; AS – average score; levels of significance $p \leq .050$, $p \leq .010$ and $p \leq .001$ are presented in **bold type**.

Примітка: U – критерій Манна-Уїтні; p – рівень достовірності; СПД – самоєфективність предметної діяльності; СМС – самоєфективність міжособистісного спілкування; Ж – життєзабезпечення; К – комфорт; С – спілкування; ЗА – загальна активність; ТА – творча активність; СЗ – соціальна значущість; СБ – середній бал; рівень достовірності $p \leq .050$, $p \leq .010$ і $p \leq .001$ подано **напівжирним шрифтом**.

Зафіксовано дев'ять статистично достовірних зв'язків соціального порівняння з параметрами самоєфективності ($p \leq .050$; $p \leq .010$). Порівняння можливостей (ПМ) має найбільше – шість зв'язків: СПД ($r_s = .190$; $p = .043$); СМС ($r_s = .219$; $p = .041$); С ($r_s = .221$; $p = .042$); ЗА ($r_s = .201$; $p = .039$); ТА ($r_s = .195$; $p = .044$) і СБ ($r_s = .185$; $p = .046$). Порівняння думок (ПД) має три зв'язки: СМС ($r_s = .269$; $p = .000$); С ($r_s = .332$; $p = .000$) і ЗА ($r_s = .181$; $p = .047$). Усі встановлені зв'язки є прямими. Незважаючи на те, що ПМ має вдвічі більше достовірних зв'язків, найміцніші прямі зв'язки зафіксовано у ПД з самоєфективністю міжособистісного спілкування ($r_s = .269$; $p = .000$) і спілкуванням ($r_s = .332$; $p = .000$). Вважаємо, що співпадіння високого рівня достовірності за цими параметрами є самоперевіркою.

Оскільки за процедурою дослідження передбачено зіставлення за параметрами “порівняння можливостей” і “порівняння думок” між групами з низьким і високим рівнями, то відповідно респонденти в залежності від сформованості ПМ і ПД були розділені на групи з низьким і високим рівнями. Розподіл здійснено за медіаною, яка за параметром “порівняння можливостей” склала $Me = 18.50$. У групу 1 відійшли респонденти з низькими рівнями порівняння можливостей, значення яких були нижчі за $Me > 18.50$. Групу 2 склали респонденти з даними, що відповідали $Me \leq 18.50$. У табл. 3 подано порівняння у групах 1 і 2 з використанням коефіцієнта Манна-Уїтні (U).

It was established that Group 2 with a high level of comparison of capacities ($Me \leq 18.50$) had two significant superiorities: one at the level of $p < .001$ for SSA ($U = 129.000$; $p = .000$) and another at the level of $p < .010$ for AS ($U = 376.000$; $p = .006$). No significant superiorities were observed in Group 1.

The distribution was also carried out according to the median, which for the parameter "comparison of opinions" was $Me = 15.50$. Group 3 consisted of respondents with low levels of comparison of opinions, whose values were lower than $Me > 15.50$. Group 4 included respondents with data corresponding to $Me \leq 15.50$. Tabl. 4 presents the comparison in Groups 3 and 4 using the Mann-Whitney coefficient (U).

З'ясовано, що група 2 з високим рівнем порівняння можливостей ($Me \leq 18.50$) має дві достовірні переваги: одну на рівні $p \leq .001$ за СПД ($U = 129.000$; $p = .000$) і другу на рівні $p \leq .010$ за СБ ($U = 376.000$; $p = .006$). У групі 1 достовірних переваг не зафіксовано.

Далі розподіл здійснено також за медіаною, яка за параметром "порівняння думок" склала $Me = 15.50$. Групу 3 склали респонденти з низькими рівнями порівняння думок, значення яких були нижчі за $Me > 15.50$. До групи 4 ввійшли респонденти з даними, що відповідали $Me \leq 15.50$. У табл. 4 подано порівняння у групах 3 й 4 з використанням коефіцієнта Манна-Уїтні (U).

Table 4. Comparison of self-efficacy dimensions between Group 3 and Group 4 by the parameter "comparison of opinions"

Таблиця 4. Зіставлення вимірів самоефективності між групою 3 і групою 4 за параметром "порівняння думок"

SC/ СП	Measures of self-efficacy / Виміри самоефективності								
	SSA/ СПД	SIC/ СМС	L/ Ж	Cf/ К	C/ С	GA/ ЗА	CA/ ТА	SS/ СЗ	AS/ СБ
U	139.000	402.000	592.500	597.000	421.000	542.500	578.000	517.500	399.500
p	.000	.012	.285	.287	.013	.197	.204	.065	.011

Note: U – Mann-Whitney test; p – level of significance; SSA – self-efficacy of subject activity; SIC – self-efficacy of interpersonal communication; L – life support; Cf – comfort; C – communication; GA – general activity; CA – creative activity; SS – social significance; AS – average score; levels of significance $p \leq .050$, $p \leq .010$ and $p \leq .001$ are presented in **bold type**.

Примітка: U – критерій Манна-Уїтні; p – рівень достовірності; СПД – самоефективність предметної діяльності; СМС – самоефективність міжособистісного спілкування; Ж – життєзабезпечення; К – комфорт; С – спілкування; ЗА – загальна активність; ТА – творча активність; СЗ – соціальна значущість; СБ – середній бал; рівень достовірності $p \leq .050$, $p \leq .010$ і $p \leq .001$ подано **напівжирним шрифтом**.

It was established that Group 4 with a high level of comparison of opinions ($Me \leq 15.50$) had four significant superiorities: SSA ($U = 139.000$; $p = .000$); SIC ($U = 402.000$; $p = .012$); Cf ($U = 421.000$; $p = .013$); and AS ($U = 399.000$; $p = .011$). No significant superiorities were observed in Group 3.

З'ясовано, що група 4 з високим рівнем порівняння думок ($Me \leq 15.50$) має чотири достовірні переваги: СПД ($U = 139.000$; $p = .000$); СМС ($U = 402.000$; $p = .012$); С ($U = 421.000$; $p = .013$) і СБ ($U = 399.000$; $p = .011$). У групі 3 достовірних переваг не зафіксовано.

Discussion

The issue of social comparison is not new, but rather one that continues to pique research interest. Evidently, on the one hand, social transformations and ambiguity exist, while on the other hand, the search for effective approaches and social responsibility remains a constant catalyst for this problem. As demonstrated by retrospective analysis, the issue of social comparison remains highly relevant in domains such as business activity

Дискусія

Проблема соціального порівняння не є новою, але такою, що дослідницький інтерес до неї не знижується, а зростає. Очевидно, з одного боку соціальні трансформації та соціальна невизначеність, а з іншого – пошук ефективних шляхів та соціальна відповідальність є постійними каталізаторами цієї проблеми. Як продемонструвало ретроспективне аналізування, проблема соціального порівняння є достатньо актуальною у таких сферах, як бізнес-актив-

Social Comparison in the Organization of the Structure of Self-Efficacy of Higher Education Students

(Amin et al., 2022; Chen et al., 2024; Fry et al., 2023), sports (Lee et al., 2023; Zhang et al., 2024), educational and vocational engagement (Guo & Li, 2024; Hörnberger, 2022). As the disclosure of the social comparison problem from the perspective of individual-typological properties (Gerson et al., 2017; Toyama, 2009) did not allow us to transfer the obtained results to self-efficacy in educational and professional activities, we conducted an independent theoretical-empirical study. The obtained descriptive characteristics (see Tabl. 1) indicated that the sample fell within normotypical indicators and showed no significant differences. The construction of the correlation matrix (see Tabl. 2) and the correlation pleiad (see Fig. 1) demonstrated a series of regularities. Based on three parameters – “self-efficacy of interpersonal communication”, “communication”, and “general activity” – significant correlations were observed. It was explained by the fact that communication and activity of higher education students could determine their effectiveness. It can be noticed that academic staff tended to give higher grades to student activists for their achievements. Of course, there may be disagreement among students who seek more attention and higher evaluation for the substantive and creative solutions proposed during oral responses, presentation demonstrations, or written assignments. Undoubtedly, through communication and thanks to communication, young individuals achieve rapid recognition and popularity, striving to be as successful as possible with minimal effort, especially recently through mass media channels. Simultaneously, as demonstrated in the research and confirmed in practice, insufficient attention to subject activity (SA) can render such success non-systematic but rather accidental, undermining efforts that were only invested in the realm of communication. It is expected that a comparison of capacities has more reliable connections. It is good that students are aware of their capabilities. This allows them to expand their cognitive component, which can have a positive impact on their attitude and conative component. As noted in the study by Y. Raievska et al. (2024), social comparison can have a dual character, i. e. work as a constructive and destructive socio-psychological pilot complex of educational and professional training of future specialists. This complex is of the greatest scientific value because, having understood its operation, it is possible to exert effective influence

ність (Amin et al., 2022; Chen et al., 2024; Fry et al., 2023), спортивна діяльність (Lee et al., 2023; Zhang et al., 2024) і освітня та навчально-професійна зайнятість (Guo, Li, 2024; Hörnberger, 2022). Оскільки розкриття проблеми соціального порівняння з позицій індивідуально-типологічних властивостей (Gerson et al., 2017; Toyama, 2009) не дозволило перенести отримані результати на самоефективність у навчально-професійній діяльності, то нами було організовано самостійне теоретико-емпіричне дослідження. Отримані описові характеристики (див. табл. 1) засвідчили, що вибіркова сукупність знаходиться в межах нормотипових показників і немає жодної достовірної відмінності. Побудова кореляційної матриці (див. табл. 2) і кореляційної плеяди (див. рис. 1) продемонструвала низку закономірностей. За трьома параметрами – “самоефективність міжособистісного спілкування”, “спілкування” і “загальна активність” – зафіксовано достовірні зв’язки. Пояснено тим, що спілкування й активність здобувачів вищої освіти здатні визначати їхню ефективність. Можна помітити, що студентським активістам професорсько-викладацький склад схильний ставити вищі бали за успішність. Звісно, що з такою ситуацією можуть не погоджуватися ті здобувачі, які прагнуть більшої уваги й вищої оцінки за змістові і творчі рішення, що запропоновані під час усних відповідей, демонстрації презентацій чи виконання письмових завдань. Безумовно, через спілкування й завдяки спілкуванню, а останнім часом через засоби масової комунікації особи юнацького віку досягають стрімкого визнання й популярності, прагнучи бути якомога успішнішими, приклавши до цього мінімальні зусилля. Водночас, як показано в дослідженні і як підтверджено на практиці, недостатня увага до предметної діяльності (ПД) може зробити такий успіх не системним, а випадковим, звівши нанівець зусилля, які докладено тільки у сфері комунікації. Очікувано, що порівняння можливостей має більше достовірних зв’язків. Добре, що здобувачі усвідомлюють свої можливості. Це дозволяє розширювати когнітивну складову, що може позитивно позначитися на ставленні й конативній складовій. Як зазначено в дослідженні Y. Raievska et al. (2024), соціальне порівняння може мати дуальний характер, тобто працювати як конструктивний і деструктивний соціально-психологічний апробаційний комплекс навчально-професійної підготовки майбутніх фахівців. Цей комплекс представляє найбільш

in the context of current activities. Confirmation of this scientific fact has been found in X. Du et al. (2024); C. Hörnberger (2022); and Kristensen et al. (2023). It is worth noting that critical upward comparisons of abilities can shape false social perceptions, suggesting that the desired academic outcome is unattainable. It was explained that dominant downward comparisons can also have negative consequences, as they can pacify achievers by lowering their self-demands.

In the study of social comparison within the organization of self-efficacy structure among higher education students, the practice of comparing groups with low and high levels has had an impact (see Tabl. 3 and 4). If at the stage of determining correlation relationships (see Tabl. 2 and Fig. 1), no significant correlations were found for both parameters of social comparison, but only for one, then the comparison procedure provided grounds to conclude that the average performance score remains a key dimension of self-efficacy for the investigated individuals. It possessed an advantage in two dimensions: Group 2 ($U = 376.000$; $p = .006$) and Group 4 ($U = 399.000$; $p = .011$). The same advantage in both groups was attributed to the parameter of “self-efficacy of subject activity”: Group 2 ($U = 129.000$; $p = .000$) and Group 4 ($U = 139.000$; $p = .000$).

Generalizing, the socio-psychological approval complex of educational and professional training for future specialists, through two parameters of social comparison – SSA and SIC, exhibited sufficient statistical associations with the dimensions of self-efficacy in educational and professional activities, which could have both constructive and destructive effects. Social comparison, under the conditions of organizing a constructive educational environment, can serve as a motivator in preparing future professionals. The achieved goal and the demonstrated three statistical hypotheses attested to the scientific novelty, theoretical, and practical value of the conducted work, which can be implemented in university education to enhance their self-efficacy.

Conclusions

It is substantiated that the study of social comparison in the organization of the structure of self-efficacy of higher education students was a socio-psychological testing complex of educational and professional training of future specialists, this complex exerted both constructive

Nataliia Zavatska
Serhii Omelianiuk
Oleksandr Lukashov
Maksym Petrenko

шу наукову цінність, оскільки, збагнувши його роботу, можна здійснювати ефективний вплив у контексті актуальної діяльності. Знайдено підтвердження цього наукового факту в X. Du et al. (2024); C. Hörnberger (2022); Kristensen et al. (2023). Зауважимо, що критичні висхідні порівняння можливостей здатні формувати хибні соціальні уявлення, що бажаний академічний результат є недосяжним. Пояснено, що домінуючі низхідні порівняння також можуть мати негативні наслідки, оскільки здатні заспокоювати здобувачів, зменшуючи в останніх вимоги до себе.

У дослідженні соціального порівняння в організації структури самоефективності здобувачів вищої освіти реалізована практика порівняння груп із низькими і високими рівнями внесла свій ефект (див. табл. 3 і 4). Якщо на етапі визначення кореляційних зв'язків (див. табл. 2 і рис. 1) не було зафіксовано закономірних зв'язків за двома параметрами соціального порівняння, а тільки за одним, то процедура зіставлення дає підстави констатувати, що середній бал успішності залишається ключовим виміром самоефективності досліджуваних. Він володіє перевагою за двома вимірами: група 2 ($U = 376.000$; $p = .006$) і група 4 ($U = 399.000$; $p = .011$). Такою ж перевагою у двох групах наділено параметр “самоефективність предметної діяльності”: група 2 ($U = 129.000$; $p = .000$) і група 4 ($U = 139.000$; $p = .000$).

Узагальнено, що соціально-психологічний апробаційний комплекс навчально-професійної підготовки майбутніх фахівців, через два параметри соціального порівняння – СПД і СМС, має достатньо статистичних зв'язків із параметрами самоефективності навчально-професійної діяльності, що може мати конструктивний і деструктивний впливи. Соціальне порівняння за умови організації конструктивного освітнього простору здатне виступати мотиватором у підготовці майбутніх фахівців. Досягнута мета й доказані три статистичні гіпотези засвідчують наукову новизну, теоретичну і прикладну цінність здійсненої роботи та можуть бути впроваджені в освітній процес університетів із метою підвищення їхньої самоефективності.

Висновки

Обґрунтовано, що дослідження соціального порівняння в організації структури самоефективності здобувачів вищої освіти є соціально-психологічним апробаційним комплексом навчально-професійної підготовки майбутніх

Social Comparison in the Organization of the Structure of Self-Efficacy of Higher Education Students

and destructive influences.

Nine direct statistically significant correlations have been identified, demonstrating that “self-efficacy of interpersonal communication”, “communication”, and “general activity” of higher education students could determine their self-efficacy within the context of educational-professional activities. It is noted that self-awareness of one’s abilities allowed respondents to expand their cognitive component, which had a positive effect on the attitude and the conative component of activity. Comparison of groups based on indicators of low and high social comparison formation revealed that according to two parameters – “average score” and “self-efficacy of subject activity” – groups with high levels had a significant advantage. It is explained that AS and SSA were the most operational and sensitive parameters in the context of social comparison. It is noted that the identified regularities can be implemented in the organization of the educational process to enhance the self-efficacy of students.

References

- Amin, A., Lucchetti, M. C., & Di Pietro, L. (2024). Comparison and Contrast Between Corporate Social Responsibility and Corporate Social Innovation. In: Lagioia, G., Paiano, A., Amicarelli, V., Gallucci, T., Ingraio, C. (eds). *Innovation, Quality and Sustainability for a Resilient Circular Economy. AISME 2022. Circular Economy and Sustainability*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-55206-9_37
- Anderson, A. M., Or, J., & Maguire, K. R. (2024). The relationships between strengths-based teaching practices and students’ general, strengths, and academic self-efficacy. *Discover Psychology*, 4(63). <https://doi.org/10.1007/s44202-024-00171-0>
- Andraszewicz, S., Kaszás, D., Zeisberger, S., & Holscher, C. (2023). The influence of upward social comparison on retail trading behaviour. *Scientific Reports*, 13, 22713. <https://doi.org/10.1038/s41598-023-49648-3>
- Arigo, D., Bercovitz, I., Lapitan, E., & Gular, S. (2024). Social Comparison and Mental Health. *Current Treatment Options Psychiatry*, 11, 17–33. <https://doi.org/10.1007/s40501-024-00313-0>
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191–215. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.84.2.191>

фахівців, який здійснює конструктивний і деструктивний впливи.

Зафіксовано дев’ять прямих статистично достовірних зв’язків, які продемонстрували, що “самоефективність міжособистісного спілкування”, “спілкування” й “загальна активність” здобувачів вищої освіти здатні визначати їхню самоефективність у контексті навчально-професійної діяльності. Зазначено, що усвідомлення своїх можливостей дозволяє респондентам розширювати когнітивну складову, що позитивно позначається на ставленні й конативній складовій діяльності.

Зіставлення груп із показниками низької й високої сформованості соціального порівняння засвідчило, що за двома параметрами – “середнім балом успішності” і “самоефективністю предметної діяльності” – групи з високими рівнями мають достовірну перевагу. Пояснено, що СБ і СПД є найбільш операційними й чутливими параметрами в контексті соціального порівняння. Зазначено, що з’ясовані закономірності можуть бути імплементовані в організацію освітнього процесу з метою підвищення самоефективності здобувачів.

Список використаних джерел

- Amin A., Lucchetti M. C., Di Pietro L. Comparison and Contrast Between Corporate Social Responsibility and Corporate Social Innovation. In: Lagioia, G., Paiano, A., Amicarelli, V., Gallucci, T., Ingraio, C. (eds) *Innovation, Quality and Sustainability for a Resilient Circular Economy. AISME 2022. Circular Economy and Sustainability*. Springer, Cham. 2024. https://doi.org/10.1007/978-3-031-55206-9_37
- Anderson A. M., Or J., Maguire K. R. The relationships between strengths-based teaching practices and students’ general, strengths, and academic self-efficacy. *Discover Psychology*. 2024. Vol. 4(63). <https://doi.org/10.1007/s44202-024-00171-0>
- Andraszewicz S., Kaszás D., Zeisberger S., Holscher C. The influence of upward social comparison on retail trading behaviour. *Scientific Reports*. 2023. Vol. 13. P. 22713. <https://doi.org/10.1038/s41598-023-49648-3>
- Arigo D., Bercovitz I., Lapitan E., Gular S. Social Comparison and Mental Health. *Current Treatment Options Psychiatry*. 2024. Vol. 11. P. 17–33. <https://doi.org/10.1007/s40501-024-00313-0>
- Bandura A. Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*. 1977. Vol. 84(2), 191–215. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.84.2.191>

- doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191
- Berkout, O. V., & Flynn, M. K. (2024). Social Media Utilization, Fear of Missing Out, Upward Social Comparison, and Self-Compassion as Predictors of Psychological Distress and Life Satisfaction Among Individuals with Mental Health Concerns. *Journal of Technology in Behavioral Science*. <https://doi.org/10.1007/s41347-024-00411-z>
- Bocheliuk, V. Y., Zavatska, N. Y., Bokhonkova, Y. O., Toba, M. V., & Panov, N. S. (2020). Emotional Burnout: Prevalence Rate and Symptoms in Different Socio-Professional Groups. *Journal of Intellectual Disability – Diagnosis and Treatment*, 8(1), 33–40. <https://doi.org/10.6000/2292-2598.2020.08.01.5>
- Burnell, K., Trekels, J., Prinstein, M. J., & Telzer, E. (2024). Adolescents' Social Comparison on Social Media: Links with Momentary Self-Evaluations. *Affective Science*. <https://doi.org/10.1007/s42761-024-00240-6>
- Cao, X., & Liu, X. (2024). Self-esteem as a predictor of anxiety and academic self-efficacy among Chinese university students: a cross-lagged analysis. *Current Psychology*, 43, 19628–19638. <https://doi.org/10.1007/s12144-024-05781-4>
- Chen, X., Dong, Y., & He, Y. (2024). Group Risky Choice and Resource Allocation Under Social Comparison Effects. *Group Decision and Negotiation*. <https://doi.org/10.1007/s10726-024-09875-z>
- Diel, K., Broeker, L., Raab, M., & Hofmann, W. (2021). Motivational and emotional effects of social comparison in sports. *Psychology of Sport and Exercise*, 57, 102048. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2021.102048>
- Du, X., Yao, L., Chen, X., & Jian, J. (2024). Social comparison affect emotional processing in subthreshold depression: evidence from an ERP study. *Current Psychology*, 43, 15757–15770. <https://doi.org/10.1007/s12144-023-05529-6>
- Fry, S. V. (2023). Followership, Submission, and Self-Efficacy. In: Patterson, K., Winston, B.E. (eds) *The Nature of Biblical Followership*, Vol. 1. *Christian Faith Perspectives in Leadership and Business*. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-37085-4_12
- Gibbons, F. X., & Buunk, B. P. (1999). Individual differences in social comparison: Development of a scale of social comparison orientation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77, 1113–1132. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.77.5.1113>
1977. Vol. 84(2). P. 191–215. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191>
- Berkout O. V., Flynn M. K. Social Media Utilization, Fear of Missing Out, Upward Social Comparison, and Self-Compassion as Predictors of Psychological Distress and Life Satisfaction Among Individuals with Mental Health Concerns. *Journal of Technology in Behavioral Science*. 2024. <https://doi.org/10.1007/s41347-024-00411-z>
- Bocheliuk V. Y., Zavatska N. Y., Bokhonkova Y. O., Toba M. V., Panov N. S. Emotional Burnout: Prevalence Rate and Symptoms in Different Socio-Professional Groups. *Journal of Intellectual Disability – Diagnosis and Treatment*. 2020. Vol. 8(1). P. 33–40. <https://doi.org/10.6000/2292-2598.2020.08.01.5>
- Burnell K., Trekels J., Prinstein M. J., Telzer E. Adolescents' Social Comparison on Social Media: Links with Momentary Self-Evaluations. *Affective Science*. 2024. <https://doi.org/10.1007/s42761-024-00240-6>
- Cao X., Liu X. Self-esteem as a predictor of anxiety and academic self-efficacy among Chinese university students: a cross-lagged analysis. *Current Psychology*. 2024. Vol. 43. P. 19628–19638. <https://doi.org/10.1007/s12144-024-05781-4>
- Chen X., Dong Y., He Y. Group Risky Choice and Resource Allocation Under Social Comparison Effects. *Group Decision and Negotiation*. 2024. <https://doi.org/10.1007/s10726-024-09875-z>
- Diel K., Broeker L., Raab M., Hofmann W. Motivational and emotional effects of social comparison in sports. *Psychology of Sport and Exercise*. 2021. Vol. 57. P. 102048. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2021.102048>
- Du X., Yao L., Chen X., Jian J. Social comparison affect emotional processing in subthreshold depression: evidence from an ERP study. *Current Psychology*. 2024. Vol. 43. P. 15757–15770. <https://doi.org/10.1007/s12144-023-05529-6>
- Fry S. V. Followership, Submission, and Self-Efficacy. In: Patterson, K., Winston, B.E. (eds) *The Nature of Biblical Followership*, Vol. 1. *Christian Faith Perspectives in Leadership and Business*. Palgrave Macmillan, Cham. 2023. https://doi.org/10.1007/978-3-031-37085-4_12
- Gibbons F. X., Buunk B. P. Individual differences in social comparison: Development of a scale of social comparison orientation. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1977. Vol. 35. P. 1113–1132. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.35.5.1113>

Social Comparison in the Organization of the Structure of Self-Efficacy of Higher Education Students

- Psychology*, 76(1), 129–142. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.76.1.129>
- Gerson, J., Plagnol, A. C., & Corr, P. J. (2017). Dimensionality of the Iowa-Netherlands Comparison Orientation Measure and Its Relationship to Reinforcement Sensitivity Theory. *Journal of Individual Differences*, 38(4), 256–264. <https://doi.org/10.1027/1614-0001/a000242>
- Goldberg, X. (2023). Social comparison links social media use and well-being. *Nature Reviews Psychology*, 2, 658. <https://doi.org/10.1038/s44159-023-00244-2>
- Guo, X., & Li, Z. (2024). Friendship quality and basic psychological need satisfaction in middle school students: the mediating role of self-presentation on social networking sites and social comparison. *Current Psychology*. <https://doi.org/10.1007/s12144-024-06245-5>
- Halian, I., Popovych, I., Hulias, I., Serbin, Iy., Vyshnevskaya, O., Kovalchuk, Z., & Pyslar, A. (2023a). Correlation between personality traits of young athletes and their level of self-efficacy. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(5), 1119–1129. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.05140>
- Halian, I., Popovych, I., Vovk, V., Kariyev, A., Poleshchuk, L., & Halian, O. (2023b). Correlation of the coach's qualities and junior athletes' self-efficacy. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(7), 1621–1630. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.07199>
- Hao, C. (2024). Self-Efficacy. In: *The ECPH Encyclopedia of Psychology*. Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-99-6000-2_368-1
- Hörnberger, C. (2022). Self-assertion. In: Heimann, R., Fritzsche, J. (eds). *Violence Prevention in Education, School, and Club*. Springer, Wiesbaden. https://doi.org/10.1007/978-3-658-38551-4_11
- Kristensen, S. M., Larsen, T. M. B., Urke, H. B., & Danielsen, A. G. (2023). Academic Stress, Academic Self-efficacy, and Psychological Distress: A Moderated Mediation of Within-person Effects. *Journal of Youth and Adolescence*, 52, 1512–1529. <https://doi.org/10.1007/s10964-023-01770-1>
- Lee, Y. H., Chang, W. Y., & Li, S. (2024). How does competition enable social comparison? A comparison of behavior in competitive internet-based games. *Information Technology and Management*. [https://doi.org/10.1037/0022-3514.76.1.129](https://doi.org/10.1007/scale of social comparison orientation. <i>Journal of Personality and Social Psychology</i>. 1999. Vol. 76(1). P. 129–142. <a href=)
- Gerson J., Plagnol A. C., Corr P. J. Dimensionality of the Iowa-Netherlands Comparison Orientation Measure and Its Relationship to Reinforcement Sensitivity Theory. *Journal of Individual Differences*. 2017. Vol. 38(4). P. 256–264. <https://doi.org/10.1027/1614-0001/a000242>
- Goldberg X. Social comparison links social media use and well-being. *Nature Reviews Psychology*. 2023. Vol. 2. P. 658. <https://doi.org/10.1038/s44159-023-00244-2>
- Guo X., Li Z. Friendship quality and basic psychological need satisfaction in middle school students: the mediating role of self-presentation on social networking sites and social comparison. *Current Psychology*. 2024. <https://doi.org/10.1007/s12144-024-06245-5>
- Halian I., Popovych I., Hulias I., Serbin Iy., Vyshnevskaya O., Kovalchuk Z., Pyslar A. Correlation between personality traits of young athletes and their level of self-efficacy. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023a. Vol. 23(5). P. 1119–1129. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.05140>
- Halian I., Popovych I., Vovk V., Kariyev A., Poleshchuk L., Halian O. Correlation of the coach's qualities and junior athletes' self-efficacy. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023b. Vol. 23(7). P. 1621–1630. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.07199>
- Hao C. Self-Efficacy. In: *The ECPH Encyclopedia of Psychology*. Springer, Singapore. 2024. https://doi.org/10.1007/978-981-99-6000-2_368-1
- Hörnberger C. Self-assertion. In: Heimann, R., Fritzsche, J. (eds) *Violence Prevention in Education, School, and Club*. Springer, Wiesbaden. 2022. https://doi.org/10.1007/978-3-658-38551-4_11
- Kristensen S. M., Larsen T. M. B., Urke H. B., Danielsen A. G. Academic Stress, Academic Self-efficacy, and Psychological Distress: A Moderated Mediation of Within-person Effects. *Journal of Youth and Adolescence*. 2023. Vol. 52. P. 1512–1529. <https://doi.org/10.1007/s10964-023-01770-1>
- Lee Y. H., Chang W. Y., Li S. How does competition enable social comparison? A comparison of behavior in competitive internet-based games.

- s10799-024-00419-0
- Liu, D., He, B., Feng, R., Huang, X., & Liu, G. (2024). How social media sharing drives consumption intention: the role of social media envy and social comparison orientation. *BMC Psychology*, 12, 157. <https://doi.org/10.1186/s40359-024-01627-7>
- Maggino, F. (2023). Social Comparison. In: Maggino, F. (eds). *Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-17299-1_304175
- Milman, V. E. (1990). Metod izucheniya motivatsionnoy sfery lichnosti. Praktikum po psikhodiagnostike. Psikhodiagnostika motivatsii i samoregulyatsii [A method for studying the motivational sphere of personality. Workshop on psychodiagnostics. Psychodiagnostics of motivation and self-regulation]. Moscow. <https://b.eruditor.link/file/1605138/>
- Popovych, I., Chervinska, I., Kazibekova, V., Vasylyk, V., Verbeschuk, S., & Gniezdilova, V. (2022). Young athletes' time perspective as a factor in the development of sports motivation. *Journal of Physical Education and Sport*, 22(10), 2427–2435. <https://doi.org/10.7752/jpes.2022.10310>
- Popovych, I., Kosmii, M., Hrys, A., Hoi, N., Dyhun, I., Hoian, I., & Nosov, P. (2023a). Pre-competition expectation profiles among junior athletes in the context of altered sporting conditions. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(10), 2551–2562. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.10293>
- Popovych, I., Koval, I., Raievska, Ya., Piletskyi, V., Buryanovaty, O., & Hrynychuk, O. (2023b). Dominating mental states of the representatives of individual sports under lockdown and martial law: comparative analysis. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(1), 170–178. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.01021>
- Popovych, I., Plokhikh, V., Hrys, A., Pavliuk, M., Nosov, P., & Zinchenko, S. (2023c). Operationalization of footballers' emotional intelligence in the dimensions of motivational orientation: analysis based on the basic positions. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(3), 772–781. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.03095>
- Prokhorenko, L., Popovych, I., Sokolova, H., Chumaieva, Yu., Kosenko, Yu., Razumovska, T., & Zasenkov, V. (2023). Gender differentiation of self-regulating mental states of athletes with
- Information Technology and Management*. 2024. <https://doi.org/10.1007/s10799-024-00419-0>
- Liu D., He B., Feng R., Huang X., Liu G. How social media sharing drives consumption intention: the role of social media envy and social comparison orientation. *BMC Psychology*. 2024. Vol. 12. P. 157. <https://doi.org/10.1186/s40359-024-01627-7>
- Maggino F. Social Comparison. In: Maggino, F. (eds) *Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research*. Springer, Cham. 2023. https://doi.org/10.1007/978-3-031-17299-1_304175
- Мильман В. Э. Метод изучения мотивационной сферы личности. Практикум по психодиагностике. Психодиагностика мотивации и саморегуляции. М., 1990. С. 23–43. <https://b.eruditor.link/file/1605138/>
- Popovych I., Chervinska I., Kazibekova V., Vasylyk V., Verbeschuk S., Gniezdilova V. Young athletes' time perspective as a factor in the development of sports motivation. *Journal of Physical Education and Sport*. 2022. Vol. 22(10). P. 2427–2435. <https://doi.org/10.7752/jpes.2022.10310>
- Popovych I., Kosmii M., Hrys A., Hoi N., Dyhun I., Hoian I., Nosov P. Pre-competition expectation profiles among junior athletes in the context of altered sporting conditions. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023a. Vol. 23(10). P. 2551–2562. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.10293>
- Popovych I., Koval I., Raievska Ya., Piletskyi V., Buryanovaty O., Hrynychuk O. Dominating mental states of the representatives of individual sports under lockdown and martial law: comparative analysis. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023b. Vol. 23(1). P. 170–178. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.01021>
- Popovych I., Plokhikh V., Hrys A., Pavliuk M., Nosov P., Zinchenko S. Operationalization of footballers' emotional intelligence in the dimensions of motivational orientation: analysis based on the basic positions. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023c. Vol. 23(3). P. 772–781. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.03095>
- Prokhorenko L., Popovych I., Sokolova H., Chumaieva Yu., Kosenko Yu., Razumovska T., Zasenkov V. Gender differentiation of self-regulating mental states of athletes with disabilities: comparative analysis. *Journal*

Social Comparison in the Organization of the Structure of Self-Efficacy of Higher Education Students

- disabilities: comparative analysis. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(2), 349–359. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.02042>
- Qi, X., Jiang, Y. & Lian, R. (2024). The effect of social media upward comparison on Chinese adolescent learning engagement: a moderated multiple mediation model. *BMC Psychology*, 12, 122. <https://doi.org/10.1186/s40359-024-01621-z>
- Raievska, Y., Savchuk, J., Hulas, I., Khokhlov, A., Hoian, I., Syniakova, V., Soroka, O., & Lukashov, O. (2024). Mechanism of comparison in the structure of self-efficacy in junior athletes' sporting activities. *Journal of Physical Education and Sport*, 24(6), 1349–1359. <https://doi.org/10.7752/jpes.2024.06153>
- Schneider, S. M., & Schupp, J. (2014). Individual Differences in Social Comparison and its Consequences for Life Satisfaction: Introducing a Short Scale of the Iowa–Netherlands Comparison Orientation Measure. *Social Indicators Research*, 115(2), 767–789. <http://www.jstor.org/stable/24720379>
- Sheffler, P., & Cheung, C. S. (2024). Growth mindset and social comparison effects in a peer virtual learning environment. *Social Psychology Education*, 27, 493–521. <https://doi.org/10.1007/s11218-023-09850-7>
- Sherer, M., Maddux, J. E., Mercandante, B., Prentice-Dunn, S., Jacobs, B., & Rogers, R. W. (1982). The Self-Efficacy Scale: Construction and Validation. *Psychological Reports*, 51(2), 663–671. <https://doi.org/10.2466/pr0.1982.51.2.663>
- Tor, A., & Garcia, S. M. (2023). The neuroscience of social comparison and competition. *Cognitive, Affective, & Behavioral Neuroscience*, 23, 920–943. <https://doi.org/10.3758/s13415-023-01107-2>
- Toyama, M. (2009). Upward Social Comparison and Academic Performance: A Causal Model of Social Comparison Affect and Behavior as Mediators. *The Japanese Journal of Personality*, 17(2), 168–181. <https://doi.org/10.2132/personality.17.168>
- Trieu, E., & Abeyta, A. A. (2023). Finding Meaning in Education Bolsters Academic Self-Efficacy. *International Journal of Applied Positive Psychology*, 8, 383–403. <https://doi.org/10.1007/s41042-023-00095-5>
- Yossatorn, Y., Awuor, N. O., & Weng, C. (2024). The relationships among online self-regulated English learning, task value, and academic self-efficacy: the mediating role of the task value. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023. Vol. 23(2). P. 349–359. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.02042>
- Qi X., Jiang Y. Lian R. The effect of social media upward comparison on Chinese adolescent learning engagement: a moderated multiple mediation model. *BMC Psychology*. 2024. Vol. 12. P. 122. <https://doi.org/10.1186/s40359-024-01621-z>
- Raievska Y., Savchuk J., Hulas I., Khokhlov A., Hoian I., Syniakova V., Soroka O., Lukashov O. Mechanism of comparison in the structure of self-efficacy in junior athletes' sporting activities. *Journal of Physical Education and Sport*. 2024. Vol. 24(6). P. 1349–1359. <https://doi.org/10.7752/jpes.2024.06153>
- Schneider S. M., Schupp J. Individual Differences in Social Comparison and its Consequences for Life Satisfaction: Introducing a Short Scale of the Iowa–Netherlands Comparison Orientation Measure. *Social Indicators Research*. 2014. Vol. 115(2). P. 767–789. <http://www.jstor.org/stable/24720379>
- Sheffler P., Cheung C. S. Growth mindset and social comparison effects in a peer virtual learning environment. *Social Psychology Education*. 2024. Vol. 27. P. 493–521. <https://doi.org/10.1007/s11218-023-09850-7>
- Sherer M., Maddux J. E., Mercandante B., Prentice-Dunn S., Jacobs B., Rogers R. W. The Self-Efficacy Scale: Construction and Validation. *Psychological Reports*. 1982. Vol. 51(2). P. 663–671. <https://doi.org/10.2466/pr0.1982.51.2.663>
- Tor A., Garcia S. M. The neuroscience of social comparison and competition. *Cognitive, Affective, & Behavioral Neuroscience*. 2023. Vol. 23. P. 920–943. <https://doi.org/10.3758/s13415-023-01107-2>
- Toyama M. Upward Social Comparison and Academic Performance: A Causal Model of Social Comparison Affect and Behavior as Mediators. *The Japanese Journal of Personality*. 2009. Vol. 17(2). P. 168–181. <https://doi.org/10.2132/personality.17.168>
- Trieu E., Abeyta A. A. Finding Meaning in Education Bolsters Academic Self-Efficacy. *International Journal of Applied Positive Psychology*. 2023. Vol. 8. P. 383–403. <https://doi.org/10.1007/s41042-023-00095-5>
- Yossatorn Y., Awuor N. O., Weng C. The relationships among online self-regulated English learning, task value, and academic self-efficacy: the

Current Psychology, 43, 15705–15724. <https://doi.org/10.1007/s12144-023-05524-x>
Zhang, T., Zhao, J., & Shen, B. (2024). The influence of perceived teacher and peer support on student engagement in physical education of Chinese middle school students: mediating role of academic self-efficacy and positive emotions. *Current Psychology*, 43, 10776–10785. <https://doi.org/10.1007/s12144-023-05200-0>

mediating role of the task value. *Current Psychology*. 2024. Vol. 43. P. 15705–15724 (2024). <https://doi.org/10.1007/s12144-023-05524-x>
Zhang T., Zhao J., Shen B. The influence of perceived teacher and peer support on student engagement in physical education of Chinese middle school students: mediating role of academic self-efficacy and positive emotions. *Current Psychology*. 2024. Vol. 43. P. 10776–10785. <https://doi.org/10.1007/s12144-023-05200-0>

<https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-15>

How to Cite (Style APA):

Bokhonkova, Y., Kruglov, K., Buhaiova, N., & Kryzhanovskiy, O. (2024). Student Leadership in Times of Social Transformation. *Insight: the psychological dimensions of society*, 12, 311–336. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-15>

Як цитувати (Стиль ДСТУ 8302: 2015):

Бохонкова Ю., Круглов К., Бугайова Н., Крижановський О. Студентське лідерство в період суспільних трансформацій. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2024. № 12. С. 311–336. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-15>

UDC [316.42:316.46-057.87]:159.9.07

Student Leadership in Times of Social Transformation Студентське лідерство в період суспільних трансформацій

Received: March 02, 2024

Accepted: October 28, 2024

Yuliia Bokhonkova*

Doctor of Psychological Sciences, Full Professor,
Head of the Department,
Department of Psychology and Sociology,
Volodymyr Dahl East Ukrainian National
University, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-2549-0483>

Kostyantyn Kruglov

PhD, Associate Professor,
Department of Management and Ontopsychology,
Institute of psychology and entrepreneurship,
Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-4919-3275>

Nataliia Buhaiova

Candidate of Psychological Sciences, Associate
Professor, Associate Professor,
Department of Psychology and Sociology,
Volodymyr Dahl East Ukrainian National
University, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-7164-942X>

Oleksii Kryzhanovskiy

Candidate of law Sciences, Associate Professor,
Senior Researcher,
Research Laboratory on the Problems of
Prevention of Criminal Offenses,
Donetsk State University of Internal Affairs,
Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-5358-9758>

Юлія Бохонкова*

доктор психологічних наук, професор,
завідувачка,
кафедра психології та соціології,
Східноукраїнський національний
університет імені
Володимира Даля, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-2549-0483>

Костянтин Круглов

PhD, доцент,
кафедра менеджменту
та онтопсихології,
Інститут психології і підприємництва, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-4919-3275>

Наталія Бугайова

кандидат психологічних наук, доцент, доцент,
кафедра психології та соціології,
Східноукраїнський національний
університет імені
Володимира Даля, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-7164-942X>

Олексій Крижановський

кандидат юридичних наук, доцент, старший
науковий співробітник,
науково-дослідна лабораторія з проблем
запобігання кримінальним
правопорушенням,
Донецький державний університет
внутрішніх справ, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-5358-9758>

* Corresponding Author: lev0507303039@gmail.com

* Автор-кореспондент: lev0507303039@gmail.com

Abstract

The aim was a theoretical-empirical study of the phenomenon of student leadership in the context of educational and professional activities during times of social transformation. The respondents were student leaders from the first to the fourth years of study at higher education institutions in Ukraine, with a total of $n = 43$ individuals. The age range of the sample population was between 18 and 25 years. The sample characteristics: $M = 20.34$; $SD = \pm 4.28$; $Me = 20.50$; $Mo = 20.00$. **Methods.** A relevant psychodiagnostic toolkit was selected in accordance with the developed methodology and research strategy. The following instruments were used: "Sociometry" (Moreno, 1951); "Life Orientation Test" (LOT) (Carver & Gaines, 1987); "Self-Efficacy Scale" (SES) (Sherer et al., 1982); and "Tolerance for Uncertainty Scale" (TUS) (McLain, 1993). **Results and discussion.** The relationship between the self-efficacy parameters of the respondents and their life orientations and tolerance for uncertainty was identified ($p < .050$; $p < .010$). It is noted that student leaders who had high self-efficacy in subject activities enjoyed high credibility, but were silent and restrained in communicating with peers. Student leaders who had high self-efficacy in interpersonal communication had average achievements in their educational and professional activities, were respected and had no less influence on their peers. A comparison of the studied groups with low and high levels of self-efficacy showed that Group 2 (a high level of self-efficacy in subject activities) had superiority in attitude to complex tasks (ACT) and tolerance for uncertainty (TU). It is explained that the willingness to demonstrate a clear position in the changing realities of today was a prerogative of strong personalities. The superiority of the group with high self-efficacy in interpersonal communication (Group 4) was noted in terms of positive expectations, while the group with low self-efficacy in interpersonal communication (Group 3) showed the only significant superiority in negative expectations. **Conclusions.** It is summarized that the developed empirical research strategy for the phenomenon of student leadership allowed for the identification of relevant dimensions of leadership intentions among the most active segment of society, which

Анотація

Метою є теоретико-емпіричне дослідження феномену студентського лідерства в контексті навчально-професійної діяльності в період суспільних трансформацій. Респондентами були студентські лідери першого – четвертого років навчання закладів вищої освіти України, загальною кількістю $n = 43$ особи. Віковий діапазон вибіркової сукупності знаходився в межах від 18 до 25 років. Характеристики вибірки: $M = 20.34$; $SD = \pm 4.28$; $Me = 20.50$; $Mo = 20.00$. **Методи.** Підібрано релевантний психодіагностичний інструментарій, згідно з розробленою методологією і стратегією дослідження. Використано: "Соціометрію" (Moreno, 1951); "Тест життєвих орієнтацій" (ТЖО) (Carver, Gaines, 1987), "Шкалу самоефективності" (ШСЕ) (Sherer et al., 1982), "Шкалу толерантності до невизначеності" (ШТН) (McLain, 1993). **Результати і дискусія.** З'ясовано зв'язок параметрів самоефективності респондентів від життєвих орієнтацій і толерантності до невизначеності ($p < .050$; $p < .010$). Зазначено, що студентські лідери, які володіють високою самоефективністю у предметній діяльності, користуються високим авторитетом, але є мовчазними і стримано комунікують з однолітками. Студентські лідери, які володіють високою самоефективністю міжособистісного спілкування, у навчально-професійній діяльності мають середні здобутки, користуються повагою і мають не менший вплив на однолітків. Зіставлення досліджуваних груп за низьким і високим рівнями вираженості самоефективності продемонструвало перевагу групи 2 (високий рівень самоефективності предметної діяльності) за ставленням до складних завдань (ССЗ) і толерантністю до невизначеності (ТН). Пояснено, що готовність демонструвати чітку позицію в мінливих реаліях сьогодення – прерогатива сильних особистостей. Перевага групи з високим рівнем самоефективності міжособистісного спілкування (група 4) зафіксована за позитивними очікуваннями, а в групі з низьким рівнем самоефективності міжособистісного спілкування (група 3) зафіксовано єдину достовірну перевагу за негативними очікуваннями. **Висновки.** Узагальнено, що розроблена емпірична стратегія дослідження феномену студентського лідерства дозволила з'ясувати

Student Leadership in Times of Social Transformation

are congruent in contemporary realities within the context of self-efficacy in educational and professional activities during times of social transformation. The obtained results have scientific novelty and can be implemented in the organization of the educational process of universities with the aim of preparing future leaders.

Keywords: leadership qualities of personality, university, tolerance for uncertainty; psychological safety, educational environment, self-actualization, optimism.

Introduction

Student youth has been and continues to be the most active part of modern society. No social-economic, political, or state-building processes have occurred without the participation of representatives of the student youth. In the crucible of student active engagement, leaders who have reached a global level were born and made their first steps. The transformational processes that have enveloped our society, social confrontations, religious and interconfessional disputes, pandemics, and armed conflicts have introduced radical changes to the geopolitical landscape of the world, altered the contours of the meaningful-value order, and affected the canons of democracy and human freedom. In a changing world, new tasks and challenges require the adoption of effective solutions (Fink et al., 2013; Tymoshenko, 2024; Yalçın & Çoban, 2023). New means, tools, and applications for addressing contemporary issues are being permanently generated. Artificial intelligence has rapidly entered our daily lives and has demonstrated its demand and effectiveness in several areas of social life. Those who were the first to adapt to the changing conditions of social reality, outlined the nearest and most effective steps, and led others are rightly called leaders. Leaderology is a modern field of leadership study that focuses on finding effective approaches and means of creating a leader's personality, taking into account the modern understanding of the leadership phenomenon (Hrynyova, 2022). Researchers T.-H. Chang and U. Examining (2023), while studying the functions of higher education in the United States in promoting student leaders, found that the formation of leadership qualities

релевантні виміри лідерських інтенцій найбільш активної частини суспільства, які є конгруентними в сучасних реаліях у контексті самоефективності навчально-професійної діяльності в період суспільних трансформацій. Отримані результати мають наукову новизну і можуть бути імplementовані в організацію освітнього процесу університетів із метою підготовки лідерів майбутнього.

Ключові слова: лідерські якості особистості, університет, толерантність до невизначеності; психологічна безпека, освітній простір, самоактуалізація, оптимізм.

Вступ

Студентство було й залишається найбільш активною частиною сучасного суспільства. Жодні соціально-економічні, політичні, державотворчі процеси не обходилися без участі представників студентської молоді. У горнилі студентської активної діяльності народилися і зробили свої перші кроки лідери, що досягли світового рівня. Трансформаційні процеси, які огорнули наше суспільство, соціальні протистояння, релігійні й міжконфесійні суперечки, пандемії, воєнні конфлікти внесли кардинальні зміни в геополітичну картину світу, змінили контури сенсово-ціннісного порядку, зачепили канони демократії та свободи людини. У мінливому світі нові завдання й виклики потребують ухвалення ефективних рішень (Fink et al., 2013; Тимошенко, 2024; Yalçın, Çoban, 2023). Перманентно народжуються нові засоби, інструменти, застосунки для розв'язання проблем сьогодення. Штучний інтелект стрімко увірвався в наше повсякдення й у низці сфер суспільного життя продемонстрував свою затребуваність і ефективність. Перші, хто зумів опанувати змінені умови соціальної реальності, окреслив найближчі й ефективні кроки, повів за собою інших, по праву йменуються лідерами. Лідерологія є тим сучасним напрямом вивчення лідерства, який спрямовує фокус своєї уваги на пошук ефективних підходів та засобів творення особистості-лідера з урахуванням сучасного розуміння феномену лідерства (Гриньова, 2022).

Дослідники T.-H. Chang, U. Examining (2023), вивчаючи функції вищої освіти США у сприянні студентам-лідерам, з'ясували, що формування

was ensured by: 1) leadership education; 2) culturally relevant academic specializations and classes; 3) institutional offices and programs to serve diverse students; and 4) identity orientation. Perets et al. (2023) conducted a study on a sample of Israeli students and found that respondents view the contribution of the school to leadership development less favorably than the role of youth organizations and members of their families. Particular significance in the study by Shi et al. (2024) is given to the leadership behavior of the school principal. A direct connection has been established between the leadership behavior of the principal and the adaptation of elementary school pupils to the school. In another study, it was demonstrated how educational leaders developed democratic freedom of expression and critical consciousness among students (Flores & Ahn, 2024). The development of leadership and the influence of the student body were supported by: a) student motivation; b) concern and desire regarding the future; c) authentic learning. The mutual connection of all participants in the educational process in the effectiveness of leadership has been demonstrated (Ma et al., 2024; Shurr et al., 2023). The integrated leadership model, as indicated by the research of C. Gao et al. (2024), strengthens the link between leadership and academic achievement by focusing on the contextual role of instructional and transformational leadership.

Health-promoting technologies hold a special place in student leadership (Siefken et al., 2019). Popovych et al. (2022b) conducted a study that demonstrated how first-year students strengthened their health, adapted, and developed their leadership potential through recreational sports integrated into university wellness programs. Rudyshyn et al. (2024) in another study that is similar in technology, conducted an examination of the motivational factors that influence the development of environmental leadership qualities among students in higher education institutions. The development of programs that ensure environmental preservation contributes to the formation of ecological culture and enhances the leadership potential of participants. The implementation of distance education may have a positive effect if all factors

лідерських якостей забезпечили: 1) освіта лідерства; 2) культурно релевантні академічні спеціальності та класи; 3) інституційні офіси та програми для обслуговування різноманітних студентів і 4) орієнтованість на ідентичність. У дослідженні S. Perets et al. (2023) на вибірці ізраїльських студентів установлено, що респонденти до внеску школи в розвиток лідерства ставляться менш прихильно, ніж до ролі молодіжних організацій та членів своєї сім'ї. Особливого значення в дослідженні L. Shi et al. (2024) набуває лідерська поведінка директора школи. Установлено прямий зв'язок між лідерською поведінкою директора й адаптацією учнів молодших класів до школи. В іншому дослідженні продемонстровано, як керівники закладів освіти розвивали демократичну свободу волевиявлення та критичну свідомість студентів (Flores, Ahn, 2024). Розвитку лідерства та впливу студентського активу сприяли: а) мотивація студента; б) бажання й занепокоєння щодо майбутнього; в) автентичне навчання. Продемонстровано взаємний зв'язок усіх суб'єктів освітнього процесу в ефективності лідерства (Ma et al., 2024; Shurr et al., 2023). Інтегрована модель лідерства, про що свідчить дослідження C. Gao et al. (2024), зміцнює зв'язок керівництва й академічних досягнень, фокусуючи увагу на контекстуальній ролі інструктивного та трансформаційного лідерства.

Особливе місце у студентському лідерстві посідають здоров'язбережувальні технології (Siefken et al., 2019). У дослідженні I. Popovych et al. (2022b) продемонстровано, як засобами ігрових видів спорту, об'єднаних в університетську програми оздоровлення, першокурсники зміцнили здоров'я, адаптувалися й розвинули лідерський потенціал. В іншому, схожому за технологією, дослідженні S. Rudyshyn et al. (2024) здійснено вивчення мотиваційних чинників, що впливають на розвиток екологічних лідерських якостей студентів закладів вищої освіти. Розробка програм, які забезпечують збереження довкілля, сприяє формуванню екологічної культури й підвищує лідерський потенціал учасників. Упровадження дистанційної форми освіти може мати позитивний ефект, якщо враховуватимуть усі чинники, які забезпечать інтегрований

that ensure an integrated approach to mastering the profession are taken into account (Alarifi & Song, 2024). Chinese researchers S. Gao et al. (2024) conducted an attempt to study the entrepreneurial leadership intentions of students and concluded that such intentions are supported by the entrepreneurial leadership of teachers. This influence is realized through the creative self-efficacy and creativity of the teachers.

Shamir and Eilam (2005) conducted a study of authentic leadership that demonstrated the importance of the components of self-awareness and self-concept in the formation of a true leader. A leader's self-esteem must be reflected in their actions and behavior. Life experience, personal history, and the sense that is at the core of the authentic leader hold special significance. Crawford et al. (2024) conducted a study on the authentic development of student leadership. The aim was to determine whether assuming leadership roles during education positively influenced the development of genuine leadership qualities in students. It was established that student leaders demonstrated more authentic leadership than students who were not leaders. This opens up opportunities to support student leadership initiatives at universities as a method for developing their genuine leadership. Research into the sporting and educational activities of youth demonstrates the connection between value orientations, self-regulation (Prokhorenko et al., 2023; Radul et al., 2022), mental resources (Popovych et al., 2022d), dominant mental states (Popovych et al., 2023a) in the expectation of a winning outcome (Popovych et al., 2023b), and measures of competitive self-efficacy (Popovych et al., 2022c). The youth age is filled with optimism and maximalist expressions (Carver et al., 2010), which are directed towards the permanent achievement of personal and societal values (Gutiérrez-González et al., 2023). A leadership position involves skillfully combining these components to achieve success.

Interesting scientific facts were revealed in the gender longitudinal study of student leadership proposed by G. Wolniak et al. (2023). Over four years, no significant impact of the educational process on gender leadership differences was noted, but it was indicated that female students entered

підхід до опанування фаху (Alarifi, Song, 2024). Китайські дослідники S. Gao et al. (2024) здійснили спробу вивчення лідерських підприємницьких намірів студентів і дійшли висновку, що формуванню таких намірів сприяє підприємницьке лідерство викладачів. Реалізується даний вплив через творчу самоефективність і креативність викладачів.

Дослідження автентичного лідерства у праці В. Shamir, G. Eilam (2005) продемонструвало важливість складових самосвідомості, Я-концепції у формуванні справжнього лідера. Самооцінка лідера має відображатися в його діях та поведінці. Особливе значення має життєвий досвід, життєва історія та сенс, який є стрижнем автентичного лідера. Дослідники J. Crawford et al. (2024) здійснили вивчення автентичного розвитку студентського лідерства. На меті було з'ясування, чи позитивно вплинуло взяття на себе лідерських ролей під час навчання на розвиток у студентів справжніх лідерських якостей. Установлено, що студентські лідери продемонстрували більш автентичне лідерство, ніж студенти, які не були лідерами. Це відкриває можливості для підтримки лідерських ініціатив студентів університетів як методу розвитку їхнього справжнього лідерства. Дослідження у спортивній та освітній діяльності осіб юнацького віку демонструють зв'язок ціннісних орієнтацій, саморегуляції (Prokhorenko et al., 2023; Radul et al., 2022), ментального ресурсу (Popovych et al., 2022d), домінуючих психічних станів (Popovych et al., 2023a) в очікуванні переможного результату (Popovych et al., 2023b) та вимірах змагальної самоефективності (Popovych et al., 2022c). Юнацький вік сповнений оптимізму й максималістських проявів (Carver et al., 2010), які спрямовані на перманентне досягнення особистісних і суспільних цінностей (Gutiérrez-González et al., 2023). Лідерська позиція передбачає вмиле поєднання цих складових задля досягнення успіху.

Цікаві наукові факти з'ясовано в гендерному лонгітюдному дослідженні студентського лідерства, запропонованому G. Wolniak et al. (2023). Упродовж чотирьох років не зафіксовано помітного впливу освітнього процесу на гендерні лідерські відмінності, але зазначено, що студентки вступали на навчання зі значно нижчими показниками ніж студенти.

education with significantly lower indicators than male students. The resources of the inclusive space were analyzed by K. Tan and D. Adams (2021) for the development of the leadership potential of its participants. It was found that the formation of leadership qualities in students with special needs depends on leaders and teachers, as they act as advocates and provide support in fostering the development of leadership qualities. The issue of inclusivity is linked to the psychological safety of the educational environment (Atuahene et al., 2024). A safe space not only enhances interactions between students and teachers but also significantly impacts relationships among students.

It was summarized that the study of the phenomenon of student leadership is an attempt to clarify the relevant dimensions of the most active part of society, congruent with contemporary realities in the context of self-efficacy in educational and professional activities during periods of social transformation.

Hypotheses. The proposed relevant dimensions of the phenomenon of student leadership will be reliable in the context of social transformations and will objectively reflect the realities of today. High and low levels of tolerance for uncertainty will show statistical differences in the studied parameters of self-efficacy among student leaders.

The aim was a theoretical-empirical study of the phenomenon of student leadership in the context of educational and professional activities during periods of social transformation.

Methods

Participants. The sample population consisted of student leaders of the first – fourth years of study at higher education institutions of Ukraine, who earned a bachelor's degree, a total of $n = 43$ people. The selection was conducted using the sociometric method within student groups in full-time education. Full-time education was chosen as the format in which the organized educational process involves active interpersonal interaction among participants, with academic and professional activities being the primary form of mental activity. Unlike full-time education, in part-time and dual forms, the professional component predominates while the educational

**Yuliia Bokhonkova
Kostyantyn Kruglov
Nataliia Buhaiova
Oleksii Kryzhanovskyy**

Проаналізовано ресурси інклюзивного простору K. Tan, D. Adams (2021) для розвитку лідерського потенціалу його учасників. З'ясовано, що формування лідерських властивостей студентів з особливими потребами залежить від керівників та вчителів, оскільки вони виступають захисниками й надають підтримку у сприянні розвитку лідерських якостей. Проблему інклюзивності пов'язують із психологічною безпекою освітнього простору (Atuahene et al., 2024). Створений безпечний простір не тільки покращує взаємодію між студентами і викладачами, але й суттєво позначається на стосунках між студентами.

Узагальнюємо, що дослідження феномену студентського лідерства є спробою з'ясування релевантних вимірів найбільш активної частини суспільства, конгруентних у сучасних реаліях у контексті самоефективності навчально-професійної діяльності в період суспільних трансформацій.

Гіпотези. Запропоновані релевантні виміри феномену студентського лідерства будуть достовірними у вимірах суспільних трансформацій і об'єктивно відображатимуть реалії сьогодення. Високі й низькі рівні сформованості толерантності до невизначеності матимуть статистичні відмінності за досліджуваними параметрами самоефективності студентських лідерів.

Метою є теоретико-емпіричне дослідження феномену студентського лідерства в контексті навчально-професійної діяльності в період суспільних трансформацій.

Методи

Учасники. Вибіркову сукупність склали студентські лідери першого – четвертого років навчання закладів вищої освіти України, які здобували фах бакалавра, загальною кількістю $n = 43$ особи. Відбір здійснено соціометричним методом у студентських групах очної форми навчання. Очну форму навчання було обрано як таку, у якій організований освітній процес має активну міжособистісну взаємодію учасників, а провідним видом психічної діяльності є навчально-професійна. На відміну від очної форми, у заочній і дуальній формах переважає професійна складова, а навчальна є додатковою. Студентські групи визначено рандомно. Далі подано розподіл лідерів за

Student Leadership in Times of Social Transformation

component is supplementary. Student groups were determined randomly. The distribution of leaders across higher education institutions is presented below. Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Kyiv, Ukraine) was represented by $n = 12$ student groups from the 1st to the 4th years of study. The sociometric methods involved $n = 213$ respondents who are students from these groups. The Institute of Psychology and Entrepreneurship (Kozyin, Ukraine) was represented by $n = 4$ student groups from the 1st to 2nd years of study. A total of $n = 52$ respondents participated in the survey. Donetsk State University of Internal Affairs (Kropyvnytskyi, Ukraine) was represented by $n = 15$ groups of cadets from the 1st to 4th years of study. The methods involved $n = 308$ respondents. The total number of respondents was $n = 573$. It should be noted that universities of different accreditation levels and various orientations were intentionally combined. To ensure the reliable reproduction of the leadership dynamics within the groups, a high level of voluntary participation from respondents was ensured. The age range of the sample group was between 18 and 25 years. The distribution by gender was as follows: male ($n = 18$; 41.86%) and female ($n = 24$; 55.81%), unspecified ($n = 1$; 2.33%). Descriptive statistics for the sample: $M = 20.34$; $SD = \pm 4.28$; $Me = 20.50$; $Mo = 20$.

Procedures and Instruments. At the initial stage, "Sociometry" (Moreno, 1958) was used to identify student leaders in the following areas of student life: academic and professional activities; recreational activities; scientific activities; sports and wellness; and cultural and mass activities. A comprehensive set of tasks was applied, tested in the study by N. Zavatska et al. (2022). Sociometric status (SS) was measured, the sociometric index (Is) was determined, and a sociogram was constructed along with a sociomatrix, which were used during the stage of selecting student leaders. Further, a set of valid and reliable psychodiagnostic techniques was used. The parameters of dispositional optimism (DO), positive (PE) and negative expectations (NE) were determined by the Life Orientation Test (LOT) (Carver & Gaines, 1987). A version of the questionnaire tested on a Ukrainian sample was applied (Popovych et al., 2022a). Respondents evaluated ten statements of the test using a five-point scale. Two key parameters that

закладами вищої освіти. Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля (Київ, Україна) представлено $n = 12$ студентськими групами I – IV років навчання. Соціометричною методикою задіяно $n = 213$ респондентів, які є студентами цих груп. Інститут психології і підприємництва (Козин, Україна) представлено $n = 4$ студентськими групами I – II років навчання. В опитуванні задіяно $n = 52$ респонденти. Донецький державний університет внутрішніх справ (Кропивницький, Україна) представлено $n = 15$ групами курсантів I – IV років навчання. Методикою задіяно $n = 308$ респондентів. Загальна кількість респондентів $n = 573$. Зазначимо, що цілеспрямовано об'єднано університети різних рівнів акредитації і різного спрямування. З метою достовірного відтворення лідерської динаміки груп, забезпечено високу добровільну участь респондентів. Віковий діапазон вибіркової сукупності знаходився в межах від 18 до 25 років. За статевою ознакою отримано такий розподіл: чоловічої статі ($n = 18$; 41.86%) і жіночої ($n = 24$; 55.81%), не вказано ($n = 1$; 2.33%). Описова характеристики вибірки: $M = 20.34$; $SD = \pm 4.28$; $Me = 20.50$; $Mo = 20$.

Процедура та інструменти. На початковій стадії застосовано "Соціометрію" (Морено, 1958), якою з'ясовано студентських лідерів за такими напрямками студентського життя: навчально-професійна діяльність; дозвілля; науково-пошукова; спортивно-оздоровча та культурно-масова діяльність. Застосовано комплекс завдань, апробований у дослідженні N. Zavatska et al. (2022). Виміряно соціометричний статус (СС), визначено соціометричний індекс (Іс), побудовано соціограму та створено соціоматрицю, які використано на етапі відбору студентських лідерів. Далі застосовано комплекс валідних і надійних психодіагностичних методик. Параметри диспозиційного оптимізму (ДО), позитивних (ПО) і негативних очікувань (НО) визначено "Тестом життєвих орієнтацій" (ТЖО) (Carver, Gaines, 1987). Застосовано версію опитувальника, апробовану на українській вибірці (Роровуш et al., 2022a). Респонденти оцінювали десять тверджень тесту за п'ятибальною шкалою. Два ключові параметри, на які орієнтуються успішні люди за концепцією А. Bandura (1977), визначено

successful individuals orient themselves toward according to A. Bandura's (1977) concept were determined using the "Self-Efficacy Scale" (SES) (Sherer et al., 1982). A version of the method tested in the contemporary study by Y. Raievska et al. (2024) was applied. The self-efficacy in subject activity (SSA) and self-efficacy in interpersonal communication (SIC) were determined by respondents through their answers to twenty-three statements. A four-point Likert scale was used. The subjectivity of the student leader plays an important role in the creation of student life. A positive attitude toward uncertainty indicates a person's tendency to perceive themselves as the subject of their actions and their ability to control their life. This outlined integral personality trait is expressed as tolerance. The "Tolerance for Uncertainty Scale" (Mstat-I) (McLain, 1993) was applied. A version of the method tested in the study by I. Halian et al. (2020) was used. The following scales were applied: attitude toward novelty (AN), attitude toward complex tasks (ACT), attitude toward uncertain situations (AUS), preference for uncertainty (PU), and tolerance for uncertainty (TU). The integral scale "overall tolerance score" (OTS) was not involved in the study. The Cronbach's coefficient of homogeneity (α) for the three psychodiagnostic methodologies was within acceptable limits, ranging from .623 (a satisfactory level) to .745 (average).

Variables. The variables of the study included parameters that reflected the most relevant dimensions of the leadership phenomenon during periods of social transformation. These included the optimism characteristic of youth, parameters of self-efficacy, and tolerance for uncertainty.

Organization of Research. A series of relevant situations from student life were modeled in the following areas of activity: academic and professional, recreational, scientific research activities, sports and wellness, and cultural and mass activities. Sociometric procedures were conducted for each area. In certain areas, the leaders were identical, which only strengthened their leadership position. Furthermore, the empirical research was organized using a confirmatory strategy with comparison. The empirical part of the study was conducted in October – November of the 2023–2024 academic

за методикою "Шкала самоефективності" (ШСЕ) (Sherer et al., 1982). Застосовано версію методики, апробовану в сучасному дослідженні Y. Raievska et al. (2024). Самоефективність предметної діяльності (СПД) і самоефективність міжособистісного спілкування (СМС) визначено респондентами за допомогою відповідей на двадцять три твердження. Використано чотири бальну пряму шкалу Степела. Суб'єктність студентського лідера відіграє важливу роль у життєтворенні студентського життя. Позитивне ставлення до невизначеності вказує на схильність людини сприймати себе суб'єктом власних дій і на спроможність контролювати своє життя. Окреслена інтегральна властивість особистості позначається толерантністю. Застосовано методику "Шкала толерантності до невизначеності" (ШТН) (Mstat-I) (McLain, 1993). Узято варіант методики, апробований у дослідженні I. Halian et al. (2020). Застосовано такі шкали: ставлення до новизни (СН), ставлення до складних завдань (ССЗ), ставлення до невизначеної ситуації (СНС), надання переваги невизначеності (НПН), толерантність до невизначеності (ТН). Інтегральну шкалу "загальний бал толерантності" (ЗТ) в дослідженні не задіяно. Коефіцієнт гомогенності Кронбаха (α) за трьома психодіагностичними методиками знаходився в допустимих межах: від .623 (задовільний рівень) до .745 (середній).

Змінні. Змінними дослідження виступили параметри, які відобразили найбільш актуальні виміри феномену лідерства в період суспільних трансформацій. До таких віднесено притаманний юнацькому віку оптимізм, параметри самоефективності й толерантності до невизначеності.

Організація дослідження. Змодельовано низку актуальних ситуацій зі студентського життя за такими напрямками діяльності: навчально-професійна, дозвілєва, науково-дослідницька, спортивно-оздоровча та культурно-масова. За кожним напрямком здійснено соціометричну процедуру. За деякими напрямками лідери були ідентичні, що тільки підсилювало їхню лідерську позицію. Далі емпіричне дослідження організовано за констатувальною стратегією з використанням зіставлення. Емпіричну частину дослідження проведено в жовтні

Student Leadership in Times of Social Transformation

year. Respondents were informed about their participation in the survey. The organizers ensured the anonymity and confidentiality of the collection of empirical material. The study was approved by the educational and methodological councils of the universities and endorsed at department meetings. This organization ensured the validity and reliability of the empirical data.

Statistical Analysis. Specially created “MS Excel” templates were used for processing data according to the sociometric methods. Primary data from the psychodiagnostic methods were also entered into “MS Excel”. Statistical parameters, correlation links, and comparisons were performed using the computer program “SPSS”, version 25.0.1.0. Levels of significance were considered valid at $p \leq .050$ and $p \leq .010$.

Results

Elucidating the obtained results, it was emphasized that student leadership is not limited solely to academic and professional activities and the academic achievements of the respondents, but is a multifaceted and substantial phenomenon of student life. At the initial stage of identifying student leaders, a series of comprehensive tasks were developed within the framework of the “Sociometry” method (Moreno, 1958), aiming to cover all important areas of activity for university students: academic and professional, recreational, scientific research, sports and wellness, and cultural and mass activities. Tabl. 1 presents quantitative indicators of student leadership determined by the “Sociometry” method.

Table 1. Results of student leadership at universities according to the “Sociometry” method ($n_1 = 31$ groups and $n_2 = 573$ respondents)

Таблиця 1. Результати студентського лідерства університетів за методикою “Соціометрія” ($n_1 = 31$ група і $n_2 = 573$ респонденти)

Higher education institution Заклад вищої освіти	Number of groups Кількість груп (n_1)	Number of respondents Кількість респондентів (n_2)	Number of leaders Кількість лідерів (n_3)
Volodymyr Dahl EUNU / CHU імені Володимира Далія	12	213	18
IPE / ІПП	4	52	4
DSUIA / ДДУВС	15	308	21

Note: Volodymyr Dahl EUNU– Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Kyiv, Ukraine); IPE – Institute of Psychology and Entrepreneurship (Kozyin, Ukraine); DSUIA – Donetsk State University

– листопаді 2023–2024 навчального року. Респонденти були проінформовані про участь у опитуванні. Організаторами забезпечено анонімність і конфіденційність збору емпіричного матеріалу. Дослідження узгоджено з навчально-методичними радами університетів і схвалено на засіданнях кафедр. Окреслена організація забезпечила достовірність і надійність емпіричних даних.

Статистичне аналізування. Для обробки даних за соціометричною методикою застосовано спеціально створені шаблони “MS Excel”. Первинні дані за психодіагностичними методиками також вносили в “MS Excel”. Статистичні параметри, кореляційні зв’язки й порівняння здійснено комп’ютерною програмою “SPSS”, версія 25.0.1.0. Достовірними вважалися рівні: $p \leq .050$ і $p \leq .010$.

Результати

Висвітлюючи отримані результати, виходили з того, що студентське лідерство не обмежується тільки навчально-професійною діяльністю й академічними результатами респондентів, а є багатоманітним і змістовим феноменом студентського життя. На початковій стадії виокремлення студентських лідерів розроблено низку комплексних завдань у межах методики “Соціометрія” (Moreno, 1958), з метою охоплення всіх важливих напрямів діяльності здобувачів університетів: навчально-професійна, дозвілєва, науково-пошукова, спортивно-оздоровча та культурно-масова. У табл. 1 подано кількісні показники студентського лідерства, визначені за методикою “Соціометрія”.

of Internal Affairs (Kropyvnytskyi, Ukraine).

Примітка: СНУ імені Володимира Даля – Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля (Київ, Україна); ІПП – Інститут психології і підприємництва (Козин, Україна); ДДУВС – Донецький державний університет внутрішніх справ (Кропивницький, Україна).

The sociometric procedure confirmed that in thirty-one student groups, there were respondents who received the highest number of sociometric selections, and they were categorized as student leaders ($n_3 = 43$). In the prevailing majority of groups, the leadership position of respondents in individual student groups is singular. It should be noted that class leaders do not always hold the leadership position. There are cases among students where leaders dominate in two or three areas. Based on the results of the sociometric method, student leaders were identified, and their empirical data were taken into account in subsequent statistical operations.

The main descriptive frequency characteristics of student leaders ($n_3 = 43$) were determined using the selected research methodologies: the “Life Orientation Test” (LOT) (Carver & Gaines, 1987), the “Self-Efficacy Scale” (SES) (Sherer et al., 1982), and the “Tolerance for Uncertainty Scale” (TUS) (McLain, 1993). The parameters of the descriptive frequency characteristics are presented in Tabl. 2.

Соціометрична процедура дозволила констатувати, що у тридцять одній студентській групі є респонденти, які набрали найбільшу кількість соціометричних виборів, їх віднесено до студентських лідерів ($n_3 = 43$). У превалюючій частині груп лідерська позиція респондентів у окремих студентських групах є одноосібною. Зазначимо, що не завжди старости груп займають лідерську позицію. Зустрічаються серед студентів лідери, які домінують у двох-трьох напрямках. За результатами соціометричної методики виокремлено студентських лідерів, емпіричні дані яких ураховано в подальших статистичних операціях.

Визначено основні описові частотні характеристики студентських лідерів ($n_3 = 43$) за підібраними методиками дослідження: “Тестом життєвих орієнтацій” (ТЖО) (Carver, Gaines, 1987), “Шкалою самоефективності” (ШСЕ) (Sherer et al., 1982) і “Шкалою толерантності до невизначеності” (ШТН) (McLain, 1993). Параметри описових частотних характеристик подано в табл. 2.

Table 2. Descriptive frequency characteristics of the studied parameters of student leaders ($n_3 = 43$)

Таблиця 2. Описові частотні характеристики досліджуваних параметрів студентських лідерів ($n_3 = 43$)

Parameters / Параметри	M	SD	Me
LOT / ТЖО			
DO / ДО	28.44	±4.74	28.50
PE / ПО	13.57	±2.27	13.50
NE / НО	5.85	±.99	6.00
SES / ШСЕ			
SESA / СІІД	38.21	±6.92	38.00
SEIC / СІС	5.12	±.91	5.00
TUS / ШТН			
AN / АН	12.91	±3.19	13.00
ACT / АСЗ	30.02	±6.03	30.00
AUS / АС	32.96	±13.34	33.50
PU / ПІІ	44.06	±9.54	44.00
TU / ТН	37.75	±8.45	38.00

Note: M – mean; SD – standard deviation; Me – median; LOT – “Life Orientation Test” (Carver, Gaines,

1987); SES – “Self-Efficacy Scale” (Sherer et al., 1982); TUS – “Tolerance for Uncertainty Scale” (Mclain, 1993); DO – dispositional optimism; PE – positive expectations; NE – negative expectations; SESA – self-efficacy in subject activities; SEIC – self-efficacy in interpersonal communication; AN – attitude towards novelty; ACT – attitude towards complex tasks; AUS – attitude towards uncertain situations; PU – preference for uncertainty; TU – tolerance for uncertainty.

Примітка: М – середнє арифметичне; SD – середнє квадратичне; Ме – медіана; ТЖО – “Тест життєвих орієнтацій” (Carver, Gaines, 1987); ШСЕ – “Шкала самоефективності” (Sherer et al., 1982); ШТН – “Шкала толерантності до невизначеності” (Mclain, 1993); ДО – диспозиційний оптимізм; ПО – позитивні очікування; НО – негативні очікування; СПД – самоефективність предметної діяльності; СМС – самоефективність міжособистісного спілкування; СН – ставлення до новизни; ССЗ – ставлення до складних завдань; СНС – ставлення до невизначеної ситуації; НПН – надання переваги невизначеності; ТН – толерантність до невизначеності.

Sufficiently high parameters of dispositional optimism ($M = 28.44$; $SD = \pm 4.74$) and positive expectations ($M = 13.57$; $SD = \pm 2.27$) were obtained for the respondents according to the “Life Orientation Test” (LOT) (Carver & Gaines, 1987). Correspondingly, negative expectations also had higher indicators ($M = 5.85$; $SD = \pm .99$). The data were compared with the empirical results of junior female athletes in team and individual sports obtained from the study by I. Popovych et al. (2022a). The comparison was performed using the median and the Student’s *t*-test. It is stated that pronounced increasing trends in the parameters did not show significant differences. It is evident that the life orientations of adolescents fall within defined normative dimensions. At the same time, the high trends in positive and negative expectations can be explained by a greater amplitude of expected outcomes, which is a result of a wider variety of possible scenarios for the development of events that student leaders are working through. The obtained self-efficacy parameters of the respondents also did not show significant differences from the results of the junior sample by Y. Raievska et al. (2024). Regarding the parameters of tolerance for uncertainty, our data were compared with the data from the study of the youth philological sample by I. Halian et al. (2020). A significant superiority was obtained for the parameters: AN ($t = 1.976$; $p \leq .050$) and TU ($t = 1.837$; $p \leq .050$). It is evident that a high level of attitude towards novelty, a desire to seek new and more effective solutions, tolerance for uncertainty, and the ability for psycho-emotional self-regulation of this state allowed for the conclusion of a significant superiority among students who demonstrate leadership ambitions.

Отримано достатньо високі параметри диспозиційного оптимізму ($M = 28.44$; $SD = \pm 4.74$) і позитивних очікувань ($M = 13.57$; $SD = \pm 2.27$) респондентів за методикою “ТЖО” (Carver, Gaines, 1987). Відповідно негативні очікування також мали вищі показники ($M = 5.85$; $SD = \pm .99$). Зіставлено дані з емпіричними результатами спортсменок-юніорок командних та індивідуальних видів спорту, отриманих із дослідження І. Роповуш et al. (2022a). Порівняння виконано за медіаною з використанням *t*-критерію Стьюдента. Констатуємо, що яскраво виражені зростаючі тенденції параметрів не показали достовірних відмінностей. Очевидно, життєві орієнтації осіб юнацького віку знаходяться в окреслених нормотипових вимірах. Водночас високі тенденції в позитивних і негативних очікуваннях пояснюємо більшою амплітудою очікуваного результату, яка є наслідком ширшого розмаїття ймовірних сценарії розвитку подій, які відпрацьовують студентські лідери. Отримані параметри самоефективності респондентів також не показали достовірних відмінностей із результатами юніорської вибірки Y. Raievska et al. (2024). Щодо параметрів толерантності до невизначеності, то наші дані зіставлено з даними в дослідженні юнацької філологічної вибірки І. Halian et al. (2020). Отримано достовірну перевагу за параметрами: СН ($t = 1.976$; $p \leq .050$) і ТН ($t = 1.837$; $p \leq .050$). Очевидно, високий рівень ставлення до новизни, прагнення пошуку нового й більш ефективного, толерантність до невизначеності та здатність до психоемоційної саморегуляції цього стану дозволили констатувати достовірну перевагу в представників студентства, які демонструють лідерські амбіції.

Further, the internal bivariate correlations of the self-efficacy parameters with the other studied parameters were examined. Tabl. 3 presents all correlations that formed between the self-efficacy parameters and the measures of life orientations and tolerance for uncertainty.

Далі з'ясовано внутрішні двосторонні кореляційні зв'язки параметрів самоєфективності з рештою досліджуваних параметрів. У табл. 3 подано всі кореляційні зв'язки, що утворили параметри самоєфективності з вимірами життєвих орієнтацій і толерантності до невизначеності.

Table 3. Correlation of self-efficacy parameters with the studied measures of student leaders ($n_3 = 43$)

Таблиця 3. Кореляція параметрів самоєфективності з досліджуваними вимірами студентських лідерів ($n_3 = 43$)

Scales / Шкали	SP / СП	Self-efficacy parameters / Параметри самоєфективності	
		SESA / СПД	SEIC / СМС
DO / ДО	r_s	<i>.155*</i>	.304**
	p	.018	< .001
PE / ПО	r_s	<i>.144*</i>	.312**
	p	.021	< .001
NE / НО	r_s	-.107	-.127*
	p	.125	.048
AN / СН	r_s	<i>.179*</i>	.048
	p	.016	.805
ACT / ССЗ	r_s	.101	.033
	p	.057	.701
AUS / СНС	r_s	<i>.128*</i>	-.113
	p	.047	.134
PU / ТПН	r_s	.060	-.100
	p	.499	.119
TU / ТН	r_s	<i>.181*</i>	.078
	p	.015	.598

Note: SP – statistical parameter (Spearman's correlation coefficient); SESA – self-efficacy in subject activities; SEIC – self-efficacy in interpersonal communication; DO – dispositional optimism; PE – positive expectations; NE – negative expectations; AN – attitude towards novelty; ACT – attitude towards complex tasks; AUS – attitude towards uncertain situations; PU – preference for uncertainty; TU – tolerance for uncertainty; * – correlation at the level of $p \leq .050$ (indicated *in italics*); ** – correlation at the level of $p \leq .010$ (indicated **in bold**).

Примітка: СП – статистичний параметр (коефіцієнт кореляції Спірмена); СПД – самоєфективність предметної діяльності; СМС – самоєфективність міжособистісного спілкування; ДО – диспозиційний оптимізм; ПО – позитивні очікування; НО – негативні очікування; СПД – самоєфективність предметної діяльності; СМС – самоєфективність міжособистісного спілкування; СН – ставлення до новизни; ССЗ – ставлення до складних завдань; СНС – ставлення до невизначеної ситуації; ТПН – надання переваги невизначеності; ТН – толерантність до невизначеності; * – кореляція на рівні $p \leq .050$ (позначено *курсивним шрифтом*); ** – кореляція на рівні $p \leq .010$ (позначено **жирним шрифтом**).

Seven direct and one inverse significant bivariate correlations relationships were established between the self-efficacy parameters and the measures of life orientations and tolerance for uncertainty. It is noteworthy that

Отримано сім прямих і один обернений достовірних двосторонніх кореляційних зв'язків параметрів самоєфективності з вимірами життєвих орієнтацій і толерантності до невизначеності. Характерно, що найбільше

Student Leadership in Times of Social Transformation

the self-efficacy in subject activities (SESA) has the largest number of correlations (five): dispositional optimism (DO) ($r_s = .155$; $p = .018$); positive expectations (PE) ($r_s = .144$; $p = .021$); attitude towards novelty (AN) ($r_s = .179$; $p = .016$); attitude towards uncertain situations (AUS) ($r_s = .128$; $p = .047$); and tolerance for uncertainty (TU) ($r_s = .181$; $p = .015$). All correlations are significant at the level of $p \leq .050$. Self-efficacy in interpersonal communication (SEIC) had three correlations: dispositional optimism (DO) ($r_s = .304$; $p < .001$); positive expectations (PE) ($r_s = .312$; $p < .001$); and attitude towards novelty (AN) ($r_s = -.127$; $p = .048$). It should be noted that two of the correlations are the strongest ($p < .001$) and are direct, and the third is an inverse correlation. The obtained patterns indicate that self-efficacy in subject activities holds a predominant significance, but dispositional optimism, positive and negative expectations are important parameters for “emotional” student leaders, who attract others with their charisma and infect them with their unique energy, boundless faith, and optimism. Not all parameters of tolerance for uncertainty have significant correlations. Self-efficacy in subject activities (SESA) is significantly related to the attitude towards novelty, attitude towards uncertain situations, and tolerance for uncertainty. This may indicate that these respondents are willing to take risks in certain situations of student life, assuming responsibility and self-actualizing as leaders.

To determine the differences in the formation of life orientations and tolerance for uncertainty among leaders, a comparison was made between groups with high and low levels of self-efficacy in subject activities. The studied groups were divided according to the (SESA) based on the median ($Me = 38.00$) into Group 1 (a low level) and Group 2 (a high level). Group 1 consisted of $n = 25$ (58.14%) leaders and Group 2 included $n = 18$ (41.86%). Tabl. 4 presents the results of the comparison of the studied groups based on self-efficacy in subject activities (statistical parameter – the Mann-Whitney U-test).

зв'язків має СПД (п'ять): ДО ($r_s = .155$; $p = .018$); ПО ($r_s = .144$; $p = .021$); СН ($r_s = .179$; $p = .016$); СНС ($r_s = .128$; $p = .047$) і ТН ($r_s = .181$; $p = .015$). Усі зв'язки – на рівні $p \leq .050$. Самоефективність міжособистісного спілкування (СМС) володіє трьома зв'язками: ДО ($r_s = .304$; $p < .001$); ПО ($r_s = .312$; $p < .001$) і СН ($r_s = -.127$; $p = .048$). Зазначимо, що два зв'язки є найміцнішими ($p < .001$), вони прямі, а третій – обернений. Отримані закономірності свідчать, що самоефективність предметної діяльності має превалююче значення, але диспозиційний оптимізм, позитивні та негативні очікування є важливими параметрами для “емоційних” студентських лідерів, які притягують до себе харизмою, заражають своєю неповторною енергетикою, безмежною вірою й оптимізмом. Не всі параметри толерантності до невизначеності мають достовірні зв'язки. Самоефективність предметної діяльності (СПД) достовірно зв'язана зі ставленням до новизни, ставленням до невизначеної ситуації й толерантністю до невизначеності. Це може свідчити про те, що ці респонденти в окремих ситуаціях студентського життя готові ризикувати, беручи на себе відповідальність і самореалізуючись як лідери.

Для з'ясування відмінностей у сформованості життєвих орієнтацій і толерантності до невизначеності в лідерів, проведено порівняння груп із високим і низьким рівнями самоефективності предметної діяльності. Досліджувані групи розподілено за шкалою (СПД) за медіаною ($Me = 38.00$) на групу 1 (низький рівень) і групу 2 (високий рівень). Групу 1 склали $n = 25$ (58.14%) лідерів і групу 2 – $n = 18$ (41.86%). У табл. 4 подано результати зіставлення досліджуваних груп за самоефективністю предметної діяльності (статистичний параметр – U-критерій Манна-Уїтні).

Table 4. Comparison of groups with high (Group 1) and low (Group 2) levels of self-efficacy in subject activities among student leaders (SESA)

Таблиця 4. Порівняння груп із високим (група 1) і низьким (група 2) рівнями самоефективності предметної діяльності студентських лідерів (СПД)

Parameters / Параметри	Mann-Whitney U coefficient / Коефіцієнт Манна-Уїтні	
	<i>U</i>	<i>p</i>
Parameters of life orientations / Параметри життєвих орієнтацій		
Dispositional optimism (DO) Диспозиційний оптимізм (ДО)	1781.500	.094
Positive expectations (PE) Позитивні очікування (ПО)	1938.000	.398
Negative expectations (NE) Негативні очікування (НО)	1759.500	.065
Parameters of tolerance for uncertainty / Параметри толерантності до невизначеності		
Attitude towards novelty (AN) Ставлення до новизни (СН)	1892.500	.242
Attitude towards complex tasks (ACT) Ставлення до складних завдань (ССЗ)	<i>1719.000*</i>	.042
Attitude towards uncertain situations (AUS) Ставлення до невизначеної ситуації (СНС)	1895.000	.244
Preference for uncertainty (PU) Надання переваги невизначеності (НПН)	1733.000	.055
Tolerance for uncertainty (TU) Толерантність до невизначеності (ТН)	1445.000**	<.001

Note: U – the Mann-Whitney U-test; p – significance level of the Mann-Whitney U-test; * – $p \leq .050$ (indicated *in italics*); ** – $p \leq .010$ and $p < .001$ (indicated **in bold**).

Примітка: U – критерій Манна-Уїтні; p – рівень достовірності критерію Манна-Уїтні; * – $p \leq .050$ (позначено *курсивним шрифтом*); ** – $p \leq .010$ і $p < .001$ (позначено **жирним шрифтом**).

The results of the comparison demonstrated that Group 2 (a high level of SESA) predominates over Group 1 (a low level of SESA) in two parameters of tolerance for uncertainty: ACT ($U = 1719.000$; $p = .042$) and TU ($U = 1445.000$; $p < .001$). No significant superiorities were observed in Group 1. In terms of parameters of life orientations, neither group exhibited significant differences.

Further, the studied groups were divided according to the scale of self-efficacy in interpersonal communication (SEIC) based on the median ($Me = 5.00$) into Group 3 (a low level) and Group 4 (a high level). Group 3 consisted of $n = 22$ (52.38%) respondents and Group 4 included $n = 20$ (47.62%). Tabl. 5 presents the results of the comparison of the studied groups based on self-efficacy in interpersonal communication (statistical parameter – the Mann-Whitney U-test).

Результати порівняння продемонстрували, що група 2 (високий рівень СПД) переважає групу 1 (низький рівень СПД) за двома параметрами толерантності до невизначеності: ССЗ ($U = 1719.000$; $p = .042$) і ТН ($U = 1445.000$; $p < .001$). У групі 1 достовірних переваг не зафіксовано. За параметрами життєвих орієнтацій жодна з груп не володіє достовірними відмінностями.

Далі досліджувані групи розподілено за шкалою “самоефективності міжособистісного спілкування” (СМС) за медіаною ($Me = 5.00$) на групу 3 (низький рівень) і групу 4 (високий рівень). Групу 3 склали $n = 22$ (52.38%) досліджуваних і групу 4 – $n = 20$ (47.62%). У табл. 5 подано результати порівняння досліджуваних груп за самоефективністю міжособистісного спілкування (статистичний параметр – U-критерій Манна-Уїтні).

Table 5. Comparison of groups with low (Group 3) and high (Group 4) levels of self-efficacy in interpersonal communication (SEIC)

Таблиця 5. Порівняння груп із низьким (група 3) і високим (група 4) рівнями самоефективності міжособистісного спілкування (СМС)

Parameters / Параметри	Mann-Whitney U coefficient / Коефіцієнт Манна-Уїтні	
	<i>U</i>	<i>p</i>
Parameters of life orientations / Параметри життєвих орієнтацій		
Dispositional optimism (DO) Диспозиційний оптимізм (ДО)	1881.000	.243
Positive expectations (PE) Позитивні очікування (ПО)	1432.000**	<.001
Negative expectations (NE) Негативні очікування (НО)	<i>1721.000*</i>	.040
Parameters of tolerance for uncertainty / Параметри толерантності до невизначеності		
Attitude towards novelty (AN) Ставлення до новизни (СН)	1975.500	.252
Attitude towards complex tasks (ACT) Ставлення до складних завдань (ССЗ)	1933.500	.380
Attitude towards uncertain situations (AUS) Ставлення до невизначеної ситуації (СНС)	1795.000	.097
Preference for uncertainty (PU) Надання переваги невизначеності (НПН)	1895.000	.244
Tolerance for uncertainty (TU) Толерантність до невизначеності (ТН)	1733.000	.055

Note: U – the Mann-Whitney U-test; p – significance level of the Mann-Whitney U-test; * – $p \leq .050$ (indicated *in italics*); ** – $p \leq .010$ and $p < .001$ (indicated **in bold**).

Примітка: U – критерій Манна-Уїтні; p – рівень достовірності критерію Манна-Уїтні; * – $p \leq .050$ (позначено *курсивним шрифтом*); ** – $p \leq .010$ і $p < .001$ (позначено **жирним шрифтом**).

It is stated that Group 4 (a high level of SEIC) predominates over Group 3 (a low level of SEIC) in positive expectations (PE) ($U = 1432.000$; $p < .001$), while Group 3 predominates over Group 4 in negative expectations (NE) ($U = 1721.000$; $p = .040$). No significant differences were observed between the groups in terms of tolerance for uncertainty.

Констатуємо, що група 4 (високий рівень СМС) переважає групу 3 (низький рівень СМС) за позитивними очікуваннями (ПО) ($U = 1432.000$; $p < .001$), а група 3 переважає групу 4 за негативними очікуваннями (НО) ($U = 1721.000$; $p = .040$). За параметрами толерантності до невизначеності у групах порівняння достовірних відмінностей не зафіксовано.

Discussion

The study of the phenomenon of student leadership during times of social transformations formed modern concepts based on the principles of determinism, subjectivity, systemicity, development, activeness, and creative activity: the concept of youth self-organization during social transformations by I. Hoian (2021); the concept of self-efficacy by A. Bandura (1977); theoretical

Дискусія

Дослідження феномену студентського лідерства в період суспільних трансформацій склали сучасні концепції, які базувалися на принципах детермінізму, суб'єктності, системності, розвитку, активності та творчої діяльності: концепція самоорганізації молоді в період суспільних трансформацій І. Гояна (2021); концепція самоефективності А. Бандура (1977); теоретичні положення

provisions on tolerance for uncertainty (Boychuk, 2021; Mclain, 1993). There are sufficient empirical studies in the scientific literature that examine leadership potential and clarify organizational and communication skills (Cruz & Kim, 2023; Gu et al., 2023; Li et al., 2024). The method for studying student leadership during times of social transformations is structured in such a way that at the initial stage (see Tabl. 1), a sociometric psychological diagnostic tool was used to identify the most influential individuals in relevant areas of activity within thirty-one student groups out of the total number of respondents ($n_2 = 573$). There is no doubt that the descriptive frequency characteristics of organizational and communication skills will dominate among the selected respondents ($n_3 = 43$). The scientific interest was focused on selecting diagnostic tools that would be sensitive to contemporary realities and would be appropriate to apply during times of social transformations. A. Bandura's (1977) concept of self-efficacy in the social-cognitive theory is system-forming. The scholar linked self-efficacy to a person's influence on social processes. Such articulation of the self-efficacy issues is closely related to leadership potential and self-leadership (Domínguez-Soto et al., 2023; Haw, King, 2023; Shek et al., 2023). The issue of leadership is closely connected to a person's culture and their environment (Highfield et al., 2024; Maisyaroh et al., 2024). Therefore, understanding the dimensions of self-efficacy in subject activities (SESA) and self-efficacy in interpersonal communication (SEIC) using the "SES" (Sherer et al., 1982) (see Tabl. 2) constituted an important aspect of the empirical research. The next two instruments – the "LOT" (Carver & Gaines, 1987) and the "TUS" (Mclain, 1993) – reflect life orientations and tolerance for uncertainty, which are brought to the forefront during times of social transformations. While the former indicates leadership potential, the latter speaks to its operational capability. It should be noted that we do not claim primacy, as there have been successful attempts to study student leadership in the context of social-cognitive theory (Qibin & Jingjing, 2024).

The obtained bivariate correlations (see Fig. 3) demonstrated the dependence of self-efficacy

толерантності до невизначеності (Бойчук, 2021; Mclain, 1993). Емпіричних досліджень, які вивчають лідерський потенціал, з'ясовують організаторські й комунікативні здібності, у науковій літературі достатньо (Cruz, Kim, 2023; Gu et al., 2023; Li et al., 2024). Методика дослідження студентського лідерства в період суспільних трансформацій побудована таким чином, що на початковій стадії (див. табл. 1) з використанням соціометричного психодіагностичного інструменту виокремлено найбільш впливових осіб у релевантних напрямках діяльності у тридцять одній студентській групі із загальної кількості досліджуваних ($n_2 = 573$). Безсумнівно, що у відібраних респондентів ($n_3 = 43$) описові частотні характеристики за організаторськими й комунікативними здібностями будуть домінувати. Науковий інтерес полягає в такому підборі діагностичних інструментів, які б були чутливі в реаліях сьогодення та їх доцільно було б застосувати в період суспільних трансформацій. Концепт самоефективності в соціально-когнітивній теорії А. Bandura (1977) є системотворчим. Учений пов'язував самоефективність з впливом людини на соціальні процеси. Така артикуляція проблематики самоефективності тісно зв'язана з лідерським потенціалом і самолідерством (Domínguez-Soto et al., 2023; Haw, King, 2023; Shek et al., 2023). Проблема лідерства міцно зв'язана з культурою людини та її оточення (Highfield et al., 2024; Maisyaroh et al., 2024). Тому з'ясування вимірів самоефективності предметної діяльності (СПД) і самоефективності міжособистісного спілкування (СМС) за допомогою "ШСЕ" (Sherer et al., 1982) (див. табл. 2) склало важливий вимір емпіричного дослідження. Два наступні інструменти – "ТЖО" (Carver, Gaines, 1987) і "ШТН" (Mclain, 1993) – відобразили життєві орієнтації й толерантність до невизначеності, які в період суспільних трансформацій актуалізуються. Якщо перші свідчать про потенціал лідерства, то другі – про його операційну здатність. Зазначимо, що ми не претендуємо на першість, оскільки є успішні спроби дослідження учнівського лідерства в контексті соціально-когнітивної теорії (Qibin, Jingjing, 2024).

Отримані двосторонні кореляційні зв'язки (див. рис. 3) продемонстрували залежність параметрів самоефективності від життєвих

Student Leadership in Times of Social Transformation

parameters on life orientations and tolerance for uncertainty. At the same time, the proposed correlation matrix (see Fig. 3) showed a clear distinction in the dominance of one type of self-efficacy over another among the respondents. Our observations led us to the fact that student leaders who possess high self-efficacy in subject activities hold high authority but tend to be quiet and communicate reservedly with their peers. In contrast, student leaders who possess high self-efficacy in interpersonal communication have average achievements in subject activities, are respected, and exert no less influence on their peers. The analysis of the correlation matrix showed (see Tabl. 3) that respondents with SESA largely tolerate uncertainty and are willing to take risks and assume responsibility. Such leaders are trusted and followed. Respondents with SEIC exceed their counterparts in terms of orientation towards dispositional optimism, positive expectations, and have an inverse correlation with negative expectations. Such leaders are more likely to provide verbal support and come to aid. The emotional component of student leadership is significantly tracked in the second variant, but this requires empirical clarification. In particular, the study by Y. Li et al. (2023) discusses socio-emotional leadership. In the programs for young professionals and doctoral candidates focused on the development of subject components and their effectiveness in this area, emphasis is placed on leadership programs (DeDiego et al., 2023).

A logical step in the proposed research strategy was the comparison of two parameters of self-efficacy between groups with low and high levels of these parameters (see Tabl. 4 and 5). The advantage of Group 2 (see Tabl. 4) with a high level of self-efficacy in subject activities regarding the two parameters of tolerance for uncertainty is evident. The readiness to demonstrate a clear position in the changing realities of today is a prerogative of strong individuals. This makes them leaders. The lack of superiorities in life orientations can be explained by the fact that life orientations possess a high assimilation capacity and belong to worldview formations. As the research showed, dispositional optimism and positive/negative expectations do not depend on self-efficacy in subject activities. The danger

орієнтацій і толерантності до невизначеності. Водночас запропонована кореляційна матриця (див. рис. 3) продемонструвала достатньо чітке розмежування в домінуванні тієї чи іншої самоефективності досліджуваних. Наші спостереження наштовхнули на той факт, що студентські лідери, які володіють високою самоефективністю у предметній діяльності, користуються високим авторитетом, але є мовчазними і стримано комунікують з однолітками. На відміну від них, студентські лідери, які володіють високою самоефективністю міжособистісного спілкування, у предметній діяльності мають середні здобутки, користуються повагою й володіють не меншим впливом на однолітків. Аналізування кореляційної матриці показало (див. табл. 3), що респонденти з СПД значною мірою толерують невизначеність і готові ризикувати та брати на себе відповідальність. Таким лідерам вірять і за такими йдуть. Досліджувані з СМС переважають своїх візаві за орієнтацією на диспозиційний оптимізм, позитивні очікування й оберненою кореляцією з негативними очікуваннями. Такі лідери швидше підтримають словом і прийдуть на допомогу. У другому варіанті значною мірою відстежується емоційна складова студентського лідерства, але це потребує емпіричного з'ясування. Зокрема в дослідженні Y. Li et al. (2023) йдеться про соціально-емоційне лідерство. У програмах молодих фахівців і докторантів, які орієнтовані на розвиток предметної складової і свою ефективність у цій сфері, акцентовано увагу на лідерських програмах (DeDiego et al., 2023).

Логічним кроком у запропонованій стратегії дослідження було зіставлення за двома параметрами самоефективності груп із низькою й високою сформованістю цих параметрів (див. табл. 4 і 5). Перевага групи 2 (див. табл. 4) з високим рівнем самоефективності предметної діяльності за двома параметрами толерантності до невизначеності є очевидною. Готовність демонструвати чітку позицію в мінливих реаліях сьогодення – прерогатива сильних особистостей. Це їх робить лідерами. Відсутність переваг за життєвими орієнтаціями пояснюємо тим, що життєві орієнтації володіють високою асиміляційною здатністю й належать до світоглядних утворень. Як показало дослідження, диспозиційний

in this situation is that the desire to lead others in challenging conditions of uncertainty may arise in many participants who claim leadership, but not everyone is capable of acting in such conditions and ensuring results. The superiority of Group 4 (see Tabl. 5) with a high level of self-efficacy in interpersonal communication, as noted in terms of positive expectations, highlights the emotional potential of such leadership. An important argument is also that Group 3 showed a superiority in the parameter of “negative expectations”. The identified superiorities indicate that the hypotheses have been proven, and the proposed relevant dimensions of the phenomenon of student leadership objectively reflect contemporary realities. The identified and analyzed superiorities underscore the fact that student life is a dynamically ongoing trial of the leadership potential of its participants. Social transformations bring about permanent changes and challenges that test leadership potential for functional capability.

Limitations of the Research. The proposed methodology for empirical research is a successful attempt to clarify the relevant dimensions of the research subject, which was not intended to encompass all current dimensions of the phenomenon of leadership. We must acknowledge that the level of leaders among higher education institutions and years of study differed significantly, while the student environment was also diverse and demonstrated varying demands for leadership. Such a social situation is interrelated. A significant positive argument is that the identified actual leaders made it possible to clarify the problem of student leadership in the period of social transformations.

Prospects for scientific inquiry. The two-factor structure of self-efficacy, as implemented in the “Self-Efficacy Scale” by researchers M. Sherer, J. Maddux, B. Mercandante, S. Prentice-Dunn, B. Jacobs, and R. Rogers (1982), appears promising in the study of leadership oriented toward task-related activities and interpersonal communication. It would be beneficial to investigate the relationship between academic performance and self-efficacy in task-related activities, as well as to examine the connection between components of emotional intelligence

оптимізм, позитивні/негативні очікування не залежать від самоефективності предметної діяльності. Небезпеку в цій ситуації складає те, що прагнення повести за собою у складних умовах невизначеності може виникати в багатьох учасників, які мають претензії на лідерство, але не всі здатні діяти в таких умовах і забезпечувати результат. Перевага групи 4 (див. табл. 5) з високим рівнем самоефективності міжособистісного спілкування, зафіксована за позитивними очікуваннями, підкреслює емоційний потенціал такого лідерства. Важливим аргументом є також те, що у групі 3 зафіксовано перевагу за параметром “негативні очікування”. З’ясовані переваги свідчать, що гіпотези доказано, а запропоновані релевантні виміри феномену студентського лідерства об’єктивно відобразили реалії сьогодення. З’ясовані й проаналізовані переваги підкреслюють той факт, що студентське життя є динамічною перманентною апробацією лідерського потенціалу його учасників. Суспільні трансформації вносять перманентні зміни та виклики, які перевіряють лідерський потенціал на функціональну спроможність.

Обмеження дослідження. Запропонована методика емпіричного дослідження є успішною спробою з’ясування релевантних вимірів предмету дослідження, яка не мала на меті охопити всі актуальні виміри феномену лідерства. Змушені констатувати, що рівень лідерів між закладами вищої освіти й курсами кардинально відрізнявся, але й студентське середовище також було різним і демонструвало різні запити на лідерство. Така соціальна ситуація є взаємозумовленою. Вагомим позитивним аргументом є те, що виокремлені фактичні лідери дозволили з’ясувати проблему студентського лідерства в період суспільних трансформацій.

Перспектива наукових пошуків. Двофакторна структура самоефективності, реалізована в методиці “Шкала самоефективності” дослідниками М. Sherer, J. Maddux, B. Mercandante, S. Prentice-Dunn, B. Jacobs, R. Rogers (1982), видається перспективною в дослідженні лідерства, орієнтованого на предмет діяльності й на міжособистісну комунікацію. Доцільно було б з’ясувати зв’язок академічних результатів із самоефективністю предметної діяльності, перевірити зв’язок складових

and self-efficacy in interpersonal communication.

Conclusions

It was justified that the developed empirical strategy for studying the phenomenon of student leadership allowed for the clarification of relevant dimensions of leadership intentions among the most active part of society, which are congruent with contemporary realities in the context of self-efficacy in educational and professional activities during periods of social transformations.

The connection between respondents' self-efficacy parameters, life orientations, and tolerance for uncertainty were established ($p < .050$; $p < .010$). It was noted that student leaders who possess high self-efficacy in task-related activities enjoy high authority, but they tend to be reserved and communicate in a subdued manner with their peers. Student leaders who possessed high self-efficacy in interpersonal communication achieved average results in academic and professional activities, commanded respect, and had significant influence over their peers.

The comparison of the studied groups based on low and high levels of self-efficacy revealed that Group 2 (a high level of self-efficacy in task-related activities) had a superiority in terms of attitude toward complex tasks (ACT) and tolerance for uncertainty (TU). It is explained that the willingness to demonstrate a clear position amid the changing realities of today is a privilege of strong individuals. The superiority of Group 4 (a high level of self-efficacy in interpersonal communication) was recorded in terms of positive expectations, while Group 3 (a low level of self-efficacy in interpersonal communication) showed a significant superiority concerning negative expectations.

It is summarized that social transformations introduce permanent changes and challenges that test leadership potential for functional capability. The obtained results have scientific novelty and can be implemented in the organization of the educational process at universities to prepare the leaders of the future.

емоційного інтелекту із самоефективністю міжособистісного спілкування.

Висновки

Обґрунтовано, що розроблена емпірична стратегія дослідження феномену студентського лідерства дозволили з'ясувати релевантні виміри лідерських інтенцій найбільш активної частини суспільства, які є конгруентними в сучасних реаліях у контексті самоефективності навчально-професійної діяльності в період суспільних трансформацій.

З'ясовано зв'язок параметрів самоефективності респондентів від життєвих орієнтацій і толерантності до невизначеності ($p < .050$; $p < .010$). Зазначено, що студентські лідери, які володіють високою самоефективністю у предметній діяльності, користуються високим авторитетом, але є мовчазними і стримано комунікують з однолітками. Студентські лідери, які володіють високою самоефективністю міжособистісного спілкування, у навчально-професійній діяльності мають середні здобутки, користуються повагою й володіють значним впливом на однолітків.

Зіставлення досліджуваних груп за низьким і високим рівнями вираженості самоефективності продемонструвало перевагу групи 2 (високий рівень самоефективності предметної діяльності) за ставленням до складних завдань (ССЗ) і толерантністю до невизначеності (ТН). Пояснено, що готовність демонструвати чітку позицію в мінливих реаліях сьогодення – прерогатива сильних особистостей. Перевагу групи 4 (високий рівень самоефективності міжособистісного спілкування) зафіксовано за позитивними очікуваннями, а в групі 3 (низький рівень самоефективності міжособистісного спілкування) зафіксовано єдину достовірну перевагу за негативними очікуваннями.

Узагальнено, що суспільні трансформації вносять перманентні зміни та виклики, які перевіряють лідерський потенціал на функціональну спроможність. Отримані результати мають наукову новизну й можуть бути імплементовані в організацію освітнього процесу університетів із метою підготовки лідерів майбутнього.

References

- Alarifi, B. N., & Song, S. (2024). Online vs in-person learning in higher education: effects on student achievement and recommendations for leadership. *Humanities and Social Sciences Communication*, 11, 86. <https://doi.org/10.1057/s41599-023-02590-1>
- Atuahene, S. A., Qian, X., & Ahotovi, T. A. (2024). Impact of psychological safety and inclusive leadership on online learning satisfaction: the role of organizational support. *Humanities and Social Sciences Communication*, 11, 685. <https://doi.org/10.1057/s41599-024-03196-x>
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191–215. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191>
- Boychuk, S. S. (2021). Kompleksne doslidzhennya hotovnosti do zmin i tolerantnosti do nevyznachenosti u politseys'kykh KORD iz riznym rivnem zhyt'tyezdatnosti [Comprehensive investigation of readiness for change and tolerance to insignificance among police officers from different levels of life]. *Pravo i bezpeka - Law and security*, 3(82), 58–69. <https://doi.org/10.32631/pb.2021.3.06>
- Carver, C. S., & Gaines, J. G. (1987). Optimism, pessimism, and postpartum depression. *Cognitive Therapy and Research*, 11(4), 449–462. <https://doi.org/10.1007/BF01175355>
- Carver, C. S., & Scheier M. F., & Segerstrom, S. C. (2010). Optimism. *Clinical Psychology Review*, 30(7), 879–889. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2010.01.006>
- Chang, T-H., & Examining, U. S. (2023). Higher Education's Function in Fostering Social Justice Leadership Development among College Student Leaders of Color. *Education Sciences*, 13(8), 820. <https://doi.org/10.3390/educsci13080820>
- Crawford, J., Lewis, G., & Kelder, J. A. (2024). Authentic student leadership development: structural equation model testing differences among student leader populations. *Educational and Developmental Psychologist*, 41(2), 191–201. <https://doi.org/10.1080/20590776.2024.2365846>
- Cruz, A. B., & Kim, H.-D. (2023). Transformational leadership of physical education instructors

Список використаних джерел

- Alarifi B. N., Song S. Online vs in-person learning in higher education: effects on student achievement and recommendations for leadership. *Humanities and Social Sciences Communication*. 2024. Vol. 11. P. 86. <https://doi.org/10.1057/s41599-023-02590-1>
- Atuahene S. A., Qian X., Ahotovi T.A. Impact of psychological safety and inclusive leadership on online learning satisfaction: the role of organizational support. *Humanities and Social Sciences Communication*. 2024. Vol. 11. P. 685. <https://doi.org/10.1057/s41599-024-03196-x>
- Bandura A. Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*. 1977. Vol. 84(2). P. 191–215. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191>
- Бойчук С. С. Комплексне дослідження готовності до змін і толерантності до невизначеності у поліцейських КОРД із різним рівнем життєздатності. *Право і безпека*. 2021. № 3(82). С. 58–69. <https://doi.org/10.32631/pb.2021.3.06>
- Carver C. S., Gaines J. G. Optimism, pessimism, and postpartum depression. *Cognitive Therapy and Research*. 1987. Vol. 11(4). P. 449 – 462. <https://doi.org/10.1007/BF01175355>
- Carver C. S., Scheier M. F., Segerstrom S. C. Optimism. *Clinical Psychology Review*. 2010. Vol. 30(7). P. 879–889. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2010.01.006>
- Chang T-H., Examining U. S. Higher Education's Function in Fostering Social Justice Leadership Development among College Student Leaders of Color. *Education Sciences*. 2023. Vol. 13(8). P. 820. <https://doi.org/10.3390/educsci13080820>
- Crawford J., Lewis G., Kelder J. A. Authentic student leadership development: structural equation model testing differences among student leader populations. *Educational and Developmental Psychologist*. 2024. Vol. 41(2). P. 191–201. <https://doi.org/10.1080/20590776.2024.2365846>
- Cruz A. B., Kim H.-D. Transformational leadership of physical education instructors and university students' satisfaction with online classes. *Frontiers Psychology*. 2023. Vol. 14. 1259218.

Student Leadership in Times of Social Transformation

- and university students' satisfaction with online classes. *Frontiers Psychology*, 14, 1259218. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1259218>
- DeDiego, A. C., Basma, D., Chan, C. D., & Farrell, I. C. (2023). Experiences of diversity, equity, and inclusion for doctoral students and new faculty in leadership development programs. *Journal of Counselor Leadership and Advocacy*, 11(1), 1–15. <https://doi.org/10.1080/2326716X.2023.2239241>
- Domínguez-Soto, C., Labajo, V., & Labrador-Fernández, J. (2023). The relationship between impostor phenomenon and transformational leadership among students in STEM. *Current Psychology*, 42, 11195–11206. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-02358-3>
- Fink, S. K., Lepkowski, A., & Lynn, C. S. (2013). Undergraduate Student Leadership and Social Change. *Journal of College and Character*, 14(3), 241–252. <https://doi.org/10.1515/jcc-2013-0031>
- Flores, O. J., & Ahn, J. (2024). “Kids Have Taught Me. I Listen to Them”: Principals Legitimizing Student Voice in Their Leadership. *AERA Open*, 10. <https://doi.org/10.1177/23328584241232596>
- Gao, C., Khalid, S., Lianyu, C., & Tadesse, E. (2024). Integrated leadership for coherent school improvement in Ethiopia: The moderating role of transformational leadership on the relationship between instructional leadership and student academic achievement mediated by school improvement process. *Psychology in the Schools*, 61, 455–474. <https://doi.org/10.1002/pits.23065>
- Gao, S. Y., Chen, L. G., Huang, J. H., & Tsai, Y. Y. (2024). How and when college students' perception of teachers' entrepreneurial leadership affects entrepreneurial intention: a moderated serial mediation model. *Current Psychology*. <https://doi.org/10.1007/s12144-024-05949-y>
- Gu, H., Du, S., Jin, P., Wang, C., He, H., & Zhao, M. (2023). The role of leadership level in college students' facial emotion recognition: evidence from event-related potential analysis. *Cognitive Research*, 8, 73. <https://doi.org/10.1186/s41235-023-00523-9>
- Gutiérrez-González, M. A., Mejía-Toiber, J., & Montaudon-Tomas, C. (2023). Leadership for <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1259218>
- DeDiego A. C., Basma D., Chan C. D., Farrell I. C. Experiences of diversity, equity, and inclusion for doctoral students and new faculty in leadership development programs. *Journal of Counselor Leadership and Advocacy*. 2023. Vol. 11(1). P. 1–15. <https://doi.org/10.1080/2326716X.2023.2239241>
- Domínguez-Soto C., Labajo V., Labrador-Fernández J. The relationship between impostor phenomenon and transformational leadership among students in STEM. *Current Psychology*. 2023. Vol. 42. P. 11195–11206. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-02358-3>
- Fink S. K., Lepkowski A., Lynn C. S. Undergraduate Student Leadership and Social Change. *Journal of College and Character*. 2013. Vol. 14(3). P. 241–252. <https://doi.org/10.1515/jcc-2013-0031>
- Flores O. J., Ahn J. “Kids Have Taught Me. I Listen to Them”: Principals Legitimizing Student Voice in Their Leadership. *AERA Open*. 2024. Vol. 10. <https://doi.org/10.1177/23328584241232596>
- Gao C., Khalid S., Lianyu C., Tadesse E. Integrated leadership for coherent school improvement in Ethiopia: The moderating role of transformational leadership on the relationship between instructional leadership and student academic achievement mediated by school improvement process. *Psychology in the Schools*. 2024. Vol. 61. P. 455–474. <https://doi.org/10.1002/pits.23065>
- Gao S. Y., Chen L. G., Huang J. H., Tsai Y. Y. How and when college students' perception of teachers' entrepreneurial leadership affects entrepreneurial intention: a moderated serial mediation model. *Current Psychology*. 2024. <https://doi.org/10.1007/s12144-024-05949-y>
- Gu H., Du S., Jin P., Wang C., He H., Zhao M. The role of leadership level in college students' facial emotion recognition: evidence from event-related potential analysis. *Cognitive Research*. 2023. Vol. 8. P. 73. <https://doi.org/10.1186/s41235-023-00523-9>
- Gutiérrez-González M. A., Mejía-Toiber J., Montaudon-Tomas C. Leadership for the common good: Students' self-assessment

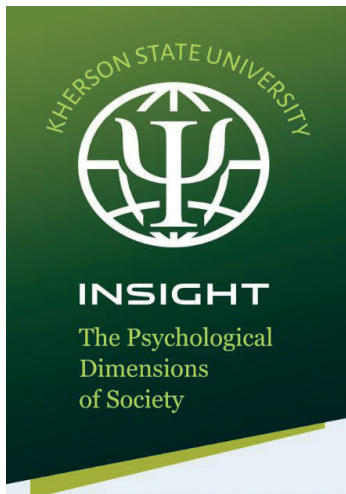
- the common good: Students' self-assessment in a mexican university. *Social Sciences & Humanities Open*, 8(1), 100602. <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2023.100602>
- Halian, I., Machynska, N., Lozynska, S., Nos, L., Derkach, Yu., Prots, M., & Popovych, I. (2020). Tolerance of uncertainty as a component of the process of life-creation of future educators. *Revista Inclusiones*, 7(SI), 512–528. <https://www.revistainclusiones.org/index.php/inclu/article/view/1307>
- Haw, J. Y., & King, R. B. (2023). Perceived need-supportive leadership, perceived need-supportive teaching, and student engagement: A self-determination perspective. *Social Psychology of Education*, 26, 1289–1319. <https://doi.org/10.1007/s11218-023-09790-2>
- Highfield, C., Webber, M., & Woods, R. (2024). Culturally Responsive Middle Leadership for Equitable Student Outcomes. *Education Sciences*, 14(3), 327. <https://doi.org/10.3390/educsci14030327>
- Hoian, I. M. (2021). Sotsial'no-psykholohichni osnovy samoorganizatsii molodi v umovakh suspil'nykh zmin [Social-psychological Foundations of Youth Self-Organization in the Conditions of Social Changes]. Kyiv: PVTB "LAT&K". URL: <https://elar.khmn.edu.ua/handle/123456789/15254>
- Hrynyova, M. V. (2022). Tlumachennya ponyattya "liderstvo" v suchasnomu dyskursi liderolohiyi [Interpretation of the concept of "leadership" in the modern discourse of leadership studies]. *Pedahohichni nauky: realiyi ta perspektyvy – Pedagogical sciences: realities and prospects*, 86, 67–72. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.86.13>
- Li, Y., Kendziora, K., Berg, J., Greenberg, M. T., & Domitrovich, C. E. (2023). Impact of a schoolwide social and emotional learning implementation model on student outcomes: The importance of social-emotional leadership. *Journal of School Psychology*, 98, 78–95. <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2023.01.006>
- Li, Z., Liu, W., & Li, Q. (2024). How Distributed Leadership Affects Social and Emotional Competence in Adolescents: The Chain Mediating Role of Student-Centered
- in a mexican university. *Social Sciences & Humanities Open*. 2023. Vol. 8(1). 100602. <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2023.100602>
- Halian I., Machynska N., Lozynska S., Nos L., Derkach Yu., Prots M., Popovych I. Tolerance of uncertainty as a component of the process of life-creation of future educators. *Revista Inclusiones*. 2020. Vol. 7(SI). P. 512–528. <https://www.revistainclusiones.org/index.php/inclu/article/view/1307>
- Haw J. Y., King R. B. Perceived need-supportive leadership, perceived need-supportive teaching, and student engagement: A self-determination perspective. *Social Psychology of Education*. 2023. Vol. 26. P. 1289–1319. <https://doi.org/10.1007/s11218-023-09790-2>
- Highfield C., Webber M., Woods R. Culturally Responsive Middle Leadership for Equitable Student Outcomes. *Education Sciences*. 2024. Vol. 14(3). P. 327. <https://doi.org/10.3390/educsci14030327>
- Гоян І. М. Соціально-психологічні основи самоорганізації молоді в умовах суспільних змін. Київ: ПВТП "LAT&K", 2021. 320 с. URL: <https://elar.khmn.edu.ua/handle/123456789/15254>
- Гриньова М. В. Тлумачення поняття "лідерство" в сучасному дискурсі лідерології. *Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2022. Вип. 86. С. 67–72. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.86.13>
- Li Y., Kendziora K., Berg J., Greenberg M. T., Domitrovich C. E. Impact of a schoolwide social and emotional learning implementation model on student outcomes: The importance of social-emotional leadership. *Journal of School Psychology*. 2023. Vol. 98. 2023. P. 78–95. <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2023.01.006>
- Li Z., Liu W., Li Q. How Distributed Leadership Affects Social and Emotional Competence in Adolescents: The Chain Mediating Role of Student-Centered Instructional Practices and Teacher Self-Efficacy. *Behavioral Sciences*. 2024. Vol. 14(2). P. 133. <https://doi.org/10.3390/bs14020133>
- Maisyaroh M., Juharyanto J., Budi Wiyono B., Mohd Nawi A., Amirul Adha M., Lesmana I. Unveiling the nexus of leadership, culture, learning

- Instructional Practices and Teacher Self-Efficacy. *Behavioral Sciences*, 14(2), 133. <https://doi.org/10.3390/bs14020133>
- Maisyaroh, M., Juharyanto, J., Budi Wiyono, B., Mohd Nawi, A., Amirul Adha, M., & Lesmana, I. (2024). Unveiling the nexus of leadership, culture, learning independence, passion trend-based learning, and teacher creativity in shaping digital student skills. *Social Sciences & Humanities Open*, 9, 100884. <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2024.100884>
- Ma, X., Shen, J., Reeves, P. L., Wu, H., Roberts, L., Zheng, Y., & Chen, Q. (2024). Effects of the “High Impact Leadership for School Renewal” Project on Principal Leadership, School Leadership, and Student Achievement. *Education Sciences*, 14(6), 600. <https://doi.org/10.3390/educsci14060600>
- Mclain, D. L. (1993). The Mstat-I: A New Measure of an Individual’s Tolerance for Ambiguity. *Educational and Psychological Measurement*, 53(1), 183–189. <https://doi.org/10.1177/0013164493053001020>
- Moreno, J. L. (1951). *Sociometry, experimental method and the science of society*. Beacon House, Inc. URL: <https://psycnet.apa.org/record/1951-08009-000>
- Perets, S., Davidovitch, N., & Lewin, E. (2023). Israeli Students’ Evaluations Regarding Leadership Education in Post-Primary Schools. *Education Sciences*, 13(10), 1017. <https://doi.org/10.3390/educsci13101017>
- Popovych, I., Borysiuk, A., Semenov, O., Semenova, N., Serbin, I., & Reznikova, O. (2022a). Comparative analysis of the mental state of athletes for risk-taking in team sports. *Journal of Physical Education and Sport*, 22(4), 848–857. <https://doi.org/10.7752/jpes.2022.04107>
- Popovych, I., Hoi, N., Koval, I., Vorobel, M., Semenov, O., Semenova, N., & Hrys, A. (2022b). Strengthening of student youth’s mental health using play sports. *Journal of Physical Education and Sport*, 22(6), 1384–1395. <https://doi.org/10.7752/jpes.2022.06174>
- Popovych, I., Hrys, A., Hoian, I., Mamchur, I., Babenko, A., & Fedyk, O. (2022c). Successfulness in teenagers’ sporting activities: comparative analysis of individual and team sports. *Journal of Physical Education and Sport*, 22(11), independence, passion trend-based learning, and teacher creativity in shaping digital student skills. *Social Sciences & Humanities Open*. 2024. Vol. 9. 100884. <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2024.100884>
- Ma X., Shen J, Reeves P. L., Wu H., Roberts L., Zheng Y, Chen Q. Effects of the “High Impact Leadership for School Renewal” Project on Principal Leadership, School Leadership, and Student Achievement. *Education Sciences*. 2024. Vol. 14(6). P. 600. <https://doi.org/10.3390/educsci14060600>
- Mclain D. L. The Mstat-I: A New Measure of an Individual’s Tolerance for Ambiguity. *Educational and Psychological Measurement*. 1993. Vol. 53(1). P. 183–189. <https://doi.org/10.1177/0013164493053001020>
- Moreno J. L. *Sociometry, experimental method and the science of society*. Beacon House, Inc. 1951. 300 p. URL: <https://psycnet.apa.org/record/1951-08009-000>
- Perets S., Davidovitch N., Lewin E. Israeli Students’ Evaluations Regarding Leadership Education in Post-Primary Schools. *Education Sciences*. 2023. Vol. 13(10). P. 1017. <https://doi.org/10.3390/educsci13101017>
- Popovych I., Borysiuk A., Semenov O., Semenova N., Serbin I., Reznikova O. Comparative analysis of the mental state of athletes for risk-taking in team sports. *Journal of Physical Education and Sport*. 2022a. Vol. 22(4). P. 848–857. <https://doi.org/10.7752/jpes.2022.04107>
- Popovych I., Hoi N., Koval I., Vorobel M., Semenov O., Semenova N., Hrys A. Strengthening of student youth’s mental health using play sports. *Journal of Physical Education and Sport*. 2022b. Vol. 22(6). P. 1384–1395. <https://doi.org/10.7752/jpes.2022.06174>
- Popovych I., Hrys A., Hoian I., Mamchur I., Babenko A., Fedyk O. Successfulness in teenagers’ sporting activities: comparative analysis of individual and team sports. *Journal of Physical Education and Sport*. 2022c. Vol. 22(11). P. 2886–2897. <https://doi.org/10.7752/jpes.2022.11365>
- Popovych I., Hudimova A., Bokhonkova Yu., Savchuk O., Hoian I., Shevchenko N. Dispositional Mental States of Internally Displaced University Teachers Under Martial Law: Gender

- 2886–2897. <https://doi.org/10.7752/jpes.2022.11365>
- Popovych, I., Hudimova, A., Bokhonkova, Yu., Savchuk, O., Hoian, I., & Shevchenko, N. (2023a). Dispositional Mental States of Internally Displaced University Teachers Under Martial Law: Gender Differences. *Journal of Education Culture and Society*, 14(2), 171–187. <https://doi.org/10.15503/jecs2023.2.171.181>
- Popovych, I., Kosmii, M., Hrys, A., Hoi, N., Dyhun, I., Hoian, I., & Nosov, P. (2023b). Pre-competition expectation profiles among junior athletes in the context of altered sporting conditions. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(10), 2551–2562. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.10293>
- Popovych, I., Radul, I., Radul, V., Geiko, Ie., Hoi, N., Sribna, O., & Tymosh, Yu. (2022d). Construction and comparison of mental resource complexes of male and female sports teams. *Journal of Physical Education and Sport*, 22(9), 2053–2061. <https://doi.org/10.7752/jpes.2022.09262>
- Prokhorenko, L., Popovych, I., Sokolova, H., Chumaieva, Yu., Kosenko, Yu., Razumovska, T., & Zasenkov, V. (2023). Gender differentiation of self-regulating mental states of athletes with disabilities: comparative analysis. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(2), 349–359. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.02042>
- Qibin, W., & Jingjing, W. (2024). A Study of Student Leadership Development in the Integration of Civic and Psychological Education Based on Social Cognitive Theory. *Applied Mathematics and Nonlinear Sciences*, 9(1), 1–16. <https://doi.org/10.2478/amns.2023.2.01305>
- Radul, V., Stryzhakov, A., Hornar, I., Radul, O., & Tkachenko, O. (2022). Research of future masters of pedagogy's socio-professional activity. *Amazonia Investiga*, 11(56), 18–27. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.56.08.2>
- Raievska, Y., Savchuk, J., Hulias, I., Khokhlov, A., Hoian, I., Syniakova, V., Soroka, O., & Lukashov, O. (2024). Mechanism of comparison in the structure of self-efficacy in junior athletes' sporting activities. *Journal of Physical Education and Sport*, 24(6), 1349–1359. <https://doi.org/10.7752/jpes.2024.06153>
- Rudyshyn, S., Truskavetska, I., Romanyuk, S., Vakal, A., & Hnatyuk, V. (2024). The role of motivation Differences. *Journal of Education Culture and Society*. 2023a. Vol. 14(2). P. 171–187. <https://doi.org/10.15503/jecs2023.2.171.181>
- Popovych I., Kosmii M., Hrys A., Hoi N., Dyhun I., Hoian I., Nosov P. Pre-competition expectation profiles among junior athletes in the context of altered sporting conditions. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023b. Vol. 23(10). P. 2551–2562. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.10293>
- Popovych I., Radul I., Radul V., Geiko Ie., Hoi N., Sribna O., Tymosh Yu. Construction and comparison of mental resource complexes of male and female sports teams. *Journal of Physical Education and Sport*. 2022d. Vol. 22(9). P. 2053–2061. <https://doi.org/10.7752/jpes.2022.09262>
- Prokhorenko L., Popovych I., Sokolova H., Chumaieva Yu., Kosenko Yu., Razumovska T., Zasenkov V. Gender differentiation of self-regulating mental states of athletes with disabilities: comparative analysis. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023. Vol. 23(2). P. 349–359. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.02042>
- Qibin W., Jingjing W. A Study of Student Leadership Development in the Integration of Civic and Psychological Education Based on Social Cognitive Theory. *Applied Mathematics and Nonlinear Sciences*. 2024. Vol. 9(1). P. 1–16. <https://doi.org/10.2478/amns.2023.2.01305>
- Radul V., Stryzhakov A., Hornar I., Radul O., Tkachenko O. Research of future masters of pedagogy's socio-professional activity. *Amazonia Investiga*. 2022. Vol. 11(56). P. 18–27. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.56.08.2>
- Raievska Y., Savchuk J., Hulias I., Khokhlov A., Hoian I., Syniakova V., Soroka O., Lukashov O. Mechanism of comparison in the structure of self-efficacy in junior athletes' sporting activities. *Journal of Physical Education and Sport*. 2024. Vol. 24(6). P. 1349–1359. <https://doi.org/10.7752/jpes.2024.06153>
- Rudyshyn S., Truskavetska I., Romanyuk S., Vakal A., Hnatyuk V. The role of motivation factors in education for the development of student's environmental leadership in HEIs. *Journal of Education and Learning (EduLearn)*. 2024. Vol. 18(1). P. 1–8. <https://doi.org/10.11591/>

- factors in education for the development of student's environmental leadership in HEIs. *Journal of Education and Learning (EduLearn)*, 18(1), 1–8. <https://doi.org/10.11591/edulearn.v18i1.21016>
- Shamir, B., & Eilam, G. (2005). "What's Your Story?" to Life-Stories Approach to Authentic Leadership Development. *The Leadership Quarterly*, 16, 395–417. <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2005.03.005>
- Sherer, M., Maddux, J. E., Mercandante, B., Prentice-Dunn, S., Jacobs, B., & Rogers, R. W. (1982). The Self-Efficacy Scale: Construction and Validation. *Psychological Reports*, 51(2), 663–671. <https://doi.org/10.2466/pr0.1982.51.2.663>
- Shi, L., Wu, Y., & Zhou, Y. (2024). Head teacher leadership behavior, class collective efficacy and school adjustment of junior high school students: A 2–2–1 multilevel mediation analysis. *School Psychology International*, 6(36). <https://doi.org/10.1177/01430343241236491>
- Siefken, K., Junge, A., & Laemmle, L. (2019). How does sport affect mental health? An investigation into the relationship of leisure-time physical activity with depression and anxiety. *Human Movement*, 20, 62–74. <https://doi.org/10.5114/hm.2019.78539>
- Shek, D. T. L., Zhu, X., Dou, D., & Tan, L. (2023). Self-leadership as an attribute of service leadership: Its relationship to well-being among university students in Hong Kong. *Frontiers Psychology*, 14, 1088154. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1088154>
- Shurr, J., Bouck, E. C., & McCollow, M. (2023). Administrator Perspectives on Teacher Leadership for Teaching Students with Extensive Support Needs Across Settings. *Exceptionality*, 32(3), 168–182. <https://doi.org/10.1080/09362835.2023.2287525>
- Tan, K. L., & Adams, D. (2021). Leadership Opportunities for Students with Disabilities in Co-Curriculum Activities: Insights and Implications. *International Journal of Disability, Development and Education*, 70(5), 788–802. <https://doi.org/10.1080/1034912X.2021.1904504>
- Тимошенко, В. (2024). Лідерство в умовах суспільних трансформацій. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-92>
- Wolniak G. C., Chen-Bendle E. C., Tackett J. L. edulearn.v18i1.21016
- Shamir B., Eilam G. "What's Your Story?" to Life-Stories Approach to Authentic Leadership Development. *The Leadership Quarterly*. 2005. Vol. 16. P. 395–417. <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2005.03.005>
- Sherer M., Maddux J. E., Mercandante B., Prentice-Dunn S., Jacobs B., Rogers R. W. The Self-Efficacy Scale: Construction and Validation. *Psychological Reports*. 1982. Vol. 51(2). P. 663–671. <https://doi.org/10.2466/pr0.1982.51.2.663>
- Shi L., Wu Y., Zhou Y. Head teacher leadership behavior, class collective efficacy and school adjustment of junior high school students: A 2–2–1 multilevel mediation analysis. *School Psychology International*. 2024. Vol. 6(36). <https://doi.org/10.1177/01430343241236491>
- Siefken K., Junge A., Laemmle L. How does sport affect mental health? An investigation into the relationship of leisure-time physical activity with depression and anxiety. *Human Movement*. 2019. Vol. 20. P. 62–74. <https://doi.org/10.5114/hm.2019.78539>
- Shek D. T. L., Zhu X., Dou D. Tan L. Self-leadership as an attribute of service leadership: Its relationship to well-being among university students in Hong Kong. *Frontiers Psychology*. 2023. Vol. 14. 1088154. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1088154>
- Shurr J., Bouck E. C., McCollow M. Administrator Perspectives on Teacher Leadership for Teaching Students with Extensive Support Needs Across Settings. *Exceptionality*. 2023. Vol. 32(3). P. 168–182. <https://doi.org/10.1080/09362835.2023.2287525>
- Tan K. L., Adams D. Leadership Opportunities for Students with Disabilities in Co-Curriculum Activities: Insights and Implications. *International Journal of Disability, Development and Education*. 2021. Vol. 70(5). P. 788–802. <https://doi.org/10.1080/1034912X.2021.1904504>
- Тимошенко В. Лідерство в умовах суспільних трансформацій. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-92>
- Wolniak G. C., Chen-Bendle E. C., Tackett J. L.

- ta suspil'stvo – Economy and society*, 59. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-92>
- Wolniak, G. C., Chen-Bendle, E. C., & Tackett, J. L. (2023). Exploring Gender Differences in Leadership Aspirations: A Four-Year Longitudinal Study of College Students from Adverse Backgrounds. *AERA Open*, 9. <https://doi.org/10.1177/23328584231183665>
- Yalçın, M. T., & Çoban, Ö. (2023). Effect of school leadership on student academic achievement: school level path variables. *Current Psychology*, 42, 21249–21262. <https://doi.org/10.1007/s12144-023-04886-6>
- Zavatska, N., Hoi, N., Kozmenko, O., Kosheleva, N., Zavatskyi, Y., & Yaremko, R. (2022). Empirical research of student leadership's content parameters. *Amazonia Investiga*, 11(51), 40–49. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.51.03.4>
- Exploring Gender Differences in Leadership Aspirations: A Four-Year Longitudinal Study of College Students from Adverse Backgrounds. *AERA Open*. 2023. Vol. 9. <https://doi.org/10.1177/23328584231183665>
- Yalçın M. T., Çoban Ö. Effect of school leadership on student academic achievement: school level path variables. *Current Psychology*. 2023. Vol. 42. P. 21249–21262. <https://doi.org/10.1007/s12144-023-04886-6>
- Zavatska N., Hoi N., Kozmenko O., Kosheleva N., Zavatskyi Y., Yaremko R. Empirical research of student leadership's content parameters. *Amazonia Investiga*. 2022. Vol. 11(51). P. 40–49. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.51.03.4>

**Соціальна психологія;
психологія соціальної
роботи**

**Social psychology;
psychology of social work**

<https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-4>

How to Cite (Style APA):

Tytarenko, T. (2024). Self-Recovery Practices of Ukrainian Civilians at the Beginning of the War: Subcultural Differences. *Insight: the psychological dimensions of society*, 12, 338–357. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-4>

Як цитувати (Стиль ДСТУ 8302: 2015):

Титаренко Т. Практики самовідновлення мирних мешканців України на початку війни: субкультурні відмінності. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2024. № 12. С. 338–357. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-4>

UDC 159.942.5“364”-047.44:613.8

Self-Recovery Practices of Ukrainian Civilian at the Beginning of the War: Subcultural Differences

Практики самовідновлення мирних мешканців України на початку війни: субкультурні відмінності

Received: March 21, 2024

Accepted: October 28, 2024

Tetiana Tytarenko*

Тетяна Титаренко*

Doctor of Psychological Sciences,
Full Member of the National Academy of
Educational Sciences of Ukraine,
Chief Researcher,

доктор психологічних наук, дійсний член
НАПН України,
головний науковий співробітник,
відділ соціальної
психології особистості,
Інституту соціальної
та політичної психології НАПН України,
Україна

Department of Social Psychology of Personality,
Institute of Social and Political Psychology of the
National
Academy of Educational Sciences of Ukraine,
Ukraine

<https://orcid.org/0000-0001-8522-0894>

<https://orcid.org/0000-0001-8522-0894>

Abstract

The purpose is to determine the configurations of self-preservation and recovery practices typical for representatives of different age subcultures under martial law. **Methods.** The sample included 169 civilians of Ukraine. Data collection was carried out in March – May 2022. The key research method was an online narrative on the topic “My life during the war”. The data were processed using descriptive, interpretive analysis, and descriptive statistics. Practices were coded according to the focus of efforts to overcome negative emotional states. **Results.** Representatives of different age subcultures turned to the following self-recovery practices: family-communicative, work/educational, household-relaxation, patriotic, meditative-spiritual, informational-analytical,

Анотація

Метою є визначення конфігурацій практик самозбереження і відновлення, характерних для представників різних вікових субкультур в умовах воєнного стану. **Методи.** До вибірки увійшли 169 мирних мешканців України. Збір даних проведено в березні – травні 2022 року. Ключовий метод дослідження – онлайн-наратив із теми “Моє життя під час війни”. Дані оброблено з використанням описових статистик. Кодування практик здійснено відповідно до фокусу зусиль, спрямованих на подолання негативних емоційних станів. **Результати.** Представники різних вікових субкультур зверталися до таких практик самовідновлення: сімейно-комунікативних, робочих/навчальних, побутово-релаксаційних, патріотичних,

* Corresponding author: tytarenkotm@gmail.com

* Автор-кореспондент: tytarenkotm@gmail.com

Self-Recovery Practices of Ukrainian Civilian at the Beginning of the War: Subcultural Differences

counselling-therapeutic, volunteer, and reflective-developmental; however, the ratio of these practices and their content in each subculture was unique. The individual-oriented health-care practices of the youth subculture were aimed at reducing their suffering, the interpersonally oriented practices of representatives of the early adulthood subculture were focused on the desire to preserve the life and health of loved ones, and the socially oriented practices in the mid-late adulthood concentrated on the dominance of the value of selflessness activities, realizing the need for one's own contribution to the approach of victory. **Discussion and conclusions.** The hypothesis about the self-restoration function of practices as a form of daily behavior is confirmed. The hypothesis regarding the specification of access to self-help practices in different age subcultures, which allows for the stabilization of the emotional state in one's own way, accept the external and internal restrictions determined by war conditions, rethink losses, needs, intentions, make adjustments to self-identification and sense-making, has received a certain evidence base. It is shown that the expansion of the range of health care practices implies a willingness to adequately and creatively deal with the military present; a willingness to accept help from others and provide support to one's environment; a willingness to accept and support oneself, to improve one's own professional and self-regulatory capabilities. Focusing on a person's subcultural characteristics will contribute to the targeted formation of such readiness and improve the targeting of educational, correctional, and rehabilitation interventions.

Keywords: age subculture, self-help practices, military conditions, negative emotional states, narrative method.

Introduction

The radical lifestyle changes provoked by the war affect the quality of adaptation, health, and self-regulation capabilities of most people in different ways. Continuous traumatic stress has a marked effect on a person's readiness for self-help, and identifying practices that are useful in this extraordinary and protracted situation is a timely research challenge.

When testing the network of symptoms of complex post-traumatic stress disorder (CPTSD)

медитативно-духовних, інформаційно-аналітичних, консультативно-терапевтичних, волонтерських і рефлексивно-розвивальних, але співвідношення цих практик та їх змістове наповнення у кожній субкультурі було своєрідним. Індивідуально-зорієнтоване здоров'язберігальне практикування молоді було спрямоване на зменшення власних страждань, міжособистісно-зорієнтоване практикування представників субкультури ранньої зрілості – на прагнення зберегти життя і здоров'я близьких, а соціально-зорієнтоване практикування в субкультурі середньо-пізньої зрілості – на домінування цінності безкорисливої діяльності, реалізації потреби власного внеску в наближення перемоги. **Дискусія і висновки.** Підтверджено гіпотезу про самовідновлювальну функцію практик як форми щоденної поведінки. Певну доказову базу отримала гіпотеза щодо специфікації звернення до практик самопомоги в різних вікових субкультурах, що дозволяє у власний спосіб стабілізувати емоційний стан, прийняти детерміновані воєнними умовами зовнішні й внутрішні обмеження, переосмислити втрати, потреби, інтенції, внести корективи в самоідентифікування та сенсопородження. Показано, що розширення діапазону здоров'язберігальних практик передбачає готовність адекватно й креативно ставитися до воєнного сьогодення; готовність приймати допомогу від інших і надавати підтримку своєму оточенню; готовність приймати й підтримувати себе, поліпшувати власні професійні та саморегулятивні можливості. Орієнтація на субкультурні характеристики людини сприятиме цілеспрямованому формуванню такої готовності й покращить таргетування едукативних, корекційних, реабілітаційних впливів.

Ключові слова: вікова субкультура, практики самопомоги, воєнні умови, негативні емоційні стани, наративний метод.

Вступ

Провокovanі війною радикальні зміни способу життя більшості людей по-різному позначається на якості їх адаптації, стані здоров'я, можливостях саморегуляції. Безперервний травматичний стрес має відчутний вплив на готовність людини до самопомоги, і визначити практики, які стають у пригоді в цій неординарній пролонгованій ситуації, – своєчасне дослідницьке завдання.

При тестуванні мережі симптомів комплексного посттравматичного стресового роз-

in Ukrainian civilians in the spring of 2022, emotional dysregulation (emotional numbing) and an acute sense of threat turned out to be the most noticeable (Levin et al., 2023). A study of the mental health of refugees, migrants, and internally displaced persons seeking psychological assistance in Ukraine and 24 EU countries conducted in June-July 2022 showed that more than half of the respondents needed help because they demonstrated a low level of psychological well-being, and 81.0% of respondents were at risk of depression and 57.0% had serious mental disorders (Asanov et al., 2023). It should be emphasized that even before the full-scale invasion in February 2022, the exacerbation of neurotic and mental disorders, manifestations of aggressive and conflictive behavior, alcohol abuse, tobacco, and other psychoactive substances was recorded among internally displaced persons (Kovalenko et al., 2021).

In general, Ukrainian society has demonstrated a fairly high degree of adaptability, as shown by the dynamics of five waves of representative surveys conducted since the beginning of the full-scale invasion. In all categories of respondents, psychological resilience was higher than indicators of physical condition, which may indicate psychological endurance, which is currently maintained against the background of gradually increasing physical exhaustion. About 40.0% of respondents were in a state of tension, and this tension increased with age, as opportunities to take care of themselves were narrowing, and material and other resources were decreasing (Tkalych, 2023).

The question remains as to how people of different age subcultures can reduce these tensions. In general, the subcultural affiliation of a person (Franklin et al., 2022) as a factor in the choice of behavioral patterns, particularly in dangerous situations, is currently not given enough attention, although it is known that subcultural values in a certain way shape and characterize people's critical attitude towards existing social orders (Sudakov & Lapina, 2021: 63), which cannot help but affect everyday practice.

In the context of this study, when talking about subculture, we will focus on the freedom of choice of each person of a certain biological age to choose the age subculture whose values they share and with whose representatives they identify

ладу (КПТСР) у цивільних мешканців України навесні 2022 року найбільш помітними виявилися емоційна дисрегуляція (емоційне заціпеніння) й загострене відчуття загрози (Levin et al., 2023). Проведене в червні-липні 2022 р. дослідження психічного здоров'я біженців, мігрантів, внутрішньо переміщених осіб, які зверталися за психологічною допомогою в Україні та в 24 країнах Європейського Союзу, показало, що більше половини респондентів потребують допомоги, оскільки демонструють низький рівень психологічного благополуччя, причому 81.0% мають ризик депресії, а в 57.0% зафіксовано серйозні психічні розлади (Asanov et al., 2023). Підкреслимо, що навіть до повномасштабного вторгнення в лютому 2022 р. у внутрішньо переміщених осіб зафіксовано загострення невротичних і психічних розладів, прояви агресивної та конфліктної поведінки, зловживання алкоголем, тютюном, іншими психоактивними речовинами (Kovalenko et al., 2021).

У цілому ж українське суспільство продемонструвало досить високу адаптивність, як показують у динаміці п'ять хвиль репрезентативного дослідження, проведених від початку повномасштабного вторгнення. У всіх категоріях респондентів психологічна життєстійкість виявилася вищою за показники фізичного стану, що може свідчити про психологічну витривалість, яка наразі зберігається на тлі поступового наростання фізичного виснаження. У напруженому стані перебуває близько 40.0% респондентів, і ця напруженість зростає з віком, бо звужуються можливості подбати про себе, зменшуються матеріальні та інші ресурси (Ткалич, 2023).

Залишається відкритим питання щодо способів зменшення цієї напруженості людьми різних вікових субкультур. Узагалі субкультурній належності людини (Franklin et al., 2022) як чинника вибору поведінкових патернів, зокрема в небезпечних ситуаціях, наразі не приділяють достатньо уваги, хоча відомо, що цінності субкультури певним чином формують і характеризують критичне ставлення людей до наявних соціальних порядків (Судakov, Лапіна, 2021: 63), що не може не позначатися на повсякденному практикуванні.

У контексті цього дослідження, говорячи про субкультуру, акцентуватимемо увагу на свободі вибору кожною людиною певного біологічного віку тієї вікової субкультури, цінності якої вона поділяє, з представниками якої ідентифікується. Виразник вікової субкульту-

Self-Recovery Practices of Ukrainian Civilian at the Beginning of the War: Subcultural Differences

themselves. Representatives of an age subculture declare their affiliation with it, even if their passport age does not yet or no longer coincides with the age of the majority of its followers.

The increasingly widespread online sociality, which did not exist in pre-internet societies, creates a considerable space for free choice of an age subculture. Online sociality manifests itself as the participation of subculture representatives in discussion groups, collaboration in e-journals, promotion of community pages on social networks, advertising of joint events, political and public activism in certain social movements (Guerra, 2020).

Different subcultures have different interpretations of certain individual and psychological characteristics of a person, including socially vulnerable ones, such as overweight or obesity. The subcultural approach creates an opportunity to eliminate the stigmatization of discriminated cultural groups (Liu et al., 2022), which, of course, has a positive impact on psychological health.

When it comes to self-help in difficult life circumstances, coping strategies focused on the problem and emotional response are often studied (Xu et al., 2023). At the same time, daily practices, which are habitual and routine actions that are the living fabric of human everyday life, remain overlooked. However, it is in practice that a person's readiness to react creatively to unexpected events, to urgently adjust their ideas, and modify the ways of their implementation in accordance with unpredictable life contexts is manifested (Sliusarevskiy et al., 2020: 97). These practices can be both individual-oriented and socially oriented.

Speaking about the possibilities of self-recovery for civilians in Ukraine who are experiencing the events of the war, it is worth turning to practices as repeated acts of everyday life, ways of accumulating and articulating life experience. It is desirable to investigate how practices help to stabilize one's own life, reduce the impact of traumatic events, and how practices help to preserve and restore psychological health to a certain extent. It is also necessary to check the subcultural peculiarities of choosing practices as repetitive forms of daily behavior acceptable to the majority of members of the subcultural community.

ри декларує власну належність до неї, навіть якщо його паспортний вік вже чи ще не співпадає з віком більшості її adeptів.

Неабиякий простір для вільного вибору вікової субкультури створює все більш розповсюджена онлайн-соціальність, якої не було в доінтернетних суспільствах. Онлайн-соціальність проявляється як участь представників субкультури в дискусійних групах, співпраця в електронних журналах, просування в мережах сторінок спільноти, рекламування спільних подій, політична та громадська активність в певних соціальних рухах (Guerra, 2020).

У різних субкультурах спостерігаємо різне трактування певних індивідуально-психологічних характеристик людини, включаючи такі соціально незахищені, як, наприклад, надмірна вага чи ожиріння. Субкультурний підхід створює можливість усунення стигматизації дискримінованих культурних груп (Liu et al., 2022), що безумовно позитивно впливає на психологічне здоров'я.

Коли йдеться про самодопомогу в складних життєвих обставинах, досить часто вивчають стратегії подолання, орієнтовані на проблему й емоційне відреагування (Xu et al., 2023). Водночас щоденні практики як звичні, рутинні дії, що є живою тканиною людської повсякденності, залишаються поза увагою. Хоча саме в практикуванні проявляється готовність людини креативно реагувати на несподівані події, терміново коригувати власні задуми та модифікувати способи їх реалізації відповідно до непрогнозованих життєвих контекстів (Слюсаревський та ін., 2020: 97), як індивідуально-зорієнтованих, так і соціально-зорієнтованих.

Говорячи про можливості самовідновлення мирних мешканців України, які переживають події війни, варто звернутися до практик як повторюваних актів повсякденного буття, способів акумуляції та артикуляції життєвого досвіду. Бажано дослідити, яким чином практики допомагають стабілізувати власне життя, зменшити вплив травматичних подій, яким чином через практикування вдається певною мірою зберегти й відновити психологічне здоров'я. Слід також перевірити субкультурні особливості вибору практик як повторюваних форм щоденної поведінки, прийнятних для більшості членів субкультурної спільноти.

Гіпотези дослідження: 1) самовідновлення є важливою функцією практик як форми щоденної поведінки, що забезпечує турботу людини про себе; 2) приналежність людини

Research hypotheses: 1) self-recovery is an important function of practices as a form of daily behavior that ensures a person's self-care; 2) belonging to a particular age subculture influences a person's choice of a set of self-healing practices that helps to improve the emotional state, the acceptance of restrictions determined by military conditions, the rethinking of losses, needs, and intentions.

The purpose is to determine the configuration of self-preservation and recovery practices typical for representatives of different age subcultures under martial law.

Methods

Methodology. The study was predominantly qualitative and was planned as phenomenological, as the extraordinary life experiences people had at the onset of the full-scale invasion needed to be captured as fully as possible. Writing stories about one's own life during the war involved verbalization, comprehension, and structuring of the experience. At the same time, such stories were a kind of individual act of resistance to the war events that interrupted the expected flow of life experience. The willingness to share their own story encouraged the respondents to integrate their traumas into the general life narrative (Parkes & McGarvey-Gill, 2023). The focus on narrative research was also related to the fact that people were not always ready to fill out questionnaires, as their stimulus material was not designed for such an exceptional experience that they gained. The applied narrative method, which includes both a thematic analysis and a focus on the multi-case research, made it possible to gain a deeper understanding of the individual psychological characteristics of the participants' experiences and took into account the different contexts of their everyday lives (Rodden-Aubut et al., 2020; Zasiakina et al., 2018).

Participants. A total of 169 respondents took part in the empirical study. The sample consisted of 78.0% women and 22.0% men. The age of the respondents ranged from 19 to 75 years. The sample included residents of 19 regions of Ukraine. The method of forming the group of participants was simple random selection, which avoids the influence of selection bias and ensures representativeness. The survey was conducted in March – May 2022, at the beginning of the full-

do тієї чи іншої вікової субкультури впливає на вибір нею комплексу самооздоровчих практик, що сприяє покращенню емоційного стану, прийняттю детермінованих військовими умовами обмежень, переосмисленню втрат, потреб, інтенцій.

Метою є визначення конфігурації практик самозбереження й відновлення, характерних для представників різних вікових субкультур у умовах воєнного стану.

Методи

Методологія. Дослідження носило переважно якісний характер і було заплановане як феноменологічне, оскільки надзвичайний життєвий досвід, який отримували люди на початку повномасштабного вторгнення, потребував якомога повнішої фіксації. Написання історій про власне життя під час війни передбачало вербалізацію, осмислення, структурування пережитого. Водночас подібні оповідання виступали своєрідним індивідуальним актом опору військовим подіям, які перервали очікуваний потік життєвого досвіду. Готовність поділитися власною історією спонукала респондентів до інтеграції їхніх травм, включення їх до загального життєвого наративу (Parkes, McGarvey-Gill, 2023). Орієнтація на наративне дослідження буда пов'язана також із тим, що люди не завжди були готові заповнювати анкети, стимульний матеріал яких не розрахований на такий винятковий досвід, який вони отримували. Застосований наративний метод, що включає як тематичний аналіз, так і орієнтацію на багатокейсове дослідження, дозволив глибше зрозуміти індивідуально-психологічні особливості учасників та врахувати різні контексти їхнього повсякдення (Rodden-Aubut et al., 2020; Zasiakina et al., 2018).

Учасники. В емпіричному дослідженні взяло участь 169 респондентів, вибірка складалася з 78.0% жінок, 22.0% чоловіків. Вік досліджуваних коливався від 19 до 75 років. До вибірки увійшли мешканці 19 регіонів України. Спосіб формування групи учасників – простий випадковий відбір, який дозволяє уникнути впливу вибіркового спотворення та забезпечує репрезентативність. Дослідження проведено в березні – травні 2022 року, на початку повномасштабного вторгнення російських військ в Україну, за допомогою Google Form.

Для порівняльного аналізу вікових субкультурних відмінностей вибірку було поділено на співставні за наповненням групи. Так, у

Self-Recovery Practices of Ukrainian Civilian at the Beginning of the War: Subcultural Differences

scale invasion of Ukraine by Russian troops, using Google form.

For the comparative analysis of age-related subcultural differences, the sample was divided into comparable groups. Thus, the “younger” group (Group 1) (19–34 years old) included 40 people; the “middle” group (Group 2) (35–49 years old) – 78 people; the “older” group (Group 3) (50–75 years old) – 51 people. Given the socio-psychological indicators of preferential age self-identification, the first group was attributed to the youth subculture, the second – to the early adulthood subculture, and the third – to the middle and late adulthood subculture. The third group combined representatives of two age subcultures, as there were not many participants who considered themselves to be of late adulthood (65 and older), and all of them, despite their retirement age, were still working, demonstrating a rather active life position in their narratives.

Procedures and Instruments. Respondents were asked to write stories on the topic “My life during the war”. The descriptive analysis of the full texts made it possible to identify significant semantic elements of the stories related to ways of overcoming the negative consequences of traumatic experience of the war. Then, using interpretive analysis, we identified the most typical self-help practices aimed at maintaining and restoring psychological health.

The study was based on the ethical principles of confidentiality, anonymity, and privacy. The participants were informed about the purpose and objectives of the study and its regenerative potential. After all, the anonymous verbalization of the experience has a psychotherapeutic effect without retraumatization, as the individuals themselves choose the episodes to cover.

Organization of Research. The self-preservation practices described by the respondents were coded according to the focus of their efforts to overcome or reduce their negative emotional states.

The following practice indicators were identified using nine meaningful descriptors: 1 – (family-communicative) – search for support in close relationships, communication with relatives, friends, caring for children, parents; 2 – (work/educational) – search for support in professional activity, study, creativity; 3 – (household, relaxation) – search for support in everyday

“молодшій” групі (група 1) (19–34 рр.) опинилося 40 осіб; у “середній” (група 2) (35–49 рр.) – 78 осіб; у “старшій” (група 3) (50–75 рр.) – 51 особа. Орієнтуючись на соціально-психологічні показники преферентної вікової самоідентифікації, першу групу було віднесено до молодіжної субкультури, другу – до субкультури ранньої зрілості, третю – до субкультури середньої та пізньої зрілості. У третій групі було об’єднано представників двох вікових субкультур, оскільки учасників, які віднесли себе до пізньої зрілості (65 і старші), виявилось небагато, і всі вони, незважаючи на пенсійний вік, ще працювали, демонструючи у власних наративах досить активну життєву позицію.

Процедура та інструменти. Респондентам було запропоновано написати історії з теми “Моє життя під час війни”. Проведений дескриптивний аналіз повних текстів дав змогу виокремити значущі смислові елементи історій, пов’язані зі способами подолання негативних наслідків травматичного воєнного досвіду. Далі за допомогою інтерпретативного аналізу було виділено найбільш типові практики самодопомоги, спрямовані на збереження й відновлення психологічного здоров’я.

Дослідження ґрунтувалося на етичних засадах конфіденційності, анонімності, приватності. Учасників було ознайомлено з метою та завданнями дослідження, його відновлювальним потенціалом. Адже анонімна вербалізація набутого досвіду має психотерапевтичний ефект без ретравматизації, оскільки людина сама обирає епізоди, які висвітлює.

Організація дослідження. Кодування описаних респондентами практик самозбереження відбувалося відповідно до фокусу зусиль, які вони спрямовували на подолання чи зменшення власних негативних емоційних станів. За допомогою дев’яти змістових дескрипторів було виділено такі індикатори практик: 1 – (рефлексивно-розвивальні) – пошук опори в близьких стосунках, спілкуванні з рідними, друзями, турботі про дітей, батьків; 2 – (робочі, навчальні) – пошук опори в професійній активності, навчанні, творчості; 3 – (побутово-релаксаційні) – пошук опори в буденних практиках – від сну, їжі, особистої гігієни, прибирання житла до тренувань (біг, плавання, ходьба), гумору, малювання, комп’ютерних ігор; 4 – (патріотичні) – пошук опори у вірі в ЗСУ, в Перемогу, майбутнє процвітання України, переживанні гордості бути українцем; 5 – (медитативно-духовні) – пошук опори у вірі, духовних практиках, молитві, медитації, спо-

practices – from sleeping, eating, personal hygiene, cleaning the house to training (running, swimming, walking), humor, drawing, computer games; 4 – (patriotic) – search for support in faith in the Armed Forces, in the Victory, in the future prosperity of Ukraine, in the feeling of pride in being a Ukrainian; 5 – (meditative-spiritual) – search for support in faith, spiritual practices, prayer, meditation, contemplation of nature (grass, trees, birds, dawn); 6 – (informational-analytical) – search for support in scrolling news from the front, listening to analysts, bloggers, reading telegram channels; 7 – (counseling-therapeutic) – search for support in consultations with a psychologist, psychotherapist, coach, participation in therapy groups, supervision; 8 – (volunteer) – finding support in volunteering, helping the Armed Forces, internally displaced people, people in the occupied territories, animals, etc.; 9 – (reflective-developmental) – search for support in working on oneself, developing new self-regulation skills; 0 – complete lack of attempts to overcome difficult emotional states, instead, immersion in suffering.

Statistical Analysis. Descriptive statistics were used to determine the frequencies of distribution of self-recovery practices in respondents of different subgroups, analysis of contingency tables to compare groups, and the nonparametric Kruskal-Wallis H test to identify differences in the number of practices in different age/subcultural groups. The analysis was conducted using SPSS v. 25.0.

Results

The absolute majority of the study participants (98.0%) mentioned or described in detail various self-help practices, both familiar, routine, and new, transformative ones in their stories about life during the war. There was an increase in the role of transformative practices in extreme military conditions, as traditional ones were often not enough, and people had to try new ways of self-support.

Despite the very difficult life conflicts of the first weeks of the war, most respondents tried to calm themselves and their environment, look for resources, regain their strength, and many people demonstrated their willingness to help “those who are worse off” and actively volunteer for the Armed Forces. Only 2.0% of respondents wrote that they did not believe in their ability to

гляданні природи (трава, дерева, птахи, світанок); 6 – (інформаційно-аналітичні) – пошук опори в скролінгу новин із фронту, слуханні аналітиків, блогерів, читанні телеграм-каналів; 7 – (консультативно-терапевтичні) – пошук опори в консультаціях психолога, психотерапевта, коуча, участі в терапевтичних групах, супервізії; 8 – (волонтерські) – пошук опори у волонтерстві, допомозі ЗСУ, переселенням, людям на окупованих територіях, тваринам тощо; 9 – (рефлексивно-розвивальні) – пошук опори в роботі над собою, формуванні нових навичок саморегуляції; 0 – повна відсутність спроб подолати складні емоційні стани, натомість – занурення у страждання.

Статистичне аналізування. Використано описові статистики для визначення частот розподілу практик самовідновлення в респондентів різних підгруп, аналіз таблиць сполучень для співставлення груп і непараметричний критерій H Крускала-Уоліса для виявлення відмінностей у кількості практик у різних вікових/субкультурних групах. Аналіз проведено з використанням програми SPSS v. 25.0.

Обмеження. Хоча результати дослідження будуть корисними для психологів, соціальних і медичних працівників, а також для широкого кола мешканців України, досліджувані практики самовідновлення виявлено на відносно невеликій вибірці і не можуть бути розповсюджені на велику сукупність постраждалих внаслідок війни людей. Крім того, у вибірці спостерігається відчутне превалювання жінок (78.0%). Цей аспект, як і мережевий спосіб збору даних, дещо знижує значущість висновків.

Результати

Абсолютна більшість учасників дослідження (98.0%) згадувала чи докладно описувала у власних історіях про життя під час війни різні практики самопомогі, як звичні, рутинні, так і нові, перетворювальні. Спостерігалось підвищення ролі перетворювальних практик у екстремальних воєнних умовах, адже традиційних часто не вистачало, і людині випадало пробувати нові способи самопідтримки. Незважаючи на дуже складні життєві колізії перших тижнів війни, більшість респондентів намагалася заспокоювати себе і своє оточення, шукати ресурси, відновлювати сили, а чимало людей демонструвало готовність допомагати “тим, кому гірше”, активно волонтерити для ЗСУ. Лише 2.0% респондентів написали, що не вірять у власну спроможність долати труднощі, витримувати емоційні перевантаження.

Self-Recovery Practices of Ukrainian Civilian at the Beginning of the War: Subcultural Differences

overcome difficulties and withstand emotional overload. They described their suffering in detail, plunged into a passive victim position, and waited for help from the outside.

Many people used two (40.0%), three (20.0%), or more practices to help them deal with fear, panic, depression, exhaustion, and powerlessness. Almost a third of the sample (28.0%) described one practice as effective for themselves. The number of such practices was on average higher for women than for men. This may be due to their more developed reflexivity, a deeper awareness of their problems and needs, and the ability to verbalize their experiences and tell others about them (indirectly evidenced by the large volumes of texts, the detail, and the elaboration of women's narratives).

Each of the intuitively chosen self-help practices became a search for support in oneself, one's environment, one's values, faith, ways of life, and forms of recreation. Thanks to practice, people began to cope with traumatic experiences, the avalanche of which they did not always have time to understand and assimilate. Filling the everyday life of war, the practices "gave strength to live", as the research participants put it.

Let us take a closer look at the subcultural peculiarities of using self-recovery practices.

Youth subculture. Let us look at the prevalence of practices typical for the youth subculture (Group 1) (Fig. 1). As well known, for representatives of this subculture, healthy and attractive appearance, energy, stress resistance, and endurance are of great importance, which ensures the desired status in study and work groups, and peer hangouts.

The practices that ensured the restoration of a healthy appearance, energy, and strength were household-relaxation routine practices, including sleep, eating, physical exercises, and various forms of recreation. The respondents often wrote: "I started to sleep a lot", "I eat to relieve stress", "I run every day to calm down". The girl stated with regret: "Some types of physical activity have disappeared (oriental martial arts section, work with horses), I would like to hope that it is temporary. Fitness and Pilates classes remain, but they have moved to an online format". This type of practice turned out to be the most common (52.5% of those who use them).

Вони докладно описували власні страждання, занурювалися в пасивну позицію жертви, очікували допомоги ззовні.

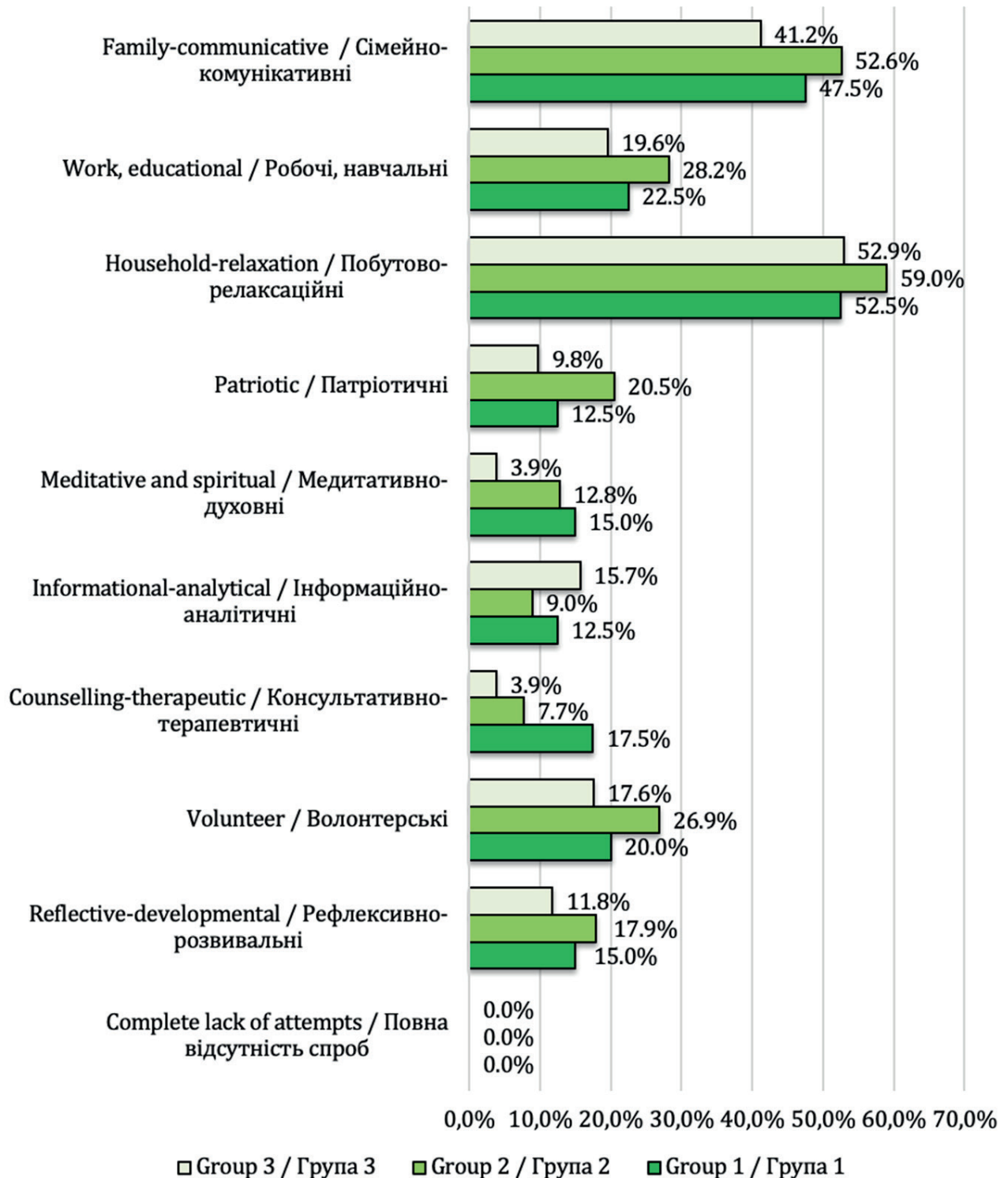
Чимало людей застосовували по дві (40.0%), три (20.0%) та більше практик, що допомагало їм боротися зі страхом, панікою, пригніченістю, виснаженням, безсиллям. Майже третина вибірки (28.0%) описувала одну практику як ефективну для себе. Кількість таких практик у жінок у середньому була вищою, ніж у чоловіків. Можливо, це пов'язано з більш розвинутою рефлексивністю, глибшим усвідомленням власних проблем і потреб, навичкою вербалізувати власні переживання, розповідати про них іншим (опосередковано про це свідчать значні обсяги текстів, докладність, деталізованість жіночих наративів).

Кожна з інтуїтивно обраних практик само-допомоги ставала пошуком опори в собі, своєму оточенні, своїх цінностях, вірі, способах життєдіяльності, формах відпочинку. Завдяки практикуванню людина починала справлятися з травматичним досвідом, лавину якого не завжди встигала усвідомити й асимілювати. Наповнюючи воєнну повсякденність, практики "дають сили жити", як формулювали учасники дослідження.

Розгляньмо детальніше субкультурні особливості використання практик самовідновлення.

Молодіжна субкультура. Погляньмо на поширеність практик, типових для молодіжної субкультури (група 1) (рис. 1). Як відомо, для представників цієї субкультури велику значущість мають здоровий і привабливий зовнішній вигляд, енергійність, стресостійкість, витривалість, що забезпечує бажаний статус у навчальних і робочих групах, тусовках ровесників.

Практиками, що забезпечували відновлення здорового зовнішнього вигляду, енергії і сил, були рутинні практики, серед яких – сон, їжа, фізичні вправи, різні форми відпочинку. Респонденти часто писали: "став дуже багато спати", "заїдаю стрес", "бігаю щодня, щоб заспокоїтися". Дівчина з жалем констатувала: "Зникли деякі види фізичної активності (секція зі східних одноборств, робота з кінями), хочеться сподіватися, що тимчасово. Залишилися заняття з фітнесу і пілатесу, проте вони перейшли в онлайн-формат". Саме такого типу практики виявилися найбільш поширеними (52.5% звертаються до них).

Примітка: група 1 – “молодша” група (19–34 рр.) n = 40 осіб; група 2 – “середня” група (35–49 рр.) n = 78 осіб; група 3 “старша” група (50–75 рр.) n = 51 особа.

Fig. I. Self-recovery practices typical for the studied groups (n = 169)

Рис. I. Практики самовідновлення, характерні для досліджуваних груп (n = 169)

Self-Recovery Practices of Ukrainian Civilian at the Beginning of the War: Subcultural Differences

The second most common are family-communicative practices of seeking support in close relationships and communication (47.5%). Every second respondent believed that contact with friends was the best way to switch gears, relax, and distract from disturbing thoughts. Some analyzed how exactly the war had changed their social circle and noticed how selectivity in contacts was growing. We read: "I stopped communicating with my Russian friend", "It has become the norm with many people to say 'How are you' at least once every few days", "I constantly discuss my problems with friends and relatives".

The basic practices of self-support, typical for the youth subculture, were household-relaxation and family-communicative practices. Their high prevalence indicates that exercise and communication are sufficiently effective in overcoming confusion, reducing anxiety, and restoring strength. Respondents often used them in parallel, together.

The third most common (22.5%) are work/educational practices that help young people immerse themselves in familiar and important activities and break away from the disturbing news feed. Both men and women wrote: "I am returning to professional development", "I am working remotely... studying".

The fourth place goes to volunteer practices (20.0%), when representatives of this age subculture donated money to the army, participated in providing soldiers with quality food, and engaged in other voluntary socially useful activities.

Counselling-therapeutic practices are in fifth place (17.5%). Quite a significant number of youth subculture representatives sought professional help to maintain their psychological health in traumatic military conditions.

This is followed by reflective-developmental practices (15.0%). Part of the youth subculture helped themselves by analyzing in detail the decisions made earlier, and draw about their correctness or incorrectness in the context of achieving security.

The least common practices in this subculture were patriotic (12.5%) and informational-analytical (12.5%). Relatively few representatives of the youth subculture tried to improve their emotional state by rethinking their nationality, changing the language of communication from Russian to Ukrainian, listening to political

На другому місці за поширеністю – комунікативні, сімейні практики пошуку підтримки в близьких стосунках, спілкуванні (47.5%). Кожен другий вважав, що контакти з друзями найкраще допомагають переключатися, відпочивати, відволікатися від тривожних думок. Дехто аналізував, як саме війна змінила коло спілкування, помічав, як зростає вибірковість у контактах. Читаємо: "Перестала спілкуватися з подругою-росіянку", "З багатьма людьми стало нормою хоча б раз на кілька днів перекинутися словами "Як ти?", "Постійно обговорюю свої проблеми з друзями і родичами".

Побутові й комунікативні практики самопідтримки виявилися базовими, типовими для молодіжної субкультури. Їх велика розповсюдженість свідчить про достатню ефективність фізичних вправ і спілкування для подолання розгубленості, зниження тривоги, відновлення сил. Нерідко респонденти використовували їх паралельно, спільно.

На третьому місці за поширеністю (22.5%) – робочі й навчальні практики, які допомагали молоді зануритися в знайому й важливу діяльність, відірватися від тривожної стрічки новин. І чоловіки, і жінки писали: "Повертаюся до професійного розвитку", "Працюю в дистанційному режимі... навчаюся".

На четвертому місці – практики волонтерські (20.0%), коли представники цієї вікової субкультури жертвували гроші на армію, брали участь у забезпеченні солдат якісною їжею, в інших добровільних суспільно корисних справах.

На п'ятому місці – консультативно-терапевтичні практики (17.5%). Досить значна частина представників молодіжної субкультури зверталася до спеціалістів, щоб допомогти собі зберегти психологічне здоров'я у травматичних воєнних умовах.

Далі йдуть рефлексивно-пізнавальні практики (15.0%). Частина молодіжної субкультури допомагала собі тим, що докладно аналізувала прийняті раніше рішення, робила висновки щодо їх правильності чи неправильності в контексті досягнення безпеки.

Найменш поширеними в цій субкультурі виявилися практики патріотичні (12.5%) та інформаційно-аналітичні (12.5%). Порівняно небагато представників молодіжної субкультури намагалися поліпшити свій емоційний стан, переосмислюючи національну належність, змінюючи мову спілкування з російської на українську, слухаючи політичних оглядачів,

observers, military analysts, and video bloggers.

To sum up, for the youth subculture, the search for support for self-recovery took place in intrapersonal and interpersonal contexts. The practices used by subculture members rarely went beyond these contexts into the wider society. Usually, the practices were dominated by familiar, routine ones, and there were not many new, transformative ones. Such cautious practice, mainly within the framework of what was already tested and known, was due to the prevalence of the existential landscape of life creation with its immersion in one's suffering, the dominance of the value of survival, and difficulties in seeing life prospects (Tytarenko et al., 2024).

Early adulthood subculture. Let us see if there are differences in the prevalence of self-renewal practices characteristic of the subculture of early adulthood (Group 2) (see Fig. 1).

For representatives of this subculture, maintaining and restoring their psychological health is a guarantee of self-realization and well-being, career growth, and the desired quality of life. In times of war, a healthy state also ensures a person's ability to effectively take care of their children and elderly parents, quickly adapt to new living conditions, earn money, retrain, and be able to help the army.

The first place in terms of prevalence in this group is also occupied by household-relaxation routine practices (59.0%), as in the case of representatives of the youth subculture, but the content of these practices is somewhat different. While the attention of the youth subculture is focused mainly on themselves, their physical shape, and appearance, representatives of the early adulthood subculture focus more on their relatives ("I try to be active, even go on short trips with my children").

Family-communicative practices are the second most common (52.6%), as in the youth subculture. However, while representatives of the youth subculture primarily sought family support or had fun with their peers, the representatives of the early adulthood subculture were helped by heart-to-heart conversations with their partners, communication with children, and caring for pets. Turning to communicative practices, representatives of this subculture showed care, took care of children and parents, and felt responsible not only for their condition but also for their recovery.

воєнних аналітиків, відеоблогерів.

Отже, для молодіжної субкультури пошук опори для самовідновлення відбувався у внутрішньоособистісних і міжособистісних контекстах. Практики, якими користувалися представники субкультури, нечасто виходили за межі цих контекстів у більш широкій соціум. Серед практик переважали звичні, рутинні, а нових, перетворювальних зустрічалося не так багато. Таке обережне практикування переважно в межах уже апробованого, відомого було зумовлене превалюванням екзистенційного ландшафту життєтворення з його зануреністю у власні страждання, домінуванням цінності виживання, складностями з баченням життєвих перспектив (Tytarenko et al., 2024).

Субкультура ранньої зрілості. Погляньмо, чи є відмінності в поширеності практик самовідновлення, характерних для субкультури ранньої зрілості (група 2) (див. рис. 1).

Для представників цієї субкультури підтримка й відновлення власного психологічного здоров'я є гарантією самореалізації і добробуту, кар'єрного зростання та бажаної якості життя. А під час війни здоровий стан ще й забезпечує здатність людини ефективно турбуватися про своїх дітей і старих батьків, швидко адаптуватися в нових умовах життя, заробляти гроші, перекваліфіковуватися, мати змогу допомагати армії.

На першому місці за поширеністю в цій групі теж опинилися практики рутинні, побутові (59.0%), як і в представників молодіжної субкультури, але зміст практик зафіксовано дещо інакший. Якщо увага молодіжної субкультури прикута переважно до себе, власної фізичної форми, зовнішнього вигляду, то представники субкультури ранньої зрілості зосереджуються більше на своїх рідних ("Намагаюся бути активною, навіть їздимо з дітьми в недалеких мандрівки").

На другому місці за поширеністю – сімейні, комунікативні практики (52.6%), як і в молодіжній субкультурі. Але якщо представники молодіжної субкультури насамперед шукали в сім'ї підтримку чи відпочивали з ровесниками, то представникам субкультури ранньої зрілості допомагали душевні розмови з партнером, спілкування з дітьми, догляд за домашніми тваринами. Звертаючись до комунікативних практик, представники цієї субкультури проявляли турботу, піклувалися про дітей і батьків, відчували відповідальність не лише за власний стан, а й за їхнє відновлення.

На третьому місці за поширеністю – прак-

Self-Recovery Practices of Ukrainian Civilian at the Beginning of the War: Subcultural Differences

Work and educational practices were the third most common (28.2%). Representatives of the early adulthood subculture sought support not only in the usual professional activity, but was also ready to engage in creative experiments and look for other forms of earning money in difficult life circumstances. They learnt to weave nets for the frontline after taking online classes with students, mastered new methods of work, and sought solace in creativity.

The fourth place was taken by volunteer practices (26.9%), which were presented much more clearly than in the youth subculture. Representatives of the early adulthood subculture perceived volunteering as a resourceful activity for themselves, which improved their self-regulation, adaptability, and self-esteem. Thanks to volunteering, they felt less lonely and found like-minded people in their new living conditions.

Representatives of the early adulthood subculture ranked patriotic practices of self-recovery in fifth place (20.5%). This parameter shows a marked difference from the youth subculture. For the representatives of the early adulthood subculture, it was important to see how the world united in support of Ukraine, how the Russian-speaking city of Kharkiv became vividly pro-Ukrainian, and how pride in their nation gave and is giving them strength to live and win.

Reflective-developmental practices are the sixth most common (17.9%). Representatives of the early adulthood subculture wrote about the positive internal changes they saw in themselves, how they learned to appreciate every moment of life, how they were happy to be alive every day, and how they reviewed their contacts and kept only the real ones. They noticed that the war had strengthened their charity, willpower, desire to help, love for their families, and compassion. In their opinion, previous experience, inner stability, the ability to build strategic plans, thinking through worst-case scenarios, and the willingness to act productively in any circumstances helped them to recover.

Informational-analytical (9.0%) and counselling-therapeutic practices (7.7%) were the least represented in this subculture. Some people tried to limit their reading of the news, focusing only on the situation at the front and thus preserving their energy and capacity for work. Some people attended therapy groups, believing that it adds self-understanding and strength.

тики робочі, навчальні (28.2%). Представник субкультури ранньої зрілості шукав опору не лише у звичній професійній діяльності, а й був готовим у складних життєвих обставинах до творчих експериментів, до пошуку інакших форм заробляння грошей. Він учився плести сітки для фронту після онлайн-занять із студентами, опановував нові методи роботи, шукав розраду у творчості.

На четвертому місці – волонтерські практики (26.9%), які були представлені значно більш виразно, ніж у молодіжній субкультурі. Представники субкультури ранньої зрілості сприймали волонтерство як ресурсну для себе діяльність, що поліпшувало їхню саморегуляцію, адаптивність, самоповагу. Завдяки волонтерству вони відчували себе не такими самотніми, знаходили однодумців у нових умовах проживання.

На п'ятому місці у представників субкультури ранньої зрілості були патріотичні практики самовідновлення (20.5%). За цим параметром зафіксовано виражену відмінність від молодіжної субкультури. Для представників субкультури ранньої зрілості важливо було бачити, як світ об'єднався, підтримуючи Україну, як російськомовне місто Харків стало яскраво проукраїнським, як гордість за власну націю давала і дає сили жити та перемагати.

На шостому місці за поширеністю – практики рефлексивно-пізнавальні (17.9%). Представники субкультури ранньої зрілості писали про те, які позитивні внутрішні зміни бачили в собі, як навчилися цінувати кожен мить життя, як раділи щодня тому, що живі, як переглянули контакти й залишили тільки справжні. Вони помічали, що війна посилила їхнє милосердя, силу волі, бажання допомагати, любов до рідних, співчуття. На їхню думку, самовідновленню допомагав попередній досвід, внутрішня сталість, уміння будувати стратегічні плани, продумування гірших сценаріїв і готовність продуктивно діяти за будь-яких обставин.

Найменше були представлені в цій субкультурі інформаційно-аналітичні (9.0%) й консультативно-терапевтичні практики (7.7%). Хтось намагався обмежити читання новин, зосереджуючись лише на ситуації на фронті і в такий спосіб зберігаючи енергію та працездатність. Дехто відвідував терапевтичні групи, вважаючи, що це додає саморозуміння і сил.

Отже, для представників субкультури ранньої зрілості пошук опори для самовідновлення зосереджувався насамперед на міжособистісних контекстах. Рутинні практики

Therefore, for the representatives of the early adulthood subculture, the search for support for self-recovery was primarily focused on interpersonal contexts. Routine practices were combined with new, transformative practices. The content of the practice in this subculture was determined by the predominance of the life-landscape of care, with the desire to preserve the life and health of relatives and friends, readiness to radically change life for the sake of the family, and the existence of a life perspective of a secure family future (Tytarenko, 2024).

Mid-late adulthood subculture. The motivation for using self-recovery practices in the mid-late adulthood subculture was the desire for further professional self-realization and preservation of the existing level of well-being, which was becoming problematic during the war (Group 3) (see Fig. 1). Nevertheless, those people who were aware of the importance of psychological health sought to maintain physical activity and avoid becoming addicted to alcohol as a means of quick relaxation. For the representatives of this subculture, the motivation for self-support included, in addition to moderate physical activity and proper nutrition, the prevention of somatic diseases, the ability to seek medical care, and the presence of a family circle. Self-recovery was motivated by the desire to communicate more with children and grandchildren, which filled life with meaningful meanings.

Most often in this age subculture, as in the previous ones, there was an appeal to household-relaxation practices (52.9%), although the content of such practices varied. The emphasis was placed on daily hygiene procedures, rest, moderate physical activity, cooking, and gardening. All of these practices were aimed at improving mental and somatic health, maintaining work capacity, and the ability to help others.

Family-communicative practices were in second place in terms of prevalence (41.2%), significantly prevailing over other practices. A man aged 58 wrote: "Relationships have become more sincere and attentive... The desire to help, at least with a word, prevails... It hurts to see children suffering... I find time to communicate with friends, family, and colleagues". A woman aged 74 admitted: "I am saved by my family, children, and grandson. Mutual understanding, respect, appreciation of each other, care, and responsibility – this has cemented the family, which was already

поєднувалися з практиками новими, перетворювальними. Зміст практикування був зумовлений переважанням для цієї субкультури насамперед життєвого ландшафту турботи з його прагненням зберегти життя і здоров'я рідних та близьких, готовністю кардинально змінювати життя заради сім'ї, наявністю життєвої перспективи безпечного сімейного майбутнього (Tytarenko, 2024).

Субкультура середньої й пізньої зрілості. Мотивацією для використання практик самовідновлення в субкультурі середньої й пізньої зрілості було бажання подальшої професійної самореалізації та збереження наявного рівня добробуту, що під час війни стає проблематичним (група 3) (див. рис. 1). І все ж ті люди, які усвідомлювали значущість психологічного здоров'я, прагнули зберегти фізичну активність як засіб швидкої релаксації. Для представників цієї субкультури мотивація самопідтримки охоплювала, крім помірної фізичної активності, правильного харчування, ще й профілактику соматичних захворювань, можливість звертатися за медичною допомогою і наявність сімейного кола. Мотивувало для самовідновлення бажання більше спілкуватися з дітьми і внуками, що наповнювало власне життя значущими сенсами.

Найбільш поширеними практиками самовідновлення в цій віковій субкультурі, як і в попередніх, було звернення до практик побутових (52.9%), хоча зміст таких практик змінювався. Акцент робили на щоденних гігієнічних процедурах, відпочинку, помірній фізичній активності, кулінарії, садівництві. Усі ці практики були спрямовані на поліпшення психічного й соматичного стану, підтримку працездатності, здатності допомагати іншим.

На другому місці за поширеністю знаходилися практики сімейні, комунікативні (41.2%), і ці два типи практик відчутно переважували порівняно з іншими. Чоловік 58 років писав: "Стосунки стали більш щирими й уважними... Бажання допомогти хоча б словом переважає... Боляче бачити, як страждають діти... Знаходжу час для комунікації з друзями, близькими і колегами". Жінка 74 років зізнавалася: "Рятує сім'я, діти й онук. Взаєморозуміння, повага, цінування кожним кожного, турбота, відповідальність – це зцементувало родину, яка і до того була дружною".

На третьому місці – практики робочі (19.6%). Представники субкультури налаштували себе на робочий марафон, збільшували

Self-Recovery Practices of Ukrainian Civilian at the Beginning of the War: Subcultural Differences

friendly”.

The third place goes to work/educational practices (19.6%). Representatives of the subculture set themselves up for a work marathon, increasing the number of working hours, while worrying about their children’s excessive workload.

Volunteer practices are in fourth place (17.6%). A representative of this subculture shared her thoughts: “The desire to help others, at least on a volunteer basis, has increased... The unification of people, the desire to support each other is a resource”. Another woman said that she bakes goodies as a volunteer and that she and her husband volunteer in their village.

Informational-analytical practices are in fifth place (15.7%). Representatives of the mid-late adulthood subculture not only immersed themselves in the news, but also found it important to read materials that discussed imposing sanctions against the enemy, ways to overcome corruption in our country, and the state’s economic plans for the future. Such knowledge allowed them to shift their attention from their fears and anxieties to other, more productive contexts.

The sixth place goes to reflective and cognitive practices (11.8%). Representatives of the middle and late adulthood tried to gain positive experience, worked on themselves, and used different forms of self-awareness and comprehension of the situation compared to those before the war, and wrote about it as about a useful practice.

The seventh place in the mid-late adulthood subculture is occupied by patriotic practices, and only 9.8% of respondents used them as a way of self-support and self-regeneration. Meditative-spiritual practices (3.9%) and counselling-therapeutic practices (3.9%) were used very rarely.

For this subculture, the landscape of service far from egocentrism and individualism was the most common, with its dominance of the value of unselfish activity, the need for one’s contribution to the future victory, and further restoration of one’s city, region, and country (Tytarenko et al., 2024). It was the value-meaning characteristics of the service landscape that left their mark on the choice of self-renewal practices and their focus.

Significant differences in the number of recovery practices used were found between age subcultures. Representatives of the early adulthood subculture had the largest number

кількість робочих годин, водночас турбуючись про надмірне навантаження своїх дітей.

На четвертому місці – волонтерські практики (17.6%). Представниця цієї субкультури поділилася роздумами: “Зросло бажання допомагати іншим, принаймні на засадах волонтерства... Ресурсним є об’єднання людей, бажання підтримувати одне одного”. Інша жінка розповіла, що випікає смаколики як волонтер, що вони разом із чоловіком волонтерять у своєму селищі.

На п’ятому місці – інформаційно-аналітичні практики (15.7%). Представники субкультури середньої й пізньої зрілості не лише занурювалися в новини – для них важливими були також матеріали, в яких йшлося про введення санкцій проти ворога, способи подолання корупції в нашій країні, економічні плани держави на майбутнє. Такі знання давали їм змогу перемикає увагу з власних страхів і тривоги на інші, більш продуктивні контексти.

На шостому місці – рефлексивно-пізнавальні практики (11.8%). Представники субкультури середньої й пізньої зрілості старалися здобувати позитивний досвід, працювали над собою, використовували інакші форми самоусвідомлення та осмислення ситуації порівняно з тими, які були до війни, й писали про це як про корисну практику.

На сьомому місці в субкультурі середньої й пізньої зрілості – практики патріотичні, і до них як до способу самопідтримки й самовідновлення зверталися лише 9.8% респондентів. Зовсім рідко використовували практики духовні, споглядальні (3.9%) та практики консультативно-терапевтичні (3.9%).

Для цієї субкультури найбільш поширеним був далекий від егоцентризму та індивідуалізму ландшафт служіння з його домінуванням цінності безкорисливої діяльності, потребою власного внеску в майбутню перемогу й подальше відновлення власного міста, регіону, країни (Tytarenko et al., 2024). Саме ціннісно-сміслові характеристики ландшафту служіння накладали свій відбиток на вибір практик самовідновлення та їхню спрямованість.

Між віковими субкультурами виявлено значущі відмінності в кількості використовуваних практик відновлення. Найбільше різноманітних практик було в арсеналі представників субкультури ранньої зрілості, а найменше – у представників субкультури середньої й пізньої зрілості. Можливо, представники молодіжної субкультури ще не володіють великим арсеналом таких практик, а представники суб-

of different practices, while representatives of the mid-late adulthood subculture had the smallest number of different practices. Perhaps, representatives of the youth subculture do not yet possess a large arsenal of such practices, while representatives of the mid-late adulthood subculture no longer believe in their strength, think that it is too difficult to maintain health, and self-help is not the main thing here.

Discussion

The novelty of the conducted study is primarily related to its methodology, which involved narrative, descriptive, and interpretive analysis of life stories. The respondents demonstrated their willingness to reflect on their traumatic experiences, lifestyle changes, and losses at the very beginning of the acute phase of the Russian-Ukrainian armed conflict. The content of the received life stories and the multidimensionality of their further analysis can be seen, for example, in a collective study (Tytarenko et al., 2024), which, based on changes in the respondents' value-meaning sphere, life trajectory, and vision of the future, identified the types of life landscapes that were actualized in Ukrainians during the war.

This paper focuses on a different aspect of narrative research, namely, the analysis of self-recovery practices that were tested intuitively and subsequently assessed by respondents as effective. Such phenomenological studies of the experience of self-support gained during the war are still rare in the academic literature, unlike the more common quantitative studies (Kovalenko et al., 2021; Tkalych, 2023; Asanov et al., 2023; Levin et al., 2023).

The identification of widespread self-preservation practices aimed at improving one's own emotional states, restoring strength, and the ability to help others contributed to confirming the hypothesis of the self-restorative function of such practices in difficult life circumstances.

The choice of self-help methods is influenced by numerous factors, including individual psychological and socio-psychological ones. Individual ways of responding to difficult life situations and the use of coping strategies are being studied more actively (Parkes & McGarvey-Gill, 2023; Xu et al., 2023; Yu et al., 2020), for example, the dependence of the choice of response on emotional intelligence (Chandra, 2021) or psychological resilience (Poulus et al., 2020). At

культури середньої й пізньої зрілості вже не вірять у власні сили, вважають, що зберегти здоров'я надто важко, і самодопомога тут не головне.

Дискусія

Новизна проведеного дослідження пов'язана насамперед із його методологією, що передбачала наративний, дескриптивний, інтерпретаційний аналіз життєвих історій. Респонденти продемонстрували готовність осмислювати свої гострі переживання, зміни способу життя, втрати на самому початку гострої фази російсько-українського воєнного конфлікту. Змістову наповненість отриманих життєвих історій, багатоаспектність їх подальшого аналізу можна побачити, звернувшись, наприклад, до колективного дослідження (Tytarenko et al., 2024), в якому на основі змін у ціннісно-смісловій сфері респондентів, траєкторії життя та бачення майбутнього визначено типи життєвих ландшафтів, які актуалізувалися в українців під час війни.

У цій роботі обрано інший аспект дослідження наративів, а саме: аналіз практик самовідновлення, які апробувалися інтуїтивно і надалі оцінювалися респондентами як ефективні. Подібні феноменологічні дослідження набутого під час війни досвіду самопідтримки поки що є рідкістю в академічній літературі на відміну від більш поширених досліджень кількісних (Kovalenko et al., 2021; Ткалич, 2023; Asanov et al., 2023; Levin et al., 2023).

Визначення розповсюджених практик самозбереження, спрямованих на покращення власних емоційних станів, відновлення сил, здатності допомагати іншим, сприяло підтвердженню гіпотези про самовідновлювану функцію подібного практикування у складних життєвих обставинах.

На вибір способів самопомоги впливають численні чинники, індивідуально-психологічні й соціально-психологічні. Індивідуальні способи реагування на складні життєві ситуації, використання копінг-стратегій вивчають активніше (Parkes, McGarvey-Gill, 2023; Xu et al., 2023; Yu et al., 2020), наприклад, залежність вибору способу реагування від емоційного інтелекту (Chandra, 2021) чи від психологічної стійкості (Poulus et al., 2020). Водночас вплив соціально-психологічних чинників на способи самопомоги, до яких звертається людина, не є настільки очевидним. У цьому контексті дослідження ролі спільноти, субкультури в саморегуляції емоційного стану людини відкри-

Self-Recovery Practices of Ukrainian Civilian at the Beginning of the War: Subcultural Differences

the same time, the influence of socio-psychological factors on the methods of self-help that a person turns to is not so obvious. In this context, the study of the role of community and subculture in the self-regulation of a person's emotional state opens up new opportunities.

Some of the self-help techniques studied during COVID may be of practical relevance in wartime and post-war societies, as they are somewhat similar to the self-recovery practices discussed in this article. Active coping strategies and increased social support used during the COVID-19 pandemic are significantly correlated with reduced psychological stress and can serve as a basis for psychological interventions (Yu et al., 2020).

Attempts to overcome the stress caused by the COVID-19 pandemic included the following practices: daily exercise, yoga and meditation, watching films, listening to music, reading books, spending time with children, partners, and family members, engaging in gardening and other habitual hobbies, as well as cleaning and cooking (Rahman et al., 2020). However, we did not find volunteer, patriotic, or reflective cognitive practices in this list that specified areas of psychological assistance to the population during the war.

The importance of the subcultural approach to improving the effectiveness of health promotion interventions aimed at members of each subculture (Mijas et al., 2020) will, in our opinion, continue to grow. Representatives of different subcultures have different perceptions of the value of health and their responsibility for their self-recovery. This is due to both different value orientations and the popularity of certain practices associated with healthy or unhealthy lifestyles in each subculture. Therefore, the study of subcultural influences on the ability to overcome the harmful effects of continuous traumatic stress during war is an important socio-psychological aspect of the problem, which actualizes a new area of theoretical research and contributes to the practical significance of the obtained results.

The research into configurations of self-preservation and recovery practices typical for representatives of different age subcultures contributed to the partial confirmation of the hypothesis that there is a relationship between age subculture (youth, early adulthood, and mid-late adulthood) and widespread self-care

ває нові можливості.

Деякі способи самодопомоги, які вивчали під час ковіду, можуть мати практичну значущість у воєнних і повоєнних суспільствах, оскільки дещо схожі з практиками самовідновлення, розглянутими в цій статті. Активні стратегії подолання та посилення соціальної підтримки, що використовували під час пандемії COVID-19, значною мірою корелюють зі зменшенням психологічного стресу та можуть служити основою для психологічного втручання (Yu et al., 2020).

Спроби подолати стрес, спровокований пандемією COVID-19, включали такі практики: щоденні фізичні вправи; йогу та медитацію; прагнення передивлятися фільми, слухати музику, читати книжки; проводити час із дітьми, партнерами, членами сім'ї; бажання займатися садівництвом, іншими звичними хобі; прибиранням, готуванням їжі (Rahman et al., 2020). Щоправда, ми не зустріли в цьому списку практик волонтерських, патріотичних чи рефлексивно-пізнавальних, які специфікували напрямки психологічної допомоги населенню під час війни.

Значущість субкультурного підходу для підвищення ефективності втручань із зміцнення здоров'я, спрямованих на членів кожної субкультури (Mijas et al., 2020), на нашу думку, ще буде підвищуватися. Представники різних субкультур мають несхожі уявлення як про цінність здоров'я, так і власну відповідальність за його самовідновлення. Це зумовлено як відмінними ціннісними орієнтирами, так і популярністю в кожній субкультурі певних практик, що асоціюються зі здоровим чи нездоровим способами життя. Тому вивчення субкультурних впливів на можливості подолання шкідливих наслідків безперервного травматичного стресу під час війни є важливим соціально-психологічним аспектом проблеми, що актуалізує нову зону теоретичного пошуку та сприяє підвищенню практичної значущості отриманих результатів.

Проведений пошук конфігурацій практик самозбереження й відновлення, характерних для представників різних вікових субкультур, сприяв частковому підтвердженню гіпотези про наявність взаємозв'язку між віковою субкультурою (молодіжною, ранньої зрілості й середньо-пізньої зрілості) та розповсюдженими самооздоровчими практиками. Хоча статистичний аналіз показав лише відмінності у використанні найбільш і найменш розповсюджених практик, нарративний аналіз мотивації

practices. Although the statistical analysis showed only differences in the use of the most and least widespread practices, the narrative analysis of the motivation and direction of the choice of certain practices made it possible to see differences between subcultures in this parameter.

The targeting of such external interventions is ensured by the identified configurations of self-recovery practices during the war, which are characteristic of different age subcultures. For youth, these are practices aimed at self-expression and easing the identity crisis; for early adulthood, these are practices that ensure professional success, self-realization, and unlocking one's potential; for middle adulthood, these are practices that guarantee an increase in social significance, competitiveness, and maintain an appropriate level of psychological well-being; for late adulthood, these are practices of maintaining physical activity, restoring emotional stability, family and friendship support, timely treatment, and rehabilitation after illnesses.

Expanding the range of health-preserving practices implies a willingness to deal adequately and creatively with the military situation; a willingness to accept help from others and provide support to one's environment; a willingness to accept and support oneself, and to improve one's own professional and self-regulatory capabilities. The study of subcultural influences on self-recovery in wartime can become the basis for productive educational, training, correctional, and rehabilitation technologies to support a healthy lifestyle.

Conclusions

The hypothesis that self-restoration is an important function of practices that manifest themselves as adaptive ways of caring for oneself has been confirmed. The practices are means of self-recovery and support the motivation to maintain health, which is especially suffering in times of war.

Widespread types of practices, which, to varying degrees, achieve the intermediate goals of maintaining and restoring psychological health, are family-communicative, work/educational, household-relaxation, patriotic, meditative-spiritual, informational-analytical, counselling-therapeutic, volunteer, and reflective-developmental.

The second hypothesis regarding the

і спрямованості вибору тих чи інших практик дав змогу побачити відмінності між субкультурами за цим параметром.

Таргетованість подібних зовнішніх втручань забезпечують виявлені конфігурації практик самовідновлення під час війни, характерні для різних вікових субкультур. Для юнацтва – це практики, спрямовані на самовираження й послаблення кризи ідентичності; для молодості – практики, що забезпечують професійний успіх, самореалізацію, розкриття власного потенціалу; для зрілого віку – практики, що гарантують підвищення соціальної значущості, конкурентоспроможності, підтримують відповідний рівень психологічного благополуччя; для віку пізньої зрілості – це практики збереження фізичної активності, відновлення емоційної стабільності, сімейної і дружньої підтримки, вчасного лікування й реабілітації після захворювань.

Розширення діапазону здоров'язберігальних практик передбачає готовність адекватно й креативно ставитися до воєнного сьогодення; готовність приймати допомогу від інших і надавати підтримку своєму оточенню; готовність приймати й підтримувати себе, поліщувати власні професійні та саморегулятивні можливості. Дослідження субкультурних впливів на самовідновлення у воєнних умовах може стати підґрунтям продуктивних просвітницьких, виховних, корекційних, реабілітаційних технологій підтримки здорового способу життя.

Висновки

Підтверджено гіпотезу про те, що самовідновлювання є важливою функцією практик, що проявляються як адаптивні способи турботи про себе. Практики є шляхом самовідновлення та підтримки мотивації збереження здоров'я, яка особливо страждає в умовах війни.

Виявлено розповсюджені типи практик збереження й відновлення психологічного здоров'я під час війни, завдяки яким тією чи іншою мірою досягаються проміжні цілі підтримки й відновлення психологічного здоров'я, – це практики сімейно-комунікативні, робочі/навчальні, побутово-релаксаційні, патріотичні, медитативно-духовні, інформаційно-аналітичні, консультативно-терапевтичні, волонтерські, рефлексивно-розвивальні.

Певну доказову базу отримала друга гіпотеза щодо характерних для різних вікових субкультур конфігурацій практик здорового спо-

Self-Recovery Practices of Ukrainian Civilian at the Beginning of the War: Subcultural Differences

configurations of healthy lifestyle practices in different age subcultures during the war has received a certain evidence base. The configuration of practices in the youth subculture is determined by individually oriented health-preserving practices aimed at reducing one's suffering. The configuration of practices in the subculture of early adulthood is determined by interpersonally oriented practices aimed at preserving the life and health of loved ones. The configuration of practices in the mid-late adulthood subculture is determined by socially oriented practices aimed at dominating the value of selfless activity, realizing the need for one's contribution to the approach of victory.

The obtained results make it possible to predict further opportunities for research into the role of self-preservation practices not only in stabilizing emotional states, but also in the process of self-identification and sense-making, in the acceptance by a person of a certain age subculture of internal and external restrictions determined by military conditions.

We see prospects for further research in testing the hypothesis that the basic value of health affects the prevalence of self-recovery practices in different subcultures. It would be advisable to find out the scale and range of life circumstances that potentially threaten the health and psychological well-being of representatives of various subcultures; to identify factors that limit the negative impact of threatening life circumstances on human health.

References

- Asanov, A.-M., Asanov, I., & Buenstorf, G. (2023). Mental health and stress level of Ukrainians seeking psychological help online. *Heliyon*, 9(11), e21933. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e21933>
- Chandra, Y. (2021). Online education during COVID-19: perception of academic stress and emotional intelligence coping strategies among college students. *Asian Education and Development Studies*, 10(2), 229–238. <https://doi.org/10.1108/AEDS-05-2020-0097>
- Franklin, J. D., Bourne, A., & Lyons, A. (2022). Characteristics and functions of subcultural identities in the lives of gay, bisexual, and queer-identifying men in Australia. *Psychology & Sexuality*, 13(3), 459–473. <https://doi.org/10.1080/19419899.2020.1856172>

субу життя під час війни. Конфігурація практик у молодіжній субкультурі визначається індивідуально-зорієнтованим здоров'язберігальним практикуванням, спрямованим на зменшення власних страждань. Конфігурація практик у субкультурі ранньої зрілості визначається міжособистісно-зорієнтованим практикуванням, спрямованим на збереження життя і здоров'я близьких. Конфігурація практик у субкультурі середньо-пізньої зрілості визначається соціально-зорієнтованим практикуванням, спрямованим на домінування цінності безкорисливої діяльності, реалізацію потреби власного внеску в наближення перемоги.

Отримані результати дозволяють прогнозувати подальші можливості дослідження ролі практик самозбереження не лише в стабілізації емоційних станів, а й у процесі самоідентифікування і сенсопородження, у прийнятті людиною певної вікової субкультури внутрішніх і зовнішніх обмежень, детермінованих воєнними умовами.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо в перевірці гіпотези щодо впливу базової цінності здоров'я на розповсюдженість практик самовідновлення в різних субкультурах. Доцільно було б з'ясувати масштаб і діапазон життєвих обставин, які потенційно несуть загрозу здоров'ю та психологічному добробуту представників різних субкультур; визначити чинники, які обмежують негативний вплив загрозливих життєвих обставин на здоров'я людини.

Список використаних джерел

- Asanov A.-M., Asanov I., Buenstorf G. Mental health and stress level of Ukrainians seeking psychological help online. *Heliyon*. 2023. 9(11). <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e21933>
- Chandra Y. Online education during COVID-19: perception of academic stress and emotional intelligence coping strategies among college students. *Asian education and development studies*. 2021. 10(2). P. 229–238. <https://doi.org/10.1108/AEDS-05-2020-0097>
- Franklin J. D., Bourne A., Lyons A. Characteristics and functions of subcultural identities in the lives of gay, bisexual, and queer-identifying men in Australia. *Psychology & Sexuality*. 2022. 13(3). P.459–473. <https://doi.org/10.1080/19419899.2020.1856172>
- Guerra, P. Under-Connected: Youth Subcultures,

- Guerra, P. (2020). Under-Connected: Youth subcultures, resistance and sociability in the internet age. In K. Gildart et al. (Eds.), *Hebdige and subculture in the twenty-first century* (pp. 123-145). Palgrave Studies in the History of Subcultures and Popular Music. London: Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-28475-6_10
- Kovalenko, N., Osukhovska, O., Khaustova, O., & Kachalka, A. (2021). Socio-demographic indicators and predictors of mental and behavior disorders in internally displaced persons. *PMGP*, 6(1). <https://doi.org/10.26766/pmgp.v6i1.296>
- Levin Y, Ben-Ezra M, Hamama-Raz Y, Maercker A, Goodwin R, Leshem E, Bachem R. (2023). The Ukraine-Russia war: A symptoms network of complex posttraumatic stress disorder during continuous traumatic stress. *Psychological Trauma. Theory, Research, Practice, and Policy*. <https://doi.org/10.1037/tra0001522>
- Liu, Y, Liu, Y, & Wen, J. (2022). Does anime, idol culture bring depression? Structural analysis and deep learning on subcultural identity and various psychological outcomes. *Heliyon*, 8(9). <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2022.e10567>
- Mijas, M., Koziara, K., Galbarczyk, A., & Jasienska, G. (2020). Chubby, hairy, and fearless: Subcultural identities and predictors of self-esteem in a sample of Polish members of the bear community. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(12), 4439. <https://doi.org/10.3390/ijerph17124439>
- Parkes, R., & McGarvey-Gill, C. (2023). The Ground Fell Away: An autobiographical study of surviving a fall from height. *Journal of Loss and Trauma*, 28(4), 283–297. <https://doi.org/10.1080/15325024.2022.2119174>
- Poulus, D., Coulter, T.J., Trotter, M.G., & Polman, R. (2020). Stress and coping in esports and the influence of mental toughness. *Frontiers Psychology*, 11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00628>
- Rahman, M. A., Hoque, N., Alif S. M., Salehin, M., Islam, S. M. S., Banik, B., ... & Cross, W. (2020). Factors associated with psychological distress, fear and coping strategies during the COVID-19 pandemic in Australia. *Globalization and Health*, 16(1), 95. <https://doi.org/10.1186/s12992-020-00624-w>
- Rodden-Aubut, S., & Tracey, J. (2021). An uphill battle: A qualitative case study of growth experiences of veterans in the Canadian Armed Resistance and Sociability in the Internet Age: Gildart, K., et al. *Hebdige and Subculture in the Twenty-First Century*. Palgrave Studies in the History of Subcultures and Popular Music. London: Palgrave Macmillan, Cham. 2020. P. 207–230. https://doi.org/10.1007/978-3-030-28475-6_10
- Kovalenko H, Osukhovska O, Khaustova O, Kachalka A. Socio-demographic indicators and predictors of mental and behavior disorders in internally displaced persons. *PMGP*. 2021. Vol. 6(1). <https://doi.org/10.26766/pmgp.v6i1.296>
- Levin Y, Ben-Ezra M, Hamama-Raz Y, Maercker A, Goodwin R, Leshem E, Bachem R. The Ukraine-Russia war: A symptoms network of complex posttraumatic stress disorder during continuous traumatic stress. *Psychological Trauma. Theory, Research, Practice, and Policy*. 2023. <https://doi.org/10.1037/tra0001522>
- Liu Y, Liu Y, Wen J. Does anime, idol culture bring depression? Structural analysis and deep learning on subcultural identity and various psychological outcomes. *Heliyon*. 2022. Vol. 8(9). <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2022.e10567>
- Mijas M, Koziara K, Galbarczyk, A., Jasienska G. Chubby, Hairy and Fearless. Subcultural Identities and Predictors of Self-Esteem in a Sample of Polish Members of Bear Community. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2020. Vol. 17(12). P. 4439. <https://doi.org/10.3390/ijerph17124439>
- Parkes R, McGarvey-Gill C. The Ground Fell Away: An Autobiographical Study of Surviving a Fall From Height. *Journal of Loss and Trauma*. 2023. Vol. 28(4). P. 283–297. <https://doi.org/10.1080/15325024.2022.2119174>
- Poulus D, Coulter T.J., Trotter M.G., Polman R. Stress and Coping in Esports and the Influence of Mental Toughness. *Frontiers Psychology*. 2020. Vol. 11. P. 628. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00628>
- Rahman M. A., Hoque N., Alif S. M., Salehin M., Islam S. M. S., Banik B., ... & Cross, W. Factors associated with psychological distress, fear and coping strategies during the COVID-19 pandemic in Australia. *Globalization and Health*. 2020. Vol. 16(1). P. 95. <https://doi.org/10.1186/s12992-020-00624-w>
- Rodden-Aubut, S., Tracey, J. An Uphill Battle: A Qualitative Case Study of Growth Experiences

Self-Recovery Practices of Ukrainian Civilian at the Beginning of the War: Subcultural Differences

- Forces. *Military Behavioral Health*, 9(1), 46–54. <https://doi.org/10.1080/21635781.2020.1784324>
- Sliusarevskiy, M. M., Naidonova, L. A., Tytarenko, T. M., Tatenko, V. O., Hornostai, P. P., Kochubeinyk, O. M., & Lazorenko, B. P. (2020). Zhyttievyi svit i psykholohichna bezpeka liudyny v umovakh suspilnykh zmin [*The life world and psychological security of a human in the conditions of social changes*]. Kyiv: Talkom. <https://ispp.org.ua/2020/11/17/monografiya-zhittye...>
- Sudakov, V. I., & Lapina, V.V. (2021). Pryrodni ta kulturni determinanty sotsialnoinapruzhenosti v suchasnykh yevropeyskykh suspilstvakh [Natural and cultural determinants of social tension in modern European societies]. *Ukrainian Society*, 1(76), 60–68. <https://doi.org/10.15407/socium2021.01.060>
- Tkalych, M. H. (2023). Psykhoemotsiini stany ta zhyttiistykist: psykholohichna adaptatsiia pid chas viiny. [Psychoemotional states and resilience: psychological adaptation during war]. *Psychological patterns of social processes and personality development in modern society* (pp. 230–243). Riha: Baltija Publishing. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-326-2-13>
- Tytarenko, T., Vasiutynskiy, V., Hubeladze, I., Chunikhina, S., & Hromova, H. (2024). War-related life-making landscapes: Ukrainian context. *Journal of Loss and Trauma*, 29(2), 154–178. <https://doi.org/10.1080/15325024.2023.2256219>
- Yu, H., Li, M., Li, Z., Xiang, W., Yuan Y., Liu Y., Li Z., Xiong Z. (2020). Coping style, social support and psychological distress in the general Chinese population in the early stages of the COVID-19 epidemic. *BMC Psychiatry*, 20, 1–11. <https://doi.org/10.1186/s12888-020-02826-3>
- Xu, W., Pavlova, I., Chen, X., Petrytsa P., Graf-Vlachy L., & Zhang S. X. (2023). Mental health symptoms and coping strategies among Ukrainians during the Russia-Ukraine war in March 2022. *International Journal of Social Psychiatry*, 69(4), 957–966. <https://doi.org/10.1177/00207640221143919>
- Zasiekina, L., Khvorost, Kh., & Zasiekina, D. (2018). Traumatic narrative in psycholinguistic study dimension. *Psycholinguistics*, 23(1), 75–91. <https://doi.org/10.5281/zenodo.1211097>
- of Veterans in the Canadian Armed Forces. *Military Behavioral Health*, 2020. Vol. 9(1). P. 46–54. <https://doi.org/10.1080/21635781.2020.1784324>
- Слюсаревський М. М., Найдьонова, Л. А., Титаренко, Т. М., Татенко В. О., Горностай П. П., Кочубейник О. М., Лазоренко Б. П. Життєвий світ і психологічна безпека людини в умовах суспільних змін. К.: Талком, 2020. 318 с. URL: <https://ispp.org.ua/2020/11/17/monografiya-zhittye...>
- Судаков В. І., Лапіна В. В. Природні та культурні детермінанти соціальної напруженості в сучасних європейських суспільствах. *Ukrainian Society*. 2021. 1(76). С. 60–68. <https://doi.org/10.15407/socium2021.01.060>
- Ткалич М. Г. Психоемоційні стани та життєстійкість: психологічна адаптація під час війни. *Psychological patterns of social processes and personality development in modern society* Riha: Baltija Publishing. 2023. С. 230–243. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-326-2-13>
- Tytarenko T., Vasiutynskiy V., Hubeladze I., Chunikhina S., Hromova H. War-related life-making landscapes: Ukrainian context. *Journal of Loss and Trauma*. 2024. Vol. 29(2), P. 154–178. <https://doi.org/10.1080/15325024.2023.2256219>
- Yu H., Li M., Li Z., Xiang W., Yuan Y., Liu Y., Li Z., Xiong Z. Coping style, social support and psychological distress in the general Chinese population in the early stages of the COVID-19 epidemic. *BMC Psychiatry*. 2020. Vol. 20. P. 1–11. <https://doi.org/10.1186/s12888-020-02826-3>
- Xu W., Pavlova I., Chen X., Petrytsa P., Graf-Vlachy L., Zhang S. X. Mental health symptoms and coping strategies among Ukrainians during the Russia-Ukraine war in March 2022. *International Journal of Social Psychiatry*. 2023. Vol. 69(4). P. 957–966. <https://doi.org/10.1177/00207640221143919>
- Zasiekina L., Khvorost Kh., Zasiekina D. Traumatic Narrative in Psycholinguistic Study Dimension. *Psycholinguistics*. 2018. 23(1). <https://doi.org/10.5281/zenodo.1211097>

How to Cite (Style APA):

Kariyev, A., Baydjanov, B., Umnov, D., & Imankulova, M. (2024). Research on Relationships Between Self-Esteem and Social Activeness of Young People: Gender Differentiation Exemplified by the Kazakh-Uzbek Sample. *Insight: the psychological dimensions of society*, 12, 358–377. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-10>

Як цитувати (Стиль ДСТУ 8302: 2015):

Карієв А., Байджанов Б., Умнов Д., Іманкулова М. Дослідження взаємозв'язку самооцінки й соціальної активності молоді: статеве диференціювання на прикладі казахсько-узбецької вибірки. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2024. № 12. С. 358–377. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-10>

UDC 159.9.072:316.621-021.464-053.67(574+575.1)

**Research on Relationships Between Self-Esteem
and Social Activeness of Young People:
Gender Differentiation Exemplified
by the Kazakhstan-Uzbekistan Sample**
**Дослідження взаємозв'язку самооцінки
й соціальної активності молоді: статеве диференціювання
на прикладі казахстансько-узбекистанської вибірки**

Received: February 27, 2024

Accepted: October 28, 2024

Adlet Kariyev

Candidate of Pedagogical Sciences,
Postdoctoral Fellow, Associate Professor
Department of Primary Education,
Abai Kazakh National Pedagogical University,
Kazakhstan

<https://orcid.org/0000-0002-7789-9080>

Bekzod Baydjanov

PhD, Associate Professor, Dean,
Faculty of Pedagogy and Psychology,
Fergana State University, Uzbekistan
<https://orcid.org/0000-0002-1580-8569>

Dmitriy Umnov

PhD, Associate Professor, Deputy Dean,
Department of Social and Humanitarian Sciences,
Pedagogy and Psychology,
Andijan State Institute of Foreign Languages,
Uzbekistan

<https://orcid.org/0000-0002-3009-6731>

Meruyert Imankulova*

Postdoctoral Student,
Department of Science,
Abai Kazakh National Pedagogical University,
Kazakhstan

<https://orcid.org/0000-0003-0836-096X>

Адлет Карієв

кандидат педагогічних наук,
постдокторант, асоційований професор,
кафедра початкової освіти,
Казахський національний педагогічний
університет імені Абая, Казахстан

<https://orcid.org/0000-0002-7789-9080>

Бекзод Байджанов

PhD, доцент, декан,
факультет педагогіки і психології,
Ферганський державний університет,
Узбекистан

<https://orcid.org/0000-0002-1580-8569>

Дмітрій Умнов

PhD, доцент, заступник декана,
кафедра соціально-гуманітарних наук,
педагогіки і психології,
Андіжанський державний інститут
іноземних мов, Узбекистан

<https://orcid.org/0000-0002-3009-6731>

Меруєрт Іманкулова*

постдокторант,
департамент науки,
Казахський національний педагогічний
університет імені Абая, Казахстан

<https://orcid.org/0000-0003-0836-096X>

* Corresponding Author: meruertamantaiqzy@gmail.com

* Автор-кореспондент: meruertamantaiqzy@gmail.com

Research on Relationships Between Self-Esteem and Social Activeness of Young People: Gender Differentiation Exemplified by the Kazakh-Uzbek Sample

Abstract

The aim is to conduct theoretical-empirical research into peculiarities of the inclusion of self-esteem in the organization of social activeness of young people. **Methods.** The research participants were young students from Kazakhstan and Uzbekistan, aged from 18 to 26 years ($n = 133$). Valid and reliable psycho-diagnostic tools were applied: the self-esteem questionnaire (SQ) (Weinhold & Hilferty, 1983); methods for diagnosing social-psychological attitudes of an individual in the sphere of motivation and needs (SPAI) (Potemkina, 2001); the questionnaire "Diagnostics of motivators of an individual's social-psychological activeness" (DMISPA) (Fetiskin et al., 2002). **Results.** It was found that the majority of respondents have a medium level of self-esteem which is a normotypical level of its adequacy. The only direct correlation between power orientation and the ability to make contacts ($R = .176$; $p = .043$) was established. The only inverse correlation of the general need for achievement with the art of self-acceptance ($R = -.252$; $p = .003$) suggests that young people lose in achieving success with an increase in attention to their personality. Comparison of the parameters of social activeness between the samples of males (Group 1) and females (Group 2) revealed the only superiority of Group 2 in the parameter "work orientation" ($U = 1603.500$; $p = .012$). **Discussion and conclusions.** It was substantiated that young people are considerably affected by the opinions of significant others regarding their personality. It was emphasized that a correlation between the general need for achievement with the art of self-acceptance demonstrates the self-actualization tendencies of young people aimed at impacting global social processes. There is a caveat that it may also hide a pragmatic component with hedonistic behavioral patterns. It was explained that the females' sample is more process-oriented and focused on everyday responsibilities, which determined a significant difference in the parameter "work orientation". It was summarized that the obtained results possess scientific value and can be of interest to anyone who works with young people. It was substantiated that the level of self-esteem has an impact on the parameters and orientation of social activeness.

Keywords: student youth, society, behavioral patterns, interpersonal relationships, social uncertainty, adaptation, social role.

Анотація

Метою роботи є теоретико-емпіричне дослідження особливостей включеності самооцінки в організацію соціальної активності молоді. **Методи.** Учасниками дослідження є студентська молодь Казахстану й Узбекистану, віком від 18 до 26 років ($n = 133$). Застосовано валідний і надійний психодіагностичний інструментарій: опитувальник самооцінки (ОС) (Weinhold, Hilferty, 1983); методику діагностики соціально-психологічних настановлень особистості в мотиваційно-потребовій сфері (СПНО) (Потьомкіна, 2001); опитувальник "Діагностика мотиваторів соціально-психологічної активності особистості" (ДМСПАО) (Фетіскін та ін., 2002). **Результати.** З'ясовано, що превалююча частка респондентів володіє середнім рівнем самооцінки, що є нормотиповим рівнем її адекватності. Констатовано єдиний прямий зв'язок між орієнтацією на владу з умінням встановлювати контакти ($R = .176$; $p = .043$). Єдиний обернений кореляційний зв'язок загального досягнення успіху з мистецтвом приймати себе ($R = -.252$; $p = .003$) дав підстави констатувати, що зі збільшенням уваги до своєї персони молоді люди втрачають у досягненні успіху. Порівнянням параметрів соціальної активності між чоловічою (група 1) і жіночою (група 2) вибірками з'ясовано єдину перевагу групи 2 за параметром "орієнтація на працю" ($U = 1603.500$; $p = .012$). **Дискусія і висновки.** Обґрунтовано, що на молодих людей мають достовірний вплив думки значущих інших, які стосуються їхньої особистості. Зазначено, що зв'язок загального досягнення успіху з мистецтвом приймати себе демонструє самоактуалізаційні прагнення молоді з метою впливу на глобальні соціальні процеси. Висловлено застереження, що за цим може також ховатися прагматична складова з гедоністичними патернами поведінки. Пояснено, що жіноча вибірка більшою мірою орієнтована на процес і повсякденні обов'язки, що й зумовило достовірну відмінність за параметром "орієнтація на працю". Узагальнено, що отримані результати мають наукову цінність і можуть представляти інтерес для всіх, хто працює з молоддю. Обґрунтовано, що рівень самооцінки впливає на параметри й орієнтацію соціальної активності.

Ключові слова: студентська молодь, соціум, патерни поведінки, міжособистісні взаємини, соціальна невизначеність, адаптація, соціальна роль.

Introduction

In modern society, the phenomenon of self-esteem plays a remarkable role in different areas of social life. The level of self-esteem has an impact on an individual's social activeness, and effectiveness of adaptation in society and also affects behavioral patterns (Adila et al., 2021; Agren et al., 2023; Auyelbekova & Akhtayeva, 2023). Self-esteem is an individual's evaluation of one's own value and importance. It combines self-evaluation of one's strengths and weaknesses, confidence in one's abilities, and a sense of dignity. It can be adequate or inadequate – objective, inflated, or deflated, depending on how an individual evaluates themselves and their achievements. E. Hepper (2023) underscores that self-esteem reflects an individual's adaptability to the surroundings. The level of self-esteem can change throughout life and depends on the experience of acceptance and relevance in society.

In scientific literature, self-esteem and social activeness are highly topical and well-studied areas in such sciences as psychology, philosophy, sociology, and pedagogy. A number of psychological aspects that are valuable in the context of our research have been retrospectively examined and studied. The work by A. Forest et al. (2023) finds out that, in comparison to individuals with high self-esteem, individuals with low self-esteem demonstrate behavioral patterns that impede the development of intimate relationships. Individuals with low self-esteem are not inclined to communicate openly. They usually do not share their feelings in communication, as a result, they arouse less interest and are less responsive to the reaction of others. All the above aspects are related to social activeness which is the object of our research interest. Scientists M. Harris and U. Orth (2019) pay attention to the paradoxical behavior of young people with low self-esteem in the context of self-revealing. The researchers assume that self-esteem forms perception and behavior which are important for building interpersonal relationships. It was found that individuals with low self-esteem are inclined to provoke their negative self-images and be more sensitive to possible confrontation from others. They are prone to form an acute self-defense response to the behavior of others which causes problems with self-disclosure and limited interaction with others. Individuals with low self-esteem are inclined to perceive others in a way

Adlet Kariyev
Bekzod Baydjanov
Dimitriy Umnov
Meruyert Imankulova

Вступ

У сучасному суспільстві феномен самооцінки відіграє помітну роль у різних сферах соціального життя. Рівень самооцінки позначається на соціальній активності індивіда, ефективності адаптації в суспільстві, а також впливає на патерни поведінки (Adila et al., 2021; Agren et al., 2023; Ауельбекова, Ахтаева, 2023;). Самоцінка є оцінкою власної цінності та значущості особистості. Вона об'єднала в собі оцінку власних переваг і недоліків, впевненість у своїх здібностях і відчуття власної гідності. Вона може бути адекватною або неадекватною – об'єктивною, завищеною чи заниженою, в залежності від того, як індивід оцінює себе і свої здобутки. E. Hepper (2023) зазначає, що самооцінка відображає адаптованість індивіда в навколишньому середовищі. Рівень самооцінки може змінюватися впродовж усього життя й залежить від досвіду прийняття та затребуваності в суспільстві.

У науковій літературі самооцінка й соціальна активність є надзвичайно актуальними й достатньо вивченими сферами в галузі низки наук, як-от психологія, філософія, соціологія і педагогіка. Ретроспективно досліджено і окреслено низку психологічних аспектів, які становлять цінність у контексті нашого дослідження. У праці A. Forest et al. (2023) з'ясовано, що порівняно з представниками з високою самооцінкою, особи з низькою самооцінкою демонструють патерни поведінки, які перешкоджають розвитку інтимних стосунків. Особи з низькою самооцінкою не схильні надто відверто спілкуватися, зазвичай не розкриваються співбесіднику, відповідно викликають менш зацікавлену реакцію і меншою мірою реагують на реакцію з боку інших. Усі окреслені аспекти мають відношення до соціальної активності, що є об'єктом нашого дослідницького інтересу. Учені M. Harris, U. Orth (2019) звернули увагу на парадоксальну поведінку молоді з низькою самооцінкою в контексті саморозкриття. Дослідники припускають, що самооцінка формує сприйняття й поведінку, які є важливими для побудови міжособистісних відносин. З'ясовано, що особи з низькою самооцінкою схильні провокувати своє негативне уявлення про себе, бути більш налаштованими до можливого протистояння з боку інших. Вони схильні формувати гостру самозахисну реакцію на поведінку інших, що спонукає до проблем саморозкриття та обмеженої взаємодії з оточенням. Особи з низькою самооцінкою схильні сприймати оточення таким чином, що

Research on Relationships Between Self-Esteem and Social Activeness of Young People: Gender Differentiation Exemplified by the Kazakh-Uzbek Sample

that can unconsciously discourage them from further self-disclosure, and this, in turn, disrupts the development of interpersonal relationships (Harris & Orth, 2019).

Researchers A. Falk et al. (2023) drew an interesting conclusion and substantiated that it is necessary to be able to capture external changes in a social environment to establish a significant correlation between a social environment and self-esteem. Researchers M. Harris and U. Orth (2019) argue that self-esteem and a social environment can anticipate and complement each other. Such characteristics as gender, age, ethnicity, dynamics, and nature of relationships account for a correlation between self-esteem and psychological features of social interaction. M. Harris and U. Orth (2019) concluded that the level of self-esteem and social activeness remain inseparable at all stages of an individual's development throughout ontogeny. The study by A. Forest et al. (2023) substantiates that an individual's self-esteem is important for the formation of their behavioral pattern in different social situations. The researchers developed and proposed a pattern demonstrating the specificity of the impact of young people's self-esteem on building and strengthening interpersonal relationships. Comparative analysis of young people's inflated self-esteem and young individuals with low self-esteem demonstrated a negative subjective perception of social communication in both groups of research participants. It was found that the level of quality of social communication encourages certain behavior which leads either to effective or ineffective communication and further development of interpersonal relationships. If an individual is closed off in communication, they will receive weak corresponding feedback from their partner. Moreover, it was established that young people's self-esteem affects a subjective perception and behavior, and it can strengthen intimate relationships (Forest et al., 2023). Researchers X. Shen et al. (2023) studied the impact of self-esteem on the behavior of student youth with distrust of others. It was generalized that trust as an element of social behavior is extremely important for building constructive interpersonal relationships. Self-esteem is considered to be a result of an individual's social interaction with others, a manifestation of psychological features of an individual's social activeness. Researchers T. Gan et al. (2023) believe that high self-esteem can predict an individual's success and satisfaction

це може підсвідомо відштовхнути їх від подальшого саморозкриття, а це своєю чергою порушує розвиток міжособистісних відносин (Harris, Orth, 2019).

Цікавого висновку дійшли дослідники A. Falk et al. (2023), які обґрунтували, що для з'ясування достовірного зв'язку між соціальним середовищем і самооцінкою потрібно мати можливість виміряти зовнішні зміни в соціальному середовищі. Дослідники M. Harris, U. Orth (2019) стверджують, що самооцінка й соціальне середовище здатні антиципувати й доповнювати одне одного. Такі характеристики, як стать, вік, етнічна приналежність, динаміка та характер взаємин, пояснюють зв'язок між самооцінкою і психологічними особливостями соціальної взаємодії. Рівень самооцінки й соціальна активність залишаються нерозривними на всіх етапах розвитку індивідуума впродовж онтогенезу – такого висновку дійшли дослідники M. Harris, U. Orth (2019). У праці A. Forest et al. (2023) обґрунтовано, що самооцінка індивіда має важливе значення для формування моделі його поведінки в різних соціальних ситуаціях. Дослідники розробили й запропонували модель, яка демонструє особливості впливу самооцінки людей молодого віку на побудову та зміцнення міжособистісних стосунків. Компаративний аналіз завищеної самооцінки молодих людей із представниками молоді, в яких низька самооцінка, продемонстрував негативне суб'єктивне сприйняття соціального спілкування в обох груп досліджуваних. Зазначено, що рівень якості соціального спілкування спонукає до відповідної поведінки, яка призводить до ефективної чи неефективної комунікації та подальшого розвитку міжособистісних зв'язків. Якщо людина замкнута щодо співбесідника, то вона відповідно отримує слабо виражений зворотний зв'язок від оточення. Також з'ясовано, що, оскільки самооцінка молодих людей впливає на суб'єктивне сприйняття й поведінку, то вона здатна зміцнювати інтимні стосунки (Forest et al., 2023). Дослідники X. Shen et al. (2023) вивчали вплив самооцінки на поведінку студентської молоді, в основі якої вже сформувалася недовіра до оточення. Узагальнено, що довіра як елемент соціального поведінки надзвичайно важлива для побудови конструктивних міжособистісних стосунків. Самооцінку вважають результатом соціальної взаємодії людини з оточенням, проявом психологічних особливостей соціальної активності індивіда.

Дослідники T. Gan et al. (2023) стверджують,

in such areas as career and private life. The authors explain it through sociometric theory, arguing that self-esteem regulates the process of perceiving and evaluating other people as well as external events in general. Self-esteem plays a significant role in determining the pattern of psychological defense and identifying the degree of psychological stability.

T. Gan et al. (2023) found out that people with low self-esteem can be more prone to the symptoms of depression and anxiety. Meta-analysis performed by them shows that there is a reciprocal bilateral impact of young people's self-esteem and depression. Individuals with low self-esteem have a higher propensity for the symptoms of depression due to a low level of social adaptation. At the same time, young people with high self-esteem are more likely to demonstrate a high level of positive social adaptation and, accordingly, this category of young people is less susceptible to the symptoms of depression.

A. Farrell and T. Vaillancourt (2021) consider self-esteem in terms of the value of one's personality. Adolescents' self-esteem determines subjective quality of life and outlines such motivational orientations as self-actualization and self-defense. In particular, students' self-esteem is closely related to an individual's behavior and such objective indicators of their social activeness as academic performance, physical attractiveness, the level of popularity among students, and the degree of relevance in a professional area. J. Cook et al. (2023) state that fluctuations in self-evaluation of one's own personality, caused by how young people are perceived in society, have a significant impact on the way they will position themselves in social interactions. If regular praise can change self-attitudes, it can be related to the tendency to rely on others' opinion more than on one's own opinions. Researchers A. Amedy et al. (2023) found that the quantity and quality of social contacts are interrelated with self-esteem. A. Dalgıç et al. (2023) concluded that personal values have a significant impact on young people's self-esteem and their meaning of life. The researchers believe that a clear understanding of the impact of personal values on psychological well-being and self-esteem can contribute to the development of further strategies for improving self-esteem.

The obtained results focus our research interest on the necessity of more accurate

що висока самооцінка здатна передбачати успіх і задоволеність особистості в таких сферах життєдіяльності, як кар'єра та приватне життя. Автори знаходять пояснення в соціометричній теорії, аргументуючи, що самооцінка регулює процес сприймання й оцінки оточуючих, а також зовнішніх подій у цілому. Самооцінка відіграє достатньо значущу роль у визначенні моделі психологічного захисту та виявленні міри психологічної стійкості. Також T. Gan et al. (2023) з'ясували, що люди з низькою самооцінкою можуть бути більш схильні до симптомів депресії та тривоги. Проведений ними мета-аналіз показав, що існує взаємний двосторонній вплив самооцінки молодих людей і депресії. Індивіди з низькою самооцінкою більш схильні до симптомів депресії через низький рівень соціальної адаптації. Водночас молоді люди з високою самооцінкою частіше демонструють високий рівень позитивної соціальної адаптації і відповідно ця категорія молодих людей менше вразлива до симптомів депресії.

Самооцінку в розрізі цінності власної особистості розглядають A. Farrell, T. Vaillancourt (2021). Самооцінка осіб юнацького віку визначає суб'єктивну якість життя й окреслює такі мотиваційні орієнтації, як самоактуалізація і самозахист. Зокрема, самооцінка студентів тісно зв'язана з поведінкою особистості й такими об'єктивними показниками її соціальної активності, як успішність у навчальній діяльності, фізична привабливість, рівень популярності серед студентів, а також міра затребуваності в професійній сфері. J. Cook et al. (2023) стверджують, що коливання в оцінці власної особистості, які викликані тим, як молодих людей сприймають у суспільстві, мають досить значущий вплив на те, як вони далі будуть позиціонувати себе в соціальній взаємодії. Якщо системна похвала здатна змінювати ставлення до себе, то це може мати зв'язок зі схильністю опиратися більше на думку оточення, ніж на власну. Дослідники A. Amedy et al. (2023) з'ясували, що кількість і якість соціальних контактів взаємопов'язані з самооцінкою. A. Dalgıç et al. (2023) дійшли висновку, що індивідуальні цінності мають значущий вплив на самооцінку молодих людей та їхній сенс життя. На думку дослідників, чітке розуміння того, як особистісні цінності впливають на психологічне благополуччя й самооцінку, може сприяти розробці подальших стратегій із підвищення самооцінки.

Отримані результати фокусують наш до-

Research on Relationships Between Self-Esteem and Social Activeness of Young People: Gender Differentiation Exemplified by the Kazakh-Uzbek Sample

research into the quantity and quality of social relationships and give a reason for **hypothesizing** that subjective experience of social activeness correlates with a young individual's self-esteem; gender differentiation will not have significant differences.

The aim is to conduct theoretical-empirical research into peculiarities of the inclusion of self-esteem in the organization of social activeness of young people.

Methods

Participants. The Kazakh-Uzbek sample involved student youth from Kazakhstan and Uzbekistan, aged 18–26 years ($n = 133$), ($n = 55$; 41.35%) of them indicated a male sex in the questionnaires and ($n = 78$; 58.65%) indicated a female sex. Sample characteristics by ethnicity: Kazakhs ($n = 57$; 42.86%); Uzbeks ($n = 61$; 45.86%); mixed ($n = 15$; 11.28%). By marital status: married ($n = 10$; 8.33%); single ($n = 62$; 51.67%); civil marriage ($n = 48$; 40.00%). Descriptive frequency characteristics of the sample: $M = 21.44$; $SD = \pm 5.12$; $Me = 22.00$; $Mo = 20.00$. Among the respondents there were students of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), Fergana State University (Fergana, Uzbekistan), Andijan State Institute of Foreign Languages (Andijan, Uzbekistan), and also young people who had obtained a degree and started their professional activity.

Organization of the Research. The research was conducted anonymously, in compliance with all requirements of research ethics and confidentiality of personal data. The main requirements regarding awareness, time limits for the survey, and voluntary participation were met. The organizers who indirectly represented higher education institutions collected empirical data without impacting the respondents. The questionnaire forms which were completed correctly and did not contradict the requirements of the random sampling method were selected. There were $n = 133$ qualitatively completed questionnaire forms. A summative research strategy was developed. The data of the empirical stage were collected between November 2023 and January 2024. The research was included in the plan of the research work of the Department of Social and Humanitarian Sciences, Pedagogy and Psychology of Andijan State Institute of Foreign Languages (Andijan, Uzbekistan), and

слідницький інтерес на необхідності більш точного вивчення якості та кількості соціальних відносин і дають підстави запропонувати **гіпотезу**, що суб'єктивний досвід соціальної активності зв'язаний із самооцінкою особистості молодого віку; статеве диференціювання не матиме достовірних відмінностей.

Метою роботи є теоретико-емпіричне дослідження особливостей включеності самооцінки в організацію соціальної активності молоді.

Методи

Учасники. Казахсько-узбецьку вибірку склали студентська молодь Казахстану й Узбекистану, віком від 18 до 26 років ($n = 133$), з яких в опитувальниках зазначили чоловічу стать ($n = 55$; 41.35%) і жіночу стать ($n = 78$; 58.65%). Характеристика вибірки за національною приналежністю: казахи ($n = 57$; 42.86%); узбеки ($n = 61$; 45.86%); змішані ($n = 15$; 11.28%). За сімейним статусом: у шлюбі ($n = 10$; 8.33%); неодружені ($n = 62$; 51.67%); у громадянському шлюбі ($n = 48$; 40.00%). Описові частотні характеристика вибіркової сукупності: $M = 21.44$; $SD = \pm 5.12$; $Me = 22.00$; $Mo = 20.00$. Серед респондентів були студенти Казахського національного педагогічного університету імені Абая (Алмати, Казахстан), Ферганського державного університету (Фергана, Узбекистан), Андижанського державного інституту іноземних мов (Андижан, Узбекистан), а також молодь, яка здобула фах і почала свою професійну діяльність.

Організація дослідження. Дослідження проведено анонімно, з дотриманням усіх вимог дослідницької етики та конфіденційності особистих даних. Витримано основні вимоги щодо поінформованості, регламенту відведеного часу на опитування й добровільної участі. Організатори, які представляли заклади вищої освіти, опосередковано організували збір емпіричних даних, не впливаючи на респондентів. Відібрано бланки опитувальників, які заповнено без порушень і які не суперечили вимогам рандомно організованої вибіркової сукупності. Отримано $n = 133$ якісно заповнених бланків опитувальників. Розроблено констатувальну стратегію дослідження. Дані емпіричного етапу зібрано впродовж грудня 2023 – березня 2024. Дослідження входило до плану науково-дослідної роботи кафедри соціально-гуманітарних наук, педагогіки і психології Андижанського державного інституту іноземних мов (Андижан, Узбекистан), а також

also approved by the Scientific-Methodological Councils of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan) and Fergana State University (Fergana, Uzbekistan) as a stage of developing comparative and cross-cultural studies based on the mutual cooperation agreement. The content features of the study were agreed with the Ethics Committees of higher education institutions. The proposed and implemented research strategy ensured the validity and reliability of the collected empirical data.

Procedures and Instruments. Valid and reliable psycho-diagnostic tools were applied to determine the levels of self-esteem and parameters of social activeness. The self-esteem questionnaire (SQ) (Weinhold & Hilferty, 1983) was used to determine the level of self-esteem by the corresponding scale (LS). The respondents' self-esteem was also measured in four areas of life by the following scales: "Ability to make contact" (AMC), "Art of self-acceptance" (ASA), "Ability to influence" (AI), and "Art of sustainability" (AS). A direct four-point scale was used. The homogeneity of the empirical data of the questionnaire by Cronbach's alpha coefficient (α) was $\alpha = .751$, which corresponds to a medium level. The method for diagnosing social-psychological attitudes of an individual in the sphere of motivation and needs (SPAI) (Potemkina, 2001) consisted of eighty statements which were divided into two equal parts. The first part (forty statements) was aimed at determining the degree of intensity of social-psychological attitudes in the dimensions "altruism – egoism" and "process – result". The second part (forty statements) was aimed at determining the degree of intensity of social-psychological attitudes in the dimensions "freedom – power" and "work – money". The survey results revealed eight dimensions characterizing the respondents' orientation towards certain values. The obtained dimensions should be presented in the form of a petal chart. The line uniting the points of the parameter intensity indicates the contour of social activeness. Homogeneity of the empirical data by "SPAI" (Potemkina, 2001) equaled $\alpha = .687$, which corresponds to a satisfactory level. The questionnaire "Diagnostics of Motivators of Social-Psychological Activeness of an Individual" (DMSPA) (Fetiskin et al., 2002) was used to determine an individual's dominant needs – the motivators of social-psychological activeness. The Theory of needs of D. McClelland et al.

було схвалено науково-методичними радами Казахського національного педагогічного університету імені Абая (Алмати, Казахстан) та Ферганського державного університету (Фергана, Узбекистан) як етап розвитку компаративних та крос-культурних досліджень на підставі взаємних договорів про співпрацю. Змістові особливості проведення дослідження узгоджено з Етичними комітетами закладів вищої освіти. Запропонована й реалізована організація дослідження забезпечила достовірність та надійність зібраного емпіричного матеріалу.

Процедура та інструменти. Застосовано валідний і надійний психодіагностичний інструментарій, яким з'ясовано рівні самооцінки й параметри соціальної активності. Використано опитувальник самооцінки (ОС) (Weinhold, Hilferty, 1983), яким визначено рівень самооцінки за відповідною шкалою (РС), а також респонденти виміряли свою оцінку в чотирьох сферах життя за такими шкалами: "Уміння встановлювати контакт" (УВК), "Мистецтво приймати себе" (МПС), "Уміння впливати" (УВ) та "Мистецтво сталості" (МС). Використано пряму чотирибальну шкалу. Гомогенність емпіричних даних опитувальника за коефіцієнтом Кронбаха (α) склала $\alpha = .751$, що відповідає середньому рівню. Методика діагностики соціально-психологічних настановлень особистості в мотиваційно-потребовій сфері (СПНО) (Потьомкіна, 2001) складалася з вісімдесяти тверджень, які були розділені на дві рівні частини. Перша частина (сорок тверджень) спрямована на виявлення міри вираженості соціально-психологічних настановлень у вимірах "альтруїзм – егоїзм", "процес – результат". Друга частина (сорок тверджень) спрямована на з'ясування міри вираженості соціально-психологічних настановлень у вимірах "свобода – влада", "робота – гроші". У результаті опитування отримано вісім вимірів, які характеризують орієнтацію респондента на зазначені цінності. Отримані виміри доцільно подавати у вигляді пелюсткової діаграми. Лінія, яка об'єднує точки вираженості параметрів, свідчить про контур соціальної активності. Гомогенність емпіричних даних за "СПНО" (Потьомкіна, 2001) склала $\alpha = .687$, що відповідає задовільному рівню. Опитувальником "Діагностика мотиваторів соціально-психологічної активності особистості" (ДМСПАО) (Фетискін та ін., 2002) визначено провідні потреби особистості – її мотиватори соціально-психологічної активності. Методологічною

Research on Relationships Between Self-Esteem and Social Activeness of Young People: Gender Differentiation Exemplified by the Kazakh-Uzbek Sample

(1953) was a methodological foundation of this questionnaire. The questionnaire has three scales: the general need for achievement (GNA), the need for power (NP), and the need for affiliation (TA). The questionnaire contains fifteen statements and a five-point scale of answers from 5 – “absolutely agree” to 1 – “absolutely disagree”. Homogeneity of the empirical data by “DMSPAI” (Fetiskin et al., 2002) equaled $\alpha = .806$, which corresponds to a medium level.

Variables. The empirical research revealed the levels of self-esteem and self-evaluation in four areas, eight dimensions of social-psychological attitudes of an individual in the sphere of motivation and needs: “process orientation” (PRO), “result orientation” (RO), “altruism orientation” (AO), “egoism orientation” (EO), “work orientation” (WO), “money orientation” (MO), “freedom orientation” (FO), “power orientation” (PO) and three motivators of social-psychological activeness.

Statistical Analysis. Google Forms were used to collect initial data. The initial data were processed manually and entered into the table “MS Excel”. Statistical parameters of correlations and differences were established using the computer program “SPSS” (version 26.0). The following statistically significant coefficients were applied in the research: Cronbach’s alpha (α), the Kolmogorov-Smirnov test (λ), Student’s t-test (t), and Pearson correlation coefficient (R). The levels $p \leq .050$ and $p \leq .010$ were considered to be statistically significant.

Results

The main descriptive frequency characteristics were presented by the research methods: “SQ” (Weinhold & Hilferty, 1983), “SPAI” (Potemkina, 2001), and “DMSPAI” (Fetiskin et al., 2002). Tabl. 1 presents mean (M), median (Me), mode (Mo), squared deviation (SD) and the range of measurements (min, max) for each parameter.

основною цього опитувальника послужила теорія мотивації D. McClelland et al. (1953). Опитувальник має три шкали: загальне досягнення успіху (ЗДУ), прагнення до влади (ПВ), тенденція до афіліації (ТА). Опитувальник містить п’ятнадцять тверджень і п’ятибальну шкалу відповідей від 5 – “абсолютно погоджуюся” до 1 – “абсолютно не погоджуюся”. Гомогенність емпіричних даних за “ДМСПАО” (Фетискін та ін., 2002) склала $\alpha = .806$, що відповідає середньому рівню.

Змінні. В емпіричному дослідженні з’ясовано рівні самооцінки, оцінку себе за чотири сферами, вісім вимірів соціально-психологічних настановлень особистості в мотиваційно-потребовій сфері: “орієнтація на процес” (ОП), “орієнтація на результат” (ОР), “орієнтація на альтруїзм” (ОА), “орієнтація на егоїзм” (ОЕ), “орієнтація на працю” (ОПР), “орієнтація на гроші” (ОГ), “орієнтація на свободу” (ОС), “орієнтація на владу” (ОВ) та три мотиватори соціально-психологічної активності.

Статистичне аналізування. Для збору первинних даних використано Google forms. Обробку первинних даних здійснено вручну і внесено у таблицю “MS Excel”. З’ясування статистичних параметрів зв’язків і відмінностей виконано за допомогою комп’ютерної програми “SPSS” (версія 26.0). У дослідженні застосовано статистично достовірні коефіцієнти: Кронбаха (α), Колмогорова-Смирнова (λ), критерій Стьюдента (t), Пірсона (R). Урахована статистична достовірність знаходилася на рівні $p \leq .050$ і $p \leq .010$.

Результати

Подано основні описові характеристики за досліджуваними методиками: “ОС” (Weinhold, Hilferty, 1983), “СПНО” (Потьомкіна, 2001) і “ДМСПАО” (Фетискін та ін., 2002). У табл. 1 за кожним параметром з’ясовано: середнє розподілу (M), медіану (Me), моду (Mo), середнє квадратичне відхилення (SD) і діапазон виміру (min, max).

Table 1. Descriptive frequency characteristics by the research methods

Таблиця 1. Описові частотні характеристики за досліджуваними методиками

Parameter Параметр	Descriptive characteristics Описові характеристики					
	M	Me	Mo	SD	min	max
"SQ" / "OC" (Weinhold & Hilferty, 1983)						
LS / PC	38.65	35.00	19.00	±23.52	4.00	98.00
AMC / УБК	38.85	36.00	19.00	±23.67	4.00	98.00
ASA / МПС	39.34	36.00	19.00	±24.47	4.00	98.00
AI / УВ	38.14	34.00	19.00	±23.53	6.00	98.00
AS / MC	39.44	36.00	19.00	±23.37	6.00	98.00
"SPAI" (Potemkina, 2001) / "СПНО" (Потьомкіна, 2001)						
PRO / ОП	4.62	4.00	4.00	±1.99	1.00	10.00
RO / ОР	4.32	4.00	4.00	±1.98	1.00	10.00
AO / ОА	4.32	4.00	4.00	±1.91	1.00	10.00
EO / ОЕ	4.75	4.00	4.00	±2.00	1.00	9.00
WO / ОПП	4.56	4.00	4.00	±1.93	1.00	9.00
MO / ОГ	4.73	4.00	4.00	±1.97	1.00	10.00
FO / ОС	4.60	4.00	4.00	±1.93	1.00	9.00
PO / ОВ	4.80	4.00	4.00	±2.01	1.00	9.00
"DMSPAI" (Fetiskin et al., 2002) / "ДМСПАО" (Фетискін та ін., 2002)						
GNA / ЗДУ	11.32	11.00	11.00	±4.47	4.00	19.00
NP / ПВ	11.29	11.00	11.00	±4.49	4.00	19.00
NA / ТА	11.54	11.00	11.00	±4.43	4.00	19.00

Note: M – mean; Me – median; Mo – mode; SD – squared deviation; min – minimum value; max – maximum value; LS – level of self-esteem; AMC – ability to make contact; ASA – art of self-acceptance; AI – ability to influence; AS – art of sustainability; PRO – process orientation; RO – result orientation; AO – altruism orientation; EO – egoism orientation; WO – work orientation; MO – money orientation; FO – freedom orientation; PO – power orientation; GNA – general need for achievement; NP – need for power; NA – need for affiliation.

Примітка: M – середнє розподілу; Me – медіана; Mo – мода; SD – середнє квадратичне; min – мінімальне значення; max – максимальне значення; PC – рівень самооцінки; УБК – уміння встановлювати контакт; МПС – мистецтво приймати себе; УВ – уміння впливати; MC – мистецтво сталості; ОП – орієнтація на процес; ОР – орієнтація на результат; ОА – орієнтація на альтруїзм; ОЕ – орієнтація на егоїзм; ОПП – орієнтація на працю; ОГ – орієнтація на гроші; ОС – орієнтація на свободу; ОВ – орієнтація на владу; ЗДУ – загальне досягнення успіху; ПВ – прагнення до влади; ТА – тенденція до афіліації.

The obtained frequency characteristics of the Kazakh-Uzbek sample of young people demonstrated a medium level of intensity of self-esteem parameters: LS (M = 38.65; SD = ±23.52); AMC (M = 38.85; SD = ±23.67). Such parameters testify to a medium level of the ability to make contact with other people. The parameter characterizing the manifestation of respect for one's own feelings and behavior was recorded at a level higher than a medium with the values (M = 39.34; SD = ±24.47). The ability to influence others

Отримані частотні характеристики казахсько-узбецької вибірки молоді продемонстрували середній рівень вираженості параметрів самооцінки: PC (M = 38.65; SD = ±23.52); УБК (M = 38.85; SD = ±23.67). Такі параметри свідчать про середній рівень уміння налагоджувати контакти з іншими людьми. Параметр, який характеризує прояв поваги до власних почуттів та поведінки, зафіксовано на вищому за середній рівні зі значеннями (M = 39.34; SD = ±24.47). Здатність впливати на інших очікува-

Research on Relationships Between Self-Esteem and Social Activeness of Young People: Gender Differentiation Exemplified by the Kazakh-Uzbek Sample

expectedly had a medium level ($M = 38.14$; $SD = \pm 23.53$). The ability to maintain stable dynamic development had quite significant indicators for young people – AS ($M = 39.44$; $SD = \pm 23.37$). The obtained empirical data do not contradict the results obtained in the research by I. Imankulova and S. Kudaibergenova (2021). The obtained frequency characteristics by the method “SPAI” (Potemkina, 2001) demonstrated rather low levels of orientation by the following parameters: RO ($M = 4.32$; $SD = \pm 1.98$) and AO ($M = 4.32$; $SD = \pm 1.91$). Medium indicators of process orientation ($M = 4.62$; $SD = \pm 1.99$) and work orientation ($M = 4.56$; $SD = \pm 1.93$) were recorded. High levels were recorded in egoism orientation ($M = 4.75$; $SD = \pm 2.00$), money orientation ($M = 4.73$; $SD = \pm 1.97$) and power orientation ($M = 4.80$; $SD = \pm 2.01$). The obtained frequency characteristics by the method “DMSPAИ” (Fetiskin et al., 2002) showed relatively medium indicators by three dimensions of dominant needs which are motivators of social-psychological activeness.

In order to test the hypothesis that subjective experience of social activeness correlates with the self-esteem of young people, correlations between the parameters of social activeness and the parameters of self-esteem, determined by means of the Pearson correlation coefficient (R), were established. Legitimacy of using this statistical parameter was measured using the Kolmogorov-Smirnov test (λ). Tabl. 2 presents the matrix of correlations between the researched parameters of social activeness and self-esteem of young people.

Table 2. Matrix of correlations between the researched parameters of social activeness and self-esteem of young people ($n = 133$)

Таблиця 2. Матриця кореляцій досліджуваних параметрів соціальної активності з самооінкою молоді ($n = 133$)

Parameters of social activeness Параметри соціальної активності	Statistical parameter Статистичний параметр	Parameters of self-esteem / Параметри самооінки				
		LS / PC	AMC / УВК	ASE / МПС	AI / УВ	AS / MC
PRO / ОП	R	-.155	-.015	-.026	.116	.090
	p	.075	.864	.766	.183	.304
RO / OP	R	-.170	.049	.116	.015	-.017
	p	.051	.576	.183	.868	.842

но має середній рівень ($M = 38.14$; $SD = \pm 23.53$). Здатність зберігати сталий динамічний розвиток отримала достатньо вагомні показники, як для осіб досліджуваного віку – MC ($M = 39.44$; $SD = \pm 23.37$). Отримані емпіричні дані не суперечать результатам, які отримано в дослідженні I. Imankulova, S. Kudaibergenova (2021). Отримані частотні характеристики за методикою “СПНО” (Потьомкіна, 2001) продемонстрували достатньо низькі рівні орієнтації за такими параметрами: OP ($M = 4.32$; $SD = \pm 1.98$) і OA ($M = 4.32$; $SD = \pm 1.91$). Зафіксовано середні показники орієнтації на процес ($M = 4.62$; $SD = \pm 1.99$) і на працю ($M = 4.56$; $SD = \pm 1.93$). Високі показники зафіксовано в орієнтації на егоїзм ($M = 4.75$; $SD = \pm 2.00$), гроші ($M = 4.73$; $SD = \pm 1.97$) і владу ($M = 4.80$; $SD = \pm 2.01$). Отримані частотні характеристики за методикою “ДМСПАО” (Фетискін та ін., 2002) продемонстрували відносно середні показники вираженості за трьома вимірами провідних потреб, які є мотиваторами соціально-психологічної активності.

З метою перевірки гіпотези, що суб’єктивний досвід соціальної активності зв’язаний із самооінкою осіб молодого віку, з’ясовано кореляційні зв’язки параметрів соціальної активності з параметрами самооінки, визначеними за допомогою коефіцієнта кореляції Пірсона (R). За допомогою критерію Колмогорова-Смирнова (λ) констатовано правомірність використання цього статистичного параметру. У табл. 2 подано матрицю кореляцій досліджуваних параметрів соціальної активності з самооінкою молоді.

AO / OA	R	-.002	-.028	-.002	.034	-.025
	p	.978	.751	.980	.694	.772
EO / OE	R	-.126	-.132	.055	-.012	.050
	p	.147	.131	.529	.887	.564
WO / ОП	R	-.053	-.033	-.030	.022	.074
	p	.542	.703	.733	.805	.400
MO / ОГ	R	-.036	-.043	-.015	-.049	-.075
	p	.681	.626	.866	.577	.394
FO / ОС	R	-.110	.028	-.022	.059	-.014
	p	.207	.747	.803	.497	.871
PO / ОБ	R	-.060	.176*	-.072	.032	.008
	p	.491	.043	.410	.712	.926
GNA / ЗДУ	R	.157	-.056	-.252**	-.047	.028
	p	.070	.518	.003	.591	.751
NP / ПВ	R	.128	.054	-.035	-.083	-.042
	p	.141	.535	.691	.341	.632
NA / ТА	R	.035	.007	-.031	-.074	.008
	p	.685	.938	.727	.399	.923

Note: M – mean; Me – median; Mo – mode; SD – squared deviation; min – minimum value; max – maximum value; LS – level of self-esteem; AMC – ability to make contact; ASE – art of self-acceptance; AI – ability to influence; AS – art of sustainability; PRO – process orientation; RO – result orientation; AO – altruism orientation; EO – egoism orientation; WO – work orientation; MO – money orientation; FO – freedom orientation; PO – power orientation; GNA – general need for achievement; NP – need for power; NA – need for affiliation; R – value of Pearson coefficient; p – level of significance; * – correlation at the level $p \leq .050$; ** – correlation at the level $p \leq .010$.

Примітка: M – середнє розподілу; Me – медіана; Mo – мода; SD – середнє квадратичне; min – мінімальне значення; max – максимальне значення; РС – рівень самооцінки; УВК – уміння встановлювати контакт; МПС – мистецтво приймати себе; УВ – уміння впливати; МС – мистецтво сталості; ОП – орієнтація на процес; ОР – орієнтація на результат; ОА – орієнтація на альтруїзм; ОЕ – орієнтація на егоїзм; ОПР – орієнтація на працю; ОГ – орієнтація на гроші; ОС – орієнтація на свободу; ОБ – орієнтація на владу; ЗДУ – загальне досягнення успіху; ПВ – прагнення до влади; ТА – тенденція до афіліації; R – значення коефіцієнту Пірсона; p – рівень значущості; * – кореляція на рівні $p \leq .050$; ** – кореляція на рівні $p \leq .010$.

Two statistically significant correlations of the parameters of social activeness with the parameters of self-esteem were established. One correlation was direct – between power orientation and the ability to make contact ($R = .176$; $p = .043$). The other correlation was inverse – between the general need for achievement and the art of self-acceptance ($R = -.252$; $p = .003$). It is noteworthy that the inverse correlation between LS and RO ($R = -.170$; $p = .051$) had a pronounced trend.

The parameters of social activeness in the men's sample (Group 1) and the women's sample (Group 2) were compared. The sizes of the groups were as follows: Group 1 – $n = 55$ (53.85%) respondents and Group 2 – $n = 78$ (46.15%) respondents.

Tabl. 3 presents the results of the comparison

Зафіксовано два статистично достовірних зв'язки параметрів соціальної активності з параметрами самооцінки. Один прямий – орієнтації на владу з умінням встановлювати контакти ($R = .176$; $p = .043$). Другий кореляційний зв'язок обернений – загального досягнення успіху з мистецтвом приймати себе ($R = -.252$; $p = .003$). Відзначимо, що обернений зв'язок РС і ОР ($R = -.170$; $p = .051$) має достатньо яскраво виражену тенденцію.

Здійснено порівняння сформованих параметрів соціальної активності в чоловічій (група 1) і жіночій вибірках (група 2). Кількісні розміри груп: група 1 – $n = 55$ (53.85%) респондентів і група 2 – $n = 78$ (46.15%) респонденток.

У табл. 3 подано результати порівняння па-

Research on Relationships Between Self-Esteem and Social Activeness of Young People: Gender Differentiation Exemplified by the Kazakh-Uzbek Sample

of the parameters of social activeness in Groups 1 and 2 determined by means of the Mann-Whitney U-test (U).

раметрів соціальної активності у групах 1 і 2, з'ясованих за коефіцієнтом Манна-Уїтні (U).

Table 3. Comparison of the men's sample (Group 1) and the women's sample (Group 2) by the parameters of social activeness

Таблиця 3. Порівняння чоловічої (група 1) і жіночої (група 2) вибірок за параметрами соціальної активності

Parameters of social activeness Параметри соціальної активності	Mann-Whitney U-test Коефіцієнт Манна-Уїтні	
	U	p
Process orientation (PRO) Орієнтація на процес (ОП)	1916.000	.288
Result-orientation (RO) Орієнтація на результат (ОР)	2067.500	.718
Altruism orientation (AO) Орієнтація на альтруїзм (ОА)	1759.500	.072
Egoism orientation (EO) Орієнтація на егоїзм (ОЕ)	2124.000	.922
Work orientation (WO) Орієнтація на працю (ОПР)	1603.500	.012
Money orientation (MO) Орієнтація на гроші (ОГ)	2077.500	.754
Freedom orientation (FO) Орієнтація на свободу (ОС)	1791.500	.101
Power orientation (PO) Орієнтація на владу (ОВ)	2040.000	.626
General need for achievement (GNA) Загальне досягнення успіху (ЗДУ)	1974.000	.433
Need for power (NP) Прагнення до влади (ПВ)	2020.000	.567
Need for affiliation (NA) Тенденція до афіліації (ТА)	2081.000	.769

Note: U – the Mann-Whitney test; p – the level of significance of the Mann-Whitney U-test; * – the level of significance $p \leq .050$ і ** – the level of significance $p \leq .010$, the data is given **in bold type**.

Примітка: U – критерій Манна-Уїтні; p – рівень достовірності критерію Манна-Уїтні; * – рівень достовірності $p \leq .050$ і ** – рівень достовірності $p \leq .010$, дані подано **жирним шрифтом**.

There was superiority of Group 2 by one parameter – “work orientation” (U = 1603.500; p = .012). Female representatives of the Kazakh-Uzbek sample demonstrated statistically significant superiority in the formation of such social activeness as work orientation. As for the rest of the data, there were only trends, and no superiority was recorded.

З'ясовано перевагу групи 2 за одним параметром “орієнтація на працю” (U = 1603.500; p = .012). Представниці жіночої статі казахсько-узбецької вибірки володіють статистично достовірною перевагою у сформованості такої соціальної активності, як орієнтація на працю. За рештою даних можна хіба що констатувати тенденції, оскільки переваг не зафіксовано.

Discussion

Research into the social activeness of young people and content parameters of this phenomenon

Дискусія

Дослідження соціальної активності молоді і змістових параметрів цього феномену є од-

is one of the most important and relevant today. The following dimensions are topical: professional self-determination (Abdulayeva, Eshmuradov, 2023), subjective well-being (Cicek, 2022), dominant mental states (Doyle & Catling, 2022; Monserrat et al., 2024; Murad, 2020), self-realization of young people in different activities (Blynova et al., 2022a; 2022b; Gehrman & Wicker, 2021; Popovych et al., 2022; Vasilieva et al., 2021), personal self-efficacy (Halian et al., 2023a; 2023b), and activeness in social networks (Abrar-ul-Hassan & Safdar, 2022; Goodyear et al., 2021; Hudimova et al., 2021). Studies on gender-related issues comprise a separate area (Gao et al., 2022; Prokhorenko et al., 2023) in research into the social activeness of young people. Undoubtedly, there is a direct dependence of self-realization and the level of social activeness on the level of an individual's self-esteem, as confirmed by our research findings (Prokhorenko et al., 2023). Young people with high self-esteem often strive to achieve higher results in different life activities – in career, partner relationships, educational, and professional activities. Such individuals usually have a tendency to solve complex problems, take risks, create new scenarios of events, and try again. The obtained results (see Tabl. 1) allow for stating that low self-esteem impedes personal growth and development. This was confirmed in a number of other studies (Homola & Oros, 2023; Liu et al., 2022). Young people with low self-esteem are inclined to be satisfied with the bare minimum both in careers and in their personal lives, avoiding taking risks not to fail, and also making efforts to improve their status. However, it is very important not to reduce all these factors to upbringing or “difficult” childhood since, in the end, self-education, willpower, and persistence in achieving the aim that seems unattainable shape a young individual's personality. Our research findings gave a reason for a number of (see Tabl. 1 and 2). Young people have a medium level of self-esteem which is equated to adequate self-evaluation of one's own abilities, expectations, and personality in general by most scientists in the area of psychology (Koski et al., 2022; Maenhout et al., 2024). A considerable number of young people possess a rational subjective perception of their image. The only direct correlation (see Tabl. 2) between power orientation and the ability to make contact ($R = .176$; $p = .043$) demonstrates

ним із важливих і затребуваних сьогоденням. Актуальними є такі виміри, як професійне самовизначення (Абдуллаева, Ешмурадov, 2023), суб'єктивне благополуччя (Cicek, 2022), домінуючі психічні стани (Doyle, Catling, 2022; Monserrat et al., 2024; Murad, 2020), самореалізація молоді в різних видах діяльності (Blynova et al., 2022a; 2022b; Gehrman, Wicker, 2021; Popovych et al., 2022; Vasilieva et al., 2021), особистісна самоефективність (Halian et al., 2023a; 2023b) і активність у соціальних мережах (Abrar-ul-Hassan, Safdar, 2022; Goodyear et al., 2021; Hudimova et al., 2021). Дослідження гендерного характеру склали окремий напрямок (Gao et al., 2022; Prokhorenko et al., 2023) у вивченні соціальної активності молодих людей. Безумовно, існує пряма залежність самореалізації та рівня вираженості соціальної активності від рівня самооцінки особистості, що й підтверджено результатами іншого дослідження (Prokhorenko et al., 2023). Молоді люди з високою самооцінкою найчастіше прагнуть досягнути більш високих результатів у різних сферах життєдіяльності – в кар'єрі, в партнерських стосунках, у навчально-професійній діяльності. Такі індивіди зазвичай схильні виконувати складні завдання, ризикувати, вибудовувати нові сценарії розвитку подій і пробувати заново. Що стосується низької самооцінки, то отримані результати (див. табл. 1) дають підстави стверджувати, що вона заважає особистісному зростанню та розвитку людини. Таке підтвердження знайдено в інших дослідженнях (Homola, Oros, 2023; Liu et al., 2022). Молоді з низькою самооцінкою властиво зупинятися на досягнутому мінімумі як у кар'єрі, так і в особистісному житті, і при цьому уникати ризику, щоб не зазнати невдачі, а також докладати зусиль для поліпшення власного становища. Однак, дуже важливо не зводити всі ці чинники до виховання або “важкого” дитинства, адже зрештою самовиховання, сила волі та наполегливість у досягненні мети, яка здається недосяжною, формують особистість молодої людини. Результати нашого дослідження дали підстави для низки узагальнень (див. табл. 1 і 2). Особи молодого віку мають середній рівень самооцінки, який більшістю вчених у сфері психологічної науки прирівнюється до адекватної оцінки власних здібностей (Koski et al., 2022; Maenhout et al., 2024), очікувань та особистості в цілому. Істотна частина молоді має раціональне суб'єктивне сприйняття свого образу. Єдина пряма кореляція (див. табл. 2) між орієнтацією на владу

Research on Relationships Between Self-Esteem and Social Activeness of Young People: Gender Differentiation Exemplified by the Kazakh-Uzbek Sample

self-actualization tendencies aimed at impacting global social processes. We hypothesize that this may imply a pragmatic component with hedonistic manifestations, but this assumption requires a separate study in the context of value dimensions. Young people with low self-esteem find it difficult to build interpersonal relationships with others and are inclined to exaggerate flaws concerning their appearance and personality traits. Whereas young people with medium and high self-esteem are able to solve complex problems, make contact with others, and accept their flaws. The only inverse correlation of the general need for achievement with the art of self-acceptance ($R = -.252$; $p = .003$) suggests that young people loose in achieving success with an increase in attention to their personality. High indicators of egoism, money, and power orientation (see Tabl. 2) also do not contribute to high social activeness and the ability to make contacts. They rather isolate and distance young people. At the same time, young people with low self-esteem, due to their inability to make a large number of contacts, are inclined to build stronger and more long-lasting relationships. It was observed that young people with high self-esteem are focused on the number of contacts regardless of how long-lasting and close they will be. The fact that young people have no obvious desire to be leaders and take responsibility arouses interest. At the same time, they possess a dominant power orientation which is rather related to medium and low levels of self-esteem. However, according to the research findings (see Tabl. 1), young people still depend on public opinion, i.e. they have an obvious tendency for affiliation. Young people with low and medium self-esteem mainly lack orientation towards work, process, and results of the accomplished task. Money orientation may testify to high expectations from life, demonstrated by individuals with inflated self-esteem. It is noticeable, that young people with low and medium self-esteem have distinct altruism orientation and less pronounced egoism orientation. It is obvious that the level of self-esteem does not affect these orientations and they can change regardless of self-evaluation of one's own personality. The first hypothesis is confirmed by establishing two significant correlations, and argumentation of these correlations explains that subjective experience of social activeness is related to self-

й умінням встановлювати контакти ($R = .176$; $p = .043$) демонструє самоактуалізаційні інтенції з метою впливу на глобальні соціальні процеси. Припускаємо, що за цим може ховатися прагматична складова з гедоністичними проявами, але це потребує окремого дослідження у площині ціннісно-сенсових вимірів. Особи молодого віку з низькою самооцінкою мають труднощі в побудові міжособистісних взаємин з оточенням і схильні до перебільшення недоліків, що стосуються як зовнішнього вигляду, так і внутрішніх якостей, тоді як молоді люди з середньою та високою самооцінкою здатні виконувати складні завдання, встановлювати контакти з іншими, а також схильні до прийняття своїх недоліків. Єдиний обернений кореляційний зв'язок загального досягнення успіху з мистецтвом приймати себе ($R = -.252$; $p = .003$) дає підстави констатувати, що зі збільшенням уваги до своєї персони молоді люди втрачають у досягненні успіху. Високі показники, що зафіксовано у орієнтації на егоїзм, гроші і владу (див. табл. 2), також не сприяють високій соціальній активності й контактності, а радше відокремлюють і дистанціюють молодих людей. Водночас молоді люди з низькою самооцінкою через нездатність встановлювати велику кількість контактів схильні до побудови більш міцних і тривалих взаємин. Помічено, що особи молодого віку з високою самооцінкою орієнтовані на кількість контактів незалежно від того, наскільки вони будуть тривалими і тісними. Цікавим є факт відсутності явно вираженого бажання молодих людей бути лідерами, беручи відповідальність на себе. Водночас є достатньо домінуюча орієнтація на владу, що радше зв'язана з середнім і низьким рівнями самооцінки. Проте молоді люди, згідно з результатами дослідження (див. табл. 1), все ж таки залежать від думки громадськості, тобто мають яскраво виражену тенденцію до афіліації. Особи молодого віку з низькою і середньою самооцінкою здебільшого не орієнтовані на працю, процес та результат виконуваного завдання. Орієнтація на гроші може свідчити про завищені очікування від життя, що демонструють особи з завищеною самооцінкою. Помітно, що в молодих людей із низькою та середньою самооцінкою є яскраво виражена орієнтація на альтруїзм і помірно виражена – на егоїзм. Очевидно, що рівень самооцінки не впливає саме на ці орієнтації і вони можуть змінюватися незалежно від оцінки власної особистості. Першу гіпотезу доведено, оскільки двома достовірними

esteem of the research participants. Comparison of the parameters of social activeness between the men's sample (Group 1) and the women's sample (Group 2) (see Tabl. 3) demonstrated superiority of the females in the parameter "work orientation" ($U = 1603.500$; $p = .012$). In spite of the lack of significant superiority in procedural and resultant components, the women's sample is more focused on process and daily responsibilities, which determines significant superiority in work orientation. This is an interesting scientific fact that disproves the second hypothesis and requires further examination. It is noteworthy that our research work expands the understanding of the overall picture of positioning young people in society. The obtained results possess scientific value and can arouse interest in anyone who works with young people, gives psychological support to young people in education, professional activity, and creation one's own image. The obtained data can be used when planning training events in career counselling. Prospects of further study can be seen in the trends identified in the research, namely, the value dimension, testing the second disproved hypothesis, and conducting similar comparative and cross-cultural research with regard to age and gender characteristics.

Conclusions

It was substantiated that the self-esteem of young people is related to the processes of social interaction, oriented towards social values, and is a result of psychological characteristics of an individual's social activeness. It was found that the respondents possess a medium level of self-esteem, and it was explained that this is a normotypical level of self-esteem adequacy. The only direct correlation between power orientation and the ability to make contact was established ($R = .176$; $p = .043$). It was highlighted that this indicates young people's self-actualization tendencies aimed at influencing global social processes. There was a caveat that this may also hide a pragmatic component with hedonistic manifestations. The only inverse correlation of the general need for achievement with the art of self-acceptance ($R = -.252$; $p = .003$) gave a reason to state that young people lose in achieving success with an increase in attention to their personality. Comparison of the parameters of social activeness between the men's sample (Group 1) and the women's sample

кореляційними зв'язками й аргументацією цих зв'язків пояснено, що суб'єктивний досвід соціальної активності зв'язаний із самооцінкою досліджуваних. Порівняння параметрів соціальної активності між чоловічою (група 1) і жіночою (група 2) вибірками (див. табл. 3) продемонструвало перевагу представниць жіночої статі в параметрі "орієнтація на працю" ($U = 1603.500$; $p = .012$). Незважаючи на відсутність достовірної переваги за процесуальною і результуючою складовими, жіноча вибірка більшою мірою орієнтована на процес, повсякденні обов'язки, що й зумовило достовірну перевагу в орієнтації на працю. Це цікавий науковий факт, який спростував другу гіпотезу й потребує подальшого вивчення. Зазначимо, що проведена науково-дослідницька робота розширила розуміння загальної картини позиціонування студентської молоді в суспільстві. Отримані результати мають наукову цінність і можуть становити інтерес для усіх, хто працює з молоддю, реалізує психологічну допомогу людям молодого віку в навчанні, професійній діяльності, побудові свого іміджу. Отримані дані можна використати під час планування тренінгових заходів та під час кар'єрного консультування. Перспективу складають намічені в дослідженні тенденції, зокрема ціннісно-сенсовий вимір, перевірка другої спростованої гіпотези, проведення аналогічних компаративних і крос-культурних досліджень з урахуванням вікових та гендерних особливостей.

Висновки

Обґрунтовано, що самооцінка молодих людей пов'язана з процесами соціальної взаємодії людини, орієнтована на цінності суспільства, є проявом психологічних особливостей соціальної активності індивіда. З'ясовано, що респонденти володіють середнім рівнем самооцінки, і пояснено, що це є нормотиповим рівнем адекватності самооцінки. Констатовано єдиний прямий зв'язок між орієнтацією на владу й умінням встановлювати контакти ($R = .176$; $p = .043$). Зазначено, що це демонструє самоактуалізаційні прагнення молоді з метою впливу на глобальні соціальні процеси. Висловлено застереження, що за цим може також ховатися прагматична складова з гедоністичними проявами. Єдиний обернений кореляційний зв'язок загального досягнення успіху з мистецтвом приймати себе ($R = -.252$; $p = .003$) дав підстави констатувати, що зі збільшенням уваги до своєї персони молоді люди втрачають

Research on Relationships Between Self-Esteem and Social Activeness of Young People: Gender Differentiation Exemplified by the Kazakh-Uzbek Sample

(Group 2) allowed identifying the only superiority of Group 2 in the parameter “work orientation” ($U = 1603.500$; $p = .012$). It was explained that the sample of females is mainly focused on process and daily responsibilities, which determines a significant difference in this parameter.

To sum up, the obtained results possess scientific value and can arouse interest in anyone who works with young people. The first part of the hypothesis is confirmed, and the second hypothesis is disproved. The statistical and research aims are achieved.

Acknowledgment

This research has been funded by the Abai Kazakh National Pedagogical University (Contract №7 dated 14.05.2024. Topic: Linguodidactic foundations of teaching the position of sounds in the Kazakh language with experimental phonetic methods).

References

- Abdulayeva, Sh., & Eshmuradov, O. (2023). Professional'noye samoopredeleniye i vybor professii uchashchimisya v psikhologicheskom znanii. [Professional self-determination and students' career choice in psychological knowledge]. *Pedagogiki i psikhologii v sovremennom obrazovanii – Pedagogies and psychologies in modern education*, 3(2). <https://phys-tech.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/8385>
- Abrar-ul-Hassan, S., & Safdar, G. (2022). Relationship between Self-Esteem and Problematic Use of Facebook among University Students. *Annals of Social Sciences and Perspective*, 3(1), 199–217. <https://doi.org/10.52700/assap.v3i1.83>
- Adila, I., Huzili, H., Mohamad, R. H., Yasmin, A., Husna, Afifi M. Y., & Abdul Rahman, A. M. (2021). Conceptual paper: The roles of locus of control, self-esteem, resilience, and religion towards drug abuse intention among young people. *AIP Conference Proceedings*, 2339(1), 020110. <https://doi.org/10.1063/5.0044231>
- Agren, K. A., Hemmingsson, H., & Kjellberg, A. (2023). Internet activities and social and community participation among young people with learning disabilities. *British Journal of Learning Disabilities*, 51, 125–134. <https://doi.org/10.1111/bld.12519>
- Amedy, A., Barrantes-Vidal, N. A., Kwapil, T. R., & Monsonet, M. (2023). A psychosocial pathway

у досягненні успіху. Порівнянням параметрів соціальної активності між чоловічою (група 1) і жіночою (група 2) вибірками з'ясовано єдину перевагу групи 2 за параметром “орієнтація на працю” ($U = 1603.500$; $p = .012$). Пояснено, що жіноча вибірка більшою мірою орієнтована на процес, повсякденні обов'язки, що й зумовило достовірну відмінність за цим параметром.

Узагальнено, що отримані результати мають наукову цінність і можуть становити інтерес для усіх, хто працює з молоддю. Доведено першу частину гіпотези і спростовано другу. Досягнуто статистичну й дослідницьку мету.

Подяка

Дослідження виконано за фінансової підтримки Казахського національного педагогічного університету імені Абая (контракт №7 від 14.05.2024. Тема: Лінгводидактичні основи навчання позиції звуків у казахській мові експериментально-фонетичними методами).

Список використаних джерел

- Абдуллаева Ш., Эшмурадов О. Профессиональное самоопределение и выбор профессии учащимися в психологическом знании. *Педагогика и психологии в современном образовании*. 2023. № 3(2). <https://phys-tech.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/8385>
- Abrar-ul-Hassan S., Safdar G. Relationship between Self-Esteem and Problematic Use of Facebook among University Students. *Annals of Social Sciences and Perspective*. 2022. Vol. 3(1). P. 199–217. <https://doi.org/10.52700/assap.v3i1.83>
- Adila I., Huzili H., Mohamad R. H., Yasmin A., Husna Afifi M. Y., Abdul Rahman A. M. Conceptual paper: The roles of locus of control, self-esteem, resilience, and religion towards drug abuse intention among young people. *AIP Conference Proceedings*. 2021. Vol. 2339(1). 020110. <https://doi.org/10.1063/5.0044231>
- Agren K. A., Hemmingsson H., Kjellberg A. Internet activities and social and community participation among young people with learning disabilities. *British Journal of Learning Disabilities*. 2023. Vol. 51. P. 125–134. <https://doi.org/10.1111/bld.12519>
- Amedy A., Barrantes-Vidal N. A., Kwapil T. R., Monsonet M. A psychosocial pathway to paranoia: The interplay between social connectedness and self-esteem. *Schizophrenia Research*. 2023. Vol. 3(254). P. 199–207.

- to paranoia: The interplay between social connectedness and self-esteem. *Schizophrenia Research*, 3(254), 199–207. <https://doi.org/10.1016/j.schres.2023.03.006>
- Auyelbekova, N., & Akhtayeva, N. (2023). Sotsial'no-psikhologicheskiye faktory samootsenki v studencheskom vozraste. [Social-psychological factors of self-esteem at the student age. *Bulletin*]. *Vestnik. Seriya "Psikhologiya" – Series "Psychology"*, 76(3), 1–7. <https://doi.org/10.51889/2959-5967.2023.76.3.007>
- Blynova, O., Derevianko, S., Ivanova, O., Popovych, I., & Estay Sepulveda, J. G. (2022a). Professional relevance of potential labor emigrants. *Revista Notas Históricas y Geográficas*, 29, 88–106. <https://www.revistanotashistoricasygeograficas.cl/index.php/nhyg/article/view/435>
- Blynova, O., Popovych, I., Hulas, I., Radul, S., Borozentseva, T., Strilets-Babenko, O., & Minenko, O. (2022b). Psychological safety of the educational space in the structure of motivational orientation of female athletes: a comparative analysis. *Journal of Physical Education and Sport*, 22(11), 2723–2732. <https://doi.org/10.7752/jpes.2022.11346>
- Cicek, I. (2022). Mediating Role of Self-Esteem in the Association between Loneliness and Psychological and Subjective Well-Being in University Students. *International Journal of Contemporary Educational Research*, 2022. Vol. 8(2). P. 83–97. <https://doi.org/10.33200/ijcer.817660>
- Cook, J. L., Elzinga, B., & Van Schie, C. (2023). A boost in self-esteem after positive social evaluation predicts social and non-social learning. *Royal Society Open Science*, 5(10), 24–39. <https://doi.org/10.1098/rsos.230027>
- Dalgiç, A. I., Karataş, N., & Kaya, A. (2023). The effect of individual values on self-esteem and meaning in life in adolescents: A cross-sectional study from Turkey. *Archives of Psychiatric Nursing*, 7(46), 8–13. <https://doi.org/10.1016/j.apnu.2023.06.007>
- Doyle, I., & Catling, J. C. (2022). The Influence of Perfectionism, Self-Esteem and Resilience on Young People's Mental Health. *The Journal of Psychology*, 156(3), 224–240. <https://doi.org/10.1080/00223980.2022.2027854>
- Falk, A., Kosse, F., Schildberg-Hörisch, H., & Zimmermann, F. (2023). Self-assessment: The role of the social environment. *Journal of Public Economics*, 14(223), 179–191. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2023.104908>
- Farrell, A. H., & Vaillancourt, T. (2021). Joint trajectories of adolescent narcissism and self-esteem predict interpersonal features in young adulthood. <https://doi.org/10.1016/j.schres.2023.03.006>
- Ауельбекова Н., Ахтаева Н. Социально-психологические факторы самооценки в студенческом возрасте. *Вестник. Серия "Психология"*. 2023. № 76(3). P. 1–7. <https://doi.org/10.51889/2959-5967.2023.76.3.007>
- Blynova O., Derevianko S., Ivanova O., Popovych I., Estay Sepulveda J. G. Professional relevance of potential labor emigrants. *Revista Notas Históricas y Geográficas*. 2022a. Vol. 29. P. 88–106. <https://www.revistanotashistoricasygeograficas.cl/index.php/nhyg/article/view/435>
- Blynova O., Popovych I., Hulas I., Radul S., Borozentseva T., Strilets-Babenko O., Minenko O. Psychological safety of the educational space in the structure of motivational orientation of female athletes: a comparative analysis. *Journal of Physical Education and Sport*. 2022b. Vol. 22(11). P. 2723–2732. <https://doi.org/10.7752/jpes.2022.11346>
- Cicek I. Mediating Role of Self-Esteem in the Association between Loneliness and Psychological and Subjective Well-Being in University Students. *International Journal of Contemporary Educational Research*. 2022. Vol. 8(2). P. 83–97. <https://doi.org/10.33200/ijcer.817660>
- Cook J. L., Elzinga B., Van Schie C. A boost in self-esteem after positive social evaluation predicts social and non-social learning. *Royal Society Open Science*. 2023. Vol. 5(10). P. 24–39. <https://doi.org/10.1098/rsos.230027>
- Dalgiç A. I., Karataş N., Kaya A. The effect of individual values on self-esteem and meaning in life in adolescents: A cross-sectional study from Turkey. *Archives of Psychiatric Nursing*. 2023. Vol. 7(46). P. 8–13. <https://doi.org/10.1016/j.apnu.2023.06.007>
- Doyle I., Catling J. C. The Influence of Perfectionism, Self-Esteem and Resilience on Young People's Mental Health. *The Journal of Psychology*. 2022. Vol. 156(3). P. 224–240. <https://doi.org/10.1080/00223980.2022.2027854>
- Falk A., Kosse F., Schildberg-Hörisch H., Zimmermann F. Self-assessment: The role of the social environment. *Journal of Public Economics*. 2023. Vol. 14(223). P. 179–191. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2023.104908>
- Farrell A. H., Vaillancourt T. Joint trajectories of adolescent narcissism and self-esteem predict interpersonal features in young adulthood.

Research on Relationships Between Self-Esteem and Social Activeness of Young People: Gender Differentiation Exemplified by the Kazakh-Uzbek Sample

- trajectories of adolescent narcissism and self-esteem predict interpersonal features in young adulthood. *Journal of Research in Personality*, 9(93), 1–88. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2021.104127>
- Fetiskin, N. P., & Kozlov, V. V., & Manuylov, G. M. (2002). *Sotsial'no-psikhologicheskaya diagnostika razvitiya lichnosti i malyx grupp [Social-psychological diagnostics of the development of personality and small groups]*. Moscow: The Institute of Psychiatry. URL: <https://f.eruditor.link/file/1803803/>
- Forest, A. L., Sigler, K. N., Bain, K. S., O'Brien, E. R., & Wood, J. V. (2023). Self-esteem's impacts on intimacy-building: Pathways through self-disclosure and responsiveness. *Current Opinion in Psychology*, 4(52), 108–122. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2023.101596>
- Gan, T., Huang, P., Li, B., Lin, W., Liu, Y., & Yang, S. (2023). The relationship of negative life events, trait-anxiety and depression among Chinese university students: A moderated effect of self-esteem. *Journal of Affective Disorders*, 2(339), 384–391. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2023.07.010>
- Gao, W., Luo, Y., Cao, X., & Liu, X. (2022). Gender differences in the relationship between self-esteem and depression among college students: a cross-lagged study from China. *Journal of Research in Personality*, 97, 104202. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2022.104202>
- Gehrmann, S., & Wicker, P. (2021). The effect of regional and social origin on health-related sport and physical activity of young people in Europe. *European Journal for Sport and Society*, 19(2), 117–134. <https://doi.org/10.1080/16138171.2021.1916223>
- Goodyear, V. A., Wood, G., Skinner, B., & Thompson, J. L. (2021). The effect of social media interventions on physical activity and dietary behaviours in young people and adults: a systematic review. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 18(72). <https://doi.org/10.1186/s12966-021-01138-3>
- Halian, I., Popovych, I., Hulas, I., Serbin, Iy., Vyshnevskaya, O., Kovalchuk, Z., & Pyslar, A. (2023a). Correlation between personality traits of young athletes and their level of self-efficacy. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(5), 1119–1129. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.05140>
- Halian, I., Popovych, I., Vovk, V., Kariyev, A., Poleshchuk, L., & Halian, O. (2023b). Correlation
- Journal of Research in Personality*. 2021. Vol. 9(93). P. 1–88. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2021.104127>
- Фетискин Н. П., Козлов В. В., Мануйлов Г. М. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп. Москва: Институт психотерапии, 2002. 490 с. URL: <https://f.eruditor.link/file/1803803/>
- Forest A. L., Sigler K. N., Bain K. S., O'Brien E. R., Wood J. V. Self-esteem's impacts on intimacy-building: Pathways through self-disclosure and responsiveness. *Current Opinion in Psychology*. 2023. № 4(52). P. 108–122. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2023.101596>
- Gan T., Huang P., Li B., Lin W., Liu Y., Yang S. The relationship of negative life events, trait-anxiety and depression among Chinese university students: A moderated effect of self-esteem. *Journal of Affective Disorders*. 2023. Vol. 2(339). P. 384–391. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2023.07.010>
- Gao W., Luo Y., Cao X., Liu X. Gender differences in the relationship between self-esteem and depression among college students: a cross-lagged study from China. *Journal of Research in Personality*. 2022. Vol. 97. P. 104202. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2022.104202>
- Gehrmann S., Wicker P. The effect of regional and social origin on health-related sport and physical activity of young people in Europe. *European Journal for Sport and Society*. 2021. Vol. 19(2). P. 117–134. <https://doi.org/10.1080/16138171.2021.1916223>
- Goodyear V. A., Wood G., Skinner B., Thompson J. L. The effect of social media interventions on physical activity and dietary behaviours in young people and adults: a systematic review. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*. 2021. Vol. 18(72). <https://doi.org/10.1186/s12966-021-01138-3>
- Halian I., Popovych I., Hulas I., Serbin Iy., Vyshnevskaya O., Kovalchuk Z., Pyslar A. Correlation between personality traits of young athletes and their level of self-efficacy. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023a. Vol. 23(5). P. 1119–1129. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.05140>
- Halian I., Popovych I., Vovk V., Kariyev A., Poleshchuk L., Halian O. Correlation of the coach's qualities and junior athletes' self-efficacy. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023b. Vol. 23(7). P. 1621–1630. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.071621>

- of the coach's qualities and junior athletes' self-efficacy. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(7), 1621–1630. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.07199>
- Harris, M. A., & Orth, U. (2019). The Link Between Self-Esteem and Social Relationships: A Meta-Analysis of Longitudinal Studies. *Journal of Personality and Social Psychology*, 6(63), 2–15. <http://dx.doi.org/10.1037/pspp0000265>
- Hepper, E. G. (2023). Self-esteem. *Encyclopedia of Mental Health (Third Edition)*, 5, 125–139. <https://doi.org/10.1016/B978-0-323-91497-0.00185-5>
- Homola, S. Y., & Oros, L. B. (2023). Attachment, Self-esteem, and Social Self-expression Skills: A Causal Chain Model in Young People and Adolescents. *Actualidades En Psicología*, 37(134), 85–98. <https://doi.org/10.15517/ap.v37i134.53536>
- Hudimova, A., Popovych, I., Savchuk, O., Liashko, V., Pyslar, A., & Hrys, A. (2021). Research on the relationship between excessive use of social media and young athletes' physical activity. *Journal of Physical Education and Sport*, 21(6), 3364–3373. <https://doi.org/10.7752/jpes.2021.06456>
- Imankulova, I. A., & Kudaibergenova, S. K. (2021). Women's body image satisfaction: connection with age and self-esteem. *The Journal of Psychology & Sociology*, 77(2), 28–37. <https://doi.org/10.26577/JPSS.2021.v77.i2.04>
- Koski, P., Hirvensalo, M., Villberg, J., & Kokko, S. (2022). Young People in the Social World of Physical Activities: Meanings and Barriers. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(9), 5466. <https://doi.org/10.3390/ijerph19095466>
- Liu, X., Cao, X., & Gao, W. (2022). Does low self-esteem predict anxiety among Chinese college students? *Psychology Research and Behavior Management*, 15, 1481–1487. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S361807>
- McClelland, D. C., Atkinson, J. W., Clark, R. A., & Lowell, E. L. (1953). *The achievement motive*. Appleton-Century-Crofts. <https://doi.org/10.1037/11144-000>
- Maenhout, L., & Melville, C. A. (2024). Unravelling the link between physical activity and peer social connectedness in young people with intellectual disabilities: a systematic review of quantitative studies. *Journal of Intellectual Disability Research*, 68, 95–112. <https://doi.org/10.1111/jir.13095>
- Monserrat, M., Arjona, Á., Checa, J. C., Tarifa, J., doi.org/10.7752/jpes.2023.07199
- Harris M. A., Orth U. The Link Between Self-Esteem and Social Relationships: A Meta-Analysis of Longitudinal Studies. *Journal of Personality and Social Psychology*. 2019. Vol. 6(63). P. 2–15. <http://dx.doi.org/10.1037/pspp0000265>
- Hepper E. G. Self-esteem. *Encyclopedia of Mental Health (Third Edition)*. 2023. Vol. 5. P. 125–139. <https://doi.org/10.1016/B978-0-323-91497-0.00185-5>
- Homola S. Y., Oros L. B. Attachment, Self-esteem, and Social Self-expression Skills: A Causal Chain Model in Young People and Adolescents. *Actualidades En Psicología*. 2023. Vol. 37(134). P. 85–98. <https://doi.org/10.15517/ap.v37i134.53536>
- Hudimova A., Popovych I., Savchuk O., Liashko V., Pyslar A., Hrys A. Research on the relationship between excessive use of social media and young athletes' physical activity. *Journal of Physical Education and Sport*. 2021. Vol. 21(6). P. 3364–3373. <https://doi.org/10.7752/jpes.2021.06456>
- Imankulova I. A., Kudaibergenova S. K. Women's body image satisfaction: connection with age and self-esteem. *The Journal of Psychology & Sociology*. 2021. Vol. 77(2). P. 28–37. <https://doi.org/10.26577/JPSS.2021.v77.i2.04>
- Koski P., Hirvensalo M., Villberg J., Kokko S. Young People in the Social World of Physical Activities: Meanings and Barriers. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2022. Vol. 19(9). P. 5466. <https://doi.org/10.3390/ijerph19095466>
- Liu X., Cao X., Gao W. Does low self-esteem predict anxiety among Chinese college students? *Psychology Research and Behavior Management*. 2022. Vol. 15. P. 1481–1487. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S361807>
- McClelland D. C., Atkinson J. W., Clark R. A., Lowell E. L. *The achievement motive*. Appleton-Century-Crofts. 1953. 333 p. <https://doi.org/10.1037/11144-000>
- Maenhout L., Melville C. A. Unravelling the link between physical activity and peer social connectedness in young people with intellectual disabilities: a systematic review of quantitative studies. *Journal of Intellectual Disability Research*. 2024. Vol. 68. P. 95–112. <https://doi.org/10.1111/jir.13095>
- Monserrat M., Arjona Á., Checa J. C., Tarifa J., Salguero D. Teachers' Knowledge and

Research on Relationships Between Self-Esteem and Social Activeness of Young People: Gender Differentiation Exemplified by the Kazakh-Uzbek Sample

- & Salguero, D. (2024). Teachers' Knowledge and Experiences after the Implementation of an Eating Disorder Prevention Program in the Physical Education Classroom. *Education Sciences*, 14(5), 467. <https://doi.org/10.3390/educsci14050467>
- Murad, O. S. (2020). Social Anxiety in Relation to Self-Esteem among University Students in Jordan. *International Education Studies*, 13(2), 96–103. <https://doi.org/10.5539/ies.v13n2p96>
- Popovych, I., Kurova, A., Koval, I., Kazibekova, V., Maksymov, M., & Huzar, V. (2022). Interdependence of emotionality, anxiety, aggressiveness and subjective control in handball referees before the beginning of a game: a comparative analysis. *Journal of Physical Education and Sport*, 22(3), 680–689. <https://doi.org/10.7752/jpes.2022.03085>
- Prokhorenko, L., Popovych, I., Sokolova, H., Chumaieva, Yu., Kosenko, Yu., Razumovska, T., & Zasenkov, V. (2023). Gender differentiation of self-regulating mental states of athletes with disabilities: comparative analysis. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(2), 349–359. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.02042>
- Potemkina, O. F. (2001). Metodika diagnostiki sotsial'no-psikhologicheskikh ustanovok lichnosti v motivatsionno-potrebnostnoy sfere. Prakticheskaya psikhodiagnostika. Metodiki i testy [Methods for diagnosing social-psychological attitudes of an individual in the sphere of motivation and needs. Practical psycho-diagnostics. Methods and tests]. Samara. URL: <https://z-lib.io/book/16612586>
- Shen, X., Yan, Q., Ying, L., & Yu, S. (2023). Self-esteem moderates the effect of acute stresses on individuals' trust behaviors. *Personality and Individual Differences*, 8(215), 201–212. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2023.112376>
- Vasilieva, E. N., Vasiliev, E. S., & Poltavskaya, M. B. (2021). Transformation of Economic Activity in the Digital Era: Practices for Generating Income by Young People in Social Networks. In: Popkova, E.G., Sergi, B.S. (eds) "Smart Technologies" for Society, State and Economy. ISC 2020. *Lecture Notes in Networks and Systems*, 155. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-59126-7_77
- Weinhold, B. K., & Hilferty, J. (1983). The self-esteem matrix: a tool for elementary counselors. *Elementary School Guidance & Counseling*, 17(4), 243–251. <http://www.jstor.org/stable/24009064>
- Experiences after the Implementation of an Eating Disorder Prevention Program in the Physical Education Classroom. *Education Sciences*. 2024. Vol. 14(5). P. 467. <https://doi.org/10.3390/educsci14050467>
- Murad O. S. Social Anxiety in Relation to Self-Esteem among University Students in Jordan. *International Education Studies*. 2020. Vol. 13(2). P. 96–103. <https://doi.org/10.5539/ies.v13n2p96>
- Popovych I., Kurova A., Koval I., Kazibekova V., Maksymov M., Huzar V. Interdependence of emotionality, anxiety, aggressiveness and subjective control in handball referees before the beginning of a game: a comparative analysis. *Journal of Physical Education and Sport*. 2022. Vol. 22(3). P. 680–689. <https://doi.org/10.7752/jpes.2022.03085>
- Prokhorenko L., Popovych I., Sokolova H., Chumaieva Yu., Kosenko Yu., Razumovska T., Zasenkov V. Gender differentiation of self-regulating mental states of athletes with disabilities: comparative analysis. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023. Vol. 23(2). P. 349–359. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.02042>
- Потемкина О. Ф. Методика диагностики социально-психологических установок личности в мотивационно-потребностной сфере. *Практическая психодиагностика. Методики и тесты*. Самара, 2001. С. 641–648. URL: <https://z-lib.io/book/16612586>
- Shen X., Yan Q., Ying L., Yu S. Self-esteem moderates the effect of acute stresses on individuals' trust behaviors. *Personality and Individual Differences*. 2023. Vol. 8(215). P. 201–212. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2023.112376>
- Vasilieva E. N., Vasiliev E. S., Poltavskaya M. B. Transformation of Economic Activity in the Digital Era: Practices for Generating Income by Young People in Social Networks. In: Popkova, E.G., Sergi, B.S. (eds) "Smart Technologies" for Society, State and Economy. ISC 2020. *Lecture Notes in Networks and Systems*. 2021. Vol. 155. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-59126-7_77
- Weinhold B. K., Hilferty J. The self-esteem matrix: a tool for elementary counselors. *Elementary School Guidance & Counseling*. 1983. Vol. 17(4). P. 243–251. <http://www.jstor.org/stable/24009064>

<https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-16>

How to Cite (Style APA):

Falko, N., Serbin, I., Hurtovenko, N., & Tylnyi, I. (2024). Life Orientations of Migrant Students under Martial Law. *Insight: the psychological dimensions of society*, 12, 378–399. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-16>

Як цитувати (Стиль ДСТУ 8302: 2015):

Фалько Н., Сербін Ю., Гуртовенко Н., Тильний І. Життєві орієнтації студентів-мігрантів в умовах воєнного стану. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2024. № 12. С. 378–399. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-16>

UDC 159.923.2:314.151.3-054.73-057.87“364”

Life Orientations of Migrant Students under Martial Law

Життєві орієнтації студентів-мігрантів в умовах воєнного стану

Received: April 11, 2024

Natalia Falko *

Candidate of Psychological Sciences, Associate
Professor, Rector,
Department of Psychology,
Bogdan Khmelnytsky Melitopol State
Pedagogical University, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-9475-6770>

Iyuriy Serbin

Candidate of Psychological Sciences, Associate
Professor,
Department of Psychology and Sociology,
Volodymyr Dahl East Ukrainian National
University, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-1940-3817>

Nataliia Hurtovenko

Candidate of Psychological Sciences, Associate
Professor, Associate Professor,
Department of Psychology,
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical
University, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-5926-8736>

Ivan Tylnyi

PhD Student,
Department of Psychology,
Educational and Scientific Institute of Psychology
and Social Sciences, Interregional Academy of
Personnel Management, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0009-0192-4751>

Accepted: October 28, 2024

Наталя Фалько*

кандидат психологічних наук, доцент, ректор,
кафедра психології,
Мелітопольський державний педагогічний
університет
імені Богдана Хмельницького, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-9475-6770>

Юрій Сербін

кандидат психологічних наук, доцент,
кафедра психології та соціології,
Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-1940-3817>

Наталія Гуртовенко

кандидат психологічних наук, доцент, доцент,
кафедра психології,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-5926-8736>

Іван Тильний

аспірант,
кафедра психології,
Навчально-науковий інститут психології та
соціальних наук,
Міжрегіональна академія управління
персоналом, Україна
<https://orcid.org/0009-0009-0192-4751>

* Corresponding Author: falkontaliya@gmail.com

* Автор-кореспондент: falkontaliya@gmail.com

Life Orientations of Migrant Students under Martial Law

Abstract

The aim is an empirical study of the life orientations of young people in conditions of sociogenic challenges. **Methods.** The study involved students who studied at three levels of educational programs: “Bachelor”, “Master”, “Doctor of Philosophy” at higher education institutions of Ukraine, with a total number of $n = 112$ people, aged 18 to 29 years ($M = 23.43$; $SD = \pm 3.05$). All respondents were internal or external migrants, which ensured the conditions of the sociogenic challenges they faced. Two groups of valid and reliable psychodiagnostic methods that reflect life orientations were used: the first – the “Life Orientation Test-Revised” (Carver & Gaines, 1987) and the “Value Orientations” by M. Rokeach (1973); the second concerned the behavior of the individual in the face of sociogenic challenges: the “Personal Readiness for Change Questionnaire” (Rollnick et al., 1992) and the “Way of Coping Questionnaire” (Lazarus & Folkman, 1984). **Results.** The ranking of the terminal and instrumental values of young people was carried out and it was determined that the terminal values (a proactive life attitude, health, and an interesting job) and instrumental values (self-control, education, and high requests) were prevalent. A correlation pleiad has been built and twenty-eight significant correlations of life orientations with the parameters of individual behavior in the face of sociogenic challenges and coping strategies have been clarified ($p < .050$; $p < .010$; $p < .001$). The existence of significant correlations with the parameters of personal readiness for change and constructive coping strategies has been clarified and explained. The most dependent values were a proactive life attitude and self-control. The latent danger was posed by negative expectations, the dominance of which can have fatal consequences for young people. **Discussion and conclusions.** It is substantiated that the study of life orientations of young people in the context of sociogenic challenges is examination of young people’ awareness and rethinking of their life purpose, the meaning of life, and the desire for self-realization. Life values, considered through the prism of dynamic social transformations, in the dimensions of readiness or unreadiness for personal changes and constructive and destructive coping strategies, confirmed the complexity and diversity of the phenomenon under study. It is noted that the obtained empirical results are of

Анотація

Метою є емпіричне дослідження життєвих орієнтацій молоді в умовах соціогенних викликів. **Методи.** Участь у дослідженні взяла студентська молодь, яка навчалася на трьох рівнях освітніх програм: “бакалавр”, “магістр”, “доктор філософії” у закладах вищої освіти України, загальною кількістю $n = 112$ осіб, віком від 18 до 29 років ($M = 23.43$; $SD = \pm 3.05$). Усі респонденти були внутрішніми або зовнішніми мігрантами, що забезпечувало умови соціогенних викликів, у яких вони перебували. Застосовано дві групи валідних і надійних психодіагностичних методик, якими відображено життєві орієнтації: перша – “Тест життєвих орієнтацій” (Carver, Gaines, 1987) та “Ціннісні орієнтації” М. Rokeach (1973); друга стосувалася поведінки особистості в умовах соціогенних викликів: “Опитувальник особистісної готовності до змін” (Rollnick et al., 1992) і “Опитувальник копінг-стратегій” (Lazarus, Folkman, 1984). **Результати.** Здійснено рангування термінальних та інструментальних цінностей молоді й визначено, що термінальні цінності – активна життєва позиція, здоров’я і цікава робота – та інструментальні цінності – самоконтроль, вихованість і високі запити – є превалюючими. Побудовано кореляційну плеяду і з’ясовано двадцять вісім достовірних зв’язків життєвих орієнтацій із параметрами поведінки особистості в умовах соціогенних викликів та копінг-стратегіями ($p < .050$; $p < .010$; $p < .001$). З’ясовано й пояснено наявність достовірних зв’язків із параметрами особистісної готовності до змін і конструктивними копінг-стратегіями. Найбільш залежними цінностями є активна життєва позиція й самоконтроль. Латентну небезпеку складають негативні очікування, домінування яких для молодих людей може мати фатальні наслідки. **Дискусія і висновки.** Обґрунтовано, що дослідження життєвих орієнтацій молоді в умовах соціогенних викликів є вивченням усвідомлення й переосмислення молодими людьми свого життєвого призначення, сенсу життя та прагнення до самореалізації. Життєві цінності, розглянуті крізь призму динамічних соціальних трансформацій, у вимірах готовності чи неготовності до особистісних змін і конструктивних та деструктивних копінг-стратегій, підтвердили складність і багатоманітність досліджуваного феномену. Зазначено, що отримані емпіричні результати мають наукову цінність для всіх, хто працює з молоддю і шукає конструктивні шляхи подолання соціогенних викликів.

scientific value for all those who work with young people and seek constructive ways to overcome sociogenic challenges.

Keywords: value orientations, living space of young people, deviant behavior, stressors, social uncertainty, antisocial behavior, coping strategies, self-actualization.

Introduction

Our society is under the influence of permanent sociogenic challenges. The desire for sustainable development, which the leaders of many countries of the world declare and try to implement, requires constant constructive changes in all spheres of life. Being in the zone of uncertainty and fighting for democratic values and ideals, which should guarantee world order and sustainable development, requires constant protection. Sociogenic challenges include a set of social problems that are fully or partially unresolved and can represent the interests of both a separate community and be relevant for entire nations. Depending on the area of coverage and the intensity and duration of action, sociogenic challenges can have a local, regional, or total impact that spreads within a particular country or can even envelop the whole world.

It is of scientific interest to study the life orientations of youth and outline the living space of young people who are forced to be in the zone of intense influence of social transformations. The COVID-19 pandemic, post-pandemic period, and martial law in Ukraine are sociogenic challenges of a global scale that have geopolitical significance. Precedents that arise in this case can significantly change the scenarios for the development of sociopolitical processes of the world order. The study of life values is of great interest since the meaning-value sphere of youth is in constant testing and is of key importance for personal and professional formation. In the adaptation dimension, the life orientations and values of the individual have a significant assimilation influence and are not amenable to corrective changes. Therefore, the outlined conditions actualize the scientific novelty of the research search, and its confirmation requires statistical reliability.

In the scientific literature, we can find several contemporary works that focus on other social problems, including human trafficking (Baker et al., 2024), slavery (Tzanou, 2022), labor migration flows (Sortheix et al., 2023), integration of children

**Natalia Falko
Iyuriy Serbin
Nataliia Hurtovenko
Ivan Tylnyi**

Ключові слова: ціннісні орієнтації, життєвий простір молоді, девіантна поведінка, стресогенні чинники, соціальна невизначеність, антисоціальна поведінка, копінг-стратегії, самоактуалізація.

Вступ

Наше суспільство перебуває під впливом перманентних соціогенних викликів. Прагнення сталого розвитку, який декларують і намагаються втілити в життя лідери багатьох держав світу, вимагає постійних конструктивних змін у всіх сферах життя. Перебування в зоні невизначеності й боротьба за демократичні цінності та ідеали, які мали би бути гарантими світового порядку і сталого розвитку, потребують постійного захисту. До соціогенних викликів відносимо сукупність соціальних проблем, які є повністю або частково не вирішені й можуть представляти інтереси як окремої спільноти, так і бути актуальними для цілих народів. У залежності від ареалу охоплення й інтенсивності та тривалості дії соціогенні виклики можуть отримати локальний або регіональний чи тотальний вплив, який поширюється в межах окремої країни чи навіть здатен огорнути весь світ.

Становить науковий інтерес дослідження життєвих орієнтацій молоді й окреслення життєвого простору молодих людей, які вимушено перебувають у зоні інтенсивного впливу соціальних трансформацій. Пандемія COVID-19, постпандемічний період, воєнний стан в Україні є соціогенними викликами світового масштабу, які мають геополітичне значення. Прецеденти, що при цьому виникають, можуть суттєво змінити сценарії розвитку соціально-політичних процесів укладу світового порядку. Дослідження життєвих цінностей становить величезний інтерес, оскільки сенсово-ціннісна сфера молоді перебуває в постійній апробації й має ключове значення для особистісного та професійного становлення. В адаптаційному вимірі життєві орієнтації й цінності особистості володіють значним асиміляційним впливом і мало піддаються корекційним змінам. Тому окреслені умови актуалізують наукову новизну дослідницького пошуку, а підтвердження потребує статистичної достовірності.

У науковій літературі знаходимо низку сучасних праць, які фокусують увагу на інших соціальних проблемах, серед яких – торгівля людьми (Baker et al., 2024), рабство (Tzanou, 2022), трудові міграційні потоки (Sortheix et al.,

Life Orientations of Migrant Students under Martial Law

into foreign educational and cultural spaces (Federowicz & Terepyshchy, 2023). The lockdown caused by the COVID-19 pandemic has introduced uncertainty into the daily and usual pace of life (Broos et al., 2023; Gillman et al., 2024) and forced to update the distance learning format, rethink the priorities of online education (Kobylarek et al., 2021), and adapt to the digital educational space (Yaremchuk et al., 2024). It should be noted that in a study by N. Yaremchuk et al. (2024), it was found that life tasks that take place as a result of a new social reality, i.e. in a digital educational environment, can have a significant impact on the life values of higher education students. It is also emphasized that the changed conditions of social reality, and the desire of young people to constantly move forward are accompanied by stressful situations (Yaremchuk et al., 2024). To summarize, we partially consider educational and vocational training to be a stressful factor that leads to the activation of development processes and constant movement toward the unknown. There are some stressful circumstances in educational activities related to exams, tests, project defenses, and sometimes information overload. However, stress as a systematic phenomenon in education should not be present, and teachers should be responsible for this, regulating cognitive stress through the complexity and number of tasks and the necessary timely assistance. Unlike the above-mentioned sociogenic influences, the acquisition of a profession has a constructive social goal and, despite the high stress, does not have sociogenic intentions. Research by A. Hudimova et al. (2021) found that excessive use of social media reduces the physical activity of juniors. Several studies on physical education and sports (Kinoshita et al., 2021; Popovych et al., 2022) demonstrate a direct relationship between physical activity and winning outcomes (Popovych et al., 2023b), motivation and sports performance (Prokhorenko et al., 2023). The problem of values and life orientations is closely intertwined with the sports activities of young people. Research by N. Tavrovetska et al. (2023) proposed a study of risk propensity of junior women in terms of life orientations. It was found that high levels of dispositional optimism activate cognitive and behavioral risk propensity. It was established that the parameters of life orientations are associated with risk propensity of young athletes. It was stated that the motivation for achieving sports results,

2023), інтеграція дітей у іншомовний освітній і культурний простори (Federowicz, Terepyshchy, 2023). Локдаун, зумовлений пандемією COVID-19, вніс невизначеність у повсякденний і звичний темпоритм життя (Broos et al., 2023; Gillman et al., 2024) та змусив актуалізувати дистанційний формат навчання, переосмислити пріоритети онлайн-освіти (Kobylarek et al., 2021) й адаптуватися до цифрового освітнього простору (Yaremchuk et al., 2024). Зазначимо, що в дослідженні N. Yaremchuk et al. (2024) встановлено, що життєві завдання, які мають місце в результаті нової соціальної реальності, тобто в умовах цифрового освітнього середовища, здатні здійснювати суттєвий вплив на життєві цінності здобувачів вищої освіти. Також акцентовано увагу, що змінені умови соціальної реальності, прагнення молоді постійно рухатися вперед супроводжуються стресогенними ситуаціями (Yaremchuk et al., 2024). Узагальнимо, що навчально-професійну підготовку частково вважаємо стресогенним чинником, який зумовлює активацію процесів розвитку й постійного руху до невідомого. У навчальній діяльності мають місце окремі стресогенні обставини, пов'язані з іспитами, заліками, захистами проєктів, з іноді виникаючим інформаційним перевантаженням. Але при цьому стрес як систематичне явище в навчанні не повинен бути присутнім, і за це повинні відповідати викладачі, регулюючи когнітивне напруження через складність та кількість завдань і необхідну своєчасну допомогу. На відміну від вищезгаданих соціогенних впливів, здобуття фаху має конструктивну суспільну мету і, попри певну стресогенність, не має соціогенних інтенцій. У дослідженні A. Hudimova et al. (2021) встановлено, що надмірне використання соціальних мереж знижує фізичну активність юніорів. Низка досліджень із фізичної культури і спорту (Kinoshita et al., 2021; Popovych et al., 2022) демонструє прямий зв'язок фізичної активності з переможним результатом (Popovych et al., 2023b), мотивацією та спортивною результативністю (Prokhorenko et al., 2023). Проблема цінностей і життєвих орієнтацій тісно переплетена зі спортивною діяльністю молоді. У дослідженні N. Tavrovetska et al. (2023) запропоновано вивчення схильності до ризику юніорок у вимірах життєвих орієнтацій. З'ясовано, що високі рівні сформованості диспозиційного оптимізму активізують когнітивну й поведінкову схильність до ризику. Встановлено, що параметри життєвих орієнтацій зв'язані зі схильністю до ризику

the desire to avoid failure, and the propensity to take risks are predictors of life orientations. The outlined parameters correlate with the ability to design one's sports career (Tavrovetska et al., 2023). A study by J. R. de A. Nascimento Junior et al. (2021) found that athletes' life skills influence attitudes towards teammates, moral values, status, and competence in activities. An interesting scientific conclusion was drawn by E. Martin et al. (2015), who found out the causes of violations of the rules in sports by young people. The most common reason is the desire to win. Despite this, the majority of respondents consider antisocial behavior to be dishonest and uncommon. According to this parameter, differences in gender, level of development, and competitive level are recorded. Young people consider their living space to be positive (Martin et al., 2015). In the gender dimension, there are differences in the achievement of goals and the realization of life goals by athletes of the Youth Olympic Games. In male athletes, such indicators are significantly superior to those of female athletes (Koh & Wang, 2014). Competitive, training, and restorative activities of young people, as well as educational and professional, are accompanied by significant psycho-emotional stress, so they are largely stressful. This is confirmed by a study by T. Shcherbak et al. (2023), which demonstrated the psychological causes of fatigue, demotivation, and monotony.

Researcher J. Agten (2019) believes that teaching young people religious narratives about life orientations as role models is an effective way to develop their identity. The important educational role of religious enlightenment in the perception of values by students is emphasized in a study by P. Kondrla et al. (2024). The interaction of teachers with students has a permanent impact on the formation of ethical (Michvocíková et al., 2023; Sirotová et al., 2021) and national values (Sirotová & Michvocíková, 2022). L. Johnson et al. (2023) have shown that national pride and cultural values contribute to positive youth development. The materialistic values of today's youth should also be considered. A study by Chinese youth J. Wang et al. (2024) confirmed the bifactorial model of the Material Wealth Scale (MVS) and investigated the relationship between materialism and subjective well-being (SWB). The results obtained correlate with the study of the trajectory of materialistic values of young people

юних спортсменок. Констатовано, що мотивація досягнення спортивного результату і прагнення уникнути невдачі та схильність до ризику є предикторами життєвих орієнтацій. Окреслені параметри корелюють зі здатністю проектувати свою спортивну кар'єру (Tavrovetska et al., 2023). У дослідженні J. R. de A. Nascimento Junior et al. (2021) з'ясовано, що життєві навички спортсменів впливають на ставлення до товаришів по команді, моральні цінності, статус і компетентність у діяльності. Цікавого наукового висновку дійшли E. Martin et al. (2015) які з'ясували причини порушень молоддю правил у спорті. Найпоширенішою причиною є прагнення перемогти. Незважаючи на це, більшість респондентів антисоціально поведінку вважають нечесною й такою, що зустрічається нечасто. За цим параметром зафіксовано відмінності за статтю, рівнем розвитку та конкурентним рівнем. Свій життєвий простір молодь вважає позитивним (Martin et al., 2015). У гендерному вимірі зафіксовано відмінності в досягненні мети й реалізації життєвих цілей спортсменами юнацьких олімпійських ігор. У спортсменів чоловічої статі такі показники достовірно відмінно переважають показники спортсменок (Koh, Wang, 2014). Змагальна, тренувальна й відновлювальна діяльність молоді, так само як навчально-професійна, супроводжується значними психоемоційними навантаженнями, тому вона значною мірою є стресогенною. Підтвердженням цього є дослідження T. Shcherbak et al. (2023), у якому продемонстровано психологічні причини стану втоми, демотивації й монотонії.

Дослідник J. Agten (2019) вважає, що вивчення молоддю релігійних наративів про життєві орієнтації, як зразків для наслідування, є дієвим способом розвитку їхньої ідентичності. Про важливу виховну роль релігійної освіти у сприйнятті цінностей студентською молоддю наголошено в дослідженні P. Kondrla et al. (2024). Взаємодія викладачів зі студентською молоддю має перманентний вплив на формування етичних (Michvocíková et al., 2023; Sirotová et al., 2021) і національних цінностей (Sirotová, Michvocíková, 2022). L. Johnson et al. (2023) доказано, що національна гордість і культурні цінності сприяють позитивному розвитку молоді. Не варто забувати про матеріальні цінності сучасної молоді. У дослідженні китайської молоді J. Wang et al. (2024) підтверджено біфакторну модель шкали матеріальних цінностей (MVS) і досліджено зв'язок між матеріалізмом і суб'єктивним благополуччям (SWB). Отри-

Life Orientations of Migrant Students under Martial Law

of Mexican descent (Shi et al., 2024). G. Carabelli & D. Lyon (2016) made a successful attempt to study the future orientations of young people through the themes of achievement, resources, form, and values. The researchers, linking the present with the future through the respondents' attitudes, assessments, and judgments, proposed to study the future orientations of young people. The temporal perspective proposed in a study by P. Zimbardo, J. Boyd (1999) is a fundamental dimension in the construction of psychological time. The future image arises from cognitive processes that delimit human experience into past, present, and future time frames.

The study of life orientations of young people in the context of sociogenic challenges is presented as examination of young people's awareness and rethinking of their life purpose, the meaning of life, and the desire for self-realization, which are considered through the prism of dynamic social transformations, in the dimensions of readiness or unreadiness for personal changes and constructive and destructive coping strategies.

Hypothesis. The psychological content dimensions of young people's life orientations, determined in the conditions of modern social transformations, in particular under martial law, are related to the parameters of personal readiness for change and constructive coping strategies.

The aim was an empirical study of the life orientations of young people in the conditions of sociogenic challenges.

Methods

Methodology. The basic theoretical and methodological principles of the study of the life orientation of young people in the conditions of sociogenic challenges are presented in the concept of self-organization of student youth in conditions of social uncertainty by I. Hoian (2021), the basic principles of the individual's dispositional readiness for change (Rollnick et al., 1992), and the study of social competence in the dimensions of psychological readiness for change (Mitroshkina, 2018). Sociogenic challenges are interpreted as changed conditions of social reality, which affect the life orientations of the individual (Carver & Gaines, 1987), encouraging the rethinking of the value-meaning orientations of the individual.

Participants. The study involved student youth who studied at three levels of educational programs: "Bachelor", "Master", "Doctor of

manі результати корелюють із дослідженням траєкторії матеріалістичних цінностей молоді мексиканського походження (Shi et al., 2024). G. Carabelli, D. Lyon (2016) здійснили успішну спробу вивчення майбутніх орієнтацій молодих людей через теми досягнень, ресурсів, форми та цінності. Дослідники, зв'язуючи теперішнє з майбутнім через ставлення респондентів, їхні оцінки і судження, запропонували вивчати майбутні орієнтації молоді. Часова перспектива, запропонована в дослідженні Р. Zimbardo, J. Boyd (1999), є фундаментальним виміром у конструюванні психологічного часу. Майбутній образ виникає з когнітивних процесів, які розмежовують людський досвід на минулі, теперішні та майбутні часові рамки.

Дослідження життєвих орієнтацій молоді в умовах соціогенних викликів представлено як вивчення усвідомлення й переосмислення молодими людьми свого життєвого призначення, сенсу життя та прагнення до самореалізації, що розглянуті крізь призму динамічних соціальних трансформацій, у вимірах готовності чи неготовності до особистісних змін і конструктивних та деструктивних копінг-стратегій.

Гіпотеза. Психологічні змістові виміри життєвих орієнтацій молоді, визначені в умовах сучасних соціальних трансформацій, зокрема під час дії воєнного стану, будуть пов'язані з параметрами особистісної готовності до змін і конструктивними копінг-стратегіями.

Мета. Емпіричне дослідження життєвих орієнтацій молоді в умовах соціогенних викликів.

Методи

Методологія. Вихідні теоретико-методологічні положення дослідження життєвих орієнтацій молоді в умовах соціогенних викликів представлено в концепції самоорганізованості студентської молоді в умовах соціальної невизначеності І. Гояна (2021), вихідних положеннях диспозиційної готовності індивіда до змін (Rollnick et al., 1992) та дослідженні соціальної компетентності у вимірах психологічної готовності до змін (Mitroshkina, 2018). Соціогенні виклики тлумачимо як змінені умови соціальної реальності, які позначаються на життєвих орієнтаціях індивіда (Carver, Gaines, 1987), спонукають до переосмислення ціннісно-сенсових орієнтацій особистості.

Учасники. У дослідженні задіяно студентську молодь, яка навчалася на трьох рівнях освітніх програм: "бакалавр", "магістр", "док-

Philosophy” at institutions of higher education: Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University (relocated to Zaporizhzhia, Ukraine, under martial law) and Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (relocated twice, from Luhansk to Severodonetsk; the second time – under martial law to Kyiv, Ukraine). The Google Form survey covered $n = 112$ people, aged 18 to 29 ($M = 23.43$; $SD = \pm 3.05$).

At the time of the study, all respondents were considered internal or external migrants and were on the territory of Ukraine or abroad, having left their homes. Martial law forced abandonment of the main place of residence, the status of internally displaced persons within Ukraine, refugees, and external migrants outside Ukraine relevant outlined the sociogenic challenges faced by the subjects. A significant part of the subjects experienced deep distress, lived intending to return to the past, and some respondents had signs of post-traumatic stress disorder (PTSD). Among the subjects there were those who lost relatives and friends, and their property was destroyed. People with deep signs of PTSD, permanent flashbacks that brought them back to the terrible events they experienced, were not included in the study. Distribution of respondents by gender: male ($n = 22$; 19.64%) and female ($n = 90$; 80.36%). Males were reluctant to participate in the study, so the sample received uneven representation by gender.

Procedures and Instruments. Two instruments reflecting the respondents’ values and life orientations and two that elucidated their characteristics concerning sociogenic challenges were selected to qualitatively replicate the pertinent dimensions of the research subject. The psychodiagnostic instrument “Life Orientation Test-Revised” (LOT-R) (Carver & Gaines, 1987) was used to establish the fundamental parameters: dispositional optimism (DO), positive expectations (PE), and negative expectations (NE). The validated Ukrainian version of the methodology of S. Lukova (2023) was used. Ten statements and a direct five-point Likert scale with a range of answers from 0 to 4 were used: 0 – do not agree; 1 – rather disagree; 2 – both yes and no; 3 – rather agree and 4 – completely agree. The respondents rated ten test statements on a five-point scale. The α -Cronbach internal consistency test was .823 (average level). Three terminal and three instrumental values were

тор філософії” у закладах вищої освіти: Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького (під час воєнного стану релоковано до Запоріжжя, Україна); Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля (двічі релоковано, з Луганська до Северодонецька; вдруге – під час воєнного стану до Києва, Україна). Опитуванням у Google form охоплено $n = 112$ осіб, віком від 18 до 29 років ($M = 23.43$; $SD = \pm 3.05$). Усі респонденти на час проведення дослідження вважалися внутрішніми або зовнішніми мігрантами й перебували на території України чи за її межами, покинувши свої домівки. Воєнний стан, вимушено залишене основне місце проживання, статус внутрішньо переміщених осіб у межах України, біженців та зовнішніх мігрантів за межами України релевантно окреслили соціогенні виклики, з якими зустрілися досліджувані. Значна частина досліджуваних переживала глибокий дистрес, жила намірами повернути минуле, в деяких респондентів відстежувалися ознаки пост-травматичного стресового розладу (ПТСР). Серед досліджуваних були такі, які втратили рідних і близьких, а їхнє майно було знищено. Осіб із глибокими ознаками ПТСР, перманентними флешбеками, які повертали їх до жахливих пережитих подій, у дослідженні не задіяно. Розподіл респондентів за статевою ознакою: чоловічої статі ($n = 22$; 19.64%) і жіночої статі ($n = 90$; 80.36%). Чоловіки неохоче брали участь у дослідженні, тому вибірка отримала нерівномірну представленість за статтю.

Процедура та інструменти. З метою якісного відтворення релевантних вимірів предмета дослідження, обрано два інструменти, які відобразили життєві орієнтації та цінності респондентів, і два інструменти, якими з’ясовано властивості респондентів в умовах соціогенних викликів. Психодіагностичним інструментом “Тест життєвих орієнтацій” (ТЖО) (Carver, Gaines, 1987) визначено базові параметри: диспозиційний оптимізм (ДО), позитивні очікування (ПО) й негативні очікування (НО). Узято в роботу валідизовану українську версію методики С. Лукової (2023). Використано десять тверджень і пряму п’ятибальну шкалу Лайкерта з діапазоном відповідей: 0 – не згоден; 1 – радше не згоден; 2 – і так, і ні; 3 – радше згоден і 4 – повністю згоден. Респонденти оцінювали десять тверджень тесту за п’ятибальною шкалою. Тест внутрішньої узгодженості α -Cronbach склав .823 (середній рівень). Методикою “Ціннісні орієнтації” (ЦО) М. Rokeach

Life Orientations of Migrant Students under Martial Law

determined using the "Value Orientations" (VO) method by M. Rokeach (1973). From the two lists of values, after getting acquainted with them, the respondents ranked one by one. High ranks indicated the priority of a certain value during the current choice. It should be noted that the focus on three values made it possible to focus attention on the key choices of the subjects. The "Personal Readiness for Change Questionnaire" (Rollnick et al., 1992) was the main method used to clarify the parameters of the respondents' readiness for change. The parameters that help to overcome stressful, difficult situations in life are clarified using thirty-five statements distributed on seven scales: passion (P), resourcefulness (RF), optimism (OP), adventurousness (AV), adaptability (AD), confidence (CD), and tolerance for ambiguity (TA). A direct six-point Likert scale with direct and inverse responses was used. The α -Cronbach internal consistency test was .846 (average level). The "Way of Coping Questionnaire" (WCQ) (Lazarus & Folkman, 1984) was applied. The version of the questionnaire tested on the Ukrainian sample was used (Popovych et al., 2023a). Eight strategies were identified, which the authors of the methodology conditionally divided into constructive – self-control (SC), search for social support (SSS), planning to solve a problem (PS), acceptance of responsibility (AR) – and destructive – confrontation (C), distancing (D) and avoidance (A). The α -Cronbach internal consistency test was .756 (satisfactory level).

Variables. The list of variables used in the study was conditionally divided into two groups. One reflected life orientations and values, and the second related to the behavior of the individual in the conditions of sociogenic challenges and coping strategies. The first group included terminal values (according to the list – eighteen items) and instrumental values (according to the list – eighteen items). Three values from each list were assigned to the variables used in the study. Also, dispositional optimism (DO), positive expectations (PE), and negative expectations (NE) were included in the variables of the first group. The variables of the second group included seven parameters of personal readiness for change and eight coping strategies.

Organization of Research. The survey was conducted in Google Forms and involved students of two higher education institutions: Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical

(1973) з'ясовано трійку термінальних і трійку інструментальних цінностей. З двох списків цінностей після ознайомлення з ними респонденти по черзі проставляли ранги. Високі ранги свідчили про пріоритетність певної цінності під час поточного вибору. Зазначимо, що зосередженість на трьох цінностях дозволила сфокусувати увагу на ключових виборах досліджуваних. Основною методикою, яка забезпечила з'ясування параметрів готовності респондентів до змін, був "Опитувальник особистісної готовності до змін" (ООГЗ) (Rollnick et al., 1992). За допомогою тридцяти п'яти тверджень, які розподілені за сімома шкалами, з'ясовано параметри, що допомагають подолати стресові, складні ситуації життя: пристрасність (ПР); винахідливість (ВН); оптимізм (ОП); авантюризм (АВ); адаптивність (АД); впевненість (ВП); толерантність до двозначності (ТД). Використано пряму шестибальну шкалу Лайкерта з прямим і зворотним обліком відповідей. Тест внутрішньої узгодженості α -Cronbach склав .846 (середній рівень). Застосовано "Опитувальник копінг-стратегій" (ОКС) (Lazarus & Folkman, 1984). Використано апробовану на українській вибірці версію опитувальника (Popovych et al., 2023a). Визначено вісім стратегій, які авторами методики умовно розподілено на конструктивні – самоконтроль (СК), пошук соціальної підтримки (ПСП), планування вирішення проблеми (ПВП), прийняття відповідальності (ПВ) – і деструктивні – конфронтація (К), дистанціювання (Д) й уникнення (У). Тест внутрішньої узгодженості α -Cronbach склав .756 (задовільний рівень).

Змінні. Перелік змінних, що використані в дослідженні, умовно розподілено на дві групи. Одна відобразила життєві орієнтації та цінності, друга стосувалася поведінки особистості в умовах соціогенних викликів та копінг-стратегії. До першої групи віднесено термінальні цінності (згідно зі списком – вісімнадцять позицій) та інструментальні цінності (згідно зі списком – вісімнадцять позицій). До змінних, що використано в дослідженні, віднесено по три цінності з кожного списку. Також диспозиційний оптимізм (ДО), позитивні очікування (ПО) й негативні очікування (НО) віднесено до змінних за першою групою. До змінних другої групи віднесено сім параметрів особистісної готовності до змін і вісім копінг-стратегій.

Організація дослідження. Опитування проведено в Google forms і задіяно здобувачів двох закладів вищої освіти: Мелітопольський державний педагогічний університет імені

University (Zaporizhzhia, Ukraine) and Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Kyiv, Ukraine). The confirmatory strategy of the study was used. Empirical data collection continued between September and October of the 2023–2024 academic year. Awareness, voluntariness, and confidentiality ensured high-quality empirical material for research work. The study was part of the research work plan of the organizers and was approved by the educational and methodological councils of the universities.

Statistical Analysis. Empirical data were entered from Google Forms into MS Excel tables at the first stage. Then the computer program “SPSS”, version 23.00.02, was used. Since a normal distribution was established using the Kolmogorov-Smirnov λ -criterion, the appropriate statistical parameters were applied: the Pearson correlation coefficient (R) and the Mann-Whitney U-test; Student’s t-test was used to compare data. Significant levels of statistical operations were considered at $p \leq .050$; $p \leq .010$; $p \leq .001$.

Results

The confirmatory strategy of empirical research was applied, which made it possible to find out the existence of correlations between the psychological content dimensions of young people’s life orientations and the parameters of personal readiness for change and coping strategies. Empirical data was presented through the main descriptive frequency characteristics: distribution mean (M), mean square deviation (SD), and median (Me). Table. 1 presents the investigated parameters by all methods.

Богдана Хмельницького (Запоріжжя, Україна) і Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля (Київ, Україна). Використано констатувальну стратегію дослідження. Збір емпіричних даних тривав у вересні – жовтні 2023–2024 навчального року. Поінформованість, добровільність і конфіденційність забезпечили якісний емпіричний матеріал для дослідницької роботи. Дослідження входило до плану науково-дослідної роботи організаторів і було схвалено навчально-методичними радами університетів.

Статистичне аналізування. На першій стадії емпіричні дані внесено з Google forms до таблиць “MS Excel”. Далі використано комп’ютерну програму “SPSS”, версія 23.00.02. Оскільки за допомогою λ -критерію Колмогорова-Смирнова встановлено нормальний розподіл, застосовано відповідні статистичні параметри: коефіцієнт кореляції Пірсона (R) і U-критерій Манна-Уїтні; t -критерієм Стьюдента здійснено зіставлення даних. Достовірними рівнями статистичних операцій вважалися виміри при $p \leq .050$; $p \leq .010$; $p \leq .001$.

Результати

Застосовано констатувальну стратегію емпіричного дослідження, яка уможливила з’ясування наявності зв’язків психологічних змістових вимірів життєвих орієнтацій молоді з параметрами особистісної готовності до змін і копінг-стратегіями. Емпіричні дані подано через основні описові частотні характеристики: середнє розподілу (M), середнє квадратичне відхилення (SD) і медіану (Me). У табл. 1 подано досліджувані параметри за всіма методиками.

Table 1. Descriptive frequency characteristics of the parameters of the studied sample of young people ($n = 112$)

Таблиця 1. Описові частотні характеристики параметрів досліджуваної вибірки молоді ($n = 112$)

Parameters Параметри	M	SD	Me
“LOT-R” / “ТЖО”			
DO / ДО	28.39	± 4.68	28.00
PE / ПО	13.16	± 2.18	13.00
NE / НО	6.04	± 1.02	6.00
TV “VO” / ТЦ “ЦО”			
PLA / АЖП	6.45	± 5.34	6.50
H / З	7.47	± 4.85	7.50
IJ / ЦР	8.97	± 4.07	9.00

IV "VO" / Ц "ЦО"			
SC / C	9.49	±5.47	9.50
E / B	10.63	±4.92	11.50
HR / B3	11.44	±4.51	11.50
"PRCQ" / "ООГЗ"			
P / ПП	27.43	±6.62	27.50
RF / BH	25.02	±6.37	25.00
OP / ОП	25.45	±6.76	25.50
AV / AB	25.87	±6.45	26.00
AD / АД	26.43	±6.29	26.50
CD / ВП	24.98	±5.89	25.00
TA / ТД	26.11	±6.01	26.00
"WCQ" / "ОКС"			
SC / СК	9.12	±1.52	9.00
SSS / ПСП	12.32	±2.05	12.00
PSP / ПВП	6.89	±1.15	7.00
AR / ПВ	12.93	±2.16	13.00
PR / ПП	13.01	±2.17	13.00
C / К	8.21	±1.37	8.00
D / Д	10.87	±1.81	11.00
A / У	12.12	±1.10	12.00

Note: M – arithmetic mean; SD – mean square deviation; Me – median; "Life Orientation Test-Revised" (LOT-R) (Carver, Gaines, 1987); TV "VO" – terminal values according to the "Value orientations" method by M. Rokeach (1973); IV "VO" – instrumental values according to the "Value orientations" method by M. Rokeach (1973); "PRCQ" – the "Personal Readiness for Change Questionnaire" (Rollnick et al., 1992); "WCQ" – the "Way of Coping Questionnaire" (Lazarus & Folkman, 1984); DO – dispositional optimism; PE – positive expectations; NE – negative expectations; PLA – proactive life attitude; H – health; IJ – interesting job; SC – self-control; E – education; HR – high requests; P – passion; RF – resourcefulness; OP – optimism; AV – adventurousness; AD – adaptability; CD – confidence; TA – tolerance for ambiguity; SC – self-control; SSS – search for social support; PS – planning to solve a problem; AR – acceptance of responsibility; PR – positive reestimation; C – confrontation, D – distancing; A – avoidance.

Примітка: М – середнє арифметичне; SD – середнє квадратичне; Me – медіана; "ТЖО" – "Тест життєвих орієнтацій" (Carver, Gaines, 1987); ТЦ "ЦО" – термінальні цінності за методикою "Ціннісні орієнтації" М. Rokeach (1973); Ц "ЦО" – інструментальні цінності за методикою "Ціннісні орієнтації" М. Rokeach (1973); "ООГЗ" – "Опитувальник особистісної готовності до змін" (Rollnick et al., 1992); "ОКС" – "Опитувальник копінг-стратегій" (Lazarus & Folkman, 1984); ДО – диспозиційний оптимізм; ПО – позитивні очікування; НО – негативні очікування; АЖП – активна життєва позиція; З – здоров'я; ЦР – цікава робота; С – самоконтроль; В – вихованість; ВЗ – високі запити; ПР – пристрасність; ВН – винахідливість; ОП – оптимізм; АВ – авантюризм; АД – адаптивність; ВП – впевненість; ТД – толерантність до двозначності; СК – самоконтроль; ПСП – пошук соціальної підтримки; ПВП – планування вирішення проблеми; ПВ – прийняття відповідальності; ПП – позитивна переоцінка; К – конфронтація; Д – дистанціювання; У – уникнення (У).

It should be noted that according to the "Value Orientations" method by M. Rokeach (1973), the three most rated terminal values and the three most rated instrumental values were presented separately. According to the ranking, it was determined that terminal values – a proactive

Значимо, що за методикою "Ціннісні орієнтації" М. Rokeach (1973) подано роздільно три найбільш рейтингові термінальні цінності і три найбільш рейтингові інструментальні цінності. Рангуванням визначено, що термінальні цінності – активна життєва по-

life attitude, health, an interesting job – and instrumental values – self-control, education, and high requests – prevailed. The established ranks of terminal and instrumental values according to the method “Value Orientations” by M. Rokeach (1973) were not compared for each rank of other studies, since the rank positions of even similar samples of young people had differences. Therefore, an algorithm for selecting the three most rated values was implemented, and they were then used in statistical calculations. Comparison with the results of a study by N. Yaremchuk et al. (2024) using the same methodology demonstrated that the selected values were among the top five choices of the current sample. This affinity was explained by the high level of identical value-oriented position of the respondents of both samples.

The results obtained by the “Life Orientation Test” (Carver & Gaines, 1987) were compared to a similar sample in the study of O. Mitroshkina (2018). According to the Student’s t-test, data on all dimensions were compared: DO, PE, NE. The absence of significant differences was stated. According to the methods “Personal Readiness for Change Questionnaire” (Rollnick et al., 1992) and the “Way of Coping Questionnaire” (WCQ) (Lazarus & Folkman, 1984), we could only distinguish direct and inverse trends according to some parameters. There were no significant differences.

A correlation matrix of life orientations and values with the parameters of personal readiness for change and coping strategies is presented (see Tabl. 2). In advance, the normal distribution of the empirical array was determined by the Kolmogorov-Smirnov consistency criterion (λ). K. Pearson (R) correlation analysis was used.

зиція, здоров’я і цікава робота – та інструментальні цінності – самоконтроль, вихованість і високі запити – є превалюючими. З’ясовані ранги термінальних та інструментальних цінностей за методикою “Ціннісні орієнтації” М. Rokeach (1973) не зіставлялися за кожним рангом інших досліджень, оскільки рангові позиції навіть схожих вибірок молоді мали відмінності. Тому реалізовано алгоритм відбору трьох найбільш рейтингових цінностей, які далі використано у статистичних розрахунках. Порівняння з результатами дослідження N. Yaremchuk et al. (2024) за цією ж методикою продемонструвало, що відібрані цінності входять до п’ятірки виборів поточної вибірки. Пояснено таку спорідненість високим рівнем ідентичної ціннісно-орієнтованої позиції респондентів обох вибірок.

Отримані результати за “Тестом життєвих орієнтацій” (Carver, Gaines, 1987) порівняно зі схожою вибіркою в дослідженні O. Mitroshkina (2018). За t-критерієм Стьюдента зіставлено дані за всіма вимірами: ДО, ПО, НО. Констатовано відсутність достовірних відмінностей. За методиками “Опитувальник особистісної готовності до змін” (Rollnick et al., 1992) і “Опитувальник копінг-стратегій” (Lazarus & Folkman, 1984) можемо хіба що виокремити прямі й обернені тенденції за низкою параметрів. Достовірні відмінності також відсутні.

Подано кореляційну матрицю життєвих орієнтацій і цінностей з параметрами особистісної готовності до змін і копінг-стратегіями (табл. 2). Завчасно за критерієм узгодженості (λ) Колмогорова-Смирнова з’ясовано нормальний розподіл емпіричного масиву. Використано кореляційний аналіз за К. Пірсоном (R).

Table 2. Correlation matrix of the studied parameters by Pearson’s R-test (n = 112)

Таблиця 2. Кореляційна матриця досліджуваних параметрів за R-критерієм Пірсона (n = 112)

Scales Шкали	SP СП	Life Orientations and Values / Життєві орієнтації і цінності						
		DO / ДО	PE / ПО	NE / НО	PLA / АЖП	SC / С	E / В	HR / ВЗ
P / ПР	R		.178*		.148*			
	p		.039		.028			
RF / ВН	R	.161*	.131*	.157*	.231**			
	p	.022	.036	.026	<.001			

Life Orientations of Migrant Students under Martial Law

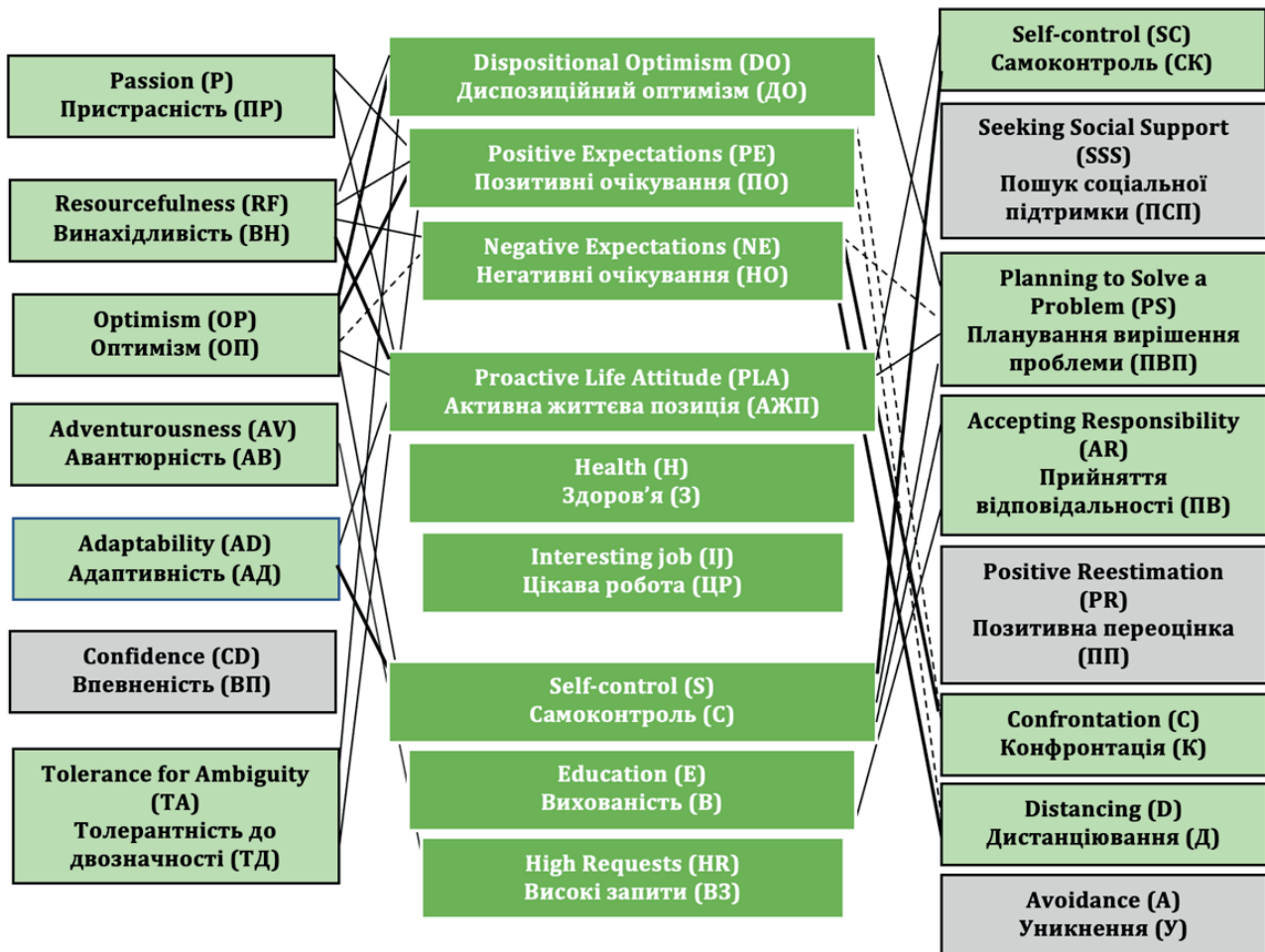
OP / ОП	R	.345**	.312**	-.159*	.131*	.178*		
	p	<.001	<.001	.024	.036	.039		
AV / АВ	R							.158*
	p							.023
AD / АД	R				.159*	.231**		
	p				.024	<.001		
CD / ВП	R							
	p							
TA / ТД	R	.178*	.181*					
	p	.039	.037					
SC / СК	R				.131*	.342**		
	p				.036	<.001		
SSS / ПСП	R							
	p							
PS / ПВП	R	.157*		-.178*	.181*	.158*		
	p	.026		.039	.037	.023		
AR / ПВ	R					.178*	.157*	
	p					.039	.026	
PR / ПП	R							
	p							
C / К	R		-.178*	.229**				
	p		.039	<.001				
D / Д	R		-.157*	.227**				
	p		.026	<.001				
A / У	R							
	p							

Note: SP – statistical parameter; R – Pearson coefficient; p – nominal value; DO – dispositional optimism; PE – positive expectations; NE – negative expectations PLA – proactive life attitude; SC – self-control; E – education; HR – high requests; P – passion; RF– resourcefulness; OP – optimism; AV – adventurousness; AD – adaptability; CD – confidence; TA – tolerance for ambiguity; SC – self-control; SSS – search for social support; PS – planning to solve a problem; AR – acceptance of responsibility; PR – positive reestimation; C – confrontation, D – distancing; A – avoidance; * – correlation at the level of $p \leq .050$; ** – correlation at the level of $p \leq .010$ and $p < .001$.

Примітка: СП – статистичний параметр; R – коефіцієнт Пірсона; p – номінальне значення; ДО – диспозиційний оптимізм; ПО – позитивні очікування; НО – негативні очікування; АЖП – активна життєва позиція; С – самоконтроль; В – вихованість; ВЗ – високі запити; ПР – пристрасність; ВН – винахідливість; ОП – оптимізм; АВ – авантюризм; АД – адаптивність; ВП – впевненість; ТД – толерантність до двозначності; СК – самоконтроль; ПСП – пошук соціальної підтримки; ПВП – планування вирішення проблеми; ПВ – прийняття відповідальності; ПП – позитивна переоцінка; К – конфронтація; Д – дистанціювання; У – уникнення (У); * – кореляція на рівні $p \leq .050$; ** – кореляція на рівні $p \leq .010$ і $p < .001$.

The correlation pleiad of life orientations and values with the parameters of personal readiness for changes and coping strategies was constructed and presented in Fig. I. The correlation pleiad made it possible to visualize and qualitatively present significant correlations of the study.

Побудовано кореляційну плеяду життєвих орієнтацій і цінностей із параметрами особистісної готовності до змін і копінг-стратегіями й подано на рис. I. Кореляційна плеяда дозволила візуально відобразити та якісно представити достовірні зв'язки дослідження.

Note: ——— direct correlations at $p \leq .050$; ——— direct correlations at $p \leq .010$ і $p < .001$;
 - - - inverse correlations at $p \leq .010$ і $p < .001$; - - - inverse correlations at $p \leq .050$.

Примітка: ——— прями зв'язки при $p \leq .050$; ——— прями зв'язки при $p \leq .010$ і $p < .001$;
 - - - обернені зв'язки при $p \leq .010$ і $p < .001$; - - - обернені зв'язки при $p \leq .050$.

Fig. I. Correlation pleiad of life orientations and values with the parameters of personal readiness for changes and coping strategies ($n = 112$)

Рис. I. Кореляційна плеяда життєвих орієнтацій і цінностей із параметрами особистісної готовності до змін і копінг-стратегіями ($n = 112$)

Twenty-eight significant correlations were recorded ($p < .050$; $p < .010$; $p < .001$), of which twenty-four were direct and four were inverse. In the parameters of life orientations, eleven direct and four inverse correlations were recorded. Terminal values had six direct correlations. Instrumental values had six direct correlations. At the same time, the parameters of personal readiness for change were endowed with fifteen direct correlations and one inverse correlation. Coping strategies had nine direct and three inverse correlations. We state that life orientations were more loaded and more dependent on sociogenic challenges in comparison with terminal and

Зафіксовано двадцять вісім достовірних зв'язків ($p < .050$; $p < .010$; $p < .001$), з яких двадцять чотири прями і чотири обернені. У параметрах життєвих орієнтацій зафіксовано одинадцять прямих і чотири обернені зв'язки. Термінальні цінності мають шість прямих зв'язків. Інструментальні цінності володіють шістьма прямими зв'язками. Водночас параметри особистісної готовності до змін наділені п'ятнадцятьма прямими й одним оберненим зв'язком. Копінг-стратегії мають дев'ять прямих і три обернені зв'язки. Констатуємо, що життєві орієнтації є більш навантаженими й більш залежними від соціогенних викликів,

Life Orientations of Migrant Students under Martial Law

instrumental values. Analysis of the parameters of personal readiness for change demonstrated that resourcefulness (RF), optimism (OP), and tolerance for ambiguity (TA) had the most correlations and could perform a significant operational function in social transformations. Confidence (CD) had no significant correlations. Sociogenic challenges did not bring any confidence, except that they actualize the life attitude and self-control. Coping strategies in the outlined conditions were analyzed, and they were differentiated into constructive and destructive. The most loaded constructive coping strategy was planning to solve a problem (PS) – four correlations. Obviously, the construction of favorable scenarios allows for connecting the present with the future, looking for ways out of distressing situations. Destructive coping strategies – confrontation (C) and distancing (D) – had the same number of correlations – two each.

Discussion

The scientific problem of studying the life orientation of young people in the context of sociogenic challenges is a successful attempt to find out the relationship between meaning-value dimensions, which include life orientations, terminal and instrumental values with the parameters of personal readiness for change, and coping strategies. We can find empirical studies in the scientific literature that touch on the aspects related to the operation of the defense mechanisms of respondents (Lep et al., 2022; Ramey et al., 2022), consider the value-oriented sphere of modern youth (Elizondo et al., 2024; Kralik et al., 2023), social transformations (Kobylarek et al., 2022; Karkovska et al., 2020), and uncertainty (Gomez et al., 2023; Wang et al., 2023).

The obtained descriptive frequency characteristics of the empirical data (see Tabl. 1) provided a normal distribution and did not show significant or extreme deviations on individual scales. We consider it legitimate to single out the most rated terminal and instrumental values of young people and perform statistical calculations with them. M. Rokeach (1973) considered terminal values to be the beliefs of an individual about the life goal that they seek to achieve. Terminal values reproduce exactly this goal, in particular, a proactive life attitude (PLA), health (H), and an interesting job (IJ). Interestingly, the terminal values – health (H) and interesting job (IJ) – were not related to the parameters of personal

на відміну від термінальних та інструментальних цінностей. Аналізування параметрів особистісної готовності до змін продемонструвало, що винахідливість (ВН), оптимізм (ОП) і толерантність до двозначності (ТД) мають найбільше зв'язків і здатні виконувати значну операційну функцію в соціальних трансформаціях. Впевненість (ВП) немає достовірних зв'язків. Очевидно, що соціогенні виклики жодної впевненості не приносять, хіба що актуалізують життєву позицію і самоконтроль. Проаналізовано копінг-стратегії в окреслених умовах, продиференційовано їх на конструктивні й деструктивні. Найбільш навантаженою конструктивною копінг-стратегією є планування вирішення проблеми (ПВП) – чотири зв'язки. Очевидно, побудова сприятливих сценаріїв дозволяє зв'язувати теперішнє з майбутнім, шукаючи шляхи виходу з дистресових ситуацій. Деструктивні копінг-стратегії – конфронтація (К) і дистанціювання (Д) – мають однакову кількість зв'язків – по два.

Дискусія

Наукова проблема дослідження життєвих орієнтації молоді в умовах соціогенних викликів є успішною спробою з'ясувати зв'язок сенсово-ціннісних вимірів, до яких віднесено життєві орієнтації, термінальні та інструментальні цінності з параметрами особистісної готовності до змін і копінг-стратегіями. У науковій літературі знаходимо емпіричні дослідження, які зачіпають аспекти дотичні до роботи захисних механізмів респондентів (Lep et al., 2022; Ramey et al., 2022), стосуються ціннісно-орієнтаційної сфери сучасної молоді (Elizondo et al., 2024; Kralik et al., 2023), соціальних трансформацій (Kobylarek et al., 2022; Karkovska et al., 2020) та невизначеності (Gomez et al., 2023; Wang et al., 2023).

Отримані описові частотні характеристики емпіричного масиву даних (див. табл. 1) забезпечили нормальний розподіл і не показали суттєвих чи екстремальних відхилень за окремими шкалами. Правомірним вважаємо виокремлення найбільш рейтингових термінальних та інструментальних цінностей молоді й здійснення з ними статистичних розрахунків. Під термінальними цінностями М. Рокеша (1973) розуміє переконання особистості про життєву мету, якої вона прагне досягти. Термінальні цінності – активна життєва позиція (АЖП), здоров'я (З) і цікава робота (ЦР) – відтворюють саме цю мету. Цікавим є той факт, що термінальні цінності – здоров'я (З) і

readiness for change and coping strategies (see Tabl. 2 and Fig. 1). We explain that these values could be powerful projections from the past to the future, accompanied by little connection with the realities of the present. A proactive life attitude under such conditions is important to carry out the load of the compensatory mechanism in internally and externally displaced persons. The values of "health" and "interesting job" were an expected image that was constructed in peacetime, over a long period, and had a high assimilative capacity. Under such conditions, a proactive life attitude acquires signs of operability rather than an aim, which is capable of leading an individual to achieve a life goal due to its high expression. M. Rokeach (1973) defined instrumental values as the idea of acceptable ways to achieve a goal. It should be added that in the context of sociogenic challenges, it is worth talking about the values that have been actualized in these conditions and can be implemented where displaced people are. Instrumental values – self-control (SC), education (E), and high requests (HR) – were the ways that ensure the achievement of life goals and the construction of the living space of young people. These instrumental values had a somewhat similar picture to terminal values in terms of the design of significant correlations (see Fig. 1). It should be noted that the most loaded instrumental value was self-control (SC). Education (E) and high requests (HR) had one significant correlation each. We explain that self-control was also capable of performing the load of the compensatory mechanism. We can summarize that through a proactive life attitude (PLA) and self-control (SC), the studied modern youth can overcome the sociogenic challenges of today. It is known that self-control, which is based on self-regulation of the individual, the ability to control one's actions, emotions, and deeds, allows a person to make conscious decisions and implement them. Work of self-control, combined with a proactive life attitude, can focus the attention of young people on ordinary daily responsibilities and not allow them to isolate themselves and fall into a state of distress or depression. The work of a constructive coping strategy – planning to solve a problem (PS) – was a fairly effective defense mechanism in the context under study. It should be noted that planning constructive intentions for the future should bring a positive result in the future. At the same time, it should be noted that two other coping strategies, which are classified

цікава робота (ЦР) – не зв'язані з параметрами особистісної готовності до змін і копінг-стратегіями (див. табл. 2 і рис. 1). Пояснюємо, що зазначені цінності можуть бути потужними проєкціями з минулого в майбутнє, які супроводжуються незначним зв'язком із реальіями теперішнього. Активна життєва позиція за таких умов знатна виконувати навантаження компенсаторного механізму у внутрішньо і зовнішньо переміщених осіб. Цінності "здоров'я" і "цікава робота" є очікуваним образом, що сконструйований у мирний час, упродовж тривалого проміжку, і володіє високою асиміляційною здатністю. За таких умов активна життєва позиція радше набуває ознак операційності, ніж мети, яка здатна через високу вираженість привести індивіда до досягнення життєвої мети. Під інструментальними цінностями М. Rokeach (1973) розумів уявлення про прийнятні способи досягнення мети. Додамо, що в умовах соціогенних викликів варто вести мову про цінності, що актуалізувалися в зазначених умовах і можуть бути реалізовані там, де перебувають переселенці. Інструментальні цінності – самоконтроль (С), вихованість (В) і високі запити (ВЗ) – є тими способами, які забезпечують досягнення життєвої мети й конструювання життєвого простору молоді. Ці інструментальні цінності мають дещо схожу з термінальними цінностями картину за дизайном достовірних зв'язків (див рис. 1). Зазначимо, що найбільш навантаженою інструментальною цінністю є самоконтроль (С). Вихованість (В) і високі запити (ВЗ) мають по одному достовірному зв'язку. Пояснюємо, що самоконтроль також здатен виконувати навантаження компенсаторного механізму. Приходимо до узагальнення, що через активну життєву позицію (АЖП) і самоконтроль (С) досліджувана сучасна молодь здатна долати соціогенні виклики сьогодення. Відомо, що самоконтроль, який базується на саморегуляції особистості, здатності контролювати свої дії, емоції і вчинки, дозволяє людині ухвалювати усвідомлювані рішення та втілювати їх у життя. Робота самоконтролю в поєднанні з активною життєвою позицією здатна фокусувати увагу молодих людей на звичайних повсякденних обов'язках і не дозволяти ізолюватися та впасти в дистресовий стан чи депресію. Робота конструктивної копінг-стратегії – планування вирішення проблеми (ПВП) – є достатньо дієвим захисним механізмом у досліджуваному контексті. Зауважимо, що планування конструктивних інтенції в майбутнє

Life Orientations of Migrant Students under Martial Law

as destructive by the authors of the methodology (Lazarus & Folkman, 1984) – confrontation and distancing – also had significant correlations. Under the condition of high indicators of negative expectations (NE), the work of these destructive coping strategies posed a latent danger. It should be noted that negative expectations are life orientations that, due to pessimistic moods, passive position, reluctance to change something and the desire to return everything to the way it was, negatively burden the psycho-emotional sphere and encourage the deepening of distress states. Negative expectations, as shown in the study of N. Tavrovetska et al. (2023), are related to the motivation for avoiding failure, which not only prompts caution but is also accompanied by a high passivity of respondents.

The proposed method of empirical research on the life orientations of young people in the conditions of sociogenic challenges made it possible to achieve the goal and confirm the hypothesis. It is important that life orientations, terminal and instrumental values of internally and externally displaced young people, determined under martial law, are related to the parameters of personal readiness for change and constructive coping strategies.

Conclusions

It was empirically proven and theoretically substantiated that the research into the life orientations of young people in the conditions of sociogenic challenges are a study of young people's awareness and rethinking of their life purpose, the meaning of life, and the desire for self-realization. Life values, considered through the prism of dynamic social transformations, in terms of readiness or unreadiness for personal changes and constructive and destructive coping strategies, confirmed the complexity and multifaceted nature of the phenomenon under study.

A significant correlation between the terminal value "proactive life attitude" (PLA) and the parameters of personal readiness for change and constructive coping strategies were established. There was no correlation between the terminal values "health" (H) and "interesting job" (IJ). It was explained that these values are powerful projections from the past to the future, which are accompanied by an insignificant connection with the realities of the present. A proactive life attitude can perform the function of a compensatory mechanism. It was

в перспективі має принести позитивний результат. Водночас зазначимо, що дві інші копінг-стратегії, які віднесено авторами методики до деструктивних (Lazarus, Folkman, 1984), – конфронтація і дистанціювання – також наділені достовірними зв'язками. За умови високих показників негативних очікувань (НО) робота згаданих деструктивних копінг-стратегій складає латентну небезпеку. Зазначимо, що негативні очікування є життєвими орієнтаціями, які через песимістичні настрої, пасивну позицію, небажання щось змінювати і прагнення повернути усе, як було, негативно навантажують психоемоційну сферу і спонукають до поглиблення дистресових станів. Негативні очікування, як показано в дослідженні N. Tavrovetska et al. (2023), зв'язані з мотивацією уникнення невдачі, що не лише спонукає до обережності, але й супроводжується високою пасивністю респондентів.

Запропонована методика емпіричного дослідження життєвих орієнтації молоді в умовах соціогенних викликів дозволила досягти мети й доказати гіпотезу. Важливо, що життєві орієнтації, термінальні та інструментальні цінності внутрішньо й зовнішньо переміщених молодих людей, визначені під час дії воєнного стану, мають зв'язок із параметрами особистісної готовності до змін і конструктивними копінг-стратегіями.

Висновки

Емпірично доведено й теоретично обґрунтовано, що життєві орієнтації молоді в умовах соціогенних викликів є вивченням усвідомлення й переосмислення молодими людьми свого життєвого призначення, сенсу життя та прагнення до самореалізації. Життєві цінності, розглянуті крізь призму динамічних соціальних трансформацій, у вимірах готовності чи неготовності до особистісних змін і конструктивних та деструктивних копінг-стратегій, підтвердили складність і багатоманітність досліджуваного феномену.

Констатовано достовірний зв'язок термінальної цінності "активна життєва позиція" (АЖП) з параметрами особистісної готовності до змін і конструктивними копінг-стратегіями. У термінальних цінностях "здоров'я" (З) і "цікава робота" (ЦР) зв'язку не зафіксовано. Пояснено, що зазначені цінності є потужними проєкціями з минулого в майбутнє, які супроводжуються незначним зв'язком із реальіями теперішнього. Активна життєва позиція здатна виконувати функцію компенсаторно-

found that instrumental values – self-control (SC), education (E), and high requests (HR) – were the ways that ensure the achievement of life goals and the construction of the living space of young people. It was generalized that through a proactive life attitude (PLA) and self-control (SC) respondents can overcome the sociogenic challenges of today.

It was proven that the work of a constructive coping strategy – planning to solve a problem (PS) – was a sufficiently effective defense mechanism of the subjects. It was noted that under conditions of high indicators of negative expectations (NE), the work of destructive coping strategies such as confrontation (C) and distancing (D), poses a latent danger.

The obtained empirical results have scientific value for anyone who works with young people and seeks constructive ways to overcome sociogenic challenges.

References

- Agten, J. (2019). Bibliodrama: Introducing Stories from Narrative Traditions in the Development of Young People's Life Orientation. *Education Sciences*, 9(2), 107. <https://doi.org/10.3390/educsci9020107>
- Baker, M., Winks, K. M. H., Rood, C. J., Quas, J. A., & Williams, S. (2024). Improving the value of school professionals as partners in efforts to enhance recognition of and responses to youth sex trafficking. *Psychology in the Schools*, 1–27. <https://doi.org/10.1002/pits.23250>
- Broos, H. C., Stamatis, C. A., Goodman, Z., Llabre, M. M., Zvolensky, M., & Timpano Kiara, R. (2023). Situational uncertainty interacts with anxiety sensitivity and distress intolerance to predict anticipated worry and preparation for a hurricane. *Anxiety, Stress, & Coping*, 36(2), 241–258. <https://doi.org/10.1080/10615806.2022.2045013>
- Carabelli, G., & Lyon, D. (2016). Young people's orientations to the future: navigating the present and imagining the future. *Journal of Youth Studies*, 19(8), 1110–1127. <https://doi.org/10.1080/13676261.2016.1145641>
- Carver, C. S., & Gaines, J. G. (1987). Optimism, pessimism, and postpartum depression. *Cognitive Therapy and Research*, 11(4), 449–462. <https://doi.org/10.1007/BF01175355>
- Elizondo, K., Valenzuela, R., Pestana, J. V., & Codina, N. (2024). Self-regulation and procrastination in college students: A tale of motivation, strategy, and perseverance. *Psychology in the Schools*, 61,

го механізму. З'ясовано, що інструментальні цінності – самоконтроль (С), вихованість (В) і високі запити (ВЗ) – є тими способами, які забезпечують досягнення життєвої мети й конструювання життєвого простору молоді. Узагальнено, що через активну життєву позицію (АЖП) і самоконтроль (С) респонденти здатні долати соціогенні виклики сьогодення.

Доказано, що робота конструктивної копінг-стратегії – планування вирішення проблеми (ПВП) – є достатньо дієвим захисним механізмом досліджуваних. Застережено, що за умови високих показників негативних очікувань (НО) робота деструктивних копінг-стратегій – конфронтації (К) та дистанціювання (Д) – складає латентну небезпеку.

Отримані емпіричні результати мають наукову цінність для всіх, хто працює з молоддю й шукає конструктивні шляхи подолання соціогенних викликів.

Список використаних джерел

- Agten J. Bibliodrama: Introducing Stories from Narrative Traditions in the Development of Young People's Life Orientation. *Education Sciences*. 2019. Vol. 9(2). Vol. 107. <https://doi.org/10.3390/educsci9020107>
- Baker M., Winks K. M. H., Rood C. J., Quas J. A., Williams S. Improving the value of school professionals as partners in efforts to enhance recognition of and responses to youth sex trafficking. *Psychology in the Schools*. 2024. P. 1–27. <https://doi.org/10.1002/pits.23250>
- Broos H. C., Stamatis C. A., Goodman Z., Llabre M. M., Zvolensky M., Timpano Kiara R. Situational uncertainty interacts with anxiety sensitivity and distress intolerance to predict anticipated worry and preparation for a hurricane. *Anxiety, Stress, & Coping*. 2023. Vol. 36(2). P. 241–258. <https://doi.org/10.1080/10615806.2022.2045013>
- Carabelli G., Lyon D. Young people's orientations to the future: navigating the present and imagining the future. *Journal of Youth Studies*. 2016. Vol. 19(8). P. 1110–1127. <https://doi.org/10.1080/13676261.2016.1145641>
- Carver C. S. Gaines J. G. Optimism, pessimism, and postpartum depression. *Cognitive Therapy and Research*. 1987. Vol. 11(4). P. 449 – 462. <https://doi.org/10.1007/BF01175355>
- Elizondo K., Valenzuela R., Pestana J. V., Codina N. Self-regulation and procrastination in college students: A tale of motivation, strategy, and perseverance. *Psychology in the Schools*. 2024.

Life Orientations of Migrant Students under Martial Law

- 887–902. <https://doi.org/10.1002/pits.23088>
- Federowicz, M., & Terepyschchi, S. (2023). Democratic Values in Education: A Theoretical Examination of Ukrainian Children and Youth in Polish Schools Post-February 2022. *Studia Warmińskie*, 60, 45–60. <https://doi.org/10.31648/sw.9562>
- Gillman, A. S., Scharnetzki, L., Boyd, P., Ferrer, R. A., Klein, W. M. P., & Han, P. K. J. (2023). Perceptions and tolerance of uncertainty: relationship to trust in COVID-19 health information and vaccine hesitancy. *Journal Behavioral Medicine*, 46(1–2), 40–53. <https://doi.org/10.1007/s10865-022-00302-9>
- Gomez, C., & Gudiño, O. G. (2023). Acculturative Stress, Anxiety, and Depression in Latinx Youth: The Role of Behavioral Inhibition, Cultural Values, and Active Coping. *Child Psychiatry & Human Development*, 54, 1178–1189. <https://doi.org/10.1007/s10578-022-01326-7>
- Hoian, I. M. (2021). Sotsial'no-psykholohichni osnovy samoorganizatsii molodi v umovakh suspil'nykh zmin [Social-psychological Foundations of Youth Self-Organization in the Conditions of Social Changes]. Kyiv: PVTB "LAT&K". URL: <https://elar.khmnu.edu.ua/handle/123456789/15254>
- Johnson, L. E., Robins, R. W., Guyer, A. E., & Hastings, P. D. (2023). Ethnic pride and cultural values promote positive youth development in a conceptual replication of the Five Cs model. *Developmental Psychology*, 59(9), 1543–1558. <https://doi.org/10.1037/dev0001570>
- Hudimova, A., Popovych, I., Savchuk, O., Liashko, V., Pyslar, A., & Hrys, A. (2021). Research on the relationship between excessive use of social media and young athletes' physical activity. *Journal of Physical Education and Sport*, 21(6), 3364–3373. <https://doi.org/10.7752/jpes.2021.06456>
- Karkovska, R. (2020). Psychological factors of the image of the state in the students' perception. *Journal of Education Culture and Society*, 5(1), 58–168. <https://doi.org/10.15503/jecs20141.158.168>
- Kinoshita, K., MacIntosh, E., & Sato, S. (2021). Thriving in youth sport: the antecedents and consequences. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 20(2), 356–376. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2021.1877327>
- Kobylarek, A., Błaszczczyński, K., Ślósarz, L., Madej, M., Carmo, A., Hlad, L., Králik, R., Akimjak, M., Judák, V. (2023). Democratic Values in Education: A Theoretical Examination of Ukrainian Children and Youth in Polish Schools Post-February 2022. *Studia Warmińskie*. 2023. Vol. 60. P. 45–60. <https://doi.org/10.31648/sw.9562>
- Gillman A. S., Scharnetzki L., Boyd P., Ferrer R. A., Klein W. M. P., Han P. K. J. Perceptions and tolerance of uncertainty: relationship to trust in COVID-19 health information and vaccine hesitancy. *Journal Behavioral Medicine*. 2023. Vol. 46(1–2). P. 40–53. <https://doi.org/10.1007/s10865-022-00302-9>
- Gomez C., Gudiño O.G. Acculturative Stress, Anxiety, and Depression in Latinx Youth: The Role of Behavioral Inhibition, Cultural Values, and Active Coping. *Child Psychiatry & Human Development*. 2023. Vol. 54. P. 1178–1189. <https://doi.org/10.1007/s10578-022-01326-7>
- Гоян І. М. Соціально-психологічні основи самоорганізації молоді в умовах суспільних змін. Київ: ПБТІ "LAT&K", 2021. 320 с. URL: <https://elar.khmnu.edu.ua/handle/123456789/15254>
- Johnson L. E., Robins R. W., Guyer A. E., Hastings P. D. Ethnic pride and cultural values promote positive youth development in a conceptual replication of the Five Cs model. *Developmental Psychology*. 2023. Vol. 59(9). P. 1543–1558. <https://doi.org/10.1037/dev0001570>
- Hudimova A., Popovych I., Savchuk O., Liashko V., Pyslar A., Hrys A. Research on the relationship between excessive use of social media and young athletes' physical activity. *Journal of Physical Education and Sport*. 2021. Vol. 21(6). P. 3364–3373. <https://doi.org/10.7752/jpes.2021.06456>
- Karkovska R. Psychological factors of the image of the state in the students' perception. *Journal of Education Culture and Society*. 2020. Vol. 5(1). P. 158–168. <https://doi.org/10.15503/jecs20141.158.168>
- Kinoshita K., MacIntosh E., Sato S. Thriving in youth sport: the antecedents and consequences. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*. 2021. Vol. 20(2). P. 356–376. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2021.1877327>
- Kobylarek A., Błaszczczyński K., Ślósarz L., Madej M., Carmo A., Hlad L., Králik R., Akimjak A., Judák V.

- A., Judák, V., Maturkanič, P., Biryukova, Y., Tokárová, B., Martín, J. G., & Petrikovičová, L. (2022). The Quality of Life among University of the Third Age Students in Poland, Ukraine and Belarus. *Sustainability*, 14(4), 2049. <https://doi.org/10.3390/su14042049>
- Kobylarek, A., Plavčan, P., & Amini Golestani, T. (2021). Educational priorities in a post pandemic world. *Journal of Education Culture and Society*, 12(2), 5–11. <https://doi.org/10.15503/jecs2021.2.5.11>
- Koh, K. T., & Wang, C. K. J. (2014). Gender and type of sport differences on perceived coaching behaviours, achievement goal orientations and life aspirations of youth Olympic games Singaporean athletes. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 13(2), 91–103. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2014.932820>
- Kondrla, P., Ďurková, E., & Trstenský, F. (2024). Selected Aspects in the Perception of Sustainability Values Among Religious Education Teaching Students. *Journal of Education Culture and Society*, 15(1), 73–84. <https://doi.org/10.15503/jecs2024.1.73.84>
- Kralik, R. (2023). The Influence of Family and School in Shaping the Values of Children and Young People in the Theory of Free Time and Pedagogy. *Journal of Education Culture and Society*, 14(1), 249–268. <https://doi.org/10.15503/jecs2023.1.249.268>
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. New-York: Springer Publishing Company. <https://www.worldcat.org/title/stress-appraisal-and-coping/oclc/609341596>
- Lep, Ž., Trunk, A., & Babnik, K. (2022). Value Orientations and Institutional Trust as Contributors to the Adoption of Online Services in Youth: A Cross-Country Comparison. *Frontiers Psychology*, 13, 887587. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.887587>
- Lukova, S. V. (2023). Validyzatsiya ukrayins'koyi versiyi metodyky dyspozytsiynoho optymizmu (Life Orientation Test-Revised – LOT-R) [Validation of the Ukrainian Version of The Life Orientation Test-Revised (Life Orientation Test-Revised – LOT-R)]. *Naukovyy visnyk KHDU. Seriya. Psykholohichni nauky – Scientific Bulletin of KSU Series Psychological Sciences*, 1, 47–55. <https://doi.org/10.32999/ksu2312-3206/2023-1-6>
- Martin, E. M., Gould, D., & Ewing, M. E. (2015). Maturkanič P., Biryukova Y., Tokárová B., Martín J. G., Petrikovičová L. The Quality of Life among University of the Third Age Students in Poland, Ukraine and Belarus. *Sustainability*. 2022. Vol. 14(4). P. 2049. <https://doi.org/10.3390/su14042049>
- Kobylarek A., Plavčan P., Amini Golestani T. Educational priorities in a post pandemic world. *Journal of Education Culture and Society*. 2021. Vol. 12(2), 5–11. <https://doi.org/10.15503/jecs2021.2.5.11>
- Koh K. T., Wang C. K. J. Gender and type of sport differences on perceived coaching behaviours, achievement goal orientations and life aspirations of youth Olympic games Singaporean athletes. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*. 2014. Vol. 13(2). P. 91–103. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2014.932820>
- Kondrla P., Ďurková E., Trstenský F. Selected Aspects in the Perception of Sustainability Values Among Religious Education Teaching Students. *Journal of Education Culture and Society*. 2024. Vol. 15(1). P. 73–84. <https://doi.org/10.15503/jecs2024.1.73.84>
- Kralik R. The Influence of Family and School in Shaping the Values of Children and Young People in the Theory of Free Time and Pedagogy. *Journal of Education Culture and Society*. 2023. Vol. 14(1). P. 249–268. <https://doi.org/10.15503/jecs2023.1.249.268>
- Lazarus R. S., Folkman S. *Stress, appraisal, and coping*. New-York: Springer Publishing Company. 1984. <https://www.worldcat.org/title/stress-appraisal-and-coping/oclc/609341596>
- Lep Ž., Trunk A., Babnik K. Value Orientations and Institutional Trust as Contributors to the Adoption of Online Services in Youth: A Cross-Country Comparison. *Frontiers Psychology*. 2022. Vol. 13. 887587. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.887587>
- Лукова С. В. Валідизація української версії методики диспозиційного оптимізму (Life Orientation Test-Revised – LOT-R). *Науковий вісник ХДУ. Серія. Психологічні науки*. 2023. №1. С. 47–55. <https://doi.org/10.32999/ksu2312-3206/2023-1-6>
- Martin E. M., Gould D., Ewing M. E. Youth's perceptions of rule-breaking and antisocial behaviours: Gender, developmental level, and competitive level differences. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*. 2015.

Life Orientations of Migrant Students under Martial Law

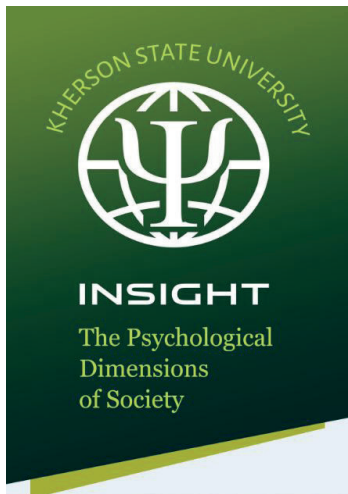
- Youth's perceptions of rule-breaking and antisocial behaviours: Gender, developmental level, and competitive level differences. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 15(1), 64–79. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2015.1055289>
- Michvocíková, V., Sirotová, M., Rubacha, K., & Książek, E. (2023). Teachers in the Private and Public Spheres: Ethical Orientations in Educational Interactions. *Journal of Education Culture and Society*, 14(1), 76–84. <https://doi.org/10.15503/jecs2023.1.76.84>
- Mitroshkina, O. (2018). Specificity of psychological readiness for changes and personal competence in the employees of the state criminal-executive service of Ukraine. *Psychological Journal*, 4(9), 53–67. <https://doi.org/10.31108/1.2018.9.19.4>
- Nascimento Junior, J. R. de A., do Freire, G. L. M., Moraes, J. F. V. N. de Fortes, L. de S. Oliveira, D. V., & de Cronin, L. D. (2021). Does life skills development within sport predict the social behaviours and sports values of youth futsal players? *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 20(3), 981–995. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2021.1907764>
- Popovych, I., Hudimova, A., Bokhonkova, Yu., Savchuk, O., Hoian, I., & Shevchenko, N. (2023a). Dispositional Mental States of Internally Displaced University Teachers Under Martial Law: Gender Differences. *Journal of Education Culture and Society*, 14(2), 171–187. <https://doi.org/10.15503/jecs2023.2.171.181>
- Popovych, I., Radul, I., Hoian, I., Ohnystyi, A., Doichyk, V., & Burlakova, I. (2022). Athletes' resilience typology: a comparative analysis of individual and team sports. *Journal of Physical Education and Sport*, 22(9), 2036–2046. <https://doi.org/10.7752/jpes.2022.09260>
- Popovych, I., Shevchenko, N., Raievska, Y., Myshchyshyn, M., Hoian, I., Yakovleva, S., & Los, O. (2023b). Operationalization of physical work ability of young athletes in terms of psychological well-being. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(6), 1456–1464. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.06178>
- Prokhorenko, L., Popovych, I., Sokolova, H., Chumaieva, Yu., Kosenko, Yu., Razumovska, T., & Zasenkov, V. (2023). Gender differentiation of self-regulating mental states of athletes with disabilities: comparative analysis. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(2), 349–359. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.02042>
- Vol. 15(1). P. 64–79. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2015.1055289>
- Michvocíková, V., Sirotová, M., Rubacha, K., Książek, E. Teachers in the Private and Public Spheres: Ethical Orientations in Educational Interactions. *Journal of Education Culture and Society*. 2023. Vol. 14(1). P. 76–84. <https://doi.org/10.15503/jecs2023.1.76.84>
- Mitroshkina O. Specificity of psychological readiness for changes and personal competence in the employees of the state criminal-executive service of Ukraine. *Psychological Journal*. 2018. Vol. 4(9). P. 53–67. <https://doi.org/10.31108/1.2018.9.19.4>
- Nascimento Junior J. R. de A., do Freire G. L. M., Moraes J. F. V. N. de Fortes, L. de S. Oliveira, D. V. de, Cronin L. D. Does life skills development within sport predict the social behaviours and sports values of youth futsal players? *International Journal of Sport and Exercise Psychology*. 2021. Vol. 20(3). P. 981–995. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2021.1907764>
- Popovych I., Hudimova A., Bokhonkova Yu., Savchuk O., Hoian I., Shevchenko N. Dispositional Mental States of Internally Displaced University Teachers Under Martial Law: Gender Differences. *Journal of Education Culture and Society*. 2023a. Vol. 14(2). P. 171–187. <https://doi.org/10.15503/jecs2023.2.171.181>
- Popovych I., Radul I., Hoian I., Ohnystyi A., Doichyk V., Burlakova I. Athletes' resilience typology: a comparative analysis of individual and team sports. *Journal of Physical Education and Sport*. 2022. Vol. 22(9). P. 2036–2046. <https://doi.org/10.7752/jpes.2022.09260>
- Popovych I., Shevchenko N., Raievska Y., Myshchyshyn M., Hoian I., Yakovleva S., Los O. Operationalization of physical work ability of young athletes in terms of psychological well-being. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023b. 23(6). P. 1456–1464. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.06178>
- Prokhorenko L., Popovych I., Sokolova H., Chumaieva Yu., Kosenko Yu., Razumovska T., Zasenkov V. Gender differentiation of self-regulating mental states of athletes with disabilities: comparative analysis. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023. Vol. 23(2). P. 349–359. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.02042>
- Ramey H. L., Lawford H. L., Pancer S. M., Matsuba M. K., Pratt M. W. Trajectories of Youth's Helping from Adolescence into Adulthood:

- Ramey, H. L., Lawford, H. L., Pancer, S. M., Matsuba, M. K., & Pratt, M. W. (2022). Trajectories of Youth's Helping from Adolescence into Adulthood: The Importance of Social Relations and Values. *American Journal of Community Psychology*, 69, 134–144. <https://doi.org/10.1002/ajcp.12551>
- Rokeach, M. (1973). *The Nature of Human Values*. New York: The Free Press. <https://archive.org/details/natureofhumanval00roke>
- Rollnick, S., Heather, N., Gold, R., & Hall, W. (1992). Readiness to Change Questionnaire [Database record]. *APA PsycTests*. <https://doi.org/10.1037/t00434-000>
- Shcherbak, T., Popovych, I., Kariyev, A., Duisenbayeva, A., Huzar, V., Hoian, I., & Kyrychenko, K. (2023). Psychological causes of fatigue of football players. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(8), 2193–2202. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.08251>
- Shi, B., Cheng, R., & Robins, R. W. (2024). Investigating the trajectory of Mexican-origin youth's materialistic values across adolescence and prospective associations with life satisfaction in early adulthood: The role of familism, demographic factors, and parent characteristics. *Journal of Personality and Social Psychology*, 126(3), 492–510. <https://doi.org/10.1037/pspp0000489>
- Sirotová, M., Michvocíková, V., & Rubacha, K. (2021). Quasi-experiment in the educational reality. *Journal of Education Culture and Society*, 12(1), 189–201. <https://doi.org/10.15503/jecs2021.1.189.201>
- Sirotová, M., & Michvocíková, V. (2022). University Students' Reflection on Chosen Characteristics of National Populism in Slovakia. *Journal of Education Culture and Society*, 13(1), 341–349. <https://doi.org/10.15503/jecs2022.1.341.349>
- Sortheix, F. M., Weber, W., Lilleoja, L., Renvik, T. A., & Sánchez-Montijano, E. (2023). Arab Mediterranean youth's values: The role of values and value congruence on intentions to Emigrate. *International Journal of Intercultural Relations*, 93, 101758. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2023.101758>
- Tavrovetska, N., Popovych, I., Savchuk, O., Piletska, L., Lappo, V., Abramian, N., & Zahrai, L. Research on risk inclination of young female athletes in the dimensions of life orientations. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(4), 868–877. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.04110>
- Tzanou, M. (2022). Modern Servitude and The Importance of Social Relations and Values. *American Journal of Community Psychology*. 2022. Vol. 69. P. 134-144. <https://doi.org/10.1002/ajcp.12551>
- Rokeach M. *The Nature of Human Values*. New York: The Free Press. 1973. <https://archive.org/details/natureofhumanval00roke>
- Rollnick S., Heather N., Gold R., Hall W. Readiness to Change Questionnaire [Database record]. *APA PsycTests*. 1992. <https://doi.org/10.1037/t00434-000>
- Shcherbak T., Popovych I., Kariyev A., Duisenbayeva A., Huzar V., Hoian I., Kyrychenko K. Psychological causes of fatigue of football players. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023. Vol. 23(8). P. 2193–2202. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.08251>
- Shi B., Cheng R., Robins R. W. Investigating the trajectory of Mexican-origin youth's materialistic values across adolescence and prospective associations with life satisfaction in early adulthood: The role of familism, demographic factors, and parent characteristics. *Journal of Personality and Social Psychology*. 2024. Vol. 126(3). P. 492–510. <https://doi.org/10.1037/pspp0000489>
- Sirotová M., Michvocíková V., Rubacha K. Quasi-experiment in the educational reality. *Journal of Education Culture and Society*. 2021. Vol. 12(1). P. 189–201. <https://doi.org/10.15503/jecs2021.1.189.201>
- Sirotová M., Michvocíková V. University Students' Reflection on Chosen Characteristics of National Populism in Slovakia. *Journal of Education Culture and Society*. 2022. Vol. 13(1). P. 341–349. <https://doi.org/10.15503/jecs2022.1.341.349>
- Sortheix F. M., Weber W., Lilleoja L., Renvik T. A., Sánchez-Montijano E. Arab Mediterranean youth's values: The role of values and value congruence on intentions to Emigrate. *International Journal of Intercultural Relations*. 2023. Vol. 93. 101758. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2023.101758>
- Tavrovetska N., Popovych I., Savchuk O., Piletska L., Lappo V., Abramian N., Zahrai L. Research on risk inclination of young female athletes in the dimensions of life orientations. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023. Vol. 23(4). P. 868–877. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.04110>
- Tzanou M. Modern Servitude and Vulnerable Social Groups: The Problem of the AI Datafication of

Life Orientations of Migrant Students under Martial Law

- Vulnerable Social Groups: The Problem of the AI Datafication of Poor People and Women. *IEEE Technology and Society Magazine*, 41(2), 105–108. <https://doi.org/10.1109/MTS.2022.3173347>
- Wang, J., Xin, X., Huo, Y., Li, Y., Han, Y., & Kong, F. (2024). Bifactor Modelling, Reliability, and Validity of the Material Values Scale in Chinese Youth. *Psychological Reports*, 127(1), 465–484. <https://doi.org/10.1177/00332941221114407>
- Wang, X. L. (2023). Meta-governance, uncertainty and self-organization in corporatist social service sectors: The case of Hong Kong. *International Review of Administrative Sciences*, 89(4), 1186–1202. <https://doi.org/10.1177/00208523221147617>
- Yaremchuk, N., Sirant, N., Lozynska, S., Zavatska, N., & Boiaryn, L. (2024). Life tasks and value orientations of future teachers under conditions of a digital educational environment. *Amazonia Investiga*, 13(75), 156–166. <https://doi.org/10.34069/AI/2024.75.03.13>
- Zimbardo, P. G., & Boyd, J. N. (1999). Putting time in perspective: A valid, reliable individual-differences metric. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(6), 1271–1288. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.77.6.1271>
- Poor People and Women. *IEEE Technology and Society Magazine*. 2022. Vol. 41(2). P. 105–108. <https://doi.org/10.1109/MTS.2022.3173347>
- Wang J., Xin X., Huo Y., Li Y., Han Y., Kong F. Bifactor Modelling, Reliability, and Validity of the Material Values Scale in Chinese Youth. *Psychological Reports*. 2024. Vol. 127(1). P. 465–484. <https://doi.org/10.1177/00332941221114407>
- Wang X. L. Meta-governance, uncertainty and self-organization in corporatist social service sectors: The case of Hong Kong. *International Review of Administrative Sciences*. 2023. Vol. 89(4). P. 1186–1202. <https://doi.org/10.1177/00208523221147617>
- Yaremchuk N., Sirant N., Lozynska S., Zavatska N., Boiaryn L. Life tasks and value orientations of future teachers under conditions of a digital educational environment. *Amazonia Investiga*. 2024. Vol. 13(75). P. 156–166. <https://doi.org/10.34069/AI/2024.75.03.13>
- Zimbardo P.G., Boyd J.N. Putting time in perspective: A valid, reliable individual-differences metric. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1999. Vol. 77(6). P. 1271–1288. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.77.6.1271>

**Організаційна
психологія**

**Organisational
psychology**

<https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-11>

How to Cite (Style APA):

Fasanelli, R., Foglia, S., Amalfi, G., & Piscitelli, A. (2024). Team-Building Dimensions Assessment Scale: Development and Psychometric Validation of a New Tool. *Insight: the psychological dimensions of society*, 12, 401–426. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-11>

Як цитувати (Стиль ДСТУ 8302: 2015):

Фазанеллі Р., Фолья С., Амальфі Д., Пісцителлі А. Шкала оцінювання параметрів командоутворення: розробка та психометрична перевірка нового інструменту. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2024. № 12. С. 401–426. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-11>

UDC [005.64:316.45]:159.9.072

Team-Building Dimensions Assessment Scale: Development and Psychometric Validation of a New Tool

Шкала оцінювання параметрів командоутворення: розробка та психометрична перевірка нового інструменту

Received: May 30, 2024

Accepted: October 28, 2024

Roberto Fasanelli*

PhD, Associate Professor,
Department of Social Sciences,
University of Naples “Federico II”, Italy
<https://orcid.org/0000-0001-8908-3284>

Sofia Foglia

PhD Student, Learning Sciences and Digital
Technologies PhD Program,
University of Modena and Reggio Emilia, Italy
<https://orcid.org/0009-0000-1360-0396>

Giuliana Amalfi

PhD Student, Department of Humanities,
University of Naples “Federico II”, Italy
<https://orcid.org/0009-0005-3814-1831>

Alfonso Piscitelli

PhD, Associate Professor,
Department of Agricultural Science,
University of Naples “Federico II”, Italy
<https://orcid.org/0000-0001-6638-2759>

Роберто Фазанеллі*

доктор філософії, доцент,
кафедра соціальних наук,
Неапольський університет
імені Фрідріха II, Італія

<https://orcid.org/0000-0001-8908-3284>

Софія Фолья

аспірант, PhD програма “Науки про навчання
та цифрові технології”,

Університет Модени та Реджо-Емілія, Італія

<https://orcid.org/0009-0000-1360-0396>

Джуліана Амальфі

аспірант, кафедра гуманітарних наук,
Неаполітанський університет
імені Фрідріха II, Італія

<https://orcid.org/0009-0005-3814-1831>

Альфонсо Пісцителлі

доктор філософії, доцент,
кафедра сільськогосподарської науки,
Неапольський університет
імені Фрідріха II, Італія

<https://orcid.org/0000-0001-6638-2759>

Abstract

This study **aims** to theoretically substantiate, develop, and validate the diagnostic tool for assessing the process and indicators of team-building in workgroups. This new psychometric scale, based on a specific theoretical model, aims to assess the functioning and potential for improvement of workgroups within organizations. The scale, with its seven dimensions of team building (such as objective, method, roles, leadership, communication, climate, and

Анотація

Метою дослідження було теоретичне обґрунтування та розробка діагностичного засобу оцінювання процесу й показників командоутворення у робочих групах. Ця нова психометрична шкала, заснована на певній теоретичній моделі, має оцінити функціонування та потенціал для вдосконалення робочих груп в організаціях. Цей інструмент із сі-

* Corresponding Author: roberto.fasanelli@unina.it

* Автор-кореспондент: roberto.fasanelli@unina.it

development), can make a valuable contribution to the field of team-building assessment, as it provides a comprehensive view of team dynamics. **Methods.** Based on a non-experimental model (specifically, a cross-sectional survey design), the research consists of three studies involving a non-probabilistic reasoned sampling strategy ($N_1 = 215$; $N_2 = 157$; $N_3 = 279$). The original instrument was initially tested on a sample of workers whose responses allowed routine statistical analyses. The instrument was subsequently modified and reduced to its more significant elements, so it was administered to the second sample of employees. Finally, after conducting a confirmatory factor analysis, the scale administered to the last sample of material industry employees. **Results.** Like Cronbach's Alpha, the inter-factors and inter-items correlation indices proved significant. The validated instrument, initially consisting of 69 items, later reduced to 19, is characterized by excellent internal interdependence, which the CFA also confirmed. In the present study, the model fit indices were $RMSEA = .079$; $SRMR = .056$, $CFI = .938$, $NFI = .907$, $IFI = .939$, and $RFI = .878$. **Discussion and conclusions.** The findings of this study have significant practical implications. The TeBuDAS, with its comprehensive approach to team-building assessment, focusing on team cohesion and performance, offers a robust tool for organizational development. By considering the underlying culture of the organization and promoting a learning-oriented evaluation process, the TeBuDAS can guide the development strategies of the entire organization more efficiently and effectively.

Keywords: teamwork assessment, team dynamics, team effectiveness, human resource management, psychometric validation, exploratory factor analysis, confirmatory factor analysis.

Introduction

Research context. This research project targets workers employed in organizations and enterprises distributed throughout the country to explore and subsequently evaluate the functioning and management of the workgroups in which they are placed. The massive presence of small and medium-sized enterprises characterizes the Italian landscape and the European one. Still, there is no shortage of large organizations representing the legacy of state-owned giants that survived the privatization season. The European Union

мома вимірами побудови команди (такими як мета, метод, ролі, лідерство, комунікація, клімат і розвиток) може зробити цінний внесок у сферу оцінки командоутворення, оскільки забезпечує комплексне уявлення про динаміку команди. **Методи.** Дослідження ґрунтувалося на неекспериментальній моделі (зокрема, ди-зайні перехресного опитування) і складалося із серії трьох досліджень, що включали безі-мовірнісну обґрунтовану стратегію вибірки ($N_1 = 215$; $N_2 = 157$; $N_3 = 279$). Оригінальний інструмент спочатку був протестований на ви-бірці працівників, чиї відповіді дозволяли про-водити звичний статистичний аналіз. Згодом інструмент був модифікований і зведений до більш значущих елементів, тому його засто-сували до другої вибірки співробітників. На-решті, після проведення підтверджувального факторного аналізу шкала використана для останньої вибірки працівників матеріальної промисловості. **Результати.** Подібно до альфи Кронбаха, індекси кореляції між факторами й пунктами виявилися значущими. Валідований інструмент, що спочатку складався із 69 пунк-тів, пізніше скорочений до 19, характеризуєть-ся відмінною внутрішньою взаємозалежністю, що також підтвердив КФА. У цьому досліджен-ні індекси відповідності моделі були такими: $СКПА = .079$; $ЗССКЗ = .056$, $ІПВ = .938$, $ІНВ = .907$, $ІІВ = .939$ та $ІВВ = .878$. **Дискусія та висновки.** Результати цього дослідження мають значну практичну цінність. ШОПК, завдяки своєму комплексному підходу до оцінки командо-утворення, зосередженому на згуртованості команди та ефективності, пропонує потужний інструмент для розвитку організації. Врахову-ючи базову культуру організації та сприяючи процесу оцінювання, орієнтованому на нав-чання, ШОПК може ефективніше й результа-тивніше керувати стратегіями розвитку всієї організації.

Ключові слова: оцінка командної роботи, командна динаміка, ефективність команди, управління людськими ресурсами, психометрична валідація, експлораторний факторний аналіз, конфірмаційний факторний аналіз.

Вступ

Контекст дослідження. Цей дослідниць-кий проєкт спрямований на працівників ор-ганізацій і підприємств, розташованих на всій території країни, для вивчення й подальшої оцінки функціонування та управління робо-чими групами, до яких вони входять. Масова присутність малих і середніх підприємств ха-рактеризує економічний ландшафт Італії та

Team-Building Dimensions Assessment Scale: Development and Psychometric Validation of a New Tool

identifies three classes of enterprise, distinguished by size parameters: micro-enterprises have fewer than ten employees and revenues of less than 2 million euros; small enterprises, characterized by less than 50 employees and revenues not exceeding 10 million; medium-sized enterprises, which have fewer than 250 employees and revenues less than or equal to 50 million euros; and finally, large enterprises, which exceed all the previous parameters. Italy is characterized by a substantial prevalence of micro-enterprises (3.6 million), which account for about 95 percent of the total. The remaining landscape comprises 4.5 percent (172.000 units) of small enterprises, while only .5% (19.000 units) consists of medium-sized enterprises. Finally, only .01% of enterprises are significant. Within organizations, regardless of size, cooperation is critical to building a strategy that aims, first and foremost, at the sustainability of the business over time. Establishing groups within organizations allows for improved interpersonal communication, greater attention to conflict management, a more remarkable ability to manage stress and change, and increased individual loyalty to the company.

Despite these benefits, there is an increasing tendency to look at workgroups as self-generated entities, capable, in other words, of independently developing processes of cohesion and negotiation aimed at member interdependence. Unfortunately, experience in the field teaches us that a team can be likened to a living organism that needs to be generated and nurtured rather than a gear that functions autonomously after start-up alone.

The primary objective of the present research is to construct and validate the Team Building Dimensions Assessment Scale (TeBuDAS), the feasibility of which is tested through a questionnaire administered to workers employed in organizations that cooperate in teams. The difference between a group and a workgroup lies in the fact that the former is configured as a plurality in interaction, and the latter results, on the other hand, as a plurality in integration. The workgroup tends to integrate its ties, harmonizing equalities and differences, through the intermediate stage of interdependence, that is, the members' realization that they depend on each other (Quaglino et al., 1992). When we speak of a team, contrary to what common sense suggests, we do not mean only the set of people: the team, seen as an interdependent and interconnected entity, is made up of the systemic relationships

Європи. Проте не бракує великих організацій, які представляють спадщину державних гігантів, що пережили сезон приватизації. Європейський Союз виділяє три класи підприємств, що відрізняються за розмірними параметрами: мікропідприємства мають менше десяти працівників і доходи менше 2 мільйонів євро; малі підприємства, що характеризуються чисельністю менше 50 працівників і доходами, що не перевищують 10 мільйонів; середні підприємства, які мають менше 250 працівників і доходи, які менші або дорівнюють 50 мільйонам євро; нарешті, великі підприємства, які перевищують всі попередні параметри. Італія характеризується значною поширеністю мікропідприємств (3.6 млн), які складають близько 95% від загальної кількості. Решта ландшафту складається з 4.5% (172 000 одиниць) малих підприємств, тоді як лише .5% (19 000 одиниць) складається із середніх підприємств. І лише .01% підприємств є великими. Усередині організацій, незалежно від розміру, співпраця має вирішальне значення для побудови стратегії, спрямованої передусім на стійкість бізнесу. Створення груп усередині організацій дозволяє покращити міжособистісне спілкування, приділити більше уваги управлінню конфліктами, отримати крашу здатність керувати стресом і змінами, а також підвищити індивідуальну лояльність до компанії.

Незважаючи на ці переваги, зростає тенденція розглядати робочі групи як самогенеровані організації, які здатні самостійно розвивати процеси згуртованості та переговорів, спрямованих на взаємозалежність членів. Досвід у цій галузі вчить нас, що команду можна порівняти з живим організмом, який потрібно створювати та розвивати, а не з механізмом, який функціонує автономно після запуску.

Основним завданням цього дослідження є побудова й перевірка шкали оцінки параметрів командування (ШОПК), доцільність якої визначається за допомогою анкети, яку надають працівникам, зайнятим в організаціях, які співпрацюють у командах. Відмінність між групою та робочою групою полягає в тому, що перша конфігурується як множинність у взаємодії, а друга – як множинність в інтеграції. Робоча група прагне до інтеграції своїх зв'язків, гармонізації рівностей і відмінностей, через проміжну стадію взаємозалежності, тобто члени усвідомлюють свою залежність один від одного (Quaglino et al., 1992). Коли ми говоримо про команду, всупереч тому, що підказує здоровий глузд, ми маємо на увазі не тільки набір людей: команда, що розглядається як

established among members, among employees, managers, and leaders, the climate that invests the structure, the goals and methods that guide work and define roles, and the perspectives oriented toward development and the generation of strategic decisions. In this case, the team becomes an expression and a phenomenal manifestation of corporate culture, in which all aspects contribute to the co-construction of an organized knowledge that gives meaning and significance to individuals and the overall structure. The assessment of teams should be aimed at investigating every aspect that contributes to the creation, existence, and development of a workgroup. However, all elements should not be considered from a solipsistic perspective but rather closely interrelated. To date, assessment is focused on a few isolated variables, such as people, roles, and results, so that the same process is aimed at capturing a circumscribed moment instantaneously and does not focus, on the contrary, on analyzing the underlying processes that guide development plans and decisions that direct choices in the medium to long term. The relevant literature seems to confirm the hypothesis that the concept of team building is operationalized by keeping in mind only some of the variables that can enable its effectiveness to be analyzed, as well as to capture its completeness and complexity: in most cases, reference is made either to dyadic relationships (Jiang-shi et al., 2009) or to aspects that can influence the work climate and environment (Loo, 2002; Osterman et al., 2010). Variables whose correlation has been analyzed are, for example, the relationship between leaders and members and the influence on job performance (Jiang-shi et al., 2009). The exact relationship indicates how the cynicism and dedication of the leader and group members may depend on their dialectical relationship (Mäkelä et al., 2021). Sometimes, the leadership variable is isolated from all other aspects of team construction: in the study of Luo, Zhang, Zheng, and Wu's (2022), a hybrid approach is used to investigate the impacts of supervisory dynamics on project performance, using an instrument specifically designed for this research, which succeeds in investigating relationship atmosphere, organizational strategy, and personal ability. Again, a further investigation (Mahembe Engelbrecht, 2013) is carried out to confirm the instrument designed by Barbuto and Wheeler (2006), which measured servant leadership. In addition, the team-building process is investigated

взаємозалежна та взаємопов'язана сутність, складається із системних відносин, встановлених між членами, співробітниками, менеджерами й лідерами, клімату, в який створює структура, цілей і методів, які керують роботою та визначають ролі, перспективи, орієнтовані на розвиток і генерацію стратегічних рішень. У цьому випадку команда стає вираженням і феноменальним проявом корпоративної культури, у якій усі аспекти сприяють спільній побудові організованого знання, що надає сенс і значимість окремим особам та загальній структурі. Оцінка команд повинна бути спрямована на дослідження кожного аспекту, який сприяє створенню, існуванню та розвитку робочої групи. Проте всі елементи необхідно розглядати не з соліпсистичної точки зору, а як досить тісно взаємопов'язані.

На сьогодні оцінювання зосереджено на кількох ізольованих змінних, таких як люди, ролі й результати, тому цей процес спрямований на фіксацію обмеженого моменту миттєво й не фокусується на аналізі базових процесів, які керують планами розвитку та рішеннями, що визначають вибір у середньо- та довгостроковій перспективі. Відповідна література підтверджує гіпотезу про те, що поняття командної згуртованості операціоналізується лише з урахуванням деяких змінних, які дозволяють проаналізувати її ефективність, а також охопити її повноту та складність: у більшості випадків посилення роблять або на діадичні відносини (Jiang-shi et al., 2009), або на аспекти, які можуть впливати на робочий клімат та середовище (Loo, 2002; Osterman et al., 2010). Змінні, кореляція яких була проаналізована, включають, наприклад, відносини між лідерами і членами команди та їх вплив на результативність роботи (Jiang-shi et al., 2009). Точний взаємозв'язок демонструє, як цинізм і відданість лідера та членів групи можуть залежати від їхніх діалектичних відносин (Mäkelä et al., 2021). Іноді змінна лідерства ізольована від усіх інших аспектів побудови команди: у дослідженні Luo, Zhang, Zheng та Wu (2022) використано гібридний підхід для дослідження впливу динаміки нагляду на результативність проекту за допомогою інструменту, спеціально розробленого для цього дослідження, який успішно досліджує атмосферу відносин, організаційну стратегію та особистісні здібності. Крім того, було проведено подальше дослідження (Mahembe & Engelbrecht, 2013) для підтвердження інструменту, розробленого Barbuto та Wheeler (2006), який вимірював лідерство служіння. Крім цього, процес ко-

by focusing on some of the skills it requires, such as the relationship between interpersonal communication skills and organizational commitment (Matin et al., 2010); the effects of the team-building process are also analyzed concerning communication and teamwork (Yi, 2016). The interdependencies between the cognitive, subjective, and individualizing sphere and the collective, objective, and organized sphere do not emerge. The elements under investigation are isolated, and the culture and knowledge created through mutual, reciprocal relationships are not considered. Taking up the conceptualizations of Anderson and West (1998), Loo (2002) focused on the assessment of team climate within team-led projects, while Ostermann and colleagues (2010) investigated the perception of the work environment by correlating it with the team-building process.

Aritzeta, Senior, and Swailes (2005) showed the relationships between people's behavior, their personalities, and how they approach work activities while occupying different positions and playing various roles. De Jong, Wetzels, and Ruyter (2008) found that the most convenient way to investigate the collective effectiveness of a team was to relate employees' perceptions of self-managed teams and the customer's perceived quality of service. Similarly, Piza and colleagues (2018) explored the association between teamwork and learning; variables also featured in the analysis of Parthasarathy and colleagues (2019), who assessed students' perceptions within a team-based training course. The study by Gabrielsson, Engström, and Gustafsson (2019) tested the validity and reliability of the Swedish version of the Clinical Supervision Evaluation Questionnaire by measuring overall staff perceptions. Understanding participants' perceptions of nursing teamwork turns out to be central in the study by Costello, Rusell, and Coventry (2021); finally, Cheng and Chau (2022) focused on investigating a play-based intervention, a new understanding of the function of play, through Serious Play Training.

The interdependence among members of work teams was taken as the starting point of the research conducted by Arthur, Edwards, Bell, and Villado (2005), who devoted themselves to the design and validation of scales aimed at quantitatively investigating group activities, distinguishing between individual tasks and tasks to be performed collectively. Although the study captured the distinctiveness of teams, which lies in

мандної згуртованості досліджують шляхом фокусування на деяких необхідних для неї характеристик, таких як взаємозв'язок між навичками міжособистісного спілкування та організаційною відданістю (Matin et al., 2010); ефекти процесу командної згуртованості також аналізують щодо комунікації та командної роботи (Yi, 2016). Взаємозалежності між когнітивною, суб'єктивною й індивідуалізуючою сферою та колективною, об'єктивною й організованою сферою не виявлено. Досліджувані елементи ізольовані, а культуру та знання, створені через взаємні, реципрокні відносини, не враховано. Виходячи з концептуалізацій Anderson та West (1998), Loo (2002) зосередився на оцінці клімату команди в межах командних проєктів, тоді як Ostermann та колеги (2010) досліджували сприйняття робочого середовища шляхом кореляції його з процесом командування.

Aritzeta, Senior та Swailes (2005) показали взаємозв'язки між поведінкою людей, їхніми особистостями й тим, як вони підходять до робочої діяльності, займаючи різні посади та виконуючи різні ролі. De Jong, Wetzels та Ruyter (2008) виявили, що найзручнішим способом дослідження колективної ефективності команди є зіставлення сприйняття співробітниками самокерованих команд та сприйнятої клієнтом якості обслуговування. Аналогічно, Piza й колеги (2018) досліджували зв'язок між командною роботою та навчанням; змінні також були представлені в аналізі Parthasarathy й колег (2019), які оцінювали сприйняття студентів у межах тренінгу на основі командної роботи. Дослідження Gabrielsson, Engström та Gustafsson (2019) перевірило валідність та надійність шведської версії "Опитувальника оцінки клінічного нагляду" шляхом вимірювання загального сприйняття персоналу. Розуміння сприйняття учасниками командної роботи в сестринській справі виявляється центральним у дослідженні Costello, Rusell та Coventry (2021); нарешті, Cheng та Chau (2022) зосередилися на дослідженні ігрової інтервенції, нового розуміння функції гри через "Серйозний ігровий тренінг".

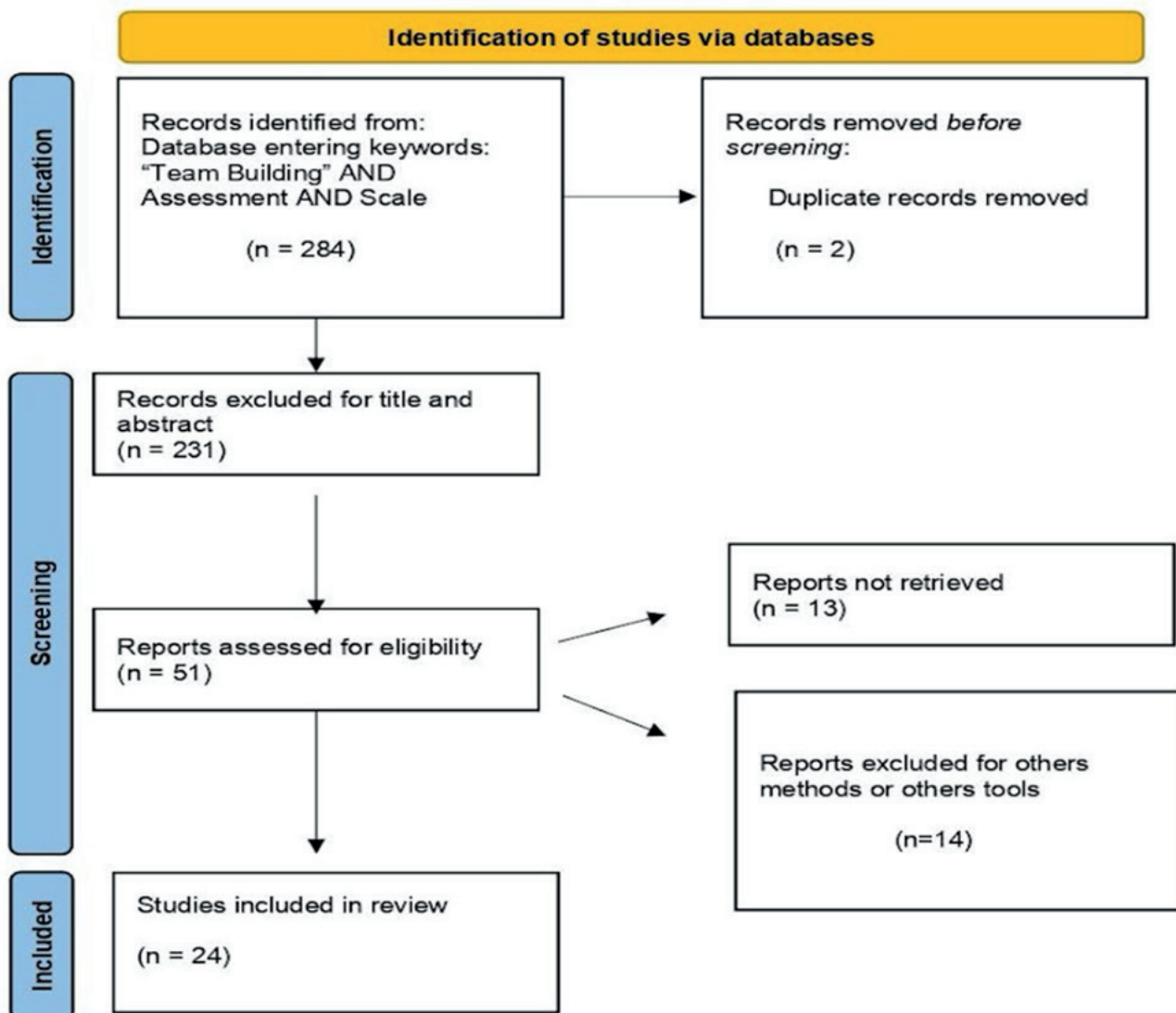
Взаємозалежність між членами робочих груп було взято за основу дослідження, проведеного Arthur, Edwards, Bell, та Villado (2005), які присвятили себе розробці та валідації шкал, спрямованих на кількісне дослідження групової діяльності, розрізнення індивідуальних завдань і завдань, які необхідно виконувати колективно. Хоча дослідження зафіксувало своєрідність команд, яка полягає в характері

the character of interdependence, a concept with a psychosociological matrix, once again, the object of investigation concerned only one of the elements of teams, conducting an evaluation focused mainly on outputs and outcomes. Similarly, at the heart of the review undertaken by Sim and colleagues (2006) is the intent to construct a tool with input from an external examiner to assess student performance during a problem-based learning tutorial. In this case, the top-down approach that gives the assessment a control function is accentuated by the fact that tutors were asked to make judgments about four skills displayed by the students in the areas of participation and communication, cooperation and team building, understanding and reasoning skills, and knowledge and information-gathering skills. Also, in the study by Dükers and colleagues (2008), the assessment instrument was compiled by those who supervised the projects to validate a measure that investigated team organization and internal and external support within collaborative quality improvement programs. A multilevel study of team impacts on stress ratings and problem-solving requests was conducted by Espedido, Searle, and Griffin (2019), who combined individual employee responses with leader ratings of team performance. Another competency-based assessment was designed to analyze the effectiveness of an IPE curriculum in improving collaboration and relationships between nurses and residents (Nicholson et al., 2019). Authors Yap, Leong, and Skitmore (2020) hypothesized a study to improve performance and project management in construction. Finally, the focus on competencies recurs in the survey by Ginting and colleagues (2020), who investigated the effect of Outing Team-Building Training on MBA students' soft skills, considering the measurement of the first three levels of Kirkpatrick's model.

From the review of the literature (Figure 1), there is a need to develop a comprehensive instrument that can capture all principles and dimensions of the team-building process, bringing out the interdependencies and the underlying culture of the organization. A scale adaptable to each organization and able to be flexible to changing times can be designed with the idea, on the one hand, to capture the subjective sphere of each respondent and, on the other, to be able to investigate some collective aspects, keeping firm the interrelationships between the individual and the whole, analyzing the phenomenon from a psychosocial perspective.

взаємозалежності, концепції з психосоціологічною матрицею, об'єкт дослідження все ж таки стосувався лише одного з елементів команд й оцінки, орієнтованої переважно на результати. Аналогічно, в основі огляду, проведеного Sim з колегами (2006), лежить намір створити інструмент за участю зовнішнього екзаменатора для оцінки успішності студентів під час навчального тренінгу на основі проблемного навчання. У цьому випадку авторитарний підхід, який надає оцінці контролюючу функцію, підкреслено тим фактом, що викладачів попросили оцінити чотири навички, продемонстровані студентами в галузі участі й комунікації, співпраці й командоутворення, розуміння й аналітичних навичок, а також навички збору знань та інформації. Крім того, в дослідженні Dükers та колег (2008) інструмент оцінювання був складений тими, хто керував проектами, для валідації міри, яка досліджувала організацію команди, внутрішню та зовнішню підтримку в межах спільних програм покращення якості. Багаторівневе дослідження впливу команд на оцінювання стресу й запити на вирішення проблем було проведено Espedido, Searle та Griffin (2019), які поєднали відповіді окремих співробітників з оцінками лідера щодо ефективності команди. Ще одне компетентнісне оцінювання було розроблене для аналізу ефективності навчальної програми міжпрофесійної освіти щодо покращення співпраці й відносин між медсестрами та інтернами (Nicholson et al., 2019). Автори Yap, Leong та Skitmore (2020) висунули гіпотезу дослідження для покращення ефективності та управління проектами в будівництві. Нарешті, фокус на компетенціях повторюється в опитуванні Ginting та колег (2020), які досліджували вплив виїзного тренінгу з командоутворення на м'які навички студентів-магістрів бізнес-адміністрування з урахуванням вимірювання перших трьох рівнів моделі Кіркпатріка.

Огляд літератури засвідчує (рис. 1), що існує потреба в розробці комплексного інструменту, який міг би охопити всі принципи й виміри процесу командоутворення, виявивши взаємозалежності та базову культуру організації. Шкала, яка адаптується до кожної організації та здатна бути гнучкою до змін часу, може бути розроблена з наміром, з одного боку, охопити суб'єктивну сферу кожного респондента, а з іншого – мати можливість досліджувати деякі колективні аспекти, зберігаючи міцні взаємозв'язки між індивідом та цілим, аналізуючи явище з психосоціальної точки зору.

Примітка: Identification of studies via databases – Виявлення досліджень за допомогою баз даних

1. Identification – Визначення

Records identified from – Записи ідентифіковані з: Database entering keywords:

“Team Building” AND Assessment AND Scale. – Введення ключових слів до бази даних: “Командоутворення” ТА Оцінка ТА шкала. Records removed before screening – Записи, вилучені перед відбором: Duplicate records removed – Вилучено дублікати записів.

2. Screening – відбір. Records excluded for title and abstract – Записи виключені за назвою та анотацією.

Reports assessed for eligibility – Звіти, оцінені на відповідність вимогам. Reports not retrieved – Звіти не отримано. Reports excluded for other methods or other tools -Звіти виключено через інші методи або інші інструменти.

3. Included – включені. Studies included in review – включені до огляду дослідження.

Fig. I. PRISMA

Рис. 1. Переважні елементи звітності для системних оглядів та мета-аналізу (PRISMA)

The purpose of this study stems precisely from the desire to offer enterprise management a tool that can highlight whether and where the team “breeding” process is working or not.

Мета цього дослідження впливає саме з бажання запропонувати керівництву підприємства інструмент, який може висвітлити, чи працює процес формування команди чи ні, і де саме.

Research hypothesis – the basis on the full implementation of the principles of team-building in the conceptualization of Quaglino and his colleagues (1992), focused on the combination of employee's personal qualities and the needs for interpersonal workplace interaction (goals, methods, roles, leadership, communication, social-psychological climate, and development), allows for creating an efficient diagnostic tool for assessing the process and indicators of team-building in workgroups.

The purpose of the research is to theoretically substantiate and develop a diagnostic tool for assessing the process and indicators of team-building in workgroups.

Methods

Participants and organization of research.

This research project targets workers employed in organizations and enterprises. The sampling strategy involves the use of a triplicate reasoned sample [Study 1 – Teamworkers 1; Study 2 – Teamworkers 2; Study 3 – Teamworkers 3] of members of work groups operating within small, medium, and large enterprises, who will grant permission to circulate the purpose-built telematic questionnaire, among their employees. The size of each participant group was calculated according to the primary statistical recommendations for analysis using ordinal scales (Cicchetti, 1981; Comrey Lee, 1992; Kline, 1986; Tabachnick Fidell, 2012). An initial set of 215 employees took part in this survey, currently employed in three leading companies on the business scene in Campania, one engaged mainly in the production of leather goods and luggage, the other in the provision of qualified training services, and the third in the testing of technological solutions provided as a consulting service to other companies. Fifty-three percent of the respondents are male, 40 percent female, while 6 percent prefer not to state. About 40% of the respondents are in the 30–40 age group, 30% are between 40 and 50 years old, 20% are between 20 and 30, and 10% are 50 or older. Finally, 34.4 percent of the respondents said they held a bachelor's degree, 34 percent said they held a high school diploma, 24.2 percent held a bachelor's degree, and 13.5 percent held a higher education/specialization degree, coinciding with a master's or doctoral degree.

The second group consists of 157 workers belonging to three companies who did not consent to the disclosure and publication of their brand name: a medium-sized, family-owned company operating in the railway sector in the field of

Гіпотеза дослідження – опора на повноцінну реалізацію принципів командоутворення у концептуалізації Quaglino та колег (1992), зорієнтованої на поєднання індивідуальних особливостей робітників з необхідностями міжособистісної виробничої взаємодії (цілі, методи, ролі, лідерство, комунікація, соціальне-психологічний клімат, розвиток), дозволяє створити ефективний діагностичний засіб щодо оцінювання процесу і показників командоутворення у робочих групах.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та розробка діагностичного засобу оцінювання процесу і показників командоутворення у робочих групах.

Методи

Учасники та організація дослідження.

Цей дослідницький проєкт орієнтований на працівників, зайнятих в організаціях та на підприємствах. Стратегія відбору вибірки передбачає використання потрійної обґрунтованої вибірки [Дослідження 1 – Співробітники 1; Дослідження 2 – Співробітники 2; Дослідження 3 – Співробітники 3], членів робочих груп, які працюють на малих, середніх та великих підприємствах, які нададуть дозвіл на розповсюдження спеціально розробленого телематичного опитувальника серед своїх працівників. Розмір кожної групи учасників було розраховано відповідно до основних статистичних рекомендацій для аналізу за допомогою порядкових шкал (Cicchetti, 1981; Comrey & Lee, 1992; Kline, 1986; Tabachnick & Fidell, 2012). У цьому опитуванні взяли участь 215 працівників, які наразі працюють у трьох провідних компаніях на бізнес-сцені в Кампанії, одна з яких займається переважно виробництвом шкіргалантерейних виробів та багажу, інша – наданням кваліфікованих тренінгових послуг, а третя – тестуванням технологічних рішень, що надаються як консультативні послуги іншим компаніям. 53% респондентів – чоловіки, 40% – жінки, а 6% відмовилися вказати. Близько 40% респондентів належать до вікової групи 30–40 років, 30% – від 40 до 50 років, 20% – від 20 до 30 років та 10% – 50 років і старші. Нарешті, 34.4% респондентів мають ступінь бакалавра, 34% – диплом про середню освіту, 24.2% – ступінь бакалавра, а 13.5% – вищу освіту/спеціалізацію, що збігається зі ступенем магістра або доктора.

Друга група складається зі 157 працівників трьох компаній, які не дали згоди на розголошення та публікацію своєї торгової марки: сімейна компанія середнього розміру, що працює в залізничному секторі у сфері технічного обслуговування, обслуговування та монта-

Team-Building Dimensions Assessment Scale: Development and Psychometric Validation of a New Tool

maintenance, service, and assembly of railway rolling stock; a company from Campania, engaged in the design and construction of laser machines, both standard and customized and automated, for marking and engraving; and finally, a local outlet of a multinational sporting goods company. The respondents in the first enterprise were all male; in the second, however, 33 men and 12 women were involved, while, in the last enterprise, the gender distribution appears more balanced: 32 men and 29 women. The average age of workers employed in the first enterprise is around 40 years, and that of workers in the second is around 38 years. In comparison, those employed in the last organization have an average age of around 27 years. The three companies show a high level of specialization and a significant schooling rate since more than half of the respondents say they have high educational qualifications, such as high school diplomas and college degrees.

The last phase of the study included 279 employees, some of whom work at a leading food company, others work at a large clothing brand, and, finally, the last are employees of a shoe chain. The third set of employees, then, was characterized by a roughly even distribution between men and women: 43 percent of it is made up of respondents who identify as female, 39 percent, on the other hand, identify as male, while 18 percent prefer not to state. Most respondents are between the ages of 30 and 50 and have an educational qualification of a high school diploma, bachelor's degree, and master's degree.

Variables. The factors hypothesized and the questionnaire's blocks substantially correspond to the team-building dimensions highlighted by Quaglino and his collaborators (1992). Fully subscribing to the psychosocial perspective, the instrument aims to reconstruct the interrelationships between the individual members and the systemic culture of a workgroup. For this reason, the concepts relating to the macro-areas of objectives, methods, roles, leadership, communication, climate, and development have been operationalized.

The objective coincides with the definition of the expected result, and part of the work's effectiveness depends on it. Each group member must know precisely what objectives they have to achieve, and a form of identification of the members with a common aim must contribute fully to the collective work and the achievement of the goals identified during the set-up phase. When we speak of the method, different meanings are taken into consideration: on the one hand, it

жу залізничного рухомого складу; компанія з Кампанії, що займається проектуванням і виготовленням лазерних машин, як стандартних, так і індивідуальних і автоматизованих, для маркування та гравірування, і місцеве відділення транснаціональної компанії спортивних товарів. Усі респонденти на першому підприємстві були чоловіками; однак у другому було задіяно 33 чоловіки та 12 жінок, тоді як на третьому підприємстві гендерний розподіл видається більш збалансованим: 32 чоловіки та 29 жінок. Середній вік працівників, зайнятих на першому підприємстві, становить близько 40 років, а на другому – близько 38 років. Для порівняння, середній вік працівників третьої організації становить близько 27 років. Три компанії демонструють високий рівень спеціалізації та значний рівень освіти, оскільки більше половини респондентів кажуть, що вони мають високі освітні кваліфікації, такі як атестати середньої школи та дипломи коледжу.

Остання фаза дослідження включала 279 співробітників, одні з яких працюють у провідній харчовій компанії, інші працюють у великому бренді одягу, решта – співробітники взуттєвої мережі. Таким чином, третя група працівників характеризується приблизно рівномірним розподілом між чоловіками та жінками: 43 відсотки її складають респонденти, які ідентифікують себе як жінки, 39 відсотків ідентифікують себе як чоловіки, а 18 відсотків віддають перевагу не констатувати. Більшість респондентів віком від 30 до 50 років мають освітньо-кваліфікаційний рівень, зокрема атестат середньої школи, ступінь бакалавра та магістра.

Змінні. Фактори, висунуті гіпотези та пов'язані з ними блоки запитань анкети в основному відповідають вимірам командоутворення, визначеним Quaglino та його колегами (1992). В контексті психосоціальної перспективи інструмент спрямований на реконструкцію взаємозв'язків між окремими членами та системою культурою робочої групи. З цієї причини були реалізовані концепції, пов'язані з макросферами цілей, методів, ролей, лідерства, комунікації, клімату та розвитку.

Мета збігається з визначенням очікуваного результату, і від цього частково залежить ефективність роботи. Кожен член групи повинен точно знати, яких цілей він має досягти, і форма ідентифікації членів зі спільною метою повинна повною мірою сприяти колективній роботі та досягненню цілей, визначених на етапі встановлення. Коли ми говоримо про метод, беремо до уваги різні значення: з одного боку, він збігається з принципами та критеріями

coincides with the principles and criteria that orient and guide the group's activity; on the other hand, it corresponds to the operational methods and functions that structure and articulate the activity itself.

The method is the rule of work and professional interaction within the groups, which aims to regulate conflict and establish levels of uniformity, recognizing a supra-individual form of thinking. On the other hand, roles perform the function of harmonizing differences by recognizing a specificity on which the allocation of different parts is based. The main characteristic of roles is their interdependence, as they are defined in relation to others. Leadership arises as a set of expected behaviors concerning specific functions, but it is also the outcome of meeting the group's expectations. The success of this variable will not coincide with the individual who is called upon to fulfill this role but with the functions effectively recognized and fulfilled. Communication in workgroups presents itself as an interactive, informative, and transformative process embedded within a context governed by rules. On the other hand, climate is understood as a set of elements, opinions, feelings, and perceptions of the members that capture the atmosphere of the group and the quality of the environment in which they are embedded. Development, finally, relates to the process of evolution of the field and the growth of the supra-individual system as an organized social subject.

Procedures and Instruments. The instrument is meant to support establishing more efficient teams with more significant potential for effectiveness. The TeBuDAS is designed to be sensitive and responsive to changes over time. It is a psychometric data collection strategy comprising 69 items divided into seven factors. The construction of this instrument moves from the analysis of available evidence within the Italian landscape, characterized by two decades of relevant national studies (Quaglino et al., 1992; Quaglino Cortese, 2005). Given this literature, the scale is structured on the basis of seven crucial variables (Goal, Method, Roles, Leadership, Communication, Climate, and Development). These principals were subsequently transformed into indicators and operationalized into items. Each item, first selected by a panel of experts, in Likert format, requires each participant to express their judgment using a score from 1 to 5 ("not at all", "not much", "neither a little nor a lot", "very much", or "never", "rarely", "neither ever", "often", "always"). The questionnaire, administered in a

ми, які орієнтують та спрямовують діяльність групи; з іншого боку, відповідає оперативним методам та функціям, які структурують і визначають саму діяльність.

Метод – це правило роботи та професійної взаємодії в групах, яке має на меті врегулювати конфлікт і встановити ступені подібності, визнаючи надіндивідуальну форму мислення. З іншого боку, ролі виконують функцію гармонізації відмінностей, визнаючи специфіку, на якій базується розподіл різних частин. Головною характеристикою ролей є їх взаємозалежність, оскільки вони визначаються щодо інших. Лідерство виникає як набір очікуваної поведінки щодо конкретних функцій, але це також результат задоволення очікувань групи. Успіх цієї змінної не буде співпадати з особою, яка покликана виконувати цю роль, а з функціями, які ефективно виконані й визнані. Спілкування в робочих групах становить собою інтерактивний, інформативний і трансформаційний процес, вбудований у контекст, який регулюють правила. З іншого боку, клімат розглядають як набір елементів, думок, почуттів і уявлень членів, які фіксують атмосферу групи та якість середовища, в якому вони живуть. Нарешті, розвиток пов'язаний із процесом еволюції певної сфери і зростання надіндивідуальної системи як організованого соціального суб'єкта.

Процедура та інструменти. Інструмент спрямований на підтримку створення ефективніших команд із більшим потенціалом продуктивності. ШОПК розроблений таким чином, щоб бути чутливим і реагувати на зміни. Це психометрична стратегія збору даних, що складається з 69 пунктів, розподілених на сім факторів. Конструювання цього інструменту виходить з аналізу, доступних даних в італійському просторі, який характеризується двома десятиліттями відповідних національних досліджень (Quaglino et al., 1992; Quaglino & Cortese, 2005). На підставі цієї літератури шкалу структуровано на основі семи ключових змінних (Мета, Метод, Ролі, Лідерство, Комунікація, Клімат та Розвиток). Ці принципи були в подальшому перетворені на показники та операціоналізовані у пункти. Кожен пункт, спочатку відібраний групою експертів у форматі Лікерта, вимагає від кожного учасника висловити свою думку за шкалою від 1 до 5 ("зовсім ні", "не дуже", "ані мало, ані багато", "дуже", або "ніколи", "рідко", "взагалі ніколи", "часто", "завжди"). Опитувальник, який подається в електронному вигляді, у своїй початковій версії також включає "Семантичний диференціал" (Capozza, 1977; Osgood et al., 1957; Nigro and Galli, 1986), що складається з

Team-Building Dimensions Assessment Scale: Development and Psychometric Validation of a New Tool

telematic form, in its initial version, also includes a Semantic Differential (Capozza, 1977; Osgood et al., 1957; Nigro and Galli, 1986), consisting of 15 pairs of bipolar adjectives assessed using a 7-point self-anchoring scale, as a measure of overall team evaluation. A section devoted to the Stay/Start/Stop Test allowed, through open-ended, non-mandatory questions, respondents to report what the organization should continue to do (because done well), what, conversely, the organization should no longer do, and what it should start doing. The final part of the instrument comprised a series of semistructured questions designed to investigate some descriptive variables helpful in deriving a profile of the respondent. In the later stages of the study, the instrument was reduced and modified in some parts to prevent the problems that emerged from the first factorials conducted. In addition, to focus attention on the psychometric validation of the scale, already at the time of the second administration, the questionnaire lost the section on the Semantic Differential and the section on the 3S. Later moments of the study involved a significant decrease in items since, in the validated version, the questionnaire was reduced to 19 questions; however, it was decided to keep intact the differentiation into seven domains crucial for analyzing each aspect of corporate team building.

Statistical Analysis. The instrument's validity, reliability, and feasibility are developed in several stages, in which we focus on the scale's construction, testing, redefinition, and validation. Teamwork literature was used to create potential items (item generation), which were subsequently selected through the judgment of a panel of experts (face and content validity). The coefficient of Cronbach's Alpha is calculated at each step of the study to assess internal consistency. The construction phase of the instrument covered a total set of 215 employees employed in three different organizations. An exploratory factor analysis was conducted following the responses from this first group of respondents. The statistical results showed a coincidence of the Communication and Climate dimensions on the same factor. Paying allegiance to the theoretical model and considering it appropriate to separate the two principals, attributing each of them to representative items, it was necessary to modify the mode of expression of some items and eliminate other less significant ones.

The modified psychometric measurement instrument was sent to a new group of 157 workers. After performing the descriptive factorial on these new responses, the conclusion was

15 пар біполярних прикметників, оцінених за 7-бальною шкалою, що самозакріплюється як мірило загальної оцінки команди. Розділ, присвячений тесту Залишити/Запустити/Зупинити, дозволив респондентам за допомогою відкритих, необов'язкових запитань повідомити, що організація повинна продовжувати робити (тому що зроблено добре), що, навпаки, організація повинна припинити робити, та що вона повинна почати робити. Завершує інструмент серія напівструктурованих запитань, призначених для дослідження деяких описових змінних, корисних для отримання профілю респондента. На пізніших етапах дослідження інструмент був скорочений і модифікований у деяких частинах, щоб запобігти проблемам, що виникли в результаті перших факторних аналізів. Крім того, щоб зосередити увагу на психометричній валідації шкали, вже на момент другого застосування опитувальник втратив розділ щодо семантичного диференціалу та розділ щодо 3S. Пізніші моменти дослідження включали значне скорочення пунктів, оскільки у валідованій версії опитувальник було скорочено до 19 питань; проте було вирішено зберегти диференціацію на сім доменів, важливих для аналізу кожного аспекту корпоративного командування.

Статистичне аналізування. Валідності, надійності та доцільності інструменту досягають в кілька етапів, на яких ми зосереджуємося в розробці, тестуванні, перегляді та валідації шкали. Літературу з командної роботи використано для створення потенційних предметів (генерація предметів), які згодом відібрано за рішенням групи експертів (номінальна та змістова валідність). Коефіцієнт альфа Кронбаха розраховано на кожному етапі дослідження для оцінки внутрішньої узгодженості. Фаза конструювання інструменту охопила загальну групу з 215 працівників, зайнятих у трьох різних організаціях. Після отримання відповідей від цієї першої групи респондентів було проведено експлораторний факторний аналіз. Статистичні результати показали збіг вимірів "Комунікація" та "Клімат" на одному факторі. Зберігаючи вірність теоретичній моделі та вважаючи за доцільне розділити два принципи, приписуючи кожному з них репрезентативні пункти, було вирішено змінити спосіб вираження деяких пунктів та виключити інші, менш значущі.

Модифікований психометричний вимірвальний інструмент був відправлений новій групі з 157 працівників. Після проведення описового факторного аналізу з цих нових відповідей було зроблено висновок, що більшість пунктів, переглянутих таким чином, відпові-

drawn that most of the items, thus revised, were consistent with the dimensions to be investigated, while all others were discarded. In the final stage, the final version of the questionnaire, consisting of 19 items, was obtained due to the statistical analyses conducted earlier. At this point, further administration was carried out on 279 participants. A confirmatory factor analysis was performed on these data.

Results

EFA. In the construction phase of the instrument, tested on an initial group of 215 participants, Cronbach's Alpha was found to range between .792, that was considered the minimum value, and .926, the maximum, therefore, significantly higher than the extremes sanctioned in the literature (Konting et al., 2009; Nunnally, 1978). All items showed that a correlation coefficient on the total is above the minimum threshold of .30, except the fourth item on the Leadership scale (LD_4). In this first step of the research, 13 factors were extracted, of which the first four were able to condense the most significant portion of variance (Fig. 2). As a result, the analyses generated new interfactorial correlation matrices, reporting very high significance levels for all dimensions (Tabl. 1).

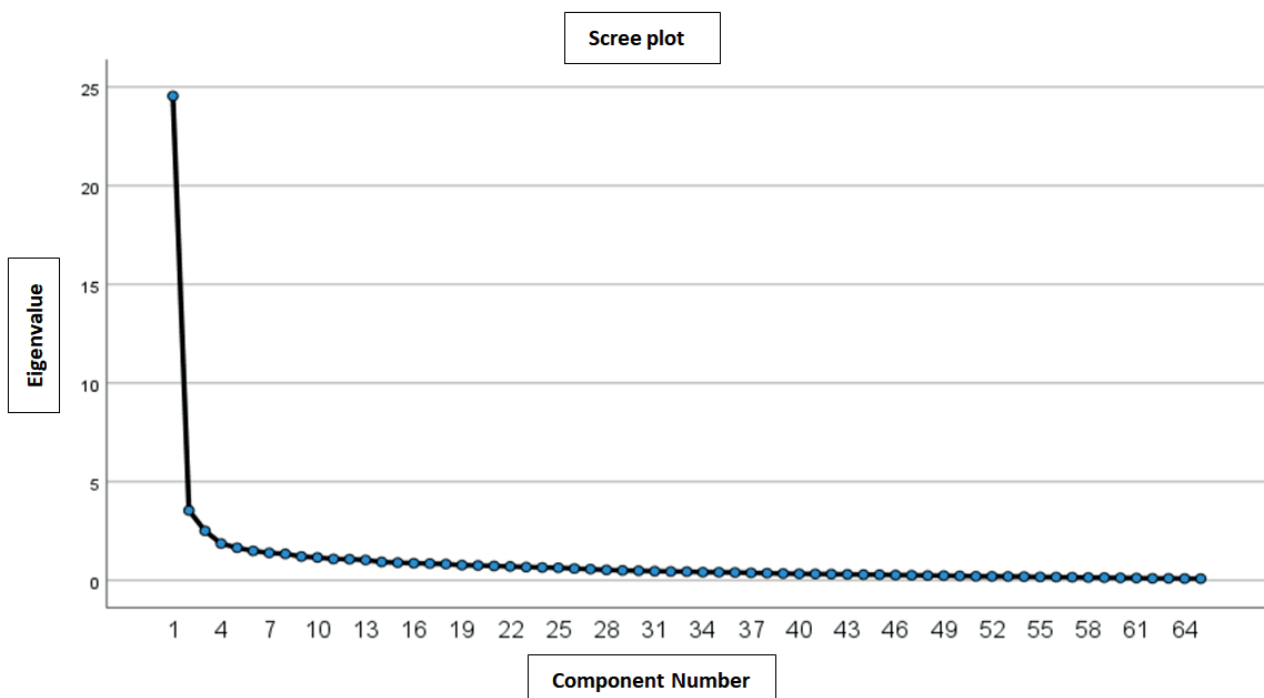
дали вимірам, що підлягають дослідженню, тоді як усі інші були ліквідовані. На фінальному етапі була отримана остаточна версія опитувальника, що складається з 19 пунктів, завдяки проведенню раніше статистичним аналізам. На цьому етапі опитувальник було застосовано до 279 учасників. За цими даними було проведено конфірмаційний факторний аналіз.

Результати

ЕФА. На етапі конструювання інструменту, протестованого на початковій групі з 215 учасників, альфа Кронбаха коливалася від .792, що вважається мінімальним значенням, до .926, що є максимальним, отже, значно вищим за крайні значення, визнані в літературі (Konting et al., 2009; Nunnally, 1978). Усі пункти показали, що коефіцієнт кореляції за сумою вищий від мінімального порогу .30, за винятком четвертого пункту за шкалою лідерства (ЛД_4). На цьому першому етапі дослідження було виділено 13 факторів, із яких перші чотири змогли конденсувати найбільш значущу частину дисперсії (рис. 2). У результаті аналізу створили нові міжфакторні кореляційні матриці, що свідчать про дуже високий рівень значущості для всіх показників (табл. 1).

Fig. II. Scree plot; Study 1 – Teamworkers 1

Рис. 2. Графік власних значень; Дослідження 1 – Співробітники 1

**Team-Building Dimensions Assessment Scale:
Development and Psychometric Validation of a New Tool**

Table 1. Interfactorial correlations; Study 1 – Teamworkers 1

Таблиця 1. Міжфакторні кореляції; Дослідження 1 – Співробітники 1

Шкала	Ft 1 Ф 1	Ft 2 Ф 2	Ft 3 Ф 3	Ft 4 Ф 4	Ft 5 Ф 5	Ft 6 Ф 6	Ft 7 Ф 7	Ft 8 Ф 8	Ft 9 Ф 9	Ft 10 Ф 10	Ft 11 Ф 11	Ft 12 Ф 12	Ft 13 Ф 13
OB 1 / МА 1		.689											
OB 2 / МА 2		.687											
OB 3 / МА 3		.563											
OB 4 / МА 4		.491											
OB 5 / МА 5		.722											
OB 6 / МА 6		.382											
OB 7 / МА 7					.413								
OB 8 / МА 8					.662								
OB 9 / МА 9					.510								
MT 1								.482					
MT 2								.546					
MT 3		.590											
MT 4		.517											
MT 5												.402	
MT 6												.538	
MT 7		.440											
MT 8		.467											
MT 9									.408				
MT 10			.418										
MT 11									.450				
MT 13									.486				
MT 15	.640												
MT 16		.504											
MT 17		.691											
MT 18		.573											
RL 1 / РЛ 1													.349
RL 2 / РЛ 2	.332												
RL 3 / РЛ 3	.544												
RL 4 / РЛ 4	.659												
LD 1 / ЛД 1				.477									
LD 2 / ЛД 2				.530									
LD 3 / ЛД 3	.376												
LD 4 / ЛД 4							.519						
LD 5 / ЛД 5				.568									
LD 6 / ЛД 6	.425												
LD 7 / ЛД 7				.540									
LD 8 / ЛД 8	.622												
CM 1 / КМ 1	.419												
CM 2 / КМ 2	.549												
CM 3 / КМ 3										.562			
CM 4 / КМ 4	.591												
CM 5 / КМ 5	.583												
CM 6 / КМ 6	.587												
CM 7 / КМ 7	.728												
CM 8 / КМ 8	.627												
CM 9 / КМ 9	.733												
CM 10 / 10	.393												
CM 11 / КМ 11	.462												
CM 12 / КМ 12	.696												
CL 1 / КЛ 1			.593										
CL 2 / КЛ 2											.364		
CL 3 / КЛ 3			.394										
CL 4 / КЛ 4						.723							
CL 5 / КЛ 5						.657							
CL 6 / КЛ 6							.417						
CL 7 / КЛ 7	.446												
CL 8 / КЛ 8			.424										
CL 9 / КЛ 9			.451										

CL 10 / КЛ 10											.392		
CL 11 / КЛ 11	.448												
SV 1 / PB 1			.590										
SV 2 / PB 2			.731										
SV 3 / PB 3			.752										
SV 4 / PB 4			.733										
SV 5 / PB 5			.727										

Note. *Principal axis factorization, Varimax with Kaiser normalization*; Ft – factor; OB – objective; MT – methods; RL – roles; LD – leadership; CM – communication; CL – climate; SV – development.

Примітка. Ф – фактор; МА – мета; МТ – методи; РЛ – ролі; ЛД – лідерство; СМ – комунікація; СЛ – клімат; СВ – розвиток.

Following the exploratory factorials conducted on the first group of employees, the instrument was reduced and modified in some parts before circulating and being filled out by the following 157 workers. In the first study, the climate and communication dimensions fit the same factor; therefore, a semantic reformulation of some items and elimination of all those less significant items were carried out. The analytical steps are the same as described above. Once again, Cronbach's Alpha calculated on all dimensions presented values well above the established minimum, standing at levels between .822 and .955. As for item-total correlations, in this second administration, only those items that showed values above .50 were retained to maximize the degree of representativeness of the individual items concerning the full scale and to ensure that they, taken individually, could succeed in identifying the entire construct under analysis. Eight factors were then extracted (Fig. 3), which generated a matrix with correlation indices far higher than the minimum value (Tabl. 2).

Після проведення експлораторного факторного аналізу на першій групі працівників інструмент був скорочений і модифікований у деяких частинах перед розповсюдженням та заповненням наступними 157 працівниками. У першому дослідженні виміри клімату й комунікації відповідали одному фактору, тому була проведена семантична реформуляція деяких пунктів та виключення всіх менш значущих пунктів. Аналітичні кроки такі ж, як описано вище. Знову ж таки, альфа Кронбаха, розрахована для всіх вимірів, показала значення значно вище від встановленого мінімуму, на рівні від .822 до .955. Що стосується кореляцій "пункт-сума", то в цьому другому застосуванні були збережені лише ті пункти, які показали значення вищі від .50, щоб максимізувати ступінь представництва окремих пунктів щодо повної шкали та забезпечити, щоб вони, взяті індивідуально, могли успішно ідентифікувати весь аналізований конструкт. Потім було виділено вісім факторів (рис. 3), які створили матрицю з коефіцієнтами кореляції значно вищими за мінімальне значення (табл. 2).

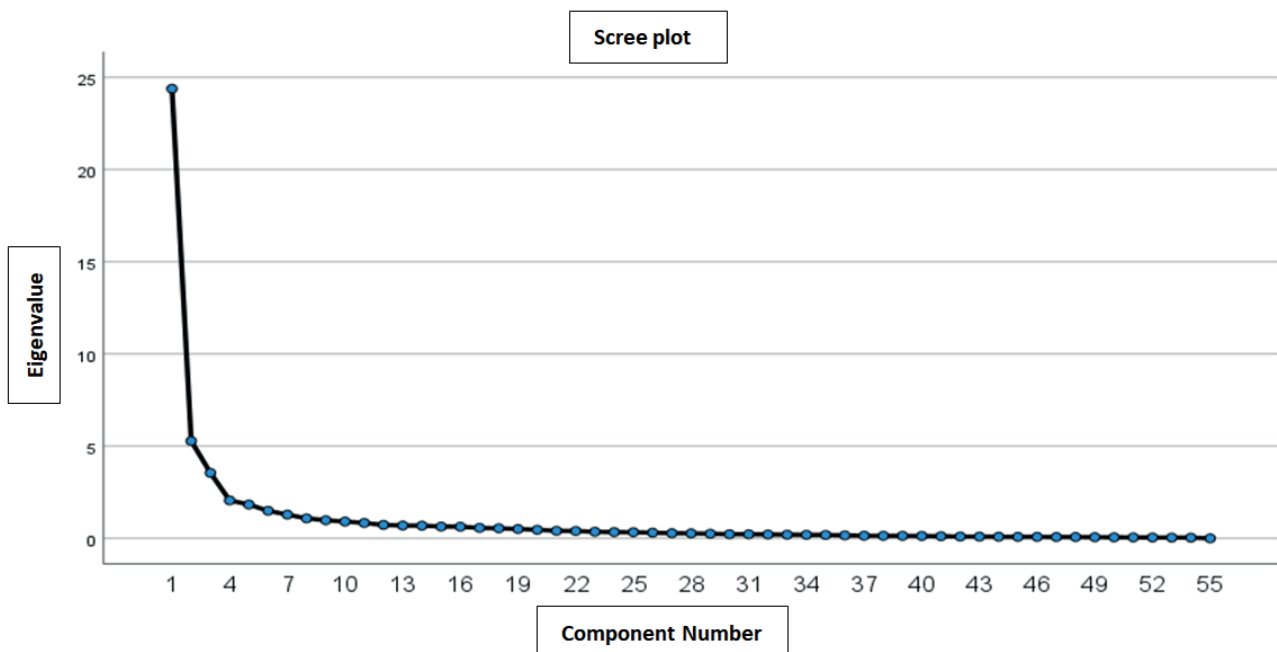

Fig. III. Scree plot; Study 2 – Teamworkers 2

Рис 3. Графік власних значень; Дослідження 2 – Співробітники 2

Таблиця 2. Міжфакторні кореляції; Дослідження 2 – Співробітники 2
Table 2. Interfactorial correlations; Study 2 – Teamworkers 2

Шкала	Ft 1/Φ 1	Ft 2/Φ 2	Ft 3/Φ 3	Ft 4/Φ 4	Ft 5/Φ 5	Ft 6/Φ 6	Ft 7/Φ 7	Ft 8/Φ 8
OB 2/ MA 2					.769			
OB 4/ MA 4					.532			
OB 5/ MA 5					.720			
OB 6/ MA 6	.403							
OB 7/ MA 7	.649							
OB 8/ MA 8				.465				
OB 9/ MA 9						.601		
MT 1						.550		
MT 2	.502							
MT 4					.758			
MT 6					.472			
MT 8						.477		
MT 10	.438							
MT 15			.855					
MT 16			.855					
MT 17			.571					
MT 18			.514					
RL 1/РЛ 1	.503							
RL 2/РЛ 2						.529		
RL 3/РЛ 3						.393		
RL 4/РЛ 4				.416				
LD 1/ЛД 1	.451							
LD 2/ЛД 2		.850						
LD 3/ЛД 3		.807						
LD 4/ЛД 4		.616						
LD 5/ЛД 5		.850						
LD 6/ЛД 6		.790						
LD 7/ЛД 7		.844						
LD 8/ЛД 8		.789						
CM 1/КМ 1		.517						
CM 2/КМ 2	.524							
CM 3/КМ 3	.647							
CM 4/КМ 4	.668							
CM 5/КМ 5	.657							
CM 6/КМ 6	.689							
CM 7/КМ 7				.355				
CM 8/КМ 8	.476							
CM 9/КМ 9	.423							
CM 10/КМ 10			.399					
CM 11/КМ 11	.593							
CM 12/КМ 12	.592							
CL 1/КЛ 1	.503							
CL 2/КЛ 2	.660							
CL 3/КЛ 3	.704							
CL 4/КЛ 4	.680							
CL 5/КЛ 5	.814							
CL 8/КЛ 8	.364							
CL 9/КЛ 9	.429							
CL 10/КЛ 10	.606							
CL 11/КЛ 11	.606							
SV 1/ПВ 1				.693				
SV 2/ПВ 2				.839				
SV 3/ПВ 3				.789				
SV 4/ПВ 4				.834				
SV 5/ПВ 5				.802				

Note. *Unweighted least squares, Varimax with Kaiser normalization.* Ft – factor; OB – objective; MT – methods; RL – roles; LD – leadership; CM – communication; CL – climate; SV – development.

Примітка. Φ – фактор; MA – мета; MT – методи; РЛ – ролі; LD – лідерство; CM – комунікація; CL – клімат; SV – розвиток.

CFA. Finally, confirmatory factor analysis was used to evaluate the soundness of the solution initially hypothesized from the studies conducted by Quaglino and coworkers (1992), who suggested articulating the phenomenon of group construction based on seven dimensions: in our case, the factors extracted in the last phase of the study. For the CFA, the instrument was administered to 279 participants. It consisted of only 19 items after appropriately eliminating, as a result of previously conducted analyses, all items that showed non-significant correlation indices. Cronbach's Alpha values for each dimension were again excellent and ranged between .709 and .899. The item-total correlation indices were, for all items, above the threshold of .50, except for the seventh item on the Objective scale (OB_7), whose value stood at .452. The seven factors initially hypothesized were then extracted (Fig. 4), and thanks to the interfactorial correlations, the finalized and validated version of the Team-Building Dimensions Assessment Scale was arrived at 19 items (see the Appendix for the final version).

КФА. Конфірматорний факторний аналіз був використаний на завершальному етапі для оцінки обґрунтованості рішення, спочатку висунутого на основі досліджень, проведених Quaglino та співавторами (1992), які запропонували описати феномен побудови групи на основі семи вимірів: у нашому випадку факторів, виділених на останньому етапі дослідження. Для конфірматорного факторного аналізу інструмент було надано 279 учасникам. Він складався лише з 19 пунктів після відповідного виключення усіх пунктів, що показали незначущі коефіцієнти кореляції в результаті попередньо проведених аналізів. Значення альфа Кронбаха для кожного показника знову були відмінними та коливалися від .709 до .899. Індекси сумарної кореляції для всіх пунктів перевищували поріг .50, за винятком сьомого пункту за шкалою Мета (МА_7), чиє значення становило .452. Потім було виділено сім гіпотетичних факторів (рис. 4), і завдяки міжфакторним кореляціям було отримано фінальну та валідовану версію "Шкали оцінювання параметрів командування" з 19 пунктів (див. остаточну версію у Додатку).

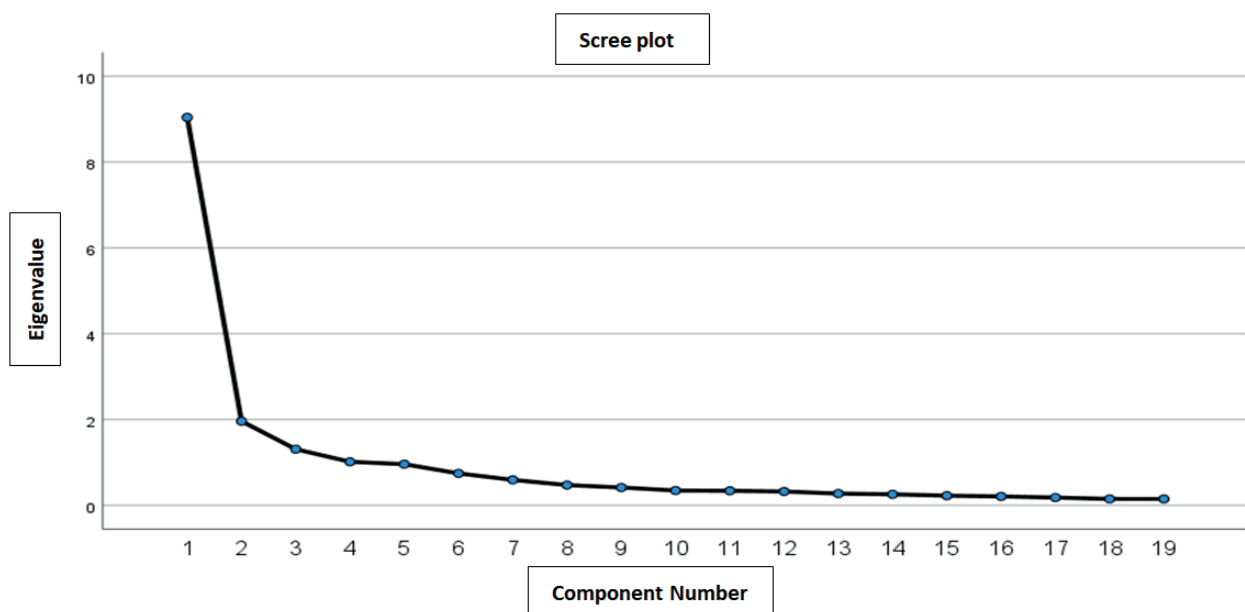

Fig. IV. Scree plot; Study 3 – Teamworkers 3

Рис. 4. Графік власних значень; Дослідження 3 – Співробітники 3

Таблиця 3. Міжфакторні кореляції; Дослідження 3 – Співробітники 3
Table 3. Interfactorial correlations; Study 3 – Teamworkers 3

Шкала	Ft 1 / Ф 1	Ft 2 / Ф 2	Ft 3 / Ф 3	Ft 4 / Ф 4	Ft 5 / Ф 5	Ft 6 / Ф 6	Ft 7 / Ф 7
OB 7 / MA 7					.413		
OB 8 / MA 8					.839		
OB 9 / MA 9					.536		
MT 3 / MT 3						.457	
MT 17 / MT 17						.642	
MT 18 / MT 18						.669	
RL 1 / PL 1							.642
RL 2 / PL 2							.700
LD 2 / LD 2		.710					
LD 5 / LD 5		.778					
LD 7 / LD 7		.788					
CM 7 / KM 7	.647						
CM 9 / KM 9	.649						
CM 12 / KM 12	.548						
CL 4 / CL 4				.794			
CL 5 / CL 5				.804			
SV 2 / PB 2			.778				
SV 3 / PB 3			.817				
SV 4 / PB 4			.774				

Note. *Principal axis factorization, Varimax with Kaiser normalization*; Ft – factor; OB – objective; MT – methods; RL – roles; LD – leadership; CM – communication; CL – climate; SV – development.

Примітка. Ф – фактор; MA – мета; MT – методи; PL – ролі; LD – лідерство; CM – комунікація; CL – клімат; SV – розвиток.

Confirmatory factor analysis corroborated the presence of 7 factors and their relationship with 19 items, which accounted for 71.497% of the observed variance (Tabl. 3). The goodness of fit results, shown in Table 4, are excellent according to the CFA results. The fit model was estimated using the following indices: root mean square error of approximation (RMSEA) and its 95% confidence interval; Residual Standardized Mean Square Value (SRMR), Comparative Fit Index (CFI), Normed Fit Index (NFI), Incremental Fit Index (IFI), Relative Fit Index (RFI; criterion .90). In the present study, the model fit indices were RMSEA = .079; SRMR = .056, CFI = .938, NFI = .907, IFI = .939, and RFI = .878. Only the latter index was lower than the commonly accepted threshold.

Конфірматорний факторний аналіз підтвердив наявність 7 факторів та їх зв'язок з 19 пунктами, на які припадало 71.497% спостережуваної дисперсії (табл. 3). Результати добротності підгонки, наведені в Таблиці 4, є відмінними відповідно до результатів КФА. Модель підгонки оцінено за допомогою таких індексів: середньоквадратична похибка апроксимації (СКПА) та її 95% довірчий інтервал; залишкове стандартизоване середнє квадратичне значення (ЗССКЗ), індекс порівняльної відповідності (ІПВ), індекс нормованої відповідності (ІНВ), інкрементальний індекс відповідності (ІВВ), індекс відносної відповідності (ІВВ; критерій .90). У цьому дослідженні індекси апроксимації моделі були СКПА = .079; ЗССКЗ = .056, ІПВ = .938, ІНВ = .907, ІВВ = .939 та ІВВ = .878. Лише останній індекс виявився нижчим за загальноприйнятий поріг.

Table 4. CFA goodness fit index

Таблиця 4. Індекси добротності підгонки в КФА

Index Індекс	CFI ІПВ	SRMR ЗССКЗ	NFI ІНВ	IFI ІВВ	RFI ІВВ	RMSEA СКПА
Observed Спостережуваний	.938	.056	.907	.939	.878	.079
Acceptable Range Прийнятний діапазон	>.9	<.08	>.9	>.9	>.9	<.08

This type of analysis aimed to investigate the factor structure of the questionnaire, confirming the presence of seven factors correlated with each item, as shown in Fig. 5.

Цей вид аналізу мав на меті дослідити факторну структуру опитувальника, підтвердивши наявність семи факторів, що корелювали з кожним пунктом, як показано на рис. 5.

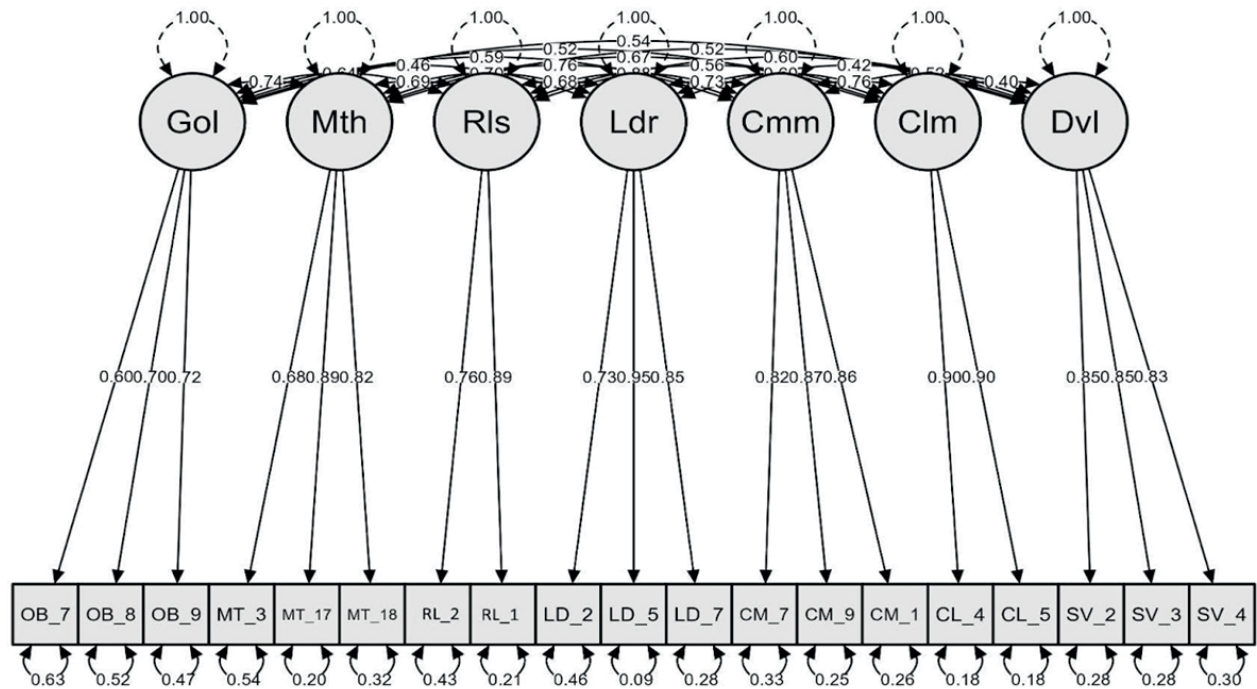

Fig. V. Confirmatory Factor Analysis for the seven-factors model of TeBuDAS

Рис. 5. Конфірматорний факторний аналіз для семифакторної моделі ШОПК

Note: Gol; OB objective; Mth; MT – methods; Rls; RL- roles; Ldr; LD – leadership; Cmm; CM – communication; Clm; CL – climate; Dvl; SV – development.

Примітка: Gol; OB – мета; Mth; MT – методи; Rls; RL – ролі; Ldr; LD – лідерство; Cmm; CM – комунікація; Clm; CL – клімат; Dvl; SV – розвиток.

Discussion

This study stems from an empirical finding highlighted by a considerable number of publications, mainly international. On the national scene, however, research has yet to emerge that has attempted to delve into the articulated phenomenon of team building, and, in general, the literature testifies to the lack of knowledge of organizations themselves about its complexity. This research adopted the conceptualization of Quaglino and colleagues (1992) as its theoretical model, who propose a breakdown of the team-building process into seven principles. First, the items' appropriateness, clarity, and completeness were judged in a draft version of the instrument by a panel of experts who also focused on appearance, question sequence, and completion time. This phase was necessary to determine the scale's

Дискусія

Це дослідження постало з емпіричного висновку, підкресленого в значній кількості публікацій, переважно міжнародних. Однак на національному рівні дослідження, які б заглиблювалися у сформульований феномен командоутворення, ще не з'явилися, і загалом література свідчить про недостатнє розуміння самих організацій його складності. У цьому дослідженні було прийнято концептуалізацію Quaglino та колег (1992) як теоретичну модель, які пропонують розподіл процесу командоутворення на сім принципів. Спочатку доцільність, ясність та повноту пунктів було оцінено в проектній версії інструменту групою експертів, які також зосередилися на зовнішньому вигляді, послідовності запитань та часі заповнення. Цей етап був необхідний для визначення валідності змісту шкали. Він скла-

Team-Building Dimensions Assessment Scale: Development and Psychometric Validation of a New Tool

content validity. It consisted of its preliminary version of 69 items, one semantic differential, and three open-ended questions, so it was sent to the first group of 215 employees. The responses obtained were subjected to the data analysis techniques most widely used in the literature for validating such instruments. The psychometric results were found to be optimal from the outset. During the analysis, it was appropriate to modify some items to ensure they were clear to respondents and fewer representative items were eliminated. In this way, the scale was first submitted to the second group and, after conducting statistical analyses, arrived at its final version, validated by the last group of employees. As shown by the empirical investigation conducted, it is evident that the theoretical framework outlined by Quaglino, Casagrande, and Castellano (1992) is valid and effectively proven statistically. Each item is directly correlated with its factor; simultaneously, each factor influences and is influenced by all the others. Theoretical reflections based on the interdependencies and interconnections between the individual and social spheres help capture the psychological and systemic emergence in groups working as teams. This perspective also allows an evaluation of the work team in a holistic sense, without dwelling only on the tasks performed by employees to maximize their performance. Instead, the team members conduct the assessment process, providing management with insights for optimal management of the entire organization.

During this research, some limitations became immediately apparent and related, first and foremost, to reach a consistent population and a structured set of workers that could allow the results to be generalized and possess internal and external validity. After clearly stating the aims and interests of the research, not all organizations were willing to have the questionnaire circulated among their employees, albeit anonymously. An additional difficulty, made known primarily in the initial two phases of the study, was the long time required to complete the questionnaire. That problem certainly dilated the phase of finding workers who responded to the form for several months, and it was necessary to solicit participation and further circulation several times. The completed version of the instrument,

дався з її попередньої версії з 69 пунктів, одного семантичного диференціала та трьох відкритих запитань, тому був відправлений першій групі з 215 працівників. Отримані відповіді були проаналізовані за допомогою методів, які найчастіше використовуються в літературі для валідації таких інструментів. Психометричні результати виявилися оптимальними з самого початку. Під час аналізу було доцільно модифікувати деякі пункти, щоб забезпечити їхню зрозумілість для респондентів і щоб було виключено менше репрезентативних пунктів. Таким чином, шкалу спочатку було подано другій групі, а після проведення статистичних аналізів було отримано її остаточну версію, валідовану останньою групою працівників. Як показало проведене емпіричне дослідження, теоретична рамка, окреслена Quaglino, Casagrande та Castellano (1992), є валідною та ефективно доведеною статистично. Кожен пункт безпосередньо корелює зі своїм фактором; одночасно кожен фактор впливає на всі інші та зазнає його впливу. Теоретичні міркування, засновані на взаємозалежностях і взаємозв'язках між індивідуальною та соціальною сферами, допомагають виявити їх психологічне та системне виникнення в групах, що працюють командами. Ця перспектива також дозволяє оцінити робочу групу в цілісному сенсі, не затримуючись лише на завданнях, які виконують працівники для максимізації своєї продуктивності. Натомість члени команди проводять процес оцінювання, надаючи менеджменту інформацію для оптимального управління всією організацією.

Під час цього дослідження одразу стали очевидними деякі обмеження, пов'язані насамперед із отриманням стабільної популяції та структурованої групи працівників, що дозволило б узагальнити результати й забезпечити внутрішню та зовнішню валідність. Після чіткого визначення цілей та інтересів дослідження не всі організації погодилися на розповсюдження опитувальника серед своїх працівників, хоча й анонімно. Додаткова складність, виявлена переважно на початкових двох етапах дослідження, полягала у тривалому часі заповнення опитувальника. Ця проблема значно розтягнула етап пошуку працівників, які відповідали на форму протягом кількох місяців, тому необхідно було закликати до участі та подальшого розповсюдження кілька разів. Завершена версія інструменту, що складається з 19 пунктів, усунула ці затримки, запропону-

consisting of 19 items, remedied these delays by offering a much more streamlined and easy-to-complete psychometric scale. Taking into account the results obtained in this research, which covered workers and employees of established companies within the material production sector, we propose to continue testing the scale, in its validated version, on other types of professionals working in coordinated work teams, employees in the public and service sector.

S. Kwon's (2024) meta-analytical contribution shows the methodological challenges in studying team-building interventions, including potential biases and variability in measuring outcomes. The Author also expects future research to address these challenges by employing more rigorous and standardized methodologies to ensure reliable and valid results. The study presented in the preceding pages aims to contribute to this perspective.

Conclusions

Team-building assessment has a significant positive impact on team cohesion and overall performance. That is particularly evident in sports teams, where structured team-building activities enhance group cohesion, improving performance outcomes (Kwon, 2024). Recent positive psychological approaches have been shown to foster better teamwork by leveraging the broaden-and-build theory. Positive emotions expand cognitive functions and social skills, enhancing team dynamics and performance. (Kloep et al., 2023). Transformational leadership plays a crucial role in team building and project success. Team-building activities mediate the relationship between transformational leadership and project outcomes, with an empowering climate amplifying these effects. This evidence suggests that leadership styles and organizational climate are critical factors in the effectiveness of team-building efforts (Nauman et al., 2022). The concept of shared leadership, particularly in engineering design teams, contributes to higher team effectiveness. As enlightened by Wu and Cormican (2021), leadership sociograms illustrate that teams with a higher density of shared leadership report better task performance and team viability. These findings indicate that distributing leadership responsibilities among

вавши набагато більш раціональну та просту в заповненні психометричну шкалу. Враховуючи результати, отримані в цьому дослідженні, яке охопило працівників та співробітників стійких компаній у секторі матеріального виробництва, ми пропонуємо продовжити тестування шкали у її валідованій версії на інших типах фахівців, які працюють у скоординованих робочих командах, на працівниках державного та сервісного сектору.

Мета-аналітичний внесок S. Kwon (2024) демонструє методологічні труднощі у вивченні інтервенцій командоутворення, включаючи потенційні упередження та варіабельність у вимірюванні результатів. Автор також очікує, що майбутні дослідження вирішать ці проблеми шляхом використання більш точних і стандартизованих методологій для забезпечення надійних та валідних результатів. Дослідження, представлене на попередніх сторінках, може зробити свій внесок у цю перспективу.

Висновки

Оцінка командоутворення має значний позитивний вплив на згуртованість команди та загальну ефективність. Це особливо помітно в спортивних командах, де структуровані командні заходи підвищують згуртованість групи, покращуючи результати роботи (Kwon, 2024). Недавні позитивні психологічні підходи продемонстрували сприяння кращій командній роботі шляхом використання теорії розширення та побудови. Позитивні емоції розвивають когнітивні функції та соціальні навички, покращуючи динаміку й ефективність команди (Kloep et al., 2023). Трансформаційне лідерство відіграє вирішальну роль у командній роботі та успіху проекту. Командні заходи є посередником у відносинах між трансформаційним лідерством і результатами проекту, причому стимулюючий клімат посилює ці ефекти. Ці дані свідчать про те, що стилі лідерства та організаційний клімат є критичними факторами ефективності командних зусиль (Nauman et al., 2022). Концепція спільного лідерства, особливо в інженерних конструкторських командах, сприяє підвищенню ефективності команди. Як проілюстрували Wu та Cormican (2021), соціограми лідерства показали, що команди з більш високою інтенсивністю спільного лідерства демонструють кращу якість виконання завдань та життєздатність команди. Ці висновки свідчать про те, що розподіл лідерських обов'язків серед

Team-Building Dimensions Assessment Scale: Development and Psychometric Validation of a New Tool

team members can lead to more effective teamwork. Overall, these studies underscore the multifaceted nature of team building and its assessment. Effective team-building strategies often incorporate elements of positive psychology, leadership, emotional intelligence, and structural changes within teams. However, all this recent research claims a need for more rigorous methodological approaches to overcome the inherent challenges in studying team dynamics and interventions. The TeBuDAS scale, built on psychometric indications, is intended to stand as a psychosocial matrix assessment tool of the team building phenomenon, bringing out its interdependencies and interrelationships typical of any living and evolving entity. Exploratory, descriptive, and confirmatory statistical, factorial analyses were helpful in understanding that the theoretical model referred to, which hypothesized the phenomenon of team building by centering it on seven factors and an indeterminate number of manifest variables, can be considered valid and can be used for an ameliorative and formative assessment process for the entire organization.

References

- Anderson, N. R., & West, M. A. (1998). Measuring climate for work group innovation: developing and validating the team climate inventory. *Journal of Organizational Behavior*, 19(3), 235–258. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-1379\(199805\)19:3<235::AID-JOB837>3.0.CO;2-C](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-1379(199805)19:3<235::AID-JOB837>3.0.CO;2-C)
- Aritzeta, A., Senior, B., & Swales, S. (2005). Team Role Preference and Cognitive Styles: A Convergent Validity Study. *Small Group Research*, 36(4), 404–436. <https://doi.org/10.1177/1046496404273742>
- Arthur, W., Edwards, B. D., Bell, S. T., Villado, A. J., & Bennett, W. (2005). Team Task Analysis: Identifying Tasks and Jobs That Are Team-Based. *Human Factors*, 47(3), 654–669. <https://doi.org/10.1518/001872005774860087>
- Barbuto, J. E., & Wheeler, D. W. (2006). Scale development and construct clarification of servant leadership. *Group and Organisational Management*, 31(3), 300–326. <http://doi.org/10.1177/1059601106287091>
- Capozza, D. (1977) *Il differenziale semantico. Problemi teorici e metrici*. Bologna, IT: Patron Editore. <https://www.unisalento.it/documents/20152/3507587/DIFFERENZIALE+SEMANTICO.pdf/cdf2c5bb->

членів команди може призвести до ефективнішої командної роботи. Загалом ці дослідження підкреслюють багатогранний характер командної роботи та її оцінювання. Ефективні стратегії командної роботи часто включають елементи позитивної психології, лідерства, емоційного інтелекту та структурних змін у командах. Однак усі ці нещодавні дослідження засвідчують необхідність більш ефективних методологічних підходів для подолання неминучих труднощів у вивченні динаміки команд та інтервенцій. Шкала ШОПК, побудована на психометричних показниках, має на меті стати інструментом психосоціальної матричної оцінки феномена командоутворення, виявляючи його взаємозалежності та взаємозв'язки, характерні для будь-якої живої та розвиваючої сутності. Експлораторний, описовий та конфірматорний статистичний, факторний аналізи допомогли зрозуміти, що згадану теоретичну модель, яка гіпотезувала феномен командоутворення, центруючи його на семи факторах і невизначеній кількості маніфестних змінних, можна вважати валідною й такою, яка може бути використана для покращувального та формувального процесу оцінки для всієї організації.

Список використаних джерел

- Anderson N. R., West M. A. Measuring climate for work group innovation: developing and validating the team climate inventory. *Journal of Organizational Behavior*. 1998. Vol. 19(3). P. 235–258. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-1379\(199805\)19:3<235::AID-JOB837>3.0.CO;2-C](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-1379(199805)19:3<235::AID-JOB837>3.0.CO;2-C)
- Aritzeta A., Senior B., Swales S. Team Role Preference and Cognitive Styles: A Convergent Validity Study. *Small Group Research*. 2005. Vol. 36(4). P. 404–436. <https://doi.org/10.1177/1046496404273742>
- Arthur W., Edwards B. D., Bell S. T., Villado A. J., Bennett W. Team Task Analysis: Identifying Tasks and Jobs That Are Team-Based. *Human Factors*. 2005. Vol. 47(3). P. 654–669. <https://doi.org/10.1518/001872005774860087>
- Barbuto J. E., Wheeler D. W. Scale development and construct clarification of servant leadership. *Group and Organisational Management*. 2006. Vol. 31(3). P. 300–326. <http://doi.org/10.1177/1059601106287091>
- Capozza, D. *Il differenziale semantico. Problemi teorici e metrici*. Bologna, IT: Patron Editore, 1977. URL: <https://www.unisalento.it/documents/20152/3507587/DIFFERENZIALE+SEMANTICO.pdf/cdf2c5bb->

- bfe1-1359-cee5-ef076adc5f5e?version=1.0&download=true
- Cheng, C., & Chau, C. L. (2022). Gamification-based intervention for enhancing team effectiveness and coping flexibility: Randomized controlled trial. *Frontiers in Psychiatry*, 13. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2022.941252>
- Cicchetti, D. V. (1981). Testing the normal approximation and minimal sample size requirements of weighted kappa when the number of categories is large. *Applied psychological measurement*, 5(1), 101–104 <https://doi.org/10.1177/014662168100500114>
- Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992). *A first course in factor analysis* (2nd ed.). Mahaw, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc. <https://doi.org/10.4324/9781315827506>
- Costello, M., Rusell, K., & Coventry, T. (2021). Examining the average scores of nursing teamwork subscales in an acute private medical ward. *BMC nursing*, 20(1), 84 <https://doi.org/10.1186/s12912-021-00609-z>
- DeJong, A., Wetzels, M., & de Ruyter, K. (2008). Linking employee perceptions of collective efficacy in self-managing service teams with customer-perceived service quality: A psychometric assessment. *International Journal of Service Industry Management*, 19(3), 353–378. <https://doi.org/10.1108/09564230810875011>
- Dückers, M. L., Wagner, C., & Groenewegen, P. P. (2008). Developing and testing an instrument to measure the presence of conditions for successful implementation of quality improvement collaboratives. *BMC Health Serv Res.*, 8, 172. <https://doi.org/10.1186/1472-6963-8-172>
- Espedido, A., Searle, B. J., & Griffin, B. (2019). Peers, proactivity, and problem-solving: A multilevel study of team impacts on stress appraisals of problem-solving demands. *Work & Stress*, 34(3), 219–237. <https://doi.org/10.1080/02678373.2019.1579767>
- Gabrielsson, S., Engström, A., & Gustafsson, S. (2019). Evaluating reflective practice groups in a mental health context: Swedish translation and psychometric evaluation of the clinical supervision evaluation questionnaire. *BMC Nursing*, 18(1), 1–7. <https://doi.org/10.1186/s12912-019-0326-2>
- Ginting, H., Mahiranissa, A., Bektı, R., & Febriansyah, H. (2020). The effect of outing Team Building training on soft skills among MBA students. *The International Journal of Management Education*, 18(3), 100423. <https://doi.org/10.1016/j.ijme.2020.100423>
- Jiang-shi, Z., Shu, D., Shu-ming, M., & Xiang-yao, W. (2022). Examining the average scores of nursing teamwork subscales in an acute private medical ward. *BMC nursing*, 20(1), 84 <https://doi.org/10.1186/s12912-021-00609-z>
- Cheng C., Chau C. L. Gamification-based intervention for enhancing team effectiveness and coping flexibility: Randomized controlled trial. *Frontiers in Psychiatry*. 2022. Vol. 13. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2022.941252>
- Cicchetti D. V. Testing the normal approximation and minimal sample size requirements of weighted kappa when the number of categories is large. *Applied psychological measurement*. 1981. Vol. 5(1). P. 101–104 <https://doi.org/10.1177/014662168100500114>
- Comrey A. L., Lee H. B. *A first course in factor analysis* (2nd ed.). Mahaw, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.,1992. <https://doi.org/10.4324/9781315827506>
- Costello M., Rusell K., Coventry T. Examining the average scores of nursing teamwork subscales in an acute private medical ward. *BMC nursing*. 2021. Vol. 20(1). P.84 <https://doi.org/10.1186/s12912-021-00609-z>
- De Jong A., Wetzels M., de Ruyter K. Linking employee perceptions of collective efficacy in self-managing service teams with customer-perceived service quality: A psychometric assessment. *International Journal of Service Industry Management*. 2008. Vol. 19(3). P. 353–378. <https://doi.org/10.1108/09564230810875011>
- Dückers M. L., Wagner C., Groenewegen P. P. Developing and testing an instrument to measure the presence of conditions for successful implementation of quality improvement collaboratives. *BMC Health Serv Res*. 2008. Vol. 8. P. 172. <https://doi.org/10.1186/1472-6963-8-172>
- Espedido A., Searle B. J., Griffin B. Peers, proactivity, and problem-solving: A multilevel study of team impacts on stress appraisals of problem-solving demands. *Work Stress*. 2019. Vol. 34(3). P. 219–237. <https://doi.org/10.1080/02678373.2019.1579767>
- Gabrielsson S., Engström, A., Gustafsson S. Evaluating reflective practice groups in a mental health context: Swedish translation and psychometric evaluation of the clinical supervision evaluation questionnaire. *BMC Nursing*. 2019. Vol. 18(1). P. 1–7. <https://doi.org/10.1186/s12912-019-0326-2>
- Ginting H., Mahiranissa A., Bektı R., Febriansyah H. The effect of outing Team Building training on soft skills among MBA students. *The International Journal of Management Education*. 2020. Vol. 18(3). P. 100423. <https://doi.org/10.1016/j.ijme.2020.100423>
- Jiang-shi Z., Shu D., Shu-ming M., Xiang-yao W. Examining the average scores of nursing teamwork subscales in an acute private medical ward. *BMC nursing*. 2021. Vol. 20(1). P.84 <https://doi.org/10.1186/s12912-021-00609-z>

- (2009). *Research on Leader-Member Exchange and Work Performance*. In 2009 International Conference on Information Management, Innovation Management and Industrial Engineering.
- Kline, P. (1986). *A handbook of test construction: Introduction to psychometric design*. London, UK: Methuen Publishing. https://api.pageplace.de/preview/DT0400.9781317444602_A25034282/preview-9781317444602_A25034282.pdf
- Kloep, L., Helten, A. L., & Peifer, C. A. (2023). Playful Way to Promote Team Flow: Evaluation of a Positive Psychological Board Game for Team Building. *International Journal of Applied Positive Psychology*, 8, 405–427. <https://doi.org/10.1007/s41042-023-00096-4>
- Konting, M. M., Norfaryanti, K., & Man, N. A. (2009). Quality Assurance in higher education institutions: A survey exists among Universiti Putra Malaysia graduating students. *International Education Studies*, 2(1), 25–31. <https://doi.org/10.5539/ies.v2n1p25>
- Kwon, S. H. (2024). Analyzing the impact of team-building interventions on team cohesion in sports teams: a meta-analysis study. *Frontiers in Psychology*, 15, 1353944. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1353944>
- Loo, R. (2002). Assessing “team climate” in project teams. *International Journal of Project Management*, 21(7), 511–517. [https://doi.org/10.1016/S0263-7863\(02\)00058-3](https://doi.org/10.1016/S0263-7863(02)00058-3)
- Luo, L., Zhang, L., Zheng, X., & Wu, G. (2022). A hybrid approach for investigating impacts of leadership dynamics on project performance. *Engineering, Construction, and Architectural Management*, 29(5), 1965–1990. <https://doi.org/10.1108/ECAM-02-2020-0094>
- Mahembe, B., & Engelbrecht, A. S. (2013). A confirmatory factor analytical study of a servant leadership measure in South Africa. *SA Journal of Industrial Psychology*, 39(2), 1–8. <http://doi.org/10.4102/sajip.v39i2.1127>
- Mäkelä, L., Tanskanen, J., & De Cieri, H. (2021). Do Relationships Matter? Investigating the Link Between Supervisor and Subordinate Dedication and Cynicism via the Quality of Leader–Member Exchange. *Journal of Leadership Organizational Studies*, 28(1), 76–90. <https://doi.org/10.1177/1548051820967010>
- Matin, H. Z., Jandaghi, G., Karimi, F. H., & Hamidzadeh, A. (2010). Relationship between interpersonal communication skills and organizational commitment (Case Study: Jahad Keshavarzi and University of Qom, Iran). *European Journal of Social Sciences*, 13(3), *Research on Leader-Member Exchange and Work Performance*. 2009. In 2009 International Conference on Information Management, Innovation Management and Industrial Engineering.
- Kline P. *A handbook of test construction: Introduction to psychometric design*. London, UK: Methuen Publishing, 1986. URL: https://api.pageplace.de/preview/DT0400.9781317444602_A25034282/preview-9781317444602_A25034282.pdf
- Kloep L., Helten A. L., Peifer C. A. Playful Way to Promote Team Flow: Evaluation of a Positive Psychological Board Game for Team Building. *International Journal of Applied Positive Psychology*. 2023. Vol. 8. P. 405–427. <https://doi.org/10.1007/s41042-023-00096-4>
- Konting M. M., Norfaryanti K., Man N. A. Quality Assurance in higher education institutions: A survey exists among Universiti Putra Malaysia graduating students. *International Education Studies*. 2009. Vol. 2(1). P. 25–31. <https://doi.org/10.5539/ies.v2n1p25>
- Kwon S. H. Analyzing the impact of team-building interventions on team cohesion in sports teams: a meta-analysis study. *Frontiers in Psychology*. 2024. Vol. 15. P. 1353944. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1353944>
- Loo R. Assessing “team climate” in project teams. *International Journal of Project Management*. 2002. Vol. 21(7). P. 511–517. [https://doi.org/10.1016/S0263-7863\(02\)00058-3](https://doi.org/10.1016/S0263-7863(02)00058-3)
- Luo L., Zhang L., Zheng X., Wu G. A hybrid approach for investigating impacts of leadership dynamics on project performance. *Engineering, Construction, and Architectural Management*. 2022. Vol. 29(5). P. 1965–1990. <https://doi.org/10.1108/ECAM-02-2020-0094>
- Mahembe B., Engelbrecht A. S. A confirmatory factor analytical study of a servant leadership measure in South Africa. *SA Journal of Industrial Psychology*. 2013. Vol. 39(2). P. 1–8. <http://doi.org/10.4102/sajip.v39i2.1127>
- Mäkelä L., Tanskanen J., De Cieri H. Do Relationships Matter? Investigating the Link Between Supervisor and Subordinate Dedication and Cynicism via the Quality of Leader–Member Exchange. *Journal of Leadership Organizational Studies*. 2021. Vol. 28(1). P. 76–90. <https://doi.org/10.1177/1548051820967010>
- Matin H. Z., Jandaghi G., Karimi F. H., Hamidzadeh A. Relationship between interpersonal communication skills and organizational commitment (Case Study: Jahad Keshavarzi and University of Qom, Iran). *European Journal of Social Sciences*. 2010. Vol. 13(3). P. 387–398. <https://www.semanticscholar.org/>

- 387-398. https://www.semanticscholar.org/paper/Relationship-between-Interpersonal-Communication-of-Matin-Jandaghi/2eec720d7ca2b7437398398fc84244a0ab61bc1f?utm_source=direct_link
- Nauman, S., Musawir, A. U., Munir, H., & Rasheed, I. (2022). Enhancing the impact of transformational leadership and team-building on project success: the moderating role of empowerment climate. *International Journal of Managing Projects in Business*, 15(2), 423-447. <https://doi.org/10.1108/IJMPB-02-2021-0031>
- Nicholson, L., Ortiz, M. V., Wang, Y., Walsh, H., Ottolini, M. C., & Agrawal, D. (2019). Successful implementation of a novel collaborative interprofessional educational curriculum for nurses and residents in a pediatric acute care setting. *Journal of interprofessional education & practice*, 17, 100284. <https://doi.org/10.1016/j.xjep.2019.100284>
- Nigro, G., & Galli, I. (1986). Il trattamento dei dati di un differenziale semantico con l'analisi delle corrispondenze. *Bollettino di Psicologia Applicata*, 177, 41-47. <http://pascal-francis.inist.fr/vibad/index.php?action=getRecordDetail&idt=8049798>
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory*. 2nd Edition, New York: McGraw-Hill. <http://hdl.handle.net/123456789/11061>
- Osgood, C. E., Suci, G. J., & Tannenbaum, P. H. (1957). *The measurement of meaning*. Champaign, IL: Univer. Illinois Press. <https://gwern.net/doc/psychology/1957-osgood-themeasurementofmeaning.pdf>
- Ostermann, T., Bertram, M., & Büssing, A. (2010). A pilot study on the effects of a team building process on the perception of work environment in an integrative hospital for neurological rehabilitation. *BMC complementary and alternative medicine*, 10(1), 1-10. <https://doi.org/10.1186/1472-6882-10-10>
- Parthasarathy, P., Apampa, B., & Manfrin, A. (2019). Perceptions of team-based learning using the Team-Based Learning Student Assessment Instrument: an exploratory analysis amongst pharmacy and biomedical students in the United Kingdom. *Journal of Educational Evaluation for Health Professions*, p. 16. <https://doi.org/10.3352/jeehp.2019.16.23>
- Piza, F. M. T., Celi, L. A., Deliberato, R.O., Bulgarelli, L., De Carvalho, F. R. T., Filho, R. R., De La Hoz, M. A. A., Kesselheim, J. C. (2018). Assessing team effectiveness and affective learning in a datathon. *Int J Med Inform*, 40-44. <https://doi.org/10.1016/j.ijmedinf.2018.01.005>
- Quaglino, G. P. & Cortese, C. G. (2005) *Gioco paper/Relationship-between-Interpersonal-Communication-of-Matin-Jandaghi/2eec720d7ca2b7437398398fc84244a0ab61bc1f?utm_source=direct_link*
- Nauman S., Musawir A. U., Munir H., Rasheed I. Enhancing the impact of transformational leadership and team-building on project success: the moderating role of empowerment climate. *International Journal of Managing Projects in Business*. 2022. Vol. 15(2). P. 423-447. <https://doi.org/10.1108/IJMPB-02-2021-0031>
- Nicholson L., Ortiz M. V., Wang Y., Walsh H., Ottolini M. C., Agrawal D. Successful implementation of a novel collaborative interprofessional educational curriculum for nurses and residents in a pediatric acute care setting. *Journal of interprofessional education practice*. 2019. Vol. 17. P. 100284. <https://doi.org/10.1016/j.xjep.2019.100284>
- Nigro G., Galli I. Il trattamento dei dati di un differenziale semantico con l'analisi delle corrispondenze. *Bollettino di Psicologia Applicata*. 1986. Vol. 177. P. 41-47. <http://pascal-francis.inist.fr/vibad/index.php?action=getRecordDetail&idt=8049798>
- Nunnally J. C. *Psychometric theory*. 2nd Edition, New York: McGraw-Hill, 1978. URL: <http://hdl.handle.net/123456789/11061>
- Osgood C. E., Suci G. J., Tannenbaum P. H. *The measurement of meaning*. Champaign, IL: Univer. Illinois Press, 1957. URL: <https://gwern.net/doc/psychology/1957-osgood-themeasurementofmeaning.pdf>
- Ostermann T., Bertram M., Büssing A. A pilot study on the effects of a team building process on the perception of work environment in an integrative hospital for neurological rehabilitation. *BMC complementary and alternative medicine*. 2010. Vol. 10(1). P. 1-10. <https://doi.org/10.1186/1472-6882-10-10>
- Parthasarathy P., Apampa, B., Manfrin A. Perceptions of team-based learning using the Team-Based Learning Student Assessment Instrument: an exploratory analysis amongst pharmacy and biomedical students in the United Kingdom. *Journal of Educational Evaluation for Health Professions*. 2019. P. 16. <https://doi.org/10.3352/jeehp.2019.16.23>
- Piza F. M. T., Celi L. A., Deliberato R.O., Bulgarelli L., De Carvalho F. R. T., Filho R. R., De La Hoz M. A. A., Kesselheim J. C. Assessing team effectiveness and affective learning in a datathon. *Int J Med Inform*. 2018. P. 40-44. <https://doi.org/10.1016/j.ijmedinf.2018.01.005>
- Quaglino G. P. Cortese C. G. *Gioco di squadra. Come un gruppo di lavoro può diventare*

Team-Building Dimensions Assessment Scale: Development and Psychometric Validation of a New Tool

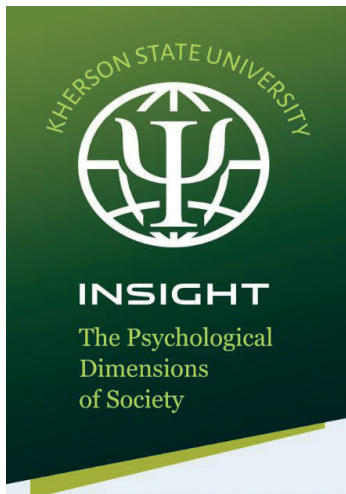

- di squadra. Come un gruppo di lavoro può diventare una squadra eccellente.* Milano, IT: Raffaello Cortina Editore. https://www.docsity.com/it/gian-piero-quaglino-claudio-g-cortese-gioco-di-squadra-come-un-gruppo-di-lavoro-puo-diventare-una-squadra-eccellente/398056/?utm_source=generic&utm_medium=button&utm_campaign=document_share
- Quaglino, G. P., Casagrande, S., & Castellano, A. M. (1992). *Gruppo di lavoro, lavoro di gruppo: Un modello di lettura della dinamica di gruppo, una proposta di intervento nelle organizzazioni.* Milano, IT: Raffaello Cortina. URL: https://moodle2.units.it/pluginfile.php/493720/mod_resource/content/1/2-Disp.lavoro-di-gruppo.pdf
- Sim, S.-M., Azila, N. M. A., Lian, L.-H., Tan, C. P. L., & Tan, N.-H. (2006) A Simple Instrument for the Assessment of Student Performance in Problem-based Learning Tutorials. *Annals of the Academy of Medicine*, 35(9), 634–641. <https://doi.org/10.47102/ANNALS-ACADMEDSG.V35N9P634>
- Tabachnick, B. G. and Fidell, L. S. (2012). *Using Multivariate Statistics.* Boston, MA: Person Education. <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1568409>
- Wu, Q. & Cormican, K. (2021). Shared Leadership and Team Effectiveness: An Investigation of Whether and When in Engineering Design Teams. *Frontiers in Psychology*, 11, 569198. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.569198>
- Yap, J. B. H., Leong, W. J., & Skitmore, M. (2020). Capitalizing teamwork for enhancing project delivery and management in construction: Empirical study in Malaysia. *Engineering, Construction and Architectural Management*, 27(7), 1479–1503. <https://doi.org/10.1108/ECAM-10-2019-0581>
- Yi, Y. J. (2016). Effects of team-building on communication and teamwork among nursing students. *International nursing review*, 63(1), 33–40. <https://doi.org/10.1111/inr.12224>
- una squadra eccellente.* Milano, IT: Raffaello Cortina Editore, 2005. URL: https://www.docsity.com/it/gian-piero-quaglino-claudio-g-cortese-gioco-di-squadra-come-un-gruppo-di-lavoro-puo-diventare-una-squadra-eccellente/398056/?utm_source=generic&utm_medium=button&utm_campaign=document_share
- Quaglino G. P., Casagrande S., Castellano A. M. *Gruppo di lavoro, lavoro di gruppo: Un modello di lettura della dinamica di gruppo, una proposta di intervento nelle organizzazioni.* Milano, IT: Raffaello Cortina, 1992. URL: https://moodle2.units.it/pluginfile.php/493720/mod_resource/content/1/2-Disp.lavoro-di-gruppo.pdf
- Sim S.-M., Azila N. M. A., Lian L.-H., Tan C. P. L., Tan N.-H. A Simple Instrument for the Assessment of Student Performance in Problem-based Learning Tutorials. *Annals of the Academy of Medicine*. 2006. Vol. 35(9). P. 634–641. <https://doi.org/10.47102/ANNALS-ACADMEDSG.V35N9P634>
- Tabachnick B. G. and Fidell L. S. *Using Multivariate Statistics.* Boston, MA: Person Education, 2012. URL: <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1568409>
- Wu Q., Cormican K. Shared Leadership and Team Effectiveness: An Investigation of Whether and When in Engineering Design Teams. *Frontiers in Psychology*. 2021. Vol. 11, P. 569198. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.569198>
- Yap J. B. H., Leong W. J., Skitmore M. Capitalizing teamwork for enhancing project delivery and management in construction: Empirical study in Malaysia. *Engineering, Construction and Architectural Management*. 2020. Vol. 27(7). P. 1479–1503. <https://doi.org/10.1108/ECAM-10-2019-0581>
- Yi, Y. J. Effects of team-building on communication and teamwork among nursing students. *International nursing review*. 2016. Vol. 63(1). P. 33–40. <https://doi.org/10.1111/inr.12224>

Appendix / Додаток

Table A1. Team Building Dimensions Assessment Scale: factors and items

Factors	Items
Objective	
7	The goal is usually defined in a way that allows it to be pursued by a group.
8	The goal is structured so that it can be subject to evaluation by the organization/management.
9	The goal is structured so that it can be submitted for evaluation by the Team members themselves.
Methods	
3	After the goal is assigned, the problem to be addressed is always clear to all Team members.
17	The specific activity to be performed by each Team member is always clearly spelled out.
18	Before a problem is addressed, it is determined who should do what and when.
Roles	
1	Within “my” Team, roles are assigned based on the specific skills of individual members.
2	During coordinated work, Team members are more willing to discover each person’s peculiar abilities.
Leadership	
2	In “my” Team, the leader is of the institutional type (the organization/leadership has recognized them for authoritative and responsible behavior).
5	The leader within “my” Team is clear and concrete, not ideological or inconclusive.
7	In “my” Team, the leader carefully respects the tasks assigned to me and my colleagues.
Communication	
1	Within “my” Team, communication is goal-oriented.
7	Within “my” Team, active and mutual listening prevails.
9	Within “my” Team, all members support each other.
Climate	
4	In “my” Team, it is accepted that when working in a group, one must depend on others, even partially.
5	All members of “my” Team agree to depend on each other.
Development	
2	“My” Team can return the information gathered, reprocessing and systematizing it.
3	“My” Team can monitor the work process and correct any errors.
4	“My” Team succeeds in delivering concrete results to the client.

Спеціальна психологія

Special psychology

<https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-5>

How to Cite (Style APA):

Anis, M., & Nordin, N. A. (2024). Attitudes of Support Staff Towards People with Intellectual Disabilities Under Their Care: A Systematic Review of Literature. *Insight: the psychological dimensions of society*, 12, 428–470. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-5>

Як цитувати (Стиль ДСТУ 8302: 2015):

Аніс М., Нордін Н. А. Ставлення допоміжного персоналу до людей з інтелектуальними порушеннями, які перебувають під його опікою: системний огляд літератури. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2024. № 12. С. 428–470. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-5>

UDC [364-22-056.313:364-5]:364-47-056.14

Attitudes of Support Staff Towards People with Intellectual Disabilities Under Their Care: A Systematic Review of Literature

**Ставлення допоміжного персоналу до людей з інтелектуальними
порушеннями, які перебувають під його опікою:
системний огляд літератури**

Received: May 22, 2024

Accepted: October 28, 2024

Maria Anis*

PhD Student,

School of Human Resource Development and
Psychology,
Faculty of Social Sciences and Humanities,
Universiti Teknologi Malaysia, Johor, Malaysia
<https://orcid.org/0009-0007-9315-8323>

Nor Akmar Nordin

Senior Lecturer,

School of Human Resource Development and
Psychology,
Faculty of Social Sciences and Humanities,
Universiti Teknologi Malaysia, Johor, Malaysia
<https://orcid.org/0000-0002-3467-1369>

Марія Аніс*

аспірантка,

Школа розвитку людських ресурсів
та психології, Факультет соціальних
і гуманітарних наук, Технологічний
університет Малайзії, Малайзія
<https://orcid.org/0009-0007-9315-8323>

Нор Акмар Нордін

старший викладач,

Школа розвитку людських ресурсів
та психології, Факультет соціальних
і гуманітарних наук, Технологічний
університет Малайзії, Малайзія
<https://orcid.org/0000-0002-3467-1369>

Abstract

Purpose. Current literature on attitudes of support staff towards people with intellectual disabilities produces heterogenous findings. The present systematic review aims to provide a synthesis and thorough appraisal of qualitative and quantitative evidence on attitudes of support staff towards people with intellectual disabilities under their care. **Methods.** A systematic literature search was performed across four electronic databases to identify original articles published in

Анотація

Мета. Сучасна література про ставлення допоміжного персоналу до людей із розумовими вадами демонструє неоднозначні результати. Представлений системний огляд має на меті забезпечити синтезування й ретельну оцінку якісних і кількісних даних про ставлення допоміжного персоналу до людей із вадами інтелекту, які перебувають під його опікою. **Методи.** Системний пошук літератури проведено в чотирьох електронних базах даних для ідентифікації оригінальних статей, опублікованих англійською мовою в період з 2014

* Corresponding Author: Mariana96@gmail.com

* Автор-кореспондент: Mariana96@gmail.com

Attitudes of Support Staff Towards People with Intellectual Disabilities Under Their Care: A Systematic Review of Literature

English between 2014 and 2024. PICO framework and PRISMA statement were used to organize the search strategy and study selection. The references were screened on predefined inclusion and exclusion criteria which resulted in 38 studies being included in the review. **Results.** Four themes emerged: 1) attitudes towards integration and participation, 2) attitudes towards autonomous decision-making, 3) attitudes towards sexual needs and sexual expression, and 4) attitudes towards restrictive measures and restraint interventions. Findings suggest that support staff held skeptical attitudes concerning integration and meaningful participation of people with intellectual disabilities. Moreover, support staff operated under the premise that people with intellectual disabilities were not capable of making independent decisions because they did not understand the consequences of their choices. Support staff considered sexual expression of people with intellectual disabilities a human right, but they expressed insecurity concerning the matter and approached certain facets of sexual expression with caution. Lastly, support staff were clear and unequivocal when it came to the use of restraint and restrictive measures insisting that they used them to regulate the behaviors of people with intellectual disabilities which might harm them or others. **Discussion and conclusions.** Variations in attitudes are evident as some support staff exhibit a sincere regard for the welfare and potential of people with intellectual disabilities while others harbor biases towards them. The findings stress the need to address these varied attitudes to enable support staff in delivering high-quality care and support to people with intellectual disabilities.

Keywords: participation and integration, decision-making, sexual expression, restraints, developmental disability, service provider, bias.

Introduction

Intellectual disabilities (ID) are characterized by impairments in general mental abilities and significant deficits in adaptive functioning that begin during the developmental period (American Psychiatric Association, 2013). Unlike a number of other disabilities, ID can persist throughout the entirety of a person's lifespan, posing enduring challenges that may necessitate

по 2024 рік. Для організації пошукової стратегії та відбору досліджень були використані структури PICO (ПВПР – популяція, втручання, порівняння, результат) та положення PRISMA (ПЕЗСОМА – переважні елементи звітності для системних оглядів та мета-аналізу). Посилання були перевірені за попередньо визначеними критеріями включення та виключення, в результаті чого до огляду було включено 38 досліджень. **Результати.** Виокремлено чотири теми: 1) ставлення до інтеграції та причетності, 2) ставлення до самостійного прийняття рішень, 3) ставлення до сексуальних потреб та сексуального самовираження, 4) ставлення до обмежувальних заходів та втручань, пов'язаних зі стримуванням. Результати продемонстрували, що допоміжний персонал скептично ставився до інтеграції та значущої причетності людей з інтелектуальними вадами. Крім того, допоміжний персонал керувався припущенням, що люди з вадами розумового розвитку не здатні приймати самостійні рішення, оскільки вони не розуміють наслідків свого вибору. Допоміжний персонал вважав сексуальне самовираження людей із розумовою неповносправністю правом людини, але висловлював невпевненість у цьому питанні й підходив до певних аспектів сексуального самовираження з обережністю. Нарешті, допоміжний персонал був чітким і недвозначним, коли йшлося про застосування запобіжних та обмежувальних заходів, наполягаючи на тому, що застосовує їх для регулювання поведінки людей з інтелектуальною недостатністю, яка може завдати шкоди їм або іншим особам. **Дискусія і висновки.** Відмінності у ставленні очевидні, оскільки деякі допоміжні працівники демонструють щире повагу до добробуту та потенціалу людей із розумовими вадами, тоді як інші мають упереджене ставлення до них. Отримані дані підкреслюють необхідність подолання цих відмінностей у ставленні, щоб допоміжний персонал міг надавати високоякісний догляд та підтримку людям з інтелектуальними порушеннями.

Ключові слова: причетність та інтеграція, прийняття рішень, сексуальне самовираження, обмеження, порушення розвитку, постачальник послуг, упередженість.

Вступ

Інтелектуальні порушення (ІП) характеризуються порушеннями загальних розумових здібностей і значним дефіцитом адаптивного функціонування, що починаються в період розвитку (American Psychiatric Association,

continuous assistance (Deb & Limbu, 2022). Therefore, people with intellectual disabilities (PWID) often permanently reside in protected care settings with adequate support, even as adults (Araten-Bergman & Bigby, 2024). In such settings, the multifaceted role of support staff is of utmost importance as they help them navigate the intricacies of everyday life, promote social inclusion, foster independence, and facilitate access to community services (Beadle-Brown et al., 2021).

The support provided to PWID is crucial for promoting their well-being and enhancing their overall quality of life (Beadle-Brown et al., 2021). The attitudes of support staff towards PWID have a profound impact on the provision of support (Charitou et al., 2021). When support staff approach their role with positivity, intellectually disabled individuals feel empowered (Hermsen et al., 2024). Favorable attitudes foster an environment of trust, where PWID feel safe to express themselves, pursue their goals, and develop meaningful relationships (Tournier et al., 2023). Conversely, unfavorable attitudes from support staff can have a detrimental impact on the lives of PWID as such attitudes could limit access to essential services, contribute to systemic barriers, and lead to feelings of worthlessness, shame, alienation and isolation (Talman et al., 2021).

Until recently, the literature in the area has had a predominant emphasis on the prevalence of stigma amongst care providers (e.g., Pelleboer-Gunnink et al., 2021). Findings demonstrated, among other aspects, that misconceptions and stereotypes about ID had been widespread, leading to stigmatization and marginalization of PWID. However, in the scoping review by Pelleboer-Gunnink et al. (2021), stigma was the primary topic of investigation, support staff as participants were not the sole focus of the review and the included studies were carried out a decade or two ago, when there was a glaring lack of awareness regarding ID.

A recent shift in literature has broadened the scope which has been conducive to a comprehensive understanding of a spectrum of attitudes of various care providers towards PWID (de Wit et al., 2022). Considering widespread attitudinal variation and growing interest in the

2013). На відміну від низки інших вад, ІП може зберігатися впродовж усього життя людини, створюючи тривалі проблеми, які можуть вимагати постійної допомоги (Deb, Limbu, 2022). Таким чином, люди з інтелектуальними порушеннями (ЛІП) часто постійно перебувають у захищених закладах догляду з належною підтримкою, навіть будучи дорослими (Araten-Bergman, Bigby, 2024). У таких умовах багатогранна роль допоміжного персоналу має першорядне значення, оскільки вони допомагають ЛІП орієнтуватися в тонкощах повсякденного життя, сприяють соціальній інтеграції та незалежності, а також полегшують доступ до громадських послуг (Beadle-Brown et al., 2021).

Підтримка, яка надають ЛІП, має вирішальне значення для сприяння їхньому добробуту та покращення загальної якості життя (Beadle-Brown et al., 2021). Ставлення допоміжного персоналу до ЛІП має значний вплив на надання підтримки (Charitou et al., 2021). Коли допоміжний персонал підходить до своєї ролі з позитивом, люди з інтелектуальними вадами відчувають себе сильнішими (Hermsen et al., 2024). Сприятливе ставлення створює середовище довіри, де ЛІП почувуються в безпеці, щоб висловитися, досягати своїх цілей та розвивати значущі стосунки (Tournier et al., 2023). І, навпаки, несприятливе ставлення допоміжного персоналу може мати згубний вплив на життя ЛІП, оскільки таке ставлення може обмежити доступ до основних послуг, сприяти системним бар'єрам і призвести до почуття нікчемності, сорому, відчуження та ізоляції (Talman et al., 2021).

До недавнього часу в літературі в цій галузі переважав акцент на поширеності стигматизації серед постачальників послуг із догляду (наприклад, Pelleboer-Gunnink et al., 2021). Висновки показали, серед інших аспектів, що були поширені помилкові уявлення та стереотипи про ідентифікацію, що призвело до стигматизації та маргіналізації ЛІП. Однак в огляді Pelleboer-Gunnink et al. (2021) стигма була основною темою дослідження, допоміжний персонал як учасники не був єдиним об'єктом уваги, а включені дослідження були проведені десять-двадцять років тому, коли існував значний брак обізнаності щодо ІП.

Недавні зміни в літературі розширили межі, що сприяло всебічному розумінню спектру ставлення різних постачальників послуг із догляду до ЛІП (de Wit et al., 2022). Враховуючи широку варіативність поглядів і зростаючий інтерес до них з боку різних фахівців, вважаємо актуальним розглянути їх прояв передусім

Attitudes of Support Staff Towards People with Intellectual Disabilities Under Their Care: A Systematic Review of Literature

attitudes of various professionals, it is deemed relevant to address their manifestation primarily amongst support staff who are directly concerned with the implementation of evidence-based practices for PWID. An all-inclusive review of all possible attitudes displayed by support staff towards PWID is currently lacking. Fundamentally, an in-depth overview could offer valuable insights, providing a thorough understanding of the current landscape of attitudes within support settings. Therefore, the present review reports on the attitudes of support staff towards PWID under their care, highlighting positive and negative trends observed within support settings.

Aim of the review. This review aims to synthesize and evaluate current qualitative and quantitative evidence on attitudes of support staff towards PWID under their care in support settings. The review delves into the findings of pertinent studies, provides a thorough appraisal of an array of attitudes and offers relevant insights into the area of study. The results may serve as a basis for further research on support staff, and also for interventions that target modifying attitudes.

Method

Search strategy. In order to identify pertinent studies which met the predefined inclusion criteria, literature search for the review was performed across multiple databases relevant to the subject of inquiry (i. e., Scopus, Web of Science, ProQuest, and Google Scholar). Possible variations of the search queries/keywords were introduced. PICO framework was used to structure the search queries/keywords for specific population, intervention/exposure, comparison, and outcome (Liberati et al., 2009). The population was support staff. Support staff refer to personnel employed at care facilities working directly with and providing care for PWID. Studies were not included if the recruited participants were students, managers, organizational leaders, advocacy staff, volunteers, therapists, healthcare professionals and personnel employed at in-home care settings. If a research study recruited various care providers (e. g., parents, relatives, and support staff), the findings were incorporated only if they were independently reported for each participant group. If independent findings were not provided, findings for all participant groups

серед допоміжного персоналу, який безпосередньо пов'язаний з упровадженням науково обґрунтованих практик для ЛІП. Наразі відсутній всеосяжний огляд усіх можливих варіантів ставлення допоміжного персоналу до ЛІП. Глибокий огляд може дати цінні знання, забезпечуючи ґрунтовне розуміння сучасного стану ставлення в умовах підтримки. Відповідно, такий огляд враховує ставлення допоміжного персоналу до людей із інтелектуальними порушеннями (ЛІП), які перебувають під його опікою, висвітлюючи як позитивні, так і негативні тенденції, спостережені в цих установах.

Мета огляду. Цей огляд має на меті узагальнити й оцінити поточні якісні та кількісні дані щодо ставлення допоміжного персоналу до ЛІП, які перебувають під його опікою в установах підтримки. Огляд заглиблюється в результати відповідних досліджень, надає ретельну оцінку різноманітних поглядів та пропонує відповідні висновки щодо досліджуваної сфери. Результати можуть слугувати основою для подальших досліджень допоміжного персоналу, а також втручань, спрямованих на зміну ставлення.

Методи

Стратегія дослідження. Для того, щоб виявити релевантні дослідження, які відповідали попередньо визначеним критеріям включення, літературний пошук для огляду проведено в декількох базах даних, що стосуються предмету дослідження (наприклад, Scopus, Web of Science, ProQuest і Google Scholar). Були введені можливі варіації пошукових запитів/ключових слів. Структура PICO була використана для структурування пошукових запитів/ключових слів для конкретної популяції, втручання/впливу, порівняння та результату (Liberati et al., 2009). Популяцію дослідження склав допоміжний персонал. Допоміжний персонал – це персонал, який працює в закладах, що надають послуги з догляду за ЛІП і безпосередньо працює з ними. Не було включено дослідження, якщо серед респондентів були студенти, менеджери, керівники організацій, адвокати, волонтери, терапевти, медичні працівники та персонал, який доглядає за пацієнтами вдома. Якщо в дослідженні брали участь різні особи, які здійснюють догляд (наприклад, батьки, родичі та допоміжний персонал), результати були включені до аналізування лише в тому випадку, якщо вони були отримані незалежно для кожної групи учасників. Якщо незалежні результати не були надані, результати для всіх груп учасників об'єднували тільки тоді,

were combinedly incorporated only when there were no statistically significant differences in the results between participant groups. Regarding population, pertinent search queries/keywords included: ‘direct support workers’, ‘staff’, and ‘care providers’. The intervention/exposure was PWID. The comparison component was not relevant to the review as the research objective was descriptive in nature. The outcome was attitudes. Regarding outcome, pertinent search queries/keywords included: ‘attitude’, ‘perception’, and ‘view’. Search results were limited to original research articles that underwent peer review and were published in English between the years 2014 and 2024. When possible, search strategy was limited to include the search queries/keywords in titles and abstracts. Reference lists of studies were also searched for relevant literature.

коли не було статистично значущих відмінностей у результатах між групами учасників. Що стосується популяції, то були використані відповідні пошукові запити/ключові слова: “працівники безпосередньої підтримки”, “персонал” та “медичні працівники”. Об’єктом втручання/впливу були ЛІП. Компонент порівняння не мав відношення до огляду, оскільки мета дослідження мала описовий характер. Результатом було ставлення. Щодо результату були використані відповідні пошукові запити/ключові слова: “ставлення”, “сприйняття” та “уявлення”. Результати пошуку були обмежені оригінальними науковими статтями, які пройшли експертну оцінку та були опубліковані англійською мовою в період з 2014 по 2024 рік. Коли це було можливо, стратегія пошуку обмежувалася включенням пошукових запитів/ключових слів у назвах та анотаціях. Для пошуку релевантної літератури також використано списки літератури з досліджень.

Table 1. Search queries/keywords

Population Support staff	Staff OR direct support staff OR care provider OR caregiver OR direct care OR direct support worker OR direct support professional OR specialist OR service provider OR carer OR assistant OR coach
Intervention/ exposure People with intellectual disabilities	Disability OR developmental disability OR neurodevelopmental disability OR retard OR mental retardation OR mental disability OR mental impairment OR learning disability OR development disorder OR impaired intellectual functioning
Outcome Attitude	Stigma OR perception OR stereotype OR discrimination OR prejudice OR social distance OR bias OR responses OR preference OR restriction OR participation OR inclusion OR social relations OR network OR practices OR experiences OR perspective OR barriers OR facilitation OR regard OR understand OR reject

Таблиця 1. Пошукові запити/ключові слова

Популяція Допоміжний персонал	Персонал АБО персонал безпосередньої підтримки АБО постачальник послуг з догляду АБО доглядач АБО працівник безпосереднього догляду АБО працівник безпосередньої підтримки АБО фахівець безпосередньої підтримки АБО спеціаліст АБО медичний працівник АБО доглядач АБО асистент АБО наставник
Втручання/ вплив Люди з інтелектуальними порушеннями	Обмежені можливості АБО порушення розвитку АБО порушення нейророзвитку АБО затримка психічного розвитку АБО розумова відсталість АБО психічні розлади АБО порушення психіки АБО порушення здатності до навчання АБО порушення розвитку АБО порушення інтелектуального функціонування
Результат Ставлення	Стигма АБО сприйняття АБО стереотип АБО дискримінація АБО упередження АБО соціальна дистанція АБО упередження АБО реакція АБО перевага АБО обмеження АБО причетність АБО включення АБО соціальні відносини АБО мережа АБО практики АБО досвід АБО перспектива АБО бар’єри АБО фасилітація АБО повага АБО розуміння АБО відторгнення

Attitudes of Support Staff Towards People with Intellectual Disabilities Under Their Care: A Systematic Review of Literature

Study selection. The identification and selection of pertinent studies was based on and carried through in conformity with Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses (PRISMA) statement by Moher et al. (2009) comprising four successive stages: (1) identification, (2) screening, (3) eligibility and (4) selection (see Fig. 1).

Відбір досліджень. Ідентифікація та відбір релевантних досліджень ґрунтувалися на положеннях “Переважні елементи звітності для систематичних оглядів і мета-аналізів” (PRISMA), розроблених D. Moher et al. (2009), і включали чотири послідовні етапи: (1) ідентифікація, (2) скринінг, (3) оцінка відповідності вимогам і (4) відбір (див. рис. 1).

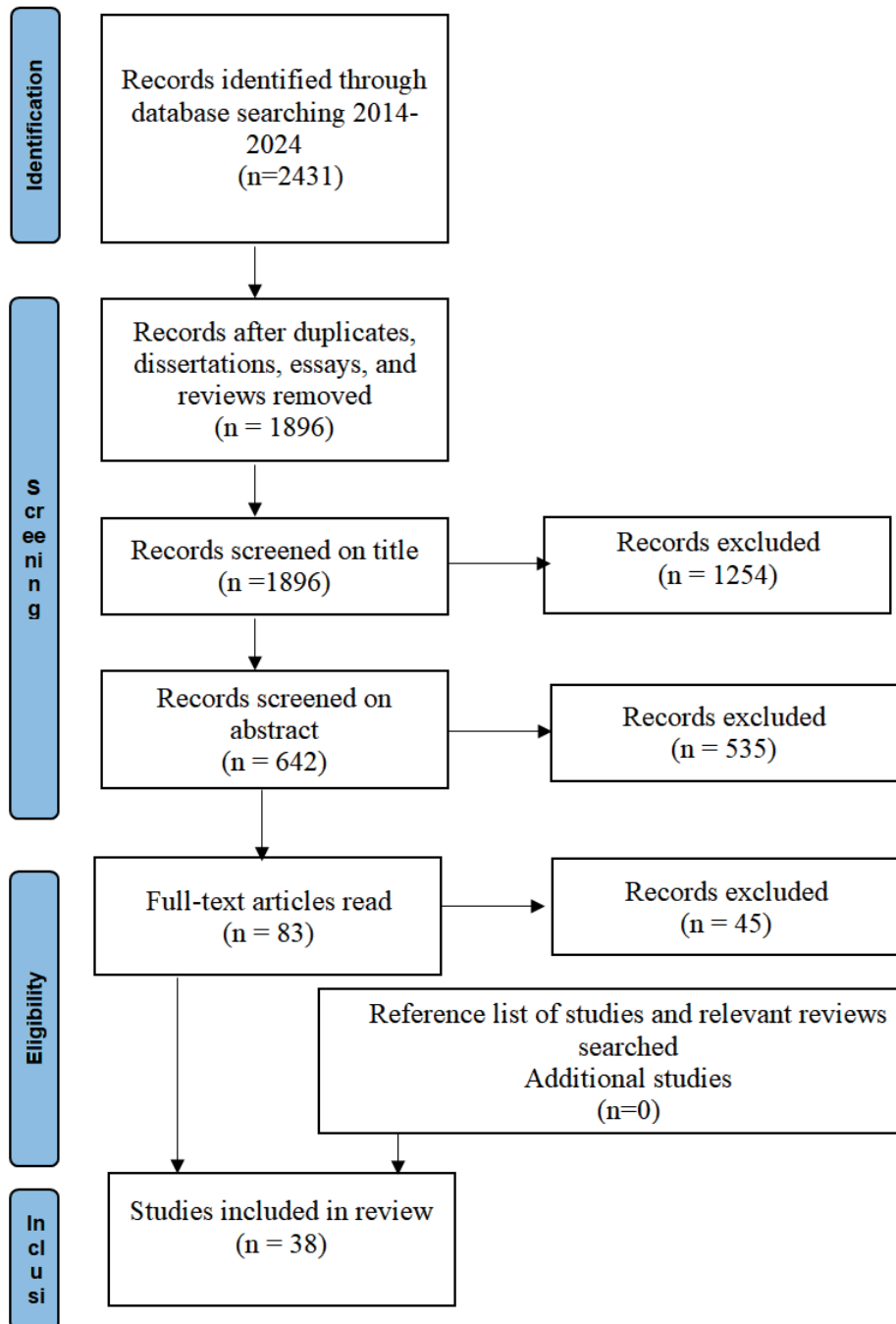

Fig. 1. Systematic review study selection process

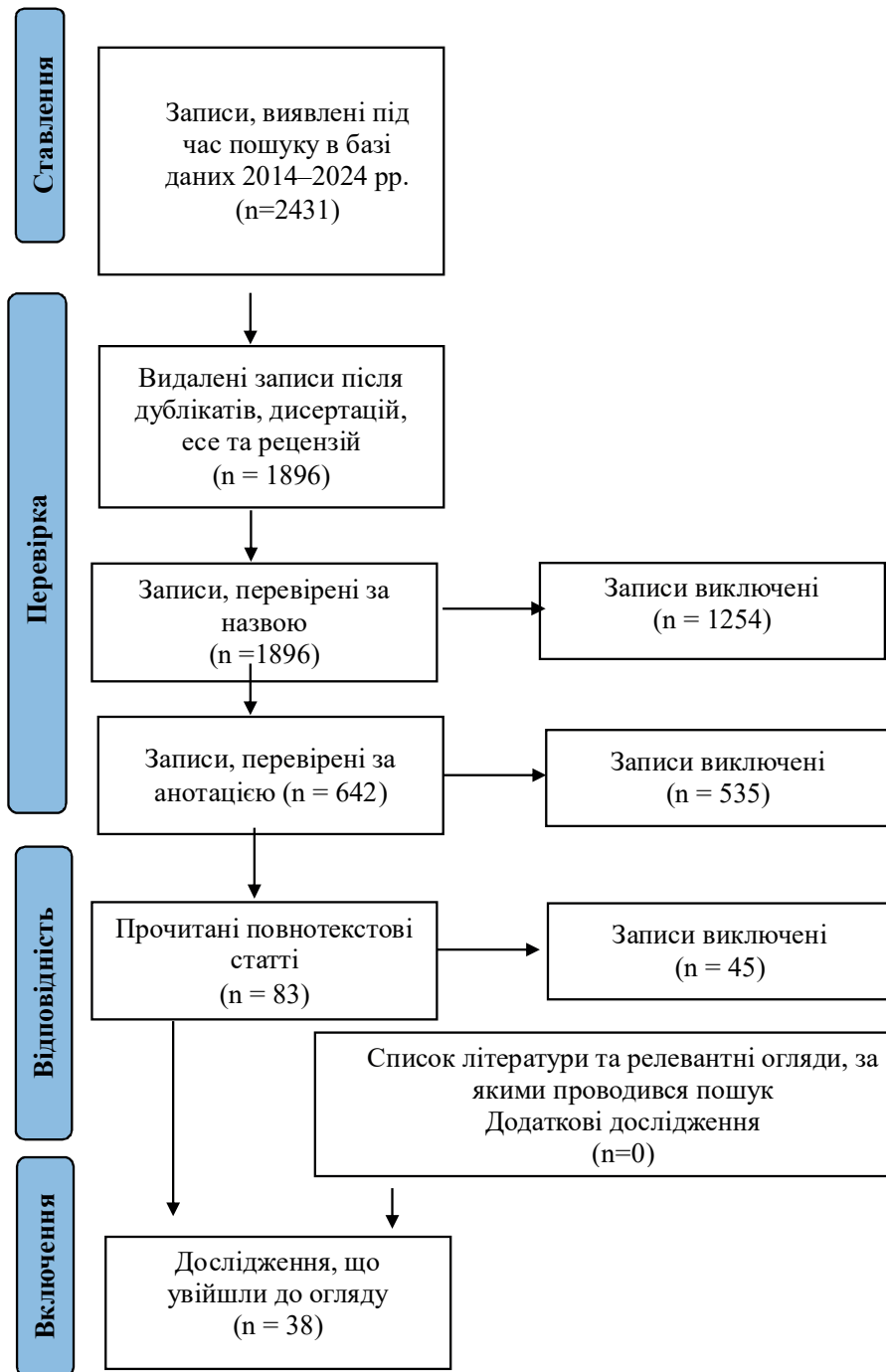

Рис. І. Процес відбору досліджень систематичного огляду

The process complied with the selection criteria established for inclusion and exclusion of studies adhering to the PICO components. In the identification phase, literature search was performed across four databases to identify pertinent studies. The preliminary search

Процес відповідав критеріям відбору, встановленим для включення й виключення досліджень, що відповідають компонентам PICO. На етапі ідентифікації був проведений пошук літератури в чотирьох базах даних для виявлення відповідних досліджень. Поперед-

Attitudes of Support Staff Towards People with Intellectual Disabilities Under Their Care: A Systematic Review of Literature

generated 2431 records. In the screening phase, duplicates, dissertations, essays, and reviews were removed which resulted in 1896 unique references. Subsequently, these unique references were then independently screened based on their titles, adhering to the specified selection criteria. The studies were retained only if they met the selection criteria or if their titles were vague, making it unclear whether they fulfilled the selection criteria. After the screening of studies based on their titles, the abstracts of the 642 studies which were retained were then independently assessed. 83 potentially relevant full-text articles were identified and subsequently screened during the eligibility phase across three sequential steps: (1) population (i. e., support staff), (2) exposure (i. e., people with intellectual disabilities) and (3) outcome (i. e., attitudes). Evaluation of these full texts resulted in 38 studies being included in the review (Table. 2).

ній пошук згенерував 2431 запис. На етапі відбору були видалені дублікати, дисертації, есе та огляди, що дозволило отримати 1896 унікальних джерел. Згодом ці унікальні джерела пройшли незалежний відбір на основі їхніх назв з дотриманням визначених критеріїв відбору. Дослідження залишали тільки в тому випадку, якщо вони відповідали критеріям відбору або якщо їхні назви були нечіткими, що робило незрозумілим, чи відповідали вони критеріям відбору. Після відбору досліджень на основі їхніх назв було проведено незалежну оцінку анотацій 642 досліджень, які були залишені. Було визначено 83 потенційно релевантні повнотекстові статті, які були відібрані на етапі відбору в три послідовні етапи: (1) популяція (тобто допоміжний персонал), (2) вплив (тобто люди з інтелектуальними порушеннями) і (3) результат (тобто ставлення). У результаті оцінки цих повних текстів до огляду було включено 38 досліджень (табл. 2).

Table 2. Selection criteria

Inclusion criteria
Population: <ul style="list-style-type: none"> • Studies in which participants were support staff employed at support settings working directly with and providing care and support to PWID
Intervention/exposure <ul style="list-style-type: none"> • Studies concerning PWID
Outcome <ul style="list-style-type: none"> • Studies concerning attitudes of support staff
Exclusion criteria
Population <ul style="list-style-type: none"> • Studies in which participants were general public, family/relatives, students, managers, organizational leaders, volunteers, advocacy staff, therapists, health professionals and/or personnel employed at in-home care settings.
Intervention/exposure <ul style="list-style-type: none"> • Studies concerning mental disabilities other than ID • Studies concerning PWID involved in crimes or sexually offensive acts as either victims or perpetrators • Studies concerning other diagnosed illness or disorder along with ID, for example, PWID and visual impairment

<p>Outcome</p> <ul style="list-style-type: none"> • Attitudes towards training needs • Perceptions and/or experiences of PWID • Attitudes towards structural discrimination • Opinions about specific interventions • Attitudes towards special cases such as ageing, end-of-life care, trauma, bereavement etc.
<p>General</p> <ul style="list-style-type: none"> • Intervention studies • Reviews • Studies on reliability and validity of psychometric instruments • Studies published prior to 2014 • Non-English language studies

Таблиця 2. Критерії відбору

Критерії включення
<p>Популяція</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дослідження, учасниками яких був допоміжний персонал, що працює в установах підтримки, який безпосередньо працює з ЛПП та надає їм догляд та підтримку
<p>Втручання/вплив</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дослідження, що стосуються ЛПП
<p>Результат</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дослідження, що стосуються ставлення до ЛПП з боку допоміжного персоналу
Критерії виключення
<p>Популяція</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дослідження, учасниками яких були широка громадськість, родини/родичі, студенти, менеджери, керівники організацій, волонтери, адвокати, терапевти, медичні працівники та/або персонал, який працює в закладах догляду на дому
<p>Втручання/вплив</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дослідження щодо психічних розладів, не пов'язаних з ЛПП • Дослідження, що стосуються ЛПП, залучених до злочинів або сексуально образливих дій у статусі жертви або злочинця • Дослідження, що стосуються інших діагностованих захворювань або розладів разом із ЛПП, наприклад, ЛПП та порушення зору
<p>Результат</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ставлення до потреб у навчанні • Уявлення та/або досвід ЛПП • Ставлення до структурної дискримінації • Думки щодо конкретних втручань • Ставлення до особливих випадків, таких як старіння, догляд наприкінці життя, травми, втрата близьких тощо

Attitudes of Support Staff Towards People with Intellectual Disabilities Under Their Care: A Systematic Review of Literature

Загальне

- Інтервенційні дослідження
- Огляди
- Дослідження надійності та валідності психометричних інструментів
- Дослідження, опубліковані до 2014 року
- Неангломовні дослідження

Results

This systematic review incorporates 38 studies analyzed and categorized into four themes: 1) attitudes towards integration and participation of PWID, 2) attitudes towards autonomous decision-making of PWID, 3) attitudes towards sexual needs and sexual expression of PWID, and 4) attitudes towards restrictive measures and restraint interventions for PWID. Study characteristics are summarized in the results and their overview is provided (Tabl. 3).

Study characteristics. Countries. Studies incorporated in the review were carried out in the US (n = 3), UK (n = 6), Canada (n = 2), Australia (n = 4), Netherlands (n = 10), Ireland (n = 1), Israel (n = 2), Switzerland (n = 2), Sweden (n = 4), South Africa (n = 1), Indonesia (n = 1) and Greenland (n = 1). One study included cross-country comparison between Japan and the US.

Participants and settings. Some of the studies comprised of support staff only (n = 11). The remaining studies comprised of support staff and PWID (n = 7), support staff and managers/supervisors (n = 2), support staff, PWID and psychologists (n = 1), support staff, PWID and family caregivers/relatives (n = 3), support staff, PWID and managers/supervisors (n = 2), support staff and students (n = 1), support staff and family caregivers/relatives (n = 3), support staff, managers and trainers (n = 1), support staff and other professionals (n = 1), support staff, family caregivers and neighbors (n = 2), support staff, front-line managers and sex education teacher (n = 1), and support staff, PWID, people with cognitive impairments and other care providers (n = 1). One of the studies analyzed intervention plans devised by support staff. Studies were carried out in an array of settings (e. g., residential facilities, reversed integration settings, group homes etc.) (n = 5), rehabilitation centers (n = 2), service/care organizations (n = 9), residential facilities (n = 10), reversed integration settings (n = 2), group homes (n = 6), and community living services (n = 4).

Результати

Цей систематичний огляд охопив 38 досліджень, які були проаналізовані і згруповані за чотирма темами: 1) ставлення до інтеграції та причетності ЛІП; 2) ставлення до самостійного прийняття рішень ЛІП; 3) ставлення до сексуальних потреб та сексуального самовираження ЛІП; 4) ставлення до обмежувальних заходів та втручань до ЛІП. У результатах узагальнено характеристики дослідження та надано їх огляд (табл. 3).

Характеристика досліджень. Країни. Дослідження, відібрані до огляду, проведено в США (n = 3), Великобританії (n = 6), Канаді (n = 2), Австралії (n = 4), Нідерландах (n = 10), Ірландії (n = 1), Ізраїлі (n = 2), Швейцарії (n = 2), Швеції (n = 4), Південній Африці (n = 1), Індонезії (n = 1) та Гренландії (n = 1). Одне дослідження було компаративним між Японією та США.

Учасники та умови. У деяких дослідженнях брав участь лише допоміжний персонал (n = 11). У решті досліджень брали участь допоміжний персонал та ЛІП (n = 7), допоміжний персонал і менеджери/керівники (n = 2), допоміжний персонал, ЛІП та психологи (n = 1), допоміжний персонал, ЛІП і сімейні опікуни/родичі (n = 3), допоміжний персонал, ЛІП та менеджери/керівники (n = 2), допоміжний персонал і студенти (n = 1), допоміжний персонал та сімейні опікуни/родичі (n = 3), персонал, менеджери і тренери (n = 1), персонал та інші фахівці (n = 1), персонал, сімейні опікуни й сусіди (n = 2), персонал, безпосередні керівники та вчитель статевого виховання (n = 1), а також персонал, ЛІП, люди з когнітивними порушеннями та інші медичні працівники (n = 1). В одному з досліджень було проаналізовано плани втручань, розроблені допоміжним персоналом. Дослідження проведено в різних установах (наприклад, в інтернатних закладах, установах зворотної інтеграції, групових будинках тощо) (n = 5), реабілітаційних центрах (n = 2), службах/організаціях із догляду (n = 9), інтернатних закладах (n = 10), установах зворотної інтеграції (n = 2), групових будинках (n = 6) та службах підтримки проживання в громаді (n = 4).

Study design and sampling. Studies used qualitative (n = 29), quantitative (n = 6), exploratory inventory (n = 1) and mixed method (n = 2) designs. Studies sampled participants using stratified random sampling (n = 2), purposive sampling (n = 10), from within one care organization (n = 12), convenience sampling (n = 8), and momentary time sampling (n = 1). Five studies depended on self-selection or did not specify inclusion/exclusion criteria for recruitment of participants.

Measures. Qualitative studies used video recordings (n = 2), focus groups (n = 6), participant observation (n = 2), interviews (n = 14), document analysis (n = 1), phenomenographic approach (n = 2) and a combination of measures (e.g. case studies, observations, interviews etc.) (n = 2). Quantitative studies used self-report measures on Likert scale which were self-developed questionnaires, indexes and/or validated instruments (e.g., CLAS-MR) to capture attitudes. Mixed method studies used self-developed survey and focus groups (n = 1), and self-report measures and open-ended questions (n = 1). One of the studies used exploratory inventory.

Дизайн дослідження та вибірка. У дослідженні використано якісний (n = 29), кількісний (n = 6), дослідницький інвентаризаційний (n = 1) та змішаний (n = 2) підходи. Відбір учасників здійснено за допомогою стратифікованої випадкової вибірки (n = 2), цілеспрямованої вибірки (n = 10), вибірки в межах однієї організації, що надає допомогу (n = 12), зручної вибірки (n = 8) та вибірки за певним моментом часу (n = 1). П'ять досліджень залежали від самостійного відбору або не були визначені критерії включення/виключення для набору учасників.

Заходи. Якісні дослідження використовували відеозаписи (n = 2), фокус-групи (n = 6), включене спостереження (n = 2), інтерв'ю (n = 14), аналіз документів (n = 1), феноменографічний підхід (n = 2) та комбінацію методів (наприклад, кейс-стаді, спостереження, інтерв'ю тощо) (n = 2). У кількісних дослідженнях використано самозвіти за шкалою Лайкерта, які є самостійно розробленими опитувальниками, індексами та/або валідованими інструментами (наприклад, Шкала ставлення до життя в громаді, анкета розумової відсталості) для фіксації ставлення. У змішаних дослідженнях застосовано самостійно розроблені опитування й фокус-групи (n = 1), а також методи самозвіту та відкриті запитання (n = 1). В одному з досліджень використано розвідувальний інвентаризаційний опис.

Table 3. Overview of included studies

No	Author(s)	Country	Aim(s)	Participants	Method(s) of data collection and analyses	Findings	Limitations
1.	Antaki and Webb (2019)	UK	To examine how support workers use authority to disregard the wishes of adult service-users	PWID, people with cognitive impairments, their carers, staff and personal assistants	Video recordings Conversation Analysis	Support workers believed that their superior cognitive capacity gave them the right to trump their clients' wishes and make decisions on their behalf	Insufficiently detailed study participants' inclusion criteria
2.	Bates et al. (2020)	UK	To investigate the views and practices of support staff regarding assisting their clients with ID in cultivating loving relationships	26 staff members	Focus groups Latent thematic analysis	Support staff often faced the challenge of striking a balance between offering adequate support and protecting their clients	Self-selected sample Unequal male-to-female ratio

Attitudes of Support Staff Towards People with Intellectual Disabilities Under Their Care: A Systematic Review of Literature

3.	Bigby and Beadle-Brown (2016)	Australia	To analyze the culture of better performing services for PWID	17 residents with ID and their support staff	In depth qualitative case studies using participant observation and interviews Template analytic approach	The culture was found to be supportive for residents which was evident in staff practice and dialogue	The group homes could be deemed “better” rather than “good”
4.	Bigby & Wiesel (2015)	Australia	To investigate the practices of support staff when their clients with ID engaged with strangers outside of their residences	26 adults with ID and their support staff	Unstructured observations Thematic analysis	Interactions between individuals with and without ID in public spaces were shaped by accompanying staff who either initiated, maintained or disrupted them	Extraneous variables which might influence the nature of encounters were not identified
5.	Bigby et al. (2015)	Australia	To understand the culture of high performing group homes	17 residents with ID and their support staff	Participant observation, semi-structured interviews and document review Template analytic approach	Staff practice and dialogue demonstrated genuine respect for residents	Limited generalizability Lacked demographic and non-demographic information of study participants
6.	Bigby et al. (2019)	Australia	To investigate family members’ and support personnel’s experiences in assisting PWID	11 family members and 12 support workers	Focus groups and individual interviews Inductive thematic analysis	Three themes surfaced: decision support, support approaches and efforts to balance rights and risks	Small sample size Self-selected sample Insufficiently detailed study participants’ inclusion criteria
7.	Cudré-Mauroux et al. (2020)	Switzerland	To investigate how self-determination develops for PWID by understanding their relationships with social care professionals	10 dyads comprising an adult with mild to moderate ID and a social care professional	Focus groups Inductive analysis	Findings emphasized the significance of supportive relationships and relational adjustments in fostering self-determination amongst PWID	Limited generalizability Care professionals’ presence might have influenced the viewpoints of PWID
8.	Colarossi et al. (2023)	US	To examine strategies, attitudes, and requirements of professionals regarding provision of sexual and reproductive health (SRH) education to adolescents and young adults with ID	632 disability support professionals (survey data) and 36 professionals (focus groups)	Mixed method Self-developed survey and focus groups Descriptive statistics, bivariate analysis, multivariate analysis, and applied thematic analysis approach	Findings were triangulated across four key areas: attitudes concerning SRH education, engagement in SRH discussions, current SRH practices, and training needs	Nonprobability sampling Response bias Participants recruited from a specific geographical region

9.	Deffew et al. (2022)	Ireland	To investigate staff attitudes towards sexual expression of PWID	86 staff members	Mixed method ASQ-ID and open-ended questions Sample t-test, and ANOVA, posthoc analyses and thematic analysis	Quantitative findings revealed attitudinal variations amongst staff towards sexuality based on demographic and non-demographic variables. Qualitative analysis revealed following themes: lack of support, sensitive subject, and concerns regarding client's vulnerability and educational opportunities	Small sample size Participants sampled from various occupations within services Only those concerned about change in the area might have been willing to partake in the study
10.	Deb et al. (2023)	UK	To explore staff attitudes regarding medicinal treatment for PWID	8 support staff, 5 managers and 3 trainers	Focus groups Thematic analysis	Some participants believed that the use of medication was warranted, but others considered it chemical restraint	Small sample size Limited generalizability Service managers chose support staff to participate in the study, potentially identifying those who were eager to voice their opinions on the subject
11.	Dorenberg et al. (2018)	Netherlands	To explore attitudes of support staff towards restrictive interventions for adolescents with mild ID	195 staff members	Survey study Self-developed questionnaire Descriptive statistics and chi-squared tests	Although staff members deemed restraints intrusive, they believed these measures were justifiable if they kept their clients from harm	Some participants did not work with adolescents with mild ID Young staff members were underrepresented in the study sample Limited generalizability
12.	Embregts et al. (2019)	Netherlands	To explore the viewpoints of support staff and family members regarding restraint interventions for PWID	20 triads comprising an individual with ID, a family member and staff member	Responses of 10 vignettes recorded on questionnaires Frequencies and percentages	When considering their own perspective, all examples of restraint interventions were deemed involuntary and severe by support staff and family members. In contrast, when taking into consideration the standpoints of clients, only three out of ten examples of restraint interventions were deemed involuntary and severe	Response bias Lacked analysis based on participants' sociodemographic and non-demographic information

Attitudes of Support Staff Towards People with Intellectual Disabilities Under Their Care: A Systematic Review of Literature

13.	Golding and Rose (2014)	UK	To investigate support workers' attitudes towards and knowledge regarding PWID	20 support workers	Focus groups Thematic analysis	Five themes were identified, namely: discrimination of PWID, attitudinal shift, effects of integration, role of support staff and the influence of training	Small sample size Limited generalizability Participants recruited from within one organization One member tended to dominate the focus group discussions
14.	Hermesen et al. (2022)	Netherlands	To examine the standpoints of professionals and relatives regarding the factors influencing their relationships with PWID	17 professionals and 11 relatives	Focus groups and individual interviews Thematic analysis	Interpersonal relationships were characterized by trust, equality, strong belief in clients' potential and mutual understanding. Staff characteristics, staff expertise, contextual aspects, organizational factors and environmental facets played a crucial role	Triangulation of methods Limited generalizability Convenience sampling
15.	Horner-Johnson et al. (2015)	Japan and US	To investigate attitudes of residential staff in the US and Japan towards integration of PWID	76 Japanese staff and 151 US staff	Survey study CLAS-ID Chi-squared tests, t-test, and MANOVA	Japanese staff demonstrated an inclination towards protection and isolation of PWID and were less inclined to empower them and perceive them as similar to people without ID	Convenience sampling Participants recruited from a specific geographical region
16.	James (2019)	US	To explore the associations between attitudes towards PWID, viewpoints regarding the causal factors of ID, and understanding of beneficial interventions	97 support personnel and 92 dergraduate students	Exploratory study CLAS-MR and IDLS MANCOVAs and MANOVAs	Support personnel demonstrated greater support for protective approaches and were less likely to endorse biomedical causes	Small sample size Convenience sampling Participants were recruited from a single care facility and educational institute Use of questionnaire with inadequate research assessing its psychometric properties Limited generalizability

17.	Kahonde (2023)	South Africa	To investigate staff members' perspectives regarding sexuality of PWID	12 staff members	Semi-structured interviews Reflexive thematic analysis	Staff deemed sexuality of PWID as an inherent right, but considered them incapable of sexual expression	Did not provide details of organizational structure and policy frameworks in place Lacked analysis based on participants' demographic and non-demographic information Small sample size Limited generalizability
18.	Leclerc and Morin (2022)	Canada	To determine the aspects that impact residential staff's standpoint concerning their support for sexuality of PWID	12 support staff	Semi-structured interviews Thematic analysis	Four factors were identified, namely: role of support staff, policies in place, sexuality of the clients, and facilitators and barriers	Limited generalizability
19.	Meulen et al. (2018)	Netherlands	To examine how support staff used restraints for PWID and justified their use	15 support staff	Semi-structured interviews Inductive coding	Most restraints imposed by support staff on PWID centered around the fundamental elements of their lives. Support staff considered restraints necessary to structure their clients' lives and keep them safe	Participants recruited from within one organization Support staff specified restraints themselves which indicates the possibility that certain forms were not mentioned due to social desirability bias
20.	Neuman (2020)	Israel	To investigate direct support staff's attitudes concerning romantic partnerships of PWID	40 direct support staff	Semi-structured interviews Thematic content analysis	Direct support staff viewed romantic partnerships of PWID primarily as a way of attaining a normal lifestyle rather than a basic need to cultivate meaningful relationships	Professional background of the author exerted significant influence in determining the subject matter potentially impacting the attitudes of participants Limited generalizability

Attitudes of Support Staff Towards People with Intellectual Disabilities Under Their Care: A Systematic Review of Literature

21.	Neuman (2022)	Israel	To examine the attitudes and perceptions towards provision of support to adults with IDD in their romantic partnerships and child-rearing endeavors	30 parents of adults with IDD and 40 service providers	Semi-structured interviews Thematic content analysis	Parents and service providers expressed reservations and provided inadequate support regarding sexuality of adults with IDD	Limited generalizability
22.	Nørtoft and Rubin (2024)	Greenland	To investigate attitudes towards discussing sexual conduct in residential facilities for PWIDD	16 residents, and 29 managers and staff	Semi-structured interviews and observations Collaborative data analysis and thematic analysis	Some participants were quite comfortable whereas others found it challenging to discuss sexual conduct	Limited generalizability
23.	Oloidi et al. (2022)	UK	To explore the influence of society on social care workers' attitudes, beliefs and behaviors towards sexual relationships of PWID	18 social care workers	Semi-structured interviews Thematic analysis	The following themes surfaced: societal and cultural determinants, discrepancy between policies and practices, concerns regarding vulnerability of clients and need for safety	Limited generalizability
24.	Qian et al. (2015)	US	To investigate individual and organizational predictors of engagement amongst PWID	78 PWID, 174 direct support professionals, and 21 supervisors	Observations, ICAP, MPQ, DSP competence, DSP turnover, and supervisory experience Multilevel Modelling	PWID demonstrated higher levels of social engagement when they had notably greater levels of adaptive skills and received support from competent staff	Not all the variables related to engagement were investigated Small sample size Non-verbal information acquired from participants with severe ID to code social engagement Participants recruited from a specific geographical region
25.	Pariseau-Legault et al. (2019)	Canada	To investigate the experiences of support workers with PWID's sexual expression	6 support workers	Semi-structured interviews Foucauldian discourse analysis and thematic analysis	Despite noticeable positive shifts in attitudes, sexuality was deemed a sensitive topic believed to pose risks	Limited generalizability Lacked demographic and non-demographic information Small sample size

26.	Schaafsma et al. (2014)	Netherlands	To investigate provision of sex education by paid care staff to PWID	163 staff members	Survey study Self-developed questionnaire Bivariate correlations, multiple regression analysis, t tests and cross-tabulation	Only 39.0% of care staff provided sex education, mainly in a reactive manner	The survey didn't provide a specific definition of sex education. Thus, the participants' answers were based on their own interpretation of sex education, which could differ among individuals Response bias
27.	Talman et al. (2018)	Sweden	To examine the intervention plans for adults with PI(M)D	17 implementation plans written by staff assisting adults with PI(M)D	Document analysis Consensus process	Lack of deliberation given to participation in the intervention plans	Small sample size Lacked analysis based on participants' sociodemographic and non-demographic information
28.	Talman et al. (2019)	Sweden	To investigate staff members' perceptions regarding participation of adults with PI(M)D	10 managers and 17 staff members	Phenomenography Phenomenographic analysis	Participation was deemed an un-reflected and conditional phenomenon	Results didn't align with the study's aim
29.	Talman et al. (2019)	Sweden	To investigate how staff and managers conceptualized participation of adults with PI(M)D	10 managers and 17 staff members	Phenomenography Phenomenographic analysis	Findings reflected a lack of consensus about conceptualization of participation amongst managers and staff	Limited generalizability
30.	Tournier et al. (2023)	Netherlands	To investigate perceptions of psychologists and support staff regarding genuinely connecting with PWID	6 dyads encompassing an individual with ID and challenging behavior, and their support staff, and 10 support staff and psychologists	Video recordings Burford Review Procedure, mean frequency and severity scores, and thematic analysis	Support staff established a secure environment for their clients with ID by regularly participating in meaningful activities with them and being responsive to their needs, allowing their clients to connect with them	Limited generalizability Selection of instances indicative of genuine connections could be based on subjective judgement and deemed arbitrary Study recorded only those events where support staff and PWID engaged in routine activities together Participants' familiarity with the activities might have affected their behaviors

Attitudes of Support Staff Towards People with Intellectual Disabilities Under Their Care: A Systematic Review of Literature

31.	Vaucher et al. (2020)	Switzerland	To examine impediments and factors which enable self-determination amongst PWID	10 Dyads encompassing an individual with mild to moderate ID and their social care professionals	Focus groups Longitudinal analysis, cross-sectional comparative analysis, practical analysis and inductive qualitative content analysis	Relationships characterized by collaboration, trust and partnership fostered self-determination amongst residents	Presence and participation of staff members in the study may have influenced the statements of participants with ID Limited generalizability Didn't take into account age as a pertinent factor Small sample size did not allow comparative analyses for participant characteristics
32.	Venema et al. (2015)	Netherlands	To investigate psychological variables underlying behavioral intentions of direct support professionals (DSPs) in facilitating PWID's inclusion	927 DSPs	Survey study Self-developed questionnaire Correlation and regression analyses, MANOVA and mediation analysis	DSPs' endeavors to enable inclusion were rooted in attitudinal landscapes, competent mindsets, salient professional identities, appraisals of their approaches and performance, and societal standards	Cross-sectional study Predictor and outcome variables classified on the basis of plausibility
33.	Venema et al. (2016)	Netherlands	To investigate psychological determinants underlying behavioral intentions of DSPs to integrate PWID	28 DSPs, 25 family members and 25 neighbors	Semi-structured interviews Qualitative data analysis using Atlas.ti, Cohen Kappa and chi-square test	Among DSPs, half held positive while the other half held negative or neutral attitudes. They expected neutral attitudes from neighbors and were unsure regarding the standpoints of family members concerning integration	Selection bias Convenience sampling Limited generalizability
34.	Venema et al. (2017)	Netherlands	To examine the obstacles to social integration of PWID	28 DSPs, 25 family members, and 25 neighbors	Semi-structured interviews Qualitative data analysis using Atlas.ti and Cohen Kappa	DSPs prioritized safety over identifying opportunities for social integration	Participants recruited from within one organization Participants recruited from a specific geographical region Selection bias due to quota and stratified sampling

35.	Venema et al. (2018)	Netherlands	To elucidate how volunteers enabled integration of PWID	86 support workers and 238 volunteers (study 1) 235 support workers (study 2)	Exploratory inventory and survey Self-developed questionnaire Classification system (Venema et al., 2016a) and chi-squared test	Volunteers significantly contributed to social integration of PWID. However, support workers upheld this belief that volunteers should refrain from physically integrating PWID due to safety considerations	Selection bias
36.	Wickström et al. (2020)	Sweden	To elucidate standpoints of staff regarding sexual and reproductive health and rights (SRHR) of PWID	20 professionals	Focus groups Content analysis	Participants displayed positive attitudes towards sexual expressions of PWID, however they grappled with concerns regarding privacy, contraception and reproduction	Participants recruited from a specific geographical region
37.	Wilkinson et al. (2015)	UK	To investigate the viewpoints of PWID and their staff regarding the development of sexual identity of PWID	4 PWID and 4 carers	Semi-structured interviews Interpretative phenomenological analysis	There was a stigma associated with the sexual identity of PWID due to which support staff expressed concerns regarding identity exploration	The IPA approach posed a challenge in balancing the requirement for open-ended questions and the need to assist PWID in comprehending the questions and answering them Purposive sampling
38.	Winarni et al. (2018)	Indonesia	To investigate the attitudes towards sexuality of PWID	30 participants encompassing support staff, parents, religious leaders and people from the community	Survey study ASQ-ID T-test	Attitudes towards sexuality of PWID amongst participants were unfavorable	Purposive sampling Participants recruited from within one rehabilitation center

Таблиця 3.

№	Автор(и)	Країна	Мета (цілі)	Учасники	Метод(и) збору та аналізу даних	Висновки	Обмеження
1.	Antaki, Webb (2019)	Велика Британія	Дослідити, як працівники допоміжний персонал використовує владу, щоб ігнорувати побажання дорослих осіб, які користуються послугами	ЛІП, люди з когнітивними порушеннями, їхні опікуни, персонал та персональні асистенти	Відеозаписи Аналіз розмов	Допоміжні працівники вважали, що їхні вищі когнітивні здібності дають їм право керувати бажаннями клієнтів і приймати рішення від їхнього імені	Недостатньо детальні критерії відбору учасників дослідження

Attitudes of Support Staff Towards People with Intellectual Disabilities Under Their Care: A Systematic Review of Literature

2.	Bates et al. (2020)	Велика Британія	Дослідити погляди та практики допоміжного персоналу щодо допомоги своїм клієнтам із ІП у формуванні любовних стосунків	26 працівників	Фокус-групи Латентний тематичний аналіз	Допоміжний персонал часто стикається з проблемою дотримання балансу між наданням адекватної підтримки та захистом своїх клієнтів	Самостійно відібрана вибірка Нерівне співвідношення чоловіків і жінок
3.	Bigby, Beadle-Brown (2016)	Австралія	Проаналізувати культуру надання якісніших послуг для ЛІП	17 підопічних з ІП та їхній допоміжний персонал	Поглиблені якісні тематичні дослідження з використанням включеного спостереження та інтерв'ю Шаблонний аналітичний підхід	Культура була визнана сприятливою для підопічних, що було помітно в практиці та діалозі персоналу	Вибірка "кращих", а не "гарних" групових будинків
4.	Bigby, Wiesel (2015)	Австралія	Дослідити практику допоміжного персоналу, коли клієнти з ІП вступають у контакт із незнайомими людьми за межами їхнього місця проживання	26 дорослих з ІП та їхній допоміжний персонал	Неструктуровані спостереження Тематичний аналіз	Взаємодія між людьми з та без ІП у публічному просторі формувалася під впливом супроводжуючого персоналу, який або ініціював, або підтримував, або порушував її	Не було виявлено сторонніх змінних, які могли б вплинути на характер зустрічей
5.	Bigby et al. (2015)	Австралія	Зрозуміти культуру високоєфективних групових будинків	17 підопічних з ІП та їхній допоміжний персонал	Спостереження за учасниками, напівструктуровані інтерв'ю та огляд документів Шаблонний аналітичний підхід	Практика та діалог персоналу демонстрували справжню повагу до підопічних	Обмежена можливість узагальнення Брак демографічної та не-демографічної інформації про учасників дослідження
6.	Bigby et al. (2019)	Австралія	Дослідити досвід членів родини та допоміжного персоналу в наданні допомоги ЛІП	11 членів родини та 12 допоміжних працівників	Фокус-групи та індивідуальні інтерв'ю Індуктивний тематичний аналіз	Виявлено три теми: підтримка прийняття рішень, підходи до надання підтримки й зусилля, спрямовані на збалансування прав та ризиків	Невеликий розмір вибірки Самостійно обрана вибірка Недостатньо детальні критерії включення учасників дослідження
7.	Cudré-Mauroux et al. (2020)	Швейцарія	Дослідити, як розвивається самовизначення ЛІП через розуміння їхніх стосунків із соціальними працівниками	10 діад, що складаються з дорослої людини з легкою та помірною формою ІП та фахівця з соціальної допомоги	Фокус-групи Індуктивний аналіз	Результати дослідження підкреслили важливість підтримуючих стосунків та корекції відносин у сприянні самовизначенню ЛІП	Обмежена можливість узагальнення Присутність постачальників послуг із догляду могла вплинути на позицію ЛІП

8.	Colarossi et al. (2023)	США	Вивчити стратегії, ставлення й вимоги фахівців щодо надання освіти з питань сексуального та репродуктивного здоров'я (СРЗ) підліткам та молодим людям з ІП	632 фахівці з підтримки людей з обмеженими можливостями (дані опитування) та 36 фахівців (фокус-групи)	Змішаний метод Самостійно розроблене опитування та фокус-групи Описова статистика, біваріантний аналіз, багатовимірний аналіз та прикладний підхід тематичного аналізу	Результати були проаналізовані за чотирма ключовими напрямками: ставлення до освіти у сфері СРЗ, участь у дискусіях із питань СРЗ, поточні практики СРЗ та потреби у навчанні.	Неймовірнісна вибірка Упередженість відповідей Учасники обрані з певного географічного регіону
9.	Deffew et al. (2021)	Ірландія	Дослідити ставлення персоналу до сексуального вираження ЛІП	86 працівників	Змішаний метод Опитувальник "Ставлення до сексуальності" (особи з інтелектуальною недостатністю) та відкриті запитання Вибірковий t-тест та дисперсійний аналіз (ANOVA), постфактум-аналіз та тематичний аналіз	Кількісний аналіз виявив відмінності у ставленні персоналу до сексуальності залежно від демографічних та недемографічних змінних. Якісний аналіз виявив такі теми: відсутність підтримки, делікатна тема, занепокоєння щодо вразливості клієнта та його освітніх можливостей.	Невеликий розмір вибірки Учасники були відібрані з різних професій у сфері послуг Лише ті, хто зацікавлений у змінах у цій сфері, могли бути готовими взяти участь у дослідженні
10.	Deb et al. (2023)	Велика Британія	Дослідити ставлення персоналу до медикаментозного лікування СІН	8 представників допоміжного персоналу, 5 менеджерів та 3 тренери	Фокус-групи Тематичний аналіз	Деякі учасники вважали, що використання медикаментів було виправданим, але інші вважали це хімічним обмеженням	Невеликий розмір вибірки Обмежена можливість узагальнення Керівники сервісних служб обирали допоміжний персонал для участі в дослідженні, потенційно визнаючи тих, хто був готовий висловити свою думку з цього питання
11.	Dorenberg et al. (2018)	Нідерланди	Дослідити ставлення персоналу, який надає підтримку, до обмежувальних втручань до підлітків з легкою формою ІП	195 працівників	Опитування Самостійно розроблена анкета Описова статистика та критерій χ^2 -квадрат	Хоча працівники вважали, що спецзасоби є нав'язливими, вони вірили, що ці заходи є виправданими, якщо захищають клієнтів від заподіяння шкоди	Деякі учасники не працювали з підлітками з легкою формою ІП Молоді працівники були недостатньо представлені у вибірці дослідження Обмежена можливість узагальнення

Attitudes of Support Staff Towards People with Intellectual Disabilities Under Their Care: A Systematic Review of Literature

12.	Embregts et al. (2019)	Нідерланди	Дослідити позицію допоміжного персоналу та членів родини щодо обмежувальних заходів для ЛПП	20 триад, до складу яких входять особи з ІП, член родини та працівник	Відповіді 10 учасників, записані в анкетах Частоти та відсотки	З точки зору персоналу і членів родини, всі приклади застосування обмежувальних заходів були визнані вимушеними та жорстокими. На противагу цьому, з точки зору клієнтів, лише три з десяти прикладів застосування обмежувальних заходів були визнані вимушеними та жорстокими	Упередженість відповідей Відсутність аналізу на основі соціально-демографічної та недемографічної інформації учасників
13.	Golding, Rose (2014)	Велика Британія	Дослідити ставлення та знання допоміжного персоналу щодо ЛПП	20 допоміжних працівників	Фокус-групи Тематичний аналіз	Було визначено п'ять тем, а саме: дискримінація ЛПП, зміна ставлення, наслідки інтеграції, роль допоміжного персоналу та вплив навчання	Невеликий розмір вибірки Обмежена можливість узагальнення Учасники набрані з однієї організації Один учасник мав тенденцію домінувати в дискусіях фокус-групи
14.	Hermesen et al. (2024)	Нідерланди	Вивчити позиції фахівців та родичів щодо чинників, які впливають на їхні стосунки з ЛПП	17 фахівців та 11 родичів	Фокус-групи та індивідуальні інтерв'ю Тематичний аналіз	Міжособистісні стосунки характеризувалися довірою, рівністю, вірою в потенціал клієнтів і взаєморозумінням. Вирішальну роль відігравали характеристики персоналу, досвід персоналу, контекстуальні аспекти, організаційні чинники та чинники навколишнього середовища	Триангуляція методів Обмежена узагальненість Зручна вибірка
15.	Horner-Johnson et al. (2015)	Японія та США	Дослідити ставлення персоналу інтернатних закладів у США та Японії до інтеграції ЛПП	76 працівників з Японії та 151 працівник з США	Опитування Шкала ставлення до життя в суспільстві для людей з інтелектуальною недостатністю Критерій χ^2 -квадрат, t -критерій Стьюдента та багатовимірний дисперсійний аналіз (MANOVA)	Японський персонал демонстрував схильність до захисту й ізоляції ЛПП, був менш схильний розширювати їхні можливості та сприймати їх так само, як і людей без ІП	Зручна вибірка Учасників набирають із певного географічного регіону

16.	James (2019)	США	Дослідити зв'язок між ставленням до ЛПП, поглядами на чинники ЛП та розумінням корисних втручань	97 працівників допоміжного персоналу та 92 студенти-бакалаври	Розвідувальне дослідження Шкала ставлення до життя в громаді, анкета розумової відсталості; Шкала грамотності для осіб з інтелектуальною недостатністю Багатовимірний аналіз коваріації (MANCOVA) та багатовимірний дисперсійний аналіз (MANOVA)	Допоміжний персонал продемонстрував більшу підтримку захисних підходів і менш схильний підтримувати біомедичні причини	Невеликий розмір вибірки Зручна вибірка Учасники були набрані з одного закладу догляду та навчального закладу Використання опитувальника з недостатньою кількістю досліджень, що оцінюють його психометричні властивості Обмежена можливість узагальнення
17.	Kahonde (2023)	Південна Африка	Дослідити погляди персоналу на сексуальність ЛПП	12 працівників	Напівструктуровані інтерв'ю Рефлексивний тематичний аналіз	Персонал вважає сексуальність ЛПП невід'ємним правом, але вважає їх нездатними до сексуального самовираження	Не надано детальної інформації про організаційну структуру та наявні політичні межі Брак аналізу на основі демографічної та недемографічної інформації учасників Невеликий розмір вибірки Обмежена можливість узагальнення
18.	Leclerc, Morin (2022)	Канада	Визначити аспекти, які впливають на позицію персоналу інтернатів щодо підтримки сексуальності ЛПП	12 працівників	Напівструктуровані інтерв'ю Тематичний аналіз	Було визначено чотири чинники, а саме: роль допоміжного персоналу, наявні політики, сексуальна орієнтація клієнтів, а також фасилітатори та бар'єри. Обмежена узагальненість	Обмежена можливість узагальнення

Attitudes of Support Staff Towards People with Intellectual Disabilities Under Their Care: A Systematic Review of Literature

19.	Meulen et al. (2018)	Нідерланди	Дослідити, як допоміжний персонал використовував засоби обмеження для ЛПП та обґрунтував їх застосування	15 працівників	Напівструктуровані інтерв'ю Індуктивне кодування	Більшість обмежень, які накладав на ЛПП допоміжний персонал, стосувалися фундаментальних елементів їхнього життя. На думку персоналу, обмеження необхідні для того, щоб структурувати життя клієнтів та забезпечити їхнє життя	Учасники, набрані в межах однієї організації Працівники самі визначали види обмежень, що вказує на можливість того, що певні види обмежень не були згадані через упередженість щодо соціальної бажаності
20.	Neuman (2020)	Ізраїль	Дослідити ставлення безпосередніх надавачів допомоги до романтичних стосунків ЛПП	40 безпосередніх працівників допоміжного персоналу	Напівструктуровані інтерв'ю Тематичний контент-аналіз	Працівники безпосереднього супроводу розглядали романтичні партнерські стосунки ЛПП насамперед як спосіб досягнення нормального способу життя, а не як базову потребу у формуванні значущих стосунків	Професійний досвід автора мав значний вплив на визначення тематики, що потенційно може вплинути на ставлення учасників Обмежена можливість узагальнення
21.	Neuman (2022)	Ізраїль	Дослідити ставлення та сприйняття надання підтримки дорослим з інтелектуальними порушеннями й вадами розвитку в їхніх романтичних стосунках та у вихованні дітей	30 батьків дорослих осіб з інтелектуальними вадами розвитку та 40 надавачів послуг	Напівструктуровані інтерв'ю Тематичний контент-аналіз	Батьки й надавачі послуг висловлювали застереження та надавали недостатню підтримку щодо сексуальності дорослих осіб з інтелектуальними порушеннями й вадами розвитку	Обмежена можливість узагальнення
22.	Nørtoft, Rubin (2024)	Гренландія	Дослідити ставлення до обговорення сексуальної поведінки в інтернатних закладах для ЛПП	16 підопічних, 29 керівників та працівників	Напівструктуровані інтерв'ю та спостереження Колаборативна фільтрація та тематичний аналіз	Деякі учасники почувалися досить комфортно, тоді як іншим було складно обговорювати сексуальну поведінку	Обмежена можливість узагальнення
23.	Oloidi et al. (2022)	Велика Британія	Дослідити вплив суспільства на ставлення, переконання та поведінку соціальних працівників щодо сексуальних стосунків ЛПП	18 соціальних працівників	Напівструктуровані інтерв'ю Тематичний аналіз	Серед тем, що з'явилися: соціальні та культурні детермінанти, розбіжності між політикою і практикою, занепокоєння, щодо вразливості клієнтів та потреба в безпеці	Обмежена можливість узагальнення

24.	Qian et al. (2015)	США	Дослідити індивідуальні та організаційні предиктори залучення ЛПП	78 ЛПП, 174 фахівці з безпосереднього супроводу та 21 супервізор	Спостереження, анкета для планування роботи з клієнтами та агенціями, опитувальник управлінської практики, компетентність фахівців із безпосереднього супроводу, плинність кадрів фахівців із безпосереднього супроводу та досвід супервізії Багаторівневе моделювання	ЛПП демонстрували вищий рівень соціальної активності, коли вони мали значно вищий рівень адапційних навичок та отримували підтримку від компетентного персоналу	Не всі змінні, пов'язані із залученістю, були досліджені Невеликий розмір вибірки Невербальна інформація, отримана від учасників з важкими розумовими порушеннями для кодування соціального залучення Учасники набрані з певного географічного регіону
25.	Pariseau-Legault et al. (2019)	Канада	Дослідити досвід працівників, які надають підтримку, щодо сексуального самовираження ЛПП	6 допоміжних працівників	Напівструктуровані інтерв'ю Аналіз дискурсу за Фуко та тематичний аналіз	Попри помітні позитивні зрушення у ставленні, сексуальність вважалася делікатною темою, яка, як правило, несе в собі певні ризики	Обмежена можливість узагальнення Брак демографічної та не-демографічної інформації Невеликий розмір вибірки
26.	Schaafsma et al. (2014)	Нідерланди	Дослідити надання сексуальної освіти оплачуваним доглядальним персоналом ЛПП	163 працівники	Опитування Самостійно розроблена анкета Двовимірні кореляції, множинний регресійний аналіз, <i>t</i> -критерій Стьюдента та крос-табуляція	Лише 39.0% надавачів послуг здійснювали статеве виховання, в основному у формі реагування	Опитування не надало конкретного визначення поняття "сексуальна освіта". Таким чином, відповіді учасників ґрунтувалися на їхньому власному розумінні сексуальної освіти, яке могло відрізнятися у різних людей. Упередженість відповідей
27.	Talman et al. (2018)	Швеція	Дослідити плани втручання для дорослих із глибокими інтелектуальними та множинними вадами (ГІМВ)	17 планів втручання, написаних працівниками, які надають допомогу дорослим з ГІМВ	Аналіз документів Процес досягнення консенсусу	Відсутність обговорення участі в планах втручання	Малий розмір вибірки Відсутність аналізу на основі соціально-демографічної та не-демографічної інформації учасників

Attitudes of Support Staff Towards People with Intellectual Disabilities Under Their Care: A Systematic Review of Literature

28.	Talman et al. (2019)	Швеція	Дослідити сприйняття персоналу щодо причетності дорослих з ГІМВ	10 менеджерів та 17 працівників	Феноменологія Феноменологічний аналіз	Прийняття участі вважалося невідрефлексованим та умовним феноменом	Отримані результати не узгоджувалися з метою дослідження
29.	Talman et al. (2019)	Швеція	Дослідити, як співробітники та менеджери концептуалізують причетність дорослих з ГІМВ	10 менеджерів та 17 працівників	Феноменологія Феноменологічний аналіз	Результати дослідження свідчать про відсутність консенсусу щодо концептуалізації причетності серед керівників та персоналу	Обмежена можливість узагальнення
30.	Tournier et al. (2023)	Нідерланди	Дослідити сприйняття психологів та допоміжного персоналу щодо щирого контакту з ЛІП	6 діад, що включають особу з ІП і складною поведінкою та її допоміжний персонал, а також 10 осіб допоміжного персоналу і психологів	Відеозаписи процес ретроспективного перегляду відео (Burford Review Procedure), середні показники частоти та тяжкості, а також тематичний аналіз	Допоміжний персонал створив безпечне середовище для своїх клієнтів з ІП, регулярно беручи участь у змістовних заходах з ними та реагуючи на їхні потреби, що дозволило клієнтам підтримувати зв'язок з ними	Обмежена можливість узагальнення Відбір випадків, що свідчать про справжні зв'язки, може ґрунтуватися на суб'єктивних судженнях і вважатися безпідставним Дослідження фіксувало лише ті випадки, коли соціальний працівник та ЛІП разом займалися рутинною діяльністю Обізнаність учасників з цією діяльністю могла вплинути на їхню поведінку
31.	Vaucher et al. (2020)	Швейцарія	З'ясувати перешкоди та чинники, що сприяють самовизначенню ЛІП	10 діад, що охоплюють особу з легкою й помірною формою ІП та її соціальних працівників	Фокус-групи Лонгitudний аналіз, крос-секційний порівняльний аналіз, практичний аналіз та індуктивний якісний контент-аналіз	Відносини, що характеризуються співпрацею, довірою та партнерством, сприяли самовизначенню підопічних	Присутність та участь персоналу в дослідженні могла вплинути на твердження учасників з ІП Обмежені можливості узагальнення Не враховано вік як релевантний чинник Невеликий розмір вибірки не дозволив провести порівняльний аналіз характеристик учасників

32.	Venema et al. (2015)	Нідерланди	Дослідити психологічні змінні, що лежать в основі поведінкових намірів фахівців з надання безпосередньої підтримки (ФНБП) щодо сприяння залученню ЛІП	927 ФНБП	Опитування Самостійно розроблена анкета Кореляційний і регресійний аналізи, багатовимірний дисперсійний аналіз (MANOVA) та аналіз медіації	Зусилля ФНБП, спрямовані на забезпечення інклюзії, ґрунтуються на світоглядних установках, компетентному мисленні, чіткій професійній ідентичності, оцінці їхніх підходів та результатів роботи, а також на суспільних стандартах	Крос-секційне дослідження Змінні предиктора та результату, класифіковані на основі достовірності
33.	Venema et al. (2016)	Нідерланди	Дослідити психологічні детермінанти, що лежать в основі поведінкових намірів ФНБП щодо інтеграції ЛІП	28 ФНБП, 25 членів родини та 25 сусідів	Напівструктуровані інтерв'ю Якісний аналіз даних за допомогою Atlas.ti, коефіцієнта Каппа Коена та критерію χ^2 -квадрат	Серед ФНБП половина була налаштована позитивно, а інша половина – негативно або нейтрально. Вони очікували нейтрального ставлення від сусідів та були невпевнені щодо позиції членів родини стосовно інтеграції	Упередження відбору Зручна вибірка Обмежені можливості узагальнення
34.	Venema et al. (2017)	Нідерланди	Вивчити перешкоди на шляху соціальної інтеграції ЛІП	28 ФНБП, 25 членів родини та 25 сусідів	Напівструктуровані інтерв'ю Якісний аналіз даних за допомогою Atlas.ti та коефіцієнта Каппа Коена	ФНБП надавали пріоритет безпеці, а не виявленню можливостей для соціальної інтеграції	Учасники, залучені з однієї організації Учасники, підібрані з певного географічного регіону Упередженість відбору через квотування та стратифіковану вибірку
35.	Venema et al. (2018)	Нідерланди	З'ясувати, як волонтери сприяли інтеграції ЛІП	86 працівників та 238 волонтерів (дослідження 1) 235 допоміжних працівників (дослідження 2)	Попереднє анкетування та опитування Самостійно розроблений опитувальник Система класифікації (Venema et al., 2016a) та критерій χ^2 -квадрат	Волонтери зробили значний внесок у соціальну інтеграцію ЛІП. Однак допоміжний персонал дотримувався думки, що волонтерам треба утримуватися від фізичної інтеграції ЛІП з міркувань безпеки	Упередження відбору

Attitudes of Support Staff Towards People with Intellectual Disabilities Under Their Care: A Systematic Review of Literature

36.	Wickström et al. (2020)	Швеція	З'ясувати позицію персоналу щодо сексуального та репродуктивного здоров'я і прав (СРЗ) ЛПП	20 фахівців	Фокус-групи Контент-аналіз	Учасники позитивно ставляться до сексуального самовираження ЛПП, однак мають певні занепокоєння щодо приватності, контрацепції та репродуктивного здоров'я	Учасників відбирали з певного географічного регіону
37.	Wilkinson et al. (2015)	Велика Британія	Дослідити погляди ЛПП та їхнього персоналу на розвиток сексуальної ідентичності ЛПП	4 ЛПП та 4 доглядальники	Напівструктуровані інтерв'ю Інтерпретаційний феноменологічний аналіз	Існувала стигма, пов'язана із сексуальною ідентичністю ЛПП, через що допоміжний персонал висловлював сумніви щодо визначення ідентичності	Використання методу ІФА викликало труднощі в балансуванні між вимогами до відкритих запитань та необхідністю допомогти ЛПП зрозуміти запитання та відповіді на них Цілеспрямована вибірка
38.	Winarni et al. (2018)	Індонезія	Дослідити ставлення до сексуальності ЛПП	30 учасників, серед яких допоміжний персонал, батьки, релігійні лідери та люди з громади	Опитування Опитувальник "Ставлення до сексуальності" (особи з інтелектуальною недостатністю) <i>t</i> -критерій Стьюдента	Ставлення до сексуальності людей з інтелектуальною неповносправністю серед учасників було негативним	Цілеспрямована вибірка Учасники були відібрані в межах одного реабілітаційного центру

Attitudes towards integration and participation of PWID. Participation amongst support staff was found to be an un-reflected phenomenon contingent on several fundamental conditions which must be met by PWID to achieve it (Talman et al., 2019). Thus, support staff had divergent understandings of participation which made it difficult for them to facilitate engagement of PWID in daily life and impeded their level of integration (Talman et al., 2019). Support workers were aware that restricted community integration of PWID often stemmed from negative attitudes which contributed to social isolation (Golding & Rose, 2014). More often than not, direct support professionals shared the reservations about enabling community participation of PWID because they were skeptical regarding its benefits, especially due to safety concerns (Venema et al., 2017). In addition, support staff devised intervention plans for adults with PI(M)D which lacked adequate emphasis on expanding their social networks, increasing engagement in leisure activities and enabling meaningful participation (Talman et al., 2018). When other relevant stakeholders such as volunteers assisted PWID to physically engage in activities, most support workers were of the opinion that community-based activities were not suitable for PWID to partake in and volunteers should not facilitate such integration (Venema et al., 2018). Work settings and contextual differences were also found to be related to attitudes. A study by Horner-Johnson et al. (2015) revealed that Japanese support staff, contrary to their counterparts in the US, barred PWID from community participation, were less supportive of their inclusion in the society, did not empower them to make independent decisions and preferred a sheltered life for them. In contrast, employees working in state facilities in the US deemed PWID similar to the general population, endorsed their empowerment and repudiated the notion of their social exclusion (James, 2019). A study by Venema et al. (2015) revealed that direct support professionals working in reversed non-segregated neighborhoods and residential facilities were less determined to foster inclusion compared to their counterparts in ordinary non-segregated neighborhoods. Poor practices of community participation in reversed integration settings stemmed from direct

Ставлення до інтеграції та причетності ЛПП. Було виявлено, що причетність серед допоміжного персоналу є невідрефлексованим явищем, що залежить від кількох фундаментальних умов, які повинні бути виконані ЛПП, щоб досягти її (Talman et al., 2019). Таким чином, допоміжний персонал мав різне розуміння причетності, що ускладнювало його здатність сприяти залученню ЛПП у повсякденне життя та знижувало рівень його інтеграції (Talman et al., 2019). Допоміжні працівники усвідомлювали, що обмежена інтеграція ЛПП у громаду часто пов'язана з негативним ставленням, що сприяє їхній соціальній ізоляції (Golding, Rose, 2014). Найчастіше фахівці, які надають безпосередню підтримку, висловлювали застереження щодо залучення ЛПП до участі в житті громади, оскільки вони скептично ставилися до його переваг, особливо з огляду на питання безпеки (Venema et al., 2017). Крім того, допоміжний персонал розробив плани втручання до дорослих з ГІМВ, яким не вистачало належного акценту на розширенні їхніх соціальних мереж, збільшенні участі в дозвіллі та створенні умов для повноцінної участі в житті суспільства (Talman et al., 2018). Коли інші зацікавлені сторони, такі як волонтери, допомагали ЛПП фізично брати участь у заходах, більшість допоміжних працівників вважали, що заходи на рівні громади не підходять для участі ЛПП, що волонтери не повинні сприяти такій інтеграції (Venema et al., 2018). Умови роботи та контекстуальні відмінності також виявилися пов'язаними зі ставленням. Дослідження Horner-Johnson et al. (2015) показало, що японський допоміжний персонал, на відміну від своїх колег у США, забороняв ЛПП брати участь у житті громади, менше підтримував їхню інтеграцію в суспільство, не давав їм можливості приймати самостійні рішення та вважав захищене життя за краще для них. На противагу цьому, працівники державних установ у США вважають ЛПП подібними до загального населення, схвалюють розширення їхніх прав та можливостей, а також відкидають ідею їхньої соціальної ізоляції (James, 2019). Дослідження, проведене Venema та ін. (2015), показало, що фахівці з надання прямої підтримки, які працюють у реверсивних несегрегованих районах та інтернатних закладах, були менш рішуче налаштовані на сприяння інклюзії, ніж їхні колеги, які працюють у звичайних несегрегованих районах. Погані практики участі громади в умовах зворотної інтеграції були зумовлені нереалістично негативним сприйняттям ЛПП з боку фахівців, які

Attitudes of Support Staff Towards People with Intellectual Disabilities Under Their Care: A Systematic Review of Literature

support professionals' unrealistically negative perception about acceptance of PWID in the neighborhood (Venema et al., 2016). In contrast, better practices in care facilities were rooted in coherent and consistent affirmative discourse which enabled support staff to attune to the needs of PWID in a perceptive manner, establish equality in relationships and ensure their active engagement in meaningful activities (Bigby et al., 2015; Tournier et al., 2023). Some support staff did their utmost to be in accord with the views of self-determination expressed by PWID which drove both parties to make continuous adjustments facilitative of respectful partnerships (Cudré-Mauroux et al., 2020). Concomitantly, staff characteristics and expertise played a pivotal role in fostering equality in relationships and facilitating mutual understanding with PWID to strike a balance between enhanced participation and adequate protection (Hermsen et al., 2024). PWID demonstrated higher levels of social engagement when they had notably greater levels of adaptive skills and received support from competent staff (Qian et al., 2015). It is noteworthy that inclusive staff practices were intricately tied to equitable culture of the care facilities where support staff worked harmoniously with PWID to minimize barriers to integration and foster participation (Bigby & Beadle-Brown, 2016).

Attitudes towards autonomous decision-making of PWID. Some staff members supported PWID's right to decision-making, whereas others reported a tendency to impose their demands and schedules on the residents with ID and act on their behalf because they operated under the premise that they knew what was best for the residents and that their residents' choices were too abstract (Bigby et al., 2019). When opportunities in fleeting transactions arose, some support staff were supportive while others prioritized their personal preferences that seldom coincided with those of adults with PI(M)D leaving them devoid of agency (Bigby & Wiesel, 2015). A study by Antaki & Webb (2019) revealed that support workers used their deontic and epistemic authority to override the wishes of PWID and trump their preferences because they believed their greater cognitive capacity positioned them as authorities to guide life courses of their clients. Support staff's relationships with PWID characterized by trust and equality fostered

надають пряму підтримку, щодо сприйняття ЛІП у громаді (Venema et al., 2016). На противагу цьому, кращі практики в інтернатних закладах ґрунтувалися на узгодженому та послідовному позитивному дискурсі, що дозволило допоміжному персоналу чутливо реагувати на потреби ЛІП, встановлювати рівність у взаємовідносинах та забезпечувати їх активне залучення до змістовних видів діяльності (Bigby et al., 2015; Tournier et al., 2023). Деякі допоміжні працівники робили все можливе, щоб відповідати поглядам на самовизначення, висловленим ЛІП, що змушувало обидві сторони постійно вносити корективи, які сприяли налагодженню партнерських стосунків на засадах взаємоповаги (Cudré-Mauroux et al., 2020). Водночас характеристики й досвід персоналу відігравали вирішальну роль у забезпеченні рівності у відносинах та сприянні взаєморозумінню з ЛІП для досягнення балансу між розширеною причетністю й адекватним захистом (Hermsen et al., 2024). ЛІП демонстрували вищий рівень соціальної активності, коли вони мали значно вищий рівень адаптаційних навичок та отримували підтримку від компетентного персоналу (Qian et al., 2015). Варто зазначити, що інклюзивні практики персоналу були нерозривно пов'язані з культурою справедливості в закладах, де допоміжний персонал гармонійно співпрацював з ЛІП, мінімізуючи бар'єри для інтеграції та сприяючи їхній причетності до життя суспільства (Bigby, Beadle-Brown, 2016).

Ставлення до самостійного прийняття рішень ЛІП. Деякі співробітники підтримали право ЛІП на прийняття рішень, тоді як інші повідомили про тенденцію нав'язувати свої вимоги й розклад мешканцям із посвідченнями та діяти від їхнього імені. Працівники виходили з того, що вони знають, що краще для підопічних, і що вибір самих підопічних є надто абстрактним (Bigby et al., 2019). Коли з'являлися можливості для швидкоплинних угод, деякі доглядальники підтримували їх, тоді як інші надавали перевагу своїм особистим уподобанням, які рідко збігалися з уподобаннями дорослих із ГІМВ, що позбавляло їх свободи дій (Bigby, Wiesel, 2015). Дослідження Antaki, Webb (2019) показало, що допоміжний персонал використовував свій деонтичний та епістемічний авторитет, щоб перевизначити бажання ЛІП і перевершити їхні вподобання. Вони вважали, що їхні вищі когнітивні здібності позиціонують їх як авторитетів, які можуть спрямовувати життєві шляхи їхніх клієнтів. Відносини персоналу з ЛІП, що характеризу-

self-determination, however their proneness to impose their will on PWID stemming from their unwillingness to relinquish control over the lives of the residents and operations of the residential facilities hampered self-determination (Vaucher et al., 2020).

Attitudes towards sexual needs and sexual expression of PWID. Some support staff were supportive of sexual needs of PWID while others perceived them as asexual or child-like and failed to address their concerns pertaining to sexual expression (Nørtoft and Rubin, 2024; Wilkinson et al., 2015). Some staff considered intimate relationships and sexuality of PWID a taboo topic, thus they expressed anxiety or embarrassment when addressing concerns pertaining to it (Deffew et al., 2022; Oloidi et al., 2022). In addition, support staff reported unfavorable attitudes towards aspects of sexuality of PWID, such as capacity for appropriate sexual contact, opportunities for pregnancy and child-rearing, and desire to retain non-reproductive sexual behavior (Winarni et al., 2018). Moreover, some support staff viewed romantic relationships of PWID as a means of achieving a normal lifestyle rather than a basic need to cultivate meaningful relationships (Neuman, 2020). Other service providers acknowledged sex as a basic need of PWID; however, they expressed skepticism regarding what should be permissible or impermissible and held unequivocally negative attitudes towards child-bearing and parenthood (Neuman, 2022). Some support staff acknowledged sexual needs of PWID, however their support was often hampered by the belief that some clients were incapable of appropriate sexual behavior which led to limiting their sexual contact (Bates et al., 2020). Some support staff displayed positive attitudes which led to support for sexual expression of PWID, whereas others demonstrated negative attitudes which resulted in infantilization, constant surveillance through close monitoring and prohibition of sexual contact of PWID (Kahonde, 2023). Some support staff approved of sexual expression of PWID but had reservations in addressing concerns pertaining to privacy, use of contraception, pregnancies, and parenthood (Pariseau-Legault et al., 2019; Wickström et al., 2020). Support staff acknowledged their support role; however, some lacked knowledge related to sexuality and did

валися довірою та рівністю, сприяли самовизначенню, однак їхня схильність нав'язувати свою волю ЛПП, що впливала з небажання відмовитися від контролю над життям підопічних і функціонуванням інтернатних закладів, перешкоджала самовизначенню (Vaucher et al., 2020).

Ставлення до сексуальних потреб та сексуального самовираження ЛПП. Деякі допоміжні працівники підтримували сексуальні потреби ЛПП, тоді як інші сприймали їх як асексуальних або як дітей та не реагували на їхні проблеми, пов'язані із сексуальним самовираженням (Nørtoft, Rubin, 2024; Wilkinson et al., 2015). Деякі працівники вважали інтимні стосунки та сексуальність ЛПП табуованою темою, тому висловлювали занепокоєння або збентеження при вирішенні проблем, що стосувалися цього (Deffew et al., 2022; Oloidi et al., 2022). Крім того, допоміжний персонал повідомляв про несприятливе ставлення до таких аспектів сексуальності ЛПП, як здатність до належних сексуальних контактів, можливість вагітності та виховання дітей, а також прагнення зберегти нерепродуктивну сексуальну поведінку (Winarni et al., 2018). Більше того, деякі працівники розглядали романтичні стосунки ЛПП як засіб досягнення нормального способу життя, а не як базову потребу у формуванні значущих стосунків (Neuman, 2020). Інші надавачі послуг визнавали секс базовою потребою ЛПП, але висловлювали скептицизм щодо того, що має бути дозволеним, а що ні, та однозначно негативно ставилися до дітонародження й батьківства (Neuman, 2022). Деякі працівники визнавали сексуальні потреби ЛПП, однак їхня підтримка часто ускладнювалася переконанням, що деякі клієнти не здатні до адекватної сексуальної поведінки, що спричиняло обмеження їхніх сексуальних контактів (Bates et al., 2020). Деякі допоміжні працівники демонстрували позитивне ставлення, що призводило до підтримки сексуального самовираження ЛПП, тоді як інші демонстрували негативне ставлення, що призводило до інфантилізації, постійного нагляду через ретельний моніторинг та заборону сексуальних контактів ЛПП (Kahonde, 2023). Деякі допоміжні працівники схвалювали сексуальне самовираження ЛПП, але мали застереження щодо розв'язання проблем, пов'язаних із приватним життям, використанням контрацепції, вагітністю та батьківством (Pariseau-Legault et al., 2019; Wickström et al., 2020). Допоміжний персонал визнавав свою роль у підтримці, проте деяким із них бракувало знань про сек-

Attitudes of Support Staff Towards People with Intellectual Disabilities Under Their Care: A Systematic Review of Literature

not feel at ease to address sexual needs of PWID (Leclerc & Morin, 2022). Be it as it may, majority of the support staff in the study by Schaafsma et al. (2014) reported that injunctive social norm was the major barrier due to which most of them did not provide sex education to PWID. A study by Colarossi et al. (2023) showed that support staff held moderately supportive attitudes but provided sex education in a reactive manner.

Attitudes towards restrictive measures and restraint interventions for PWID. Staff members often resorted to restrictive practices with PWID by frequently imposing social restrictions and limits on freedom of movement, and reported various reasonable grounds from their perspective when justifying the use of such measures (Dorenberg et al., 2018). Some support staff maintained that restraints on fundamental aspects of daily routine of PWID, including physical activities, dietary intakes and interpersonal interactions were mandatory because they added structure to their clients' lives, reduced risk of aggressive behavior and enabled them to navigate obscurities (Meulen et al., 2018). Some support staff deemed restrictive interventions as involuntary and severe, however they had a notion that the very same interventions were not perceived involuntary or severe by PWID (Embregts et al., 2019). Moreover, some support staff felt that the use of psychoactive and psychotropic medication was acceptable while others acknowledged their potential distress and side-effects; however, most of them refused their withdrawal by justifying their use as a security measure (Deb et al., 2023).

Discussion

The aim of the current review was to critically appraise existing scholarly works on attitudes of support staff towards PWID under their care. To address the overarching purpose of examining all possible attitudes displayed, the overview also included a perusal of literature on attitude related concepts (e.g., perspectives). In-depth analyses of academic research produced four pertinent themes: 1) attitudes towards integration and participation of PWID, 2) attitudes towards autonomous decision-making of PWID, 3) attitudes towards sexual needs and sexual expression of PWID, and 4) attitudes towards restrictive measures and restraint interventions

суальність, і вони не відчували себе комфортно, коли йшлося про задоволення сексуальних потреб ЛПП (Leclerc, Morin, 2022). Як відомо, більшість опитаних у дослідженні Schaafsma et al. (2014) повідомили, що основним бар'єром, через який вони не надають ЛПП сексуальну освіту, є соціальні норми, що забороняють це робити. Дослідження Colarossi et al. (2023) показало, що допоміжний персонал мав помірко-вано прихильне ставлення, але надавав сексуальну освіту реактивним способом.

Ставлення до обмежувальних заходів та стримувальних втручань до ЛПП. Персонал часто вдавався до обмежувальних практик щодо ЛПП, часто встановлюючи соціальні обмеження й обмеження свободи пересування, та повідомляв про різні, обґрунтовані, з їхньої точки зору, підстави для виправдання застосування таких заходів (Dorenberg et al., 2018). Деякі працівники стверджували, що обмеження основних аспектів повсякденного життя ЛПП, включаючи фізичну активність, харчування й міжособистісну взаємодію, є обов'язковими, оскільки вони додають структурованості життю їхніх клієнтів, знижують ризик агресивної поведінки та дають їм змогу орієнтуватися в незрозумілих ситуаціях (Meulen et al., 2018). Деякі працівники вважали обмежувальні втручання примусовими та суворими, однак мали думку про те, що ті самі втручання ЛПП не сприймають як примусові чи суворі (Embregts et al., 2019). Більше того, деякі працівники вважали, що вживання психоактивних і психотропних препаратів є прийнятним, тоді як інші визнавали їх потенційний дистрес та побічні ефекти; однак більшість із них відмовлялися від їх відміни, виправдовуючи використання цих засобів як захід безпеки (Deb et al., 2023).

Дискусія

Метою цього огляду було критично оцінити наявні наукові роботи, присвячені ставленню допоміжних працівників до ЛПП, якими вони опікуються. Для досягнення основної мети – вивчення всіх можливих проявів ставлення – огляд також включав аналіз літератури, присвяченої концепціям, пов'язаним зі ставленням (наприклад, перспективам). Поглиблений аналіз наукових досліджень дозволив виокремити чотири відповідні теми: 1) ставлення до інтеграції та участі ЛПП; 2) ставлення до самостійного прийняття рішень ЛПП; 3) ставлення до сексуальних потреб та сексуального самовираження ЛПП; 4) ставлення до обмежувальних заходів та стримувальних втручань до ЛПП.

for PWID.

Much of the attitudinal literature brought skepticism amongst support staff concerning integration and meaningful participation to the fore. For instance, support staff reported being caught in a vicious circle on numerous occasions in which creating opportunities for participation increased risks, which in turn evoked the need for protection of PWID that made certain social and physical environments inaccessible for them (Venema et al., 2017). Therefore, some support staff preferred setting limits or boundaries to participation and did not allow PWID to be in complete control of all facets of their lives (Horner-Johnson et al., 2015). These limits were more often than not reflected in intervention plans devised by support staff for PWID which solely focused on engaging clients in simple activities rather than broadening their social networks and integrating them in the community (Talman et al., 2018). These findings coincide with the results of a study conducted by Carlsson and Adolfsson (2023) which revealed that PWID often experienced social deprivation, infantilization and denial of adequate human interaction which left them isolated. Nevertheless, in the scope of some studies, supportive and encouraging attitudes regarding certain core aspects of community participation of PWID were also given prominence to. For example, a stable and constant set of practices and constructive dialogue amongst support staff contributed to developing positive regard for PWID and enabled their community participation (Bigby et al., 2015; Tournier et al., 2023). These findings appear to be consistent with the research conducted by Fylkesnes (2021) which indicated that care facilities which fostered constructive dialogue and positive practices created a supportive ecosystem that not only ensured engagement but also generated a feeling of worth amongst PWID.

Furthermore, literature in the current review indicated that granting autonomy to PWID to make important decisions was deemed a real conundrum by support staff. More precisely, support staff shared a strong conviction that their cognitive functioning was better than that of PWID which put them in a better position to exercise judgement and make decisions on their clients' behalf (Antaki & Webb, 2019). These findings are in accord with the results of a study

Значна частина літератури, присвяченої питанням ставлення, передусім висвітлює скептицизм серед персоналу щодо інтеграції та значущої причетності. Наприклад, персонал неодноразово повідомляв, що потрапляв у замкнене коло, коли створення можливостей для причетності збільшувало ризики, що призводило до необхідності захисту ЛПП від соціального та фізичного оточення. Тому деякі працівники надавали перевагу встановленню обмежень або меж залучення до участі та не дозволяли ЛПП повністю контролювати всі аспекти свого життя (Horner-Johnson et al., 2015). Ці обмеження найчастіше відображались в планах втручання, розроблених персоналом для ЛПП, які зосереджувалися виключно на залученні клієнтів до простих видів діяльності, а не на розширенні їхніх соціальних мереж та інтеграції в громаду (Talman et al., 2018). Ці висновки збігаються з результатами дослідження, проведеного Carlsson, Adolfsson (2023), яке показало, що ЛПП часто відчувають соціальну депривацію, інфантилізацію та відмову в адекватній людській взаємодії, що призводить до їхньої ізоляції. Утім, у межах деяких досліджень також було виявлено підтримку та заохочення щодо певних ключових аспектів участі ЛПП у житті громади. Наприклад, стабільний і постійний набір практик і конструктивний діалог між персоналом сприяли формуванню позитивного ставлення до ЛПП та уможливлювали їхню участь у житті громади (Bigby et al., 2015; Tournier et al., 2023). Ці висновки узгоджуються з дослідженням, проведеним Fylkesnes (2021), яке показало, що інтернатні заклади, які сприяють конструктивному діалогу та позитивним практикам, створюють сприятливу екосистему, яка не лише забезпечує залучення, але й формує у ЛПП почуття власної цінності.

Крім того, літературні джерела, проаналізовані в цьому огляді, вказують на те, що надання ЛВІН автономії у прийнятті важливих рішень обслуговуючий персонал розглядав як справжню головоломку. Точніше кажучи, допоміжні працівники поділяли тверде переконання, що їхні когнітивні функції є кращими, ніж у ЛПП, що ставить їх у кращу позицію для здійснення суджень та прийняття рішень від імені своїх клієнтів (Antaki, Webb, 2019). Ці висновки узгоджуються з результатами дослідження Cugger et al. (2018), яке показало, що ЛПП відчували, що допоміжний персонал часто нехтує їхніми думками та неохоче розвиває в них незалежне мислення.

Крім того, включені дослідження показа-

Attitudes of Support Staff Towards People with Intellectual Disabilities Under Their Care: A Systematic Review of Literature

by Curryer et al. (2018) which showed that PWID experienced that support staff often dismissed their opinions and were reluctant to develop independent thinking in them.

In addition, the included studies indicated that support staff were often faced with a dilemma when dealing with issues pertaining to sexual expression of PWID. Some support staff considered sexual well-being of PWID a basic human need, while others prohibited their sexual expression (Kahonde, 2023). Some support staff made attempts to lay a moderate course with which they regulated PWID's sexual behaviors and allowed them to experience only those facets of sexuality which they believed did not put them at risk (Neuman, 2022). Control got rigid when support staff deliberated over the use of contraception, and notions of reproduction and childrearing (Wickström et al., 2020). Thus, support staff often thwarted attempts of PWID to engage in sexual relationships and labeled them as asexual (e.g., Wilkinson et al., 2014). Sexuality of PWID continued to exist as a sensitive topic amongst support staff which they preferred not to address or be open about (Deffew et al., 2022). Hence, it could be reasonably presumed that attitudes of support staff towards sexual needs and sexual expression of PWID were both positively and negatively valanced. This coincides with the findings of a systematic review which implied that support staff regulated sexual expression of PWID with forethought such that they made some sexual activities permissible while others impermissible for them (de Wit et al., 2022).

Lastly, the current review revealed that support staff were clear and unequivocal when it came to the use of restraint and restrictive measures for PWID. Support staff reported that they used various forms of restrictive measures in the care of PWID and insisted that they used those restraints to regulate behaviors of PWID that may harm them or others (Dorenberg et al., 2018). Support staff often justified the use of restraints by stressing that they structured the lives of PWID (Meulen et al., 2018). These findings align with those of the review conducted by Fitton and Jones (2020) which showed that support staff put restrictive and restraint practices in place not just to reduce risk but also for their pedagogical and therapeutic effectiveness.

ли, що допоміжний персонал часто стикався з дилемою при вирішенні питань, пов'язаних із сексуальним вираженням ЛІП. Деякі працівники вважали сексуальне благополуччя ЛІП базовою людською потребою, тоді як інші забороняли їм сексуальне самовираження (Kahonde, 2023). Деякі працівники намагалися дотримуватися поміркованого курсу, регулюючи сексуальну поведінку ЛІП та дозволяли їм відчувати лише ті аспекти сексуальності, які, на їхню думку, не наражали їх на ризик (Neuman, 2022). Контроль ставав жорсткішим, коли допоміжний персонал обговорював питання використання контрацепції, а також уявлення про продовження роду та виховання дітей (Wickström et al., 2020). Так, персонал часто перешкоджав спробам ЛІП вступити в статеві стосунки та називав їх асексуальними (наприклад, Wilkinson et al., 2015). Сексуальність ЛІП продовжувала залишатися делікатною темою серед допоміжного персоналу, яку вони вважали за краще не порушувати або не говорити про неї відкрито (Deffew et al., 2022). Отже, можна обґрунтовано припустити, що ставлення персоналу до сексуальних потреб та сексуального самовираження ЛІП було як позитивно, так і негативно збалансованим. Це збігається з висновками систематичного огляду, який показав, що персонал навмисно регулює сексуальне вираження ЛІП, роблячи деякі види сексуальної активності дозволеними, а інші – недозволеними для них (de Wit et al., 2022).

Нарешті, цей огляд показав, що допоміжний персонал був зрозумілим та недвозначним, коли мова йшла про застосування обмежувальних заходів та стримувальних втручань до ЛІП. Допоміжний персонал повідомив, що застосовував різні форми обмежувальних заходів у догляді за ЛІП та наполягав на тому, що використовував їх для регулювання поведінки останніх, яка може завдати шкоди як самим ЛІП, так і оточенню (Dorenberg et al., 2018). Допоміжний персонал часто виправдовував застосування спецзасобів, підкреслюючи, що структурує життя ЛІП (Meulen et al., 2018). Ці висновки збігаються з результатами огляду, проведеного Fitton, Jones (2020), який показав, що допоміжний персонал застосовує обмежувальні та стримувальні практики не лише для зменшення ризику, але й для педагогічної та терапевтичної ефективності.

Дослідження, про які йдеться в цьому огляді, проведено переважно в західних країнах, а допоміжний персонал працював у широкому спектрі закладів догляду. У більшості дослі-

The studies discussed in this review were predominantly carried out in Western countries and the support staff worked in a wide array of care settings. Most of the studies did not specify or distinguish between different levels of ID. The quantitative studies identified used standardized instruments, adapted existing measures and/or used self-developed measures to quantify the data. The standardized instruments had good internal consistency, and the researchers provided pertinent details regarding the psychometric properties of the instruments they adapted. However, the information pertaining to the psychometric properties of newly developed questionnaires was limited due to which their potential for standardization remained obscure. Some quantitative studies used a combination of descriptive and inferential statistics for data analysis, whereas others solely employed descriptive statistics. Most of the studies had limitations regarding the sampling strategy as they recruited participants from within one care organization, self-selected the sample and/or didn't specify the inclusion/exclusion criteria. Some of the studies did not identify or control extraneous variables. Thus, findings of this review must be interpreted with caution and no direct causal inferences must be made to explain the attitudes of support staff towards PWID. Nevertheless, the findings from the reviewed literature demonstrated consistency and aligned with the results of previous similar reviews.

Clinical implications. Taking into consideration the significant role enacted by support staff in the delivery of high-quality care and support to PWID, implementation of competency-based training programs is deemed crucial. Such programs could equip support staff with necessary qualities of care which could enable them to foster community participation and independent decision-making of PWID. Moreover, development of client-entered care curriculum for support staff focusing on the presence and impact of attitudes seems much needed as it could aid them to reduce restraint interventions, promote clients' sexual health etc. Content pertaining to support staff's attitudes in staff training programs is still inadequate in the field of ID. For instance, one of the few initiatives that were found in the field was "Care for Participation+" (CFP+) for which the attitudinal

джен не визначали або не розрізняли рівні розладів. У кількісних дослідженнях використовували стандартизовані інструменти, адаптовані наявні методики та/або самостійно розроблені методики для кількісної оцінки даних. Стандартизовані інструменти мали добру внутрішню узгодженість, а дослідники надавали відповідну інформацію щодо психометричних властивостей адаптованих ними інструментів. Однак інформація про психометричні властивості новостворених опитувальників була обмеженою, через що їхній потенціал для стандартизації залишався недостатньо вивченим. У деяких кількісних дослідженнях для аналізу даних використовували поєднання описової та інференційної статистики, тоді як в інших застосовували лише описову статистику. Більшість досліджень мали обмеження щодо стратегії формування вибірки, оскільки вони набирали учасників у межах однієї організації, самостійно відбирали вибірку та/або не визначали критерії включення/виключення. Деякі з досліджень не визначали та не контролювали сторонні змінні. Таким чином, результати цього огляду необхідно інтерпретувати з обережністю і не робити прямих причинно-наслідкових висновків для пояснення ставлення допоміжного персоналу до ЛПП. Утім, висновки з проаналізованої літератури продемонстрували узгодженість та збігаються з результатами попередніх подібних оглядів.

Клінічний аспект. Беручи до уваги значну роль, яку відіграє допоміжний персонал у наданні якісного догляду та підтримки ЛПП, впровадження програм навчання на основі компетентнісного підходу є вкрай важливим. Такі програми могли б озброїти допоміжний персонал необхідними якостями, необхідними для догляду, які б дозволили сприяти залученню ЛПП до участі в житті громади та самостійному прийняттю рішень. Крім того, вкрай необхідною є розробка навчальної програми з догляду, орієнтованого на клієнта, для допоміжних працівників, яка б фокусувала на наявності та впливі їхнього ставлення, оскільки це могло б допомогти їм зменшити кількість обмежувальних втручань, сприяти сексуальному здоров'ю клієнтів і т. ін. Зміст програм підготовки, що стосуються ставлення допоміжного персоналу, все ще є недостатнім у сфері ідентифікації. Наприклад, однією з небагатьох ініціатив, які були виявлені в цій сфері, була "Турбота про причетність+" (ТПП+), для якої зміни у ставленні не були статистично значущими, а ефекти виявилися меншими, ніж очікувано (Hanzen et al. 2021). Таким чи-

Attitudes of Support Staff Towards People with Intellectual Disabilities Under Their Care: A Systematic Review of Literature

changes were not statistically significant and the effects were fewer than expected (Hanzen et al. 2021). Therefore, the initial steps could involve raising awareness regarding the importance of attitudes of support staff in the context of care services provided to PWID. Taking into account the ubiquitous power disparity in the relations between support staff and their clients with ID, it's crucial for support staff to willingly relinquish control, for instance, by facilitating participative decision-making (Douglas & Bigby, 2018). This may diminish the risk of micromanagement, overprotection, the use of restraint measures and overinvolvement in decisions of PWID. In this respect, out of an array of potential interventions, implementation of positive behavior support training program, for example, might be useful because it may facilitate effective staff-client interactions and the exchange of experiences between them with the purpose of improving the quality of service.

Research Limitations. Most of the studies were carried out predominantly in Western countries where environment of care facilities and clinical practices of support staff may differ from those in other geographical regions. Therefore, the recommendations may not be generic. The single Asian study encompassed in this review may not be representative of attitudes of support staff towards PWID in entire Asia, emphasizing the need for further research in the continent. The attitudes towards PWID may be ascribed to work environments, such as group homes, where there could be various policies and regulations in place, though these facets were not investigated in detail. Lastly, this review focused on support staff as key participants. To get a more consolidated view, future reviews should focus on the detailed reports of clients and relatives about their attitudes.

Conclusions

Organizational culture and policies which have a profound impact on shaping staff attitudes have not been researched extensively. Culture of group homes helps support staff create positive dialogue with PWID and establish relationships based on equality. Thus, understanding the organizational context in which support staff operate could provide valuable insights into improving workplace practice. Moreover, ID is characterized

ном, початкові кроки можуть включати підвищення обізнаності щодо важливості ставлення допоміжного персоналу в контексті надання послуг із догляду за ЛІП. Беручи до уваги загальну нерівність влади у відносинах між допоміжним персоналом та клієнтами з ІП, вкрай важливо, щоб допоміжний персонал добровільно відмовився від контролю, наприклад, шляхом сприяння спільному прийняттю рішень (Douglas, Bigby, 2018). Це може зменшити ризик мікроменеджменту, надмірної опіки, застосування обмежувальних заходів та надмірного залучення до прийняття рішень за ЛІП. У цьому відношенні, з-поміж низки потенційних втручань, наприклад, впровадження тренінгової програми з підтримки позитивної поведінки може бути корисним, оскільки може сприяти ефективній взаємодії персоналу та клієнтів і обміну досвідом між ними з метою покращення якості послуг.

Обмеження дослідження. Більшість досліджень проведено переважно в західних країнах, де умови в медичних закладах та клінічна практика допоміжного персоналу можуть відрізнятися від умов в інших географічних регіонах. Тому рекомендації можуть не бути загальними. Єдине азійське дослідження, включене до цього огляду, не може бути репрезентативним щодо ставлення допоміжного персоналу до ЛІП у всій Азії, що підкреслює необхідність проведення подальших досліджень на континенті. Ставлення до ЛІП може бути пов'язане з робочим середовищем, наприклад, інтернатами, де можуть існувати різні політики та правила, хоча ці аспекти не були детально досліджені. Нарешті, основну увагу в цьому огляді приділено допоміжному персоналу як ключовому учаснику. Для отримання більш консolidованої картини в майбутніх дослідженнях необхідно зосередитися на детальних звітах клієнтів та родичів про їхнє ставлення.

Висновки

Організаційна культура та політика, які мають значний вплив на формування ставлення персоналу, не були широко досліджені. Культура групових будинків/ інтернатних закладів дозволяє допоміжному персоналу налагоджувати позитивний діалог з ЛІП та будувати стосунки на засадах рівності. Таким чином, розуміння організаційного контексту, в якому здійснює свою діяльність допоміжний персонал, може надати цінну інформацію для покращення практики роботи на робочому місці. Крім того, ІП характеризуються порушеннями загальних розумових здібностей від легких до

by impairments in general mental abilities ranging from mild to profound, yet much of the existing literature tends to study ID without acknowledging the classifications of severity. Individuals with mild ID may face different challenges and require different interventions compared to those with profound ID. Thus, understanding the degree of impairment is essential for tailoring effective interventions, services, and support systems to address challenges that vary between individuals with ID.

The present review sheds light on the attitudes of support staff towards PWID under their care. Variations in approach are evident as some support staff exhibit a sincere regard for the welfare and potential of PWID while others harbor biases towards them. Addressing these attitudes is essential to fostering an inclusive and supportive environment which enables PWID to have fulfilling lives. In this regard, training and educational initiatives aimed at fostering best practices in support provision are paramount to equip support staff with knowledge and skills to better serve PWID.

References

- Antaki, C., & Webb, J. (2019). When the larger objective matters more: support workers' epistemic and deontic authority over adult service-users. *Sociology of health & illness*, 41(8), 1549–1567. <https://doi.org/10.1111/1467-9566.12964>
- American Psychiatric Association, DSM-5 Task Force. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5™* (5th ed.). American Psychiatric Publishing, Inc. <https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596>
- Araten-Bergman, T., & Bigby, C. (2024). Supporting healthy ageing for people with intellectual disabilities in group homes: Staff experiences. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*. <https://doi.org/10.3109/13668250.2023.2297447>
- Bates, C., McCarthy, M., Milne Skillman, K., Elson, N., Forrester-Jones, R., & Hunt, S. (2020). "Always trying to walk a bit of a tightrope": The role of social care staff in supporting adults with intellectual and developmental disabilities to develop and maintain loving relationships, *British Journal of Learning Disabilities*, 48(4), 261–268. <https://doi.org/10.1111/bld.12320>
- Beadle-Brown, J., Beecham, J., Leigh, J., Whelton, R., & Richardson, L. (2021). Outcomes and costs of skilled support for people with

глибоких, проте більшість наявних літературних джерел вивчають ІІ без виділення класифікацій за ступенем тяжкості. Особи з легкою формою ІІ можуть стикатися з різними проблемами та потребувати різних втручань порівняно з особами з глибокою формою ІІ. Таким чином, розуміння міри порушення має важливе значення для розробки ефективних втручань, послуг та систем підтримки для вирішення проблем, які відрізняються в осіб з ІІ.

Представлений огляд висвітлив ставлення допоміжного персоналу до ЛІІ, якими він опікується. Очевидними є відмінності у підходах, оскільки деякі працівники виявляють щирі турботу про благополуччя та потенціал ЛІІ, тоді як інші мають упереджене ставлення до них. Подолання такого ставлення має важливе значення для створення інклюзивного і сприятливого середовища, яке дозволить ЛІІ жити повноцінним життям. У зв'язку з цим навчальні й освітні ініціативи, спрямовані на поширення найкращих практик надання підтримки, мають першорядне значення для того, щоб забезпечити персонал, який надає підтримку, знаннями та навичками, необхідними для кращого обслуговування ЛІІ.

Список використаних джерел

- Antaki C., Webb J. When the larger objective matters more: support workers' epistemic and deontic authority over adult service-users. *Sociology of health & illness*. 2019. Vol. 41(8). P. 1549–1567. <https://doi.org/10.1111/1467-9566.12964>
- American Psychiatric Association, DSM-5 Task Force. *Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5™* (5th ed.). American Psychiatric Publishing, Inc., 2013. <https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596>
- Araten-Bergman T., Bigby C. Supporting healthy ageing for people with intellectual disabilities in group homes: Staff experiences. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*. 2024. <https://doi.org/10.3109/13668250.2023.2297447>
- Bates C, McCarthy M., Milne Skillman K., Elson N., Forrester-Jones R., Hunt S. "Always trying to walk a bit of a tightrope": The role of social care staff in supporting adults with intellectual and developmental disabilities to develop and maintain loving relationships, *British Journal of Learning Disabilities*. 2020. Vol. 48(4). P. 261–268. <https://doi.org/10.1111/bld.12320>
- Beadle-Brown J., Beecham J., Leigh J., Whelton R., Richardson L. Outcomes and costs of skilled support for people with severe or

Attitudes of Support Staff Towards People with Intellectual Disabilities Under Their Care: A Systematic Review of Literature

- severe or profound intellectual disability and complex needs. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 34(1), 42–54. <https://doi.org/10.1111/jar.12782>
- Bigby, C., & Beadle-Brown, J. (2016). Culture in better group homes for people with intellectual disability at severe levels. *Intellectual and Developmental Disabilities*, 54(5), 316–331. <https://doi.org/10.1352/1934-9556-54.5.316>
- Bigby, C., & Wiesel, I. (2015). Mediating community participation: Practice of support workers in initiating, facilitating or disrupting encounters between people with and without intellectual disability. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 28(4), 307–318. <https://doi.org/10.1111/jar.12140>
- Bigby, C., Knox, M., Beadle-Brown, J., & Clement, T. (2015). ‘We just call them people’: Positive regard as a dimension of culture in group homes for people with severe intellectual disability. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 28(4), 283–295. <https://doi.org/10.1111/jar.12128>
- Boo, L. S. H., & Nie, Y. (2018). Attitude Towards Persons with Intellectual Disability Scale: Further development. *Current Psychology: A Journal for Diverse Perspectives on Diverse Psychological Issues*, 37(4), 760–768. <https://doi.org/10.1007/s12144-017-9560-5>
- Carlsson, Ö. U., & Adolfsson, P. (2023). No ordinary adult life: Living conditions from the perspective of adults with intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disabilities*, 27(4), 944–963. <https://doi.org/10.1177/17446295221107284>
- Charitou, M., Quayle, E., & Sutherland, A. (2021). Supporting adults with intellectual disabilities with relationships and sex: A systematic review and thematic synthesis of qualitative research with staff. *Sexuality and Disability*, 39, 113–146. <https://doi.org/10.1007/s11195-020-09646-z>
- Christine Bigby, Mary Whiteside, & Jacinta Douglas (2019b). Providing support for decision making to adults with intellectual disability: Perspectives of family members and workers in disability support services. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, 44(4), 396–409. <https://doi.org/10.3109/13668250.2017.178873>
- Colarossi, L., Collier, K. L., Dean, R., Pérez, S., & Riquelme, M. O. (2023). Sexual and reproductive health education for youth with intellectual disabilities: A mixed methods study of profound intellectual disability and complex needs. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*. 2021. Vol. 34(1). P. 42–54. <https://doi.org/10.1111/jar.12782>
- Bigby C., Beadle-Brown J. Culture in better group homes for people with intellectual disability at severe levels. *Intellectual and Developmental Disabilities*. 2016. Vol. 54(5). P. 316–331. <https://doi.org/10.1352/1934-9556-54.5.316>
- Bigby C., Wiesel I. Mediating community participation: Practice of support workers in initiating, facilitating or disrupting encounters between people with and without intellectual disability. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*. 2015. Vol. 28(4). P. 307–318. <https://doi.org/10.1111/jar.12140>
- Bigby C., Knox M., Beadle-Brown J., Clement T. ‘We just call them people’: Positive regard as a dimension of culture in group homes for people with severe intellectual disability. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*. 2015. Vol. 28(4). P. 283–295. <https://doi.org/10.1111/jar.12128>
- Boo L. S. H., Nie Y. Attitude Towards Persons with Intellectual Disability Scale: Further development. *Current Psychology: A Journal for Diverse Perspectives on Diverse Psychological Issues*. 2018. Vol. 37(4). P. 760–768. <https://doi.org/10.1007/s12144-017-9560-5>
- Carlsson Ö. U., Adolfsson P. No ordinary adult life: Living conditions from the perspective of adults with intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disabilities*. 2023. Vol. 27(4). P. 944–963. <https://doi.org/10.1177/17446295221107284>
- Charitou M., Quayle E., Sutherland A. Supporting adults with intellectual disabilities with relationships and sex: A systematic review and thematic synthesis of qualitative research with staff. *Sexuality and Disability*. 2021. Vol. 39. P. 113–146. <https://doi.org/10.1007/s11195-020-09646-z>
- Christine Bigby Mary Whiteside Jacinta Douglas. Providing support for decision making to adults with intellectual disability: Perspectives of family members and workers in disability support services. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*. 2019b. Vol. 44(4). P. 396–409. <https://doi.org/10.3109/13668250.2017.178873>
- Colarossi L., Collier K. L., Dean R., Pérez S., Riquelme M. O. Sexual and reproductive health education for youth with intellectual disabilities: A mixed methods study of professionals’ practices and needs. *Prevention Science*. 2023. Vol. 24(SI 2).

- professionals' practices and needs. *Prevention Science*, 24(SI 2), 150–162. <https://doi.org/10.1007/s11121-023-01522-4>
- Cudré-Mauroux, A., Piérart, G., & Vaucher, C. (2020). Partnership with social care professionals as a context for promoting self-determination among people with intellectual disabilities. *Research in Developmental Disabilities*, 99, 103602. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2020.103602>
- Curryer B., Stancliffe R. J., Dew A., & Wiese M. Y. (2018). Choice and control within family relationships: The lived experience of adults with intellectual disability. *Intellectual and Developmental Disabilities*, 56(3), 188–201. <https://doi.org/10.1352/1934-9556-56.3.188>
- de Wit, W., van Oorsouw, W. M., & Embregts, P. J. (2022). Sexuality, education and support for people with intellectual disabilities: A systematic review of the attitudes of support staff and relatives. *Sexuality and Disability*, 40(2), 315–346. <https://doi.org/10.1007/s11195-021-09724-w>
- Deb, S., & Limbu, B. (2022). Support staff liaising effectively with family caregivers: Findings from a co-design event and recommendation for a staff training resource. *Frontiers in Psychiatry*, 13. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2022.977442>
- Deb, S., Limbu, B., Unwin, G. L., & Weaver, T. (2023). The use of medication for challenging behaviors in people with intellectual disabilities: The direct care providers' perspective. *Journal of Mental Health Research in Intellectual Disabilities*, 16(3), 253–274. <https://doi.org/10.1080/19315864.2023.2192691>
- Deffew, A., Coughlan, B., Burke, T., & Rogers, E. (2022). Staff member's views and attitudes to supporting people with an intellectual disability: a multi-method investigation of intimate relationships and sexuality. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 35(4), 1049–1058.
- Dörenberg, V. E., de Veer, A. J., Francke, A. L., Embregts, P. J., van Nieuwenhuijzen, M., & Frederiks, B. J. (2018). Applying restrictive measures in the care of adolescents with mild intellectual disabilities: Attitudes of support staff and policy implications. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*, 15(1), 26–35. <https://doi.org/10.1111/jppi.12223>
- Embregts, P. J., Negenman, A., Habraken, J. M., de Boer, M. E., Frederiks, B. J., & Hertogh, C. M. (2019). Restraint interventions in people P. 150–162. <https://doi.org/10.1007/s11121-023-01522-4>
- Cudré-Mauroux A., Piérart G., Vaucher C. Partnership with social care professionals as a context for promoting self-determination among people with intellectual disabilities. *Research in Developmental Disabilities*. 2020. Vol. 99. P. 103602. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2020.103602>
- Curryer B., Stancliffe R. J., Dew A., Wiese M. Y. Choice and control within family relationships: The lived experience of adults with intellectual disability. *Intellectual and Developmental Disabilities*. 2018. 56(3). P. 188–201. <https://doi.org/10.1352/1934-9556-56.3.188>
- de Wit W., van Oorsouw W. M., Embregts P. J. Sexuality, education and support for people with intellectual disabilities: A systematic review of the attitudes of support staff and relatives. *Sexuality and Disability*. 2022. Vol. 40(2). P. 315–346. <https://doi.org/10.1007/s11195-021-09724-w>
- Deb S., Limbu B. Support staff liaising effectively with family caregivers: Findings from a co-design event and recommendation for a staff training resource. *Frontiers in Psychiatry*. 2022. 13. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2022.977442>
- Deb S., Limbu B., Unwin G. L., Weaver T. The use of medication for challenging behaviors in people with intellectual disabilities: The direct care providers' perspective. *Journal of Mental Health Research in Intellectual Disabilities*. 2023. Vol. 16(3). P. 253–274. <https://doi.org/10.1080/19315864.2023.2192691>
- Deffew A., Coughlan B., Burke T., Rogers E. Staff member's views and attitudes to supporting people with an intellectual disability: a multi-method investigation of intimate relationships and sexuality. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*. 2022. Vol. 35(4). P. 1049–1058.
- Dörenberg V. E., de Veer A. J., Francke A. L., Embregts P. J., van Nieuwenhuijzen M., Frederiks B. J. Applying restrictive measures in the care of adolescents with mild intellectual disabilities: Attitudes of support staff and policy implications. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*. 2018. Vol. 15(1). P. 26–35. <https://doi.org/10.1111/jppi.12223>
- Embregts P. J., Negenman A., Habraken J. M., de Boer M. E., Frederiks B. J., Hertogh C. M. Restraint interventions in people with moderate to profound intellectual disabilities: Perspectives

Attitudes of Support Staff Towards People with Intellectual Disabilities Under Their Care: A Systematic Review of Literature

- with moderate to profound intellectual disabilities: Perspectives of support staff and family members. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 32(1), 172–183. <https://doi.org/10.1111/jar.12519>
- Fitton, L., & Jones, D. R. (2020). Restraint of adults with intellectual disabilities: A critical review of the prevalence and characteristics associated with its use. *Journal of Intellectual Disabilities*, 24(2), 268–283. <https://doi.org/10.1177/1744629518778695>
- Fylkesnes, I. (2021). Institutional talk and practices: A journey into small group-homes for intellectually disabled children. *Disability & Society*, 36(6), 999–1020. <https://doi.org/10.1080/09687599.2020.1779037>
- Golding, N. S., & Rose, J. (2015). Exploring the attitudes and knowledge of support workers towards individuals with intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disabilities*, 19(2), 116–129. <https://doi.org/10.1177/1744629514563777>
- Hannah A. Pelleboer-Gunnink, Wietske M. W. J. van Oorsouw, Jaap van Weeghel & Petri J. C. M. Embregts (2021). Stigma research in the field of intellectual disabilities: a scoping review on the perspective of care providers, *International Journal of Developmental Disabilities*, 67(3), 168–187. <https://doi.org/10.1080/20473869.2019.1616990>
- Hermesen, M., Simons, R., van Veen, H., Prudon, A., Rooijackers, L., Otten, R., & Koordeman, R. (2024). Building high-quality interpersonal staff-client relationships with people with severe to profound intellectual disabilities and challenging behavior: Insights of professionals and relatives. *Journal of Intellectual Disabilities*, 28(1), 17–34. <https://doi.org/10.1177/17446295221131443>
- Horner-Johnson, W., Keys, C. B., Henry, D., Yamaki, K., Watanabe, K., Oi, F., ... & Shimada, H. (2015). Staff attitudes towards people with intellectual disabilities in Japan and the United States. *Journal of Intellectual Disability Research*, 59(10), 942–947. <https://doi.org/10.1111/jir.12179>
- James, J. S. (2019). Beliefs about intellectual disability among employees at a state facility and undergraduate students: An exploratory analysis. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 32(1), 51–60. <https://doi.org/10.1111/jar.12501>
- Kahonde, C. K. (2023). Perceptions and responses of staff to the sexuality of adults with intellectual disability among employees at a state facility and undergraduate students: An exploratory analysis. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 2019. Vol. 32(1). P. 172–183. <https://doi.org/10.1111/jar.12519>
- Fitton L., Jones D. R. Restraint of adults with intellectual disabilities: A critical review of the prevalence and characteristics associated with its use. *Journal of Intellectual Disabilities*. 2020. 24(2). P. 268–283. <https://doi.org/10.1177/1744629518778695>
- Fylkesnes I. Institutional talk and practices: A journey into small group-homes for intellectually disabled children. *Disability & Society*. 2021. Vol. 36(6). P. 999–1020. <https://doi.org/10.1080/09687599.2020.1779037>
- Golding N. S., Rose J. Exploring the attitudes and knowledge of support workers towards individuals with intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disabilities*. 2015. Vol. 19(2). P. 116–129. <https://doi.org/10.1177/1744629514563777>
- Hannah A., Pelleboer-Gunnink, Wietske M. W. J. van Oorsouw, Jaap van Weeghel Petri J. C. M. Embregts. Stigma research in the field of intellectual disabilities: a scoping review on the perspective of care providers, *International Journal of Developmental Disabilities*. 2021. Vol. 67(3). P. 168–187. <https://doi.org/10.1080/20473869.2019.1616990>
- Hermesen M., Simons R., van Veen H., Prudon A., Rooijackers L., Otten R., Koordeman R. Building high-quality interpersonal staff-client relationships with people with severe to profound intellectual disabilities and challenging behavior: Insights of professionals and relatives. *Journal of Intellectual Disabilities*. 2024. Vol. 28(1). P. 17–34. <https://doi.org/10.1177/17446295221131443>
- Horner-Johnson W., Keys C. B., Henry D., Yamaki K., Watanabe K., Oi F., ... Shimada H. Staff attitudes towards people with intellectual disabilities in Japan and the United States. *Journal of Intellectual Disability Research*. 2015. Vol. 59(10). P. 942–947. <https://doi.org/10.1111/jir.12179>
- James J. S. Beliefs about intellectual disability among employees at a state facility and undergraduate students: An exploratory analysis. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*. 2019. Vol. 32(1). P. 51–60. <https://doi.org/10.1111/jar.12501>
- Kahonde C. K. Perceptions and responses of staff to the sexuality of adults with intellectual disabilities at facilities in the Western Cape Province of South

- disabilities at facilities in the Western Cape Province of South Africa. *Journal of Intellectual Disabilities*, 27(1), 138–155. <https://doi.org/10.1177/17446295211048743>
- Leclerc, M. J., & Morin, D. (2022). Factors affecting residential staff's role in supporting the sexuality of adults with intellectual disabilities. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 35(4), 1028–1036. <https://doi.org/10.1111/jar.12935>
- Liberati, A., Altman, D. G., Tetzlaff, J., Mulrow, C., Gøtzsche, P. C., Ioannidis, J. P., ... & Moher, D. (2009). The PRISMA statement for reporting systematic reviews and meta-analyses of studies that evaluate health care interventions: explanation and elaboration. *Annals of Internal Medicine*, 151(4), e1000100. <https://doi.org/10.7326/0003-4819-151-4-200908180-0013>
- Moher, D., Liberati, A., Tetzlaff, J., Altman, D. G., & PRISMA Group*, T. (2009). Preferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses: the PRISMA statement. *Annals of Internal Medicine*, 151(4), 264–269. <https://doi.org/10.7326/0003-4819-151-4-200908180-00135>
- Neuman, R. (2020). Attitudes of direct support staff regarding couple relationships of adults with intellectual disability: Implications for the provision of support. *Journal of Social Service Research*, 46(5), 713–725. <https://doi.org/10.1080/01488376.2019.1648361>
- Neuman, R. (2022). Supporting people with intellectual and developmental disabilities in their adult aspiration for sexual relationships and parenthood. *Sexuality Research and Social Policy*, 19, 599–609. <https://doi.org/10.1007/s13178-021-00574-x>
- Nørtoft, K., & Rubin, S. E. (2024). Let's Talk About Sex! Perspectives from People with Intellectual and Developmental Disabilities and Caregivers in Residential Institutions in Greenland. *Sexuality and Disability*. <https://doi.org/10.1007/s11195-023-09828-5>
- Oloidi, E. O., Northway, R., & Prince, J. (2022). 'People with intellectual disabilities living in the communities is bad enough let alone... having sex': Exploring societal influence on social care workers' attitudes, beliefs and behaviours towards support for personal and sexual relationship needs. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 35(4), 1037–1048. <https://doi.org/10.1111/jar.12839>
- Pariseau-Legault, P., Holmes, D., Ouellet, G., & Africa. *Journal of Intellectual Disabilities*. 2023. Vol. 27(1). P. 138–155. <https://doi.org/10.1177/17446295211048743>
- Leclerc M. J., Morin D. Factors affecting residential staff's role in supporting the sexuality of adults with intellectual disabilities. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*. 2022. Vol. 35(4). P. 1028–1036. <https://doi.org/10.1111/jar.12935>
- Liberati A., Altman D. G., Tetzlaff J., Mulrow C., Gøtzsche P. C., Ioannidis J. P., ... Moher D. The PRISMA statement for reporting systematic reviews and meta-analyses of studies that evaluate health care interventions: explanation and elaboration. *Annals of Internal Medicine*. 2009. Vol. 151(4). e1000100. <https://doi.org/10.7326/0003-4819-151-4-200908180-0013>
- Moher D., Liberati A., Tetzlaff J., Altman D. G., PRISMA Group* T. Preferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses: the PRISMA statement. *Annals of Internal Medicine*. 2009. Vol. 151(4). P. 264–269. <https://doi.org/10.7326/0003-4819-151-4-200908180-00135>
- Neuman R. Attitudes of direct support staff regarding couple relationships of adults with intellectual disability: Implications for the provision of support. *Journal of Social Service Research*. 2020. Vol. 46(5). P. 713–725. <https://doi.org/10.1080/01488376.2019.1648361>
- Neuman R. Supporting people with intellectual and developmental disabilities in their adult aspiration for sexual relationships and parenthood. *Sexuality Research and Social Policy*. 2022. Vol. 19. P. 599–609. <https://doi.org/10.1007/s13178-021-00574-x>
- Nørtoft K., Rubin S. E. Let's Talk About Sex! Perspectives from People with Intellectual and Developmental Disabilities and Caregivers in Residential Institutions in Greenland. *Sexuality and Disability*. 2024. <https://doi.org/10.1007/s11195-023-09828-5>
- Oloidi E. O., Northway R., Prince J. 'People with intellectual disabilities living in the communities is bad enough let alone... having sex': Exploring societal influence on social care workers' attitudes, beliefs and behaviours towards support for personal and sexual relationship needs. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*. 2022. Vol. 35(4). P. 1037–1048. <https://doi.org/10.1111/jar.12839>
- Pariseau-Legault P., Holmes D., Ouellet G., Vallée-Ouimet S. An ethical inquiry of support

Attitudes of Support Staff Towards People with Intellectual Disabilities Under Their Care: A Systematic Review of Literature

- Vallée-Ouimet, S. (2019). An ethical inquiry of support workers' experiences related to sexuality in the context of intellectual disabilities in Quebec, Canada. *British Journal of Learning Disabilities*, 47(2), 116-125. <https://doi.org/10.1111/bld.12264>
- Qian, X., Tichá, R., Larson, S. A., Stancliffe, R. J., & Wuorio, A. (2015). The impact of individual and organisational factors on engagement of individuals with intellectual disability living in community group homes: a multilevel model. *Journal of Intellectual Disability Research*, 59(6), 493-505. <https://doi.org/10.1111/jir.12152>
- Schaafsma, D., Kok, G., Stoffelen, J. M., Van Doorn, P., & Curfs, L. M. (2014). Identifying the important factors associated with teaching sex education to people with intellectual disability: A cross-sectional survey among paid care staff. *Journal of Intellectual and Developmental Disability*, 39(2), 157-166. <https://doi.org/10.3109/13668250.2014.899566>
- Talman, L., Gustafsson, C., Stier, J., & Wilder, J. (2018). Staffs' documentation of participation for adults with profound intellectual disability or profound intellectual and multiple disabilities. *Disability and Rehabilitation*, 40(21), 2527-2537. <https://doi.org/10.1080/09638288.2017.1340979>
- Talman, L., Wilder, J., Stier, J., & Gustafsson, C. (2019). Staff members and managers' views of the conditions for the participation of adults with profound intellectual and multiple disabilities. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 32(1), 143-151. <https://doi.org/10.1111/jar.12516>
- Talman, L., Wilder, J., Stier, J., & Gustafsson, C. (2019). Staff's and managers' conceptions of participation for adults with profound intellectual disabilities or profound intellectual and multiple disabilities. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 21(1), 78-88. <https://doi.org/10.16993/sjdr.53>
- Tournier, T., Hendriks, A. H. C., Jahoda, A., Hastings, R. P., & Embregts, P. J. C. M. (2023). "Connectedness" between people with intellectual disabilities and challenging behaviour and support staff: Perceptions of psychologists and support staff. *Journal of Intellectual Disabilities*, 27(1), 121-137. <https://doi.org/10.1177/1744629521105682>
- Van der Meulen, A. P. S., Hermsen, M. A., & Embregts, P. J. (2018). Restraints in daily care for people with moderate intellectual disabilities. *Nursing Ethics*, 25(1), 54-68.
- workers' experiences related to sexuality in the context of intellectual disabilities in Quebec, Canada. *British Journal of Learning Disabilities*. 2019. Vol. 47(2). P. 116-125. <https://doi.org/10.1111/bld.12264>
- Qian X., Tichá R., Larson S. A., Stancliffe R. J., Wuorio A. The impact of individual and organisational factors on engagement of individuals with intellectual disability living in community group homes: a multilevel model. *Journal of Intellectual Disability Research*. 2015. Vol. 59(6). P. 493-505. <https://doi.org/10.1111/jir.12152>
- Schaafsma D., Kok G., Stoffelen J. M., Van Doorn P., Curfs L. M. Identifying the important factors associated with teaching sex education to people with intellectual disability: A cross-sectional survey among paid care staff. *Journal of Intellectual and Developmental Disability*. 2014. Vol. 39(2). P. 157-166. <https://doi.org/10.3109/13668250.2014.899566>
- Talman L., Gustafsson, C., Stier, J., Wilder, J. Staffs' documentation of participation for adults with profound intellectual disability or profound intellectual and multiple disabilities. *Disability and Rehabilitation*. 2018. Vol. 40(21). P. 2527-2537. <https://doi.org/10.1080/09638288.2017.1340979>
- Talman L., Wilder J., Stier J., Gustafsson C. Staff members and managers' views of the conditions for the participation of adults with profound intellectual and multiple disabilities. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*. 2019. Vol. 32(1). P. 143-151. <https://doi.org/10.1111/jar.12516>
- Talman L., Wilder J., Stier J., Gustafsson C. Staff's and managers' conceptions of participation for adults with profound intellectual disabilities or profound intellectual and multiple disabilities. *Scandinavian Journal of Disability Research*. 2019. Vol. 21(1). P. 78-88. <https://doi.org/10.16993/sjdr.53>
- Tournier T., Hendriks A. H. C., Jahoda A., Hastings R. P., Embregts P. J. C. M. "Connectedness" between people with intellectual disabilities and challenging behaviour and support staff: Perceptions of psychologists and support staff. *Journal of Intellectual Disabilities*. 2023. Vol. 27(1). P. 121-137. <https://doi.org/10.1177/1744629521105682>
- Van der Meulen A. P. S., Hermsen M. A., Embregts P. J. Restraints in daily care for people with moderate intellectual disabilities. *Nursing Ethics*. 2018. Vol. 25(1). P. 54-68. <https://doi.org/10.1177/0969733016638141>

- <https://doi.org/10.1177/0969733016638141>
Vaucher, C., Cudré-Mauroux, A., & Piérart, G. (2020). Environmental, Personal, and Relational Barriers and Facilitators to Self-Determination among Adults with Intellectual Disabilities. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 22(1), 97–107. <https://doi.org/10.16993/sjdr.624>
- Venema, E., Otten, S., & Vlaskamp, C. (2015). The efforts of direct support professionals to facilitate inclusion: The role of psychological determinants and work setting. *Journal of Intellectual Disability Research*, 59(10), 970–979. <https://doi.org/10.1111/jir.12209>
- Venema, E., Otten, S., & Vlaskamp, C. (2016). Direct support professionals and reversed integration of people with intellectual disabilities: Impact of attitudes, Perceived Social Norms, and Meta-Evaluations. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*, 13(1), 41–49. <https://doi.org/10.1111/jppi.12145>
- Venema, E., Vlaskamp, C., & Otten, S. (2017). Safety first! The topic of safety in reversed integration of people with intellectual disabilities. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*, 14(2), 146–153. <https://doi.org/10.1111/jppi.12179>
- Venema, E., Vlaskamp, C., & Otten, S. (2018). The role of volunteers in the social integration of people with intellectual disabilities. *Research and Practice in Intellectual and Developmental Disabilities*, 5(2), 154–167. <https://doi.org/10.1080/23297018.2018.1443022>
- Wickström, M., Larsson, M., & Höglund, B. (2020). How can sexual and reproductive health and rights be enhanced for young people with intellectual disability? Focus group interviews with staff in Sweden. *Reproductive Health*, 17, 86. <https://doi.org/10.1186/s12978-020-00928-5>
- Wilkinson, V. J., Theodore, K., & Raczka, R. (2015). 'As normal as possible': Sexual identity development in people with intellectual disabilities transitioning to adulthood. *Sexuality and Disability*, 33, 93–105. <https://doi.org/10.1007/s11195-014-9356-6>
- Winarni, T. I., Hardian, H., Suharta, S., & Ediati, A. (2018). Attitudes towards sexuality in males and females with intellectual disabilities: Indonesia setting. *Journal of Intellectual Disability-Diagnosis and Treatment*, 6(2), 43–48. http://eprints.undip.ac.id/64004/1/2018_Attitude_towards_sexuality_ID.pdf
- Vaucher C., Cudré-Mauroux A., Piérart G. Environmental, Personal, and Relational Barriers and Facilitators to Self-Determination among Adults with Intellectual Disabilities. *Scandinavian Journal of Disability Research*. 2020. Vol. 22(1). P. 97–107. <https://doi.org/10.16993/sjdr.624>
- Venema E., Otten S., Vlaskamp C. The efforts of direct support professionals to facilitate inclusion: The role of psychological determinants and work setting. *Journal of Intellectual Disability Research*. 2015. Vol. 59(10). P. 970–979. <https://doi.org/10.1111/jir.12209>
- Venema E., Otten S., Vlaskamp C. Direct support professionals and reversed integration of people with intellectual disabilities: Impact of attitudes, Perceived Social Norms, and Meta-Evaluations. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*. 2016. Vol. 13(1). P. 41–49. <https://doi.org/10.1111/jppi.12145>
- Venema E., Vlaskamp C., Otten S. Safety first! The topic of safety in reversed integration of people with intellectual disabilities. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*. 2017. Vol. 14(2). P. 146–153. <https://doi.org/10.1111/jppi.12179>
- Venema E., Vlaskamp C., Otten S. The role of volunteers in the social integration of people with intellectual disabilities. *Research and Practice in Intellectual and Developmental Disabilities*. 2018. Vol. 5(2). P. 154–167. <https://doi.org/10.1080/23297018.2018.1443022>
- Wickström M., Larsson M., Höglund B. How can sexual and reproductive health and rights be enhanced for young people with intellectual disability? Focus group interviews with staff in Sweden. *Reproductive Health*. 2020. Vol. 17. P. 86. <https://doi.org/10.1186/s12978-020-00928-5>
- Wilkinson V. J., Theodore K., Raczka R. 'As normal as possible': Sexual identity development in people with intellectual disabilities transitioning to adulthood. *Sexuality and Disability*. 2015. Vol. 33. P. 93–105. <https://doi.org/10.1007/s11195-014-9356-6>
- Winarni T. I., Hardian H., Suharta S., Ediati A. Attitudes towards sexuality in males and females with intellectual disabilities: Indonesia setting. *Journal of Intellectual Disability-Diagnosis and Treatment*. 2018. Vol. 6(2). P. 43–48. http://eprints.undip.ac.id/64004/1/2018_Attitude_towards_sexuality_ID.pdf

<https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-14>

How to Cite (Style APA):

Hrys, A., Chepeleva, N., Tkachuk, T., & Tor, L. (2024). Adaptive Potential of Adults with Attention Deficit/Hyperactivity Disorder (ADHD). *Insight: the psychological dimensions of society*, 12, 471–494. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-14>

Як цитувати (Стиль ДСТУ 8302: 2015):

Грись А., Чепелева Н., Ткачук Т., Тьор Л. Адаптаційний потенціал осіб дорослого віку з розладом дефіциту уваги/гіперактивності (РДУГ). *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2024. № 12. С. 471–494. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-14>

UDC 316.614-044.332:616.89-008.1-053.8

Adaptive Potential of Adults with Attention Deficit/Hyperactivity Disorder (ADHD) Адаптаційний потенціал осіб дорослого віку з розладом дефіциту уваги/гіперактивності (РДУГ)

Received: February 02, 2024

Accepted: October 28, 2024

Antonina Hrys*

Doctor of Psychological Sciences, Full Professor,
Head, Laboratory of Psychology of Socially
Maladjusted Juveniles,
Kostiuk Institute of Psychology of the NAPS of
Ukraine, Ukraine

Full Professor, Department of Psychology,
Interregional Academy of Personnel
Management, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-0153-2303>

Nataliia Chepeleva

Doctor of Psychological Sciences,
Full Member of the National Academy of
Educational Sciences of Ukraine,
Full Professor, Deputy Director of Kostiuk
Institute of Psychology of the NAPS of Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-2085-4148>

Tetiana Tkachuk

Candidate of Psychological Sciences, Associate
Professor, Associate Professor,
Department of Psychology,
Interregional Academy of Personnel
Management, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0003-3041-2834>

Larysa Tor

PhD Student,
Department of Practical Psychology and Social
Work, Volodymyr Dahl East Ukrainian National
University, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0009-8627-4152>

Антоніна Грись*

доктор психологічних наук, професор,
завідувач, лабораторія психології соціально
дезадаптованих неповнолітніх,
Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН
України, Україна

професор, кафедра психології,
Міжрегіональна академія управління
персоналом, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-0153-2303>

Наталія Чепелева

доктор психологічних наук, дійсний член
НАПН України,
професор, заступник директора з науково-
дослідної роботи,
Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН
України, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-2085-4148>

Тетяна Ткачук

кандидат психологічних наук, доцент, доцент,
кафедра психології,
Міжрегіональна академія управління
персоналом, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-3041-2834>

Лариса Тьор

аспірантка,
кафедра практичної психології та соціальної
роботи, Східноукраїнський національний
університет імені Володимира Даля, Україна
<https://orcid.org/0009-0009-8627-4152>

* Corresponding Author: antoninasgris@gmail.com

* Автор-кореспондент: antoninasgris@gmail.com

Abstract

The aim was a theoretical-empirical study of the adaptive potential of adults with attention deficit/hyperactivity disorder (ADHD). **Methods.** The sample consisted of adults with ADHD, totaling $n = 32$, of which $n = 16$ were female (50.00%) and $n = 16$ were male (50.00%). The participants' ages ranged from 20 to 54 years ($M = 36.12$; $Me = 36.00$; $SD = \pm 8.43$). A theoretical-empirical complex of methods was used, which included theoretical methods: retrospective analysis, synthesis, comparison, and generalization, as well as empirical methods: "The Work and Social Adjustment Scale" (W&SAS) (Mundt et al., 2002); "Zung Self-Rating Depression Scale" (ZSDS) (Zung, 1965); "Impact of Even Scale - Revised" (IES-R) (Sveen et al., 2010); "Generalized Anxiety Disorder Assessment Scale" (GAD-7) (Spitzer et al., 2006; adapted by N. Aleksina et al., 2024) and "New Methodology for Diagnosing Psychosocial Maladjustment" (NDMPM) (Herasymenko, 2018). **Results and discussion.** It was established that the parameter "work" has statistically significant correlations with depressiveness, anxiety disorders, and types of responses to traumatic events ($p < .001$). It was noted that the area where participants feel most comfortable is "personal leisure", which is associated with the protective response of avoidance and anxiety disorders. It was argued that avoidance, as a defense mechanism and type of response to a traumatic event, only increases the tendency towards isolation and distancing. It was suggested that a constructive organization of the workspace for individuals with ADHD would enhance their adaptive capacity. **Conclusions.** The study of the adaptive potential of adults with ADHD revealed significant patterns of work and social adaptation among the participants. It was summarized that acceptance and support from the environment are crucial; tolerance and the absence of stigma within the family, workplace, and society at large had a positive effect; isolation is partly accompanied by a lack of support, which can lead to severe manifestations of ADHD and comorbid disorders; the impact of traumatic events was reflected in the mental states of the participants.

Keywords: post-traumatic stress disorder, depression, anxiety, adaptation, maladaptation, stress, comorbidity.

Introduction

The issue of attention deficit/hyperactivity

Анотація

Метою є теоретико-емпіричне дослідження адаптаційного потенціалу осіб дорослого віку з розладом дефіциту уваги/гіперактивності. **Методи.** Вибіркову сукупність склали особи дорослого віку із РДУГ, загальною кількістю $n = 32$, з яких жіночої статі – $n = 16$ (50.00%) і чоловічої – $n = 16$ (50.00%). Вік досліджуваних знаходився в межах від 20 до 54 років ($M = 36.12$; $Me = 36.00$; $SD = \pm 8.43$). Використано теоретико-емпіричний комплекс методів, з яких теоретичні: ретроспективне аналізування, синтезування, порівняння і узагальнення та емпіричні методи: "Шкала робочої та соціальної адаптації" (ШРСА) (Mundt et al., 2002); "Шкала депресії Цунга" (ШДЦ) (Zung, 1965); "Шкала оцінки впливу травматичної події" (ШОВТП) (Sveen et al., 2010); "Шкала оцінки генералізованого тривожного розладу" (GAD-7) (Spitzer et al., 2006; адаптація Н. Алексіна та ін., 2024) і "Нова методика діагностики психосоціальної дезадаптації" (НМДПД) (Herasymenko, 2018). **Результати і дискусія.** Констатовано, що параметр "робота" володіє всіма статистично достовірними зв'язками з депресивністю, тривожним розладом і типами реагування на травматичну подію ($p < .001$). Зазначено, що сферою, в якій досліджувані найкомфортніше себе почувають, є "особисте дозвілля", що зв'язане із захисною реакцією уникання і тривожним розладом. Аргументовано, що уникання як захисний механізм і тип реагування на травматичну подію тільки підвищує схильність до ізолюваності й дистантності. Зроблено припущення, що конструктивна організація робочого простору осіб із РДУГ дозволить підвищити адаптаційну спроможність останніх. **Висновки.** Дослідження адаптаційного потенціалу осіб дорослого віку із РДУГ дозволило з'ясувати достовірні закономірності робочої та соціальної адаптації досліджуваних. Узагальнено, що важливе значення має прийняття й підтримка оточення; толерантність і відсутність стигматизації в родині, в колективі й загалом у суспільстві мають позитивний ефект; ізолюваність почасти супроводжується відсутністю підтримки, що може призвести до важких проявів РДУГ і коморбідних розладів; вплив травматичної події позначається на протіканні психічних станів досліджуваних.

Ключові слова: посттравматичний стресовий розлад, депресія, тривожність, адаптація, дезадаптація, стрес, коморбідність.

disorder (ADHD) has been at the center of interest for professionals from various fields – scientists, psychologists, physicians, and the public – throughout the current decade. In Ukraine, attention has been largely focused on children and adolescents with ADHD. There are occasional studies involving adults as participants (Pinas & Hrys, 2024). Foreign research demonstrates significantly greater attention to this issue, along with a more qualitative operationalization and support for the examined participants (Waldren et al., 2024; Wang et al., 2024), additionally, considerable focus has been placed on young patients with ADHD (Dahlan, 2019; Krtkova et al., 2022). At the same time, psychological and pedagogical support, as well as psycho-correctional and therapeutic work with these individuals, requires ongoing review and scientifically substantiated methodological support. The peculiarity of ADHD manifestation in adults is due to the significant list of responsibilities and functions that these individuals perform throughout the day. In addition to communicating with their family and significant others, a substantial portion of time is taken up by relationships within the work or educational collective as well as communication with other participants in the social environment. Partly, professional employment consumes not only working hours but also all of a person's free time. The transience and permanence of social challenges are capable of constantly keeping a person's adaptive capacity in tone, imposing increased demands on their adaptation.

The effectiveness of an individual's adaptive processes in society is ensured by the functioning of the accommodation-assimilation complex. These processes exist in organic unity and are capable of complementing each other. The symptoms of ADHD during the adaptation of adults create an additional burden. Undoubtedly, this slows down even the passive adjustment of these individuals. Therefore, such slowed manifestations are typically characterized as maladaptive. Maladaptation in adults with ADHD hinders constructive communication, affects family relationships, impacts work interactions, and negatively influences mental health, as well as material and psychological well-being. The social expectations of interaction participants exist within a sphere of permanent unrealisation. As shown in several studies (Popovych et al., 2020; 2023; Popovych & Blynova, 2019),

Вступ

Проблема розладу дефіциту уваги/гіперактивності (РДУГ) у поточному десятиріччі знаходиться в епіцентрі зацікавлень фахівців різних сфер: науковців, психологів, лікарів і громадськості у всьому світі. В Україні увага була більшою мірою сконцентрована на дітях та підлітках із РДУГ. Трапляються поодинокі дослідження, в яких учасниками є особи дорослого віку (Пінас, Грись, 2024). Зарубіжні дослідження демонструють значно більшу увагу до цієї проблеми та якіснішу операціоналізацію та супровід обстежуваних (Waldren et al., 2024; Wang et al., 2024), а також значну увагу приділено маленьким пацієнтам із РДУГ (Dahlan, 2019; Krtkova et al., 2022). Водночас психолого-педагогічний супровід, психокорекційна та терапевтична робота з цими особами потребує перманентного перегляду й науково обґрунтованого методичного забезпечення. Особливість протікання РДУГ у дорослих осіб зумовлена значним переліком обов'язків і функцій, які ці особи виконують упродовж дня. Крім спілкування зі своєю сім'єю і значущими іншими, вагому частину часу забирають стосунки у виробничому чи навчальному колективі та спілкування з рештою учасників соціального простору. Почасті професійна зайнятість поглинає не тільки робочий час, але й весь вільний час людини. Швидкоплинність і перманентність соціальних викликів здатні постійно тримати адаптаційну спроможність людини в тонусі, висувати підвищені вимоги до її адаптації.

Ефективність адаптаційних процесів індивіда в соціумі забезпечується роботою акомодативно-асиміляційного комплексу. Ці процеси знаходяться в органічній єдності й здатні одне одного доповнювати. Симптоми РДУГ під час адаптації дорослих осіб складають додаткове навантаження. Безумовно, це сповільнює навіть пасивне пристосування останніх. Тому такі сповільнені прояви зазвичай характеризують як дезадаптаційні. Дезадаптація дорослим особам із РДУГ заважає конструктивно спілкуватися, позначається на взаєминах у сім'ї, стосунках на роботі, негативно впливає на психічне здоров'я, матеріальне і психологічне благополуччя. Соціальні очікування учасників взаємодії знаходяться у площині перманентної нереалізованості. Як показано в низці досліджень (Popovych et al., 2020; 2023; Popovych, Blynova, 2019), очікування під час діяльності виступають потужним соціаль-

expectations during activities serve as a powerful social mechanism that performs reproductive, evaluative, comparative, corrective, constructive, and many other functions. It is not difficult to imagine that these functions during interaction not only fail but, as a result, individuals with ADHD experience substantial external social pressure. There is also internal pressure, which is determined by reflection, self-assessment, and the level of aspirations. Individuals with ADHD need constructive defense mechanisms that, through rationalization, intellectualization, compensation, substitution, problem-solving, and social support, will provide relief and help identify constructive patterns of life activity. The proposed study is an attempt to uncover the latent resources of adaptive potential and make progress in addressing the problem under investigation.

A contemporary retrospective study of published works on adult ADHD between 1996 and 2022, utilizing PRISMA tools, has shown that the majority of studies focus on comprehensive assessments, while only a few studies highlighted the evaluation of functional impairments (Caroline et al., 2024). Researchers L. Adler et al. (2024) demonstrated the effectiveness of the proposed method in a pilot experiment called Prism EFP NeuroFeedback, which involved adults with ADHD as participants. In another study, a connection was proven between chronic and multilocal pain in patients with ADHD (Mundal et al., 2024). E. Callen et al. (2024) conducted a long-term analysis of electronic medical records, which revealed several significant scientific findings. The researchers compared the younger and older groups of patients and found the following: 1) significant improvement was observed in both groups after prolonged treatment; 2) the number of evaluations increased over time in both groups; 3) a noticeable enhancement in the quality of care for individuals with ADHD was noted between 2010 and 2020; 4) differences in care for different patient groups were recorded; 5) it was established that higher recovery rates were evident in the younger patient group. Age-related aspects received continuous attention; however, the researchers largely leaned towards the view that the prevailing factors are the severity of symptoms and the complexity of the course of the anxiety disorder (Hutt Vater et al., 2024; Jakobsson Støre et al., 2024).

Some studies pay attention to hyperfocus, which is a psychophysiological state of deep

ним механізмом, який виконує відтворювальну, оцінювальну, порівняльну, коригувальну, конструювальну та багато інших функцій. Не складно уявити, що ці функції під час взаємодії не тільки дають збій, але в результаті цього особи з РДУГ отримують потужний соціальний тиск, який є зовнішнім. Має місце також внутрішній тиск, який зумовлений рефлексією, самооцінкою та рівнем домагань. Особам із РДУГ потрібні конструктивні захисні механізми, які через раціоналізацію, інтелектуалізацію, компенсацію, заміщення, розв'язання проблеми й соціальну підтримку забезпечать полегшення та дозволять відшукати конструктивні патерни життєдіяльності. Запропоноване дослідження є спробою відшукати латентні ресурси адаптаційного потенціалу і зробити певний поступ у розв'язанні досліджуваної проблеми.

Сучасне ретроспективне дослідження опублікованих робіт про РДУГ дорослих, між 1996 і 2022 роками, з використанням засобів PRISMA, продемонструвало, що в переважній частині праць акцент зроблено на комплексній оцінці, тільки поодинокі дослідження висвітлювали оцінку функціональних порушень (Caroline et al., 2024). Дослідники L. Adler et al. (2024) у пілотному експерименті Prism EFP NeuroFeedback, у якому пацієнтами були дорослі з РДУГ, продемонстрували ефективність запропонованого методу. В іншій праці показано наявність зв'язку хронічного й мультілокального болю в пацієнтів хворих на РДУГ (Mundal et al., 2024). Довготривале аналізування даних електронних медичних записів, здійснене E. Callen et al. (2024), дозволило з'ясувати низку важливих наукових фактів. Дослідники здійснили порівняння молодшої і старшої груп пацієнтів та встановили: 1) після тривалого лікування в обох групах спостерігалось суттєве покращення; 2) з часом зростала кількість обстежень в обох групах; 3) відзначено помітне підвищення якості догляду за особами з РДУГ у проміжку від 2010 до 2020 року; 4) зафіксовано відмінності в догляді за різними групами пацієнтів; 5) констатовано, що мали місце вищі показники виживаності в молодшій групі пацієнтів. Віковому аспекту приділяли постійну увагу, але значною мірою дослідники схилилися, що превалюючими є вираженість симптомів і складність протікання тривожного розладу (Hutt Vater et al., 2024; Jakobsson Støre et al., 2024).

Є дослідження, у яких зосереджено увагу на гіперфокусі, який є психофізіологічним ста-

concentration that is beyond an individual's control (Ayers-Glassey & Smilek, 2024). It was determined that increased hyperfocus is associated with a high degree of symptom severity, perseveration, disruption of the emotional regulation sphere, depression, and anxiety. No connection or alignment with the flow was recorded. Hyperfocus can simultaneously combine positive emotional dysregulation and acute manifestations of ADHD symptoms, regardless of co-occurring depression or anxiety symptoms. South Korean researchers S. Park and S. Park (2024) found that during the COVID-19 pandemic, adult patients with ADHD, unlike those without ADHD, experienced greater difficulties coping with the illness, were more likely to fall into depression, and demonstrated significantly lower resilience and life satisfaction. According to the researchers, this situation necessitated the prompt establishment of a treatment system for individuals with ADHD in the altered realities related to the pandemic. The challenges faced in large metropolitan areas may exacerbate ADHD symptoms and slow down or complicate treatment (Mattos et al., 2024). In the outlined contexts, the issue of adaptive potential (Enriquez-Urzelai et al., 2018; Jen-Yi et al., 2015) emerges as one of the pathways for resolution, which, through research, will allow for an impact on it. Efforts to constructively organize the workspace can effectively influence adaptability and enhance the well-being of individuals (Maksymova et al., 2021; Prokhorenko et al., 2023; Richard et al., 2018).

S. Sprich et al. (2010) noted that even after effective treatment of ADHD, individuals may still experience residual symptoms that hinder their full-fledged functioning in daily life. The proposed and tested method of cognitive-behavioral therapy is effective in the aforementioned cases. L. Knouse and J. Mitchell (2015) also emphasize cognitive-behavioral practices. The study of the adaptive potential of adults with attention deficit/hyperactivity disorder aims to clarify the reliable patterns of effective work and social adaptation of the subjects, it will help establish important scientific facts that contribute to the understanding of the adaptive potential of the examined individuals.

Hypotheses. 1. The adaptive potential of adults with attention deficit/hyperactivity disorder will have a systematic relationship with the parameters of depressiveness and anxiety disorders. 2. The comparison of groups with high

ном глибокої концентрації, що знаходиться поза контролем людини (Ayers-Glassey, Smilek, 2024). З'ясовано, що підвищений гіперфокус пов'язаний із високою мірою вираженості симптомів розладу, персеверацією, порушенням емоційної регулятивної сфери, депресією та тривогою. Не зафіксовано зв'язку й узгодження з потоком. Гіперфокус здатен поєднати одночасну позитивну дисрегуляцію емоцій і гострі прояви симптомів РДУГ, незалежно від супутньої депресії чи симптомів тривоги. Південнокорейські дослідники S. Park, S. Park (2024) з'ясували, що під час пандемії COVID-19 дорослі пацієнти із РДУГ на відміну від тих, які не хворіють РДУГ, важче переносили захворювання, частіше впадали в депресію й демонстрували значно нижчу стійкість та задоволеність життям. Такий стан справ, на думку дослідників, вимагав оперативного створення системи лікування осіб із РДУГ у змінених реаліях, пов'язаних із пандемією. Проблеми великих районів столичних міст можуть накладатися на симптоми РДУГ і сповільнювати або ускладнювати лікування (Mattos et al., 2024). В окреслених контекстах проблема адаптаційного потенціалу (Enriquez-Urzelai et al., 2018; Jen-Yi et al., 2015) постає як один зі шляхів розв'язання, який через дослідження дозволить мати вплив на неї. Спроби конструктивної організації робочого простору здатні ефективно впливати на адаптованість, підвищувати благополуччя останніх (Maksymova et al., 2021; Prokhorenko et al., 2023; Richard et al., 2018).

Дослідники S. Sprich et al. (2010) зауважили, що навіть після ефективного лікування РДУГ у осіб можуть мати місце залишкові симптоми, які є завадою для повноцінної життєдіяльності. Запропонований і апробований метод когнітивно-поведінкового лікування є дієвим у згаданих випадках. L. Knouse, J. Mitchell (2015) також наполягають на когнітивно-поведінкових практиках.

Дослідження адаптаційного потенціалу осіб дорослого віку з розладом дефіциту уваги/гіперактивності має на меті з'ясування достовірних закономірностей ефективної робочої та соціальної адаптації досліджуваних, що дозволить встановити важливі наукові факти, які сприятимуть розкриттю адаптаційного потенціалу досліджуваних.

Гіпотези. 1. Адаптаційний потенціал осіб дорослого віку з розладом дефіциту уваги/гіперактивності матиме закономірну залеж-

and low levels of depressiveness and anxiety disorder will show significant differences in adaptation, maladaptation, and types of responses to traumatic events.

Aim. The theoretical-empirical study of the adaptive potential of adults with attention deficit/hyperactivity disorder.

Methods

Methodology. The theoretical-empirical basis of the study is the concept of stress and the adaptation syndrome by H. Selye (1975). Stress is interpreted as the adaptive reaction of the organism to the influence of adverse stressors. The adaptation syndrome is positioned as a complex of various protective reactions that serve as a response to the action of stressors. The study relied on the fundamental principles of empirical justification of adaptive concepts (First et al., 2021; Popovych et al., 2022a; Tkalych, 2023), the optimization of human adaptive capabilities (Kokun, 2004), the relationship between temporal competence and individual defense mechanisms (Bondarchuk et al., 2023; Fullerton et al., 2021; Hrys et al., 2024), and the psychological causes of fatigue (Shcherbak et al., 2023).

Participants. The studied sample consisted of adults with ADHD, with a total of $n = 32$, of which $n = 16$ (50.00%) were female and $n = 16$ (50.00%) were male. The ages of the participants ranged from 20 to 54 years ($M = 36.12$; $Me = 36.00$; $SD = \pm 8.43$). All participants are patients at the Health and Development Center “...” (Kyiv, Ukraine), hereinafter referred to as HDC (the name is withheld for ethical reasons). The duration of examination and treatment ranged from six months to five years. The main symptoms included: motor hyperactivity, attention concentration difficulties, impulsivity, impatience, social maladaptation, and deprivation. A wide range of manifestations of ADHD phases was observed, from mild to severe.

Procedures and Instruments. A psychodiagnostic set of methods was selected, which established parameters that objectively reflected the subject of the study. The tools adapted to the Ukrainian sample were used (Aleksina et al., 2024; Herasymenko, 2018), as well as those tested in the works of Ukrainian researchers (Pinas & Hrys, 2024; Popovych et al., 2022b). Using the “The Work and Social Adjustment Scale” (W&SAS) (Mundt et al., 2002), respondents assessed their ability to carry out their daily responsibilities in five areas: 1) work; 2) household management;

ність із параметрами депресивності та тривожного розладу. 2. Порівняння груп із високим і низьким рівнями депресивності та тривожного розладу матиме достовірні відмінності за параметрами адаптації, дезадаптації та типами реагування на травматичну подію.

Мета. Теоретико-емпіричне дослідження адаптаційного потенціалу осіб дорослого віку з розладом дефіциту уваги/гіперактивності.

Методи

Методологія. Теоретико-методологічною основою дослідження є концепція стресу й адаптаційного синдрому Н. Сельє (1975). Стрес тлумачимо як адаптаційну реакцію організму на дію несприятливих чинників-стресорів. Адаптаційний синдром позиціонуємо як комплекс різноманітних реакцій захисного характеру, що є відповіддю на дію стресорів. У дослідженні спиралися на вихідні положення емпіричного обґрунтування адаптаційних концепцій (First et al., 2021; Роровуш et al., 2022a; Ткалич, 2023), оптимізацію адаптаційних можливостей людини (Кокун, 2004), взаємозв'язок часової компетентності й захисних механізмів індивіда (Bondarchuk et al., 2023; Fullerton et al., 2021; Hrys et al., 2024), психологічні причини втоми (Shcherbak et al., 2023).

Учасники. Вибіркову сукупність склали особи дорослого віку із РДУГ, загальною кількістю $n = 32$, з яких жіночої статі – $n = 16$ (50.00%) і чоловічої – $n = 16$ (50.00%). Вік досліджуваних знаходився в межах від 20 до 54 років ($M = 36.12$; $Me = 36.00$; $SD = \pm 8.43$). Усі досліджувані є пацієнтами Центру здоров'я та розвитку “...” (Київ, Україна), далі ЦЗР (з етичних міркувань назву приховано). Час обстеження та перебування на лікуванні – від шести місяців до п'яти років. Основними симптомами були: рухова гіперактивність; порушення концентрації уваги; імпульсивність; нетерпеливість; соціальна дезадаптація й депривація. Зафіксовано широкий спектр прояву фаз РДУГ – від легкої до гострої.

Процедура та інструменти. Підібрано психодіагностичний комплекс методик, якими встановлено параметри, що об'єктивно відобразили предмет дослідження. Застосовано інструменти, адаптовані на українській вибірці (Алексіна та ін., 2024; Herasymenko, 2018), або такі, що апробовані в роботах українських дослідників (Пінас, Грись, 2024; Роровуш et al., 2022b). Опитувальником “Шкала робочої та соціальної адаптації” (ШРСА) (Mundt et al.,

3) social leisure; 4) personal leisure; 5) family and relationships. A direct nine-point scale was used, ranging from 0 – indicating the absence of any disturbances – to 8 – indicating very severe disturbances. The “Zung Self-Rating Depression Scale” (ZSDS) (Zung, 1965) was utilized to determine the level of depressiveness in adults with ADHD. Depressiveness is the most common manifestation that participants associate with their psychofunctional state. The methodology includes ten positively formulated statements and ten negatively formulated statements. A four-point Likert scale was used, where 1 indicates “never”, 2 indicates “sometimes”, 3 indicates “often”, and 4 indicates “always”. The “Impact of Event Scale – Revised” (IES-R) (Sveen et al., 2010) was utilized to identify symptoms of post-traumatic stress disorder and assess the degree of their severity. The methodology incorporated twenty-two statements. Three types of respondents’ reactions to the traumatic event were identified: avoidance (AV), physiological arousal (PA), and intrusion (IN). The “Generalized Anxiety Disorder Assessment Scale” (GAD-7) (Spitzer et al., 2006; adapted by N. Aleksina et al., 2024), which is aimed at screening for anxiety disorder symptoms, was used to determine the level of severity and to monitor the response to future treatment. The methodology included seven statements and a direct four-point scale, where 0 indicates “never”, 1 indicates “several days”, 2 indicates “more than half the time”, and 3 indicates “almost every day”. The methodology identified the level of anxiety disorder as minimal, mild, moderate, and severe. The psychodiagnostic tool “New Methodology for Diagnosing Psychosocial Maladjustment” (NMDPM) (Herasymenko, 2018) was used to assess the severity of psychosocial maladaptation. The methodology consisted of six blocks that reflected the main areas of psychosocial impairment and reproduced the following types of maladaptation: familial, sexual, occupational, economic-property, communicative, and informational. Each block contained ten statements that were rated from one to two points. The scoring scale was interpreted as follows: 0–1 point – adaptation; 2–3 points – borderline state, risk group for maladaptation; 4–6 points – mild maladaptation; 7–9 points – moderate maladaptation; 10–12 points – severe maladaptation. Several peak values (4 points and above) in individual blocks indicated the presence of a mixed type of maladaptation. The obtained results of the homogeneity of the empirical

2002) респонденти оцінювали здатність виконувати свої щоденні обов’язки в п’ятих сферах: 1) робота; 2) ведення домашнього господарства; 3) соціальне дозвілля; 4) особисте дозвілля; 5) сім’я та стосунки. Використано пряму дев’ятибальну шкалу, з діапазоном значень від 0 – відсутність будь-яких порушень, до 8 – дуже серйозні порушення. “Шкалою депресії Цунга” (ШДЦ) (Zung, 1965) з’ясовано рівень депресивності осіб дорослого віку із РДУГ. Депресивність є найбільш поширеним проявом, із яким досліджувані асоціюють свій психофункціональний стан. Методика містить десять позитивно сформульованих і десять негативно сформульованих тверджень. Застосовано чотирибальну шкалу Лайкерта, за якою 1 – ніколи, 2 – іноді, 3 – часто, 4 – постійно. “Шкалою оцінки впливу травматичної події” (ШОВТП) (Sveen et al., 2010) виявлено симптоми посттравматичного стресового розладу й оцінку міри їх вираженості. Методика об’єднала двадцять два твердження. З’ясовано три типи реагування респондентів на травматичну подію: уникання (УН), фізіологічна збудливість (ФЗ) та вторгнення (ВТ). Методикою “Шкала оцінки генералізованого тривожного розладу” (GAD-7) (Spitzer et al., 2006; адаптація Н. Алексіна та ін., 2024), яка спрямована на скринінг симптомів тривожного розладу, визначено міру складності та моніторинг реакції на майбутнє лікування. Методика об’єднала сім тверджень і пряму чотирибальну шкалу, за якою 0 – ніколи, 1 – декілька днів, 2 – більше половини часу, 3 – майже кожен день. За методикою ідентифіковано міру тривожного розладу: мінімальну, легку, помірну й важку. Психодіагностичним інструментом “Нова методика діагностики психосоціальної дезадаптації” (НМДПД) (Herasymenko, 2018) визначено оцінку складності психосоціальної дезадаптації. Методика містила шість блоків, які відобразили основні напрями психосоціального порушення й відтворенням таких різновидів дезадаптації: сімейної, сексуальної, виробничої, економічно-майнової, комунікативної та інформаційної. Кожен блок налічував по десять тверджень, які оцінювалися від одного до двох балів. Шкала отриманих балів мала таку інтерпретацію: 0–1 бал – адаптованість; 2–3 бали – межовий стан, група ризику дезадаптації; 4–6 балів – дезадаптація легкої вираженості; 7–9 балів – дезадаптація середньої вираженості; 10–12 балів – важка дезадаптація. Декілька пікових значень (4 бали й вище) за окремими

data set, measured by Cronbach's coefficient of homogeneity (α), showed levels ranging from satisfactory (.7) to high (.9).

Variables in the study of the adaptive potential of adults with ADHD included parameters of work and social adaptation, levels of depressiveness and anxiety, types of responses to traumatic events, and six types of maladaptation, taking into account the mixed type.

Organization of Research. The collection of empirical data was conducted between February and March 2024. Permission was obtained from the administration of the HDC to carry out the empirical research, which involved surveying and non-participant observation. Respondents were instructed that under no circumstances during the survey, they had the right to terminate their participation on their initiative, without the need for explanation, before completing it. This approach allowed for the collection of valid and reliable empirical data. The study was approved by the session of the Laboratory of Psychology of Socially Maladapted Adolescents at the H. S. Kostiuk Institute of Psychology of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine) and by the scientific and methodological councils of the Interregional Academy of Personnel Management (Kyiv, Ukraine) and the V. Dal East Ukrainian National University (Kyiv, Ukraine). Data collection was conducted in an auditorium, usually in an individual format, and less frequently involved simultaneous surveying of 2–3 individuals who were seated at a considerable distance from each other to avoid distractions. The paper forms of the methodologies were prepared in advance, ensuring anonymity – without the requirement of personal data – only age and the estimated time for completing the questionnaires were recorded.

Statistical Analysis. Initially, the empirical data were processed using “MS Excel,” and later the computer program “SPSS,” version 24.00.00.01, was applied. Standard statistical coefficients were utilized to identify significant patterns and differences: the Kolmogorov-Smirnov test (λ), Spearman's rank correlation coefficient (r_s), and the Mann-Whitney U-test (U). Confidence levels of $p \leq .050$, $p \leq .010$, and $p \leq .001$ were considered significant and subject to analysis and explanation.

Results

The first clarified results of the study were descriptive frequency characteristics. Since the

блоками свідчили про наявність змішаного типу дезадаптації. Отримані результати однорідності емпіричного масиву даних за коефіцієнтом Кронбаха (α) засвідчили рівні від задовільного (.7) до високого (.9).

Змінні в дослідженні адаптаційного потенціалу осіб дорослого віку із РДУГ склали параметри робочої та соціальної адаптації, рівні депресивності й тривожності, типи реагування на травматичну подію та шість різновидів дезадаптації з урахуванням змішаного типу.

Організація дослідження. Збір емпіричних даних здійснено впродовж лютого – березня 2024 року. Отримано дозвіл адміністрації ЦЗР на проведення емпіричного дослідження, яке передбачало опитування й невиключене спостереження. Респонденти були проінструктовані, що за будь-яких обставин упродовж опитування, не завершивши його, за власною ініціативою, без пояснення мають право припинити участь у ньому. Такий підхід дозволив отримати достовірні й надійні емпіричні дані. Дослідження схвалено засіданням лабораторії психології соціально дезадаптованих неповнолітніх Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України (Київ, Україна) й науково-методичними радами Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна) та Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (Київ, Україна). Збір даних здійснено в аудиторії, зазвичай це була індивідуальна форма, рідше – одночасно проходило опитування 2–3 особи, які були розташовані на значній відстані одна від одної, щоб не відволікатися. Паперові бланки методик завчасно підготовлено, передбачено анонімність – без вказування особистих даних, тільки було зазначено вік і орієнтовний час на проходження опитувальників.

Статистичне аналізування. Спочатку емпіричні дані оброблено з використанням “MS Excel”, далі застосовано комп'ютерну програму “SPSS”, версія 24.00.00.01. Використано стандартні статистичні коефіцієнти для з'ясування достовірних закономірностей і відмінностей: λ -критерієм Колмогорова-Смирнова, коефіцієнт кореляції Спірмена (r_s), U -критерію Манна-Уїтні. Рівні достовірності $p \leq .050$; $p \leq .010$ і $p \leq .001$ вважалися значущими й такими, що підлягали аналізуванню та поясненню.

Результати

Першими з'ясованими результатами дослідження були описові частотні характеристики

research strategy included planned comparisons, in addition to the mean (M) and standard deviation (SD) as the primary descriptive statistics, median (Me) data were also included. Research on individuals with ADHD evokes interest in the context of parameter expression. Since there is a high probability of obtaining critically high or critically low parameters, both minimum (min) and maximum (max) measurement values were presented, demonstrating the range of the amplitude of the obtained empirical data set. Tabl. 1 presents all the studied parameters of the psychodiagnostic tools used.

ки. Оскільки згідно зі стратегією дослідження заплановано порівняння, то крім середнього розподілу (M) і середнього квадратичного (SD) як основних описових характеристик, додано дані за медіаною (Me). Дослідження осіб із РДУГ викликає інтерес у контексті вираженості параметрів. Оскільки є високою ймовірність отримання критично високих або критично низьких параметрів, подано мінімальне (min) і максимальне (max) значення вимірів, що продемонструвало розмах амплітуди отриманого емпіричного масиву даних. У табл. 1 подано всі досліджувані параметри використаних психодіагностичних інструментів.

Table 1. Descriptive characteristics of the sample of adults with ADHD (n = 32)
Таблиця 1. Описові характеристики вибірки дорослих осіб із РДУГ (n = 32)

Parameters Параметри	min	max	M	SD	Me
The Work and Social Adjustment Scale / “Шкала робочої та соціальної адаптації” (Mundt et al., 2002)					
W / P	3.00	8.00	5.12	±.89	5.00
HM / ДГ	0.00	6.00	3.41	±.57	3.00
SL / СД	1.00	7.00	3.69	±.61	4.00
PL / ОД	1.00	5.00	2.54	±.42	2.50
FR / СС	0.00	8.00	3.92	±.65	4.00
“Zung Self-Rating Depression Scale” / “Шкала оцінки впливу травматичної події” (Zung, 1965)					
D / Д	39.00	75.00	61.34	±10.22	62.00
“Impact of Even Scale – Revised” (Sveen et al., 2010)					
AV / УН	6.00	29.00	19.03	±3.18	19.00
PA / ФЗ	4.00	25.00	16.54	±2.78	16.50
IN / ВТ	4.00	23.00	15.92	±2.69	16.00
“Generalized Anxiety Disorder Assessment Scale” / “Шкала оцінки генералізованого тривожного розладу” (Spitzer et al., 2006)					
AD / ТР	5.00	19.00	14.35	±2.42	14.50
“New Methodology for Diagnosing Psychosocial Maladjustment” / “Нова методика діагностики психосоціальної дезадаптації” (Herasymenko, 2018)					
FM / СМД	1.00	10.00	6.32	±1.08	6.50
SM / СКД	2.00	12.00	7.48	±1.25	7.50
OM / ВД	2.00	11.00	6.91	±1.15	7.00
EPM/ ЕМД	1.00	12.00	6.55	±1.09	6.50
CM / КД	1.00	11.00	6.92	±1.15	7.00
IM / ІД	1.00	10.00	6.19	±1.03	6.00

Note: min – minimum measurement; max – maximum measurement; M – mean distribution; SD – standard deviation of the distribution; Me – median; W – work; HM – household management; SL – social leisure; PL – personal leisure; FR – family and relationships; D – depressiveness; AV – avoidance; PA – physiological arousal; IN – intrusion; AD – anxiety disorder; FM – family maladaptation; SM – sexual maladaptation; OM – occupational maladaptation; EPM – economic-property maladaptation; CM –

communicative maladaptation; IM – informational maladaptation.

Примітка: min – мінімальний вимір; max – максимальний вимір; M – середнє розподілу; SD – середнє квадратичне розподілу; Me – медіана; P – робота; ДГ – ведення домашнього господарства; СД – соціальне дозвілля; ОД – особисте дозвілля; СС – сім'я та стосунки; Д – депресивність; УН – уникання; ФЗ – фізіологічна збудливість; ВТ – вторгнення; ТР – тривожний розлад; СМД – сімейна дезадаптація; СКД – сексуальна дезадаптація; ВД – виробнича дезадаптація; ЕМД – економічно-майнова дезадаптація; КД – комунікативна дезадаптація; ІД – інформаційна дезадаптація.

Descriptive frequency characteristics based on the “The Work and Social Adjustment Scale” (Mundt et al., 2002) provided grounds to state that respondents’ self-assessment of problems in the specified areas is predominantly reflected in the responses “noticeable” and “very strong”, which interferes with their ability to fulfill their responsibilities. A comparison of the obtained data with a similar sample in the study by N. Pinas and A. Hrys (2024), using the Student’s t-test, did not confirm statistically significant differences. Analyzing the descriptive characteristics showed that work ($M = 5.12$; $SD = \pm .89$) has the highest levels of expression, while personal leisure ($M = 2.54$; $SD = \pm .42$) has the lowest expression. This indicates that communication and the execution of standard responsibilities pose significant difficulties, while during personal leisure, which is usually organized independently by the respondents, there is a noticeable tendency to immerse themselves in their hobbies and focus on specific activities, which may be accompanied by distance and isolation. At the same time, the sphere of family and relationships (FR) has the largest amplitude of values (min = .00; max = 8.00). This clearly demonstrates that this sphere serves as support for some respondents – those who have understanding and established relationships, and for those who seek and endure the absence of warm family relationships, it is a constant source of difficulty and discomfort. Based on the “Zung Self-Rating Depression Scale” (Zung, 1965), a mean score of ($M = 61.34$; $SD = \pm 10.22$) was obtained, indicating a moderate level of depressiveness in the sampled population. However, among certain respondents, excessively high levels of depressiveness were recorded. According to the “Scale of Impact of Traumatic Events” (Sveen et al., 2010), the expected distribution of protective reactions was obtained according to their intensity: AV ($M = 19.03$; $SD = \pm 3.18$), PSA ($M = 16.54$; $SD = \pm 2.78$), and IN ($M = 15.92$; $SD = \pm 2.69$). According to the “Generalized Anxiety Disorder Scale” (Spitzer et al., 2006),

Описові частотні характеристики за “Шкалою робочої та соціальної адаптації” (Mundt et al., 2002) дали підстави констатувати, що самооцінка респондентами проблем в означених сферах переважає у відповідях “помітно” й “дуже сильно”, що заважає їм виконувати свої обов’язки. Порівняння отриманих даних зі схожою вибіркою в дослідженні Н. Пінас, А. Грись (2024), за критерієм Стьюдента (t), не підтвердило статистично достовірних відмінностей. Аналізування описових характеристик показало, що робота ($M = 5.12$; $SD = \pm .89$) має найвищі параметри вираженості, а особисте дозвілля ($M = 2.54$; $SD = \pm .42$) – найменшу вираженість. Це свідчить про те, що комунікування й виконання стандартних обов’язків викликає суттєві труднощі, а під час особистого дозвілля, яке зазвичай досліджувані самотійно організують, відзначається помітне тяжіння до занурення у своє захоплення, зосередженість на конкретній діяльності, що може супроводжуватися дистантністю та ізольованістю. Водночас, сфера сім’ї та стосунків (СС) має найбільшу амплітуду значень (min = 0.00; max = 8.00). Це наочно демонструє, що ця сфера для одних є підтримкою – тих респондентів, які мають розуміння й налагоджені стосунки, а для тих, хто прагне й тяжко переносить відсутність теплих сімейних стосунків, це є постійним джерелом труднощів і дискомфорту. За “Шкалою депресії Цунга” (Zung, 1965) отримано ($M = 61.34$; $SD = \pm 10.22$), які свідчать про помірний рівень депресивності за вибірковою сукупністю. Але в окремих респондентів зафіксовано надто високі показники вираженості депресивності. За “Шкалою оцінки впливу травматичної події” (Sveen et al., 2010) отримано очікуваний розподіл захисних реакцій за їх вираженістю: УН ($M = 19.03$; $SD = \pm 3.18$), ФЗ ($M = 16.54$; $SD = \pm 2.78$) і ВТ ($M = 15.92$; $SD = \pm 2.69$). За “Шкалою оцінки генералізованого

compared to the average norms proposed in the adaptation of the “GAD-7” methodology (Aleksina et al., 2024), significantly higher results were obtained ($M = 14.35$; $SD = \pm 2.42$). The identification of the types of maladaptation according to the NDMPM (Herasymenko, 2018) demonstrated a relatively uniform expression of all types. It should be noted that there is a slight predominance of sexual maladaptation ($M = 7.48$; $SD = \pm 1.25$). It is important to highlight that none of the respondents exhibited adaptation in any of the types. A small portion of the respondents was classified as being in a borderline state and at risk ($n = 5$; 15.63%), while the prevailing type in the sample is moderate maladaptation ($n = 14$; 43.75%). More than half of the participants ($n = 17$; 53.13%) exhibit a mixed type of maladaptation, which combines two or more types.

Furthermore, the research strategy for assessing adaptive potential involves identifying correlation relationships and constructing correlation matrices. Since the empirical data did not show a pronounced Gaussian curve (statistically confirmed by the λ criterion of the Kolmogorov-Smirnov test), the Spearman correlation coefficient (r_s) was appropriately applied. Tabl. 2 presents the correlation matrix of occupational and social adaptation and the parameters that characterized the manifestation of ADHD in the studied individuals.

тривожного розладу” (Spitzer et al., 2006), порівняно із середніми нормами, запропонованими в адаптації методики “GAD-7” (Алексіна та ін., 2024), отримано достовірно превалюючі результати ($M = 14.35$; $SD = \pm 2.42$). З’ясування типів дезадаптації за “НМДПД” (Herasymenko, 2018) продемонструвало, що є достатньо рівномірна вираженість усіх типів. Зазначимо, що має місце незначна перевага сексуальної дезадаптації ($M = 7.48$; $SD = \pm 1.25$). Зауважимо, що жоден із респондентів не має адаптованості за будь-яким із типів. Незначну частину респондентів віднесено до межового стану і групи ризику ($n = 5$; 15.63%), превалюючою у вибірці є дезадаптація середньої тяжкості ($n = 14$; 43.75%). Більше половини досліджуваних ($n = 17$; 53.13%) мають змішаний тип дезадаптації, який є поєднанням двох і більше типів.

Далі стратегією дослідження адаптаційного потенціалу передбачено з’ясування кореляційних зв’язків і побудову кореляційних матриць. Оскільки емпіричний масив не продемонстрував виражену криву Гауса (статистично підтверджено за λ -критерієм Колмогорова-Смирнова), то правомірно застосовано коефіцієнт кореляції Спірмена (r_s). У табл. 2 подано кореляційну матрицю робочої та соціальної адаптації з параметрами, що характеризували прояв РДУГ досліджуваних осіб.

Table 2. Correlation matrix of occupational and social adaptation with parameters characterizing the manifestation of ADHD ($n = 32$)

Таблиця 2. Кореляційна матриця робочої та соціальної адаптації з параметрами, що характеризували прояв РДУГ ($n = 32$)

Scale Шкала	Correlation coefficient Коефіцієнт кореляції	D / Д	AV / УН	PA / ФЗ	IN / ВТ	AD / ТР
W / P	r_s	.361**	.311**	.299**	.322**	.322**
	p	< .001	< .001	< .001	< .001	< .001
HM / ДГ	r_s	.101	.153*	.051	.121*	.121*
	p	.057	.019	.831	.041	.041
SL / СД	r_s	.121*	.249**	.088	.251**	.242**
	p	.041	< .001	.561	< .001	< .001
PL / ОД	r_s	.048	.157*	.078	.088	.143*
	p	.805	.018	.598	.561	.022
FR / СС	r_s	.143*	.272**	.153*	.266**	.261**
	p	.022	< .001	.019	< .001	< .001

Note: W – work; HM – household management; SL – social leisure; PL – personal leisure; FR – family and relationships; r_s – Spearman’s coefficient; p – nominal value of the correlation level; D – depressiveness; AV – avoidance; PA – physiological arousal; IN – intrusion; AD – anxiety disorder.

Примітка: Р – робота; ДГ – ведення домашнього господарства; СД – соціальне дозвілля; ОД – особисте дозвілля; СС – сім’я та стосунки; r_s – коефіцієнт Спірмена; p – номінальне значення рівня кореляції; Д – депресивність; УН – уникання; ФЗ – фізіологічна збудливість; ВТ – вторгнення; ТР – тривожний розлад.

It was established that the expected number of significant relationships was obtained ($n = 19$) among the studied parameters. All the correlations are direct, with no inverse correlations recorded. Individuals with ADHD experience the greatest difficulties when performing their professional duties. Work (W) has five direct correlations with ADHD parameters that are at a high level of significance ($p < .001$). The next most complex domain is “family and relationships” (FR): five significant correlations were also recorded ($p < .050$; $p < .001$). The domain in which the respondents experience the least difficulties and can be conditionally considered the most comfortable is “personal leisure” – two correlations ($p < .050$), but they relate to the parameters of “avoidance” ($r_s = .157$; $p = .018$) and “anxiety disorder” ($r_s = .143$; $p = .022$). Tabl. 3 presents the correlation matrix of types of maladaptation and the parameters that characterize the manifestation of ADHD in the studied individuals.

Констатовано, що очікувано отримано переважну кількість достовірних зв’язків ($n = 19$) досліджуваних параметрів. Усі зв’язки прями, обернених не зафіксовано. Найбільше труднощів особи із РДУГ зазнають під час виконання професійних обов’язків. Робота (Р) має п’ять прямих зв’язків із параметрами РДУГ, які знаходяться на високому рівні достовірності ($p < .001$). Наступною за складністю сферою є “сім’я і стосунки” (СС): також зафіксовано п’ять достовірних зв’язків ($p < .050$; $p < .001$). Сферою, в якій досліджувані зазнають найменше труднощів і яку можна умовно вважати найбільш комфортною, є “особисте дозвілля” – два зв’язки ($p < .050$), але й вони стосуються параметрів “уникання” ($r_s = .157$; $p = .018$) і “тривожного розладу” ($r_s = .143$; $p = .022$). У табл. 3 подано кореляційну матрицю типів дезадаптації з параметрами, що характеризували прояв РДУГ досліджуваних осіб.

Table 3. Correlation matrix of maladaptation and the parameters characterizing the manifestation of ADHD ($n = 32$)

Таблиця 3. Кореляційна матриця дезадаптації з параметрами, що характеризували прояв РДУГ ($n = 32$)

Scale Шкала	Correlation coefficient Коефіцієнт кореляції	D / Д	IN / УН	PA / ФЗ	IN / ВТ	AD / ТР
FM / СМД	r_s	.117*	.293**	.269**	.271**	.109*
	p	.045	< .001	< .001	< .001	.049
SM / СКД	r_s	.153*	.303**	.273**	.258**	.273**
	p	.019	< .001	< .001	< .001	< .001
OM / ВД	r_s	.344*	.302**	.259**	.311**	.278**
	p	< .001	< .001	< .001	< .001	< .001
EPM / ЕМД	r_s	.288*	.286**	.244**	.301**	.248**
	p	< .001	< .001	< .001	< .001	< .001
CM / КД	r_s	.105	.153*	.243*	.247**	.121*
	p	.063	.019	< .001	< .001	.041
IM / ІД	r_s	.088	.272**	.121*	.241**	.051
	p	.561	< .001	.041	< .001	.831

Note: FM – family maladaptation; SM – sexual maladaptation; OM – occupational maladaptation; EPM – economic-property maladaptation; CM – communicative maladaptation; IM – informational

maladaptation; r_s – Spearman’s coefficient; p – nominal value of the correlation level; D – depressiveness; AV – avoidance; PA – physiological arousal; IN – intrusion; AD – anxiety disorder.

Примітка: СМД – сімейна дезадаптація; СКД – сексуальна дезадаптація; ВД – виробнича дезадаптація; ЕМД – економічно-майнова дезадаптація; КД – комунікативна дезадаптація; ІД – інформаційна дезадаптація; r_s – коефіцієнт Спірмена; p – номінальне значення рівня кореляції; D – депресивність; УН – уникання; ФЗ – фізіологічна збудливість; ВТ – вторгнення; ТР – тривожний розлад.

It was established that the expected number of significant correlations was obtained ($n = 27$) among the studied parameters. All correlations are also direct, with no inverse correlations present, which is consistent with the previous matrix (see Tabl. 2). The most pronounced systematic relationships are held by four types of maladaptation: family, sexual, occupational, and economic-property maladaptation. The least pronounced are communicative and informational maladaptations.

To determine the adaptive potential, a comparison was made between groups with high and low levels of depressiveness and anxiety disorder. The studied groups were divided according to the “depressiveness” (D) scale based on the median ($Me = 62.00$) into Group 1 (low level) and Group 2 (high level). Group 1 consisted of $n = 18$ (56.25%) respondents, while Group 2 included $n = 14$ (43.75%). Tabl. 4 presents the results of the comparison between the studied groups regarding depressiveness, using the Mann-Whitney U-test.

Констатовано, що очікувано отримано переважну кількість достовірних зв’язків ($n = 27$) досліджуваних параметрів. Усі зв’язки також прямі, обернені зв’язки відсутні, що є тотожним попередній матриці (див. табл. 2). Найбільш вираженими закономірними зв’язками володіють чотири типи дезадаптації: сімейна, сексуальна, виробнича й економічно-майнова. Найменше вираженими є комунікативна та інформаційна дезадаптації.

Для з’ясування адаптаційного потенціалу проведено порівняння груп із високим і низьким рівнями депресивності та тривожного розладу. Досліджувані групи розподілено за шкалою “депресивності” (D) за медіаною ($Me = 62.00$) на групу 1 (низький рівень) і групу 2 (високий рівень). Групу 1 склали $n = 18$ (56.25%) респондентів і групу 2 – $n = 14$ (43.75%). У табл. 4 подано результати порівняння досліджуваних груп за депресивністю з використанням U-критерію Манна-Уїтні.

Table 4. Comparison of groups with high (Group 1) and low (Group 2) levels of depressiveness (D)
Таблиця 4. Порівняння груп із високим (група 1) і низьким (група 2) рівнями депресивності (D)

Parameters Параметри	Mann-Whitney U-test Коефіцієнт Манна-Уїтні	
	<i>U</i>	<i>p</i>
Occupational and social adaptation / Робоча та соціальна адаптація		
Work (W) Робота (P)		
Household management (HM) Ведення домашнього господарства (ДГ)		
Social leisure (SL) Соціальне дозвілля (СД)	1721.500	.040
Personal leisure (PL) Особисте дозвілля (ОД)	1391.000**	<.001
Family and relationships (FR) Сім’я та стосунки (СС)	1395.000**	<.001
Types of maladaptation / Типи дезадаптації		
Family maladaptation (FM) Сімейна дезадаптація (СМД)		

Sexual maladaptation (SM) Сексуальна дезадаптація (СКД)		
Occupational maladaptation (OM) Виробнича дезадаптація (ВД)		
Economic-property maladaptation (EPM) Економічно-майнова дезадаптація (ЕМД)		
Communicative maladaptation (CM) Комунікативна дезадаптація (КД)	1244.500**	<.001
Informational maladaptation (IM) Інформаційна дезадаптація (ІД)	1202.000**	<.001
Types of response to a traumatic event / Типи реагування на травматичну подію		
Avoidance (AV) Уникнення (УН)		
Physiological arousal (PA) Фізіологічна збудливість (ФЗ)		
Intrusion (IN) Вторгнення (ВТ)		

Note: U – the Mann-Whitney U-test; p – significance level of the Mann-Whitney test; * – $p \leq .050$; ** – $p \leq .010$, $p < .001$, data presented in **bold type**.

Примітка: U – критерій Манна-Уїтні; p – рівень достовірності критерію Манна-Уїтні; * – $p \leq .050$; ** – $p \leq .010$, $p < .001$, дані подано **жирним шрифтом**.

It was noted that Group 2 (high level of depressiveness) surpasses Group 1 (low level of depressiveness) in the parameters of occupational and social adaptation: SL ($U = 1721.500$; $p = .040$), PL ($U = 1391.000$; $p < .001$), and FR ($U = 1395.000$; $p < .001$); in the parameters of maladaptation: CM ($U = 1244.500$; $p < .001$) and IM ($U = 1202.000$; $p < .001$). No significant differences were found in the types of responses to traumatic events.

The studied groups were further divided according to the “anxiety disorder” (AD) scale based on the median ($Me = 14.50$) into Group I (a low level) and Group II (a high level). Group I comprised $n = 14$ (43.75%) of the participants, while Group II included $n = 18$ (56.25%). Tabl. 5 presents the results of the comparison between the studied groups regarding anxiety disorder, using the Mann-Whitney U-test.

Констатуємо, що група 2 (високий рівень депресивності) переважає групу 1 (низький рівень депресивності) за параметрами робочої та соціальної адаптації: СД ($U = 1721.500$; $p = .040$), ОД ($U = 1391.000$; $p < .001$) і СС ($U = 1395.000$; $p < .001$); за параметрами дезадаптації: КД ($U = 1244.500$; $p < .001$) і ІД ($U = 1202.000$; $p < .001$). За типами реагування на травматичну подію достовірних відмінностей не зафіксовано.

Далі досліджувані групи розподілено за шкалою “тривожного розладу” (ТР) за медіаною ($Me = 14.50$) на групу I (низький рівень) і групу II (високий рівень). Групу I склали $n = 14$ (43.75%) досліджуваних і групу II – $n = 18$ (56.25%). У табл. 5 подано результати порівняння досліджуваних груп за тривожним розладом з використанням U-критерія Манна-Уїтні.

Table 5. Comparison of groups with high (Group II) and low (Group I) levels of anxiety disorder (AD)
Таблиця 5. Порівняння груп із високим (група II) і низьким (група I) рівнями тривожного розладу (ТР)

Parameters Параметри	Mann-Whitney U-test Коефіцієнт Манна-Уїтні	
	U	p
Occupational and social adaptation / Робоча та соціальна адаптація		
Work (W) Робота (Р)		
Household management (HM) Ведення домашнього господарства (ДГ)		
Social leisure (SL) Соціальне дозвілля (СД)		
Personal leisure (PL) Особисте дозвілля (ОД)		
Family and relationships (FR) Сім'я та стосунки (СС)		
Types of maladaptation / Типи дезадаптації		
Family maladaptation (FM) Сімейна дезадаптація (СМД)		
Sexual maladaptation (SM) Сексуальна дезадаптація (СКД)		
Occupational maladaptation (OM) Виробнича дезадаптація (ВД)		
Economic-property maladaptation (EPM) Економічно-майнова дезадаптація (ЕМД)		
Communicative maladaptation (CM) Комунікативна дезадаптація (КД)	1728.000	.042
Informational maladaptation (IM) Інформаційна дезадаптація (ІД)	1317.500**	<.001
Types of response to a traumatic event / Типи реагування на травматичну подію		
Avoidance (AV) Уникнення (УН)		
Physiological arousal (PA) Фізіологічна збудливість (ФЗ)	1222.000**	<.001
Intrusion (IN) Вторгнення (ВТ)		

Note: U – the Mann-Whitney U-test; p – significance level of the Mann-Whitney test; * – $p \leq .050$; ** – $p \leq .010$, $p < .001$, data presented in **bold type**.

Примітка: U – критерій Манна-Уїтні; p – рівень достовірності критерію Манна-Уїтні; * – $p \leq .050$; ** – $p \leq .010$, $p < .001$, дані подано **жирним шрифтом**.

It was noted that Group II (a high level of anxiety disorder) surpassed Group I (a low level of anxiety disorder) in the types of maladaptation: CM ($U = 1728.000$; $p = .042$) and IM ($U = 1317.500$; $p < .001$), as well as in one type of response to traumatic events – “physiological arousal” ($U = 1222.000$; $p < .001$). No significant differences were recorded in occupational and social adaptations.

Констатуємо, що група II (високий рівень тривожного розладу) переважає групу I (низький рівень тривожного розладу) за типами дезадаптації: КД ($U = 1728.000$; $p = .042$) та ІД ($U = 1317.500$; $p < .001$) і за одним типом реагування на травматичну подію – “фізіологічною збудливістю” ($U = 1222.000$; $p < .001$). За робочою та соціальною адаптаціями достовірних відмінностей не зафіксовано.

Discussions

The scientific literature contains several contemporary studies that reveal important aspects and do not overlook additional aspects of attention deficit/hyperactivity disorder in adults (Nagatsuka et al., 2024; Ogrodnik et al., 2023; Olesen, 2019). Despite the growing scientific interest in the mentioned issue, the study of adaptive potential and related disorders remains relevant, as evidenced by the significant list of contemporary studies that we have analyzed retrospectively (Danielson et al., 2024; Pedersen et al., 2024). It is noted that maladaptive disorders are states of subjective distress that arise during adaptation to stressful events and significant changes in lifestyle, destabilizing constructive social adaptation (Herasymenko, 2018; Kroenke et al., 2001). The psychodiagnostic tools were selected to correlate adaptation parameters with types of maladaptation, verifying the obtained empirical trends across specific domains (see Tabl. 1). The construction of correlation matrices (see Tabl. 2 and 3) allowed us to identify a vast number of patterns and confirm the first hypothesis that the adaptive potential of adults with attention deficit/hyperactivity disorder has a systematic dependence on the parameters of depressiveness and anxiety disorder. The fact that the parameter "work" possesses all statistically significant correlations with depressiveness, anxiety disorder, and types of responses to traumatic events, which are recorded at a high level of significance ($p < .001$), provides grounds to assert that professional engagement for adults with ADHD is the greatest source of anxiety, depressiveness, and discomfort. At the same time, a reduction in professional engagement may exacerbate other problems related to personal deprivation and social dysfunction. According to the electronic records of the HDC, the studied individuals were diagnosed with comorbid disorders in addition to ADHD: depressive episode/depressive disorder ($n = 12$; 37.50%); bipolar disorder ($n = 2$; 6.25%); obsessive-compulsive disorder ($n = 3$; 9.36%); anxiety disorder ($n = 4$; 12.50%); borderline disorder ($n = 2$; 6.25%); autism spectrum disorder ($n = 2$; 6.25%); and eating behavior disorder ($n = 2$; 6.25%). Only ($n = 5$; 15.62%) did not have any comorbid conditions. Comorbid disorders indicate prevailing comorbidity among the patients who were examined and constituted a randomly constructed sample. The provided statistics on patient comorbidity and research

Дискусія

У науковій літературі є достатньо сучасних досліджень, які розкривають важливі аспекти й не оминули увагою додаткові аспекти синдрому розладу дефіциту уваги/гіперактивності дорослих осіб (Nagatsuka et al., 2024; Ogrodnik et al., 2023; Olesen, 2019). Попри зростаючий науковий інтерес до згаданої проблеми, вивчення адаптаційного потенціалу й пов'язаних із ним розладів залишається актуальним, про що свідчить значний перелік сучасних досліджень, які нами ретроспективно проаналізовано (Danielson et al., 2024; Pedersen et al., 2024). Відзначимо, що розлади адаптації є станами суб'єктивного дистресу, які виникають під час адаптації до стресових подій і вагомих змін укладу життя, дестабілізуючи конструктивну соціальну адаптацію (Herasymenko, 2018; Kroenke et al., 2001). Психодіагностичний інструментарій підібрано таким чином, щоб співставити параметри адаптації з типами дезадаптації, перевіривши отримані емпіричні тенденції за окремими сферами (див. табл. 1). Побудова кореляційних матриць (див. табл. 2 і 3) дозволила з'ясувати величезну кількість закономірностей і підтвердити першу гіпотезу, що адаптаційний потенціал осіб дорослого віку з розладом дефіциту уваги/гіперактивності має закономірну залежність із параметрами депресивності та тривожного розладу. Констатований факт, що параметр "робота" володіє всіма статистично достовірними зв'язками з депресивністю, тривожним розладом і типами реагування на травматичну подію, які зафіксовані на високому рівні достовірності ($p < .001$), дає підстави стверджувати, що професійна зайнятість дорослих осіб із РДУГ є найбільшим джерелом тривоги, депресивності й дискомфорту. У той же час, зменшення професійної зайнятості може підтягнути інші проблеми, які лежать у площині особистісних депривацій і соціальної неспроможності. За електронними обліковими даними ЦЗР, у досліджуваних діагностовано супутні розлади, крім РДУГ: депресивний епізод / депресивний розлад ($n = 12$; 37.50%); біполярний розлад ($n = 2$; 6.25%); обсессивно-компульсивний розлад ($n = 3$; 9.36%); тривожний розлад ($n = 4$; 12.50%); межовий розлад ($n = 2$; 6.25%); розлад аутичного спектру ($n = 2$; 6.25%) та розлад харчової поведінки ($n = 2$; 6.25%). Тільки ($n = 5$; 15.62%) не мали супутніх захворювань. Супутні розлади свідчать про превалюючу коморбідність пацієнтів, що знаходилися на обстеженні й склали рандомно сконструйовану вибірку сукуп-

in this field (Katzman et al., 2017) suggest that a reduction in occupational engagement may not only exacerbate the existing condition but also, in combination with comorbidities, complicate the situation regarding the treatment of ADHD. Undoubtedly, the domain in which the respondents feel most comfortable is “personal leisure” (see Tabl. 2), which has only two significant correlations ($p < .050$) with the protective reaction of avoidance and anxiety disorder. It is clear that avoidance as a defense mechanism and type of response to a traumatic event only increases the tendency towards isolation and distance. This outlines the real state of affairs. To speak about adaptive potential, it is necessary to organize the workspace in such a way that adults who prioritize the domains of “social and personal leisure” and “family and relationships” can find the understanding and social support in their professional circles that will ensure confidence and mutual understanding in society (Pinas & Hrys, 2024). It should be noted that (see Tabl. 3) communicative and informational maladaptations are the least pronounced. The lower intensity of these maladaptations can be explained by the fact that communication and information exchange often occur in social networks, which eliminate the element of interaction that can introduce difficulties and discomfort. Therefore, these domains are the least maladaptive for individuals with ADHD.

Using the comparison of groups with high (Group 2) and low (Group 1) levels of depressiveness, as well as high (Group II) and low (Group I) levels of anxiety disorder, we have proved the second hypothesis. The identified superiorities of Group 2 (see Tabl. 4) with a high level of depressiveness support the previous discursive arguments concerning the organization of a constructive workspace as a source of adaptive potential. Since there is no significant superiority in groups based on the levels of depressiveness across several domains of adaptation – such as work and household management; and types of maladaptation – such as family, sexual, occupational, and economic-property, this may be an interesting fact when developing psycho-corrective and therapeutic programs for adults with ADHD. The comparison of groups with high and low levels of anxiety disorder demonstrates a similar pattern in significant superiorities regarding “communicative” and “informational” maladaptation parameters. The only superiority

ність. Наведена статистика коморбідності пацієнтів і дослідження в цій сфері (Katzman et al., 2017) дають підстави допустити, що зменшення виробничої зайнятості може активізувати не тільки наявне захворювання, але й у комплексі зі супутньою ускладнити ситуацію з вилікуванням РДУГ. Безумовно, що сферою, у якій досліджувані найкомфортніше себе почувать, є “особисте дозвілля” (див. табл. 2), яке має тільки два достовірні зв’язки ($p < .050$) із захисною реакцією уникання і тривожним розладом. Очевидно, уникання як захисний механізм і тип реагування на травматичну подію тільки підвищує схильність до ізоляваності та дистантності. Звісно, це окреслює реальний стан справ. Щоб вести мову про адаптаційний потенціал, необхідно організувати робочий простір таким чином, щоб дорослі особи, які віддали перевагу сферам “соціальне та особисте дозвілля”, “сім’я та стосунки”, могли знайти те розуміння й таку соціальну допомогу та підтримку в професійному колі, які забезпечать впевненість і взаєморозуміння в соціумі (Пінас, Грись, 2024). Зазначимо, що (див. табл. 3) найменше вираженими є комунікативна та інформаційна дезадаптації. Найменша вираженість зазначених дезадаптацій пояснюється тим, що комунікування й обмін інформацією часто відбувається в соціальних мережах, які виключають елемент інтеракції, який може вносити труднощі та дискомфорт. Тому ці сфери є найменше дезадаптивними для осіб із РДУГ.

Використавши зіставлення груп із високим (група 2) і низьким (група 1) рівнями депресивності та високим (група II) і низьким (група I) рівнями тривожного розладу, нами доказано другу гіпотезу. З’ясовані переваги групи 2 (див. табл. 4) з високим рівнем депресивності підтверджують попередні дискусивні аргументи, що стосуються організації конструктивного робочого простору як джерела адаптаційного потенціалу. Оскільки за низкою сфер адаптації – робота і ведення домашнього господарства; типами дезадаптації – сімейна, сексуальна, виробнича та економічно-майнова, немає достовірної переваги у групах за рівнями депресивності, це може бути цікавим фактом при створенні психокорекційних і терапевтичних програм для дорослих осіб із РДУГ. Зіставлення груп із високим і низьким рівнем тривожного розладу демонструє схожу картину за достовірними перевагами в параметрах “комунікативної” та “інформаційної” дезадаптації. Зафіксовано єдину перевагу

in the type of response to a traumatic event was noted in the group with a high level of anxiety disorder. It is evident that high anxiety disorder parameters (see Tabl. 5) accentuate the physiological arousal in individuals with ADHD ($U = 1222.000$; $p < .001$).

It was summarized that acceptance and support from the environment are of significant importance for adults with ADHD. Tolerance and the absence of stigmatization within the family, workplace, and society at large have a positive effect. Isolation is often accompanied by a lack of support, which can lead to severe manifestations of ADHD and comorbid disorders. The impact of traumatic events affects the course of the mental states of the individuals studied.

Limitations of the Research. Our research does not encompass all aspects of the adaptive potential of adults with ADHD. It has several limitations concerning the small and highly differentiated sample. It should also be noted that the empirical data were collected during the period of martial law, which may increase the parameters of depressiveness and anxiety disorder, as these are key factors in determining adaptive potential. The constant shelling of Ukrainian territory and air alarms may influence the types of responses of respondents to traumatic events. The anonymity of the survey data did not allow for a deeper analysis and consideration of the comorbid components of each patient. Only the statistics on comorbidity were mentioned in the discussion of the study. The outlined limitations of the research do not diminish the value of the work done; rather, they reveal its potential and outline tasks for further scientific inquiries.

Conclusions

It was reasoned and summarized that the study of the adaptive potential of adults with attention deficit/hyperactivity disorder clarified significant patterns of occupational and social adaptation in the subjects, which contributed to revealing their adaptive potential.

It was stated that the parameter “work” possessed all statistically significant correlations with depressiveness, anxiety disorder, and types of responses to traumatic events, which were recorded at a high level of significance ($p < .001$). It was noted that the domain in which the subjects felt most comfortable was “personal leisure”, which was associated with the protective response of avoidance and anxiety disorder. It was argued that

за типом реагування на травматичну подію у групі з високим рівнем тривожного розладу. Очевидно, що високі параметри тривожного розладу (див. табл. 5) актуалізують фізіологічну збудливість осіб із РДУГ ($U = 1222.000$; $p < .001$).

Узагальнимо, що для дорослих осіб із РДУГ важливе значення має прийняття й підтримка оточення. Толерантність і відсутність стигматизації в родині, в колективі і загалом у суспільстві мають позитивний ефект. Ізоляваність почасти супроводжується відсутністю підтримки, що може призвести до важких проявів РДУГ і коморбідних розладів. Вплив травматичної події позначається на протіканні психічних станів досліджуваних.

Обмеження дослідження. Наше дослідження не вичерпує всіх аспектів адаптаційного потенціалу осіб дорослого віку з РДУГ. Воно має низку обмежень, які стосуються малої й надто диференційованої вибіркової сукупності. Також зазначимо, що емпіричні дані зібрано під час дії воєнного стану, що може підвищувати параметри депресивності та тривожного розладу, а вони є ключовими у з'ясуванні адаптаційного потенціалу. Постійні обстріли території України й повітряні тривоги можуть вплинути на типи реагування респондентів на травматичну подію. Анонімність анкетних даних не дозволила провести глибше аналізування і врахувати коморбідну складову кожного пацієнта. Згадано тільки статистику коморбідності в дискусії дослідження. Окреслені обмеження дослідження не зменшують цінності зробленого, а радше розкривають потенціал і намічають завдання для подальших наукових пошуків.

Висновки

Обґрунтовано й узагальнено, що дослідження адаптаційного потенціалу осіб дорослого віку з розладом дефіциту уваги/гіперактивності дозволило з'ясувати достовірні закономірності робочої та соціальної адаптації досліджуваних, які сприятимуть розкриттю адаптаційного потенціалу останніх.

Констатовано, що параметр “робота” володіє всіма статистично достовірними зв'язками з депресивністю, тривожним розладом і типами реагування на травматичну подію, які зафіксовані на високому рівні достовірності ($p < .001$). Зазначено, що сферою, у якій досліджувані найкомфортніше себе почувають, є “особисте дозвілля”, яке зв'язане із захисною реакцією уникання і тривожним розладом.

avoidance, as a defense mechanism and the type of response to traumatic events, only increased the tendency toward isolation and distance. It was suggested that the constructive organization of the workspace for individuals with ADHD would enhance their adaptive capacity.

The hypotheses were proven, the aim was achieved, attention was focused on the limitations of the study, and the prospects for further scientific research were outlined. The results of the study should be implemented in psycho-correctional and therapeutic work with adults with ADHD.

References

- Aleksina, N., Gerasimenko, O., Lavrynenko, D., & Savchenko, O. (2024). Ukrainian adaptation of the Generalized Anxiety Disorder scale (GAD-7): diagnostic experience in the state of martial law. *Insight: the psychological dimensions of society*, 11, 77–103. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-11-5>
- Adler, L. A., Anbarasan, D., Leon, T., Sardoff, T., Descorbeth, O., Cho, D., Stern, Y., Kraft, O., Hendler, T., & Marmar, C. R. (2024). Pilot Study of Prism EFP NeuroFeedback in Adult ADHD. *Journal of Attention Disorders*, 28(5), 905–912. <https://doi.org/10.1177/10870547231215283>
- Ayers-Glassey, S., & Smilek, D. (2024). The relations between hyperfocus and similar attentional states, adult ADHD symptoms, and affective dysfunction. *Current Psychology*, 43, 11254–11266. <https://doi.org/10.1007/s12144-023-05235-3>
- Bondarchuk, O., Balakhtar, V., Pinchuk, N., Pustovalov, I., & Pavlenok, K. (2023). Adaptation of Coping Strategies to Reduce the Impact of Stress and Loneliness on the Psychological Well-Being of Adults. *Journal of Law and Sustainable Development*, 11(10), e1852. <https://doi.org/10.55908/sdgs.v11i10.1852>
- Callen, E. F., Clay, T., Alai, J., Goodman, D. W., Adler, L. A., & Faraone, S. V. (2024). The Role of Age in Adult ADHD Quality Care: A Longitudinal Analysis of Electronic Health Record Data. *Journal of Attention Disorders*, 28(5), 913–922. <https://doi.org/10.1177/10870547231218042>
- Caroline, S., S. S., Sudhir, P. M., Mehta, U. M., Kandasamy, A., Thennarasu, K., & Benegal, V. (2024). Assessing Adult ADHD: An Updated Review of Rating Scales for Adult Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD). *Journal of Attention Disorders*, 28(7), 1045–1062. <https://doi.org/10.1177/10870547241226654>

Аргументовано, що уникання як захисний механізм і тип реагування на травматичну подію тільки підвищує схильність до ізоляції та дистантності. Зроблено припущення, що конструктивна організація робочого простору осіб із РДУГ дозволить підвищити адаптаційну спроможність останніх.

Гіпотези доказано, мету досягнуто, акцентовано увагу на обмеженнях дослідження й окреслено перспективу наукових пошуків. Результати дослідження варто впровадити у психокорекційну й терапевтичну роботу з дорослими особами з РДУГ.

Список використаних джерел

- Алексіна Н., Герасименко О., Лавриненко Д., Савченко О. Українська адаптація шкали для оцінки генералізованого тривожного розладу GAD-7: досвід діагностики в умовах воєнного стану. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2024. № 11. С. 77–103. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-11-5>
- Adler L. A., Anbarasan D., Leon T., Sardoff T., Descorbeth O., Cho D., Stern Y., Kraft O., Hendler T., Marmar C. R. Pilot Study of Prism EFP NeuroFeedback in Adult ADHD. *Journal of Attention Disorders*. 2024. Vol. 28(5). P. 905–912. <https://doi.org/10.1177/10870547231215283>
- Ayers-Glassey S., Smilek D. The relations between hyperfocus and similar attentional states, adult ADHD symptoms, and affective dysfunction. *Current Psychology*. 2024. Vol. 43. P. 11254–11266. <https://doi.org/10.1007/s12144-023-05235-3>
- Bondarchuk O., Balakhtar V., Pinchuk N., Pustovalov I., Pavlenok K. Adaptation of Coping Strategies to Reduce the Impact of Stress and Loneliness on the Psychological Well-Being of Adults. *Journal of Law and Sustainable Development*. 2023. Vol. 11(10). e1852. <https://doi.org/10.55908/sdgs.v11i10.1852>
- Callen E. F., Clay T., Alai J., Goodman D. W., Adler L. A., Faraone S. V. The Role of Age in Adult ADHD Quality Care: A Longitudinal Analysis of Electronic Health Record Data. *Journal of Attention Disorders*. 2024. Vol. 28(5). P. 913–922. <https://doi.org/10.1177/10870547231218042>
- Caroline S., S. S., Sudhir P. M., Mehta U. M., Kandasamy A., Thennarasu K., Benegal V. Assessing Adult ADHD: An Updated Review of Rating Scales for Adult Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD). *Journal of Attention Disorders*. 2024. Vol. 28(7). P. 1045–1062. <https://doi.org/10.1177/10870547241226654>

- Dahlan, R. M. (2019). Social Adaptation, Self-Confidence and their Relation to Student Achievement Motivation of Madrasa Senior High School 1 Bogor Indonesia in Generating Student with Character. *Opción*, 35, 841–863. URL: <https://produccioncientificaluz.org/index.php/opcion/article/view/29670>
- Danielson, M. L., Claussen, A. H., Arifkhanova, A., Gonzalez, M. G., & Surman, C. (2024). Who Provides Outpatient Clinical Care for Adults With ADHD? Analysis of Healthcare Claims by Types of Providers Among Private Insurance and Medicaid Enrollees. *Journal of Attention Disorders*, 28(8), 1225–1235. <https://doi.org/10.1177/10870547241238899>
- Enriquez-Urzelai, U., Palacio, A. S., Merino, N. M., Sacco, M., & Nicieza, A. G. (2018). Hindered and constrained: limited potential for thermal adaptation in post-metamorphic and adult *Rana temporaria* along elevational gradients. *Journal of Evolutionary Biology*, 31(12), 1852–1862. <https://doi.org/10.1111/jeb.13380>
- First, J. M., Yu, M., & Houston, J. B. (2021). The Disaster Adaptation and Resilience Scale: development and validation of an individual-level protection measure. *Disasters*, 45(4), 939–967. <https://doi.org/10.1111/disa.12452>
- Fullerton, D. J., Zhang, L. M., & Kleitman, S. (2021). An Integrative Process Model of Resilience in an Academic Context: Resilience Resources, Coping Strategies, and Positive Adaptation. *Plos One*, 16, e0246000. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0246000>
- Herasymenko, L. A. (2018). A new method of diagnosis of psychosocial maladjustment. *Likars'ka Sprava*, 1–2, 82–88. [https://doi.org/10.31640/JVD.1-2.2018\(14\)](https://doi.org/10.31640/JVD.1-2.2018(14))
- Hrys, A., Popovych, I., Zelenko, O., Pavliuk, M., Fedorenko, L., Prachenko, O., & Huzar, V. (2024). Time decentrations of junior athletes under changed conditions of competitive activity. *Journal of Physical Education and Sport*, 24(1), 13–22. <https://doi.org/10.7752/jpes.2024.01002>
- Hutt Vater, C., DiSalvo, M., Ehrlich, A., Parker, H., O'Connor, H., Faraone, S. V., & Biederman, J. (2024). ADHD in Adults: Does Age at Diagnosis Matter? *Journal of Attention Disorders*, 28(5), 614–624. <https://doi.org/10.1177/10870547231218450>
- Jakobsson Støre, S., Van Zalk, N., Granander Schwartz, W., Nilsson, V., & Tillfors, M. (2024). The Relationship Between Social Anxiety Disorder and ADHD in Adolescents and Adults: [org/10.1177/10870547241226654](https://doi.org/10.1177/10870547241226654)
- Dahlan R. M. Social Adaptation, Self-Confidence and their Relation to Student Achievement Motivation of Madrasa Senior High School 1 Bogor Indonesia in Generating Student with Character. *Opción*. 2019. Vol. 35. P. 841–863. URL: <https://produccioncientificaluz.org/index.php/opcion/article/view/29670>
- Danielson M. L., Claussen A. H., Arifkhanova A., Gonzalez M. G., Surman C. Who Provides Outpatient Clinical Care for Adults With ADHD? Analysis of Healthcare Claims by Types of Providers Among Private Insurance and Medicaid Enrollees. *Journal of Attention Disorders*. 2024. Vol. 28(8). P. 1225–1235. <https://doi.org/10.1177/10870547241238899>
- Enriquez-Urzelai U., Palacio A. S., Merino N. M., Sacco M., Nicieza A. G. Hindered and constrained: limited potential for thermal adaptation in post-metamorphic and adult *Rana temporaria* along elevational gradients. *Journal of Evolutionary Biology*. 2018. Vol. 31(12). P. 1852–1862. <https://doi.org/10.1111/jeb.13380>
- First J. M., Yu M., Houston J. B. The Disaster Adaptation and Resilience Scale: development and validation of an individual-level protection measure. *Disasters*. 2021. Vol. 45(4). P. 939–967. <https://doi.org/10.1111/disa.12452>
- Fullerton D. J., Zhang L. M., Kleitman S. An Integrative Process Model of Resilience in an Academic Context: Resilience Resources, Coping Strategies, and Positive Adaptation. *Plos One*. 2021. Vol. 16. e0246000. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0246000>
- Herasymenko L. A. A new method of diagnosis of psychosocial maladjustment. *Likars'ka Sprava*. 2018. Vol. 1–2. P. 82–88. [https://doi.org/10.31640/JVD.1-2.2018\(14\)](https://doi.org/10.31640/JVD.1-2.2018(14))
- Hrys A., Popovych I., Zelenko O., Pavliuk M., Fedorenko L., Prachenko O., Huzar V. Time decentrations of junior athletes under changed conditions of competitive activity. *Journal of Physical Education and Sport*. 2024. Vol. 24(1). P. 13–22. <https://doi.org/10.7752/jpes.2024.01002>
- Hutt Vater C., DiSalvo M., Ehrlich A., Parker H., O'Connor H., Faraone S. V., Biederman J. ADHD in Adults: Does Age at Diagnosis Matter? *Journal of Attention Disorders*. 2024. Vol. 28(5). P. 614–624. <https://doi.org/10.1177/10870547231218450>
- Jakobsson Støre S., Van Zalk N., Granander Schwartz W., Nilsson V., Tillfors M. The Relationship Between Social Anxiety Disorder and ADHD in Adolescents and Adults: <https://doi.org/10.1177/10870547231218450>

- A Systematic Review. *Journal of Attention Disorders*, 28(9), 1299–1319. <https://doi.org/10.1177/10870547241247448>
- Jen-Yi, L., Krishnasamy, M., & Der-Thanq, C. (2015). Research with persons with intellectual disabilities: An inclusive adaptation of Tourangeau's model. *Alter*, 9(4), 304–316. <https://doi.org/10.1016/j.alter.2015.07.006>
- Katzman, M. A., Bilkey, T. S., Chokka, P. R., Fallu, A., & Klassen, L. J. (2017). Adult ADHD and comorbid disorders: clinical implications of a dimensional approach. *BMC psychiatry*, 17. <https://doi.org/10.1186/s12888-017-1463-3>
- Knouse, L. E., & Mitchell, J. T. (2015). Incautiously Optimistic: Positively-Valenced Cognitive Avoidance in Adult ADHD. *Cognitive and Behavioral Practice*, 22(2), 192–202. <https://doi.org/10.1016/j.cbpra.2014.06.003>
- Kokun, O. M. Optyimizatsiia adaptatsiinykh mozhlyvostei liudyny: psykhoфизиологичний аспект забезпечення діяльності [Optimization of Human Adaptive Capacities: Psychophysiological Aspect of Activity Support.] Kyiv: Millennium. 265 p. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/1513>
- Kroenke, K., Spitzer, R. L., & Williams, J. B. (2001). The PHQ-9: validity of a brief depression severity measure. *Journal of General Internal Medicine*, 16(9), 606–613. <https://doi.org/10.1046/j.1525-1497.2001.016009606.x>
- Krtkova, R., Krtek, A., Pesoutova, M., Meier, Z., Tavel, P., Malinakova, K., & Trnka, R. (2022). What influences do parents perceive as supportive of school well-being and the inclusion of children with ADHD?: A qualitative study. *European Journal of Special Needs Education*, 38(2), 218–232. <https://doi.org/10.1080/08856257.2022.2050972>
- Maksymova, N. Y., Hrys, A., Pavliuk, M. M., Maksymov, M. V., & Ivantsev, N. I. (2021). Environmental Friendliness of a Person's Musical Space as a Factor of Personality Disharmony Prevention. *Journal of Intellectual Disability – Diagnosis and Treatment*, 9(6), 667–675. <https://doi.org/10.6000/2292-2598.2021.09.06.9>
- Mattos, P., Moraes, C. E. F. de Sichieri, R., Hay, P., Faraone, S. V., & Appolinario, J. C. (2024). Adult ADHD Symptoms in a Large Metropolitan Area from Brazil: Prevalence and Associations with Psychiatric Comorbidity, Bullying, Sexual Abuse, and Quality of Life. *Journal of Attention Disorders*, 28(7), 1082–1091. <https://doi.org/10.1177/10870547241229097>
- Mundal, I., Schei, J., Lydersen, S., Thomsen, P. H., Between Social Anxiety Disorder and ADHD in Adolescents and Adults: A Systematic Review. *Journal of Attention Disorders*. 2024. Vol. 28(9). P. 1299–1319. <https://doi.org/10.1177/10870547241247448>
- Jen-Yi L., Krishnasamy M., Der-Thanq C. Research with persons with intellectual disabilities: An inclusive adaptation of Tourangeau's model. *Alter*. 2015. Vol. 9(4). P. 304–316. <https://doi.org/10.1016/j.alter.2015.07.006>
- Katzman M. A., Bilkey T. S., Chokka P. R., Fallu A., Klassen L. J. Adult ADHD and comorbid disorders: clinical implications of a dimensional approach. *BMC psychiatry*. 2017. Vol. 17. Article number: 302. <https://doi.org/10.1186/s12888-017-1463-3>
- Knouse L. E., Mitchell J. T. Incautiously Optimistic: Positively-Valenced Cognitive Avoidance in Adult ADHD. *Cognitive and Behavioral Practice*. 2015. Vol. 22(2). P. 192–202. <https://doi.org/10.1016/j.cbpra.2014.06.003>
- Кокун О. М. Оптимізація адаптаційних можливостей людини: психофізіологічний аспект забезпечення діяльності. Київ: Міленіум. 2004. 265 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/1513>
- Kroenke K., Spitzer R. L., Williams J. B. The PHQ-9: validity of a brief depression severity measure. *Journal of General Internal Medicine*. 2001. Vol. 16(9). P. 606 – 613. <https://doi.org/10.1046/j.1525-1497.2001.016009606.x>
- Krtkova R., Krtek A., Pesoutova M., Meier Z., Tavel P., Malinakova K., Trnka R. What influences do parents perceive as supportive of school well-being and the inclusion of children with ADHD?: A qualitative study. *European Journal of Special Needs Education*. 2022. Vol. 38(2). P. 218–232. <https://doi.org/10.1080/08856257.2022.2050972>
- Maksymova N. Y., Hrys A., Pavliuk M. M., Maksymov M. V., Ivantsev N. I. Environmental Friendliness of a Person's Musical Space as a Factor of Personality Disharmony Prevention. *Journal of Intellectual Disability – Diagnosis and Treatment*. 2021. Vol. 9(6). P. 667–675. <https://doi.org/10.6000/2292-2598.2021.09.06.9>
- Mattos P., Moraes C. E. F. de Sichieri R., Hay P., Faraone S. V., Appolinario J. C. Adult ADHD Symptoms in a Large Metropolitan Area from Brazil: Prevalence and Associations with Psychiatric Comorbidity, Bullying, Sexual Abuse, and Quality of Life. *Journal of Attention Disorders*. 2024. Vol. 28(7). P. 1082–1091. <https://doi.org/10.1177/10870547241229097>
- Mundal I., Schei J., Lydersen S., Thomsen P.

- Novik, T. S., & Kvitland, L. R. (2024). Prevalence of chronic and multisite pain in adolescents and young adults with ADHD: a comparative study between clinical and general population samples (the HUNT study). *European Child & Adolescent Psychiatry*, 33, 1433–1442. <https://doi.org/10.1007/s00787-023-02249-x>
- Mundt, J. C., Marks, I. M., Shear, M. K., & Greist, J. H. (2002). The Work and Social Adjustment Scale: a simple measure of impairment in functioning. *British Journal of Psychiatry*, 180, 461–464. <https://doi.org/10.1192/bjp.180.5.461>
- Nagatsuka, Y., Nakamura, D., Ota, M., Arai, G., Iwami, Y., & Suzuki, H. (2024). Gaze measurements during viewing human dialogue scenes in adults with ADHD: Preliminary findings. *Neuropsychopharmacology Reports*, 44, 73–79. <https://doi.org/10.1002/npr2.12383>
- Ogrodnik, M., Karsan, S., Malamis, B., Kwan, M., Fenesi, B., & Heisz, J. J. (2023). Exploring Barriers and Facilitators to Physical Activity in Adults with ADHD: A Qualitative Investigation. *Journal Developmental and Physical Disabilities*, 36, 307–327. <https://doi.org/10.1007/s10882-023-09908-6>
- Olesen, E. (2019). Overcoming Diagnostic Uncertainty: Clinicians, Patients and Institutional Work in Practice. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 21(1), 186–196. <https://doi.org/10.16993/sjdr.638>
- Pinas N., & Hrys, A. Sotsialno-psykholohichni chynnyky adaptatsii osib dorosloho viku iz RDUH [Social and psychological adjustment factors in adults with ADHD]. *Naukovi pratsi Mizhrehionalnoi Akademii upravlinnia personalom. Psykholohiia – Scientific Works of Interregional Academy of Personnel Management. Psychology*, 1(62), 15–24. <https://doi.org/10.32689/maup.psych.2024.1.3>
- Park, S., & Park, S. (2024). Prevalence, Correlates, and Comorbidities Among Young Adults Who Screened Positive for ADHD in South Korea During the COVID-19 Pandemic. *Journal of Attention Disorders*, 28(9), 1331–1339. <https://doi.org/10.1177/10870547241253151>
- Pedersen, A. B., Edvardsen, B. V., Messina, S. M., Volden, M. R., Weyandt, L. L., & Lundervold, A. J. (2024). Self-Esteem in Adults with ADHD Using the Rosenberg Self-Esteem Scale: A Systematic Review. *Journal of Attention Disorders*, 28(7), 1124–1138. <https://doi.org/10.1177/10870547241237245>
- Popovych, I., Hrys, A., Hoian, I., Mamchur, I., Babenko, A., & Fedyk, O. (2022a). H., Novik T. S., Kvitland L. R. Prevalence of chronic and multisite pain in adolescents and young adults with ADHD: a comparative study between clinical and general population samples (the HUNT study). *European Child & Adolescent Psychiatry*. 2024. Vol. 33. P. 1433–1442. <https://doi.org/10.1007/s00787-023-02249-x>
- Mundt J. C., Marks I. M., Shear M. K., Greist J. H. The Work and Social Adjustment Scale: a simple measure of impairment in functioning. *British Journal of Psychiatry*. 2002. Vol. 180. P. 461–464. <https://doi.org/10.1192/bjp.180.5.461>
- Nagatsuka Y., Nakamura D., Ota M., Arai G., Iwami Y., Suzuki H. Gaze measurements during viewing human dialogue scenes in adults with ADHD: Preliminary findings. *Neuropsychopharmacology Reports*. 2024. Vol. 44. P. 73–79. <https://doi.org/10.1002/npr2.12383>
- Ogrodnik M., Karsan S., Malamis B., Kwan M., Fenesi B., Heisz J. J. Exploring Barriers and Facilitators to Physical Activity in Adults with ADHD: A Qualitative Investigation. *Journal Developmental and Physical Disabilities*. 2023. Vol. 36. P. 307–327 (2024). <https://doi.org/10.1007/s10882-023-09908-6>
- Olesen E. Overcoming Diagnostic Uncertainty: Clinicians, Patients and Institutional Work in Practice. *Scandinavian Journal of Disability Research*. 2019. Vol. 21(1). P. 186–196. <https://doi.org/10.16993/sjdr.638>
- Пінас Н., Грись, А. Соціально-психологічні чинники адаптації осіб дорослого віку із РДУГ. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Психологія*. 2024. № 1(62). С. 15–24. <https://doi.org/10.32689/maup.psych.2024.1.3>
- Park S., Park S. Prevalence, Correlates, and Comorbidities Among Young Adults Who Screened Positive for ADHD in South Korea During the COVID-19 Pandemic. *Journal of Attention Disorders*. 2024. Vol. 28(9). P. 1331–1339. <https://doi.org/10.1177/10870547241253151>
- Pedersen A. B., Edvardsen B. V., Messina S. M., Volden M. R., Weyandt L. L., Lundervold A. J. Self-Esteem in Adults with ADHD Using the Rosenberg Self-Esteem Scale: A Systematic Review. *Journal of Attention Disorders*. 2024. Vol. 28(7). P. 1124–1138. <https://doi.org/10.1177/10870547241237245>
- Popovych I., Hrys A., Hoian I., Mamchur I., Babenko A., Fedyk O. Successfulness in teenagers' sporting activities: comparative analysis of

- Successfulness in teenagers' sporting activities: comparative analysis of individual and team sports. *Journal of Physical Education and Sport*, 22(11), 2886–2897. <https://doi.org/10.7752/jpes.2022.11365>
- Popovych, I., Kosmii, M., Hrys, A., Hoi, N., Dyhun, I., Hoian, I., & Nosov, P. (2023). Pre-competition expectation profiles among junior athletes in the context of altered sporting conditions. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(10), 2551–2562. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.10293>
- Popovych, I., Kurova, A., Koval, I., Kazibekova, V., Maksymov, M., & Huzar, V. (2022b). Interdependence of emotionality, anxiety, aggressiveness and subjective control in handball referees before the beginning of a game: a comparative analysis. *Journal of Physical Education and Sport*, 22(3), 680–689. <https://doi.org/10.7752/jpes.2022.03085>
- Popovych, I. S., & Blynova, O. Ye. (2019). The Structure, Variables and Interdependence of the Factors of Mental States of Expectations in Students' Academic and Professional Activities. *The New Educational Review*, 55(1), 293–306. <https://doi.org/10.15804/tner.2019.55.1.24>
- Popovych, I., Zavatskyi, V., Tsiuniak, O., Nosov, P., Zinchenko, S., Mateichuk, V., Zavatskyi, Yu., & Blynova, O. (2020). Research on the Types of Pre-game Expectations in the Athletes of Sports Games. *Journal of Physical Education and Sport*, 20(1), 43–52. <https://doi.org/10.7752/jpes.2020.01006>
- Prokhorenko, L., Popovych, I., Sokolova, H., Chumaieva, Yu., Kosenko, Yu., Razumovska, T., & Zasenkov, V. (2023). Gender differentiation of self-regulating mental states of athletes with disabilities: comparative analysis. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(2), 349–359. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.02042>
- Richard, V., Lebeau, J.-C., Becker, F., Inglis, E. R., & Tenenbaum, G. (2018). Do more creative people adapt better? An investigation into the association between creativity and adaptation. *Psychology of Sport and Exercise*, 38, 80–89. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2018.06.001>
- Selye, H. A. (1975). Confusion and Controversy in the Stress Field. *Journal of Human Stress*, 1, 37–44. <http://dx.doi.org/10.1080/0097840X.1975.9940406>
- Shcherbak, T., Popovych, I., Kariyev, A., Duisenbayeva, A., Huzar, V., Hoian, I., & Kyrychenko, K. (2023). Psychological causes of individual and team sports. *Journal of Physical Education and Sport*. 2022a. Vol. 22(11). P. 2886–2897. <https://doi.org/10.7752/jpes.2022.11365>
- Popovych I., Kosmii M., Hrys A., Hoi N., Dyhun I., Hoian I., Nosov P. Pre-competition expectation profiles among junior athletes in the context of altered sporting conditions. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023. Vol. 23(10). P. 2551–2562. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.10293>
- Popovych I., Kurova A., Koval I., Kazibekova V., Maksymov M., Huzar V. Interdependence of emotionality, anxiety, aggressiveness and subjective control in handball referees before the beginning of a game: a comparative analysis. *Journal of Physical Education and Sport*. 2022b. Vol. 22(3). P. 680–689. <https://doi.org/10.7752/jpes.2022.03085>
- Popovych I. S., Blynova O. Ye. The Structure, Variables and Interdependence of the Factors of Mental States of Expectations in Students' Academic and Professional Activities. *The New Educational Review*. 2019. Vol. 55(1). P. 293–306. <https://doi.org/10.15804/tner.2019.55.1.24>
- Popovych I., Zavatskyi V., Tsiuniak O., Nosov P., Zinchenko S., Mateichuk V., Zavatskyi Yu., Blynova O. Research on the Types of Pre-game Expectations in the Athletes of Sports Games. *Journal of Physical Education and Sport*. 2020. Vol. 20(1). P. 43–52. <https://doi.org/10.7752/jpes.2020.01006>
- Prokhorenko L., Popovych I., Sokolova H., Chumaieva Yu., Kosenko Yu., Razumovska T., Zasenkov V. Gender differentiation of self-regulating mental states of athletes with disabilities: comparative analysis. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023. Vol. 23(2). P. 349–359. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.02042>
- Richard V., Lebeau J.-C., Becker F., Inglis E. R., Tenenbaum G. Do more creative people adapt better? An investigation into the association between creativity and adaptation. *Psychology of Sport and Exercise*. 2018. Vol. 38. P. 80–89. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2018.06.001>
- Selye H. A. Confusion and Controversy in the Stress Field. *Journal of Human Stress*. 1975. Vol. 1. P. 37–44. <http://dx.doi.org/10.1080/0097840X.1975.9940406>
- Shcherbak T., Popovych I., Kariyev A., Duisenbayeva A., Huzar V., Hoian I., Kyrychenko K. Psychological causes of fatigue of football

- fatigue of football players. *Journal of Physical Education and Sport*, 23(8), 2193–2202. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.08251>
- Spitzer, R. L., Kroenke, K., Williams, J. B. W., & Löwe, B. (2006). A Brief Measure for Assessing Generalized Anxiety Disorder: The GAD-7. *Archives of Internal Medicine*, 166(10), 1092–1097. <https://doi.org/10.1001/archinte.166.10.1092>
- Sprich, S. E., Knouse, L. E., Cooper-Vince, C., Burbridge, J., & Safren, S. A. (2010). Description and Demonstration of CBT for ADHD in Adults. *Cognitive and Behavioral Practice*, 17(1), 9–15. <https://doi.org/10.1016/j.cbpra.2009.09.002>
- Sveen, J., Low, A., Dyster-Aas, J., Ekselius, L., Willebrand, M., & Gerdin, B. (2010). Validation of a Swedish version of the Impact of Event Scale – Revised (IES-R) in patients with burns. *Journal of Anxiety Disorders*, 24(6), 618–622. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2010.03.021>
- Tkalych, M. H. (2023). Psychoemotional states and vitality: psychological adaptation during wartime. In: *Psychological patterns of social processes and personality development in modern society: Scientific monograph*. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-326-2-13>
- Waldren, L. H., Leung, F. Y. N., Hargitai, L. D., Burgoyne, A. P., Licalalde, Van R. T., Livingston, L. A., & Shah, P. (2024). Unpacking the overlap between Autism and ADHD in adults: A multi-method approach. *Cortex*, 173, 120–137. <https://doi.org/10.1016/j.cortex.2023.12.016>
- Wang, Y.-H., Gau, S.-F., Yang, L.-K., Chang, J.-C., Cheong, P.-L., & Kuo, H.-I. (2024). Acute aerobic exercise at different intensities modulates inhibitory control and cortical excitability in adults with attention-deficit hyperactivity disorder (ADHD). *Asian Journal of Psychiatry*, 95, 103993. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2024.103993>
- Zung, W. W. (1965). A self-rating depression scale. *Archives of General Psychiatry*, 12, 63–70. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.1965.01720310065008>
- players. *Journal of Physical Education and Sport*. 2023. Vol. 23(8). P. 2193–2202. <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.08251>
- Spitzer R. L., Kroenke K., Williams J. B. W., Löwe B. A Brief Measure for Assessing Generalized Anxiety Disorder: The GAD-7. *Archives of Internal Medicine*. 2006. Vol. 166(10). P. 1092–1097. <https://doi.org/10.1001/archinte.166.10.1092>
- Sprich S. E., Knouse L. E., Cooper-Vince C., Burbridge J., Safren S. A. Description and Demonstration of CBT for ADHD in Adults. *Cognitive and Behavioral Practice*. 2010. Vol. 17(1). P. 9–15. <https://doi.org/10.1016/j.cbpra.2009.09.002>
- Sveen J., Low A., Dyster-Aas J., Ekselius L., Willebrand M., Gerdin B. Validation of a Swedish version of the Impact of Event Scale-Revised (IES-R) in patients with burns. *Journal of Anxiety Disorders*. 2010. 24(6). P. 618–622. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2010.03.021>
- Tkalych M. H. Psychoemotional states and vitality: psychological adaptation during wartime. In: *Psychological patterns of social processes and personality development in modern society: Scientific monograph*. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2023. P. 230–243. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-326-2-13>
- Waldren L. H., Leung F. Y. N., Hargitai L. D., Burgoyne A. P., Licalalde Van R. T., Livingston L. A., Shah P. Unpacking the overlap between Autism and ADHD in adults: A multi-method approach. *Cortex*. 2024. Vol. 173. P. 120–137. <https://doi.org/10.1016/j.cortex.2023.12.016>
- Wang Y.-H., Gau S.-F., Yang L.-K., Chang J.-C., Cheong P.-L., Kuo H.-I. Acute aerobic exercise at different intensities modulates inhibitory control and cortical excitability in adults with attention-deficit hyperactivity disorder (ADHD). *Asian Journal of Psychiatry*. 2024. Vol. 95. P. 103993. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2024.103993>
- Zung W. W. A self-rating depression scale. *Archives of General Psychiatry*. 1965. Vol. 12, 63–70. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.1965.01720310065008>

<https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-20>

How to Cite (Style APA):

Stepura, E., Zavorodnia, O., & Sushchynska, T. (2024). Features of the Attributional Style of Individuals with Alexithymia and Psychopathy. *Insight: the psychological dimensions of society*, 12, 495–514. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-20>

Як цитувати (Стиль ДСТУ 8302: 2015):

Степура Є., Завгородня О., Сущинська Т. Особливості атрибутивного стилю осіб з алекситимією та психопатією. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. 2024. № 12. С. 495–514. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-12-20>

UDC 159.944.4-044.332-056.34: 159.9.072

Features of the Attributional Style of Individuals with Alexithymia and Psychopathy

Особливості атрибутивного стилю осіб з алекситимією та психопатією

Received: August 09, 2024

Accepted: October 28, 2024

Eugene Stepura*

Candidate of Psychological Sciences, Researcher,
Laboratory of Methodology and Theory of
Psychology, G. S. Kostyuk Institute of Psychology
of NAES of Ukraine, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-7214-0788>

Olena Zavorodnia

Doctor of Psychology Sciences, Senior Researcher,
Leading Researcher,
Laboratory of Methodology and Theory of
Psychology, G. S. Kostyuk Institute of Psychology
of NAES of Ukraine, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-8786-8707>

Tetiana Sushchynska

Candidate of Psychological Sciences, Associate
Professor, Department of Applied Psychology
and Logopedics Berdyansk State Pedagogical
University, Zaporizhzhia
<https://orcid.org/0000-0002-4564-1448>

Євгеній Степура*

кандидат психологічних наук, науковий
співробітник,
лабораторія методології і теорії психології,
Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН
України, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-7214-0788>

Олена Завгородня

доктор психологічних наук, провідний
науковий співробітник,
лабораторія методології і теорії психології,
Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН
України, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-8786-8707>

Тетяна Сущинська

кандидат психологічних наук, доцент,
кафедра прикладної психології та логопедії,
Бердянський державний педагогічний
університет, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-4564-1448>

Abstract

The aim of the study is to determine the features of the attributional style of individuals with alexithymia and psychopathy. **Methods.** Theoretical methods: analysis and generalization of theoretical propositions related to the research

Анотація

Метою дослідження є визначення особливостей атрибутивного стилю осіб з алекситимією та психопатією. **Методи.** Теоретичні: аналізування та узагальнення теоретичних положень, дотичних до досліджуваної проблеми, на основі огляду наукових джерел і даних досліджень;

* Corresponding Author: es18011988@yahoo.com

* Автор-кореспондент: es18011988@yahoo.com

problem, based on a review of scientific sources and research data; empirical methods: Seligman Attributional Style Questionnaire (Seligman, 2006), 26-item Toronto Alexithymia Scale (Taylor et al. 1985), Levenson Self-Report Psychopathy Scale (Levenson, 1995); methods of mathematical statistics. **Results.** The interrelations between alexithymia, psychopathic traits, and attributional style were studied. A negative correlation between alexithymia and the general level of optimism was established ($R = -.32$; $p < .010$). It was found that the primary factor of psychopathy has a weak but significant direct correlation with alexithymia ($R = .20$; $p < .050$). Secondary psychopathy has a high direct correlation with alexithymia ($R = .46$; $p < .010$). It was determined that the primary factor of psychopathy has a direct correlation with the general level of optimism ($R = .29$; $p < .010$). A negative correlation between secondary psychopathy and the general level of optimism was noted ($R = -.28$; $p < .010$). Numerous significant inverse correlations between specific cognitive attitudes that constitute an optimistic attributional style, alexithymia, and the secondary factor of psychopathy were identified. **Discussion and conclusions.** The specific features of the attributional style of individuals with alexithymia and psychopathy were determined, and the connections of psychological constructs with the components of the attributional style were clarified. The presence of a relationship between alexithymia and primary and secondary psychopathy was demonstrated. It was found that individuals with alexithymia and secondary psychopathy are characterized by a pessimistic attributional style, whereas those with primary psychopathy are characterized by an optimistic attributional style. The attributional style of people with secondary psychopathy is mainly depressogenic, in contrast to people with primary psychopathy, in whom such a feature is not observed. The study results may be useful in choosing psychocorrectional strategies for individuals with alexithymia and psychopathy.

Keywords: optimism, depression, difficulties in identifying and describing emotions, heartlessness, impulsivity, effectiveness, psychocorrectional strategies.

емпіричні: опитувальник атрибутивного стилю М. Селігмана (Seligman 2006), Торонтська алекситимічна шкала (TAS-26) (Taylor et al. 1985), опитувальник на виявлення психопатії М. Левенсона (Levenson et al. 1995); математико-статистичні методи. **Результати.** Досліджено взаємозв'язки алекситимії, психопатичних проявів особистості та атрибутивного стилю. Встановлено зворотну кореляцію алекситимії із загальним рівнем оптимізму ($R = -.32$; $p < .010$). З'ясовано, що первинний фактор психопатії має слабку, але значущу пряму кореляцію з алекситимією ($R = .20$; $p < .050$). Вторинна психопатія має високий показник прямої кореляції з алекситимією ($R = .46$; $p < .010$). Визначено, що первинний фактор психопатії має прямий зв'язок із загальним рівнем оптимізму ($R = .29$; $p < .010$). Констатовано зворотну кореляцію між вторинною психопатією та загальним рівнем оптимізму ($R = -.28$; $p < .010$). Виявлено численні значущі обернені кореляції окремих когнітивних настановлень, які складають оптимістичний атрибутивний стиль, з алекситимією та вторинним фактором психопатії. **Дискусія і висновки.** Визначено особливості атрибутивного стилю осіб з алекситимією та психопатією, з'ясовано зв'язки психологічних конструктів зі складовими атрибутивного стилю, показано наявність зв'язку між алекситимією та первинною і вторинною психопатією. З'ясовано, що для людей з алекситимією та вторинною психопатією характерний песимістичний атрибутивний стиль, тоді як особи з первинною психопатією характеризуються оптимістичним атрибутивним стилем. Аtribuтивний стиль людей із вторинною психопатією є переважно депресогенним, на відміну від осіб із первинною психопатією, у яких така особливість не спостерігається. Результати дослідження можуть бути корисні в контексті вибору стратегій психокорекційного впливу на осіб з алекситимією та психопатією. **Ключові слова:** оптимізм, депресія, труднощі в ідентифікації та описі емоцій, безсердечність, імпульсивність, успішність, психокорекційні стратегії.

Вступ

Одним із важливих чинників, які визначають емоційні реакції людини та її поведінку, є особистісні риси. Зокрема, такі

Features of the Attributional Style of Individuals with Alexithymia and Psychopathy

Introduction

One of the important factors that determine a person's emotional reactions and behavior is personality traits. In particular, traits such as alexithymia and psychopathy can lead to inappropriate emotional responses and non-constructive behavior, which can harm both the individual and their surroundings.

Alexithymia is understood as a heterogeneous phenomenon caused by various factors or their interactions, particularly the failure to learn emotional skills during childhood due to the absence of proper role modeling and adequate reinforcement of emotional expression (Luminet et al., 2021; Hamel et al., 2024; Khan, Jaffee, 2022). The key characteristics of alexithymia include difficulties in identifying and describing emotions, a predominance of externally oriented thinking, and a lack of empathy (Preece, Gross, 2023).

In interpreting psychopathy, we rely on the model of its two-factor structure, which distinguishes between primary and secondary factors of psychopathy. The primary factor (heartlessness) is believed to reflect the selfish, ruthless, and exploitative use of others, while the secondary factor (impulsivity) represents a chronically unstable and antisocial lifestyle with an increased tendency for unjustified risk (Falkenbach et al., 2017).

Both alexithymia and psychopathy are relatively resistant to psychocorrection. On the other hand, emotional reactions and behavior are also influenced by cognitive attitudes, which, among other things, constitute one's attributional style.

Attributional style determines how a person describes and explains the outcomes of their actions and significant life events (both positive and negative). Two main styles can be distinguished: optimistic and pessimistic attributional styles. In an optimistic attributional style, negative events are explained by temporary, specific, and external determinants, while positive events are attributed to stable, global, and internal causes. An optimistic attributional style is a factor in preventing depression (Seligman, 2006), counteracting suicidal thoughts (Kleiman et al., 2012), reduces anxiety and depression in crisis situations (Almansa et al., 2024; Pitcho et

risi, як алекситимія та психопатія, можуть призводити до неадекватних емоційних реакцій і неконструктивної поведінки, що завдають шкоди як самій людині, так і оточенню.

Алекситимію тлумачимо як гетерогенний феномен, зумовлений різними чинниками або їх взаємодією, зокрема неможливістю в дитячому віці навчитися емоційних навичок через відсутність відповідного рольового моделювання та адекватного підкріплення емоційного вираження (Luminet et al., 2021; Hamel et al., 2024; Khan, Jaffee, 2022). Провідними характеристиками алекситимії є труднощі в ідентифікації та описі емоцій, перевага зовні орієнтованого мислення й дефіцит емпатії (Preece, Gross, 2023).

У трактуванні психопатії ми орієнтуємося на модель її двофакторної структури, згідно з якою виокремлюють первинний і вторинний фактори психопатії. Вважають, що первинний фактор (безсердечність) відображає егоїстичне, безжалісне й експлуаторське використання інших, а вторинний фактор (імпульсивність) – хронічно нестабільний та антисоціальний спосіб життя з підвищеною схильністю до невиправданого ризику (Falkenbach et al., 2017).

Як алекситимія, так і психопатія доволі важко піддаються психокорекції. З іншого боку, на емоційні реакції та поведінку людини також впливають когнітивні настановлення, що, серед іншого, складають її атрибутивний стиль.

Атрибутивний стиль визначає особливості опису й пояснення людиною результатів власної діяльності та важливих для неї життєвих подій (як позитивних, так і негативних). Можна виокремити оптимістичний і песимістичний атрибутивні стилі. При оптимістичному атрибутивному стилі негативні події пояснюються впливом короточасних, локальних і зовнішніх детермінант, а позитивні події, навпаки, – впливом тривалих, глобальних та внутрішніх. Оптимістичний атрибутивний стиль є чинником профілактики розвитку депресії (Seligman 2006), протидії суїцидальним думкам (Kleiman et al., 2012), зниження тривоги та депресії в кризових умовах (Almansa et al., 2024; Pitcho et al., 2024), негативно пов'язаний із посттравматичним дистресом і нав'язливими думками (Alex

al., 2024), and is inversely associated with post-traumatic stress and intrusive thoughts (Alex et al., 2024). A pessimistic attributional style is characterized by attributing failures to internal, stable, and global causes (Seligman, 2006) and is a predictor of depression, which is why it is referred to as depressogenic.

Cognitive attitudes, which are part of the attributional style, are relatively easy to change, unlike personality traits, particularly through cognitive-behavioral psychotherapy.

The issue of the connections between alexithymia, psychopathy, and the cognitive attitudes that constitute the attributional style is relevant and important, as resolving it will deepen the understanding of people with these personality traits and contribute to indirect (through changes in cognitive attitudes) possibilities for their psychotherapy.

No studies directly aimed at examining the attributional style of individuals with alexithymia have been found. However, studies of individuals with alexithymia indicate various psychological difficulties that may be related to their style of explaining positive and negative events. A connection between alexithymia and post-traumatic (van Sleuwen et al., 2023; Corso et al., 2023) and affective disorders has been noted (Preece et al., 2022). People with alexithymia are significantly more likely to suffer from depression (Tang et al., 2022), and alexithymia is also believed to be associated with suicidal thoughts (Liu et al., 2023; Mohamed, Ahmed, 2022). Thus, as studies indicate, the problems of emotional disorders, particularly depression, and their prevention are related both to alexithymia and attributional style. This provides further grounds to focus attention on the features of the attributional style of individuals with alexithymia.

The results of several studies on the connection between psychopathic traits and the way individuals explain their life events have shown that psychopathy is more associated with pessimism than optimism (Jonason et al., 2018). Optimism is negatively associated with the dark sides of personality, including impulsivity and irresponsibility (Furnham, Robinson, 2023). At the same time, psychopathy is considered unrelated to depression (Batky et al., 2024).

et al., 2024). Песимістичний атрибутивний стиль характеризується приписуванням невдач внутрішнім, стабільним та глобальним причинам (Seligman 2006), є предиктором виникнення депресії, і тому його означають як депресогенний.

Когнітивні настановлення, що входять до складу атрибутивного стилю, на відміну від особистісних рис, відносно легко піддаються змінам, зокрема засобами когнітивно-поведінкової психотерапії.

Питання зв'язків між алекситимією, психопатією та когнітивними настановленнями, що складають атрибутивний стиль, є актуальним і важливим, оскільки його розв'язання поглибить розуміння людей із вказаними особистісними рисами та сприятиме опосередкованим (через зміну когнітивних настановлень) можливостям їх психотерапії.

Нами не було знайдено досліджень, безпосередньо спрямованих на вивчення атрибутивного стилю осіб з алекситимією. Проте дослідження осіб з алекситимією засвідчують різні психологічні труднощі цих людей, які можуть бути пов'язані з їхнім стилем пояснення позитивних і негативних подій. Відзначають зв'язок алекситимії з посттравматичним (van Sleuwen et al., 2023; Corso et al., 2023) та афективним розладами (Preece et al., 2022). Люди з алекситимією значно частіше страждають від депресії (Tang et al., 2022), також вважають, що алекситимія пов'язана із суїцидальними думками (Liu et al., 2023; Mohamed, Ahmed, 2022). Отже, як свідчать дослідження, проблеми емоційних розладів, зокрема депресії, та їх профілактики пов'язані водночас як з алекситимією, так і з атрибутивним стилем. Це дає додаткові підстави зосередити увагу на особливостях атрибутивного стилю людей з алекситимією.

Результати нечисленних досліджень зв'язку психопатичних рис особистості та властивих їй пояснень подій власного життя показали, що психопатія асоціюється радше з песимізмом, ніж з оптимізмом (Jonason et al., 2018). Оптимізм негативно пов'язаний із темними сторонами особистості, зокрема з імпульсивністю та безвідповідальністю (Furnham, Robinson 2023). Водночас вважають, що психопатія не пов'язана з депресією (Batky et al., 2024). У частині досліджень виявлено зв'язок психопатії з життєвим успіхом у

Features of the Attributional Style of Individuals with Alexithymia and Psychopathy

Some studies have found a connection between psychopathy and life success in areas such as wealth accumulation and income growth (Boccio, Beaver, 2015; Wallace et al., 2022), as well as career advancement and promotion (Akhtar et al., 2013; Howe et al., 2014; Lilienfeld et al., 2014; Spurr et al., 2015). The results of studies indicate that secondary psychopathy (i. e., impulsivity) is associated with lower success (Hassall et al., 2015; Ullrich et al., 2008), whereas primary psychopathy (i.e., heartlessness) is either not associated with lower success (Ullrich et al., 2008) or is associated with higher success (Akhtar et al., 2013; Howe et al., 2014). It should be noted that an optimistic attributional style is also associated with success in various areas of life (Seligman, 2006).

Thus, despite the presence of certain studies on the connection between psychopathic traits and optimism and other personality characteristics associated with attributional style, the problem of the specific features of the attributional style in individuals with psychopathic traits is insufficiently studied and requires further clarification. There is also a need to study the attributional style of individuals with alexithymia. Overall, the issue of the specific features of the attributional style in individuals with alexithymia and psychopathy deserves an extensive study, given the complex nature of these psychological constructs.

Hypothesis. It was hypothesized that attributional style, alexithymia, and psychopathy are interdependent parts of a complex system of cognitive attitudes and personality traits that determine the specifics of an individual's behavior and emotional reactions to stimuli in the surrounding world.

The aim of the research is to determine the features of the attributional style of individuals with alexithymia and psychopathy.

Methods

Methodology. The theoretical and methodological basis of the study consists of: the concept of attributional style as a factor of emotional reactions and human behavior (Seligman, 2006); the model of the two-factor structure of psychopathy as a set of certain personality traits and behavioral manifestations

таких сферах, як накопичення багатства та збільшення доходу (Boccio, Beaver 2015; Wallace et al., 2022), а також – із кар'єрним зростанням та просуванням по службі (Akhtar et al., 2013; Howe et al., 2014; Lilienfeld et al., 2014; Spurr et al., 2015). Результати досліджень показують, що вторинна психопатія (тобто імпульсивність) пов'язана з нижчою успішністю (Hassall et al., 2015; Ullrich et al., 2008), тоді як первинна психопатія (тобто безсердечність) або не пов'язана з нижчою успішністю (Ullrich et al. 2008), або пов'язана з вищою успішністю (Akhtar et al., 2013; Howe et al., 2014). Слід зазначити, що оптимістичний атрибутивний стиль теж пов'язаний з успішністю в низці сфер життя (Seligman 2006).

Отже, попри наявність певних досліджень зв'язку психопатичних рис з оптимізмом та деякими іншими характеристиками особистості, що асоціюються з атрибутивним стилем, проблема особливостей атрибутивного стилю в людей із психопатичними рисами особистості є недостатньо вивченою, вимагає значних уточнень. Також є необхідність вивчення атрибутивного стилю осіб з алекситимією. Загалом проблема особливостей атрибутивного стилю в людей з алекситимією і психопатією заслуговує на розгорнуте дослідження, враховуючи складну природу цих психологічних конструктів.

Гіпотеза. Зроблено припущення, що атрибутивний стиль, алекситимія і психопатія є взаємозалежними частинами складної системи когнітивних установок та рис особистості, яка визначає специфіку поведінки людини й емоційних реакцій на стимули навколишнього світу.

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей атрибутивного стилю осіб з алекситимією та психопатією.

Методи

Методологія. Теоретико-методологічну основу дослідження склали: уявлення про атрибутивний стиль особистості як чинник емоційних реакцій та поведінки людини (Seligman 2006); модель двофакторної структури психопатії як сукупності певних особистісних рис і поведінкових проявів (Falkenbach et al., 2017); уявлення про алекситимію як поліаспектний феномен (Luminet et al., 2021).

Учасники. Були досліджені респонденти

(Falkenbach et al., 2017); the concept of alexithymia as a multi-aspect phenomenon (Luminet et al., 2021).

Participants. The study involved respondents with varying levels of alexithymia, including 106 full-time and part-time students from various faculties of universities in Kyiv and Berdyansk, with 78% women and 22% men. The age range was 22 to 35 for women and 22 to 31 for men. The student sample was random and did not presuppose the presence of any specific mental disorders. The study was conducted before the full-scale Russian invasion. The study was pre-approved by the authors' institutions, and all procedures were conducted in accordance with current ethical standards in psychology. Informed consent was obtained from each participant.

Variables. A list of variables was identified for the study. These include indicators of alexithymia and psychopathy factors, namely: the primary factor (heartlessness) and the secondary factor (impulsivity). The study also considered components of the attributional style of personality as variables, specifically: the overall level of optimism and its components: belief in the duration (stability) of the impact of negative (bad) events on a person's life; belief in the duration (stability) of the impact of positive (good) events on a person's life; belief in the impact of negative events on all spheres of human life; belief in the impact of positive events on all spheres of human life; level of hopelessness; personal responsibility for negative events in one's life; personal responsibility for positive events in one's life.

Organization of the Research. The empirical study was conducted in three stages. The first stage involved developing the conceptual plan of the study, determining its purpose and objectives. The second stage focused on examining the relationship between attributional style, alexithymia, and psychopathy; forming the sample population, selecting methods for assessing attributional style, alexithymia, and psychopathy; and conducting the research itself. The third stage included quantitative processing, qualitative analysis, and interpretation of the research results. The organization of the study included the provision of psychodiagnostic tools in the form of paper questionnaires. Respondents

з різним рівнем алекситимії – 106 студентів денної та заочної форм навчання різних факультетів університетів Києва й Бердянська, 78% жінок, 22% чоловіків. Вік жінок – від 22 до 35 років, чоловіків – від 22 до 31 року. Вибірка студентів була випадковою і не передбачала наявності певних психічних розладів. Дослідження проведено до повномасштабного російського вторгнення. Дослідження було попередньо схвалено установами авторів, і всі процедури проведено відповідно до чинних етичних стандартів у психології. Інформована згода була отримана від кожного окремого учасника.

Змінні. Було визначено перелік змінних дослідження. Це передусім показники алекситимії та фактори психопатії, а саме: первинний фактор (безсердечність) і вторинний фактор (імпульсивність). Також як змінні розглядаємо компоненти атрибутивного стилю особистості, а саме: загальний рівень оптимізму та його складові: переконаність в тривалості впливу негативних (поганих) подій на життя людини; переконаність в тривалості впливу позитивних (хороших) подій на життя людини; переконаність у впливі негативних подій на всі сфери життя людини; переконаність у впливі позитивних подій на всі сфери життя людини; рівень безнадії; особиста відповідальність за негативні події у своєму житті; особиста відповідальність за позитивні події у своєму житті.

Організація дослідження. Емпіричне дослідження було проведене в три етапи. Перший етап об'єднав розробку концептуального плану дослідження, визначення його мети та завдань. Другий етап було спрямовано на вивчення зв'язку атрибутивного стилю з алекситимією та психопатією: формування вибіркової сукупності, підбір методик дослідження показників атрибутивного стилю, алекситимії та психопатії; проведення самого дослідження. Третій етап включав кількісну обробку, якісне аналізування й інтерпретацію результатів дослідження. Організація дослідження передбачала надання психодіагностичного інструментарію у формі паперових анкет. Респонденти отримали одночасно весь пакет методик з урахуванням індивідуального темпу роботи.

Процедура та інструменти. Методи

Features of the Attributional Style of Individuals with Alexithymia and Psychopathy

received the entire set of methods simultaneously, considering their working pace.

Procedures and Instruments. Research methods included theoretical ones: analysis and generalization of theoretical propositions related to the investigated problem, based on a review of scientific sources and research data; empirical: psychodiagnostic methods for the study of alexithymia, psychopathy and attributional personality style; methods of mathematical statistics. The psychodiagnostic tools consisted of the following test methods:

1. Seligman Attributional Style Questionnaire (Seligman, 2006). The questionnaire consists of 48 questions that reflect problematic life situations and response options that, in turn, provide explanations for the causes of these events. The test includes the following scales: PmB – the belief in the permanence of the causes of bad events (Permanent Bad); PmG – the belief in the permanence of the causes of good events (Permanent Good); PvB – the belief in the pervasiveness of bad events (Pervasiveness Bad); PvG – the belief in the pervasiveness of good events (Pervasiveness Good); HoB – level of hopelessness, which is the sum of PmB and PvB points; PsB – the belief in personal responsibility for bad events (Personalization Bad); PsG – the belief in personal responsibility for good events (Personalization Good); B – level of general orientation towards bad events occurring in life; G – level of general orientation towards good events occurring in life; G-B is the level of optimism.

2. 26-item Toronto Alexithymia Scale (Taylor et al., 1985). This scale consists of twenty-six questions. Each question was rated by the respondents on a five-point scale. The questions can be either direct or reverse in relation to the indicators of alexithymia presence.

3. Levenson Self-Report Psychopathy Scale (Levenson et al., 1995). This scale consists of twenty-six questions and includes two subscales: “primary psychopathy” (heartlessness, egoism, callousness, superficial charm, ruthlessness) and “secondary psychopathy” (impulsivity, antisocial behavior).

All the research participants were asked to do tasks of three standardized test methods. Each participant was given: a form for completing

дослідження включали теоретичні: аналізування та узагальнення теоретичних положень, дотичних до досліджуваної проблеми, на основі огляду наукових джерел і даних досліджень; емпіричні: психодіагностичні методики для дослідження алекситимії, психопатії та атрибутивного стилю особистості; математико-статистичні методи.

Психодіагностичний інструментарій склали такі методики:

1. Опитувальник атрибутивного стилю М. Селігмана (Seligman 2006). Складається з 48 питань, що відображають проблемні життєві ситуації та варіанти відповідей, які, в свою чергу, є поясненням причин зазначених подій. Тест має такі шкали: PmB – переконаність у тривалості (стабільності) впливу негативних (поганих) подій на життя людини; PmG – переконаність в тривалості (стабільності) впливу позитивних (хороших) подій на життя людини; PvB – переконаність у впливі негативних подій на всі сфери життя людини, глобальний вплив поганого; PvG – переконаність у впливі позитивних подій на всі сфери життя людини, глобальний вплив позитиву, добра; HoB – рівень безнадії, яка є сумою балів PmB та PvB; PsB – особиста відповідальність за негативні події у своєму житті; PsG – особиста відповідальність за позитивні події у своєму житті; B – рівень загальної орієнтації на негативні події, що відбуваються в житті; G – рівень загальної орієнтації на позитивні події, що відбуваються в житті; G-B – рівень оптимізму.

2. Торонтська алекситимічна шкала (TAS-26) (Taylor et al, 1985). Складається з двадцяти шести питань. Кожне питання досліджувані оцінюють за п'ятибальною шкалою. Питання можуть бути прямими чи оберненими відносно показників наявності алекситимії.

3. Опитувальник на виявлення психопатії М. Левенсона (Levenson et al. 1995). Складається з двадцяти шести питань і містить дві шкали: “первинна психопатія” (безсердечність, егоїзм, черствість, поверхнева чарівність, безжальність) та “вторинна психопатія” (імпульсивність, антисоціальна поведінка).

Усім досліджуваним було запропоновано виконати завдання трьох стандартизованих психодіагностичних методик. Кожному учаснику було видано: форму для заповнення кожної з методик, тестовий матеріал з

each of the methods, and test material with corresponding instructions. After receiving the materials, the research participants completed the tasks in a way convenient for them and returned the completed forms to the researcher.

Statistical Analysis. IBM SPSS Statistics 27 for Windows was used for the statistical analysis of the empirical data: quantitative and qualitative analysis of research results, descriptive statistics, and Pearson's correlation analysis (R).

Results

First, within our study, we conducted the main statistical procedures aimed at determining the feasibility of further statistical analysis of the empirical data. Tabl. 1 presents the descriptive statistics of the psychological constructs represented in our study. The skewness and kurtosis indicators indicate that all our empirical data are within the range of a normal distribution. Therefore, it was decided to use Pearson's correlation analysis (R) for further statistical analysis.

відповідними інструкціями, з методичними вказівками. Після отримання матеріалів учасники дослідження у зручному для них режимі виконували запропоновані завдання та повертали заповнені бланки досліднику.

Статистичне аналізування. Для статистичного аналізування емпіричних даних використано IBM SPSS Statistics 27 for Windows: кількісний і якісний аналізи результатів дослідження, описову статистику, кореляційний аналіз за К. Пірсоном (R).

Результати

Насамперед у межах нашого дослідження були проведені основні статистичні процедури, спрямовані на визначення можливості подальшого статистичного аналізування емпіричних даних. У табл. 1 показано описові статистики психологічних конструктів, які представлені в нашому дослідженні. Показники асиметрії та ексцесу вказують, що всі наші емпіричні дані знаходяться в межах нормального розподілу. Тож було вирішено для подальшого статистичного аналізування використовувати кореляційний аналіз К. Пірсона (R).

Table 1. Descriptive Statistics of the Studied Psychological Constructs

Таблиця 1. Описові статистики досліджуваних психологічних конструктів

Scale Шкала	M	CI		SD	SD ²	A	E
		L	H				
PmB	4.01	3.67	4.35	1.760	3.095	-.015	-.724
PmG	2.67	2.32	3.02	1.830	3.347	.664	.240
PvB	4.13	3.80	4.47	1.741	3.030	.080	-.399
PvG	3.70	3.38	4.01	1.628	2.651	.097	-.202
HoB	8.14	7.60	8.68	2.789	7.780	.018	-.576
PsB	5.47	5.16	5.78	1.611	2.594	-.471	.396
PsG	3.13	2.81	3.46	1.685	2.840	.129	-.512
B	13.59	12.98	14.20	3.168	10.034	.003	-.386
G	9.53	8.70	10.35	4.281	18.328	.306	-.116
G-B	-4.07	-5.12	-3.01	5.464	29.853	.019	-.154
P1	32.91	31.54	34.27	7.109	50.543	.075	-.429
P2	22.69	21.84	23.53	4.387	19.245	.082	.068
AL	60.66	58.27	63.05	12.393	153.598	.072	-.502

Note: M – mean, CI – 95% confidence interval of the mean, SD – standard deviation, SD² – variance, A – skewness, E – kurtosis, AL – alexithymia; P1 – primary psychopathy factor; P2 – secondary psychopathy factor; PmB – the belief in the permanence of the causes of bad events (Permanent Bad); PmG – the belief in the permanence of the causes of good events (Permanent Good); PvB – the belief in the pervasiveness of bad events (Pervasiveness Bad); PvG – the belief in the pervasiveness of good events (Pervasiveness Good); HoB – level of hopelessness; PsB – the belief in personal responsibility for bad events (Personalization Bad); PsG – the belief in personal responsibility for good events (Personalization Good).

Good); B – level of general orientation towards bad; G – level of general orientation towards good; G-B – level of optimism.

Примітка: M – середнє, CI – 95% довірчий інтервал середнього, SD – стандартне відхилення, SD² – дисперсія, A – асиметрія, E – ексцес, AL – алекситимія; P1 – первинний фактор психопатії; P2 – вторинний фактор психопатії; PmB – переконаність у тривалості впливу негативних подій на життя людини; PmG – переконаність у тривалості впливу позитивних подій на життя людини; PvB – переконаність у впливі негативних подій на всі сфери життя людини; PvG – переконаність у впливі позитивних подій на всі сфери життя людини; HoB – рівень безнадії; PsB – відповідальність людини за негативні події в її житті; PsG – відповідальність людини за позитивні події в її житті; B – рівень загальної орієнтації на негатив; G – рівень загальної орієнтації на позитив; G-B – рівень оптимізму.

Tabl. 2 presents the obtained correlations of the parameters of attributional style with alexithymia and psychopathic tendencies.

У табл. 2 представлено отримані кореляційні зв'язки параметрів атрибутивного стилю особистості з алекситимією та психопатичними схильностями.

Table 2. Correlations of Attributional Style Elements with Alexithymia and Psychopathy Factors

Таблиця 2. Кореляційні зв'язки елементів атрибутивного стилю з алекситимією та факторами психопатії

Parameters Параметри	P1	P2	AL
PmB		.26**	
PmG		-.26**	-.39**
PvB	-.22*		
PvG		-.29**	-.21*
HoB	-.20*	.24*	
PsB	-.30**	-.27**	
PsG			-.19
B	-.34**		
G		-.31**	-.33**
G-B	.29**	-.28**	-.32**

Note: * – $p < .050$; ** – $p < .010$; AL – alexithymia; P1 – primary psychopathy factor; P2 – secondary psychopathy factor; PmB – the belief in the permanence of the causes of bad events (Permanent Bad); PmG – the belief in the permanence of the causes of good events (Permanent Good); PvB – the belief in the pervasiveness of bad events (Pervasiveness Bad); PvG – the belief in the pervasiveness of good events (Pervasiveness Good); HoB – level of hopelessness; PsB – the belief in personal responsibility for bad events (Personalization Bad); PsG – the belief in personal responsibility for good events (Personalization Good); B – level of general orientation towards bad; G – level of general orientation towards good; G-B – level of optimism.

Примітка: * – $p < .050$; ** – $p < .010$; AL – алекситимія; P1 – первинний фактор психопатії; P2 – вторинний фактор психопатії; PmB – переконаність у тривалості впливу негативних подій на життя людини; PmG – переконаність у тривалості впливу позитивних подій на життя людини; PvB – переконаність у впливі негативних подій на всі сфери життя людини; PvG – переконаність у впливі позитивних подій на всі сфери життя людини; HoB – рівень безнадії; PsB – відповідальність людини за негативні події в її житті; PsG – відповідальність людини за позитивні події в її житті; B – рівень загальної орієнтації на негатив; G – рівень загальної орієнтації на позитив; G-B – рівень оптимізму.

An inverse correlation between alexithymia and the general level of optimism was revealed ($-.32; p < .010$). Primary psychopathy has a direct correlation with the overall level of optimism ($.29; p < .010$). An inverse correlation was found between the secondary psychopathy factor and the general level of optimism ($-.28; p < .010$). A direct correlation was found between the belief in the permanence of the causes of bad events (PmB) and the secondary psychopathy factor ($.26; p < .010$). Primary psychopathy has an inverse correlation with the belief in the pervasiveness of bad events (PvB) ($-.22; p < .050$). The belief in personal responsibility for bad events (PsB) has an inverse correlation with "primary psychopathy" ($-.30; p < .010$). The secondary psychopathy factor also inversely correlates with the belief in personal responsibility for bad events ($-.27; p < .010$). An inverse correlation was found between alexithymia and the belief in the pervasiveness of good events (PvG) ($-.21; p < .050$). The secondary psychopathy factor also has a similar inverse correlation with this scale ($-.29; p < .010$). An inverse relationship was found between alexithymia and the belief in the permanence of the causes of good events (PmG) ($-.39; p < .010$). The secondary psychopathy factor also has an inverse correlation with this optimism scale ($-.26; p < .010$). A weak inverse correlation was also found between alexithymia and the belief in personal responsibility for good events (PsG) ($-.19; p < .050$). Primary psychopathy has an inverse correlation with the level of hopelessness ($-.20; p < .050$), while the secondary psychopathy factor has a direct correlation with the level of hopelessness ($.24; p < .050$).

The correlations between alexithymia and psychopathic tendencies are presented in Tabl. 3.

Table 3. Correlations Between Alexithymia and Psychopathy Factors

Таблиця 3. Кореляційні зв'язки алекситимії та факторів психопатії

Parameters Параметри	P1	P2	AL
P1	1	.32**	.20*
P2	.32**	1	.46**
AL	.20*	.46**	1

Note: * – $p < .050$; ** – $p < .010$; AL – alexithymia; P1 – primary psychopathy factor; P2 – secondary psychopathy factor.

Виявлено обернену кореляцію алекситимії із загальним рівнем оптимізму ($-.32; p < .010$). Первинна психопатія має пряму кореляцію із загальним рівнем оптимізму ($.29; p < .010$). Виявлено обернену кореляцію між вторинним фактором психопатії та загальним рівнем оптимізму ($-.28; p < .010$). З'ясовано пряму кореляцію між переконаністю в тривалості впливу негативних подій на життя людини (PmB) та вторинним фактором психопатії ($.26; p < .010$). Первинна психопатія має обернену кореляцію з переконаністю у впливі негативних подій на всі сфери життя людини (PvB) ($-.22; p < .050$). Шкала відповідальності людини за негативні події в її житті (PsB) має обернену кореляцію з "первинною психопатією" ($-.30; p < .010$). Вторинний фактор психопатії також обернено корелює з відповідальністю людини за негативні події в її житті ($-.27; p < .010$). Виявлено обернену кореляцію алекситимії з переконаністю в широкому впливі позитивних подій на всі сфери життя людини (PvG) ($-.21; p < .050$). Вторинний фактор психопатії теж має подібну обернену кореляцію із зазначеною шкалою ($-.29; p < .010$). Виявлено обернений зв'язок алекситимії з переконаністю в тривалості впливу позитивних подій на життя людини (PmG) ($-.39; p < .010$). Обернену кореляцію з цією шкалою тесту на оптимізм має і вторинний фактор психопатії ($-.26; p < .010$). Також виявлено слабку обернену кореляцію між алекситимією та шкалою відповідальності людини за позитивні події в її житті (PsG) ($-.19; p < .050$). Первинна психопатія має обернену кореляцію з рівнем безнадії ($-.20; p < .050$). Навпаки, вторинний фактор психопатії має пряму кореляцію з рівнем безнадії ($.24; p < .050$).

Кореляційні зв'язки між алекситимією та психопатичними схильностями представлені в табл. 3.

Features of the Attributional Style of Individuals with Alexithymia and Psychopathy

Примітка: * - $p < .050$; ** - $p < .010$; AL – алекситимія; P1 – первинний фактор психопатії; P2 – вторинний фактор психопатії.

Primary psychopathy has a significant direct correlation with alexithymia (.20; $p < .050$). Secondary psychopathy shows a relatively high direct correlation with alexithymia (.46; $p < .010$). Additionally, the primary and secondary factors of psychopathy directly correlate with each other (.32; $p < .010$).

Discussion

Individuals with alexithymia and a secondary psychopathy factor are more likely to have a low level of optimism, which is consistent with the results of other studies (Furnham, Robinson, 2023). They are more characterized by a pessimistic attributional style. This may indicate a risk of depression in individuals with high levels of alexithymia and secondary psychopathy, as well as the absence of other benefits associated with optimism, such as better physical health, longer life expectancy, a strong sense of happiness, and greater success in overcoming various life challenges.

The inverse correlation of alexithymia and secondary psychopathy with the belief in the breadth and duration of the impact of positive events suggests that these individuals are prone to perceive positive events in their lives as transient, short-lived, and localized to a specific area of activity (professional, family, etc.) without lasting or broad effects, leaving no significant mark on their lives. Such a view of life events may contribute to the development of depression, as these individuals perceive positive phenomena as having no global impact on their lives and as not being a source of hope or positive change. People with alexithymia or secondary psychopathy cannot imagine that their successes in one area might trigger a “chain reaction” of positive changes in other areas and in life as a whole. Thus, despite having the chance to achieve good results and the lack of apparent risks (it is unlikely that success in one area will increase the chances of failure in another), such individuals refrain from actions that could improve their lives. They perceive good events as ephemeral, changeable, uncertain, unreliable, and not a foundation for

Первинна психопатія має достовірну пряму кореляцію з алекситимією (.20; $p < .050$). Вторинна психопатія має порівняно високий показник прямої кореляції з алекситимією (.46; $p < .010$). Також первинний і вторинний фактори психопатії прямо корелюють між собою (.32; $p < .010$).

Дискусія

Люди з алекситимією та вторинним фактором психопатії більш схильні до низького рівня оптимізму, що не суперечить результатам інших досліджень (Furnham, Robinson, 2023). Для них є більш характерним песимістичний атрибутивний стиль. Це може вказувати на ризик виникнення депресії в людей з високими показниками алекситимії та вторинної психопатії, а також відсутність у цих людей інших переваг, пов'язаних з оптимізмом, а саме: кращого фізичного здоров'я, більшої тривалості життя, вираженого відчуття щастя, успішності в подоланні різних життєвих труднощів тощо.

Обернена кореляція алекситимії та вторинної психопатії з переконаністю в широті та тривалості впливу позитивних подій дає змогу говорити про властиву цим людям схильність здебільшого вважати, що позитивні події, які трапляються у їхньому житті, є мінливими короткочасними, локалізованими в певній конкретній сфері життєдіяльності (фаховій, родинній тощо) й не мають тривалого й широкого впливу, не залишають суттєвий слід у їхньому житті. Такий погляд на життєві події може сприяти виникненню депресії, оскільки люди сприймають позитивні явища як те, що глобально не впливає на їхнє життя і не є джерелом надії та позитивних змін. Люди з алекситимією або вторинною психопатією не можуть уявити, що їхні успіхи в одній сфері можуть запустити “ланцюгову реакцію” позитивних змін в інших сферах і в житті загалом. Тому, попри наявність шансів отримати вдалі результати і відсутність якихось явних ризиків (малоймовірно, що успіх у певній сфері підвищить шанси невдачі в іншій сфері), такі люди відмовляються від дій, які могли б покращити їхнє життя. Хороші події вони сприймають як щось ефемерне, змінне, непевне, на що не можна покладатися і що не є опорою для

their personality. This perception can negatively impact the formation of their identity. Since the belief in the permanence of good is the foundation of positive identity, people associate themselves with the good things that have happened in their lives, and this forms their positive self-perception.

The relationship between the belief in the permanence of the causes of bad events and the secondary psychopathy factor may indicate that people with secondary psychopathy predominantly believe that all the bad things happening in their lives will have a long-lasting effect, catastrophically affecting their lives, and they will not be able to do anything about it. Such a fatalistic attitude makes actions aimed at positive changes in their lives almost impossible and, along with other components of a depressive attributional style, contributes to the development of feelings of helplessness, depression, and addictive behavior. It is likely that this cognitive attitude also contributes to impulsive behavior in people with a high level of secondary psychopathy, as they perceive negative events as predetermining the future, rendering any attempts at control pointless.

An indicator of depression proneness is the direct correlation between secondary psychopathy and the hopelessness scale, specifically: the belief in the pervasiveness of bad events and a general focus on negative events, which reflects the degree of a person's loss of hope for improvement in their life (Seligman, 2006). The propensity of persons with secondary psychopathy to depression has been confirmed by other studies (Estévez et al., 2023; Lee et al., 2023). It is also possible that addictive tendencies in these individuals are partially a way to cope with depressive states. Conversely, the inverse correlation between the hopelessness scale and primary psychopathy is further evidence of the protective function of the attributional style of these individuals against the emergence of various depressive states.

Overall, it can be stated that the attributional style of people with high levels of secondary psychopathy implies a low tendency to believe in any future prospects. It can be assumed that the propensity of such individuals for making impulsive decisions is partly a result of a lack of hope for their future. These people may believe

іхньої особистості. Таке сприйняття може негативно впливати на формування ідентичності цих людей. Оскільки саме переконання в тривалості хорошого є основою позитивної ідентичності, люди співвідносять себе з тим хорошим, що трапилось в їхньому житті, і це формує їхнє позитивне самосприйняття.

Зв'язок між переконаністю в тривалості впливу негативних подій на життя людини та вторинним фактором психопатії може означати, що люди з вторинною психопатією здебільшого вірять, що все погане, що трапляється у їхньому житті, буде діяти впродовж тривалого часу, воно катастрофічним чином буде впливати на їхнє життя, і вони нічого не зможуть з цим зробити. Таке фаталістичне настановлення робить для людини майже неможливими дії, спрямовані на реалізацію позитивних змін у своєму житті, а також, разом з іншими складовими депресивного атрибутивного стилю, спричинює розвиток почуття безпорадності, сприяє виникненню депресії та адиктивної поведінки. Імовірно, це когнітивне настановлення робить свій внесок і в саму імпульсивну поведінку людей з високим рівнем вторинної психопатії, оскільки в їхніх уявленнях негативні події вже наперед визначають майбутнє, а коли це так, то нема сенсу їх контролювати.

Показником схильності до депресії є пряма кореляція вторинної психопатії зі шкалою безнадії, а саме: вірою у глобальний вплив негативних подій та загальною орієнтацією на негативні події, яка показує рівень втрати людиною надії на краще в своєму житті (Seligman 2006). Схильність людей із вторинною психопатією до депресії підтверджено іншими дослідженнями (Estévez et al., 2023; Lee et al., 2023). Також можливо, що адиктивні схильності цих людей частково є способом боротьби з депресивними станами. Навпаки, обернена кореляція шкали безнадії з первинною психопатією є додатковим свідченням захисної властивості атрибутивного стилю таких людей проти виникнення різноманітних депресивних станів.

У цілому можна сказати, що атрибутивний стиль людей із високими показниками вторинної психопатії передбачає низьку схильність вірити в наявність якихось перспектив у своєму майбутньому. Можна припустити, що схильність таких осіб до необдуманих рішень певною мірою також є результатом відсутності надії на власне майбутнє. Такі люди можуть вважати, що незалежно від їхніх дій вони от-

Features of the Attributional Style of Individuals with Alexithymia and Psychopathy

that, regardless of their actions, they will only face problems, so planning makes no sense.

The presence of a strong direct correlation between alexithymia and secondary psychopathy aligns with the results of other studies (Furnham, Robinson, 2023) and with clinical evidence of certain similarities in the behavioral or psychological manifestations of people with alexithymia and those with secondary psychopathy. Problems and difficulties similar to the manifestations of alexithymia are relatively common in people with psychopathy. For example, they have a reduced ability to feel fear and anxiety, often cannot express their experiences or verbalize their motives, and rarely succeed in life (Hassall et al., 2015; Ullrich et al., 2008). Our findings are consistent with other studies indicating that alexithymia is characterized by emotional regulation disorders, an increased likelihood of emotional “outbursts” and impulsive actions, aggression, etc. (Preece et al., 2022). Impulsivity has a neurophysiological basis, which is manifested in the insufficient functioning of the prefrontal cortex, which is responsible for self-control (Fan et al., 2024). This raises the issue of the neurophysiological factors of alexithymia. The formation of alexithymia in an individual may be influenced by brain structure disorders associated with the prefrontal cortex, responsible for emotional awareness, and subcortical areas, responsible for emotional formation, or disorders of the pathways that connect them.

It can be assumed that therapy for individuals with secondary psychopathy and alexithymia, aimed at shifting their attributional style to a more optimistic one, will contribute to their subjective well-being and reduce conflicts with their surroundings. This will be achieved by creating a positive worldview in which the actions of others are interpreted as less hostile. Furthermore, fostering an optimistic attributional style may help prevent the onset of depression and various addictions in such people, which for them are means of combating depression. An important aspect of psychotherapeutic work with such individuals is expanding their perspective on positive life events to counter feelings of hopelessness and helplessness that may arise. In the case of individuals with alexithymia,

римують лише неприємності, тому будь-яке планування не має сенсу.

Наявність вираженої прямої позитивної кореляції між алекситимією і вторинною психопатією узгоджується з результатами інших досліджень (Furnham, Robinson, 2023), а також із клінічними свідченнями певної подібності поведінкових або психологічних проявів людей з алекситимією і людей з вторинною психопатією. Проблеми й труднощі, схожі за своїми проявами на алекситимію, відносно часто зустрічаються і в людей із психопатією. Так, у них знижена здатність до відчуття страху та тривоги, вони часто не можуть висловити свої переживання, вербалізувати мотиви своїх вчинків, також вони рідко бувають успішні в житті (Hassall et al., 2015; Ullrich et al., 2008). Результати нашої роботи узгоджуються з іншими дослідженнями, які вказують, що для алекситимії властиві порушення в регуляції емоцій, підвищена ймовірність емоційних “вибухів” та імпульсивних дій, агресії тощо (Preece et al., 2022). Імпульсивність має нейрофізіологічну основу, яка проявляється в недостатньому функціонуванні префронтальної кори головного мозку, що відповідає за самоконтроль особи (Fan et al., 2024). У зв’язку з цим постає проблема нейрофізіологічних чинників алекситимії. Можливо, на формування в людини алекситимії впливають порушення структур мозку, що пов’язані з префронтальною корою та відповідають за усвідомлення емоцій, та підкоркових зон, відповідальних за формування емоцій, чи порушення шляхів, які їх поєднують.

Можна припустити, що терапія осіб із вторинною психопатією та алекситимією, спрямована на зміну їхнього атрибутивного стилю на оптимістичніший, буде сприяти їхньому суб’єктивному благополуччю й зменшенню конфліктів з оточенням. Це відбуватиметься через створення позитивного образу світу, в межах якого дії інших людей такі особи будуть інтерпретувати як менш ворожі. Крім того, формування оптимістичного атрибутивного стилю може сприяти профілактиці виникнення в таких людей депресії та різних адикцій як засобів боротьби з останньою. Важливим у психотерапевтичній роботі з такими людьми є сприяння розширенню їхнього погляду на позитивні життєві події для протидії почуттям безнадії та безпорадності, які можуть виникати у них. Щодо осіб з алекситимією, ймовірно,

focusing on positive life events may strengthen their sense of security, facilitate the release of blocked emotions, and help them reveal their inner world to themselves and others. This is especially relevant when alexithymia performs the function of psychological protection in a person's life. Enhancing optimism positively affects a person's confidence in overcoming problems and difficulties and encourages corresponding active behavior, making the use of alexithymia as a psychological defense unnecessary.

The direct correlation between alexithymia and primary psychopathy is significantly smaller than with the secondary psychopathy factor, but the presence of this correlation is consistent with studies by other authors who obtained similar results (Jonason, Krause, 2013; Lander et al., 2012).

Regarding the inverse correlation of the scale of personal responsibility for the negative events in one's life with both psychopathy scales, the results do not contradict other studies of psychopaths' attitudes toward responsibility for their actions (Mehmood et al., 2024). Psychopathic individuals tend to shift responsibility to others, always finding someone to blame for their troubles. Although such behavior can lead to frequent conflicts with their surroundings and sometimes to social maladaptation, they are not inclined to reconsider their actions or behavior strategies or change them toward greater adequacy. This significantly limits the possibilities for pedagogical and psychotherapeutic influence on people with psychopathic tendencies. Thus, our findings are consistent with the general understanding of how psychopathic individuals interact with the troubles in their lives.

An optimistic attributional style characterizes primary psychopathy. Such an attributional style can contribute to achieving selfish goals. Specifically, it occurs because an optimistically minded person is attractive to other people, which makes others more vulnerable and susceptible to the manipulative influence of a psychopathic person. This raises the issue of differentiating "optimistic psychopaths" from "mentally healthy optimists" in areas that require high levels of stress resistance and responsibility, where psychopaths can cause harm.

що орієнтація на позитивні життєві події може посилити в них відчуття безпеки, сприятиме вивільненню заблокованих переживань та розкриттю свого внутрішнього світу для себе та оточення. Особливо це стосується випадків, коли алекситимія виконує функцію психологічного захисту в житті людини. Підвищення рівня оптимізму позитивно впливає на впевненість людини у своїй здатності долати проблеми і труднощі й сприятиме відповідній активній поведінці, що зробить непотрібним використання алекситимії як психологічного захисту.

Пряма кореляція алекситимії та первинної психопатії є значно меншою, ніж із вторинним фактором психопатії, але наявність цієї кореляції співвідноситься з дослідженнями інших авторів, які отримали подібні результати (Jonason, Krause, 2013; Lander, et al., 2012).

Що стосується оберненої кореляції шкали відповідальності людини за негативні події в її житті з обома шкалами психопатії, то отримані результати не суперечать іншим дослідженням ставлення психопатів до відповідальності за свої вчинки (Mehmood et al., 2024). Психопатичні особи схильні до перекладення відповідальності на інших, завжди знаходять винних у своїх неприємностях. Попри те, що така їхня поведінка може призводити до частих конфліктів з оточенням, а часом і до соціальної дезадаптації, вони не схильні переосмислювати свої дії та стратегії поведінки, змінювати їх у бік більшої адекватності. Це значно звужує можливості педагогічного та психотерапевтичного впливу на людей із психопатичними тенденціями. Тож, у цілому, отримані нами результати узгоджуються із загальними уявленнями про взаємодію психопатичних осіб з неприємностями, які трапляються в їхньому житті.

Для первинної психопатії характерний оптимістичний атрибутивний стиль. Такий атрибутивний стиль може сприяти успіху в досягненні егоїстичних цілей. Зокрема, це відбувається тому, що оптимістично налаштована людина приваблива для інших людей, що робить інших більш вразливими та сприйнятливими до маніпулятивного впливу психопатичної особи. Це актуалізує проблему диференціації "оптимістичних психопатів" від "психічно здорових оптимістів" у сферах, що вимагають високого рівня стресостійкості й водночас відповідальності, де психопати можуть завдава-

Features of the Attributional Style of Individuals with Alexithymia and Psychopathy

This is also important in light of the possible use of techniques aimed at diagnosing the level of optimism in corporate environments (Seligman, 2006). The results of these techniques and the based on them must consider the level of primary psychopathy in the examined individuals. In this context, studies showing that primary psychopathy is associated with higher levels of success in professional fields (Akhtar et al., 2013; Howe et al., 2014) are of interest.

It can be assumed that among the mechanisms of success in people with a primary psychopathy factor and the failure of people with a secondary psychopathy factor, attributional style characteristics are prominent: indicators of the general level of optimism, which are associated with success in life, and, as shown in our study, have a direct correlation with primary psychopathy and an inverse correlation with secondary psychopathy. It is likely that primary psychopathy, optimism, and life success form a common factor, while secondary psychopathy, pessimism, and life failure form another.

The study identified the features of the attributional style of individuals with alexithymia and psychopathy, clarified the relationships between these psychological constructs and the components of the attributional style, and demonstrated the presence of a connection between alexithymia and both primary and secondary psychopathy. It was found that individuals with alexithymia and secondary psychopathy are characterized by a pessimistic attributional style, while those with primary psychopathy are characterized by an optimistic attributional style. The attributional style of individuals with alexithymia and secondary psychopathy is marked by a low level of belief in the breadth and duration of the impact of positive events on all areas of life, suggesting a tendency to consider positive events in their lives as short-lived, narrowly localized, and not leaving a significant mark. The attributional style of people with secondary psychopathy is characterized by increased depressogenicity, which cannot be said about the attributional style of people with primary psychopathy. A common feature of the

ти шкоди своєю діяльністю.

Також зазначене є важливим у зв'язку з можливим використанням методик, спрямованих на діагностику рівня оптимізму, в корпоративному середовищі (Seligman 2006). Результати за цими методиками та висновки на їх основі обов'язково вимагають урахування рівня первинної психопатії досліджуваних. У цьому контексті становлять інтерес дослідження, які показують, що первинна психопатія пов'язана з високим рівнем успіху в професійній сфері (Akhtar et al., 2013; Howe et al., 2014).

Можна припустити, що в механізмі успішності людей із первинним фактором психопатії та невдач людей із вторинним фактором можуть бути, серед усього іншого, й особливості атрибутивного стилю, а саме: показники загального рівня оптимізму, який асоціюється з успішністю в житті, та, як показало наше дослідження, має пряму кореляцію з первинною психопатією і обернену кореляцію із вторинною психопатією. Ймовірно, що первинна психопатія, оптимізм і життєва успішність утворюють один спільний фактор, тоді як вторинна психопатія, песимізм та неуспішність у житті – інший.

Висновки

Визначено особливості атрибутивного стилю осіб з алекситимією та психопатією, з'ясовано зв'язки цих психологічних конструктів зі складовими атрибутивного стилю, а також показано наявність зв'язку між алекситимією та первинною і вторинною психопатією. Виявлено, що для людей з алекситимією та вторинною психопатією характерний песимістичний атрибутивний стиль, тоді як особи з первинною психопатією характеризуються оптимістичним атрибутивним стилем. Для атрибутивного стилю людей з алекситимією та вторинною психопатією характерний низький рівень переконаності в широті та тривалості впливу позитивних подій на всі сфери життя людини, що дає змогу говорити про властиву цим людям схильність здебільшого вважати, що позитивні події, які трапляються в їхньому житті, є короточасними, вузько локалізованими й не залишають суттєвий слід у ньому. Аtribuтивний стиль осіб із вторинною психопатією характеризується підвищеною депресогенністю, чого не можна сказати про атрибутивний стиль людей із первинною психопатією. Спільною особливістю атрибутив-

attributional style of people with primary and secondary psychopathy is the tendency to shift a person's responsibility for negative events in their lives onto other people or to chance. Based on our results, we can assert that psychocorrectional strategies aimed at developing a more optimistic attributional style may be effective in cases of alexithymia and secondary psychopathy, whereas these strategies are likely to be ineffective in cases of primary psychopathy.

References

- Akhtar, R., Ahmetoglu, G., & Chamorro-Premuzic, T. (2013). Greed is good? Assessing the relationship between entrepreneurship and subclinical psychopathy. *Personality and individual differences*, 54(3), 420–425. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2012.10.013>
- Alex, J., Bhatia, J. K., & Marakwar, A. (2024). Optimism and PTSD: A Review. *International Journal of Indian Psychology*, 12(1), 246–254. URL: <https://ijip.in/articles/optimism-and-ptsd/>
- Almansa, J. F. F., Trivilin, T., Hutz, C. S., de Almeida, R. M. M., Vazquez, A. C. S., & de Freitas, C. P. P. (2024). Mental health of Brazilian students during the COVID-19 pandemic: the role of gratitude, optimism, and hope in reducing anxiety. *Trends in psychiatry and psychotherapy*, 46, e20220496. 1–9. <https://doi.org/10.47626/2237-6089-2022-0496>
- Batky, B. D., Mendez, B., Bontemps, A., & Salekin, R. T. (2024). Psychopathy measurement practices moderate psychopathy's association with anxiety and depression: A comprehensive meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 102448. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2024.102448>
- Boccio, C. M., & Beaver, K. M. (2015). Psychopathic personality traits, intelligence, and economic success. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 26(4), 551–569. <https://doi.org/10.1080/14789949.2015.1037330>
- Corso, C. B., Hoppe, R., Kliewer, W., Wike, T., & Winter, M. A. (2024). Emotion Regulation in Families: Exploring the Link between Parent-Child Alexithymia and Child Post-Traumatic Stress Symptoms Amidst the COVID-19 Pandemic. *Child Psychiatry & Human Development*, 1–12. <https://doi.org/10.1007/>

ного стилю людей із первинною і вторинною психопатією є схильність до перекладення відповідальності людини за негативні події в своєму житті на інших людей або на випадок. На основі наших результатів можна стверджувати, що у випадку алекситимії та вторинної психопатії можуть бути ефективними психокорекційні стратегії, спрямовані на вироблення більш оптимістичного атрибутивного стилю, а у випадку первинної психопатії ці стратегії будуть неефективні.

Список використаних джерел

- Akhtar R., Ahmetoglu G., Chamorro-Premuzic T. Greed is good? Assessing the relationship between entrepreneurship and subclinical psychopathy. *Personality and individual differences*. 2013. Vol. 54(3). P. 420–425. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2012.10.013>
- Alex J., Bhatia J. K., Marakwar A. Optimism and PTSD: A Review. *International Journal of Indian Psychology*. 2024. Vol. 12(1). P 246–254. URL: <https://ijip.in/articles/optimism-and-ptsd/>
- Almansa J. F. F., Trivilin T., Hutz, C. S., de Almeida R. M. M., Vazquez, A. C. S., de Freitas, C. P. P. Mental health of Brazilian students during the COVID-19 pandemic: the role of gratitude, optimism, and hope in reducing anxiety. *Trends in psychiatry and psychotherapy*. 2024. Vol. 46, e20220496. P. 1–9. <https://doi.org/10.47626/2237-6089-2022-0496>
- Batky B. D., Mendez B., Bontemps A., Salekin R. T. Psychopathy measurement practices moderate psychopathy's association with anxiety and depression: A comprehensive meta-analysis. *Clinical Psychology Review*. 2024. Vol. 111, 102448. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2024.102448>
- Boccio C. M., Beaver K. M. Psychopathic personality traits, intelligence, and economic success. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*. 2015. Vol. 26(4). P. 551–569. <https://doi.org/10.1080/14789949.2015.1037330>
- Corso C. B., Hoppe R., Kliewer W., Wike T., Winter M. A. Emotion Regulation in Families: Exploring the Link between Parent-Child Alexithymia and Child Post-Traumatic Stress Symptoms Amidst the COVID-19 Pandemic. *Child Psychiatry & Human Development*. 2024. P. 1–12. <https://doi.org/10.1007/s10578-024-01728-9>

Features of the Attributional Style of Individuals with Alexithymia and Psychopathy

- s10578-024-01728-9
- Estévez, A., Jauregui, P., Momeñe, J., Etxaburu, N., & Lopez-Gonzalez, H. (2023). Hopelessness in gambling disorder: relationship with affect, alexithymia and gambling motives in young adults. *International Gambling Studies*, 23(3), 418–432. <https://doi.org/10.1080/14459795.2022.2152468>
- Fan, C., Sun, J., Chen, X., & Luo, W. (2024). Brain Stimulation of Dorsolateral Prefrontal Cortices Influences Impulsivity in Delay Discounting Choices. *Journal of Cognitive Neuroscience*, 1–15. https://doi.org/10.1162/jocn_a_02185
- Falkenbach, D. M., McKinley, S. J., & Roelofs Larson, F. R. (2017). Two sides of the same coin: Psychopathy case studies from an urban police department. *Journal of forensic psychology research and practice*, 17(5), 338–356. <https://doi.org/10.1080/24732850.2017.1378860>
- Furnham, A., & Robinson, C. (2023). Correlates of self-assessed optimism. *Current Research in Behavioral Sciences*, 4, 100089. <https://doi.org/10.1016/j.crbeha.2022.100089>
- Gurkan, Z. M., Sengul, Y., Guven Ekiz, T., & Tantik Pak, A. (2022). Effect of alexithymia and difficulty of emotion regulation, neuroticism, low extraversion, and suicidality on quality of life in epilepsy. *Epilepsy and behavior*, 135, 108887. <https://doi.org/10.1016/j.yebeh.2022.108887>
- Hamel, C., Rodrigue, C., Clermont, C., Hébert, M., Paquette, L., & Dion, J. (2024). Alexithymia as a mediator of the associations between child maltreatment and internalizing and externalizing behaviors in adolescence. *Scientific reports*, 14(1), 6359. <https://doi.org/10.1038/s41598-024-56909-2>
- Hassall, J., Boduszek, D., & Dhingra, K. (2015). Psychopathic traits of business and psychology students and their relationship to academic success. *Personality and Individual differences*, 82, 227–231. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.03.017>
- Hou, C., Shi, H., Ma, Y., & Chou, J. (2024). Heterogeneity of alexithymia subgroups: A factor mixture modelling approach. *European Journal of Psychological Assessment*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1027/1015-5759/a000828>
- Estévez, A., Jauregui, P., Momeñe, J., Etxaburu, N., Lopez-Gonzalez, H. Hopelessness in gambling disorder: relationship with affect, alexithymia and gambling motives in young adults. *International Gambling Studies*. 2022. Vol. 23(3), P. 418–432. <https://doi.org/10.1080/14459795.2022.2152468>
- Fan C., Sun J., Chen X., Luo W. Brain Stimulation of Dorsolateral Prefrontal Cortices Influences Impulsivity in Delay Discounting Choices. *Journal of Cognitive Neuroscience*. 2024. Vol. 36(9). P. 1–15. https://doi.org/10.1162/jocn_a_02185
- Falkenbach D. M., McKinley S. J., Roelofs Larson F. R. Two sides of the same coin: Psychopathy case studies from an urban police department. *Journal of forensic psychology research and practice*. 2017. Vol. 17(5). P. 338–356. <https://doi.org/10.1080/24732850.2017.1378860>
- Furnham A., Robinson C. Correlates of self-assessed optimism. *Current Research in Behavioral Sciences*. 2023. Vol. 4, 100089. <https://doi.org/10.1016/j.crbeha.2022.100089>
- Gurkan Z. M., Sengul Y., Ekiz T. G., Pak A. T. Effect of alexithymia and difficulty of emotion regulation, neuroticism, low extraversion, and suicidality on quality of life in epilepsy. *Epilepsy & Behavior*. 2022. Vol. 135, 108887. <https://doi.org/10.1016/j.yebeh.2022.108887>
- Hamel C., Rodrigue C., Clermont C., Hébert M., Paquette L., Dion J. Alexithymia as a mediator of the associations between child maltreatment and internalizing and externalizing behaviors in adolescence. *Scientific reports*. 2024. Vol. 14(1), 6359. <https://doi.org/10.1038/s41598-024-56909-2>
- Hassall J., Boduszek D., Dhingra K. Psychopathic traits of business and psychology students and their relationship to academic success. *Personality and Individual differences*. 2015. Vol. 82. P. 227–231. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.03.017>
- Hou C., Shi H., Ma Y., Chou J. Heterogeneity of alexithymia subgroups: A factor mixture modelling approach. *European Journal of Psychological Assessment*. Advance online publication. 2024. <https://doi.org/10.1027/1015-5759/a000828>
- Howe J., Falkenbach D., Massey C. The relationship

- Howe, J., Falkenbach, D., & Massey, C. (2014). The relationship among psychopathy, emotional intelligence, and professional success in finance. *International Journal of Forensic Mental Health*, 13(4), 337–347. <https://doi.org/10.1080/14999013.2014.951103>
- Jonason, P. K., & Krause, L. (2013). The emotional deficits associated with the Dark Triad traits: Cognitive empathy, affective empathy, and alexithymia. *Personality and Individual Differences*, 55(5), 532–537. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2013.04.027>
- Jonason, P. K., Foster, J. D., Csatho, A., & Gouveia, V. (2018). Expectancy biases underneath the Dark Triad traits: Associations with optimism, pessimism, and hopelessness. *Personality and Individual Differences*, 134, 190–194. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.06.020>
- Khan, A. N., & Jaffee, S. R. (2022). Alexithymia in individuals maltreated as children and adolescents: a meta-analysis. *Journal of child psychology and psychiatry*, 63(9), 963–972. <https://doi.org/10.1111/jcpp.13616>
- Kleiman, E. M., Miller, A. B., & Riskind, J. H. (2012). Enhancing attributional style as a protective factor in suicide. *Journal of Affective Disorders*, 143(1–3), 236–240. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2012.05.014>
- Lander, G. C., Lutz-Zois, C. J., Rye, M. S., & Goodnight, J. A. (2012). The differential association between alexithymia and primary versus secondary psychopathy. *Personality and Individual Differences*, 52(1), 45–50. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2011.08.027>
- Lee, J. E., Choi, B., Lee, Y., Kim, K. M., Kim, D., Park, T. W., & Lim, M. H. (2023). The relationship between posttraumatic embitterment disorder and stress, depression, self-esteem, impulsiveness, and suicidal ideation in Korea soldiers in the local area. *Journal of Korean medical science*, 38(1), e15. <https://doi.org/10.3346/jkms.2023.38.e15>
- Levenson, M. R., Kiehl, K. A., & Fitzpatrick, C. M. (1995). Assessing psychopathic attributes in a noninstitutionalized population. *Journal of personality and social psychology*, 68(1), 151–158. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.68.1.151>
- Lilienfeld, S. O., Latzman, R. D., Watts, A. L., among psychopathy, emotional intelligence, and professional success in finance. *International Journal of Forensic Mental Health*. 2014. Vol. 13(4). P. 337–347. <https://doi.org/10.1080/14999013.2014.951103>
- Jonason P. K., Krause L. The emotional deficits associated with the Dark Triad traits: Cognitive empathy, affective empathy and alexithymia. *Personality and Individual Differences*. 2013. Vol. 55(5), P. 532–537. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2013.04.027>
- Jonason P. K., Foster J. D., Csathó Á., Gouveia V. Expectancy biases underneath the Dark Triad traits: Associations with optimism, pessimism, and hopelessness. *Personality and Individual Differences*. 2018. Vol. 134. P. 190–194. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.06.020>
- Khan A. N., Jaffee S. R. Alexithymia in individuals maltreated as children and adolescents: a meta-analysis. *Journal of child psychology and psychiatry*. 2022. Vol. 63(9). P. 963–972. <https://doi.org/10.1111/jcpp.13616>
- Kleiman E. M., Miller A. B., Riskind J. H. Enhancing attributional style as a protective factor in suicide. *Journal of Affective Disorders*. 2012. Vol. 143(1–3). P. 236–240. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2012.05.014>
- Lander, G. C., Lutz-Zois, C. J., Rye, M. S., Goodnight, J. A. The differential association between alexithymia and primary versus secondary psychopathy. *Personality and Individual Differences*. 2012. Vol. 52. P. 45–50. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2011.08.027>
- Lee J. E., Choi B., Lee Y., Kim K. M., Kim D., Park T. W., Lim M. H. The relationship between posttraumatic embitterment disorder and stress, depression, self-esteem, impulsiveness, and suicidal ideation in Korea soldiers in the local area. *Journal of Korean Medical Science*. 2023. Vol. 38(1), e15. <https://doi.org/10.3346/jkms.2023.38.e15>
- Levenson M. R., Kiehl K. A., Fitzpatrick C. M. Assessing psychopathic attributes in a noninstitutionalized population. 1995. *Journal of Personality and Social Psychology*. Vol. 68(1), P. 151–158. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.68.1.151>
- Lilienfeld S. O., Latzman R. D., Watts A. L., Smith S. F., Dutton K. Correlates of psychopathic

Features of the Attributional Style of Individuals with Alexithymia and Psychopathy

- Smith, S. F., & Dutton, K. (2014). Correlates of psychopathic personality traits in everyday life: Results from a large community survey. *Frontiers in psychology*, 5, 740. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2014.00740>
- Liu L., Sun Y., Wang Y., Luo N., Bai R., Pan M., Song Y., Zhang Y., Wu H. (2023). Impact of alexithymia on suicidal ideation among patients with ovarian cancer: A moderated mediation model of self-perceived burden and general self-efficacy. *Supportive Care in Cancer*, 31(3), 177. <https://doi.org/10.1007/s00520-023-07610-z>
- Luminet, O., Nielson, K. A., & Ridout, N. (2021). Having no words for feelings: alexithymia as a fundamental personality dimension at the interface of cognition and emotion. *Cognition and Emotion*, 35(3), 435–448. <https://doi.org/10.1080/02699931.2021.1916442>
- Mehmood, A., Farooq, Z., & Hasnain, S. F. (2024). Unravelling the mind of young adult offenders: mediating role of impulsivity in relationship between psychopathy and criminal thinking. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 35(1), 70-84. <https://doi.org/10.1080/1478949.2023.2288327>
- Mohamed, B. E. S., & Ahmed, M. G. A. E. (2022). Emotional intelligence, alexithymia and suicidal ideation among depressive patients. *Archives of Psychiatric Nursing*, 37, 33–38. <https://doi.org/10.1016/j.apnu.2021.12.002>
- Pitcho, S., Heller, O., Chun, Y., Schwartz-Tayri, T. M., & Grinstein-Weiss, M. (2024). Optimism in dire times: The buffering role of optimism in the relationship between food insecurity and mental health during the COVID-19 pandemic. *Heliyon*, 10(9). e30385. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e30385>
- Preece, D. A., & Gross, J. J. (2023). Conceptualizing alexithymia. *Personality and Individual Differences*, 215, 112375. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2023.112375>
- Preece, D. A., Mehta, A., Becerra, R., Chen, W., Allan, A., Robinson, K., ... & Gross, J. J. (2022). Why is alexithymia a risk factor for affective disorder symptoms? The role of emotion regulation. *Journal of Affective Disorders*, 296, 337–341. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2021.09.085>
- Seligman M. Learned Optimism. How change personality traits in everyday life: Results from a large community survey. *Frontiers in psychology*. 2014. Vol. 5. P. 740. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2014.00740>
- Liu L., Sun Y., Wang Y., Luo N., Bai R., Pan M., Song Y., Zhang Y., Wu H. Impact of alexithymia on suicidal ideation among patients with ovarian cancer: A moderated mediation model of self-perceived burden and general self-efficacy. *Supportive Care in Cancer*. 2023. Vol. 31(3), P. 177. <https://doi.org/10.1007/s00520-023-07610-z>
- Luminet O., Nielson K. A., Ridout N. Having no words for feelings: alexithymia as a fundamental personality dimension at the interface of cognition and emotion. *Cognition and Emotion*. 2021. Vol. 35(3), P. 435–448. <https://doi.org/10.1080/02699931.2021.1916442>
- Mehmood A., Farooq Z., Hasnain S. F. Unravelling the mind of young adult offenders: mediating role of impulsivity in relationship between psychopathy and criminal thinking. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*. 2024. Vol. 35(1), P. 70-84. <https://doi.org/10.1080/1478949.2023.2288327>
- Mohamed, B. E. S., Ahmed, M. G. A. E. Emotional intelligence, alexithymia and suicidal ideation among depressive patients. *Archives of Psychiatric Nursing*. 2022. Vol. 37(12). P. 33–38. <https://doi.org/10.1016/j.apnu.2021.12.002>
- Pitcho S., Heller O., Chun Y., Schwartz-Tayri T. M., Grinstein-Weiss M. Optimism in dire times: The buffering role of optimism in the relationship between food insecurity and mental health during the COVID-19 pandemic. *Heliyon*. 2024. Vol. 10(9). e30385. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e30385>
- Preece D., Gross J. Conceptualizing alexithymia. *Personality and Individual Differences*. 2023. Vol. 215, 112375. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2023.112375>
- Preece D. A., Mehta A., Becerra R., Chen W., Allan A., Robinson K., Boyes M., Hasking P., Gross J. J. Why is alexithymia a risk factor for affective disorder symptoms? The role of emotion regulation. *Journal of Affective Disorders*. 2022. Vol. 296, P. 337–341. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2021.09.085>
- Seligman M. Learned Optimism. How change

- your mind and your life. (2006). New York: Vintage books. 336 p. URL: <https://www.savetoalistebalans.rs/wp-content/uploads/2021/06/Learned-Optimism-by-Seligman-Martin.pdf>
- Spurk, D., Keller, A. C., & Hirschi, A. (2016). Do bad guys get ahead or fall behind? Relationships of the dark triad of personality with objective and subjective career success. *Social psychological and personality science*, 7(2), 113–121. <https://doi.org/10.1177/1948550615609735>
- Tang, W. C., Lin, M. P., Wu, J. Y. W., Lee, Y. T., & You, J. (2022). Mediating role of depression in the association between alexithymia and nonsuicidal self-injury in a representative sample of adolescents in Taiwan. *Child and adolescent psychiatry and mental health*, 16(1), 43. <https://doi.org/10.1186/s13034-022-00477-8>
- Taylor, G. J., Ryan, D., & Bagby, M. (1985). Toward the development of a new self-report alexithymia scale. *Psychotherapy and psychosomatics*, 44(4), 191–199. <https://10.1159/000287912>
- Ullrich, S., Farrington, D. P., & Coid, J. W. (2008). Psychopathic personality traits and life-success. *Personality and Individual Differences*, 44(5), 1162–1171. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2007.11.008>
- van Sleuwen, C., van Zuiden, M., Koch, S. B., Frijling, J. L., Veltman, D. J., Olff, M., & Nawijn, L. (2023). How does it feel? An exploration of neurobiological and clinical correlates of alexithymia in trauma-exposed police-officers with and without PTSD. *European journal of psychotraumatology*, 14(2), 2281187. <https://doi.org/10.1080/20008066.2023.2281187>
- Wallace, L., Fido, D., Sumich, A. L., & Heym, N. (2022). A systematic review on the current conceptualisations of successful psychopathy. *Forensic Science International: Mind and Law*, 3, 100076. <https://doi.org/10.1016/j.fsimpl.2022.100076>
- your mind and your life. New York: Vintage books. 2006. 336 p. URL: <https://www.savetoalistebalans.rs/wp-content/uploads/2021/06/Learned-Optimism-by-Seligman-Martin.pdf>
- Spurk D., Keller A. C., Hirschi A. Do bad guys get ahead or fall behind? Relationships of the dark triad of personality with objective and subjective career success. *Social psychological and personality science*. 2016. Vol. 7(2). P. 113–121. <https://doi.org/10.1177/1948550615609735>
- Tang W. C., Lin M. P., Wu J. Y. W., Lee Y. T., You J. Mediating role of depression in the association between alexithymia and nonsuicidal self-injury in a representative sample of adolescents in Taiwan. *Child and adolescent psychiatry and mental health*. 2022. Vol. 16(1). P. 43. <https://doi.org/10.1186/s13034-022-00477-8>
- Taylor G. J., Ryan D., Bagby M. (1985). Toward the development of a new self-report alexithymia scale. *Psychotherapy and psychosomatics*. 1985. Vol. 44(4), P. 191-199. <https://10.1159/000287912>
- Ullrich S., Farrington D. P., Coid J. W. Psychopathic personality traits and life-success. *Personality and Individual Differences*. 2008. Vol. 44(5). P. 1162–1171. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2007.11.008>
- van Sleuwen C., van Zuiden M., Koch S. B., Frijling J. L., Veltman D. J., Olff M., Nawijn L. How does it feel? An exploration of neurobiological and clinical correlates of alexithymia in trauma-exposed police-officers with and without PTSD. *European journal of psychotraumatology*. 2023. Vol. 14(2), 2281187. <https://doi.org/10.1080/20008066.2023.2281187>
- Wallace L., Fido D., Sumich A. L., Heym N. A systematic review on the current conceptualisations of successful psychopathy. *Forensic Science International: Mind and Law*. 2022. Vol. 3. 100076. <https://doi.org/10.1016/j.fsimpl.2022.100076>

Науковий журнал

Інсайт:

ПСИХОЛОГІЧНІ ВИМІРИ СУСПІЛЬСТВА

INSIGHT: THE PSYCHOLOGICAL DIMENSIONS OF SOCIETY

Випуск 12

Відповідальний секретар Щербак Т. І.
Технічний секретар (редактор) Бокшань Г. І.

Видавець Херсонський державний університет.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ХС No 69 від 10 грудня
2010 р. 73000, Україна, м. Херсон, вул. Університетська, 27.
Тел. (0552) 32-67-95.

Scientific journal

Insight:

THE PSYCHOLOGICAL DIMENSIONS OF SOCIETY
ІНСАЙТ: ПСИХОЛОГІЧНІ ВИМІРИ СУСПІЛЬСТВА

Issue 12

Assistant Editor Shcherbak T. I.
Technical Secretary (editor) Bokshan H. I.

Publisher: Kherson State University.
Certificate of the subject of the publishing business XC No. 69
dated December 10, 2010. 73000, Ukraine, Kherson, str. 27 University.
Tel. (0552) 32-67-95.